

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 1 ՓԵՏՐՈՒԱՐ * MARDI 1 FEVRIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7586 — 31e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2997

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴՐԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

●

Անգամ մը եւս կը հաստատուի թէ ամերիկահայ գաղութը դարձած է տեսակ մը տնտեսական տեսչութիւն տարագիր բազմութեանց համար :

Ո՛վ որ անմիջական պէտք մը ունենայ, աչքերը կ՚ուղղէ Հիւս. Ամերիկա : Եւ միշտ գոհացում կը գտնէ :

Առանց հաշուելու նախընթաց մեծ հանգանակութիւնները, միայն վերջին տարիներու ընթացքին պատկառելի գումարներ հաւաքուեցան, կրթական ձեռնարկներու համար :

Լեւոն Շանթ կարճ պտոյտ մը կատարեց եւ վերադարձաւ 127.000 տոլարով, որուն շնորհիւ կարելի եղաւ լրացնել Համազգային ընկերութեան Փալանճեան ճեմարանին գնումը եւ ընդարձակումը

Բարեգործականը ձեռնարկեց բացառիկ հանգանակութեան մը, դպրոցներու շինութեան կամ նորոգութեան համար, նախաձեռնութեամբ Օր. Լ. Գարակէօզեանի :

Կը նախատեսէր 350.000 տոլար եւ մօտաւորապէս հաւաքեց :

Միշտ իրար կը հրմշտկեն բազմաթիւ ձեռնարկներ, — տեղական, հայրենակցական, առաջնորդական եւ կաթողիկոսական (Անթիլիաս) : Եւ աղբիւրը կը հոսի առատօրէն :

Գաղութը իր պարտականութիւնը լիովին կատարած է Ճեմարանին հանդէպ, որ որ «հողեղաւակն է», ինչպէս կ՚ըսեմ ... մէնք մը ի վեր :

Եւ այժմ ձեռնարկներ կը կատարուին, 25ամեակին առթիւ ալ չօշափելի գումար մը ճարելու համար :

Անցեալ Դեկտեմբերին Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կոմիտէն կոչ մը հրատարակեց, միեւնոյն օրը ժողովի հրաւիրելով կուսակցական մարմինները, Հայ Օգնութեան Միութիւնը եւ ուրիշ կազմակերպութիւններ :

Բոլորն ալ հաւաքուեցան եւ յանձնախումբեր կազմելով գործի ձեռնարկեցին :

Տարակոյս չկայ թէ արդիւնքը պիտի ըլլայ մեծապէս գոհացուցիչ, ինչպէս կ՚երեւայ առաջին լուրերէն :

Ուրեմն, Համազգային Ընկերութեան եւ իր ճեմարանին 25ամեակը պիտի դառնայ մեծ յաղթանակ մը : Ոչ միայն բարոյապէս, այլ եւ նիւթապէս :

Առաջին յաջողութիւնը արձանագրեց Պէյրութ, տօնակատարութեանց բացման առթիւ (85.000 լիբ. ոսկի) :

Երկրորդ յաջողութեան մը լուրը կ՚աւետէր Շ. Նարդունի, քսան միլիոն ֆրանքի կտակով մը, որուն մանրամասնութիւնները պիտի հաղորդէ քանի մը օրէն, Մարոքէն վերադարձին :

Այս բոլոր գումարները պիտի ծառայեն միանգամ ընդ միշտ ապահովելու Ճեմարանին տնտեսական մատակարարութիւնը, հաստատարեր կալուածներու շինութեամբ եւ ուրիշ առաւելութիւններով :

Անշուշտ Համազգային ընկերութիւնն ալ պիտի օգտուի, զարկ տալով իր կրթական եւ հրատարակչական գործունէութեան : Աւելի ընդլայնելով սերունդի փրկութեան եւ մշակոյթի զարգացման աշխատանքը :

Այժմ կարգը եկած է մեր գաղութին :

Յոբելենական հանդէսը, որ տեղի պիտի ունենար Փետրուար 13ին, Սորպոնի ամփիթատրոնին մէջ, վերջին պահուն յետաձգուեցաւ 27ին :

Վստահ ենք թէ մասնաւոր յանձնախումբը ձեռք առած է ամէն միջոց, որպէսզի յոբելեանը դառնայ բարոյական եւ նիւթական յաղթանակ մը, համապատասխան՝ Փարիզի համբաւին եւ վարկին :

Փարիզի վրայ խօսած ատեն, չենք մոռնար հարեւան գաղութները, — Անգլիա, Պելժիա, Իտալիա, որոնք նոյնպէս պարտականութիւններ ունին, այս կենդանի գործին հանդէպ :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՕՐՈՒԱՆ ՀՐԱՏԱՊ ՀԱՐՑԸ

●

ՖՈՐՄՈԶԱՅԻ ԽՆԴԻՐԸ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ԱՌՋԵՒ

Ազգաժողովին Ապահովութեան Խորհուրդը նիստ գումարեց երէկ, երկուշաբթի, քննելու համար օրուան հրատապ հարցը, Ֆորմոզայի վէճը, որուն լուծումէն կախում ունի կացութեան բարւոքումը Ծայր. Արեւելքի մէջ :

Ժողովին գումարումը հայցի հաղորդուած, Խ. Միութեան պատուիրակութիւնը պահանջեց որ Ապահովութեան Խորհուրդը հրամայէ Մ. Նահանգներուն «անմիջապէս ետ քաշել իրենց օդանաւային, ցամաքային եւ ծովային ուժերը Ֆորմոզայի շրջանէն» : Այս պահանջը դրաւ պահուիրակութեան փոխ նախագահը, Սոբոլեւ : Խորհրդային բանաձեւը կ՚ամբաստանէ Մ. Նահանգները թէ զինեալ յարձակումներ կատարած են Չինաստանի ծովեզերեայ քաղաքներու եւ շրջաններու վրայ, առանց տեղի տրուած ըլլալու : Բանաձեւը կը յիշէ նաեւ ամերիկեան ծովային եւ օդանաւային ուժերու կեդրոնացումը այդ շրջանին մէջ, ինչպէս եւ ամերիկեան կառավարութեան անդամներու յայտարարութիւնը որով կը սպառնան զինեալ ուժեր գործածել համայնավար Չինաստանի դէմ : Բանաձեւին կցուած եւ նախագահին ուղղուած նամակով մը, Պ. Սոբոլեւ կը յայտարարէ թէ «Ապահովութեան Խորհուրդին պարտականութիւնն է վերջ տալ Մ. Նահանգներու նախայարձակ արարքներուն եւ անոնց միջամտութեան՝ Չինաստանի ներքին գործերուն մէջ» :

Նոյն օրը Փեքինի անթէլն ալ կը յայտարարէր թէ Ֆորմոզայի շրջանին մէջ կրակը դադրեցնելու ձեռնարկին նպատակն է «նախայարձակ պատերազմ մը սարքել Չինաստանի դէմ, Ազգաժողովի դրօշին տակ» : Անթէլը այս առթիւ դիտել կուտայ թէ ամերիկեան խորհրդարանը «ռազմաշունչ մթնոլորտի մը մէջ քննեց Այզընհաուըրի պահանջած լիազօրութիւնները» :

ՄՈԼՈԹՈՎ ԿԸ ՋԱՅՆԱԿՑԻ

Ամերիկեան «Նիւզ Սըրվիս» գործակալութեան երկու խմբագիրները տեսակցութիւն մը ունեցած են Պ. Մոլոթովի հետ, ինչպէս հաղորդեց Մոսկուայի անթէլը : Խ. Միութեան արտաքին նախարարը հետեւեալ պատասխանը տուած է իրեն ուղղուած հարցումներուն .

— Ֆորմոզայի խնդիրը բնականաբար արժանի է ուշադրութեան, վասն զի Ծայր. Արեւելքի մէջ կը ստեղծէ ձգտում մը որ կ՚ազդէ ամբողջ միջազգային կացութեան վրայ, իբրեւ վտանգ մը խաղաղութեան համար, հետեւապէս եւ պատերազմի վտանգ մը : Այս լարուած կացութեան պատասխանատուութիւնը կ՚իյնայ Մ. Նահանգներուն վրայ, քանի որ կը միջամտեն Չինաստանի ներքին գործերուն : Նախապէս Ճափոնը գրաւած էր Ֆորմոզան, իսկ այժմ Մ. Նահանգները տէր եղած են անոր : Մեծ տարբերութիւն մը կայ Հնդկաչինի եւ Չինաստանի հարցերուն միջեւ : Ամէն տեղ ալ խորհրդային կառավարութեան դիրքը նոյնն է, այսինքն մեղմացնել միջազգային յարաբերութեանց լարումը : Ժողովրդական Չինաստանի կառավարութիւնը իրաւամբ կը պահանջէ որ վերահաստատուին իր իրաւունքները Ֆորմոզայի վրայ, իսկ Չան Քայ Շէքի համար ժամանակն է որ քաշուի աշխարհի ուրիշ մէկ մասին մէջ եւ չպղտորէ պետութեանց յարաբերութիւնները, ինչպէս կ՚ընէ այժմ Ֆորմոզայի մէջ մնալով Մ. Նահանգներուն աջակցութեամբ :

× Վերջին լուրերու համաձայն, Խ. Միութիւնը չափաւորութեան խորհուրդներ տուած է Չինաստանի : Միւս կողմէ կ՚ըսեն թէ այս վերջինը հակառակ է որեւէ իրաւախոհութեան :

× Երկուշաբթի օր բացուեցաւ Բրիտանական Համրապետութեան խորհրդաժողովը, Լոնտոնի մէջ : Այս ժողովին առաջին օրակարգն ալ Ֆորմոզայի խնդիրն է : Ժողովին կը նախագահէր Չըրչիլ : Արտաքին նախարարը, Իտըն, ժողովէն առաջ երկար տեսակցութիւն մը ունեց ... Հնդկաստանի վարչապետին հետ, որ տրամադիր է միջնորդի դեր կատարելու, որպէսզի կացութիւնը աւելի չծանրանայ Ծայր. Արեւելքի մէջ : Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Պ. Նեհրու մօտերս Մոսկուա պիտի այցելէ : Խորհրդաժողովը պիտի քննէ նաեւ միջազգային բոլոր խնդիրները :

× Ամերիկեան աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ 7րդ նաւատորմիղը անմիջապէս ազդու պատասխան մը պիտի տայ, եթէ Չինացիները կրակ բանան Ֆորմոզայի մէջ կատարուած գործողութեանց ընթացքին : Առ այժմ յետաձգուած է Թաշէն կղզեխումբին քսան հազար ազգայնական զինուորներու պարպումը :

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

*

ՈՐՄԷ՞ ՎՐԷԺ ԿԸ ԼՈՒԾԵՆ

Ֆ. Կապոյտ խաչը, որ իր գործունէութիւնը մասնաւորապէս կեդրոնացուցած է նոր սերունդին փրկութեան վրայ, տարիներէ ի վեր երեք դաստիարակներ կը պահէ Վիէնի մէջ :

Ձեռնարկին վարիչները միայն գիտեն թէ ի՛նչ տաժանելի պայմաններու մէջ կը կատարուի այս աշխատանքը :

Տրամադրելի սրահ չունին, եւ կը ստիպուին անդամուհիներու կամ սրտցաւ ազգակիցներու բարեհաճութեան դիմել, սենեակ մը, արհեստանոց մը, նոյն իսկ .. խոհանոց մը ճարելու համար :

Ամէնքն ալ վարժուած են այս տառապանքին, յիշելով Արհաւիրքի օրերը, երբ հրաշքով ողջ մնացած բեկորներ կը փորձէին Ա. Բ. Գ. սորվեցնել անապատին մէջ, կամ վրանի մը տակ :

Յառաջ պարբերաբար կը հրատարակէ տեղեկութիւններ՝ Վիէնի եւ ուրիշ հայաշատ կեդրոններու դասաւանդութեանց մասին :

Երէկ պատահաբար իմացայ թէ շատ մը ծնողներ, մասնաւորապէս մոլեռանդ հնչակեաններ կամ ռամկավարներ կը նախընտրեն փողոցները ձգել իրենց զաւակները, քան թէ Կապոյտ խաչի դաստիարակներուն ղրկել :

Եղա՞ւ այս, եղբարք պատուականք :

Որմէ՞ վրէժ կը լուծէք ,— Կապոյտ խաչէ՞ն, Դաշնակցութենէ՞ն, ձեր զաւակնե՞րէն թէ մայրենի լեզուէն :

Կեղծի՞ք չէ հայրենիք երազել, օրն ի բուն խօսիլ, վինիլ հայրենիքի մասին, եւ թոյլ տալ որ արագօրէն օտարանան ձեր հարազատները ;

Նոր սերունդը հայութեա՞ն, ներկայ եւ ապագայ հայրենիքի՞ն համար է թէ Եւրոպայի «տանսինկ»ներուն եւ սրճարաններուն համար :

Եթէ չէք հաւնիր հաստատուած դասընթացքներուն, ապարէզ չի պակսիր, դո՛ւք բացէք, այլասերումէ եւ ապականութենէ փրկելով ձեր զաւակները, ձե՛ր իսկ բարիքին համար :

Ի՞նչ նեղմտութիւն է այս, որ կը տեւէ տարիներէ ի վեր ,ուրիշ վայրերու մէջ ալ :

Ոչ Կապոյտ խաչը բան մը կը կորսնցնէ ձեր մոլեռանդութենէն, ոչ ալ Դաշնակցութիւնը :

Բայց ամէնքն ալ կ՚արգահատին ձեր վրայ, մէջն ըլլալով տեղացիները :

Ի վերջոյ համայնքն է որ կը տուժէ, երբ նորահասները կ՚օտարանան, ծնողներու տգիտութեամբ, անհոգութեամբ կամ կուսակցական ատելութեամբ :

Դաշնակ - հնչակ - ռամկավա՞րը առաջ ծնաւ, թէ մեր երեք հազար տարուան Ա. Բ. Գ.ը :

Թշնամին կուսակցական դաւանանք հարցո՞ւց, երբ *եաթաղանը*, դաշոյնը կամ կացինը կ՚իջեցնէր հարիւր հազարաւորներու գլխուն : Երբ կը հրկիզէր, կը խեղդէր կամ ողջ ողջ կը թաղէր ամբողջ ժողովուրդ մը ...

ՎԱՀԷ

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

★

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԱՏԱՐՈՒԱԾ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆՑ ՄԱՍԻՆ

Պ. Մենտէս Ֆրանս իր շաբաթական սաուլիսին մէջ մասնաւորապէս ծանրանալով Թունուզի հարցին վրայ, բացատրեց թէ կատարուած բանակցութիւնները «բարդ են եւ դժուարին», բայց եւ այնպէս պատճառ չկայ յուսահատելու : Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, դժուարութիւն կը յարուցանեն նաեւ Թունուզ հաստատուած երկու միլիոն Ֆրանսացիներ եւ ուրիշ Եւրոպացիներ, այն մտավախութեամբ թէ վարչապետը շատ մը զիջումներ կը կատարէ : Ազգ. ժողովի կարգ մը շրջանակներուն մէջ ալ այս մտավախութիւնը կը տիրէ եւ անհամբեր կը սպասուի հարցապնդումներու քննութեան, որ պիտի սկսի վաղը, չորեքշաբթի :

Վարչապետը իր սաուլիսին մէջ յայտա—

(Շար-ը կարդալ Դ. էջ)

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԻՏԱԼԻԱ

Թուրքիոյ վարչապետը եւ արտաքին նախարարը Հռոմ հասան կիրակի օր եւ իտալական կառավարութեան հիւր պիտի ըլլան մինչեւ հինգշաբթի :

Քաղաքական շրջանակներու մէջ ուշադրութեամբ կը հետեւին այս այցելութեան, առանց մեծ դէպքեր սպասելու : Իտալիոյ նախորդ վարչապետը, Փելլա, Անգարա այցելած էր անցեալ Նոյեմբերին եւ փոխայց մըն է որ կը կատարուի : Բայց եւ այնպէս, կը կարծուի թէ Ատնան Մենտէրէս պիտի փորձէ չօշափել Իտալիոյ տրամադրութիւնները՝ Պալքանի դաշինքին միանալու համար : Թուրքիա առաւելութիւններ կը տեսնէ այս անդամակցութեան մէջ, բայց Եուկոսլաւիա եւ Յունաստան վերապահ են :

Հաւանական է նաեւ որ Թուրք նախարարները Իտալիոյ բարեխօսութեան դիմեն, պալքանեան դաշինքը Փարիզի համաձայնութեանց հետ կապելու, այսինքն Եւրոպական Միութիւնը մինչեւ Թուրքիա տարածելու համար : Իտալիա եւս համաձայն է այս ընդարձակման :

Անշուշտ երկու կառավարութիւնները պիտի աշխատին ընդլայնել իրենց առեւտրական յարաբերութիւնները : Վեց ամիսէ ի վեր Իտալացի եւ Թուրք մասնագէտներ կը քննեն այս խնդիրը, նոր պայմանագիրներ կնքելու համար :

Ինչպէս գրեցինք, Թուրք նախարարները պիտի այցելեն նաեւ Վատիկան : Առաջին անգամ է որ Թուրք վարչապետ մը պաշտօնապէս պիտի ընդունուի Պապին կողմէ :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ յեղափոխական խորհուրդին որոշումով, երէկ առտու կախուեցան երկու Ֆրանսահպատակ Սիոնականներ որոնք մահուան դատապարտուած էին իբրեւ լրտես : Մարդու Իրաւունքի միջազգային Դաշնակցութիւնը հեռագիր մը ուղղած էր Եգիպտոսի վարչապետին, խնդրելով ներում շնորհել երկու մահապարտներուն եւ ուրիշ վեց դատապարտեալներու : Պապն ալ միջամտած էր :

ԱՐԱԲ ՎԱՐՉԱՊԵՏՆԵՐՈՒ խորհրդաժողովը վերջացաւ կիրակի օր, 15 նիստ գումարելէ ետք : Որոշուեցաւ մասնաւոր պատուիրակութիւն մը ղրկել Պաղտատ, նախագահութեամբ Լիբանանի վարչապետին : Իրաք չուզեր տեղի տալ :

ԵՐԿՈՒ ՅԱՂԹԱՆԱԿ

Յաջորդաբար երկու կարեւոր յաղթանակներ շահեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը Հարաւային Ամերիկայի մէջ, գաղութային ընտրապայքարի առիթով :

Յաղթանակ պիտի չկոչէինք շահուածը, եթէ Դաշնակցութեան հակառակորդները, մեծով փոքրով, աջակողմով ձախակողմով ամիսներ շարունակ չլծուէին նախապատրաստական աշխատանքներու, նպատակ ունենալով ոչ թէ գաղութին վերելքն ու շահը, այլ պարզապէս աթոռներու տիրացումը :

Հասարակական կեանքի մէջ պայքարները կը կորսնցնեն իրենց արժէքը, երբ բարձրագոյն նպատակ մը չառաջնորդեր կողմերը:

Երբ ասպարէզ իջնող հոսանքները լաւագոյնին նախանձախնդրութիւնը չունին սեւեռակէտ :

Այսպէս են հակադաշնակցական ճակատի մղած վերջին երկու պայքարները :

Անոնցմէ առաջինը տեղի ունեցաւ Մոնթէվիտէոյի մէջ, Նոյեմբեր 23ին, իսկ երկրորդը՝ Սան Փաուլոյի մէջ, Դեկտեմբեր 20ին :

Այս զոյգ յաղթանակները եկան դարձեալ հաստատելու, թէ կարծուածէն շատ մեծ է համակրանքը հայ զանգուածներու՝ հանդէպ Դաշնակցութեան, որուն ամբողջ կեանքը նուիրում մը եղած է իր ժողովուրդին համար :

Միայն կոյրերն են որ չեն տեսներ իրականութիւնը: Միայն հոգիով աղքատներն են որ կ՚ուրանան ուժը գաղափարի իրենց հակառակորդներուն :

Այսպէս պատահեցաւ նաեւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, որ է ու կը մնայ միակ զօրաւոր կազմակերպութիւնը հայ իրականութեան, բայց իր հակառակորդները կիրքէ ու նախանձէ տարուած, կը շարունակեն պայքարիլ անոր դէմ :

Ժողովրդական լայն զանգուածներուն բնազդը սակայն առողջ է: Ան կը մերժէ բոլոր տեսակի բանսարկուներու եւ ցեխարձակներու նենգամիտ վերագրումները: Կը մերժէ, վասնզի կը տեսնէ կենդանի գործը Դաշնակցութեան :

Կը տեսնէ անոր կատարած օգտաշատ աշխատանքները ամէն մարզի վրայ, ու իր հաւաքին միացուցած յարգանքը, կու տայ իր քուէն ու ձայնը անոր, երբ հրապարակի վրայ կայ ընտրապայքար մը. կու տայ իր դրամը՝ երբ կայ շինարար գործ, կու տայ իր գնահատանքը՝ երբ կը սպասէ այդ ուղիով կատարուելիք ցեղակերտ նախաձեռնութիւն մը :

Սփիւռքի մէջ այս նպատակով բարձրացած գեղեցիկ գործեր ու կոթողական արարքներ կան, նախաձեռնութիւն բոլորն ալ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կամքին ու մտքին: Անոնց բոլորին ալ յաջողութեան համար մեր ժողովուրդը բերած է իր անվերապահ ու անսակարկ մասնակցութիւնը :

Ու այդ գործերը կը կոչուին.

Համազգային Մշակութային Միութիւնի ճեմարանով, Քառէն Եփփէ միջնակարգ վարժարան, Եօթնայարկանի փառահեղ շէնքը «Յուսաբեր»ի, Հրատարակչական «Յուսաբեր»ի, Համազգային տըպարան եւ հրատարակչական, «Հայրենիք»ի շքեղ ակումբն ու տպարանը, իր հրատարակչականն ու գրատունը յարակից բաժիններով, «Ասպարէզ»ի նոր տըպարանը իր տողաշարներով, «Ալիք»ի նոր գրաշարատունը, Դաշնակցական սեփական ակումբները Պէյրութի, Հալէպի, Աղեքսանդրիոյ, Հիւսիսային Ամերիկայի բազմաթիւ շրջաններու եւ Հարաւային Ամերիկայի մէջ, ճանչցուած Վռամեան, Արմենիա, Անդրանիկ եւայլ անուններով:

Իր հիմնած տասնի մօտ օրաթերթերը ու չորս պարբերաթերթերը, իր Երիտասարդաց եւ Պատանեկան երկսեռ Միութիւնները, իր Կարմիր Խաչերը, իր սեփական նախակրթարանները՝ ծանօթ «Յառաջ», «Աղբալեան», «Զաւարեան» եւ այլ անուններով, եւ վերջապէս, իր մշակութային ընկերակցութիւնները իրենց կալուածներով ու պատկան երկիրներու իշխանութեանց կողմէ պաշտօնապէս ճանչցուած վաւերագիրներով, կը մնան փաստ անոր վայելած լայն ժողովրդականութեան :

Փոքրիկ ծփուն իշխանութիւն մը, Դաշնակցութիւնը, որուն ղեկավար միտքը արթնօրէն կը հետեւի մեր բազմութիւններու առօրեային ու կ՚աշխատի զերծ պահել Հայը վտանգներէ :

Կազմակերպութիւն մըն է Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, արժանացած լայնօրէն զինք ծնող ժողովուրդին համակրանքին, քանի այդ ժողովուրդին ապագան դարձած է անոր մտահոգութեան առարկայ. քանի այդ ժողովուրդը կ՚ապրի քաղաքական դժպհի պայմաններու ներքեւ եւ իր լրիւ քանակով չէ հաստատուած իր ազատ հայրենիքին սահմաններէն ներս :

Լուսաւոր պատմութեամբ մը ու այդ պատմութիւնը կերտող նոյնքան պայծառ դէմքերու բանակով մը պանծացող այս կազմակերպութիւնը, խոր արմատներ նետած է հայ ժողովուրդին հոգիին մէջ:

Հակառակ քաղաքական իր հակառակորդներուն վայրերան լուտանքներուն, ամէն տեղ է ան ու պատնէշին վրայ :

Երէկ անկախ հայրենիք մը տուաւ ան իր ժողովուրդին. այսօր կ՚աշխատի լսելի դարձնել հայութեան քաղաքական իրաւունքները ու բերել իր ձեռնտուութիւնը հայրենիքին եւ անոր վերելքի ամէն կարգի ճիգերուն, հսկելով մեր քանակին անկորուստ աճին, որ դառնալու է շօշափելի հարստութիւնը վաղուան Հայաստանի մեծութեան :

Իր մամուլը կը խօսի այս բոլորին մասին, եւ իր գործը կը մնայ կենդանի փաստ իր նուիրումին :

Ահա թէ ինչո՞ւ իրեն հետ է համակրանքը հայ ժողովուրդին առողջ ու գիտակից տարրերուն, որոնք երբ պէտք է, կ՚իջնեն հրապարակ, ազգային կեանքի ղեկավարութեան մէջ յաղթանակներ ապահովելու համար իրեն :

Եթէ շառաչուն են ու ջախջախիչ Հ. Յ. Դաշնակցութեան յաղթանակները, պատճառը այն է, որ հաստատ եղած է իր նուիրումը ու անսահման՝ հանդէպ իր ժողովուրդին :

ԱՐՄԵՆԻՍ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

ՋՐԻԿ ԳԻՒՂԻ ՏԷՐ ՄՈՒՇԵՂԸ

Մշոյ Ջրիկ գիւղացի Տէր Մուշեղ, ամուր կեցած պայքարի ճակատին վրայ, ու արթուն եւ աննկուն, ականատես ժողովուրդի զարհուրելի մարտիրոսութեան, կը ջանար աւելի սուղ ծախել իր թանկագին կեանքը: Անդամ էր Հ. Յ. Դ. Կեդր. կոմիտէի : Ցորեկը, Մաշտոցի հետ կը խաղար, իսկ գիշերները վառօդ կը մաղէր: Իր կատարած կուսակցական աշխատանքը, շնորհիւ իր ուշիմութեան, իր անուշ բնաւորութեան եւ շրջահայեցութեան, երբեք աչքի չզարկաւ վայրագ թշնամիներու կողմէ: Քառասուն տարի անցած է եւ նոյնքան ալ անցնի, կարելի չէ մոռնալ իր հերոսական մարտնչումները :

1915ի Ջարդի օրերուն, Յուլիս տասը.— Երեք ամիս վերջ գերի կը բռնուիմ Ալաշկերտէն գաղթող Քէօր Հասան փաշայի ցեղակից Քեամիլ աղայի «ղոլամ»ներէն: Իբրեւ կօշկակար արհեստաւոր, աղան կեանքիս խնայելով, զիս կ՚առնէ իր պաշտպանութեան տակ: Շատ չանցած կը շահիմ աղային համակրանքը եւն. :

Անցան ամիսներ: Օր մը զիս կանչեց եւ պատուիրեց որ իր սափոկներուն նրբանները նորոգեմ: Իսկ ինքը զբաղուած էր իր ռուսական մաուզէր տասնոցով, զոր խուղելու համար քակած էր եւ չէր կրնար շտկել: Զիս օգնութեան կանչեց.— Զգէ այդ գործդ եւ հոս եկուր, սա ատրճանակը դասաւորենք: Ըսի. = Աղա, ես զէնքէն բան չեմ հասկնար: — Ստախօս, պատասխանեց, = Դուն Հայ ըլլաս ու զէնքէն բան չհասկնա՞ս, չեմ հաւատար: Քեզի բան մը պիտի հարցնեմ, դուն Մշոյ Ջրիկ գիւղը գիտե՞ս:=Այո, աղա, գիտեմ:—Քանի որ գիտես, եկուր տես այս ատրճանակը, թերեւս ճանչնաս կամ տեսած ըլլաս: Այդ ատրճանակը քու ցեղէդ քաջ մարդու մը դիակին վրայէն առի :

Յուզիչ է անոր պատմութիւնը, պիտի պատմեմ երբ ատրճանակը կարգի բերենք:

Եւ սկսաւ պատմել.—

Աշնան մօտերն էր, երբ մտանք Մշոյ դաշտ: Մեր «էլ»ը 1200 տնուոր, եկանք տեղաւորուելու Ջրիկ գիւղի շրջակայքը: Կարճ դադարէ մը ետք, երեսունէ աւելի զինուորներով, բարձրացանք Ջրից այգիներ խաղող առնելու: Այգիի մը մէջ երկյարկանի քարաշէն տուն մը կար: Այգին շրջապատուած էր քարէ ցանկապատով : Երգ ու կանչով, յաղթական ու անխռով, ցանկապատէն ներս անցանք: Շէնքին պատուհաններէն կարկուտի նման գնդակները թափեցան մեր վրայ: Շփոթելով ետ դարձանք եւ փոխանակ ցանկապատին դէմ պատսպարուելու փախանք բաց դաշտի մէջ: Երեք դիակներ ինկան ցանկապատի դրան առջեւ: Փախուստի միջոցին իրարու ետեւէ ինկան հինգ հոգի, որոնց մէջ իմ աղէկ եղբայրս Համդան, 27 տարեկան, նոր ամուսնացած: Ութ մեռեալի վրայ ունեցանք հինգ ծանր ու թեթեւ վիրաւոր: Հաւար պրծաւ, չորս կողմէն օգնութեան հասան Ապտուլ Մէճիտի «էլի» մարտիկներ, Ըռժանըքցիներ, Շիպրանցիք, Հասանանցիք եւ շրջանի Քիւրտերը :

Կատաղի կռիւ, բոլորի գնդակները ուղղուած են քարաշէն տան, առանց նպատակի: Տան մէջ կռուողներ երգելով կը կռուէին եւ հատիկ հատիկ զոհեր կը խլէին: Կէս օրը անցեր էր, Ջրիկ գիւղի զօրանոցէն մաս մը զինուոր երկու թեթեւ թնդանօթներով օգնութեան եկան: Թնդանօթները սկսան գործել, տան վերի յարկը քանդեցաւ: Այս միջոցին թնդանօթներէն մէկը լռեց, թնդանօթաձիգը շանթահար ինկաւ անշունչ: Սակայն կռիւը կ՚եռար, աւելի զոհեր կը խլէին զինուորներէն: Միւս թնդանօթը քանդեց տան վարի յարկը: Շէնքը ամբողջովին ճարճատելով փլաւ :

« Այդ թոհուբոհի միջոցին, մուխի ու մոխիրի ամպ մը բարձրացած էր խորտակուած շէնքին վրայ : Տեսանք մէկը որ խելագարի նման որթատունկերու մէջէն սողալով ինքզինք նետեց ցանկապատին դիմաց եւ կռուելու դիրքը բռնեց : Անոր արձակած գնդակները, առանց զոհի վար չէին իյնար: Երկու անգամ զինուորական կառք մը մեռած ու վիրաւորներ փոխադրեց Ջրից զօրանոց : Մեր կողմէ ցանկապատի երկայնքէն կարկուտի նման գնդակներ կը թափին, բայց անօգուտ, մուխի ու մոխիրի մէջէն մարդ չէր տեսնուեր :

Պահ մը դադրեցաւ կրակը: Մուխի ու մոխիրի ամպն ալ նօսրացաւ: Տեսանք մարդը, կ՚երեւի վիրաւորուած էր: Առանց ոտքի ելլելու բաներ մը ըսաւ, եւ իր հարուածն ալ դադրեցաւ: Իր անշունչ դիակին վրայ անհաշիւ գնդակներ թափեցան : Առաջին հասնողը ես եղայ, այս ատրճանակը առի իր ճանկերու մէջէն, եւ պահեցի: Իր մօսինի զէնքէն զատ, հատ մըն ալ շալկած էր տոպրակ մը փամփուշտով, զոր զինուորները գրաւեցին : Շալկած մօսինը երեւի ընկերոջն էր, որ ինկած էր փլատակին տակ: Բոլոր կռուողները եկան տեսնել այդ մօրուքով քաջ մարդը: Ջրիկ գիւղի Թուրքերը ճանչցան զայն, գիւղին տէրտէրն էր, Տէր Մուշեղ, միջակէն վեր, կլոր դէմքով, սեւ ու խիտ մօրուքով : Դեռ հագած էր իր սեւ փիլոնը, որ ստացած գնդակներէն ծակ ծակ եղած էր: (Ատրճանակի փայտէ պատեանին վրայ կային հայերէն երեք տառեր, Հ. Յ. Դ., Մ. Բ.): Յաջորդ օրը փլատակի տակէն հանեցին ածուխ դարձած անճանաչելի դիակ մը. (Հաւանական է որ համագիւղացի, եւ իր անբաժան ընկեր Ռուբէնի դիակն էր, Մ. Բ.):

Ողբացեալ ընկեր Ռուբէն Տէր Մինասեան, իր Յուշերու վեցերորդ գրքին մէջ կը գրէ (էջ 35):

— « Ջրիկ գիւղի Տէր Մուշեղ, թէեւ շէնք շնորհքով տէրտէր էր, եւ շարունակ Մշոյ աշխարհի Առաջնորդական փոխանորդ: Բայց անոր սքեմը, եւ սեւ մօրուք դիմակ էին թաքցնելու իր յեղափոխական հանգամանքը: Անոր քանիցս պատահած էինք, իբրեւ սուրհանդակ, իբրեւ կռուող, իբրեւ կոմիտէ, եւն.: Բայց այդ բոլորը, կը թաքնուէր անոր պաշտօնական փարաճային տակ: Ան էր որ Հիւրիէթի օրերուն, շարունակ կը պնդէր — « Կուսակցութիւն չքշել «բաթախ»ի (ցեխ)ի մէջ, հազար անգամ ըսի Գարմէնին, տօ, ջրի ձէն կուզայ քեզի: Ինծի ականջ կախող չեղաւ: Տաս տարի կը լինի այս

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԱ.

Եւ ահա թէ ինչու ես անհրաժեշտ եմ համարում, որ դու այս գիշեր եւ եթ հեռանաս :

Ու, առնելով նրա թեւը, առաջ տարայ: Այլեւս ձայն ծպտուն չհանեց : Հետեւում էր ինձ յանցաւոր երեխայի պէս :

— Հա, մի բան էլ, յանկարծ մտաբերեցի ես: Դու գիտե՞ս, որ քեզնից զաւակ էլ է ունեցել :

— Գիտեմ, ասաց նա կամաց, իր վերջին նամակների մէջ գրում էր որ յղի է:

— Յետո՞յ:

— Յետոյ էլ չգիտեմ, նամակագրութիւնը դադարեց :

— Ուրեմն չգիտե՞ս, որ իր նորածին մանուկը ինքն իր ձեռքով սպաննել է :

— Ճիշդ, գրեթէ ճչաց Թուսեանը եւ կանգ առաւ յանկարծ : Ո՞վ ասաց քեզ այդ :

— Արի, արի, ես քեզ բոլորը կը պատմեմ :

Ճանապարհին, մինչեւ տուն հասնելը, մանրամասնօրէն պատմեցի այդ օրուան Գարեգինի ինձ արած այցը, յետոյ իմ արած այցը Սառային եւ այն բոլոր խօսակցութիւնը, որ ունեցել էի նրանց հետ, ի հարկէ որոշ զգուշաւորումներով : Օգտուելով այն հանգամանքից, որ Թուսեանը բնաւ չէր ճանաչում Գարեգինին եւ իր կեանքում չէր էլ տեսել նրան, Սառայի ամուսնոյն ներկայացրի ոչ թէ իբրեւ բարի, անյիշաչար, թոյլ ու անկամ մի երիտասարդի, որ իր սիրած կնոջ անցեալին ոչ մի նշանակութիւն չէր տալիս, այլ իբրեւ մի կատաղի մարդու, որ վրիժառութեամբ լցուած, շարունակ կրկնում է, թէ չի հանգստանայ մինչեւ որ իր ախոյեանին «շանսատակ» չանի: Ես այդպէս էլ ասացի եւ նկատեցի, որ Թուսեանի թուքը ցամաքեց. այնպէս որ, երբ տուն հասանք, նա երկար ժամանակ նստած էր լուռ ու կաշկանդուած, ըստ երեւոյթին չիմանալով ինչ ասի, ինչ անի :

Ծառային պատուիրեցի, որ վազէ մի կառք կանչի, իսկ Թուսեանին սովրեցի, որ շուտով տեղաւորի իր իրեղէնները, որպէսզի չուշանայ գնացքից :

Լուռ վեր կացաւ, դանդաղօրէն, կարծես ակամայ, հանեց հագած տօնական զգեստը, հագաւ այն հնամաշ շորը, որով հիւր էր եկել ինձ մօտ, եւ նոյն դանդաղկոտութեամբ սկսեց տեղաւորել ճամպրուկի մէջ, շարունակ խորասուզուած ինքն իր մէջ, կարծես տատանուելով՝ գնա՞յ թէ չգնայ: Երբ տեղաւորեց պրծաւ, ճամպրուկը փակեց, թոկով կապկպեց, վեր կացաւ նստեց եւ շարունակում էր մտածել՝ կեդրոնացած հայեացքը մի կէտի յառած :

Բայց, ինչպէս երեւում էր, այդ միայն ժամանակաւոր ընդարմացում էր, որ եկել տիրել էր նրան եւ բխում էր ոչ թէ նրա խառնուածքից — որը բնաւ վախկոտ չէր եւ «օրդանալէս» անընդունակ տեւականօրէն խորանալու մի դրութեան մէջ, ինչքան էլ որ այդ դրութիւնը վտանգաւոր լինէր, այլ հետեւանք էր իմ յայտնած անսպասելի նորութեան և մանաւանդ այն լուրջ եղանակի, որով խօսում էի նրա հետ :

Եւ ես չսխալուեցի իմ այդ ենթադրութեան մէջ, որովհետեւ մէկ էլ տեսնեմ՝ դէմքը պարզուել է եւ նայում է ինձ ժպտալով :

— Քեռի, ասաց, արի մի բան անեմ, եւ դու էլ խոստովանիր, որ չեմ սխալուել :

— Ի՞նչ :

— Տեսար տանդ խնամի եմ նստել, ինքդ էլ հեղինակ, վառ երեւակայութեան տէր, այդ բաները հեղինակեցիր, որ գլխիցդ «ռադ» անես: Չէ՞ :

Պատասխանս միայն ուսերիս արհամարհական շարժումը եղաւ եւ երեւի, ես չկարողացայ զսպել զգուանքիս արտայայտութիւնը, որովհետեւ նա նորից լուրջ կերպարանք առաւ :

— Լաւ, ասաց, բայց ի՞նչպէս է, որ անցեալ օրը մեր առաջին հանդիպումին մի առանձին թշնամական վերաբերմունք չնկատեցի նրա մէջ դէպի ինձ:

Կամ, գուցէ, դա մի խորամանկութիւն էր եւ հացէս առաւ նրա համար, որ ... Ասենք, ես չեմ, որ պիտի վախենամ մահից, բայց չէ՞ որ մահն էլ որեւէ իմաստ, որեւէ արդարացում պիտի ունենայ : Թէ չէ — ահա իմ ճակատը եւ ահա քո գնդակը, տուր գլորիր, թէ ինչ :

— Ի՞նչ ես ուզում անել դրանով, հարցրի զարմացած :

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

Ո՞Վ Է ԻՐԱՔԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ

*

Արաբ վարչապետներու խորհրդաժողովին առթիւ, որ գումարուեցաւ Գահիրէի մէջ, քննելու համար Թուրքեւիրաքեան համաձայնութիւնը, Եգիպտոսի պաշտօնաթերթը, «Ալ Կումհուրիա» խստօրէն կը քննադատէ Իրաքի վարչապետը, Նուրի Սայիտ :

Նուրի Սայիտ, որ68 տարեկան է, 1914–ին կռուեցաւ Օսմ. բանակին մէջ, Գերմաններու հետ, իսկ 1916ին անցաւ Հիւսէին Թագաւորին եւ գնդապետ Լորենսի կողմը, համարաբական ըմբոստութեան դրօշը բարձրացնելով : Այնուհետեւ կապեց իր ճակատագիրը Մեծն Բրիտանիոյ հետ :

Երբեմն իշխանութեան գլուխ, երբեմն կողմնակի, Նուրի Սայիտ երեսուն տարիէ ի վեր կը վարէ Իրաքի 53 իրերայաջորդ կառավարութիւնները աջակցութեամբ աւատապետներու որոնց ամէն մէկը տարեկան կէս միլիոն եկամուտ ունի : Իր երկրին մէջ ան վահան մըն է անիշխանութեան դէմ, կը կառավարէ նախկին օսմանեան կառավարութեան վճռականութեամբ, ինչպէս կը գրէ «Թրիպիւն տը Ժընէւը» :

Երբ խառնակութիւնները աննկուն դիրք բռնեն, տեղի կուտայ : Երբ կարգ կանոնը վերահաստատուի բանակի միջոցով, Նուրի Սայիտ կը վերադառնայ : Երբ ընտրութիւններ կազմակերպէ, անպայման կը յաջողի, որովհետեւ իր ետին ունի հողատէր աւատապետները :

Լոնտոնի մէջ իր մասին կ'ըսեն թէ«Նուրին միակն է ամբողջ արաբական աշխարհին մէջ, որ ամէն վտանգ յանձն առաւ, մինչեւ իսկ գլուխը թօյնել տալու գինով, հաւատարիմ մնալու համար Մեծն Բրիտանիոյ հետ կնքած զինակցութեան :

Այդ զինակցութիւնը, որ երկու տարի առաջ զօրացաւ քարիւղի համաձայնութեամբ, Իրաքի վաթսուն միլիառ պիտի բերէ այս տարի : Նուրի այս գումարին 70 առ հարիւրը, այսինքն 42 միլիառը յատկացուց բարգաւաճմանդրամագլուխի մը, զոր պիտի վարէին ինք, բրիտանացի մասնագէտ մը եւ ամերիկացի մը : Այս գումարները Իրաքի մէջ կըրնային հրաշքներ գործել, որովհետեւ հինգ միլիոն բնակչութեամբ երկիրը դժուարութեամբ կը կերակրէ իր ժողովուրդը, երկիր մը ուր երեսուն միլիոն հոգի կ'ապրեցնէր ԺԳ. դարուն :

Բարգաւաճման ծրագրին գործադրութեան կ'ընդդիմանան հողատէր աւատապետները, որոնք գրաւած են բարգաւաճման յանձնախումբին երեք մնացեալ աթոռները : Այս կերպով 70 միլիառ, որ արդէն տրուած է քիչ արդիւնք տուաւ : Միայն 2450 ընտանիքներու հող տրուեցաւ :

Մէկ կողմէ կաշկանդուած աւատապետներէն, միւս կողմէ ջլատուած ցեղախումբերու պայքարներէն եւ մոլեռանդ մըզաւկեցներէն երկրի մը ուր 90 առ հարիւրը անգրագէտ է, Նուրի կը յենու Արեւմուտքի աղդեցութեան, որպէսզի կարենայ զարկ տալ Իրաքի զօրացման եւ բարգաւաճման :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

ՆԻՍ.— Յունուար 23ին կէսօրէ վերջ եկեղեցւոյ վարչութեան հովանաւորութեամբ տեղի ունեցաւ մանկական հանդէս մը Կաղանդի առթիւ, Փըթի Թէաթրի մէջ, ղեկավարութեամբ հայերէնի դասընթացքին վարիչ Ատոմ քահանայի :

Հակառակ աննպաստ օդին սրահը ամբողջովին լեցուած էր : Հանդէսը բացուեցաւ հոգեւոր հովիւին աղօթքով : Պ. Գ. Խոսրովեան վարչութեան կողմէ իր գոհունակութիւնը յայտնեց որ չորսէն 15 տարեկան քսան աշակերտներ այնքան կարճ ատենի մէջ կրցեր են սորվիլ հայերէն երգեր եւ արտասանութիւններ, նոյնիսկ փոքր ներկայացում մըն ալ պատրաստել : Վարչութեան ատենապետը, Պ. Կէտիկեան, խօսք առնելով, շեշտեց մայրենի լեզուի ուսուցման կարեւորութիւնը, Թուեց անոր ճոխութիւնը եւ պարերու ընթացքին կատարած դերը՝ մեր ժողովուրդին ազգային գիտակցութիւնը վառ պահելու համար : Յետոյ բացատրեց հանդէսին նպատակը, — Ոչ միայն տեսնել եւ լսել մեր զաւակներուն յառաջդիմութիւնը, այլ եւ կենդանի կապ հաստատել գաղութին եւ եկեղեցւոյ վարչութեան մէջեւ, փոխադարձ վստահութեամբ եւ գործակցութեամբ : Թելադրեց մանաւորաբար հայ մայրերուն որ աշխատին հայ պահել իրենց զաւակները դոնէն ներս թէ դուրս, ուժ տալով դպրոցին : Այս առթիւ ալ իբրեւ օրինակ յիշեց քոյր եւ եղբայր Գէորգեանները որոնք այնքան հարազատ շեշտով արտասանեցին «Մայրենի լեզու» եւ ուրիշ հայերէն ոտանաւոր մը, Օր. Շաքէ Գաբրիէլեան հանդէսին փայլը աւելցուց դաշնակի չնորհալի նուագով : Օրիորդը կ'ընկերակցէր նաեւ Ատոմ քահանայի սորվեցուցած երգերուն : Հայկական տարազով պարերն ալ մեծ խանդավառութիւն ստեղծեցին : Տիկիններ Աքոլանեանի, Ասլանեանի եւ Օր. Ատալեանի ջանքերով գլուխ բերուած այս պարերը մեծ հաճոյք պատճառեցին հանդիսականներուն : Օր. Հ. Միսքճեանի նուիրած Հայաստանի նկարը աճուրդի դրուելով կոկիկ գումար մը ապահովեց դպրոցին : Իսկ Պ. Մ. Ճիյէրճեանի նուիրած խաղալիքները, Տէր եւ Տիկին Արա Երամեանի շաքարեղէնները եւ եկեղեցիի վարչութեան կողմէ տրամադրած պտուղները առատօրէն բաժնուեցան բոլոր ներկայ մանուկներուն : Երկու խմբերգներ եւ Տէր Հօր աղօթքը փակեցին հանդէսը, իրիկունը ուշ, ժողովուրդին բարձր տրամադրութեան եւ խանդավառութեան մէջ :

Թ. Սարգիսեան

ԱՄԱՆՈՐԻ ՀԱՆԴԷՍ

ԼԻՈՆ.— Յունուար 24ին, երկուշաբթի երեկոյ տեղի ունեցաւ Հայկազեան վարժարանի Ամանորի դպրոցական հանդէսը, Սինեմա Փաքսի մէջ : Հակառակ աշխատանքի օր ըլլալուն, սրահը ծայրէ ի ծայր լեցուած էր կրթասէր հասարակութեամբ : Ճիշդ ժամանակին Ազգ. Միութեան ատենապետ Պ. Ա. Կիւլպէնկեան քանի մը խօսքով շեշտեց հայեցի դաստիարակութեան անհրաժեշտութիւնը, մասնաւորապէս ծանրանալով, ծնողքներուն պարտականութեան վրայ : Թելադրեց որ փոքրիկները ղրկեն հայերէնի դասընթացքներուն, որպէսզի սորվին մեր սքանչելի մայրենի լեզուն : Ծնողքներ կան որոնք, պարծանք կը սեպեն իրենց կոտրտած Ֆրանսերէնով խօսիլ իրենց սրտահատորներուն հետ, առանց անդրադառնալու թէ հսկայ անդունդ մը կը բանան, եւ եթէ այսպէս շարունակուի ամկիցտասը տարի վերջ հայերէն խօսող պիտի փնտռենք խօսելու համար » :

Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ դպրոցին աշակերտներուն կողմէ, «Ով Մեծասքանչ դու լեզու» խմբերգով, ղեկավարութեամբ անխոնջ ուսուցչուհի Օր. Ստեփանեանի որ ջանք չէր խնայած հանդէսը փայլուն անցընելու համար, իբրեւ օգնական ունենալով Տիկին Պէրպէրեանը : Յետոյ ամբողջ երկու ժամ երգ, պար, խմբերգ, արտասանութիւն, մենախօսութիւն, տրամախօսութիւն : Դերակատարները կ'արտասանէին մաքուր առոգանութեամբ, դաշնակով կ'ընկերանար Օր. Ալիս Թաղէոսեան : Խանդավառութիւնը իր գագաթնակէտին հասեր էր եւ եղան ինքնաբուխ նուէրներ, որոնց գումարը բարձրացաւ 25.600 Ֆրանքի, ի նպաստ կրթական Ֆոնտին :

Օրուան խօսնակը, Ազգ. Միութեան ատենադպիր Պ. Յ. Վարժապետեան յայտարարեց թէ Պ. Աւետիս Պաղտասարեան բարեհաճած է նուիրել շուէտական մարզանքի գործիքներ : Շատ պիտի փափաքէինք որ ուրիշներ ալ հետեւէին այս գեղեցիկ օրինակին, թեւ ու թիկունք կանգնելու համար կրթական Ֆոնտին :

Հանդէսին վերջաւորութեան, իբրեւ գնահատանք Ազգ. միութիւնը գեղեցիկ ինքնահոս գրիչ մը նուիրեց Օր. Ստեփանեանի, իսկ փոքրիկները ստացան դրենական պիտոյքներ :

Կէս գիշերին վերջ գոցուեցաւ այս հանդէսը, փոքրիկներու «Երկրագործին պարով» որ ամէնէն գեղեցիկն էր :

Բացառութիւնները յարգելով հանդերձ, ստիպուած ենք արձանագրել թէ իրենցմացակայութեամբ կը փայլէին շատ մը երեւլիներ : Մինչեւ ե՞րբ այս անտարբերութիւնը : Ինչո՞ւ այսքան շատ մոռցան եբէկը …

Կարօ

ԱՆՃԵԼՕ ԷՖՐԻԿԵԱՆ

Էփրիկեան նուագախմբէսի մը ընթացքին, Վենետիկ :

Էփրիկեան եւ իր խումբը Վիվալտիի յատկացուած եւ մեծ մասով գեղեցիկ երեկոյ մը հրամցուցին Փարիզի մէջ : Կ'արժէ յիշել նուագողներուն կարեւորագոյնները, ինչպէս սոլոն նուագողը որ մեծ վարպետութիւն ցոյց տուաւ, մասնաւորաբար իր թրիյները եւ փիանիսիմօնները շատ նախանձելի էին : Նոյնքան գոհ էինք լարկոյին մէջ (քօնչերթօ ան տօ մաժէօռ) ուր երկու սրինգները, պասոնին հետ շատ գեղեցիկ ներդաշնակութիւն ապահովեցին, երկու հոպուաներու համաչափութիւնը (ռիթմ) եւ երկու ջութակներու մասնաւորաբար մաքուր հնչականութիւնը եւ եղանակումը(էնթօնասիոն) շատ տպաւորիչ էին : Այս նոյն քոնչերթօին վերջին մասին մէջ (ալլեկրօ) «Թիւթի»ներու մէջ տալով լայն թէմփօ մը, Էփրիկեան կը յայտնաբերէ Վիվալտիի միւսական հոգին մէկ երեսը : Ձմռնանք յիշել պասերու գեղեցկութիւնը .— Քոնչերթօ ան փա մաժէօռին ալլեկրոյին մէջ, նոյնքան գնահատելի էին թաւջութակները եթէ (քոնչերթօ ան սոլ մինէօռ) ալլեկրոյին մէջ անճիշդ հնչականութեան եւ «թեմփօ»ն արագացնելու դժուարութիւններ ցոյց չտային :

Շատ ցաւալի էր որ այսքան յաջող խումբին մէջ տեղ տրուած էր Ճինա–Մարիա Ռէպօրիի նման երգչուհիի մը :

Օրքեսթրա Իթալիանա տա Քամերա անհատաբար եւ միասնաբար համաստր եւ երաժշտական մեծ արժանիքներ ունի, շնորհիւ իր խոր հասկացողութեան եւ ղեկավարի կարողութեամբ օժտուած նուագապետին՝ Անճելօ Էփրիկեանին :

ՕՀԱՆ ԹՈՒՐԵԱՆ

«ԹԻՒԹԻ» ...

Մօրուք Թողած Փարաձա հագած եմ որ բանի մը պէտք գամ : Դուն գիտես որ մօրուքիս մազերուն համբանքով գնդակ եմ նետած, դուն գիտես որ վեղար նետած այդ վարդապետի ծանրութեամբ «գուրշուն» եմ Թափած, ես ինչ գիտնամ քանի անօրէնի արունք եմ մտած … : Տաս տարի կը լինի որ Առաջնորդարանի փոխանորդ եմ եղած, ցորեկ առաջնորդ, գիշերները ձեզ ընկեր : Այդպէս չէ՞ : Խօսէ՛ : Որ այդպէս է, ես միշտ չե՞մ ըսած թէ յեղափոխութեան համար, Առաջնորդարանէն թէ Պատրիարքարանէն օգուտ չկայ : Այժմ մեր կազմակերպութիւնը ուժասպառ տակըն է ինկած, եւ առաջնորդարան վրան հեծած … Երբ ձիու վրայ կը նստին սանձըն ու մտրակ բռնած յառաջ կը քշեն, ոչ թէ ձիու սանձ քաշելով կ'ուզեն առաջ գնալ : Ներողամիտ կ'ըլլաս, ես հոգնել եմ, ես շատ կը սիրեմ, ու կը ցաւիմ մեր կազմակերպութեան ներկայ վիճակին : Առանց անոր առաջնորդարան իր կղերաւպահպանողականներով, մեռած դիակ են : Ան է որ մեզ պիտի լինի այն ձին որ մեզ հասցնէ մեր նպատակին » :

Սիրելի Տէր Մուշեղ, նպատակին հասնելու կարօտով, շատ շատեր պայքարի ճամբուն վրայ փակեցին իրենց աչքերը կարօտի սիրով : Բայց յանուն հայ ժողովուրդի ազատութեան, նախամեծար համարեցին մեռնիլ պատուով, եւ պարտականութեան ճամբուն վրայ :

ՄԱՐԳԱՐ ԲԱՐԽԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (65)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Եւ որքան ատեն որ մեր փամփշտակալներու մէջ փամփուշտ ունէինք, յաջող պիտի տանէինք կռիւը :

Դեռ լուսցած չէր : Ոչ մենք թշնամու շարժումները տեսնում էինք, ոչ էլ նա մերինը :

Անդրանիկը քսան տղայ յանձնեց Սըմբատին, եւ խիստ պատուիրեց, որ եկեղեցիի տանիքը բարձրանայ, հոն պատնէշներ շինէ եւ այնպիսի ձեւ տայ ամրութիւններին, որ թշնամու գնդակները որ կողմից էլ գան, իրենց չդպչին : Հրահանգեց չկրակել, մինչեւ որ իր կողմից ազդանշանը տրուի : Այդ տեղից Սմբատը արգիլելու էր Ալի պէկին եւ Դաւուանի ոստիկանութեան յառաջացումը : Միւս կողմերի պաշտպանութիւնը կ'ընկնէր մնացած խումբերի վրայ : Եթէ յանկարծ կռիւը ուժեղ լինէր եւ այնպիսի մի տեղ ընկնէինք, որ կապ չկարողանայինք պահել, երեկոյեան ժամը 11ից յետոյ բոլոր զինուորներով, «Ուղտի Քար»ի մօտ գտնուող մեր հաւաքատեղին պիտի երթայինք :

Երբ Անդրանիկ այդ հրահանգները կը տար, մի հայդուկ լուր հասցուց նրան թէ՝ Թուրքերը շրջապատած են եւ կ'ուզէին գրաւել դէմի այն երեք բլրակները :

Անդրանիկ գիտէր, որ մեր « միւս երեք դիրքերը» պիտի լինէին այդ երեք բլուրները :

Երբ Անդրանիկը Սմբատի հետ կը խօսէր, Մուրատ, Գէորգ Զավուշը եւ ես մի փոքր խորհրդակցութիւն կատարեցինք եւ Թուանք այն ձիերի վրայ, որոնք բերուած էին երէկ խումբի հետ Մշոյ դաշտից :

Սողօն մեր մօտն էր : Նրան պատուիրեցինք, որ Անդրանիկին իմացնէ թէ՝ մենք կ'երթայինք այդ երեք բլուրները գրաւելու, նախ քան թշնամիին գրաւումը :

Երբ մի զինուոր կը հաղորդէ թշնամիի գիտաւորութիւնը Անդրանիկին, նա անմիջապէս Սողոյին կը հարցնէ .

— Ո՞ւր են Գէորգը, Մուրատը, Սեպուհը :

— Անոնք նստան ձիերը եւ քշեցին դէպի բլուրները, կը պատասխանէ Սողօն . Մուրատն ու Գէորգը խնդրեցին նաեւ, որ անմիջապէս հայդուկներ ղրկես այդ դիրքերը : Սեպուհը գնացԱրեւելեան կողմի բլուրը՝ Ուրթափից եկած զինուորների առաջը կտրելու :

Երբ Թուրք ոստիկանները կը նկատեն, որ երեք ձիաւորներ արընթաց դէպի այդ բլուրները կը սլանան, կը կարծեն թէ իրենց ընկերներից են. անմիջապէս կը վերադառնան իրենց խմբատեղին հաղորդելու թէ՝ իրենց ձիաւորները միւս կողմից արդէն իրենցից առաջ հասել են :

Լոյսը հետզհետէ բացւում է : Մերոնք պարզ կերպով տեսնում են նրանց շարժումները : Դեռ բաւական հեռու են : Կրակել՝ կը նշանակէր փամփուշտ վատնել ի զուր տեղը :

Անդրանիկը խիստ պատուէր էր տուել, որ առաջին հրացանը ինքը պէտք է արձակէր : Նա երկրորդ անգամ տեսնում է Սմբատին, եւ միասին բարձրանում են եկեղեցիի տանիքը : Հեռադիտակով դիտում են չորս կողմերը : Տեսնելով երեք բլուրների վրայ մէկ մէկ մարդ մեզմէ՝ Անդրանիկ ասում է :

— Ուրեմն, մենք այժմ ապահով ենք : Հեռուն երեւցող այդ բլուրները լաւ դիրքեր են, եթէ երեկոյեան մենք նեղութեան հանդիպինք : Բայց քանի որ մեր ծրագիրը տարբեր է, այն տեղի մասին մտածելը աւելորդ է :

— Այդ դիրքերը անհրաժեշտ չե՞ն, ասում է Սմբատը : Ինչո՞ւ զանոնք բռնելու կարգադրութիւն չըրիր :

— Այո, լաւ են : Այժմ մեր ձեռքն են : Այդ տեղ մարդ ուղարկելը աւելորդ է :

Ու Անդրանիկ վար է իջնում եկեղեցիի տանիքից :

Հայդուկներից մէկը Մուրատի նստած ձին էր բերել էր եւ խնդրում էր Մուրատի կողմից, որ Անդրանիկ անմիջապէս բլուր բարձրանայ եւ այն տեղից հրահանգներ տայ :

Անդրանիկ, գիւղի մէջ բոլոր կարգադրութիւնները անելէ յետոյ, գիւղի մէջ գտնուած ուժերն ու փամփուշտները փոխադրել է տալիս 3 բլուրների վրայ :

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

բարեց. — Բանակցութիւնները կը շարունակուին Թունուզի կառավարութեան անդամներուն հետ: Դժուար է սահմանել երկրին ներքին ինքնավարութեան շրջանակը եւ բովանդակութիւնը, ապահովելով հանդերձ Ֆրանսայի քաղաքական իրաւունքները: Ալժերիոյ Ֆրանսացիներուն մէջ ալ մտավախութիւն կը տիրէ եւ կ'աշխատինք փարատել: Նոր կուսակալ մը նշանակեցինք որ ծանօթ է իբրեւ մտքի եւ գործի մարդ»:

× Անդրծովեան Ֆրանսայի (գաղթավայրեր) նոր նախարարը, Պ. Ժ. Ժիւկլա, ճառ մը խօսելով բացատրեց թէ անհրաժեշտ է բարձրացնել Հիւս. Ափրիկէի բընակչութեանց կենցաղի մակարդակը, զարկ տալով տնտեսական գործունէութեան:

× Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Ազգ. Ժողովին այս շաբթուան վիճաբանութիւնները կրնան վճռական հետեւանքներ ունենալ դահլիճին համար: Ալժերիոյ եւ Մարոքի մասին եղած հարցապնդումներուն պատասխանելէ ետք, վարչապետը վստահութեան քուէ պիտի պահանջէ:

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՑՈՅՑԵՐ ՎԵՐԱԶԻՆՄԱՆ ԴԷՄ

Արեւմտեան Գերմանիոյ ընկերվարականները, որոնք հակառակ են Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման, բուռն պայքար մը կը մղեն երկու շաբաթէ ի վեր: Իրենց գլխաւոր պահանջն է նախ բանակցիլ Մոսկուայի հետ եւ ապահովել երկրին երկու մասերուն միացումը:

Կիրակի օր պատկառելի ցոյց մը տեղի ունեցաւ Ֆրանքֆորթի Ս. Պօղոս եկեղեցիին մէջ, որ պատմական կը մնայ 1848ի առաջին ժողովրդական խորհրդարանին գումարումով: Ներկայ էին հազար հոգի, յատկապէս ընտրուած՝ ընկերվարական կուսակցութեան կողմէ, վաւերացնելու համար «գերմանական յայտարարութիւն մը» որուն տակ ստորագրած էին արդէն 250 ձախակողմեան դէմքեր: Այժմ կը մընայ կարելի եղածին չափ շատ ստորագրութիւններ հաւաքել այս յայտարարութեան համար որ կ'ըսէ.

— «Հասած է ժամը հանդիսաւորապէս հրաւիրելու ժողովուրդը եւ կառավարութիւնը որ վճռական դիմադրութիւն մը ցոյց տան, մեր ազգը վերջնապէս պառակտելու որեւէ ձգտումի: Կը դիմենք խորհրդարանին եւ կառավարութեան: Կը պահանջենք նախապատուութիւն տալ Զորսերու համաձայնութեան, զինուորական խմբակցութեանց մասին: Գերման ժողովուրդը իրաւունք ունի վերահաստատելու իր միութիւնը»:

Ճառախօսները իրենց տեսակէտները պարզեցին աւելի շատ երկիւղած կամ հանդիսաւոր, քան թէ քաղաքական մթնոլորտի մը մէջ, մասնաւորապէս պահանջելով նոր ընտրութիւններ կատարել եւ ժողովրդական խմբակցութիւն մը կազմել վարչապետին Տոքթ. Ատընաուըրի դէմ:

Վարչապետը իր պատասխանը տուած էր արդէն ընկերվարական կուսակցութեան վարիչին ուղղուած նամակով մը, ուր կ'ըսէ. — «Չի բաւեր համաձայնիլ Խ. Միութեան հետ, երկիրը միացնելու համար: Մենք պէտք ունինք արեւմտեան պետութեանց հաւանութեան: Այդ պետութիւնները յանձն առած են պաշտպանել վերամիացման ծրագիրը, պայմանաւ որ մենք վաւերացնենք Փարիզի համաձայնութիւնները: Եթէ չվաւերացնենք, պիտի խախտի այդ յանձնառութիւնը եւ մենք նմանօրինակ յանձնառութիւն մը պիտի չստանանք Խ. Միութենէն: Կարճ խօսքով, մենք պարզապէս կղզիացման պիտի դատապարտուինք, մնալով առանց բարեկամներու: Ընդհակառակն, վաւերացումէն ետք, պիտի կրնանք բանակցութիւններ կատարել արեւմտեան պետութեանց հաւանութեամբ»:

ՄԵՆԱՄԱՐՏԻ հրաւէրը ետ առնուեցաւ նախորդ ելմտական նախարար Պ. Էտկար Ֆորի կողմէ, վարչապետին միջամտութեամբ:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ. — Փետուր ծանրութեանց Եւրոպայի ախոյեանը, Ֆամըչօն, իր տիտղոսը պաշտպանեց շաբաթ իրիկուն Միլանի մէջ, իտալացի Միլանի դէմ: Շնորհիւ կէտերով իր տարած յաղթանակին, Ֆամըչօն կը մնայ ախոյեան: — Ֆութպոլի կիրակի օրուան հանդիպումներէն վերջ, ախոյենական դասաւորման առաջիններն են Ռէնս եւ Թուլուզ 32 կէտերով:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Կառվարենց» խումբին կողմէ, Կիրակի 6 Փետրուար ժամը 15ին Սալ Կալման, (Փլաս տը լա Կար):

Կը ներկայացուի ԲԱԽՏԻՆ ԱՆԻՒԸ (Գրիգոր Վահանի), Թատերգ. 3 արար Ղեկավարութեամբ Պ. Միհրան Շիշմանեանի:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ Անիէռ — Իսիի երգչախումբին ղեկավարութեամբ Պ. Գայիշեանի: Ժամը 19էն սկսեալ եւրոպական պար,

Հաղորդակց. միջոց. — Շոգեկառք Կառ տիւ Նորէն ժամը 14.40, Օթօպիւս Փորթ տը լա Շափէլ 256 թիւ:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Փարիզէն Պ. Պարսամեան երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Յ. Կ. Խաչի օգնութեան կայանի շէնքին, հազար ֆր. Պէյրութի Ն. Փալանճեան ճեմարանին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

Տեղի պիտի ունենայ Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ, 27 Փետրուար, կիրակի, ժամը 15ին:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Այս առթիւ հրապարակ հանուած են նուիրատոմսեր:

Բոլոր նուէրները պիտի ծանուցուին «Յառաջ»ի մէջ:

Ձեր նուէրները կրնաք ղրկել նաեւ «Յառաջ»ի կամ հայ գրավաճառներուն միջոցաւ, կամ յանձնել անոնց որ պիտի ներկայանան, փոխան ստացագիր — նուիրատոմսի:

Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Թատերական ներկայացումները տեղի պիտի ունենան կիրակի 13 Փետրուարին, կէսօրէն վերջ ժամը ճիշդ 4ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՎԻԷՆ. — Յ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Ագպըլըլգեանէ երկու հազար ֆր. իրենց զաւկին վեցերորդ տարելիցին առթիւ:

Օր. ՇԱՔԷ ՆՈՐԱՇԽԱՐՀԵԱՆ
Քաքիթէն ՎԱԶԳԷՆ ՓԱՇԱՊԷՉԵԱՆ
Ամուսնացած
Պէյրութ — Մէյ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ չորեքշաբթի երեկոյ Քատէի վերնայարկը:

Կը խօսի Պ. Թ. ԳԱՌՆԻԿ:

Նիւթ՝ Հերոսամարտները եւ հայութիւնը: Մուտքը ազատ է:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 2 ՓԵՏՐՈՒԱՐ * MERCREDI 2 FEVRIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7587 — 31e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2998

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀՈԳԵՇԱՀ ՔԱՐՈԶ…

•

Զունենալով կեդրոնական իշխանութիւն մը, ղոնէ սերտ կապ՝ գաղութէ գաղութ, անդարմանելի կորուստներ կը կրենք օտարութեան մէջ :

Կորուստ ազգային, բարոյական եւ նիւթական :

Այսօր կ'ուզէինք խօսիլ նիւթական կորուստներու մասին :

Տարիներէ ի վեր կը յուզուի աւարի տրուած կամ օտարին աւազանը հոսած հարստութեանց խնդիրը :

Ամէն տեղ ալ կան ունեւորներ, ամուրի կամ ամուսնացեալ, որոնք ոսկի հանքեր դիզած են տարիներու ընթացքին :

Անշուշտ իրենց իրաւունքն է վայելել զանոնք : Վայելքն ալ գիտութիւն է, եւ կը թելադրէ շարք մը մարդկային պարտաւորութիւններ :

Բայց որովհետեւ մարդիկ մահկանացու են, տարրական տրամաբանութիւնը կը պահանջէ որ մտածեն, նաեւ, ապագայի մասին :

Եթէ ժառանգորդներ ունին, պարզ է իրենց ընելիքը : Իսկ եթէ չունին եւ ամէն բան բախտին ձգած են, իրենք ալ չեն կրնար գիտնալ թէ ո'ւր կը հոսի առուն :

Որքա՜ն ընդվզեցուցիչ պատմութիւններ արձանագրուած են փճացած կամ «օտարացած» հարստութեանց մասին, մանաւանդ Ամերիկայի մէջ :

Անտէր ամուրի մը չուտեր — չի խմեր գումարը գումարին վրայ կը բարդէ եւ կը պահէ բարձին տակ եւ կամ ճերմակեղէններուն մէջ :

Աւտօ մը կամ դիշեր մը մահը կուգա՛ գետին կը փռէ զինքը առանց բան մը ցընելու :

Եւ իր դիզած հարստութիւնը կ'երթայ պետական գանձ :

Ուրիշ մը իր հարստութիւնը կը յատկացնէ օտար հաստատութեանց, — մեծ մասով կրօնական — որոնք միլիոններ ունին դրամատան մէջ :

Մարդը «աստուածաբանական» կրթութիւն ստացած ըլլալով, կը վախնայ որ մեղք մը գործած կ'ըլլայ, եթէ ազգին կտակէ :

Շատեր ալ ամէն բան վերջին պահուն ձգած ըլլալով, իրենց գլխուն վրայ թառած վարպետորդիներ, այր կամ կին, կը յաջողին օգտուիլ անգիտակցութեան վայրկեանէ մը :

Եւ կը դառնան ժառանգորդ, վաւերական կտակագրով :

Այստեղ, Եւրոպայի եւ Հարեւան երկիրներու մէջ ալ կան մեծահարուստ Հայեր, որոնց ամէն մէկը ի վիճակի է քանի մը ամիսէն ծաղկաստանի վերածելու Պէյրութի գաղթակայանները :

Իսկ եթէ բոլորը իրենց ոսկեհանքերը միացնեն, կրնան արդիական քաղաք մը դնել կամ չինել, բոլոր ցանկալի յարմարութիւններով :

Տակաւին չենք խօսիր Հարաւ. Ամերիկայի Կրեսոսներու մասին, որոնք առասպելական պատմութիւններ հիւսած են իրենց շուրջը :

Ինչո՞ւ դրի կ'առնենք այս հանրածանօթ իրողութիւնները :

Յիշեցնելու համար թէ՝ իրաւեկներու պարտականութիւնն է արթնցնել այս կարգի ունեւորներու հայրենասիրութիւնը, որպէսզի բաժին հանեն հանրօգուտ ձեռնարկներու :

Այս պարտականութիւնը ամէնէն աւելի կ'ինկնայ մեր հոգեւոր հովիւներուն վրայ : Մեր հարուստները մասնաւոր տկարութիւն մը ունին վարդապետներու եւ եպիսկոպոսներու հանդէպ :

Ահաւասիկ ազգասիրական գործ մը, մեր վեղարաւորներուն համար :

Անոնք ամէն տեղ ազատ մուտք ունին : Եւ համոզելու ձեւերն ալ գիտեն : Կը բաւէ որ ըմբռնեն օրուան պահանջները :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆՍՏՈՅԳ ՎԻՃԱԿ ԾԱՅՐ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

•

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԵՒ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԴԷՄ ԴԻՄԱՑ

★

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ՄԵՐԺԵՑ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԲԱՆԱՁԵՒԸ

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ խիստ ծանր կացութիւն մը կը տիրէ Ծայր. Արեւելքի մէջ, ուր դէմ դիմաց կանգնած են Խ. Միութիւնը եւ Մ. Նահանգները : Ազգաժողովին Ապահովութեան Խորհուրդը կը ջանայ ելք մը գտնել, որպէսզի տագնապը աւելի չծանրանայ, անդարմանելի վախճանի մը յանգելով :

Երկուշաբթի օր, երբ Ապահովութեան խորհուրդը նիստ գումարեց, սեղանին վրայ ունէր երկու խնդրագիրներ, — առաջինը —ամերիկեան ներշնչում— յանձնած էր Նոր Զելանտա, առաջարկելով կրակը դադրեցնել հովանաւորութեամբ Ազգաժողովին : Երկրորդը, խորհրդային աղբիւրէ, կը պահանջէր «քննել Մ. Նահանգներուն կողմէ Ժողովրդական Չինաստանի դէմ կատարուած յարձակողական արարքները » :

Վիճաբանութիւնները հազիւ սկսած, խորհրդային պատուիրակութիւնը պահանջեց օրակարգ անցընել բանաձեւ մը որով կ'առաջարկէր ազգայնական Չինաստանը դուրս ձգել զինադադարի վերաբերեալ նիստերէն : Ապահովութեան Խորհուրդը մէկի դէմ (Խ. Միութիւն) տասը ձայնով մերժեց այս առաջարկը :

Այսպէս արեւմտեան պետութիւնները առաջին յաղթանակը տարին Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ, որ այժմ կը փորձէ միջոցներ գտնել, կռիւները դադրեցնելու համար : Հետաքրքիր է թէ խորհրդային բանաձեւին դէմ առաջին անգամ խօսեցաւ Ֆրանսայի պատուիրակը, դիտել տալով թէ «Չինաստանի հանրապետութեան ներկայացուցիչը ժողովին կը մասնակցի համաձայն իր կառավարութեան տուած լիազօրութեանց, իբրեւ մնայուն անդամ մեր կազմակերպութեան : Իր հաւատարմագրերը ընդունուած են Ապահովութեան Խորհուրդին եւ Ազգաժողովին միւս կազմակերպութեանց կողմէ : Որ եւ է պատճառ չկայ եւ առնելու նախապէս շնորհուած ճանաչումը » :

Ազգայնական Չինաստանի ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ Մոսկուայի ձեռնարկը «խորհրդային նախայարձակման եւ աշխարհակալութեան նոր օրինակ մըն է» : Ամերիկեան եւ անգլիական պատուիրակները պահանջեցին մերժել խորհրդային բանաձեւը :

Քուէարկութենէն ետք, Ապահովութեան Խորհուրդը սկսաւ դրաղիլ օրակարգի քննութեան եղանակով : Հարցը կնճռոտած էր, երբեւ հետեւանք սովետական բանաձեւին, որ միշտ նախայարձակ ամբաստանելով Մ. Նահանգները, կը պահանջէր ամերիկեան բոլոր ուժերը քաշել Ֆորմոզայի շրջանէն : Նոր Զելանտայի պատուիրակը, որ Ապահովութեան Խորհուրդին նախագահն է, առաջարկեց հրաւիրել համայնավար Չինաստանը որ ներկայացուցիչ մը ղրկէ Ազգաժողովին, մասնակցելու համար կրակը դադրեցնելու հարցին քննութեան : Եւ թելադրեց նիստերը դադրեցնել, մինչեւ համայնավար Չինաստանի պատուիրակին ժամանումը : Այս առթիւ թելադրեց որ Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարն ալ համոզէ չինացի համայնավարները, որոնց լաւ ծանօթ է, վերջերս Փեքին այցելած ըլլալով : Բրիտանական պատուիրակը հաւանութիւն յայտնեց որ Համայնավար Չինաստանի ներկայացուցիչը հրաւիրուի մասնակցելու օրակարգի հարցին վիճաբանութեան, բայց այժմ պէտք չէ քննել անդամակցութեան խնդիրը : «Իմ կառավարութիւնս կը ճանչնայ Ժողովրդական (Համայնավար) Չինաստանի հանրապետութիւնը եւ կ'ընդունի որ անոր անդամակցութեան խնդիրը լուծուի օր մը. բայց ոչ այսօր : Իմ կառավարութեանս կարծիքով, ոչ ատիպողական է ոչ ալ պատեհ՝ այդ խնդիրը քննել այժմ» :

Թուրքիոյ եւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչները հաւանութիւն յայտնեցին ամերիկեան բանաձեւին :

❀ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❀

*

« ՀԱ՞Յ ԵՍ ԹԷ ԿԱԹՈԼԻԿ »

« *Հանդէս Ամսօրեայ* » ուսումնաթերթին 1954 Սեպտեմբեր – Հոկտեմբերի թիւը, որ երէկ հասաւ, ամբողջովին նուիրուած է Հ. Ներսէս Վ. Ակինեանի, անոր յիսնամեայ գրական գործունէութեան յոբելեանին առթիւ :

Կենսագիրը, Հ. Վ. Ինգլիզեան, առանձին գրքոյկով մը եւս հրատարակեց իր ուսումնասիրութիւնը :

Անշուշտ *Յառաջ*ն ալ պիտի գրադի, երբ վերջնապէս ճշդուի յոբելեանին թուականը, որ յետաձգուած էր, ծանօթ արկածին պատճառով :

Կենսագրականին մէջ, Հ. Ինգլիզեան կը պատմէ երկու սրտառուչ մանրադէպեր, յոբելեարին մանկութեան օրերէն :

Բերնէ բերան շրջած լուրերու վրայ 1890ական թուականներուն Հ. Ակինեանի ծննդավայրին՝ Արդուինի մէջ ալ կ'իմացուին թէ Թուրքերը «Հայոց ճիտը կտրեր են » Զէյթունի մէջ :

Պատանին Ակինեան, որ այն ատեն Գաբրիէլ կը կոչուէր, իր հասակակից ընկերներէն վեց հոգի կը հաւաքէ, Զէյթունցիներուն վրէժը լուծելու համար :

Ի՞նչպէս, — կը պաշարեն թուրք պատանի մը որ պտուղ եւ բանջարեղէն կը փոխադրէր գրաստով, «բեռները կը թափեն եւ յաղթական կը վերադառնան». .

Աւելի խօսուն է երկրորդ պատմութիւնը. —

Խումբ մը հայ լուսաւորչական տղաք զինքը շրջապատելով, կը հարցնեն, բռունցքները ցցած.

— Հա՞յ ես թէ կաթոլիկ :

Պատանին կը պատասխանէ.

— « Հայ եմ » (ազգով, կաթոլիկ դաւանութեամբ) :

Տղաքը ազատ կը ձգեն կալանաւորը, ծափահարելով :

Բան մը փոխուա՞ծ է այդ օրերէն իվեր :

Այն ատեն ազգասիրութեան տարրական ոգին էր որ այսպիսի հարցումներ ուղղել կուտար :

Այսօր շատ քիչեր կը հարցնեն — Հա՞յ ես թէ կաթոլիկ (եւ կամ բողոքական) :

Բայց, յանախադէպ դարձած են իսկապէս անճոռնի հարցումներ .

— Հայաստանի բարեկա՞մ ես թէ թշնամի :

— Հայաստանասէ՞ր ես թէ հակահայաստանեան :

Եթէ փորձես բացատրութիւն պահանջել այդքան անմիտ եւ անկիրթ հարցումներուն առթիւ, իսկոյն կը դառնաս «Հակահայաստանեան» :

Իսկ եթէ յանդիմանես, ածական մը եւս կը շահիս, — *Փաշի'ստ*...

Կրնաք վստահ ըլլալ թէ ոչ «Հայաստանասէր»ին իմաստը կ'ըմբռնեն, ոչ ալ «փաշիստ»ին :

Մեծ մասով, Հայաստանը տեսած են քարտէսին վրայ : Կամ իրենց երազին մէջ :

ՎԱՀԷ

ՄՈԼՈԹՈՎ. — «ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՎՏԱՆԳԸ Կ'ԱՒԵԼՆԱՅ»

Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, Մոլոթով, որ առջի օր ունկնդրութեան ընդունած էր Մոսկուայի անգլ. դեսպանը, հետեւեալ պատասխանը տուած է .

— Խ. Միութեան տեսակէտով, Ֆորմոզայի ներկայ կացութեան պատճառը այն է որ Մ. Նահանգները քանի մը տարիէ ի վեր գրաւած են այդ կղզին, ինչպէս եւ Փեսքատորեան եւ ուրիշ կղզիներ, Զանկ Քայ Շէքի աջակցութեամբ : Վերջին ժամանակներս յարձակողական նոր արարքներ գործուեցան Մ. Նահանգներուն կողմէ այդ շրջանին մէջ, ինչ որ աւելի սաստկացուց յարաբերութեանց լարումը : Խորհրդային կառավարութիւնը համաձայն է քննելու այս խնդիրը Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ : Այդ շրջանին կացութիւնը կը վտանգէ խաղաղութեան պահպանումը եւ կ'աւելցնէ նոր պատերազմի մը սպառնալիքը : Խորհրդային կառավարութիւնը յայտնած է իր պատուիրակին թէ Ժողովրդական Չինաստանէն պատուիրակութիւն մը պէտք է հրաւիրուի, այս հարցին քննութեան համար :

✕ Անգլ. կառավարութիւնը ամէն միջոց կը փորձէ, որպէսզի ջուրերը աւելի չպղտորին : Բրիտանական հասարակապետութեան վարչապետները, որոնք Լոնտոն կը գտնուին, նոյնքան մտահոգ են : Առջի օր քննեցին սա խնդիրը թէ նպատակայարմար չէ՞ հանդիսաւոր կոչ մը ուղղել Չինաստանի վարչապետին եւ Մ. Նահանգներու նախագահին :

Չինաստանի կառավարութեան պաշտօնաթերթը նոր ազդարարութիւն մը ուղղեց, պնդելով թէ «բացարձակապէս անընդունելի է կրակը դադրեցնելու առաջարկը» եւ թէ Մ. Նահանգները պէտք է անմիջապէս Ֆորմոզայի շրջանէն ետ քաշեն իրենց զինուորները : Փեքինի անթելն ալ կրկնեց այս ազդարարութիւնը :

✕ Ազգայնական Չինաստանի նախագահը, Զանկ Քայ Շէք հրամայեց Թաշէն կղզիներու պահակազօրքին կազմ եւ պատրաստ սպասել, մէկդի դնելով պարպումի ծրագիրները, մինչեւ որ ինք հրաման տայ : Միեւնոյն ատեն բարձրաստիճան պաշտօնատար մը ղրկեց այդ կղզիները,

(Շար.-ը կարդալ Դ. էջ)

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԵԼԻ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

★

515.000 ՖՐԱՆՔ ՆՈՒԷՐ ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՀԱՄԱՐ

Լիոնի Ազգ. Միութիւնը ուրախութեամբ կը ծանուցանէ թէ մեծ յաջողութիւն մը գտած են Մարսէյլի մէջ, ի նպաստ եկեղեցւոյ շինութեան, Պ. Զըրբաշեանի կրտսեր աղջկան՝ Օր. Անահիտի նշանախօսութեան առթիւ : Շաբաթ օր ընդունելութիւն մը սարքուած էր հովանաւորութեամբ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի եւ ի ներկայութեան եկեղեցաշէն յանձնախումբի նախագահ Պ. Կարպիս Ճնկըրըբեանի : Այս առթիւ Օր. Սեդա Զըրբաշեան արտասանած է Սիլվա Կապուտիկեանի «Խօսք իմ որդուն» բանաստեղծութիւնը : Ընդհանուր ոգեւորութեան մէջ, Սերովբէ Ծ. Վ. կոչ մը ուղղած է ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան եւ քանի մը վայրկեանէն գոյացած է 515.000 Ֆրանքի գումար մը : Միեւնոյն ատեն կազմուած է Տիկնանց յանձնախումբ մը, հանգանակութիւնը շարունակելու համար :

Յաջորդով՝ նուիրատուներու ցանկը, որուն գլուխը կը գտնուին Պ. Զըրբաշեան եւ Հանրի Ներսէսեան՝ 80.000ական, Սուրէն Ֆէսճեան եւ Կ. Ճնկըրտեան 50 հազարական Ֆրանքով :

ԽԱՆԴԱՎԱՌՈՒԹԵԱՆ ՊԱԿԱՍ

Վերջին տասը տարիներու մեր գրական կեանքը յուսահատական նկատելու պատճառներ չունինք թէեւ, սակայն ցաւով կը նկատենք խանդավառութեան պակասը, որ գոյութիւն ունէր նորերուն մօտ։ Ասոր վրայ եթէ աւելցնենք գրական շարժումին հանդէպ հասարակութեան ցոյց տուած անտարբերութիւնը՝ կ'ունենանք լրիւ պատճառները այսօրուան անսուաղու-թեան։

Ճիշդ է, Սփիւռքի մէկ ծայրէն միւսը, հայկական տպարանները մամուլները կը գործեն ի խնդիր այլազան հրատարակութիւններու։ Բայց յատկանշական կը գտնենք այն իրողութիւնը թէ հրատարակուած բոլոր գիրքերը կը պատկանին հին սերունդին։ Անոնք կամ վերհրատարա-կութիւններ են եւ կամ տասնեակ տարիներ առաջ ձեռագիր վիճակի մէջ գտնուող գործերու հրատարակութիւններ։

Մատի վրայ կը համրուին նոր հրատարակութիւնները, որոնք պիտի հանդիսանային հարազատ պատկերը գրական մեր նոր սերունդին։

Գրականութիւնը նախ եւ առաջ խանդավառութիւն է, որ կուգայ մթնոլորտէն։ Այսօր այդ մթնոլորտը կը պակսի նոյնիսկ այն գաղութներուն մէջ, ուր բախտաւորութիւնն ունինք համախումբ կեանք մը վայելելու։

Օրինակ առնելով Սուրիան եւ Լիբանանը, ափսոսանքով կը յիշենք 30–40ական թուականները, երբ ամիսը անգամ մը մեր սեղաններուն վրայ կը տեսնէինք նորաբոյս տաղանդի մը կամ արդէն իսկ անուն շինած գրագէտի մը կամ բանաստեղծի մը հատորը։ Այսօր այդ ուրախութիւնը կը վլացուի մեզի։ Եղածները հեռու են մխիթարական ըլլալէ։ Տարին անգամ մը՝ հազիւ փոխտ հրատարակութիւն մը։ Բայց այսքանով ալ պիտի բաւականանայինք նկատելով իբրեւ արդիւնքը ժամանակաւոր տաղնապի մը, եթէ չըլլար այն քար անտարբերութիւնը, որ կը տիրէ հասարակութեան մօտ սեւէ նոր հեղինակի առաջին քայլերուն հանդէպ։ Այսօր մատի վրայ կը համրուին այն քննադատները, որոնք խանդավառութեամբ մօտենային գործի մը եւ իրենց այդ խանդավառութիւնը փոխանցէին հասարակութեան։ Հասարակութիւնը մեղադրելի չէ երբ գրական հետաքրքրութիւն ունեցողներու մօտ եւս անտարբերութիւնը օրուան կարգախօսն է։

Փոխանակ կայծ մը գտնելու յոյսով գրքի մը մօտենալու, քմծիծաղ մը կը նկատենք այսօր դէմքերու վրայ՝ ի տես նոր հրատարակութեան մը։

Մեր դեռափթիթ տաղանդները քաջալերութեան պէտք ունին։ Հաղուագիւտ պարագաներու միայն առաջին հրատարակութիւնները, գլուխ — գործոցներ ըլլալու սահմանուած են, այն ալ ճիշդ ժամանակին հասկցուելու պայմանով։

Զարտուղութիւններ եւ նորութիւններ՝ որքան կ'ուզէք կ'ընդունինք, եւ այս՝ գրական կենսունակութեան սիրոյն։ Այսօրուան կայծերը կրնան դառնալ վաղուան մեծ հրդեհները հայ գրականութեան եւ վկայութիւնը մեր կենսունակութեան։ Անոնք հետզհետէ կը գտնեն իրենց ուղին եւ կը դառնան մնայուն արժէքներ։

Քաջալերութեան պակասը ծնունդ կու տայ յանդգնութեան պակասի մը, որ կրնայ իր սաղմին մէջ մեռցնել ապագայ արժէքները։

Քիչ մը աւելի հետաքրքրութիւն նոր սերունդի գրական փորձերուն հանդէպ՝ եւ ահա մեծ քայլ մը առած կ'ըլլանք մեր գրականութեան յառաջխաղացման։

Այս հետաքրքրութիւնը նախ եւ առաջ կը սպասենք մեր գրական քննադատներէն, ապա՝ հասարակութենէն։

Որովհետեւ անոնք է որ պիտի արթնցնեն ժողովուրդին հետաքրքրութիւնը՝ վերջ տալով այսօրուան փտանգաւոր անտարբերութեան։

Անտարբերութիւնը մայրն է բազմաթիւ չարեաց։ Վաղուան տաղանդները այսօրուան մեր քաջալերանքին կը սպասեն իրենց առաջին քայլերը նետելու համար։

Այս քաջալերանքը պիտի չզլանանք իրենց։

Այս պէտք է ըլլայ օրուան կարգախօսը։ Քաջալերել նորերը, փնտռել ու երեւան հանել նոր տաղանդներ։

(Խմբագրական ԱԶԴԱԿի)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԹԵՐ ԵՒ ԴԷՄ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

ԽՄԲ. — Ֆրանսացի զօրավար մը, Քորնիլիոն Մոլինիէ, հետեւեալ բարեացակամ տեսութիւնը կը հրատարակէ Թուրքիոյ վերջին ձեռնարկին առթիւ, որ այնճան յուզում պատճառեց արաբական աշխարհին մէջ.—

Թուրքիան վճռականութեամբ ասպարէզ կը նետուի Արեւելքի մէջ։ Մինչ Քէմալ Աթաթիւրք կամովին կռնակ կը դարձնէր Ասիոյ եւ եռանդով կը հակէր դէպի Արեւմուտք, Թուրքիա այսօր ինքզինք բաւական զօրաւոր կը զգայ դիմելու դէպի այն ժողովուրդները որոնք առենօք ենթարկուած էին իր տիրապետութեան։ Վարպետօրէն կը փորձէ ստանձնել ղեկավարութիւնը պաշտպանողական զինուորական զինակցութեան մը։ Թէեւ նեղ հողաշերտ մը ունի Եւրոպայի մէջ, Թուրքիա արեւմտեան է Բ. աշխարհամարտի վերջաւորութենէն ի վեր։ Արաբական ըմբոստութիւնը շատ դառն յիշատակ մը ձգած է թուրք զինուորին յիշողութեան մէջ։ Հաշիմներու ըմբոստութիւնը ինչպէս եւ ընդ. Լորենսի հարուածները Թուրքիոյ մէջ աւելի կռնակէն հարուածելու նպատակ ունեցան քան ազատագրութեան պատերազմի մը։

Ազումը Իսլամին հետ, աշխարհականացումը, եւ կանոնաւոր արդիականացումը, վերջին տարիներու տնտեսական արտակարգ յառաջդիմութիւնը, ռազմական կարեւորութիւնը, զոր ճանչցան եւ ընդունեցին ատլանտեան դաշինքին մէջ, Թուրքիոյ Քորէայի մէջ ցոյց տուած քաջութիւնը, կը մղեն եւրոպականացած Թուրքիան դիմելու արաբ աշխարհին։ Ան լաւ կ'ընէ արդիական ապկի մը ձայնը։ Թրքական դիւանագիտութիւնը նախ ապահոված է իր յարումը Եւրոպայի, մասնակցելով Ատլանտեան կազմակերպութեան, զինակցելով Յունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ հետ, իսկ Փաքիստանի հետ կնքած դաշինքը ցոյց կուտար թէ միտք չունէր ապա աշխարհի դաշնակցութենէն հեռանալու։ Վերջերս նոր քայլ մը առնուեցաւ։ Թուրքիոյ վարչապետը, Մենտէրէս շատ կարեւոր համաձայնութեան հիմերը դրաւ Իրաքի հետ։ Երեւոյթներէն կարելի է հետեւցնել թէ Թուրքիոյ եւ Փաքիստանի մէջ եղած պարապը կը լեցուի։ Շահը ինքն իսկ յայտարարեց թէ Իրան պատրաստ է զինուորական համաձայնութիւն մը կնքելու Մ. Նահանգներուն հետ եւ տրամադիր է մասնակցելու դաշինքի մը որ պիտի կնքուի, Միջին Արեւելքի համար։

Թուրքեւիրաքեան դաշինքի տրամադրութիւնները գաղտնի են տակաւին։ Երկու կարեւոր կէտեր կան,— դաշինքը պէտք է պաշտպանէ ստորագրողները կրկնակ վտանգներու դէմ — արտաքին եւ ներքին յարձակումներ։

Նկատի ունենալով խորհրդային գործելակերպը, կը մտածեն փոխադարձաբար օգնել զինեալ յարձակման մը կամ ներքին խռովութեան մը պարագային։

Այս պայմանները շատ կարեւոր են, իբրեւ հետեւանք քրտական ցեղախումբերու ներկայութեան, ժողովուրդ մը որ կը գտնուի թէ Խ. Միութեան եւ թէ Իրաքի մէջ։ Թրքական կառավարութիւնը չէ մոռցած խորհրդային քարոզութիւնը [illegible] պատ Հայաստանի շուրջ 1947ին, ամերիկեան թերթերու մէջ։ Ծաղկաւէտ նշենիի մը տակ, երիտասարդ Հայուհի մը կ'երազէր ժողովրդական Հայաստան մը, որ ռուսական Կովկասէն կը մեկնէր եւ Միջերկրական կ'իջնէր, կտրելով Թուրքիան։ Եթէ վաղը ռուսական Քիւրտիստանը ուզէ ազատել իր հարստահարուած եւ ըմբոստացած եղբայրները, դաշինքը իր դերը պիտի կատարէ։

Ուրիշ յատկանշական պարագայ մը եւս, այն է որ Թրքական եւ իրաքեան վարիչները փորձեցին չվիրաւորել արաբական պետութեանց զգացումները։ Այս տեսակէտէն յատկանշական է Եգիպտոսի դիրքը։ Տարիներէ ի վեր եւ դեռ անցեալ Դեկտեմբերին, Գահիրէ կը մերժէր ամերիկեան օժանդակութիւնը։ Ընդհակառակն, Իրաք, որ աւելի ուղղակի սպառնալիքի տակ էր, զգաց հրամայական անհրաժեշտութիւնը, մտնելու պաշտպանողական կազմակերպութեան մը մէջ, կարելի եղածին չափ շուտով։ Եգիպտոսի ձգձգումներուն առջեւ, Թուրք քաղաքագէտները արագ շարժեցան։ Իրենց շնորհիւ, արեւմտեան աշխարհը առաջին անգամն է որ կը տեսնէ արաբական Պետութեան մը յարումը արեւմտեան պաշտպանողական դրութեան մը։ Սակայն այլամերժ դաշինք մը չէ այս։ Ընդհակառակն Պ. Պ. Մենտէրէս եւ Նուրի Սայիտ, շեշտեցին թէ իրենց ծրագիրը «բաց» է ամէնուն առջեւ, թէ հրաւիրուած են անոր միանալու արաբական Պետութիւնները եւ յետագային՝ Իրան եւ Փաքիստան։ Հետեւաբար փորձեցին այն տպաւորութիւնը չձգել արաբական աշխարհին վրայ թէ պարզ համախմբում մըն է, արդէն հաստատուած դրութեան մը։

Այսպէս Թուրքիան կը դառնայ շարժական ուղեցոյց մը Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ։ Ան վերստին կը ստանձնէ իր աշխարհագրական եւ պատմական կոչումը եւ զայն կը տրամադրէ ի սպաս ազատ աշխարհի։ Կրթնելով իր ձախ թեւին՝ Յունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ (պալքանեան դաշինքին) եւ աջ թեւին՝ Միջին Արեւելքի ազգերուն (երէկ Փաքիստան, այսօր Իրաք, վաղը թերեւս Իրան), Թուրքիան կարեւոր դեր մը կը կատարէ ազատ աշխարհի պաշտպանութեան մէջ։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՏ Կ'ԵՐԹԱՅ

Ամերիկեան մեծ օրաթերթը, «Նիւ Եորք Թայմզ», առնեն մը ի վեր կը քննադատէ Թուրքիոյ ներկայ կառավարութիւնը, մասնաւորապէս արծարծելով ամբոխավար Հիւսէյին Ճահիտի բանտարկութեան խնդիրը։ Ահաւասիկ վերջին խմբագրականը.—

Թուրքիոյ վարչապետը, Ատնան Մենտէրէս, կ'ուզէ փաստել արտաքին աշխարհին թէ առնուազն, եթէ իրեն հարցնէք, 1946ին որդեգրուած ժողովրդավար սկզբունքները, ուրիշ բան չէին եթէ ոչ թեթեւ ջնարակ մը։ Ատնան Մենտէրէս, հիմա, սկսած է վերադառնալ անցեալի ռմնատիրական ու [illegible] ծրագիրներուն։ Եւ սկսած է ջախջախել մամուլին ազատութիւնը եւ վերջերս ալ, Իզմիրի մէջ, ձերբակալել ու դատարան հանել տուած է արհեստակցական միութեան մը 556 անդամները, որոնք գործադուլ յայտարարած էին միայն չորս օր։

Եւ սակայն, երբ Ատնան Մենտէրէսի, ինչպէս նաեւ Դեմոկրատ կուսակցութեան ղեկավարներուն ընտրական պայքարները յաջողութեամբ կը պսակուէին 1950ին ու նաեւ այս տարի, ինքն էր որ կը խոստանար իր ժողովուրդին թէ պիտի յարգէր 1924ի Սահմանադրութեան Արեւմտեան ազատամտութեան սկզբունքները, որոնք կ'երաշխաւորէին մտածումի, խօսքի, մամուլի եւ ընկերակցելու ազատութիւնը։ Դարձեալ, ինքն էր որ կը խոստանար գործադուլ հռչակելու իրաւունք տալ աշ-

---

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (44)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԱ.

— Այն եմ ուզում ասել, որ… Միթէ՞, իրաւի, ես այնքան մեղաւոր եմ, որ ուզում են ինձ չան սատակ անել։ Չէ՞ որ ես բանի կերպով չտիրացայ նրան, ինչպէս անում են վերջին կինոները։ Նա այնքան ուզում էր ինձ, որքան եւ ես իրեն։ Մեր հոգիները եւ մեր մարմինները փոխադարձաբար ձգտում էին իրար, եւ այդ փոխադարձութեան հետեւանքն ուրիշ բան չէր կարող լինել, քան այն՝ ինչ որ կատարուեց։ Ճիշդ է, ամուսնանալու խոստում էի տուել, բայց այդպիսի դէպքում սեփական կեանքը դոհաբերելու խոստում էլ են տալիս, եւ ո՞վ է լուրջ նշանակութիւն տալիս այդ բանին, որովհետեւ մի խոստում, որ չի կատարւում իսկոյն, վաղուան համար հօ մի կոտրած գրօշ էլ չարժէ։ Իսկ ես հեռացայ, յետոյ տարիներ անցան, եւ եթէ այս պատահական հանդիպումը չլինէր, ո՞ւմ մտքով կ'անցնէր, թէ մի ժամանակ անտառում ինչ եմ արել։ Եւ ո՞ր մէկը յիշեմ, մէկն այստեղ, հարիւր մէկն այնտեղ — Թուսաստանում։ Եւ ինչո՞ւ պիտի յիշեմ։ Մի բան որ բնական է, պիտի կատարուի անցնի։ Հօ մենք չենք յիշում թէ օրը օրին ինչ ենք ուտում. քաղցը ստիպում է ուտել, ուտում ենք եւ մոռանում։ Ցետոյ… զաւակ՝ ասում ես։ Խոստովանում եմ, այդ բանին լուրջ նշանակութիւն չեմ տուել։ Վերջին նամակների մէջ, որ գրում էր, թէ յղի է, ինքս ինձ ասում էի՝ վնաս չունի, աբորտ (վիժում) կ'անի։ Նրա պէս քանիսներն են այդպէս արել։ Բայց որ ասում ես թէ ծնել է եւ… Այ այստեղ ես բան չեմ հասկանում։ Ինչպ՞էս կարելի է այդ։ Ինքն էր, չէ՞, որ ինձ մոռացնել տուեց սպանութիւնը։ Մինչդեռ իմ սպանածը միայն մի աղաւնի էր։ Նա ապի արցունք էր թափում մի անպէտ թռչունի համար եւ յանկարծ ինքն իր ձեռքով սպաննում է իր սեփական արգանդից նոր ելած մանուկը։ Դա ինչ սոսկալի հակադրութիւն է։

— Այդ լաւ ասացիր, վրայ բերի ես. Հէնց այդ բանից էլ կարող ես եզրակացնել քո մեղաւորութեան չափը։ Որքան այլանդակուած պիտի լինէր քո վարմունքով նրա հոգին, որքան լքուած ու յուսահատուած պիտի զգար նա իրեն, որ ստիպուած լինէր այդպիսի մի սոսկալի ոճիր գործել։ Ես լիովին հասկանում եմ նրան եւ ամենեւին չեմ դատապարտում, որովհետեւ ներկայ հասարակութեան եւ ներկայ հասարակարգի մէջ ո՞ւր գնար, ո՞ւմ ապաւինէր, ո՞ւմ եւ ո՞ր օրէնքի օգնութեանը դիմէր մի անմեղ, անփորձ աղջիկ, ապօրինի մանուկը ձեռքին։ Եւ դեռ հարցնում ես, թէ միթէ՞ այդքան մեղաւոր ես։

Թուսեանը չպատասխանեց եւ լսում էր ինձ անկեղծ զարմանքով։ Տեսնում էի, որ իսկապէս լուրջ նշանակութիւն չէր տուել այդ բանին եւ հազիւ թէ երբեւէ մտածած լինէր առհասարակ այդպիսի բաների մասին, եւ այժմ զարմանում էր, թէ ինչպէ՞ս կարող էր մի ուրիշն այդքան դժբախտանալ իր պատճառով։

— Եւ այս բոլորից յետոյ, աւելացրի ես, դու դեռ երես ես ունեցել ոչ միայն մօտենալու նրան, այլեւ ինչ որ զզուելի առաջարկ անելու, «շնական» առաջարկ, ինչպէս ինքն ասաց։ Եւ ոչինչ այնքան չի վիրաւորել ու վրդովել նրան, որքան այդ յանդգնութիւնը։ Որովհետեւ ի՞նչ է նշանակում այդ։ Այդ նշանակում է, որ դու նրան էլ համարում ես այն կանանցից, որոնց հետ՝ երբ կամենաս՝ կարող ես գործ ունենալ, ինչպէս օրինակ, տիկին Սարումեանի հետ, եւ ամենեւին նկատի չես առել, որ նա ոչ միայն ամուսնացած է, այլեւ վաղը չէ միւս օրը մայր պիտի լինի։

— Ինչպէ՞ս թէ մայր։

— Չէ՞ որ նա յղի է։

— Ախ սատանայ, բացագանչեց Թուսեանը, վեր կացաւ եւ սկսեց անցուդարձ անել սենեակում։ Դա ինչ դժբախտութիւն է. այն ժամանակ յղի, հիմա յղի…

Թուսեանը յանկարծ կանգ առաւ եւ վախեցած նայեց երեսիս։

— Ինչպէ՞ս։

— Որովհետեւ քո վարմունքից այնքան վրդովուել է, որ եթէ ժամանակից առաջ չվիժի եւ կենդանի մնայ, այդ ուղղակի հրաշք կը լինի։

— Ինչ ես ասում, շշնջաց Թուսեանը, դոյնը նետելով։

— Ես քեզ բան եմ ասում, որովհետեւ աչքովս տեսայ, թէ ինչպիսի սոսկալի ցաւեր է զգում։

Թուսեանը շարունակեց երեսս նայել, կարճ ժամանակ մնաց քարացած։ Ցետոյ նստեց եւ այլեւս ձայն ծպտուն չհանեց, միայն անսովոր լուրջ ու մտացրաղ էր, որ բնաւ չէր սազում նրան, հայեացքը յառել էր մի կէտի։ Պարզ էր, որ իմ յայտարարութիւններից եւ ոչ մէկն այնպէս չէր ազդել նրան, որքան վերջին յայտնութիւնը, Սառայի՝ սպառնացող վտանգի մասին։

Այդ միջոցին վերադարձաւ ծառան եւ յայտնեց, որ կառքը բերել է։ Թուսեանը բնաւ ուշադրութիւն չդարձրեց, կարծես ինքը չէր պնդողը, եւ շարունակում էր անշարժ նստած մնալ նոյնիսկ այն ժամանակ, երբ ծառան դուրս տարաւ նրա ճամպրուկը։

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

խատուորական միութեանց, որոնք զըրկուած էին այդ իրաւունքէն :

Բայց հիմա, Ատնան Մենտէրէս, փոխանակ իր այդ խոստումները յարգելու, կը բանտարկէ մամուլին մէջ քննադատութիւններ ընողները, օգտագործելով հիմնովին բարեփոխուած նոր օրէնք մը եւ դատական հետապնդումի կ'ենթարկէ այն աշխատաւորները, որոնք կարճ ատենուան մը համար, լքած էին իրենց աշխատանքը, որովհետեւ իրենց պայմանագրութիւնները վերջացած էին :

Այս երեւոյթները ապշութիւն կը պատճառեն մեզի, Ամերիկացիներուս, երբ նըկատի կ'առնենք այն իրողութիւնը թէ մենք էինք որ, ամենայն վստահութեամբ, նոր օրերու Թուրքերուն տեղ կուտայինք ժողովրդավար ազգերու շարքին մէջ :

Պէտք է փորձ մը կատարենք, հասկնալու համար թէ ուր է որ սխալը պատահած է : Այս տեսակէտէն, թերեւս, օգտակար պիտի ըլլար վերյիշել թէ Երիտասարդ Թուրքերու շարժման փիլիսոփայութիւնը, որմէ ներշնչուած են Աթաթիւրքը, Ինէօնիւն, Պայարը եւ երիտասարդ Մենտէրէսը, ԺԹ. դարու դրապաշտութեան ձեւերէն մէկն էր : Կազմակերպութիւն, գիտական յառաջդիմութիւն, քաղաքականութիւն, իբրեւ դրապաշտ գիտութեան արտայայտութիւններ, դաւանանքներ էին անոնց համար : Փորձառու պետական մարդը, իր գիտունի հանգամանքով, ի վիճակի պիտի ըլլայ ամէն ցաւի դարմանը գտնելու :

Բացայայտօրէն, վարչապետ Մենտէրէս եւս եկած է այն դրապաշտ համոզումին թէ ինք կրնայ Թուրքիոյ ապագային ճամբան գծել՝ հետեւելով նախապէս պատրաստուած յատակագծի մը գիտական ճշգրտութեան : Ասիկա կը նշանակէ թէ ով որ դէմ է իրեն՝ դաւաճան է :

Դաւանապաշտութիւնն ու խաւարամըտութիւնն էին որ, դարերով, Թուրքիան զրկեցին այն բնական դիրքէն, զոր կրնար ունենալ Միջերկրականի մտաւորական, գիտական ու մշակութային կեանքին մէջ : Իր քաղաքական ու զինուորական ուժերը, անխուսափելիօրէն քայքայուեցան աշխարհի մը մէջ, որ զինքը Միջին Դարերէն աւելին բերած չէր : Հիմա, վարչապետ Մենտէրէս, կ'ուզէ ինքզինքը բանտարկել, նոյն չափով կաշկանդող դրահապատ հանդերձանքի մը մէջ :

Մենտէրէս ըսել կ'ուզէ թէ ինք գիտէ թէ որ բաները ամէնէն աւելի նպաստաւոր են Թուրքիոյ բարիքին տեսակէտէն : Ան է որ բուռն ճիգ մը ի գործ դնել կուտայ ճարտարարուեստը յառաջ տանելու համար, ճիգ մը, որ պարտքի տակ ձգած է Թուրքիան : Ան է որ կ'ուզէ ջախջախել ընդդիմադիրները, թէեւ, 1946ին, ինքն ալ ընդդիմադիր մըն էր :

Այս երեւոյթները վրդովիչ են Թուրքիոյ Արեւմտեան բարեկամներուն համար :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ հատիկ – հատիկ գրել անուն, մականուն, ստորագրութիւն, քաղաքի, գիւղի, փողոցի կամ սրահի անուն, նուիրատուներու եւ վարչութեանց անդամներու ցանկեր, եւայլն :

Խմբագիրը եւ գրաշարը հանելուկ լուծելու պարտականութիւն չունին :

ՄԻՍԱՔ ԹԵՀԼԻՐԵԱՆԻ ՄԱՀԸ ՊԵԼԿՐԱՏԻ ՄԷՋ

Խոր ցաւով կ'իմանանք թէ Դեկտ. 16ին Եուկոսլաւիոյ մայրաքաղաքին՝ Պելկրատի մէջ, մեռած է ազգ. հերոս Սողոմոն Թէհլիրեանի նոյնպէս քաջ մեծ եղբայրը, Միսաք Թէհլիրեան, 76 տարեկան :

Միսաք ծնած էր Քեմախի Բագառիճ գիւղը, 1878, Դեկտեմբեր 18ին : Անդրանիկ որդին էր Խաչատուր եւ Հնազանդ Թէհլիրեաններու : Ըլլալով բողոքական ընտանիքի զաւակ՝ իր ուսումն ստացած էր Բագառիճ Հայ Աւետարանական դըպրոցին մէջ :

1898ին, քսան տարեկան հասակին, կը մեկնի Սերպիա՝ իր հօր եւ հօրեղբայրներուն մօտ, որոնք հաստատած էին առեւտրական յաջող գործ : 1909ին, կը վերադառնայ Երզնկա ուր փոխադրուած ու հաստատուած էին իր կինն ու երկու աղջիկները, եւ եղբայրները՝ Սեդրակ, Աւետիս ու Սողոմոն : Երկու թէ երեք տարի Երզնկայի մէջ մնալէ վերջ՝ Միսաք կրկին կը վերադառնայ Սերպիա :

1915ին, կը գրէ իր եղբայրը, երբ Թիֆլիսի «Հորիզոն»էն ու եւրոպական թերթերէն իմացանք հայկական համատարած կոտորածներու լուրը, հայրիկիս որոշումով եղբայրս՝ Միսաք, Ռումանիոյ վրայով մեկնեցաւ Կովկաս, ուր արդէն կը գտնուէր Սողոմոնը, Անդրանիկի գունդին մէջ, ութ ամիսէ ի վեր : Կովկաս հասնելէ անմիջապէս վերջ, Միսաք կ'երթայ կը միանայ Սողոմոնին եւ կը մասնակցի Անդրանիկի գունդին շարք մը կռիւներուն :

1916ին, Երզնկայի Ռուսերու գրաւումէն քանի մը շաբաթ ետք, Միսաք եւ Սողոմոն կը հասնին Երզնկա, յուսալով գտնել իրենց սիրելիներէն ոմանք : Այնտեղ Միսաք կը յաջողի գտնել իր մեծ աղջիկը՝ Արմենուհին : Եւ կ'իմանայ թէ փոքր աղջիկը կը գտնուէր Քեմախի յայտնի Թուրքերէն մէկուն տունը : Զուր կ'անցնին իր բոլոր աշխատանքները՝ փրկելու զայն :

Միսաք եւ Սողոմոն կը մասնակցին Երզնկայի շրջանի բոլոր կռիւներուն Սեբաստացի անմահ հերոս Մուրատի հրամանատարութեան տակ, եւ անոր հետ միասին կը յաջողին անցնիլ Կովկաս : Այդ կռիւներու ընթացքին՝ կը սառին Միսաքի ձեռքերը, եւ Թիֆլիսի բժիշկները կը կտրեն մէկ ձեռքին երեք մատները :

1918ի զինադադարէն ետք՝ Միսաք, առնելով իր աղջիկը Արմենուհին, կը վերադառնայ իր ծնողքին մօտ, Սերպիա, ուր կը մնայ միայն եօթը ութ ամիս : Կազդուրուելէ ետք, յանձնելով Արմենուհին իր ծնողքին ու եղբօր՝ Սեդրակին Միսաք ճամբայ կ'ելլէ դէպի Թուրքիա յուսալով փրկել իր երկրորդ աղջիկը, որ կը մնար Քեմախ, Թուրքի մը տունը : Քեմալական շարժումը արդէն սկսած էր ծաւալիլ, երբ Միսաք կը հասնի Տրապիզոն, ուրկէ անհնարին կ'ըլլայ, իրեն ու իր ընկերներուն համար, դուրս ելլել Երզնկա եւ անկէ ալ Քեմախ երթալու համար : Ամէն կարգի աշխատանքներ կատարելով Միսաք մօտ չորս տարի հազիւ ապրուստ մը կը ճարէ : Տրապիզոնի մէջ կ'ամուսնանայ Ծէյրան գաւառի որբուհիներէն Օր. Նազելիի հետ : Ամերիկացի միսիոնար Րապըրթ Սթէփլթընի աջակցութեամբ Միսաք եւ իր կինը՝ Նազելի կը յաջողին Պոլսոյ ճամբով հասնիլ Սերպիա, իրենց հետ առած իրենց երկու աղջիկները :

Երկու երեք ամիս հանգստանալէ ետք՝ Միսաք առեւտրական գործով վերջնապէս կը հաստատուի Սկոպլյէ քաղաքին մէջ, ուր երկու երեք տարիէն ձեռք կը բերէ մեծ յաջողութիւն : 1946ին, քաղաքական դէպքերու բերումով Միսաք կը փակէ իր յաջող գործը եւ կը փոխադրուի Պելկրատ, ուր մնաց մինչեւ իր մահը :

Քանի մը ամիս առաջ՝ Միսաք եւ իր կինը՝ Նազելի այցելութեան գացած էին Թրիէսթէ, ուր կը գտնուին իրենց զաւակները, Օր. Հնազանդ եւ Աւետիս, 1950էն ի վեր, Ամերիկա գալու յոյսով : Միսաք կը տկարանայ Թրիէսթէի մէջ, այդ պատճառով կարճ կը կտրէ իր այցելութիւնը, եւ Պելկրատ վերադառնալէ քիչ վերջ կ'աւանդէ իր շունչը :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՃՇԳՈՒՄ

ՎԻԷՆ.— Մանուկներու օրուան հանդէսին նկարագրութիւնը կը կարօտի կարգ մը ճշգումներու : Ց. Կ. Խաչի մասնաճիւղին նախագահն է ընկերուհի Ովսաննա Եօքսիւզեան, ոչ թէ Տիկին Մալաքեան : Ընկերուհին տարիներէ ի վեր կը վարէ նախագահութիւնը եւ ծանօթ է իր անխոնջ գործունէութեամբ : Իսկ տօնածառը նուիրած էր Պ. Տուտումեան, ոչ թէ Տոբումեան : Նոյնպէս տիկին Նուէզեան ինչպէս անցեալ տարի այս տարի եւս նուիրեց չորս քիլօ շաքար : Դժբախտաբար այս տարի սրահին կէսը պարապ էր : Շատ մը ծնողներ անգամ բացակայ էին, թէեւ շատերուն հրաւէր ղրկուած էր : Հնչակ–ռամկավար կը նախընտրեն որ իրենց զաւակները փողոցները չափչփեն, փոխանակ հետեւելու Ց. Կ. Խաչի հայերէնի դասընթացքներուն, իսկ մեր բարեկամնե՞րը ... Ի՞նչ անուն տալ մասնաւորապէս այն պարոններուն որոնք օրը իրիկուն կ'ընեն թուղթ խաղալով սրճարաններու կամ տուներու մէջ : Ի՞նչ շուտ մոռցան 1915 Ապրիլ 11–24ը : Շատերը իրենց մօր ձեռքէն բռնած օրերով կը քալէին ահուսարսափի տակ, երբեք չէ՞ն յիշեր մեր նահատակները եւ իրենց ընտանեկան զոհերը, որոնք անճիտուեցան որպէսզի մեզի պէս անարժանները ապրի՞ն ... Ո՞ւր մընացին իրենց երդումները : Ազատ երկրի մէջ հաստատուած եւ դիրք շինած ըլլալով ամէն բան մոռցա՞ն :

Անհնարին զոհողութիւններ չէ որ կը պահանջենք, այլ տարրական, նուիրական պարտականութիւն մը, իրենց իսկ զաւակներուն փրկութեան համար :

Ամէն տեղ ալ քանի մը խենդեր են որ կը վազեն, կ'աշխատին վառ պահել ճրագը, դուք ալ բարեհաճեցէք հետաքրքրուիլ, կատարել ձեր պարտականութիւնը :

Այս տարի 1955 Ապրիլ 11 – 24ի քառասնամեակն է, մեր անհամար նահատակներուն յիշատակը բան մը չէ՞ն խօսիր ձեր սրտին : Անոնց ոգին ձեզի չէ՞ն յիշեցներ թէ բոլորս պարտաւոր ենք աշխատիլ, ձեռք ձեռքի տալով :

ՎԻԷՆՑԻ

« ԲԱԽՏԱՒՈՐ ՄՆԱՔ »

ԼԱ ՍԻՈԹԱ, 28 Յունուար.— Տարիներ առաջ եթէ այցելէիք Լա Սիոթա, պիտի չտեսնէիք ներկայ պատկերը :

Այն ատեն օտարներ էինք, երկրին անծանօթ, բարքերուն անհաղորդ, չունէինք նիւթական տանելի պայմաններ : Կ'աշխատէինք նաւաշինարաններու եւ հողագործութեան մէջ, տարրական ապրուստ մը ճարելու եւ մեր տղաքը կրթելու համար :

Այսօր երբ այլեւս կազմակերպուած է գաղութը եւ տուն տեղ է եղած, բոլորովին տարբեր պատկեր մը կը պարզուի : Հոս դպրոց տեսած, լեզու սորված հայ երիտասարդները ժամանակ կը գտնեն գիշերները քով քովի գալով հաւաքոյթներ կազմակերպելու, ազգային ոգին վառ պահելու համար :

Քանի մը երիտասարդներ օգտուելով Պ. Ս. Բրուտեանի նախաձեռնութենէն հիմնած են Երիտ. Միութիւն մը :

Քիչ հայերէն կը խօսին ու կը գրեն, բայց իրենց գլխաւոր նպատակն է Հայը Հայ պահել օտար երկինքի տակ եւ ապացուցանել մեր արժանիքները :

Տղաքը Հայկական Ծնունդին օրը կատարեցին իրենց բացման հանդէսը : Երէկ հայերէն չխօսող երիտասարդներ բեմ ելած, արտասանեցին, երգեցին եւ զաւեշտ մը ներկայացուցին, գոհունակութիւն պատճառելով : Այժմ որոշած են տօնել Ապրիլ 11–24ի քառասնամեակը :

Միեւնոյն ատեն կը պատրաստեն դասախօսութիւններ հայերէնի զարգացման համար : Արդէն իսկ համախմբուած են 30 – 40 երիտասարդներ, որոնք խանդավառուած են հայրենասիրութեամբ եւ սիրով կը հրաժարին իրենց հաճոյքներէն (սինեմա, պար, եւն.) :

Սրտանց կը մաղթեմ բոլորին — «բախտաւոր մնաք» :

Յ.Ա.

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՔՍՏՄՆԵԼԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ՄԸ հրատարակեց Քենիայի (Ափրիկէ) անգլիացի հրամանատարը, ապստամբութեան հետեւանքներու մասին : Սպաննուած են 7301 Մաօ – Մաօներ, գերի բռնուած 344, վիրաւորուած՝ 349 հոգի : Այս հաշիւէն դուրս են օդանաւային ռմբակոծութեանց, սպաննուած կամ վիրաւորուած Մաօ – Մաօները : Կախուած են 2423 Մաօ – Մաօներ՝ իբրեւ մարդասպան, իսկ 568 բնիկներ ալ՝ զանազան պատճառներով : Ըմբոստները սպաննած են 30 Եւրոպացի, 19 Ասիացի եւ 1316 Ափրիկեցի : Բանակէն սպաննուած են 36 Եւրոպացիներ եւ 470 Ափրիկեցիներ, վիրաւորուած են 466 հոգի :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ սուզանաւ մը պիտի շինուի Ֆրանսայի մէջ : Ամերիկացիները արդէն ունին հատ մը, որ փորձուեցաւ վերջերս եւ արդիւնքը գոհացուցիչ կը համարուի : Հիւլէական հետազօտութեանց համար ծրագիր մը մշակուած է արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, խաղաղասիրական նպատակներով :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (66)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

Մի քանի ռումբեր էլ Սմբատի տրամադրութեան տակ է դնում : Նա հրահանգում է.

— Եթէ յանկարծ եկեղեցին պաշարեն, ռումբերով ջարդ ու փշուր պէտք է անես թշնամին : Մինչ այդ՝ օգնութեան ուժեր կը հասնեն քեզ : Դու յարաբերութիւն կը պահես մեզ հետ գիւղի տղայոց միջոցաւ : Անոնք ծանօթ են ճանապարհներին : Կրնան աննշմար կերպով հասնել մեզ եւ անկից էլ՝ ձեզ : Դէ, արեւը արդէն բարձր լեռներն է համբուրում, ես աճապարեմ հասնել բլուրի վրայ : Անիծուած թշնամին սկսաւ յառաջանալ : Ի՞նչ է այդ՝ Նէմրութի կողմը : Հրացանաձգութի՞ւն կայ : Մի՞թէ մեր տղաները այդ կողմն էլ գընացել են : Չէ՞ որ մենք այդ դիրքը աւելորդ նկատեցինք » :

— Այո, մի զինուոր ասում է Անդրանիկին, երեք տղաներ՝ Փոքր Պետրոսի հետ՝ գացին այդ կողմերը :

— Ուրեմն, մերոնք են կռիւ անողները : Թշնամին այդ դիրքն էլ է բռնել :

Անդրանիկ անմիջապէս երեք տղաներ օգնութեան է ղրկում, եւ ինքն էլ, ձի նստելով, ձորի միջից մի քանի րոպէ յետոյ բարձրանում է Մուրատի մօտ : Այդ տեղէն դիտակով տեսնում է, որ թշնամին մեր կարծածից շատ, շատ աւելի է :

Ես էլ էի նայում դիտակով : Տեսայ, որ Ուրթափից թուրք զինուորները, շղթայ բռնած, յառաջանում էին դէպի մեր դիրքերը : Սակայն, տակաւին այնքան հեռու էին, որ ոչ նրանց հրացանի գնդակը մեզ կը հասնէր եւ ոչ էլ մերինը՝ նրանց :

Երեւում էր, որ թշնամին մեզ գտել էր անսպասելիօրէն : Եթէ ոչ, նա այդպիսի տրտառոց պաշարում չէր անի : Նա կարող էր գիշերանց գրաւել այդ բլուրները եւ մեզ ստիպել կռուելու գիւղի մէջ : Այն ատեն մեր վիճակը շատ վատ կը լինէր : Ուրեմն, նրանք պաշարման գիծը պատրաստել էին մի քիչ ուշ, մեր պահապանների շարժումները նկատելէ յետոյ :

Ալամենց Խանի զինուորներն էլ սկսան շարժիլ :

Ջորի միջից մէկը գալիս էր : Կը նմանէր Հայի : Բայց ո՞վ կարող էր լինել : Այդ սուրհանդակների գաղտնի ճանապարհն էր : Միայն վտանգի րոպէներին մարդիկ կ'անցնէին այդ տեղէն : Եթէ անցնողը, անզգուշութիւն անէր, եւ մի անգամ ոտքը սայթաքէր, «մնաս-բարով» պէտք էր ասէր իր կեանքին : Դժուարին եւ անանցանելի ժայռեր էին : Այդպիսի տեղէն միայն նրանք կարող էին անցնիլ, որոնք պահած էին իրենց սրտի տակ այն Մեծ Գաղափարը, որի համար հարիւրաւորներ ընկան Սասնոյ Ձորում :

«Խորհրդաւոր մարդ»ը գիւղ հասաւ եւ ներկայացաւ Սմբատին :

Վերջինս, առանց ժամանակ կորսնցնելու, ուղարկեց նորեկին ինձ մօտ : Մարդը Տելեմաքի մօտից կուգար : Նամակ էր բերած հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

«Չգիտեմ, այս սուրհանդակը կը հասնի՞ ձեզ թէ ոչ : Այնուամենայնիւ, յանդգնութիւն ունեցայ ձեզ ղրկելու այս երիտասարդը : Թշնամին բռնել է սար ու ձոր : Կը հաւատամ, որ մինչեւ սուրհանդակին ձեզ հասնիլը, արդէն ձեր ռումբերը կը պայթին : Առաւօտեան դէմ, Իբրահիմ Ջավուշը մօտս եկաւ հեւ ի հեւ : Ասաց որ այս գիշեր մեր (Թուրք) պահապանները նկատել են մարդիկ, որոնք կը շրջէին Ս. Դանիէլի անտառին մօտ : Դրա համար չորս կողմերը լուր ղրկեցին պաշարելու Շամիրամ գիւղը : Լաւ որ պաշարումը բաւական ուշացաւ : Տղաքը անպատճառ նկատած կը լինին եւ կարեւոր դիրքերը բռնած : Նրա հաշուով, ժանտարմաների, Քիւրտերի եւ զինուորների թիւը կը լինի 1.500էն 2000 : Այս նկատի ունեցէք, Բախտաւորութիւն է որ իրենց հետ թնդանօթ չունին եւ բերել տալու մասին էլ չեն մտածում : Իբրահիմ Ջավուշը ասում էր, թէ իրենց ուժերը այնքան շատ են, որ կռիւը առանց երկարելու կարող են օղակը նեղցնել եւ բոլորին կոտորել կամ գերի բռնել : Ալի բէկը շատ ոգեւորուած է : Նա մի քանի ձիաւորների հրահանգ է տուել, որ գնան եւ հարաւային կողմը գտնուած բլուրները բռնեն : Քիչ վերջ վերադարձել են հաղորդելով թէ՝ արդէն ուրիշ կողմից եկած թուրք ժանտարմաները գրաւել են այդ բլուրները : Ուրիշ նորութիւն չունիմ : Այժմ էս էլ բաւական է : Եթէ իրօք այդ բլուրները նրանց ձեռքն են, չգիտեմ, դուք ի՞նչ էք վճռած այն ատեն» :

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

որպէսզի փարատէ կարգ մը Թիւրիմա – ցութիւններ եւ զօրացնէ կղզիներուն պաշտպանութիւնը :

× Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ Այզընհաուըր չարունակ խորհրդակցու – թիւններ կը կատարէ իր դիւանագիտա – կան եւ զինուորական մասնագէտներուն հետ :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ
ԳԵՐԱԳՈՅՆ ՃԻԳ ՄԸ ԿԸ ՓՈՐՁՈՒԻ

Արաբական ճակատին լուրերն ալ բա – րենշան չեն : Վարչապետներու խորհրդա– ժողովը առ այժմ ընդհատած է իր նիստե– րը, սպասելով Պաղտատ ղրկուած պատ – ուիրակութեան ձեռնարկին : Այս պատ – ուիրակութեան կը մասնակցին Լիբանա – նի, Եգիպտոսի, Սուրիոյ եւ Յորդա – նանի ներկայացուցիչները : Պիտի ջանան համոզել Նուրի Սայիտ փաշան որ միջին ճամբայ մը բռնէ :

Պատուիրակութիւնը Պաղտատ հասաւ Բշ. օր եւ անմիջապէս սկսաւ բանակցիլ Իրաքի կառավարութեան հետ, դուրս գա– լու համար այն անելէն, որուն մատնուած է Արաբական Դաշնակցութիւնը, իբրեւ հետեւանք Թուրքեւիրաքեան համաձայ – նութեան : Իրաքի նախորդ վարչապետ, Ֆատըլ Ճամալի, որ Գահիրէ կը գտնուէր եւ Պաղտատ վերադարձած էր աճապա – րանքով, երկար տեսակցութիւն մը ունե – ցաւ Նուրի Սայիտ փաշայի հետ : Ցետոյ ունկնդրութեան ընդունուեցաւ Թագաւո– րին կողմէ : Պաղտատ գացած է նաեւ Լիբանանի երեսփոխաններէն էմիլ Պուս – թանի, իր անձնական օգնականով, օգնելու համար վարչապետ Սամի Սոլհի :

Գահիրէի խորհրդաժողովին մէջ, ծրա– գիր մը մշակուած է, հաշտարար ելք մը գտնելու համար : Ծրագիրը կը տրամա – դրէ.— 1. Արաբական միացեալ բանակ մը կազմել.— 2. Ոչ մէկ արաբական պե– տութիւն կրնայ մասնակցիլ օտար պետու– թեանց միջեւ կնքուած դաշինքի մը.— 3. Եթէ Իրաք ի վերջոյ ստորագրէ իր դա – շինքը Թուրքիոյ հետ, Եգիպտոս պէտք է իրաւունք ունենայ կարգ մը յօդուածներ աւելցնելու անոր մէջ :

× Եգիպտական թերթերը կը շարու – նակեն խստօրէն քննադատել Թուրքեւի – րաքեան համաձայնութիւնը :

ՁԵՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ 286ի դէմ 325 ձայնով մերժեց կառավարութեան պահանջած միամսեայ վարկը (Փետրուարի ծախքե – րուն համար) : Տարեկան նիւթացոյցը դեռ քուէարկուած չըլլալով, առժամեայ վար– կեր կը տրամադրուին կառավարութեան : Այս մերժումը ծանր հարուած մը կը հա– մարուի դահլիճին համար :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ Նախագահը, մարեշալ Թիթօ, Եգիպտոսի վարչապետին պիտի այցելէ այս շաբթու, Հնդկաստանէն վե– րադարձին : Երբ մարեշալին զրօսանաւը Սուէզի բերանը հասնի, զնդ. Կամալ Նա– սըր նաւը պիտի մտնէ եւ պիտի մնայ 15 ժամ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ հիւ – լէական մասնագէտները ինքնաշարժ մը շինած են որ կը բանի հիւլէական ուժով եւ կրնայ երթեւեկել շաբաթներով...

ՑԿԵԱՆՍ Թիապարտութեան եւ գոյքե – րու գրաւման դատապարտուեցաւ ռումա– մանացի Հրեայ մը, Աարիէն Սալոմոն, Մէցի զինուորական ատեանին կողմէ : Ամբաստանուած էր իբրեւ հիթլերական լրտես : Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ մին – չեւ երեք հարիւր հազար ֆրանք ամսական կը ստանար, պատերազմի ընթացքին : Ընդհ. դատախազը մահապատիժ պահան– ջած էր :

ՊՈԼՍՈՅ Թերթերը կը գրեն թէ փլած է Բերայի Արզումանեան ափարթըմանը եւ չորս հոգի մեռած են : Պատասխանատու կը համարուին քաղաքապետութեան երկ– րաչափները, որոնք նպաստաւոր տեղեկա– գիր տուած էին :

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ գացող շրջիկները (Թու– րիստ) այսուհետեւ պիտի կրնան 35.000 ֆրանք տանիլ միասին, փոխանակ 30 հազարի : Այս գումարը միայն երկու ան– գամ կրնայ արտօնուիլ, 1955ի ընթացքին : Երկրորդ յատկացումը կ'արտօնուի առա– ջինէն առնուազն երկու ամիս ետքը, պայմանաւ որ շրջիկը երկու ճամբորդու – թիւն կատարէ :

ՌՈՒՄԱՆԱԿԱՆ պարախումբը ետ կան – չուեցաւ իր կառավարութեան կողմէ : Պա– րախումբին անդամները հարցաքննուե – ցան, ռումանացի գաղթականի մը դէմ կատարուած յարձակման առթիւ : Երկու կողմերը իրար կը մեղադրեն :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Առնուվիլի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Կաավարենց» խումբին կողմէ, կիրակի 6 Փետրուար ժամը 15ին Սալ Կալման, (Փլաս տը լա Կար) :

Կը ներկայացուի ԲԱԽՏԻՆ ԱՆԻՒԸ (Գրիգոր Վահանի), թատերգ. 3 արար Ղեկավարութեամբ Պ. Միհրան Շիշման – եանի :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մաս – նակցութեամբ Անիէռ – Իսիի երգչախում– բին ղեկավարութեամբ Պ. Գայիշեանի : Ժամը 19էն սկսեալ եւրոպական պար,

Հաղորդակց. միջոց.— Շոգեկառք Կառ. տիւ Նոռէն ժամը 14.40, Օթօպիւս Փորթ տը լա Շափէլ 256 թիւ :

6 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

Կիրակի ժամը 16էն կէս գիշեր
ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
«Լէ զ'Ամպասատէօր», Շքեղ սրահին մէջ
Շան զ'Էլիզէ, 3, Ավընիւ Կապրիէլ :
Նուագախումբ
ՌԱՄՕՆ ՄԷՆՏԻԶԱՊԱԼ
Եւ իր երգչուհին ԼՕԼՕ ՄՕՐԵՆԱ

Ռօպէր Ռիթա երգիչ ընկերակցութեամբ կիթառի, Անտրէ Շէրվուտ, Զարլսթօն, ամերիկացի հռչակաւոր պարող, Ժօ Պը – րիթպար, հաճելի անակնկալ մը, Ժան Ֆընտըֆլեան եւ Պերճ Պէրպէրեան, կով – կասեան պար :

Կանխաւ ապահովեցէք ձեր սեղանները հեռաձայնելով Կօպրլէն 24–39 :
Մուտք 500 Ֆրանք

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ չորեքշաբթի երեկոյ Քա – տէի վերնայարկը :
Կը խօսի Պ. Թ. ԳԸՌՆԻԿ :
Նիւթ՝ Հերոսամարտները եւ հայութիւ– նը : Մուտքը ազատ է :

ԽՆՋՈՅՔ–ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Մուրատ» խումբին :
Ի նպաստ «Հայաստան» ամսագրին :
Այս կիրակի ժամը 15էն 22, Հ. Օհան– ջանեան ակումբին մէջ : Ընտիր նուագա – խումբ : Տաք մթնոլորտ : Ճոխ պիւֆէ :
Մուտքը ազատ է :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Յունուար 27ին Մուրատեան վարժարա– նի բարձրագոյն խումբը խաղաց Շարթրի դէմ՝ յաղթելով 42–24ով : Կը յուսանք թէ պիտի յաջողին արժանանալու Ֆրանսայի բաժակին : Մեծերու օրինակին կը հետե – ւին միջիններու ու փոքրերու խումբը միշտ ծանր հարուած տալով ախոյեանին : Առաջինը յաղթեց 86–15ով եւ երկրորդը՝ 35–12ով : Եթէ այսպէս շարունակեն՝ ա – նոնք ալ պիտի դառնան Ֆրանսայի ախոյ– եաններ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Շաւիլի ընկերուհիները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկերուհի Ա– նոյշ Սարաֆեանին, իր կեսրոջ՝ Այրի Տի– կին Սարաֆեանի մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ողբացեալ Այրի Մարիամ Մանուկեանի մահուան առթիւ, ի նպաստ Շաւիլի ե – կեղեցիի եւ դպրոցին կը նուիրեն, փոխան ծաղկեպսակի, Տէր եւ Տիկին Նուպար Յովհաննէսեան եւ Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Տէր Գալուստեան երկու հազարական Ֆր :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փետրուար 18ի տարեդարձը Փարիզի մէջ Փետրուար 19ին :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

Տեղի պիտի ունենայ Սորպոնի մեծ ամ– փիթատրոնին մէջ, 27 Փետրուար, կիրա– կի, ժամը 15ին :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Այս առթիւ հրապարակ հանուած են նուիրատոմսեր :

Բոլոր նուէրները պիտի ծանուցուին «Յառաջ»ի մէջ :

Ձեր նուէրները կրնաք ղրկել նաեւ «Յա– ռաջ»ի կամ հայ գրավաճառներուն մի – ջոցաւ, կամ յանձնել անոնց որ պիտի ներկայանան, փոխան ստացագիր – նուի – րատոմսի :

Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Թատերական ներկայացումները տեղի պիտի ունենան կիրակի 13 Փետրուարին, կէսօրէն վերջ ժամը ճիշդ 4ին :
Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ

Փարիզաբնակ Պ. Գէորգ Պաքըրճեան գորգ մը նուիրած ըլլալով, Հոգաբարձու– թիւնս պարտք զգաց հոգեհանգստեան մասնաւոր Ս. Պատարագ եւ պաշտօն կա– տարել տալ նուիրատուին հանգուցեալ ծնողաց եւ ընտանիքի յիշատակին, այս կիրակի : Այս առթիւ պիտի երգեն խաչա– կիր մանուկները : Սկզբնաւորութիւն պա– տարագի ժամը 10.30 :

ԱՊՐԻԼ 11/24Ի ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԻՆ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ
24 Ապրիլին, կիրակի կէսօրէ վերջ, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ :

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՓԱՌԱՏՕՆ

Փարիզի եւ շրջաններու բոլոր դպրոց – ներու հայ մշակոյթի փառատօնը, կիրա– կի 20 փետրուար ժամը 2.30ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ :

Նախագահութեամբ Ֆրանսական Ակա – դեմիայի անդամ եւ նախկին նախարար
ԼՈՒԻ ՄԱՐԷՆԻ

Բոլոր աշակերտները պիտի մասնակցի խմբերգի, արտասանութեանց եւ հայկ. տարազով խմբապարերու : Հաճելի եւ ան– նախընթաց անակնկալներ :

Ի նպաստ կրթական ձեռնարկներու հը– րապարակ հանուած են մուտքի տոմսակ – ներ, որոնք մասնաւորապէս կը գտնուին եկեղեցւոյ դիւանատունը եւ շրջաններու կրթական յանձնախումբերու մօտ :

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ ԱՆՏԻՊ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ

Դանիէլ Վարուժանի մտերիմ բարեկա– մըն ու դասընկերը՝ Դերենիկ Ճիզմէճեան հրատարակութեան համար «Յուսաբեր» Մատենաշարի վարչութեան ղրկած է տա – ղանդաւոր բանաստեղծին բազմաթիւ ան – տիպ նամակները, գրուած 1905 – 1911 թուականներուն (Պելճիքայէն եւ Սեբաս– տիայէն) :

Որպէսզի ամբողջական գործ մը հրա – տարակենք, կոչ կ'ընենք Վարուժանի ու– րիշ դասընկերներուն եւ բարեկամներուն, որ հաճին մեզի ղրկել ինչ որ ունին իրմէ, — նամակ կամ լուսանկար : Ջանանք օգ– տագործելէ ետք, կը խոստանանք նոյնու– թեամբ վերադարձնել իրենց տէրերուն :

ՀԱՍՑԷ.— «Յուսաբեր» Պ. Փ. 868. Գահիրէ :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնա – ճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բո – լոր ընկերուհիները այս երկուշաբթի, ժամը ճիշդ 3ին, ընկ. Փափազեանի բնա – կարանը : Կարեւոր օրակարգ :

ՏԱՐՕՆ Տուրուբերանի Հայր. Միու – թեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 15ին, Քաֆէ Օ Բէլէր տը Լիւնի վերնայար– կը : Մեթրօ Փլաս տ'Իթալի : Օրակարգ.— ա) Ամերիկայի Կեդր. վարչութեան շըր– ջաբերականը : բ) Հանդէսի կազմակեր – պութիւնը : գ) Ընթացիկ հարցեր :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը շնորհակալու – թեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները ի նպաստ իր երգչախումբին.— Պ. Արարատ Կղերունի, Ռմն, Պ. Պ. Հայկ Մարօեան, Կարպիս Պալեան հազարական, Ստեփան Պալեան եւ Յարէթ Յարութիւնեան 500ա – կան ֆրանք :

ԹԱՏԵՐԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կապոյտ Խաչի Անիէռ Պուա Քոլոմ– պի մասնաճիւղին : Փետրուար 27ին :
Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՄԱՐՏ 13ԻՆ

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
Սորպոնի մեծ Անփիթատրոնին մէջ

ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

Զմշկածագի եւ շրջանի ժողովրդական երգերուն, պարերուն եւ բանահիւսու – թեանց հաւաքածոն, ձայնագրուած եւ ընտիր տպագրութեամբ :

Բոլոր ապսպրանքներու եւ տեղեկու – թեանց համար դիմել Պ. Բ. Աճէմեանի, 202 ռիւ տիւ Ֆոպ. Սէն Մարթէն, Փարիզ :

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 3 ՓԵՏՐՈՒԱՐ * JEUDI 3 FEVRIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7588 31e ANNEE խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2999

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

...Ի ՏՂԱՅ ՏԻՈՑ

Ընթերցող մը, որ մօտէն կը հետեւի հանրային կեանքի եւեւէջներուն, գրած է կուտար, խորին զառնութեամբ.

— Կապեր ունիմ ժողովուրդի բոլոր խաւերուն հետ: Խօսակցութեանց ընթացքին, կը նկատեմ որ փրանսախօս պատանիներ անգամ ատելութեամբ լեցուած են «Դաշնակ»ին դէմ: Եւ ձիւթ ծամելու պէս կ'արտասանեն գոց եղած բառեր,— դաւաճան, հայրենիքի թշնամի, Թուրքին զինակից, եւայլն բառեր որոնց իմաստն ալ չեն հասկնար, վստահ եմ: Կը խօսին ոչ միայն ամբողջ կուսակցութեան, այլեւ որոշ անհատներու դէմ: Ո՞վ կը ներշնչէ այս ոխակալութիւնը, կանուխէն թունաւորելով տղոց միտքը: Ես որ եւ է բարիք չեմ տեսներ այս երեւոյթին մէջ...

Մեզի համար նորութիւն չէ այս ողբերգութիւնը:

Որոմը ցանուեցաւ այն օրէն երբ նենգամիտ եւ բթամիտ մարդիկ միջազգային գետնի վրայ փոխադրեցին մեր ներքին վէճերը: Թութակաբար կրկնելով կարգ բառեր — պրոգրեսիւ, ֆաշիստ եւն.— անոնք ուխտեցին իրենց ազդեցութեան ենթակայ երիտասարդութիւնն ալ գրգռել Դաշնակցութեան դէմ:

Եւ կազմեցին օտարոտի ակումբներ: Մասալներ պատմեցին, ցոյցեր սարքեցին, թերթեր հրատարակեցին օտար լեզուներով, զարկ տալու համար հակադաշնակցական խուժանավարութեան:

Տարիներու ընթացքին, առեղծուեցաւ քինախնդիր եւ անշնչելի մթնոլորտ մը, ուր տղոց միտքն ու աչքը պղտոր կը տեսնէին ամէն բան:

«Կրթութիւնը օրօրոցէն կը սկսի», կ'ըսեն: Այս պարոններն ալ բան-գործ ըրած են պրոգրեսիւ սերունդ հասցնել «ի տղայ տիոց»:

Այն ատեն որ, իրենց վստահուած նորահաս պատանիներն ու երիտասարդները փոխանակ Ս. Բ. Գ. եւ Հայոց պատմութիւն սորվելու, մատաղ տարիքէն գոց կ'ընեն այն բոլոր գիտելիքները որ կը ծառայեն ատելութիւն սերմանելու Դաշնակցութեան դէմ, ճեղքեր բանալով ամէն տեղ:

Ինչպէս ամբոխին կեր կը ճարեն հրապարակաւ, իրենց կազմած Երիտ. Միութեանց մէջ ալ ամէն միջոցի կը դիմեն, վառ պահելու համար քէնն ու ոխը: Կարճ խօսքով, արիւն կը պղտորեն:

Անոնց «ճիհատ»ը միայն հակառակորդ կուսակցութեան տարեց անդամներուն դէմ չէ, այլ եւ երիտասարդութեան դէմ:

Այնպէս որ, միեւնոյն սերունդին պատկանող պատանիներ եւ երիտասարդներ կը լարուին իրարու դէմ, բարեւ չտալու աստիճան:

Հարցուցէք թէ հայրենիքը եւ տարագիր բազմութիւնները որեւէ բան կը շահի՞ն այս տմարդի խուժանավարութենէն:

Չեն կրնար որեւէ պատասխան տալ, եթէ փորձէք խօսիլ ճակատ ճակատի:

Ի՞նչ պիտի պատասխանեն, երբ կոպիտ կիրքն ու ոխն են որ կը գործեն, եւ ոչ թէ առողջ տրամաբանութիւնն ու հայրենասիրութիւնը:

Տարակոյս չկայ թէ ապագային իրենք ալ պիտի զղջան, իրենց դիմացը գտնելով թերխաշ եւ ապերասան սերունդ մը, չեզած՝ երիտասարդութեան կոչումէն:

Կարելի չէ ոչ հայրենիքի գաղափարը զօրացնել, ոչ սերունդի փրկութիւնը ապահովել, ոչ ալ մեր հանրային կեանքը վերանորոգել, թոյն սրսկելով պատանեկան սիրտերու մէջ:

Այս տղաքը յանցանք չունին:

Ջարիքին պատասխանատուները անոնք են որ խտիր չեն դներ միջոցներու մէջ, իրենց կուսակցական մոլեռանդութիւնը յագեցնելու համար:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԱՆՐ ՕՐԵՐ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ՀԱՄԱՐ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ՍԿՍԱՒ ՔՆՆԵԼ ՀԱՐՑԱՊՆԴՈՒՄՆԵՐԸ

Քսանեւչորս ժամուան մէջ երկու անգամ ժխտական քուէ ստացաւ Մենտէս Ֆրանսի դահլիճը, Ազգ. Ժողովին մէջ: Երկուշաբթի օր, ժողովը 286ի դէմ 325 մերժեց քուէարկել Փետրուարի վարկերը, իսկ Գշ. օր 34ի դէմ 580 ձայնով յետաձգեց հանրային ծախքերու ելմտացոյցին քննութիւնը, պահանջելով որ կարգի դրուին պետական պաշտօնեաներու թոշակները:

Այս երկու ժխտական քուէարկութիւնները չեն կրնար վճռական ազդեցութիւն մը գործել: Կը վախցուի որ աւելի ծանր տագնապ մը ծագի Հիւս. Ափրիկէի մասին եղած հարցապնդումներուն առթիւ որոնց քննութիւնը սկսաւ երէկ, չորեքշաբթի: 20 հոգի պիտի խօսին: Վարչապետը որոշած է ուժգնօրէն պաշտպանել իր քաղաքականութիւնը:

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ եօթնամսեայ դահլիճին ամէնէն տաժանելի պայքարն է այս: Գշ. օրուան քուէարկութեան մէջ վճռական դեր կատարած է Ժողովրդական Շարժումը (կաթոլիկ), որ երկար ատենէ ի վեր կը պայքարի Մենտէս Ֆրանսի դէմ, ժխտական դիրք բռնելով Փարիզի համաձայնութեանց առթիւ: Պ. Մենտէս Ֆրանսի խորհրդատուներէն ոմանք այն տեսակէտը ունին թէ վարչապետը եթէ այս անգամ ընդունի պարտութիւնը, կրնայ վերադառնալ աւելի զօրացած »:

Վարչապետը փիլիսոփայական դիրք մը բռնած է այս առթիւ, ի հարկին յանձն առնելով հրաժարումը, բայց ընդհանուր կարծիքն այն է թէ վճռապէս պիտի պայքարի այս անգամ: Կ'ուզէր վերջացնել Թունուզի մասին կատարուած բանակցութիւնները, հարցապնդումներէն առաջ, սակայն կարելի չեղաւ:

Պետական պաշտօնեաներու թոշակներու յաւելման դժուարութեանց առթիւ մանրամասնւ բացատրութիւններ տուաւ ելմտական նախարարը: Ըսաւ թէ անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնուած են եւ թէ 1954 Մայիսին կատարուած յաւելումներով ընդհ. գումարը կը հասնի 66 միլիառ ֆրանքի: Յետոյ խոստացաւ ընդհ. ծրագիր մը ներկայացնել մինչեւ Յուլիս: Հակառակ տրուած բացատրութեանց, ժողովը պահանջեց յետաձգել քուէարկութիւնը, սպասելով ամբողջական բարեկարգութեան մը:

ԲՈՒՌՆ ՑՈՅՑԵՐ ԼԻԼԻ ՄԷՋ

Նոյն օրը արիւնալի ընդհարում մը տեղի ունեցաւ Լիլի մէջ, հողագործներուն եւ ոստիկանութեան միջեւ: Վիրաւորուեցան 12 ոստիկաններ եւ բազմաթիւ ցուցարարներ: Վիրաւորներէն մէկն է ճակնդեղի մշակութեան սենտիքային նախագահը, Լըքլէռ: Ցոյցը սարքուած էր բողոքելու համար վարչապետին հակալքոլական քաղաքականութեան դէմ որ կը վնասէ իրենց արտադրութեան: Ոստիկանութիւնը արտասովոր կաղ գործածեց եւ ձերբակալեց 20 ցուցարարներ, երբ կը փորձէին նահանգապետարան մտնել: Թերթերը 12-15.000 կը հաշուեն ցուցարարներուն թիւը: Երբ լուրը Ազգ. ժողովին հասաւ, կարգ մը երեսփոխաններ որոշեցին հարցապնդում ուղղել, մասնաւորապէս քննադատելով ոստիկանութեան ընթացքը:

Ցոյցը կազմակերպած էր Հիւսիսային շրջանի հողագործական արտադրութեանց նահանգային դաշնակցութիւնը: Հրապարակային ժողովէն ետք, ցուցարարները թափօր մը կազմելով ճամբայ ելան դէպի պատերազմի զոհերու յիշատակարանը: Յետոյ ուզեցին ճամբան շարունակել մինչեւ նահանգապետարան, իրենց քուէարկած բանաձեւը ներկայացնելու համար: Ոստիկանութիւնը փակած էր նահանգապետարանի ճամբան: Ցուցարարները փորձեցին խզել շղթան: Ոստիկանութեան օգնելու համար երկրային պահակներն ալ միջամտեցին եւ բուռն խռովութիւն մ. ծագեցաւ:

Քուէարկուած բանաձեւին մէջ հողագործները հանդիսաւորապէս կը բողոքեն կառավարութեան դէմ, ամբաստանելով թէ հողագործական քաղաքականութիւն մը չունի եւ չի յարգեր նախընթաց յանձնառութիւնները, կը պահանջեն ջնջել ճակնդեղի մշակութեան դէմ ձեռք առնուած միջոցները, դիւրացնել գետնախնձորի եւ կաթնեղէնի արտածումը:

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

*

ԱՆԻՐԱՒ ԵՆՔ

Երբեմն, չըսելու համար յաճախ, անիրաւ ենք մեր արուեստագէտներուն հանդէպ: Մասնաւորաբար դերասանները մեր կծու քննադատութեանց առարկայ կ'ըլլան, յիրաւի կամ յանիրաւի:

Եկեր ենք Եւրոպա, աւելի ճիշդը Ֆրանսա, որուն մայրաքաղաքը՝ Փարիզ, կըրնանք ըսել թէ աշխարհի մայրաքաղաքն է ամէն տեսակէտով: Հոն, եթէ ուզենք կրնանք վայելել արուեստի բոլոր ճիւղերը: Փարիզն է որ մասնաւոր դիրք մը կուտայ միջազգային արուեստագէտներու եւ ճիշդ այդ պատճառով ամէն կողմէ կը թափին հոս, ստանալու համար մկրտութիւնը արուեստի տաճարներուն մէջ:

Ֆրանսան, ի՛նք մտքի եւ նրբացած արուեստի ախոյեանն է եւ իր թատրոնը լաւագոյնն է արուեստի միւս ճիւղերուն իր արտայայտութեանց մէջ:

Ոչ մէկ մայրաքաղաք ունի 56 թատրոն, եւ այնքան խնամուած եւ կատարելագործուած ներկայացումներ:

Յաճախ կը տեսնէք որ տարիներով կը ներկայացնեն խաղ մը: Դերասանը հոս «սիրող չէ», արհեստով դերասան է: Երիտասարդ տարիքէն կ'ապրի, կը շնչէ, կը կազմուի թատրոնի մթնոլորտին մէջ: Իր միակ զբաղումը, մտահոգութիւնը թատրոնն է: Նոյն դերը հարիւրաւոր անգամ կը խաղայ: Ներկայացում մը տալու ատեն գլուխը տաք քարի չի զարներ, սրահ եւ խաղընկերները ճարելու համար: Թատրոն, *տէքոր*, հագուստ վարձելու մտահոգութիւնը չունի, իսկ դուն՝ դո ա տոմսակ ծախել մտքէն իսկ չանցնիր:

Հապա մերինները... Բոլորդ ալ գիտէք թէ ինչե՛ր, ինչե՛ր ընելու պարտաւոր են խաղ մը բեմ հանելու համար:

Այս պայմաններուն մէջ, եթէ բաղդատել մեր թատրոնը օտար բեմերու հետ, աժան քննադատութիւններով ականջ ծակել, եւ արհամարհել զիրենք՝ չեմ գիտեր ինչ բառով կարելի է որակել:

Այս բոլորը անշուշտ չեն արդարացներ մեր արուեստագէտներուն վրիպումները: Գիտեմ անոնց ալ թերութիւնները որոնք երբեմն արդարանալի չեն, բայց նոյնքան անարդար են բոլոր այն քննադատութիւնները որոնք պատճառ կ'ըլլան պարապ աթոռներով ներկայացումներ տալու կամ ձեռք քաշելու հայկական բեմէն:

ՍՕՍԻ

ՉԻՆԱԿԱՆ ԹՆՃՈՒԿԸ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԻ ԿԸ ՍՊԱՍԷ

Ազգաժողովին Ապահովութեան Խորհուրդը ամերիկեան բանաձեւին քուէարկութենէն անմիջապէս ետք հեռագիր մը ուղղեց համայնավար Չինաստանի կառավարութեան, որպէսզի ներկայացուցիչ մը ղրկէ, մասնակցելու համար զինադադարի վիճաբանութեանց:

Վերջին լուրերու համաձայն, որոշ լաւատեսութիւն կը տիրէ առ այժմ: Կ'ըսուի թէ Խ. Միութիւնը անուղղակի կոչ մ. ուղղած է Չինաստանի վարչապետին, չափաւորութեան խորհուրդներ տալով: Ամէն պարագայի մէջ, անձկութեամբ կը սպասուի դէպքերու ընթացքին: Լոնտոնի մէջ ալ խոհեմ լաւատեսութիւն կը տիրէ: Մոսկուայի օտար դիւանագիտական շրջանակները եւս մեղմացած կը նկատեն կացութիւնը: Անգլիական դեսպանը երկ. անգամ տեսակցած է Պ. Մոլոթովի հետ: Իրազեկներ կը կարծեն թէ Փեքինի կառավարութիւնը ի յառաջագունէ պիտի չմերժէ որ Ֆորմոզայի խնդիրը քննուի Ազգաժողովին կամ մասնաւոր խորհրդաժողովի մը մէջ, ինչպէս եղաւ Հնդկաչինի հարցին առթիւ:

Մինչ այս մինչ այն, Չինաստանի կառավարական օրկանը կը շարունակէ սպառնալիքներ տեղալ: «Չինաստանի ժողովուրդը պիտի ազատագրէ Ֆորմոզան: Ան ոչ մէկ միջամտութիւն կ'ընդունի այս մեծ պայքարին մէջ: Ծայր. Արեւելքի ներկայ կացութիւնը կրնայ մեղմանալ միայն այն ատեն երբ Մ. Նահանգները դադրեցնեն իրենց յարձակողական արարքները Չինաստանի դէմ եւ քաշեն իրենց զինեալ ուժերը Ֆորմոզայի շրջանէն »:

Չինաստանի պաշտօնական շրջանակները կը յուսան թէ ի վերջոյ կարելի պիտի ըլլայ պատուիրակութիւն մը ղրկել, բանակցելու համար Ֆորմոզայի գրաւման մասին:

Աւելորդ է ըսել թէ Ամերիկացիները չեն ուզեր տեղի տալ այս հարցին մէջ:

× Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ բրիտանական Հասարակապետութեան վարչապետները համաձայնած են որ երկու Չինաստան գոյութիւն ունենայ, ուրեմն այդ հիման վրայ կարգադրուի Ֆորմոզայի խնդիրը:

× Ամերիկեան 7րդ նաւատորմիղը կը շարունակէ յածիլ Թաշէն կղզիներուն շուրջը, ի հարկին զանազան գործողութիւններ կատարելու համար:

× Մ. Նահանգներու ծերակոյտը մէկի դէմ 82 ձայնով վաւերացուց հարաւ-արեւելեան Ասիոյ դաշինքը, որ կնքուած էր Մանիլայի մէջ եւ որ ուղղուած է համայնավար տիրապետութեան դէմ:

ՇՔԱՆՇԱՆ Բ. ԿԱՆԱՉԵԱՆԻ

Ուրախութեամբ կ'իմանանք թէ երաժշտագէտ Բարսեղ Կանաչեան Լիբանանի Մայրիներու շքանշանը ստացած է: Արարողութեան ներկայ եղած են Լիբանանի առաջնորդը՝ Խորէն Եպիսկ., Կրթ. նախարարութեան ընդհ. տնօրէնը՝ Նաճիպ Սադըքա, հայ երեսփոխաններ Մ. Տէր Գալուստեան եւ Տիգրան Թոսպաթ, Գուսան երգչախումբը եւ բազմաթիւ հայրենակիցներ: Այս առթիւ բոլոր խօսողներն ալ ջերմապէս գնահատած են Կանաչեանը իբրեւ արուեստագէտ, որ ունի յիսունէ աւելի ստեղծագործութիւններ եւ որ քառասուն տարիներու գեղարուեստական ասպարէզին քսանեւհինգը անցուցած է Լիբանանի մէջ: Հայ երաժշտագէտը մշակած է նաեւ Լիբանանեան գեղջուկ. երգերը, դաշնաւորելով եւ բազմաձայնի վերածելով: Նորութիւն մը զոր առաջին անգամ ինք փորձեց:

ՊԱՂՏԱՏ զրկուած արաբական պատուիրակութիւնը փորձած է համոզել Իրաքի կառավարութիւնը, որպէսզի չստորագրէ Թուրքիոյ հետ մշակուած դաշինքը, համաձայն վերջին լուրի մը: Մանրամասնութիւններ կը պակսին:

(Շար.-ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բ.

Կէս օրէ ետք ժամը 4ն էր, երբ Նիւ Եորքի նաւահանգիստը՝ իր խորշին մէջ անշարժացաւ «Իլ տը Ֆրանս»ը, Ուրբաթէն մինչեւ յաջորդ շաբթուան Հինգշաբթի տեւող ճամբորդութենէ մը վերջ: 4ուկէս ժամ մաքսատան մէջ գործողութեանց աւարտումին սպասելով, ժամը Ցուկէսն էր արդէն երբ կրցանք, բարեկամներուս հետ, դուրս ելլել Նիւ Եորքի մէջ: Երկու հազար ճամբորդներուն պայուսակները բանալու, քննելու, գոցելու եւ դուրս հանելու համար անհրաժեշտ հսկայ աշխատանքը կազմակերպուած էր այնպիսի վարպետութեամբ մը եւ կը գործադրուէր այնպիսի հանդարտ կարգապահութեամբ մը, որ ափ ի բերան կը մնար դուրսէն նոր եկող մը, ինչպէս ես էի: Նիւ Եորքի այդ մաքսատան մէջ արդէն իսկ ամերիկեան կազմակերպչական հաւաքական հիանալի ոգին դէմ յանդիման էի:

Նաւահանգիստի մուտքին՝ անհամբեր էինք տեսնելու Ազատութեան հանրածանօթ արձանը, որ ինքնին մետաղեայ մեծղի կոյտ մըն է: Բայց որքան նսեմացած պտայ պայն, որքան լուռ՝ իր ետեւէն դէպի երկինք սլացող եանքիական «պիլտինկ»ներուն ստորոտը:

Ուրիշ ժամանակներու կը վերաբերի ան արդէն:

Ազատութեան ջահը աշխարհին վրայ բարձրացնող իր օդոստափառ շարժումը ալ չունի Ուոշինկթընի ժամանակներուն վիպական հմայքը: Ան, այդ շարժումը, ճգճիմ ցոյցի մը համեմատութիւններուն կ'իջնէ, երբ կոնակէն այնքան խիզախ յանդգնութեամբ մը «Սթէյթ Էմփայր» շէնքին ծայրագոյն բարձունքին վրայ կոթողուած պողպատեայ սլաքը կը մխուի ամպերուն մէջ, խորհրդանշելով կարծես տեխնիքական տիրապետութեան մը անյագ ձգտումը: Ազատութեան արձանը առաքելութիւն մը կը խորհրդանշէ, բոլոր մարդերու բարիքին համար, «Սթէյթ Էմփայր»ը հաւաքականութեան մը գերադասութեան ոգին կը մատնէ, առանց այլեւայլի:

Քաղաքին լոյսերը վառուած էին, երբ բարեկամներուս հանդստաւէտ «քար»ով Նիւ Եորքի փողոցներուն մէջ սկսանք շրջիլ, ճաշարան մը գտնելու համար: Ճաշարանները չեն որ կը պակսին Նիւ Եորքի մէջ. բայց խնդիր էր գտնել հատ մը, որուն անմիջական մերձաւորութեան մէջ կարելի ըլլար տեղաւորել մեր կառքը, մայթին եզերքը: Որովհետեւ դժուարին հարց մըն է, Նիւ Եորքի մէջ մանաւանդ ուր ինքնաշարժերու թիւը Փարիզի թիւին եռապատիկը, քառապատիկն է, գտնել տեղ մը ուր կարելի ըլլայ տեղաւորել կառքը: Կառք մը գնելը աւելի դիւրին է... Նախ, արգիլուած է կեցնել կառքը հրշէջներու խողովակներուն դիմաց, անոնց առջեւ միջոցը ազատ պահելու համար, մայթին ուրիշ հատուածներ վերապահուած են «պըս»երու (հանրակառք): Կան որ կը վերաբերին մերձակայ շէնքերու տէրերուն: Խեղճ կառավարը ամէն մէկ քայլին կը բախի «Նօփարքինկ», ազդանշանին, եւ անթիւ մայթեր ալ արդէն գրաւուած են «քար»երով: Այդ պայմաններուն մէջ, բաւական շրջեցանք, իր գիշերային լուսազեղ զարդարանքներով պճնուած Նիւ Եորքին մէջ, առանց կայանի տեղ մը գտնելու:

Սակայն ես գոհ էի այս ձախորդ դիպուածէն, քանի որ այսպէս առիթը կ'ընծայուէր ինծի, հազիւ շոգենաւէն դուրս ելած, կառքին պատուհանէն դիտելու «լոյս քաղաքը» եւ վեր վար թաւալելու համբաւաւոր «պրոտուէյի» վրայ, Թէմզ Սքուէրէն մինչեւ Օթէլ Թաֆթ:

Թէմզ Սքուէրը Պրոտուէյին վրայ այն տեղն է ուր լուսեղէն նշանատախտակները, գիշերուան մէջ, աշխարհի որ մէկ կէտին վրայ չտեսնուած փանթազմակորի մը կը ներկայացնեն: Շատ բարդ ելեկտրական մեքենականութիւն մը կայ անոնց ետին, որուն շնորհիւ այդ նշանատախտակներուն վրայի գիրերը եւ գիրենք եզերող շրջանակները տարօրինակ «պալէթ»ներ կը պարեն, վէտվէտող գոյներու յարափոփոխ ժայթքումներէն առեղծուած «ռիթ»մով մը: Տեսողութիւնդ հազարումէկ գիշերներու առասպելային այս լուսեղէն պերճանքներուն առջեւ այնքան հմայուած է որ, կարելի չէ լաւ մը չնայիլ նշանատախտակին եւ չկարդալ հոն ինչ որ գրուած է:

Ամերիկացիները իր գագաթնակէտին հասցուցած են «ռեքլամ»ի արուեստը: Փողոցի այն նշանատախտակներէն զատ, «թէլէվիժըն»ը, «րէտիօ», օրաթերթերը, շաբաթաթերթերը, եւն. կը գործածեն այնպիսի միջոցներ որոնցմով կարելի է բարձրացնել արժէքի մը աստիճանին որ եւ է բան, մէկ օրէն միւսը, կամ ինչպէս կ'ըսեն հոն, որեւէ բանի «քրետի» կարելի է տալ, մէկ օրէն միւսը: Այս արդիւնքին հասնելու համար, մասնագէտները կ'օգտագործեն հոգեբանական հակազդեցութիւնները, եւ անհրաժեշտ դրամն ալ չեն խնայեր: Եւրոպայի մէջ դեռ շատ անգամ լաւագոյն «ռէքլամ»ը, բանի մը համար՝ անոր իրական արժէքն է. Ամերիկայի մէջ կ'ընդունին որ կարելի է բանի մը արժէքին շուրջ հաւատք ստեղծել տեսակ մը ձեռնածութեամբ...:

Բայց գտանք վերջապէս ճաշարան մը, որուն շրջապատին մէջ տեղաւորեցինք կառքը, եւ մտանք ներս: Այս ճաշարանը ոչ «սէլֆ սըրվիս» մըն էր, ոչ «օթոմաթ» մը, այլ մեզի սովոր սպասարկութիւն մը ունեցող ճաշարան մը: Թուղթէ էին սրբիչները, եւ սպասարկող օրիորդներուն դէմքերուն վրայ, չես գիտեր ինչպէս, «Քրիսչըն Խաօսիէչէն»ի անդամներու յատուկ լրջութիւն մը կար: Սեղանին վրայ մեզի ծառայող օրիորդը, բերաւ ջուրի մէջ խաշուած բանջարեղէններ, եւ անոնց հետ կարագի քառակուսի փոքրիկ կտորներ: Յիշեցի շոգենաւիս վրայ առաջին հանդիպումը այս կարագի կտորին հետ եւ յայտնի եղաւ որ ան պիտի ծառայէ մեղմելու ջուրին մէջ խաշուած բանջարեղէններուն անհամութեան պատճառած անախորժանքը: Ես հարցումներ կ'ուղղէի զիս հիւրընկալողներուս այս կամ այն ուտելիքներուն մասին: Բարեկամօրէն մին, որ «էկզիսթանսիալիզմի» վրայ «թէզ» մը կը պատրաստէ Քոլըմպիա համալսարանին մէջ, պաշտպանելու համար զայն, պատասխանելով ըսաւ — «Պ. Պէրպէրեան, հոս Ամերիկայի մէջ ամէն բան կայ, բայց համ չկայ»: Բարեկամիս այս «պութատ»ին մէջ ճշմարտութեան բաժին մը կար անշուշտ: Հակառակ անոր որ, Ամերիկա կոչուած այդ հսկայ ձուլարանին մէջ բոլոր ժողովուրդները իրենց ազգային համը կը շինեն, կարծես յուսալով վերջնական ձուլումէ մը փրկող ազգային նկարագրի յետին ծուէն մը, հակառակ անոր որ հայկական, յունական, հրէական, ֆրանսական, իտալական, աւստրիական եւն. քըսան տեսակէ աւելի համեր կան Ամերիկայի մէջ, ասոնցմէ եւ ոչ մէկը ունի մեր գիտցած համին համը:

ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱՅ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՀԱՅԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

ԽՄԲ. — 102 տարի առաջ, 1853ին, ֆրանսացի երկու լրագրողներ, Ժուպէր եւ Մորնան, Թուրքիա գացած եւ ուսումնասիրութիւններ կատարած են: Տարի մը ետք Փարիզ վերադառնալով՝ տպած են գիրք մը Թուրքիոյ եւ Ռուսիոյ մասին:

Ահա թէ ինչ կը գրեն հայ ժողովուրդի մասին. —

«Թուրքիոյ մէջ ոչ իսլամ տարրերը՝ Յոյները, Հայերը եւ Հրեաներն են, որ իրենց կրօնապետներուն իշխանութեան տակ տեսակ մը ներքին ինքնավարութիւն կը վայելեն: Պալաթը Հրեաներուն թաղն է, Ֆեները՝ Յոյներուն, իսկ Հայերունը, որ Պոլիսէն բաւական հեռու է, կը գտնուի Մարմարայի եւրոպական ափերուն վրայ՝ Գում Գափու:

Պոլսոյ բնակչութեան մեծամասնութիւնը կը բաղկանայ Իսլամներէ, որոնցմէ ետք կուգան Յոյները, իսկ Հայերը, հարիւր հազարէ աւելի, երրորդ կարգի վրայ կը գտնուին: Բայց, հակառակ ասոր, երկրին առեւտուրը, ճարտարարուեստը, ձեռային աշխատանքները եւ արհեստները մեծ մասամբ Հայերուն ձեռքը կը գտնուին. այնպէս որ՝ առանց չափազանցութեան կարելի է ըսել, թէ Հայերը Թուրքիոյ միակ շինարար տարրն են: Երկրին ճարտարապետներ, երկրաչափները, մանրանկարիչները գրեթէ Հայերն են միայն:

Գործի մը փայլուն կողմը չէ, որ կը փնտռեն Հայերը, այլ օգտակար կողմը:

Եւ իրենց այս մեծ իմաստութեամբ է, որ յաջողած են գերադաս ըլլալ թէ Յոյներէն եւ թէ Օսմանցիներէն:

Հայկական տիպարը շատ գեղեցիկ է: Հայը բարեպաշտ է, ծնողասէր, ընտանեսէր:

Չափէն աւելի աշխատասէր են եւ համբերատար, խնայող են եւ ժուժկալ:

Չափազանց ուշիմ, այս ազգը միշտ կը յաջողի իր ձեռնարկած բոլոր գործերուն, մանաւանդ արուեստներու մէջ:

Յոյներուն պէս ցուցամոլ չեն: Անոնց տուներուն մաքրութիւնը, ներքին կարգաւորումները եւ յարգանքը ուրիշներուն օրինակ եղած են:

Թուրքիոյ բոլոր ձուլիչները, արծաթէ եւ պղինձէ դրամ կոխողները Հայերն են: Եւ այս իսկ պատճառով մէկէ աւելի հանճարեղ Հայեր սուլթաններուն խորհրդական եղած են, նոյնիսկ մտերիմ: Պալատէն ներս անոնց մուտքը ոչ մէկ հսկողութեան ենթակայ եղած է:

Բանուորական դասը մեծ մասամբ Հայերէ կը բաղկանայ, մանաւանդ բեռնակիրներէ, որոնք ներքին գաւառներէն Պոլիս կուգան, ինչպէս մեր օվերնիացի եւ սավուացի աշխատաւորները Փարիզ կուգան եւ, տարիներով աշխատելէ ու խնայելէ ետք, իրենց ծննդավայրը կը վերադառնան անձնական գործ մը հաստատելու համար: Այս պարկեշտ բանուորները մէկ թերութիւն ունին, — չափէն աւելի կը խմեն: Գալով անոնց վարք ու բարքին, մաքուր են»:

ԱԿՆԱՐԿ ՄԸ ՆԻՍԻ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ՎՐԱՅ

ՆԻՍ. — Սիրելի Յառաջ, վերջերս քանի մը խմբագրականներով արծարծած էիր հարց մը՝ որուն կարեւորութիւնը ամէն որտացաւ Հայ կ'ըմբռնէ: Կ'առաջարկէիր գաղութներու պատկերը ներկայացնել, իբրեւ հում նիւթ ներկայ եւ ապագայ գործունէութեան:

Նիսի հայ գաղութը կազմուած է 1924էն ի վեր: 1928ին ունեցած է իր եկեղեցին, Ս. Աստուածածին, եւ ամէն տարի Ս. Աստուածածնի վերափոխման տօնին օրը մասնաւոր շուքով կրօնական արարողութիւններ կը կատարուին, խաղող եւ մատաղ կը բաժնուի ներկայ հաւատացեալներուն: Եկեղեցին նախ ձեռնարկը եղած է գաղթական Հայերու, իրենց դրամով եւ ձրի աշխատանքով սկսած են շինութիւնը, բայց յետոյ ունեցած են բարերար մը յանձին Պ. Զամ[illegible]րթճեանի որ լրացնել տալով եկեղեցին նուիրած է գաղութին:

Օծումը կատարած է Պալաքեան եպիսկ:

Եկեղեցիի շինութենէն վերջ, 1931էն մինչեւ 1935 գաղութը ունեցած է կանոնաւոր ազգային դպրոց, ուր կ'աւանդէին հայերէն եւ ֆրանսերէն: Դպրոցը ունէր մանկապարտէզի բաժին եւ նախակրթարան: Այսօր եթէ գաղութին մէջ կայ չափհաս երիտասարդութիւն [illegible] կան հայերէն կը խօսի, կը գրէ ու կը կարդայ, այդ չորս տարուան լուրջ աշխատանքին արդիւնքն է

Յաճախ ցաւով դիտել կուտան թէ, եթէ այն ատեն մեկենաս մը գտնուէր, Միութիւն մը, ինչպէս Բարեգործականը, եւ կամ հայ ջոջ մը, ապահովաբար այս օր Նիսի գաղութը պիտի ունենար երկրորդական վարժարան մը, տարուէ տարի լրացնելով տեղական կրթական իշխանութեանց պայմանները:

Նիսի մօտ, Վիլֆրանշ կը բնակէր Տիկին Վ. Քէօլէեան մը, որուն հարստութիւնը կը հաշուէին երեք հարիւր միլիոն ֆրանք: Տիկինը ունէր քանի մը տարի առաջ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (45)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԱ.

— Դէհ, վեր կաց, որ չուշանաս, — ասացի:

Մեքենայաբար վեր կացաւ, գլխարկը ծածկեց եւ սկսեց շատ դանդաղօրէն, կարծես ակամայ, հագնել վերարկուն:

— Գուցէ փող չունես, ասացի, կարծելով, թէ նրա վարանման պատճառն այդ է:

Մեքենայաբար շօշափեց գրպանները եւ ոչինչ չասաց:

Ամենայնդէպս հանեցի տուի գրպանումս եղած բոլոր փողս: Առաւ ձեռքի մէջ, առանց գրպանը դնելու, եւ դուրս գնաց:

Մինչեւ կառքը ճանապարհ դրի:

Շարունակ լուռ էր եւ մտացրաղ: Եւ այդպէս էլ բաժանուեց, նոյնիսկ առանց մնաս բարեւ ասելու:

★

ԺԲ.

Թուսեանին ճանապարհ դնելուց յետոյ դարձայ սենեակս: Սովոր լինելով ուշ քնելու, չուզեցի այդպէս վաղ հանուել ու պառկել, չնայելով որ թէ ֆիզիքապէս եւ թէ հոգեպէս շատ յոգնած եւ ճնշուած էի զգում ինձ: Ուստի առանց հանուելու թիկն տուի մահճակալիս վրայ, որ մի քիչ հանգստանամ եւ կարգի դնեմ այդ օրուան տպաւորութիւններս, մանաւանդ այն տպաւորութիւնը, որ ստացել էի վերջին րոպէին Թուսեանի մէջ նկատած անսպասելի եւ խորհրդաւոր փոփոխութիւնից: Եթէ չվախենայի, որ նա կարող է ուշանալ գնացքից եւ այդ գիշեր էլ մնալ, իսկ այդ գիշեր ով գիտէ ի՞նչ կարող էր պատահել, անշուշտ մի քիչ աւելի երկար կը պահէի նրան՝ իմանալու համար, թէ ինչ է կատարւում նրա մէջ: Գուցէ պզջում, գուցէ իր իւրօրինակ եպիկուրեան մտահայեացքի յեղաշրջում: Եւ մինդեռ, զանազան ենթադրութիւններ անելով ընկել էի մտքերիս ծովը, չէի նկատել, թէ ինչպէս յոգնութիւնից քունս տարել էր:

Ու քնիս մէջ մի տարօրինակ երազ տեսայ: Իբր թէ մի մեծ դահլիճումն եմ: Մարդիկ եւ կանայք խառնուած են զուգուած — զարդարուած ինչպէս պարահանդէսում: Ցատկոտում է մի սպիտակ այծ ահագին պոզերով եւ երկար մօրուքով: Այծի երեսն իբր թէ այծի չէ, այլ մարդու երես՝ ցոլան աչքերով: Յետոյ մէկ էլ տեսնեմ՝ այծը այծ չէ, այլ կին, եւ այդ կինն իբր թէ Սառան է բաղերինի նման սպիտակ փրփուր հագուստով: Գլխին պղնձէ մի սափոր ունէր, եւ այդ սափորը նրա ամէն մի ցատկումից վերեւ էր թռչում եւ նորից նստում գլխին: Բայց յանկարծ կանգ առաւ, գլուխը թափահարեց եւ սափորը ընկաւ գետին ուժգին զրնգալով:

Աչքերս բաց արի ականջումս լսուած մի սուր ձայնից: Սկզբում ինձ թուաց, թէ այդ սափորի զրնգոցն էր: Յետոյ, երբ կէս քնած, կէս արթուն նայում էի չորս կողմս եւ աշխատում սթափուել, ձայնը կրկնուեց: Այս անգամ արդէն պարզապէս տեսայ, որ դրանս զանգակի ձայնն էր:

Վեր թռայ: «Միթէ՞ դարձեալ նա է», ասացի ինքս ինձ, կարծելով թէ Գարեգինն է, որ Սառայի դրդմամբ նորից եկել է Թուսեանին «սպաննելու», բայց մէկ էլ մտածեցի, թէ կարող է Թուսեանը լինել ու երեւի ուշացել էր գնացքից եւ ետ դարձել

Ու շտապեցի դուռը բանալու:

Բայց որքան մեծ եղաւ զարմանքս ու վախս նոյնպէս, երբ դուռը բանալով, առջեւս տեսայ ոչ թէ Գարեգինին, այլ նոյնինքն Սառային...

— Տիկին, ակամայ դուրս թռաւ բերնիցս եւ մեքենաբար ետ քաշուեցի, որ տեղ տամ մտնի:

Այնուհետեւ ինչ որ պատահեց, մինչ օրս ինձ թւում է, երազ էր կամ հէնց նոր տեսած երազիս շարունակութիւնը, նոր փոփոխութիւններով:

Սառան մի րոպէ լուսնոտի պէս անշարժ կանգնած էր դրանս առջեւ գտնուած մի հատիկ աստիճանի վրայ: Լուսինը աշնանային պարզկայ երկինքից, կողքից լուսաւորում էր նրա կիսադէմը: Մեծ զարմանքով նկատեցի, որ այդ ցուրտ գիշերին գլխաբաց էր եւ նոյն թեթեւ հագուստի մէջ, որով տեսել էի նրան այդ երեկոյ իրենց տանը, բայց տանը տաքուկ շալ ունէր ուսերին, իսկ այժմ այդ էլ չունէր:

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

լիսուն սենեակնոց դղեակ մը, տասնեակ մը ծառաներով: Քանի մը տարի առաջ մեռաւ, առանց հանրօգուտ նպատակի մը յատկացնելու այդ հսկայ շէնքը իր ընդարձակ պարտէզներով, կամ իր հարստութենէն բաժին հանելու ազգին...

Այս դղեակը կրնար դառնալ կրթական վարժարան մը Միջերկրականի ափերուն վրայ: Իբրեւ տեւական յիշատակ: Մինչդեռ երբ տիկինը մեռաւ, յիսուն սենեակներու թանկագին կարասիներն ու նկարները աճուրդի հանուեցան ոչինչ գիներով..

Սրտցաւ Հայեր եկան կսկիծով պատմեցին իրենց տեսածները աճուրդի օրուան: Եւ այսօր իր յիշատակը յարգող մը չունի, հոգեհանգստեան պաշտօն մը անգամ չէ կատարուած իրեն համար: Գոնէ քանի որբեր որդեգրէր ...

Նախ գաղութը այնուհետեւ պահած է հայերէնի դասընթացքներ, շաբաթը անգամ մը, կամ երկու, մինչեւ նախորդ պատերազմի շրջանը, երբ ամէն շարժում դադրած էր:

1925էն ի վեր գոյութիւն ունի նաեւ Հայ Մարզական Միութիւնը որ մեծ համակրութիւն կը վայելէ եւ յաճախ կը փայլի պատուաբեր մրցանակներով:

Պատերազմէն վերջ 1945 – 46ի շրջանը, մեր գաղութն ալ ոգեւորութեան շրջան մը՝ ունեցաւ: Մինչեւ հոս գաղութը ամփոփ եւ հաշտ ապրած է:

Վերջին տարիներու ընթացքին քանի մը մեծապատիւ խառնակիչներու խաղերու հետեւանքով գաղութը ալեկոծ շրջան մը անցուց, բայց լաւ է կարճ կապել:

1953 Նոյեմբեր ամսու եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան վարչութեան ընտրութենէն ետք, գաղութին ղեկը ձեռնառած է ժրաջան վարչութիւն մը: Ամբողջ գաղութը ներկայ վարչութեան կողքին է, հազիւ տասնեակ մը ընտանիքներ միայն կան հակառակորդ, անոնք ալ զոհերն են մի քանի մեծապատիւներու դրդումներուն:

1954ին Նիսի եկեղեցին օժտուեցաւ երիցատունով մը: Եկեղեցւոյ կից, անոր հողին վրայ կանգնած է սիրուն շէնք մը, որուն ճակատը սեւ մարմարի վրայ ոսկեզօծ տառերով արձանագրուած նուիրատուին անունը: Պ. Գալուստ Կիւլպէնկեան նուիրած է շէնքը գաղութին, ի յիշատակ իր ողբացեալ կնոջ՝ տիկին Նուարդի:

Ուրեմն 1953 Նոյեմբերէն ի վեր կայ սրտցաւ հոգաբարձութիւն մը բաղկացեալ ինը անդամներէ, որոնք համերաշխօրէն կ'աշխատին ծառայել գաղութին եւ եկեղեցւոյ շահերուն:

1955ի տարեշրջանը բացուեցաւ ցերեկոյթով մը նոր տարուան առթիւ, որուն նկարագրութիւնը հրատարակուած էր «Յառաջ»ի մէջ:

Ինչպէս ամէն տեղ հոս ալ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ունի իր խումբը որ հայեցի ձեռնարկներու գլխաւոր ներշնչողն է: Մարտիկներու Միութիւնը անուանապէս

հետ կը կերտէ կարգ մը նշանաւոր թա –
միայն գոյութիւն ունի: Սակայն իր նախագահը՝ Պ. Սարգիսեան ամէն տեղ է եւ կ'աջակցի բոլոր կազմակերպութեանց:

ՏԵՂԱՑԻ

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

•

ԵՐԳԻՉ ԱՐԹԻՒՐ ԱՅՏԸՆԵԱՆԻ համերգը տեղի ունեցած է վերջերս Երեւանի Հայ Ֆիլհարմոնիայի մեծ դահլիճին մէջ: Արթիւր Այտընեան ծնած է 1923ին Սելանիկ: Քսան տարեկանին կը կորսնցնէ իր տեսողութիւնը: Սակայն Հայաստանի մէջ կը յաջողին դարմանել: Կը հետեւի երաժշտութեան: Իր առաջին փորձերը կը կատարէ Հայ Ֆիլհարմոնիայի երգչախումբին մէջ, իբրեւ մեներգող: 1949ին կը մտնէ «Ռոմանոս Մելիքեան» երաժշտական ուսումնարանը եւ յաջողութեամբ կ'աւարտէ 1952ին: Նախ մեներգող է Երեւանի մէջ: Ապա կ'անցնի Օտեսա եւ Լենինկրատ, ուր իր յաջողութիւնները պատճառ կ'ըլլան որ Մոսկուա անցնի եւ համերգներ տայ: Համերգներ կուտայ նաեւ Ռիգայի, Թիֆլիսի եւ Խ. Միութեան միւս քաղաքներուն մէջ:

1947 – 1952 թուականներուն իր յայտագիրը կազմուած էր իտալական եւ սպանիական, քնարական, կենցաղական երգերէ: Ապա կը սկսի Չայքովսկիի ռոմանսներուն, որու «Այդքան շուտ մոռանալ»ը մասնաւոր ջերմ եւ յուզական շունչով եւ գեղարուեստական նրբութեամբ կ'երգէ: Իր երգացանկին մէջ է Ռ. Մելիքեանի «Այ վարդ», Ա. Մայիլեանի «Ծովի երգը» եւ Վ. Կոտոյեանի «Անծանօթ աղջիկ» երգերը: «Սովետական Հայաստան»ի աշխատակիցները Գ. Հայրապետեան եւ Վ. Յարութիւնեան կը թելադրեն որ Այտընեան իր յայտագիրներուն մէջ համապատասխան տեղ յատկացնէ սովետահայ երգահաններու ստեղծագործութեանց:

ԱՆՏՈՆ ՉԵԽՈՎԻ մասին նոր գիրք մը հրատարակած է Գիտութեանց Ակադեմիան հեղինակութեամբ Արտ. Կարինեանի: «Սով. Հայաստան» կը գրէ թէ հեղինակը Անտոն Չեխովի կեանքին ուղին կը դիտէ իբրեւ սերտօրէն կապուած ռուսական ընկերային կեանքի, գրական եւ մտաւոր միջավայրի հետ, որով գրողի կենսագրութիւնը կը ստանայ գրական եւ գիտական նշանակութիւն եւ կը պատկերացնէ հանրային եւ գաղափարական այն շրջապատը ուր ապրած է Չեխով: Մոսկուայի պետական համալսարանի մէջ անցուցած տարիները կը հանդիսանան կարեւոր շրջան մը Չեխովի գաղափարական զարգացման եւ աշխարհահայեացքի ձեւաւորման համար: Ուսանողական տարիներուն Չեխով կը զբաղի գրականութեամբ եւ կը գրէ բազմաթիւ պատմուածքներ, նորավէպեր, թերթօններ: Անցեալ դարու 90ական թուականներուն արդէն ականաւոր գրող էր: Մոսկուայի թատրոնի խումբին հետ կը կերտէ կարգ մը նշանաւոր թատերախաղեր:

Հեղինակը բաւական տեղ յատկացուցած է Չեխովի եւ Մաքսիմ Գորկիի մտերմութեան, անոնց ստեղծագործական բարեկամական յարաբերութեանց:

Գրքին վերջը կցուած է Չեխովի երկերու հայերէն թարգմանութեանց մատենագրութիւնը, զոր կազմած են Գիտութեանց Ակադեմիայի գրադարանի աշխատակիցները:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐՈՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Զոյգ կառքերը կը թաւալին անտառին մէջէն, մայրիներու խոնաւ կանանչին տակ ...:

Քաղաքէն հեռու այս բլրակը, հակառակ կէսօրուան արեւուն, հակառակ թաւ ու գեղեցիկ անտառին, հիւանդագին երեւոյթ մըն է որ կը պարզէ մեր աչքերուն.. ու քանի կառքերը կը յառաջանան, անծանօթին դողը կը համակէ մեզ:

Կանգ կ'առնենք Փըթի Աոպուալի հիւանդանոցին դրան առջեւ: Ոչ մէկ շշուկ: Մուայլ պարապը կը լեցնեն Կապոյտ Խաչուհիներ, որոնք ամէն տարուան պէս՝ եկած են մխիթարելու իրենց հայ հիւանդները, բերելով բարոյական ու նիւթական աջակցութիւն:

Տարին երկու անգամ (Ծնունդ եւ Զատիկ) աւանդութեան մը պէս անոնք չեն թերանար այս պարտականութեան մէջ:

Երկու Խաչուհիներ կը մտնեն շէնքէն ներս փնտռելու համար հիւանդները: Ճաշի պահն էր, ոչ ոք կար մէջտեղը:

Հիւանդապահուհի մը կ'առաջնորդէ եւ կը ներկայացնէ հայրենակիցի մը, որ կը խոստանայ անմիջապէս կանչել բոլորը: 10 վայրկեանէն ահա մեր առջեւն են բոլորը, ինը հոգի: 12 հոգի էին, բայց 3–4ը կը բացակայէին, գործողութեան ենթարկուած ըլլալով: Ընկերուհիներ պարտաւորուեցան անոնց պառկած սենեակները այցելել: Շատեր՝ դժբախտաբար, քանի մը տարիէ ի վեր հոն էին, կային նաեւ բոլորովին նորեր, իսկ ուրիշներ ալ հեռացած էին:

Ուրախութեամբ դիտեցինք որ անոնք հիւանդութեան գունատ հետքերը անզգալի դարձած էին, շնորհիւ արդի գիտութեան հրաշալիքներուն:

Ընկերուհիները կանոնաւորապէս բաժնեցին մաքուր թուղթերու մէջ փաթթուած երկու տեսակ մատաղներ (նուիրուած երկու Կապոյտ Խաչուհիներու կողմէ): Ընկերուհի Սաթենիկ Յակոբեան (Ամերիկայէն) փափաքեցաւ այցելել հիւանդներուն անոնց բաժնելով հարիւրական ֆրանք եւ երկուական տուփ ծխիկ, Պ. Փափազեան, արդէն ծանօթ ուրիշ առիթներով, չէր մոռցած իր նուէրը՝ 2ական խոշոր թաշկինակներ իւրաքանչիւրին: Կապ. Խաչը բաժնեց 1000ական ֆր. եւ երկու սնտուկ նարինջ բոլոր հիւանդներուն բաժնելու համար: Այս նուէրները եւ մխիթարական խօսքերը մեծ գոհունակութիւն պատճառեցին մեր հայրենակիցներուն որոնք ջերմ բարեմաղթութիւններ ըրին: Հարցուցինք թէ մասնաւոր ուտելիքներու կամ հագուստ – կապուստի պէտք ունի՞ն: Իրենց ամենամեծ խնդրանքն էր հայերէն գիրքեր: Արդէն Կապոյտ Խաչը բաժանորդագրած է «Յառաջ»ի, իսկ անհատներէ կը ստանան «Յուսաբեր»: Եւ սակայն հայերէն գիրքի պակասը զգալի էր:

Այս նուիրական ձեռնարկը մասնաւորապէս գնահատուեցաւ մեր հիւրերուն կողմէ: Անշուշտ այս ջերմ գնահատանքին բաժինը կ'իյնայ բոլոր անոնց որ կը քաջալերեն մեզ եւ գործնապէս կ'օգնեն, համաձայն իրենց կարողութեան:

Կապոյտ Խաչը իր վայելած համակրանքը կը պարտի իր անդամուհիներուն կատարած աշխատանքին: Մեծ է իր կոչումը եւ գործունէութեան ասպարէզը:

Ահա թէ ինչո՞ւ ամէն ազնիւ Հայու պարտականութիւնն է խրախուսել զայն եւ գործնապէս աջակցիլ:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ առաջին հայ օդանաւորդն է Պետրոս Ոսկերեան, որ օդանաւորդի վկայական ստացած է Եգիպտոսի զինուորական նախարարութեան քաղաքային օդանաւային բաժնի վարչութենէն: Պ. Ոսկերեան երկար տարիներէ ի վեր կը վարէր օդանաւերու մէջ անթել հեռագրողի պաշտօն: Վերջերս յաջողութեամբ անցընելով քննութիւնները, ստացած է առեւտրական նաւուղիի տիտղոսը:

ՊՈԼՍՈՅ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ Սանուց Միութիւնը անձամբ այցելելով հայկական դպրոցները բաժնած է չորս հարիւր աշակերտի դրենական պիտոյքներ:

ԼԱՌՆԱՔԱՅԻ (Կիպրոս) հայ համայնքը ջերմապէս կը գնահատուի Լառնաքայի փոխ – քաղաքապետին կողմէ: Բոլոր Հայերն ալ շատ աշխատասէր են ըսած է:

ՀԱՅԱՍԷՐ ՊԱՏՈՒԵԼԻ ՄԸ, Մըսթըր Մէքալըմ յանկարծամահ եղած է Յունուար 16ին Պոլիս իր բնակարանը: Ս. Գրքի ընկերակցութեան տնօրէնն էր եւ երեսուն տարիէ ի վեր կը պաշտօնավարէր: Պոլսոյ հայ բողոքականներու շրջանակներուն մէջ մեծ ցաւ պատճառած է այս մահը:

ԾԱՂԿԱԽՏԻ համաճարակ մը չարունակ կոհեր կը խլէ Մորպիհանի մէջ: Ցարդ մեռած են 15 հոգի 66 վարակեալներու վրայ, մէջն ըլլալով երկու բժիշկներ: Պարտաւորիչ պատուաստ յանձնարարուած է ամբողջ նահանգին մէջ (Ֆինեսթէր): Բժիշկները զգուշութիւն կը պատուիրեն ամէն տեղ:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գերագոյն Խորհուրդին ընտրութիւնները պիտի կատարուին Փետրուար 27ին: Սառուցեալ շրջաններու մէջ պիտի օգտագործուին շուներու եւ եղջերուներու լծուած բալխիրներ: Երկու միլիոն թուցիկներ ղրկուած են ամէն կողմ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (67)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

•

Նամակը կարդալէս յետոյ, վրան գրեցի հետեւեալը.

— «Ուրթափի զինուորների եւ Ալամենց Խանի զինուորների մասին Ալի Պէկը շատ է ոգեւորուել: Դու զարմանում էիր Ալի պէկի ռազմագիտութեան վրայ: Այժմ տեսա՞ր, որ այսօրուայ կռիւը պատահականութեան արդիւնք է միայն, եւ ծրագրուած բան չկայ»:

Նամակը ղրկեցի նոյն սուրհանդակի հետ միջին բլուրը՝ Անդրանիկին:

Բլուրների միջեւ գտնուած խրամատանների շնորհիւ, իրարու հետ լաւ յարաբերութեան մէջ էինք:

Մեր կազմը «պատրաստ» էր: Տղաները, 500 քայլ հեռաւորութեան վրայ, բարձրացել էին իրենց դիրքերը եւ սպասում էին ազդանշանի:

Գիւղական խումբերն էլ եկած էին իրենց հրացաններով:

Բաժնուած էին երեք կարգի:

Առաջին՝ մօսինների մի մասը՝ Անդրանիկ հանեց եկեղեցիի տանիքը:

Բերդանաւորները՝ դրուեցան զանազան կէտերի վրայ: Թշնամին կրնար անկատելի կերպով սողոսկել դէպի գիւղ: Թէեւ եկեղեցիի տանիքից ամէն անկիւն երեւում էր այնու ամենայնիւ, աւելի ապահով քայլեր էր առնում Անդրանիկը եւ չէր ուզում խմբերին միացնել, որովհետեւ մօսինները անծուխ էին, եւ բերդանները՝ ծխաւոր:

Իսկ անդին Չախմախլի հրացանաւորները պահում էին գիւղի մէջ: Անդրանիկ պատուիրած էր, որ նրանք երբեք չկրակեն: Երբ թշնամին մեծ ուժերով յանկարծ կը շրջապատէր մեզ եւ չկարողանայինք դիմադրել, այն ատեն ազատ էին իրենց քաջութիւնը ցոյց տալ:

— Անդրանիկ փաշա, ասում էին տղաները, վայ եկաւ այն ժողովուրդին, որ քո պարտութիւնից յետոյ, մենք պիտի պաշտպանենք, եւ կուշտ ու կուռ ծիծաղում էին:

— Այդպէս չմտածէք, տղերք, Սասնոյ մէջ մեր չախմախլիները հազարաւոր զինուորներ գետին տապալած են եւ ղրկած անոնք իրենց Իմամին դիրկը: Սպասեցէք հերթը ձեզ ալ կը հասնի: Երբ կը տեսնէք, որ թշնամին կը փախչի մեր առջեւէն վախկոտ նապաստակի նման, այն ատեն շնորհքը կը մնայ ձեզ:

— Բերնիդ ղուրբան, կ'ըսէր մի ծերունի, այդ աւելի հաւանական է: Ո՞ւր ես տեսել, որ փետային պարտուի: Նա կը փուռի, կը նահատակուի, բայց գլուխ չի ծռեր թշնամուն: Արդէն մենք գիտենք:

Զրհորի հարս եւ աղջիկներ, կուժը ուսերնին, միացած Շամիրամի հարսներին, անդադար ջուր եւ հաց էին կրում: Կռիւի ամենաթէժ ժամանակն իսկ նրանք երգելով, թռչելով կատարում էին իրենց պատականութիւնը աներկիւղ կերպով: Այդ հերոսուհիներու մասին տակաւին առիթը պիտի ունենամ խօսելու:

Անդրանիկը ստանում է սուրհանդակի հետ ղրկած նամակս: Կարդում է եւ ասում սուրհանդակին.

— Տղայ, կը մնաս հոս: Երեկոյեան մեզ կ'առաջնորդես դէպի «Ուղտաքարեր»ը:

— Խա, քե ղուրպան, պարոն խմբապետ, կը մնամ. միայն թէ՝ մի հրացան տուր, ես էլ կռուեմ: Իմս մնաց գիւղը:

Անդրօն, որ Անդրանիկի մօտ է լինում, վզից կախուած հրացանը անմիջապէս հանում է եւ Անդրանիկի հրամանի համաձայն՝ յանձնում Դատուանցի աղային: Այդ խումբի մէջ նա ամէնից երջանիկն էր: Բայց ափսոս, որ տղան երբեք առիթ չէր ունեցել կրակելու:

Անկեղծօրէն հարցնում է Անդրանիկին.

— Փաշա, իմա՞լ կրակեմ:

— Տղայ, հապա դու ասիր թէ իմ հրացանը գիւղը թողի:

— Խա, ունեմ, ամմա՝ խսկի չեմ կրակի:

Անդրանիկ կը պատուիրէ.

— Թող Անդրօն մօտդ նստի, նա քեզ ցոյց կը տայ թէ՝ ինչպէս պէտք է նշան բռնես եւ ի՞նչպէս կրակես:

Անդրանիկ այդ նամակը մի ուրիշ տղայի հետ ուղարկում է Գէորգ Չաւուշին որ նա էլ գաղափար ունենայ թշնամու թիւի մասին:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան դրօշակը ծածանւում էր Անդրանիկի գլխի վերեւ: Վրան գրուած էր. «Մահ կամ Ազատութիւն»:

— Էհ, ի՞նչ ես ասում, Մուրատ. բաւական չէ՞, այսքան մօտեցան: Կարծում եմ, ժամանակ է անոնց յառաջխաղացումը կասեցնելու», — կ'ըսէ Անդրանիկ:

— Ոչ, դեռ շուտ է: Սեպուհը թող այդ ազդանշանը տայ: Որովհետեւ այն կողմէն է, որ թուրք սողունները օձի նման օղակ օղակ առաջ կուգան: Անիրաւները որքան էլ շատ են:

— Ո՞րտեղից էլ հաւաքուել են, ասում է Անդրօն: Երեւում է մտադրութիւն է եղել: Եւ նախօրօք այս կողմերն են հաւաքուել. եթէ ոչ՝ մի գիշերուայ մէջ չէր կարելի այդքան մարդ հաւաքել:

Հրացանները պայթելու րոպէները մօտենում են: Ամէն կողմ հրահանգ է ուղարկւում որ՝ «պատրաստ լինեն»:

—Այլեւս իմ համբերութիւնը կտրուեց, ասում է Անդրանիկը Մուրատին: Այդ շան ծնունդները, կարծես, հարսանիք են գնում:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԵՆԻՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԸ տօնելու համար, Խ. Միութեան Կեդր. Կոմիտէն վերջերս որոշած էր նկատի առնել ոչ թէ մահուան, այլ ծննդեան թուականը: Հակառակ այս որոշման, խորհրդային մամուլը Յունուար 21ին երկար յօդուածներ նուիրեց սովետական պետութեան հիմնադրին: Կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», խմբագրական մը հրատարակեց հետեւեալ խորագրով.— «Յաղթական լենինականութիւնը», ինչպէս եւ ուսումնասիրութիւն մը, — «Լենին եւ ժողովրդական զանգուածներու ստեղծագործ դերը»: Կառավարական օրկանը, «Իզվեստիա», նոյնպէս խմբագրական մը հրատարակեց, — «Լենինականութիւնը՝ դրօշ միլիոնաւոր մարդոց», նաեւ ուսումնասիրութիւն մը,— «Լենին եւ խորհրդային պետութեան ուժը»: Կարգ մը թերթեր կը յիշեցնէին թէ մահուան 21րդ տարեդարձն է անոր որ եղաւ «ամենամեծ հանճարը ընկերվարական յեղափոխութեան եւ հանճարեղ ռազմագէտը յեղափոխութեան», դասապետը յեղափոխական գիտութեան» եւն. «Իզվեստիա»: Ստալինի անունը հազիւ յիշուեցաւ :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Կեդր. Կոմիտէն արտակարգ նիստեր գումարած է յունուար 25էն 31, ինչպէս կը ծանուցանէ Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը: Կը կարծուի թէ կարեւոր որոշումներ առնուած են այս առթիւ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ համայնավար կուսակցութեան ականաւոր դէմքերէն 13 հոգի բանտարկութեան դատապարտուած էին անցեալ տարի: Գլխաւոր վկաներէն Հարվի Մաթուսով փետրուար մէկին յայտարարութիւն մը հրատարակեց որով կը խոստովանի թէ սուտ վկայութիւն տուած էր, եւ ետ կ՚առնէ կարգ մը յայտարարութիւններ: Սուտ վկան այս առթիւ կ՚ամբաստանէ ծա՛օթ հաւատաքննիչին, Մըք Քարթիի օգնականը, պնդելով թէ ան թելադրեց կարգ մը ամբաստանութիւններ: Այս խոստովանութիւնը մեծ տպաւորութիւն գործեց: Տասներեք դատապարտեալները պահանջեցին վերաքննել իրենց դատը:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ վարչապետը՝ Մենտէրէս և արտաքին նախարարը՝ Քէօփրիւլիւ, փետրուար մէկին հանդիսաւորապէս ընդունուեցան Պապին կողմէ: Ունկնդրութիւնը տեղի ունեցաւ Վատիկանի Մատենադարանին մէջ եւ տեւեց քսան վայրկեան: Պապը Թուրք նախարարներուն յանձնեց ոսկի շքանշաններ եւ Մատենադարանին Թրքական գիրքերու ցանկը: Կ՚ըսուի թէ Թուրքիա եւս դեսպան մը պիտի նշանակէ Վատիկանի մէջ, ինչպէս ըրած է Եգիպտոս :

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ վճարման դէմ ցոյցեր տեղի ունեցան քանի մը գաւառական քաղաքներու մէջ: Խանութպանները կը մերժեն վճարել իրենց հայթայթիչներուն մուրհակները: Պրիւտ քաղաքին մէջ խանութները փակուեցան երեք ժամ: Մանր եւ միջին առեւտրականներու Փարիզի դաշնակցութիւնը բողոքեց այս ցոյցին դէմ, որ հետեւանք է գրավաճառ Փուժադի սարքած շարժումին :

ԽՆՋՈՅՔ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի, այս կիրակի ժամը 4 — 12 Սալ տէ Սփորի մէջ (Մէզոն Ալֆոր):

Ծիծաղի ուրախ երեկոյթ մը եւ «աչքի լոյս», վերջին ողողումներէն փրկուած ըլլալուն առթիւ երգ, նուագ, հարսնեկան տեսարան եւ անակնկալներ :

Մուտքը եւ ճաշը միասին 500 Ֆրանք :

Հաղորդակց. միջոցներ.— Շարանթ.ն Էքօլէն 181 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Վէռ Մեզոն :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ

Փարիզաբնակ Պ. Գէորգ Պաքըրճեան գորգ մը նուիրած ըլլալով, հոգաբարձութիւնս պարտք զգաց հոգեհանգստեան մասնաւոր Ս. Պատարագ եւ պաշտօն կատարել տալ նուիրատուին հանգուցեալ ծնողաց եւ ընտանիքի յիշատակին, այս կիրակի: Այս առթիւ պիտի երգեն խաչակիր մանուկները: Սկզբնաւորութիւն պատարագի ժամը 10.30:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Կառավարենց» խումբին կողմէ, Կիրակի 6 Փետրուար ժամը 15ին Սալ Կալմաճ, (Փլաս տը լա Կար):

Կը ներկայացուի ԲԱԽՏԻՆ ԱՆԻՒԸ (Գրիգոր Վահանի), թատերգ. 3 արար Ղեկավարութեամբ Պ. Միհրան Շիշմանեանի:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ Անիէռ-Իսիի երգչախումբին ղեկավարութեամբ Պ. Գայիշեանի: Ժամը 19էն սկսեալ եւրոպական պար,

Հաղորդակց. միջոց.— Շօդեկառք Կառ տիւ Նոռէն ժամը 14.40, Օթօպիւս Փորթ տը լա Շափէլ 256 թիւ :

6 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

Կիրակի ժամը 16էն կէս գիշեր
ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
«Լէ զ՚Ամպասատէօր», Շքեղ սրահին մէջ
Շան զ՚էլիզէ, 3, Ավընիւ Կապրիէլ:
Նուագախումբ
ՌԱՄՕՆ ՄԷՆՏԻԶԱՊԱԼ
Եւ իր երգչուհին ԼՕԼՕ ՄՕՐԷՆԱ

Ռօպէր Ռիքա երգիչ ընկերակցութեամբ կիթառի, Անտրէ Շէրվուտ, Զարլսթօն, ամերիկացի հռչակաւոր պարող, Ժօ Պըրիթպար, հաճելի անակնկալ մը, Ժան Ֆրնտըֆլեան եւ Պերն Պէրպէրեան, կովկասեան պար :

Կանխաւ ապահովեցէք ձեր սեղանները հեռաձայնելով Կօպըլէն 24–39:

Մուտք 500 Ֆրանք

SALLE GAVEAU
45, Rue de la Boëtie, Paris
Շաբաթ Փետր. 5 ժամը 17.30ին
Ensemble Orchestral de Paris
Ղեկավարութեամբ՝

ՕՇԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

Յայտագիր.—
BEETHOVEN
1. Extraits de Promethée
2. Deux Sona.es (Clair de Lune et Pathétiqui)
3. VIIeme Symphonie
Soliste: Naum Sluzny

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ»Ի ԱՌԹԻՒ

ԽՆՋՈՅՔ—ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան :

Կիրակի, 27 Փետրուար, ժամը 15էն 24: Սալ Ֆրանքօ Պելժի մէջ, 59 ռիւ Վէրնիօ, մէթրօ Թոլպիաք եւ Կլասիէռ, օթօպիւս 62 թիւ, Սթասիոն Վէրնիօ :

Կը նախագահէ Պ. ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Կը խօսին Պ. Պ. ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ եւ ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ :

Կ՚երգեն Ստեփան Պօղոսեան, Տիկին Արաքսի Մուրատեան, Տիկին Լուսիկ Ամիրեան եւ Օր. Շաքէ Պէնկեան: Կը նուագէ Պ. Մեսումենց :

Կ՚արտասանեն Զոհրապ Մուրատեան, եւ Մխիթարեան վարժարանի աշակերտներէն Մուրատ Սարգիսեան եւ Յովսէփ Տօնիկեան:

Քանի մը սիրողներ կը պարեն Մշոյ Քոչարին եւայլն:

Նուագախումբ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ:

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ :

Մուտք 200 Ֆրանք :

ՄԱՐՏ 13ԻՆ

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ՚ԵՐԳԵՆ
Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ
ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

Տեղի պիտի ունենայ Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ, 27 Փետրուար, կիրակի, ժամը 15ին :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Այս առթիւ հրապարակ հանուած են նուիրատոմսեր :

Բոլոր նուէրները պիտի ծանուցուին «Յառաջ»ի մէջ:

Ձեր նուէրները կրնաք ղրկել նաեւ «Յառաջ»ի կամ հայ գրավաճառներուն միջոցաւ, կամ յանձնել անոնց որ պիտի ներկայանան, փոխան ստացագիր – նուիրատոմսի :

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՓԱՌԱՏՕՆ

Փարիզի եւ շրջաններու բոլոր դպրոցներու հայ մշակոյթի փառատօնը, կիրակի 20 փետրուար ժամը 2.30ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ:

Նախագահութեամբ Ֆրանսական Ակադեմիայի անդամ եւ նախկին նախարար

ԼՈՒԻ ՄԱՐԷՆԻ

Բոլոր աշակերտները պիտի մասնակցին խմբերգի, արտասանութեանց եւ Հայկ. տարազով խմբապարերու: Հաճելի եւ աննախընթաց անակնկալներ :

Ի նպաստ կրթական ձեռնարկներու հրապարակ հանուած են մուտքի տոմսակներ, որոնք մասնաւորապէս կը գտնուին եկեղեցւոյ դիւանատունը եւ շրջաններու կրթական յանձնախումբերու մօտ :

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Թատերական ներկայացումները տեղի պիտի ունենան կիրակի 13 Փետրուարին, կէսօրէն վերջ ժամը ճիշդ 4ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՏԷՍԻՆԻ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Տէսինի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ մօտերս տեղի պիտի ունենայ ժողովրդային ընդհ. քուէարկութիւն, Կրօն. Ընկ. վարչութեան ընտրութեան համար: Արձանագրութեան պայմանաժամ որոշուած է մինչեւ 26 Մարտ :

Ծրագիր կանոնագրի տրամադրութեան համաձայն, քուէարկութեան մասնակցելու համար պէտք է լրացնել հետեւեալ պայմանները.— ա) Քուէարկութեան կրնան մասնակցիլ այն այրերը՝ որոնք 21 տարիքը լրացուցած են: բ) Կը պատկանի Հայ Առաքելական ուղղափառ եկեղեցւոյ: գ) Մէկ տարիէ ի վեր Տէսին կը բնակին: դ) Վճարած են հարիւր Ֆր. իբրեւ արձանագրութեան տուրք :

Վստահ ենք թէ գաղութը անխտիր պիտի մասնակցի այս քուէարկութեան՝ ընտրելու համար Կրօն. ընկերակցութեան օրինաւոր վարչութիւնը :

Քուէարկութեան արձանագրող յանձնախումբ՝ Վահան Յակոբեան, Սարգիս Քէօլէեան, Խորէն Գարակէօզեան :

Յ. Գ.— Արձանագրութեան համար դիմել, ամէն շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3էն վեց, եկեղեցին:

Ծանօթ.— Քուէարկութեան օրը եւ ուրիշ մանրամասնութիւններ պիտի հաղորդուին առանձնապէս :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիրան Սալմասլեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Ղեւոնդ Պայթարեան 1500 Ֆրանք կը նուիրեն Ֆ. Կապ. Խաչի կայանի շէնքին նորոգութեան:

Ստանալ «Յառաջ»էն :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս երկուշաբթի, ժամը ճիշդ 3ին, ընկ. Փափազեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ :

ՏԱՐՕՆ Տուրուբերանի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 15ին, Քաֆէ Օ Քլէր տը Լիւնի վերնայարկը: Մեթրօ Փլաս տ'Իթալի: Օրակարգ.— ա) Ամերիկայի Կեդր. վարչութեան շրջաբերականը: բ) Հանդէսի կազմակերպութիւնը: գ) Ընթացիկ հարցեր :

ԽՆՋՈՅՔ–ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Մուրատ» խումբին :

Ի նպաստ «Հայաստան» ամսագրին :

Այս կիրակի ժամը 15էն 22, Հ. Օհանջանեան ակումբին մէջ: Ընտիր նուագախումբ: Տաք մթնոլորտ: Ճոխ պիւֆէ :

Մուտքը ազատ է :

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Մկրեանէ երկու հազար Ֆրանք, իրենց թոռնիկին ծննդեան առթիւ ի նպաստ կայանի շէնքին նորոգման ֆոնտին :

Նոյնպէս շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Վահագն Սահաթճեանէ երկու հազար Ֆր. փոխան ծաղկեպսակի Հայր Սինանեանի մահուան առթիւ :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ 1955ի Ընդարձակ գրացուցակը, մանրատառ 152 էջ, որ կը պարունակէ աւելի քան հինգ հազար տեսակ հայերէն եւ Հայերու վերաբերեալ Ֆրանսերէն գրքերու ցանկը :

Librairie Hrand Samuelian
51, Rue Monsieur-le-Prince, Paris (6)

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»Ի ԲԱՑԱՌԻԿ ԹԻՒԸ

56 մեծադիր էջերով եւ պատկերազարդ, հրատարակութիւն մը :

Ստացուած են սակաւաթիւ օրինակներ միայն:

Գինը՝ 300, Թղթատարի ծախքով 350 Ֆր.

Միակ կեդրոնատեղի՝

Գրատուն ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ
46, Rue Richer, Paris (9)
C. C. P. Paris 3630.66

515.000 ՖՐԱՆՔ ՆՈՒԷՐ ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆՀԱՄԱՐ

Ինչպէս գրած էինք, անցեալ շաբաթ օր 515.000 Ֆրանք հաւաքուած է Մարսէյլի մէջ, Պ. Ջրբաշեանի կրտսեր աղջկան նշանախօսութեան առթիւ, ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան :

Այս առթիւ կազմուած է Տիկնանց յանձնախումբ մը, հետեւեալ անդամներով,— Տիկիններ Քէչեան, Ջրբաշեան, Ապիտեան, Խաչիկեան, Տավուտ :

Ահաւասիկ նուիրատուներու ցանկը.— Պ. Ջրբաշեան 80.000 Ֆրանք (Գ.անգամ), Պ. Ներսէսեան Հանրի 80.000, Ֆէսճեան Սուրէն, Ճնկտրեան Կարպիս յիսուն հազարական, Փափազեան Յակոբ 25.000, Տավուտ Ժոզէֆ, Ապիտեան Վէնսան, Զիւրիւքտիչեան քսանական հազար, Աւետիս Մելգոնեան, Շալճեան 15.000ական, Խայիկեան որդի, Մանուկեան Ծ. վրդ., Գործունեան Սուրէն, Այրի Տիկին Էքիզեան, Էքիզեան եղբարք, Հացագործեան, Խաչիկեան Տաճատ, Քէչեան Ժան տասը հազարական, Տօքթ. Քէչեան, Սիմիթեան, Պանտիկեան, Խայիկեան Բրօֆ. Շէխիկեան, Կուրտիկեան Շարլ, Մելգոնեան Ժան, Տիկին Քէչեան, Տիկին Մելգոնեան, Տիկին Խաչիկեան, Տիկին Շալճեան եւ Տիկ. Զիւրիւքտիչեան 5000ական Ֆրանք :

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 4 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

VENDREDI 4 FEVRIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7589 31e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3000

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՄԻՇՏ ԶԳՈՅՇ...»

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ անցեալ Դեկտ. 25ին կարեւոր վիճաբանութիւններ տեղի ունեցած են Թուրքիոյ Ազգ. Ժողովին մէջ, արտաքին քաղաքականութեան մասին։

Երեսփոխան մը հարցումներ ուղղած է թուրքեւարաբական յարաբերութեանց մասին, վարչապետին եւ արտաքին գործերու նախարարին վերջին այցելութեան առթիւ։

Ինչպէս յայտնի է, երկու նախարարները Պաղտատ գացին անցեալ դեկտեմբերին, բազմանդամ պատուիրակութեան մը հետ։

Յաջորդաբար պիտի այցելէին Սուրիա, Լիբանան, Յորդանան եւ Եգիպտոս, իբրեւ հիմնական նպատակ ունենալով փոխադարձ օգնութեան դաշինք մը կնքել Միջին Արեւելքի հաւաքական պաշտպանութեան համար։

Յաջողութիւն գտան միայն Պաղտատի մէջ, ուրուն վարչապետը, Նուրի Սայիտ փաշա, շատոնց նախապատրաստուած էր։

Այցելութիւնը շատ կարճ տեւեց Սուրիոյ մէջ։ Կառավարութիւնը վերապահ էր, իսկ ժողովուրդը իր տհաճութիւնը յայտնեց բուռն ցոյցերով, մանաւանդ Հալէպի մէջ։

Պատուիրակութիւնը չունչը առաւ Լիբանան, ուր տրամադիր են միջին ճամբայ մը գտնելու։

Աւելորդութիւնը սկսած էր սահմանէն անդին, մանաւանդ Եգիպտոսի մէջ։ Ու պատուիրակութիւնը նախընտրեց կարճ կապել ուղեւորութիւնը, վերադառնալով Անգարա։

Պաշտօնական յայտարարութիւնները եւ լրագրական բանավէճը կը շարունակուին այդ օրէն ի վեր։

Նոյն իսկ Լիբանանի թերթերը ամէն օր աննպաստ գրութիւններ կը հրատարակեն Թուրքիոյ մասին։

Դեռ անցեալ օր թերթ մը կը հարցնէր թէ «Թուրքիա մեր տրամադրութեան տակ պիտի դնէ՞ իր բանակը, վերագրաւելու համար այն հողերը որոնք բռնագրաւուեցան մեզմէ» (կ'ակնարկէ Իսքէնտէրունի...) [Իսքեյէլի (?)]:

Երկրորդ լրագիր մը կը թելադրէր. — «Թող Թուրքերը մեզ հանգիստ ձգեն։ Եթէ դաշինքը Ռուսիոյ դէմ է, Թուրքիա մեզմէ աւելի պէտք ունի պաշտպանուելու այդ պետութեան դէմ»։

Թուրքիոյ Ազգ. Ժողովին վիճաբանութեանց միւս կարեւոր խնդիրը կապ ունէր ռուսեւթուրք յարաբերութեանց հետ։

Պատասխանելով նեղացուցիչ հարցումի մը, արտաքին նախարարը, Ֆուատ Քէօփրիւլի յայտարարեց թէ յարաբերութիւնները մեղմացան Սթալինի մահէն ետք, թէ Խ. Միութիւնը հրաժարեցաւ Նեղուցներուն, Կարսի եւ Արտահանի մասին դրած պահանջներէն։

Բայց անմիջապէս աւելցուց.

— «Ռուսերուն մեզի ներկայացուցած հողային պահանջներն ու անոնցմէ հրաժարած ըլլալու մասին տրուած հաւաստիքները նոյնքան անարժէք են։ Միշտ նշանաւոր ընտրած ենք զգոյշ ըլլալ այդ երկրին հետ մեր յարաբերութեանց մէջ»։

Առաջին անգամ չէ որ այս լեզուն կը գործածեն Անգարայի մէջ։

Մոսկուան քանի ճիգեր, մեղրածոր խօսքեր արտասանելով եւ զիջումներ կատարելով ի հաշիւ իր հովանաւորած անճար ժողովուրդներուն, պատասխանը եղաւ նոյնքան դառն եւ ժխտական։

Եւ սակայն, կը թուի թէ շատ ալ հանգիստ չեն եւ միշտ լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւին Մոսկուայի քաղաքական ելեւէջներուն։

Վիճաբանութեանց ընթացքին հաստատուեցաւ թէ Ռուսերը կը քաջալերեն Իրաքցի Մոլլա Մուսթաֆան, «խմբակցութիւն մը կազմելու համար Երեւանի շուրջը»։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՐՑԱՊՆԴՈՒՄՆԵՐ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԱՍԻՆ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ՔՈՒԷ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ

Չորեքշաբթի օր բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Ազգ. Ժողովին մէջ, Հիւսիսային Ափրիկէի դէպքերու մասին։ Գրեթէ բոլոր հարցապնդողները ուժգնօրէն քննադատեցին կառավարութիւնը։ Վիճաբանութիւնը բացաւ պ. Օմըրան, Ալժէի անկախ երեսփոխանը, որ բացատրեց թէ Հիւս. Ափրիկէի երեք երկիրներուն գործերը խառնէ անբաժան են. հետեւաբար Թունուզի դէպքերը պիտի ազդեն Մարոքի եւ Ալժերիոյ կացութեան վրայ։ Իր կարծիքով, Ալժերիոյ մէջ ձեռք առնուած միջոցները «խոշոր սխալներ են, իբրեւ հետեւանք աճապարանքի եւ անոնց խորաքանչիւրը կը սաստկացնէ տագնապը։ Ներկայ կառավարութիւնը ի վիճակի չէ գործելու Հիւս. Ափրիկէի մէջ։ Ուղղամտութիւնը կը պահանջէ որ խոստովանի այս պարագան եւ քաշուի, քանի կացութիւնը անդարմանելի չէ դարձած»։

Ուրիշ երեսփոխան մը, գիւղացի, մանաւորապէս ծանրացաւ Ֆեզանի վրայ, դիտել տալով թէ Ֆրանսա չի կրնար թշնամի պետութեան մը ձգել զայն, առանց վտանգելու իր հաղորդակցութիւնները։ «Պէտք է որ Ֆրանսական դրօշը ծածանի այնտեղ ցորչափ անգլիականը կը ծածանի Թրիփոլիի վրայ»։

Երրորդ երեսփոխան մը, Տրոն եւս ծանրացաւ այս հարցին վրայ, աւելի ուժգնօրէն։ «Լքելով Ֆեզանը (Օսմ. նախկին աքսորավայրը) կառավարութիւնը սխալ մը, նոյնիսկ ոճիր մը կը գործէ։ Կը վտանգէ Ֆրանսայի ապահովութիւնը Սեւ Ափրիկէի եւ Հիւս. Ափրիկէի մէջ։ Արտասահմանի մէջ կը զօրացնէ այն կարծիքը թէ Ֆրանսան դարերու հիւանդ մարդն է եւ միշտ անձնատուր կ'ըլլայ երբ սպառնալիքի հանդիպի։ Կը թուի թէ վարչապետը իր քաղաքականութեան սկզբունք ընտրած է ձեռնթափութիւնը։ Իբրեւ նոր տեսակ Սողոմոն մը, ան Հնդկաչինի կէսը ձգեց համայնավարներուն, միւս կէսը Ամերիկացիներուն։ Վերջին տարիներու ընթացքին շատ մը անձնուրութիւններ Գերագոյն Ատեանին յանձնուեցան այս արարքէն նուաղ յանցանքներու համար։ Ժամանակն է վերջ տալու քաղաքականութեան մը որ թէ կծկուելու եւ թէ յոխորտալու կը ձգտի»։

Չորրորդ անկախ երեսփոխան մը, Քրուպէ, որ Ալժերիա գացած էր երկու շաբաթ առաջ, ըսաւ թէ Եւրոպացիները եւ Իսլամները ահուդողի մէջ կ'ապրին նոյնիսկ Ալժէի մէջ։ «Բազմութիւն մը կը կազմեն այն բնակիչները որ իրենց տուները կը քաշուին մթնկոխին։ Այս վախը կ'ազդէ երկրին տնտեսական գործունէութեան վրայ»։

Երեսփոխանը քննադատեց նաեւ Ալժերիոյ լեռնային շրջանին մէջ կատարուած զինուորական գործողութիւնները, դիտել տալով թէ Պ. Մենտէս Ֆրանս, հակառակ իր ուշիմութեան եւ աշխատանքի տենդին, ի վիճակի չէ կրօվի եւ ճկուն քաղաքականութիւն մը վարելու։ «Ալժերիոյ նոր կուսակալը, Պ. Սուսթէլ կրնայ հրաշքներ գործել, պայմանաւ որ լաւ կառավարութիւն մը գտնուի Փարիզի մէջ»։

Օրանի անկախ երեսփոխանն ալ քննադատեց դաշլիճին քաղաքականութիւնը։ «Կառավարութեան թուլութիւնը կը վրդովեցնէ բնակչութիւնները, զանոնք ենթարկելով ապստամբներու վրիժառութեան»։

Օրանի երկրորդ երեսփոխանը, Ռոժէ

(Շար. ը կարդալ Դ. էջ)

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

*

ՀԱՆԵԼՈՒԿԻ ՄԸ ԼՈՒԾՈՒՄԸ

Հայաստանի սովետական գրողներու Բ. ագումարին մէջ, որ տեղի ունեցաւ 1954 Յուլիս 21էն 27, Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Սուրէն Թովմասեան կը յայտարարէր.

— «Հայաստանի Կոմպարտիայի Կենտ Կոմիտէն այժմ զբաղւում է սովետահայ այն գրողների հարցով, որոնց նկատմամբ սխալ վերաբերմունք է ցուցաբերուել անցեալում։ Այդ գրողներին հնարաւորութիւն կը տրուի վերադառնալու գրական կազմակերպութեան շարքերը, իսկ նրանց ստեղծագործութիւնները կը գնահատուին ըստ ամենայնի»։

Ոչ անուն տրուած էր, ոչ ալ կը հասկցուէր թէ ինկապէս վերադարձե՞ր են եւ քանի՞ հոգի։

«Հայրենիք» ամսագրին աշխատակիցը, Ս. Ա., որ կանոնաւորապէս կը հետեւի Երեւանի թերթերուն, յաջողեր է լուսաբանութիւն մը գտնել։

Բուն բառով, հանելուկ մը լուծեր է, հետեւելով «Սովետական Հայաստան» օրաթերթի ... ծանուցումներուն։

Այսպէս, թերթին 1954 Նոյ. 2ի թիւին մէջ գտեր է Գուրգէն Մահարիի եւ Անտոնինա Անէմեանի մահազդը իրենց աղջըկան՝ Նազիկի մահուան առթիւ։

Այս մահազդէն կը հետեւցնէ թէ գրագէտ Գուրգէն Մահարին վերադարձած է Երեւան, թէ Անտոնինա անոր կինն է, քանի որ Գուրգէնի բուն մականունը Անէմեան է, իսկ Տիկին Մահարին իր կինն է, ռուս։ Ուրեմն Մահարին աքսորուած էր Ռուսաստան եւ հոն ալ ամուսնացած։

«Սովետ. Հայաստան»ի յաջորդ համարին մէջ, *Վահրամ եւ Մարօ Ալազաններ*, *Վաղարշակ Նորենցը* եւ *Վավարա Մոսկվիտան* ցաւակցութիւն կը յայտնեն Գուրգէն Մահարիին եւ Անտոնինա Անէմեանին, իրենց աղջկան մահուան առթիւ։

Դարձեալ «վերծանելով» եւ հանելուկը լուծելով, «Հայրենիք»ի աշխատակիցը կ'եզրակացնէ թէ Ալազանն ու Վաղարշակ Նորենցն ալ վերադարձած են։

Ոչ մէկ լուր՝ միւս գրողներու եւ ուրիշ աքսորականներու մասին։

Ուրեմն, միայն երեք հոգի՝ աւելի քան 250 աքսորականներու վրայ։

Ո՞ւր են, ի՞նչ եղած են միւսները, — Զապէլ Եսայեան, Վահան Թոթովենց, Մ. Ջանան, Յ. Զօրեան, Սիմոն Յակոբեան, դեռ ուրիշ գրագէտներ, համալսարանի դասախօսներ, հանրային եւ պետական դէմքեր, որոնք խմբովին անհետացան 1937—38ի ահուսարսափի օրերուն։

Ո՞ղջ են թէ մեռած։ Հիւանդութենէ մեռա՞ծ են թէ գնդակահարուած։

Ո՞վ կրնայ ապացուցանել թէ «սխալ վերաբերմունք» ցոյց տրուած չէր նա՛եւ այս դժբախտներուն համար։

Եւ քանի որ սխալը մասամբ կը խոստովանին, ինչո՞ւ բացէ ի բաց չեն ծանուցաներ զոհերուն վերադարձը։

ՎԱՀԷ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՅՐ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԻՆ ԿԸ ՍՊԱՍԵՆ

Ապահովութեան Խորհուրդը անհամբեր կը սպասէ համայնավար Չինաստանի ներկայացուցիչին ժամանման, քննելու համար զինադադարի խնդիրը։ Մինչ այս մինչ այն, հակասական լուրեր կը շրջին կացութեան մասին։ Զրոյցի մը համաձայն Չինաստանի վարչապետը գիր մը ուղղած է Հնդկաստանի վարչապետին՝ Նեհրուի, որ Լոնտոն կը գտնուի։ Այս վերջինը, միշտ հաշտաբար, կը խորհի միջազգային խորհրդաժողով մը առաջարկել, քննելու համար բոլոր վիճելի խնդիրները։

Մ. Նահանգներու նախագահը կարգ մը տեղեկութիւններ հաղորդեց իր առաջադրութեանց մասին, լրագրական ասուլիսի մը առթիւ։Ահաւասիկ իր յայտարարութեանց ամփոփումը. —

Ծանուցանելով թէ Մ. Նահանգները վճռած են պաշտպանել Ֆորմոզան, կարելի եղաւ խուսափիլ զինեալ ընդհարումէ մը որ կրնար տեղի ունենալ, եթէ հաւանական թշնամին սխալ հաշիւներ ընէր։ Ի հարկին պիտի կռուինք. բայց մեր հիմնական միտքն է փրկել խաղաղութիւնը։ Ցարդ Մ. Նահանգները յանձն առած չեն չարժման մէջ դնել ցամաքային ուժեր, Ֆորմոզայի պաշտպանութեան համար։ Մ. Նահանգներուն ընդհանուր նպատակն է պաշտպանողական գիծ մը բռնել չինական կղզիներուն շուրջը եւ թոյլ չտալ որ համայնավարները իրենց յառաջապահ գիրքը դարձնեն Ֆորմոզան։

Նախագահը մերժեց պատասխանել կարգ մը հարցումներու։

× Փեքինի անթելը կը շարունակէ աղաղակել. — «Կարելի չէ որ եւ է բանակցութիւն ցորչափ ամերիկեան ուժերը կը շրջին Չինական ծովուն մէջ»։

\-\-\-

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ոստիկանութիւնը ցրուեց 250 ուսանողներ որոնք ցոյցեր կը կատարէին ամերիկեան համալսարանին դէմ։ Ցոյցը կազմակերպուած էր տասնըհինգ ընկերներու վտարման եւ 25 ուրիշներու կախակայման առթիւ։ Ոստիկանութիւնը օտարահպատակները հարցաքննելէ ետք վար դրաւ անբաղձալիները։ Ուսանողները սպառնագրեր ուղղած են համալսարանի տեսուչներու կիներուն։

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

★

Պաղտատէն կը հեռագրեն թէ տակաւին համաձայնութիւն գոյացած չէ Իրաքի կառավարութեան եւ Եգիպտոսէն ղըրկուած պատուիրակութեան միջեւ։ Լիբանան նոր փորձ մը կը կատարէ, հաշտեցնելու համար Եգիպտոսի եւ Իրաքի տեսակէտները։ Լիբանանի նախագահը գիր մը ուղղած է Իրաքի թագաւորին, թելադրելով չորս ամիս յետաձգել թուրքեւիրաքեան դաշինքին ստորագրութիւնը, եւ կամ մասնակցիլ խորհրդաժողովի մը որ պիտի գումարուի Պէյրութի մէջ։ Այս վերջին առաջարկին հաւանութիւն յայտնած է Իրաքի վարչապետը։

Այս անցուդարձին առեն, գնդ. Կամալ Նասըր, վարչապետը, մամուլի ասուլիս մը սարքելով, կը յայտարարէր թէ Եգիպտոս պիտի քաշուի համարաբական ապահովութեան դաշինքէն, եթէ Իրաք կամ ուրիշ պետութիւն մը օտար դաշինքի մը յարի առանց վտարուելու միւս անդամակից պետութեանց կողմէ։ Այն ատեն Եգիպտոս ուրիշ դաշինք մը պիտի առաջարկէ իրեն համամիտ արաբ ազգերուն։

Կարգ մը լուրերու համաձայն, զանազան միջոցներ ծրագրուած են Պաղտատի մէջ, ի հարկին փրկելու համար Արաբական Դաշնակցութիւնը։

× Վերջին լուրերու համաձայն, Եգիպտոսի վարչապետը մերժած է Պէյրութի մէջ հանդիպում մը ունենալ Իրաքի վարչապետին հետ, ինչպէս առաջարկած է Լիբանանի նախագահը։ Գնդ. Կամալ Նասըր յայտարարեց. — «Եթէ Իրաք ստորագրէ Թուրքիոյ հետ մշակած դաշինքը, Եգիպտոս պիտի քաշուի Արաբական Դաշնակցութենէն»։ Այդ պարագային այդ Միութիւնը պիտի կազմալուծուի վերջնապէս։

\-\-\-

ԹԷՀՐԱՆԻ զինուորական հրամանատարը կը ծանուցանէ թէ երեւան հանուած է համայնավարական թաքստոց մը հարիւրաւոր զինուորական տեղեկագրութիւններով։ Ձերբակալուած է երեսփ. ժողովին սղագիր պաշտօնեան։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնը կը հերքէ այն լուրը թէ խորհրդային սուզանաւեր անցած են Վոսփորէն, Միջերկրական երթալով։

ՍՔԱՆՉԵԼԻ ՍԱԿԱՒԱԽՕՍԸ

Մարդ մը, որ շատ քիչ կը խօսէր՝ ժողովներու մէջ: Ան իր անձնական հանդիպումներու, զրոյցներու ատենն ալ շատ չէր խօսէր. բայց առանձնապէս ժողովներու մէջ էր որ աչքի կը զարնէր անոր սակաւախօսութիւնը :

Յաճախ պատահած է որ ժողով մը հինգ, վեց ու աւելի ժամեր կը տեւէր ու ժողովականներէն շատեր մէկէ աւելի անգամներ խօսելու ելլէին, ճառեր ըսէին կրկին ու կրկին: Բայց մեր սակաւախօսը անգամ մը իսկ բերան չէր բանար: Այլ՝ տեղը հանդիստ նստած, լուռ ու մունջ, բայց միշտ ուշադիր ու լուրջ, մտիկ կ'ընէր խօսողները: Եւ միայն, երբ հարց մը քննուիլ – ծեծուելէ վերջ, քուէարկութեան կը դրուէր, մեր սակաւախօսն ալ իր քուէն կուտար, լիովին ճշդած իր վերաբերումը՝ հարցին թեր կամ դէմ: Եւ ճշդումը, որ կը կատարուէր լռութեան մէջ, կ'ըլլար որոշ, յստակ, հաստատուն ու վերջնական՝ թէ անձնապէս իրեն, ճշդողին, եւ թէ բոլոր ժողովականներուն համար անխտիր:

Այս սակաւախօսը Բժիշկ Յովսէփ Տէր Դաւթեանն էր, Հ. Յ. Դաշնակցութեան հմայիչ դէմքերէն մէկը :

Ասոյթ մը կայ, թէ՝ խօսիլն արծաթ է, իսկ լռելը՝ ոսկի: Եւ ճիշդ այս ոսկին է, որ այնքան կը պատշաճի ու կը վայելէ Տէր Դաւթեանի լռակեցութեան :

Դարձուածք մըն ալ կայ՝ պերճախօս լռութիւն: Այսինքն լռութիւն մը, որ աւելի խօսուն է, աւելի հնչեղ, քան իրական խօսուածք մը, ճառ մը: Եւ դարձեալ Տէր Դաւթեանի լռութեան կ'երթայ, պատշաճօրէն ու իրաւամբ, այդ ածականը՝ «պերճախօս»ը:

Յաճախ կը պատահի, որ մարդ մը կը խօսի խնդրի մը մասին, որուն ինք իսկ անծանօթ կ'ըլլայ. դարձուածքներ կը գործածէ, այլեւայլ մէջբերումներ կ'ընէ՝ պարզապէս ծածկելու համար իր անտեղեակութիւնը, իր տգիտութիւնը: Ան կ'ապաւինի իր լեզուին, որպէսզի յաջողի համոզել ունկնդիրները :

Յովսէփ այն անհատներէն էր, որոնք պէտք չեն ունենար նման ապաւէններու : Իրենց լռութիւնն ինքնին բաւական կ'ըլլայ՝ յայտնելու համար իրական արժէքները, զորս կ'ունենան անոնք անվիճելի կերպով, անկասկածելիօրէն: Հարցի մը վերաբերմամբ իր քուէն թեր ու դէմ տալէ առաջ, Յովսէփ իր լռութեան մէջ կը մտածէր ու կը վերլուծէր այդ հարցը՝ խորքին ու երկայնքին, բոլոր մանրամասնութիւններով: Լրջօրէն մտիկ ընելով բոլոր խօսողները, ան միաժամանակ եւ առանձնաբար մտիկ կ'ընէր իր սեփական խղճին եւ ատոր համեմատ կը սահմանէր իր վերջնական «այո»ն կամ «ոչ»ը: Յովսէփ Տէր Դաւթեան գերազանցօրէն խղճի մարդ էր, արդարամտութեան մարմնացում մը:

Անոր հոգիին խորթ էին երկդիմութիւններ, դիւանագիտական անորոշութիւններ, որոնք երբեք յարիր չեն ըլլար անկեղծութեան, ուղղամտութեան : Ան անկեղծօրէն, անշահախնդիր կերպով բռնած էր գաղափարի ուղին, որ հայութիւնը կ'առաջնորդէր դէպի ազատութիւն, եւ կը պահանջէր, որպէսզի ուրիշներ ալ ըլլան անկեղծ, այդ գաղափարին իրապէս նուիրուած: Ամէն մէկ շեղում ու զարտուղութիւն կը վրդովէր զինք: Կը պէժգար անձնական ակնկալութիւններէ՝ հանրային գործին մէջ: Իրեն համար՝ Կազմակերպութիւնը սրբութիւն մըն էր, տաճար մը՝ ուր տեղ չէին կրնար ունենալ փարիսեցիներն ու մաքսաւորները :

1905ի գարնան, Գերմանիայէն Թիֆլիզ դարձի, ու ներկայացայ Բժ. Յովսէփ Տէր Դաւթեանին, համաձայն հրահանգի մը, զոր ստացած էի Ժընեւէն: Առաջին հանդիպումս էր անոր հետ: Անունն ալ չէի իմացած նախապէս: Ժընեւէն անոր ալ գրուած էր իմ մասին : Ես վերջէն տեղեկացայ, թէ անիկա այդ շրջանին մեր Արեւելեան Բիւրոյի ներկայացուցիչն էր : Ինծի հարցումներ ըրաւ՝ կարճ կարճ, կարծես ժլատօրէն : Հասկցայ որ երկար խօսելու տրամադիր մէկը չէր. բայց եւ զգացի, որ դիմացինս աւելի լռելեայն կը չափէր զիս՝ իմ նկարագիրը մօտէն պարզելու համար ինքն իրեն :

— Շատ բարի, ըսելով, ան պզտիկ նամակ մը գրեց, պահարանը դրաւ, ամուր գոցեց ու տուաւ ինծի :

— Տարէք այս երկտողը՝ նշանակուած հասցէին: Դեռ կը տեսնուինք, երեւի :

Նամակը հասցէագրուած էր՝ «Միքայէլ Մուշայիճէ», Այգեգործական դպրոց : Ուրախ եղայ, կարդալով հասցէն: Վրացական անուն մը կրող անձը շատ լաւ կը ճանչնայի: Ան տնօրէնն էր Թիֆլիզի կառավարական Այգեգործութեան դպրոցին, որ Դիղուրէ կոչուած թաղամասին մէջ, Մուշտայիդի ծաւալուն հանրային պարտէզին կից, ընդարձակ տարածութիւն մը կ'ընդգրկէր: Կը սերէր վիրախօս հայ ընտանիքէ մը, սորվեր էր հայերէնը իր ուսանողական տարիներուն, Օտեսայի մէջ եւ հոն ալ Դաշնակցական եղած էր, ու այնուհետեւ իր անունը դարձուցած՝ Մուշայեան:

Այդ տարին ան Հ. Յ. Դ. Թիֆլիզ – Վրաստանի Կեդրոնական Կոմիտէի հերթապահն էր: Գացի քովը: Նամակը կարդաց եւ ըսաւ. «Բժիշկ Տէր Դաւթեան յարմար գտած է որ դուն մեր շրջանին մէջ գործես: Ուրախ եմ»:

Հինէն մօտ էի Մուշայեանին, ու ըսի իրեն մտերմաբար. «Բժիշկը շատ քիչ խօսեցաւ հետս. արդեօ՞ք չհաւնեցաւ ինծի »:

Մուշայեան խնդալով ըսաւ. — «Ընդհակառակն, իր գրածէն կ'երեւի, որ քեզմէ լաւ տպաւորուեր է: Ինչ կը վերաբերի քիչ խօսելուն, ան ամէնուն հետ այդպէս է: Առիթ ունենաս՝ ինքդ ալ կը տեսնես »:

Առիթը ներկայացաւ երկու տարի ետք, 1907ի գարնան, Հ. Յ. Դ. Չորրորդ Ընդհանուր Ժողովին, Վիէննա: Աւելի քան երկու ամիս՝ ամէն օր նիստեր տեղի կ'ունենային: Հիմա կ'ենթադրեմ թէ առնուազն եօթանասուն ըլլալու էր նիստերուն ընդհանուր գումարը :

Յովսէփ Տէր Դաւթեանի սակաւախօսութիւնը բարեմիտ կատակներու նիւթ կը դառնար յաճախ: Արշակ Ջամալեան, որ ներկայ էր ժողովին՝ իբրեւ Եւրոպայի Դաշնակցական ուսանողութեան պատգամաւոր, օր մը կ'ըսէր. — «Ուրբաթախօս բառն անգամ չի յարմարիր մեր սիրելի Յովսէփին : Ան կը խօսի ոչ միայն ուրբաթէ ուրբաթ, այլ հազիւ ամսէ ամիս : Ես հաշիւ մը պահած եմ, ահաւասիկ արդիւնքը, — երեսուներկու նիստ ունեցանք մինչեւ հիմա, եւ բժիշկը միայն երկու անգամ բացած է բերանը, եւ այն ալ՝ կարճկտուկ «ոչ» մը ըսելու համար »:

Լաւ կը յիշեմ մեր բժիշկին բարեհամբոյր, ներողամիտ ժպիտը՝ Ջամալեանի այդ կատակին հանդէպ :

Վիէննայէն վերջ, Կովկասի մէջ, այնուհետեւ նոր առիթներ կ'ունենայի՝ ըլլալու ականջալուր Տէր Դաւթեանի լռակեցութեան :

Բառս՝ ականջալուր՝ կրնայ տարօրինակ թուիլ: Բայց ճիշդ էր ատիկա, ինչպէս որ ճիշդ է վերը յիշած դարձուածք՝ «պերճախօս լռութեան» մասին: Եթէ բժիշկը ուշադիր մտիկ կ'ընէր խօսողները, մենք ալ միեւնոյն ուշադրութեամբ կը հետեւէինք անոր լռութեան, որովհետեւ վստահ էինք թէ այդ լռութեան մէջ կը հիւսուէր, ձեւ ու մարմին կ'առնէր մեր որոնած ճշմարտութիւնը :

Չեմ յիշեր, որ մէկ սրախօսն ըսեր է, թէ խօսքը ստեղծուած է՝ մեր միտքերը սքօղելու համար: Շրջենք այդ նորօրինակ ճշմարտագանցութիւնը — ի դէպ անյաջող բառ մը, որով մեր լեզուագէտները կը փորձեն թարգմանել եւրոպական պարադոքսին իմաստը — ու ըսենք, թէ լռութիւնն ալ իր հերթին՝ մեր միտքերը դրսեւորելու, արտայայտելու կը ծառայէ . Պայմանով, սակայն, որ այդ լռութիւնն ըլլայ մեր Յովսէփներուն յատուկ լռութիւնը :

Պատանի ատենս, ռուս գրագէտ Լէոնիդ Անդրէյեւի պատմուածքներէն մէկուն մէջ հանդիպելով «Հնչուն Լռութիւն» դարձուածքի մը (զվոնկայա տիշինա)՝ զարմացայ, թէ ինչպէս կրնայ լռութիւն մը հնչուն ըլլալ ...

Այդ տիշինան տունէ մը ներս, անտառի մը մէջ տիրող լռութիւնն էր: Վերջէն, կեանքին մէջ, հասկցայ որ հոգիներէ ներս, հոգիներու մէջն ալ կան հնչուն, խօսուն, ոսկի լռութիւններ, որոնցմէ մէկը՝ Յովսէփ Տէր Դաւթեանի սակաւախօսութիւնն էր :

Յաւիտենական լռութեան գիրկն անցած է մեր բժիշկը՝ 1946էն ի վեր: Սակայն, ամէն անգամ, երբ կը յիշեմ զայն, կը լսեմ անոր սակաւախօսութիւնը, որուն տակ լռելեայն կը գործէին իրաւ Դաշնակցականի մը՝ միտքը, սիրտը, խիղճը :

Որքան կարօտ ու պէտքն ունինք այդ սքանչելի սակաւախօսութեան, մանաւանդ ներկայիս, երբ այնքան չարաչար կ'օգտագործուին բառերն ու ճառերը :

Վ. ՎԱԼԱԴԵԱՆ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ հատիկ – հատիկ գրել անուն, մականուն, ստորագրութիւն, քաղաքի, գիւղի, փողոցի կամ սրահի անուն, նուիրատուներու եւ վարչութեանց անդամներու ցանկեր, եւայլն:

Խմբագիրը եւ գրաշարը հանելուկ լուծելու պարտականութիւն չունին :

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ

Բ. ՏԱՐԻ, 1955

Առաջին Աշխարհամարտէն առաջ տարեցոյցներու մասնագէտն ու իշխանն էր Թէոտիկ, որ իրաւամբ շահած էր այդ տիտղոսը՝ իր համբաւաւոր շարքով : Տարեցոյցները կարեւոր հրատարակութիւններ են եւ գրականութեան մէջ ունին իրենց ուրոյն տեղը, որովհետեւ մէկ կողքի տակ կ'ամփոփեն տարուան մը անցքերը՝ մարդկային գործունէութեան զանազան մարզերուն մէջ :

Ուրախ ենք որ Կարօ Գէորգեան, իր երեսնամեայ լրագրական եւ հրապարակագրական փորձառութեամբ, կուգայ լրացնել այդ պակասը: Ան ամէն ձեռնհասութիւն եւ պատրաստութիւն ունի շարունակելու ողբացեալ Թէոտիկի գործը : Ինչպէս որ կը հաստատեն իր լոյս ընծայած երկու տարեգիրքերը:

Ամէն դասու պատկանող անձերու բազմաթիւ գնահատականները, որոնցմէ փունջ մը զետեղուած է Տարեգիրքին ըսկիզբը՝ սկսելով Խադ սրբազանէն եւ կարդինալ Աղաճանեանէն :

Այս 1955 տարուան Տարեգիրքը, իր պէսպիսութեամբ որոշ առաւելութիւն մը ունի իր նախորդին վրայ, ինչ որ կ'ակնկալուի արդէն, որովհետեւ յօրինողը կ'օգտուի եւ պէտք է օգտուի իր փորձառութենէն:

Տարեգիրքը ունի 17 բաժիններ, անոնց գլխաւորները. — Գրական էջեր, Հայ կեանքը երէկ եւ այսօր, Նորին Վեհափառութիւն մամուլը, արուեստի աշխարհը, արաբական աշխարհ, Հայաստան, մեր գաղութները, սարէն – ձորէն, մարզաշխարհ, անցեալ տարուան անցքերը, մահագրութիւն, օրացոյց – տօնացոյց, եւն:

Ամէնէն շատ տեղ գրաւած է այն բաժինը, որ կը կրէ « Հայ կեանքը երէկ եւ այսօր» վերնագիրը: Այս տարի Մեծ Եղեռնին 40ամեակն ըլլալով խմբագիրը յուզիչ ակնարկ մը նետած է մեծ ոճիրին վրայ: Մեծ Քրիստափորի մահուան 50ամեայ տարեդարձին առթիւ ալ անոր հակիրճ կենսագրականը տրուած է :

Գրական բաժինը կը գրաւէ երկրորդ տեղը: Այս բաժինին մէջ կ'երեւան Համաստեղ, Նարդունի, Ա. Հայկազ, Յ. Կարապենց, Ա. Գրաշի, Ա. Գառօնէ, Վ. Գէորգեան, Մ. Պարսամեան, Յ. Շիրազ, Ա. Սեւան, Ա. Աճէմեան, Վ. Թաթուլ, Գ. Կասպարենց, եւն.:

Շատ հետաքրքրական է Նորին Վեհափառութեան Մամուլը վերնագրով բաժինը զոր գրած է Կարօ Գէորգեան ինքը: Հոն կը տեսնենք օտար մամուլի հսկայ թերթերուն անուններու քլիշէն եւ տպաքանակը, որ միլիոններու կը հասնի: Անոնց գլուխը կը կենայ «Ռիտըրս Տայճէսթ» ամերիկեան ամսաթերթը, որուն ամսական սպառումն է (12 լեզուներով) 17ուկէս միլիոն՝ 13 միլիոնը անգլերէն: Անգլիական օրաթերթերը սպառման տեսակէտով առաջին տեղը կը գրաւեն : «Տէյլի Միրըր» օրական կը տպուի 4.600 հազար օրինակ: Իսկ Սուրիոյ եւ Լիբանանի բոլոր հայ թերթերուն օրական ըս–

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (46)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԲ.

Լուսնոտի պէս անշարժ ու անվրդով, չէտակի նայում էր դէպի ներս, ոչ թէ ինձ, այլ դէպի մութ նախասենեակը: Մի աչքից, այն աչքից, որ կողմից լուսինն էր լուսաւորում, կարծես կայծեր էին դուրս ցայտում, եւ այդ աչքը յիշեցրեց ինձ երազիս մէջ տեսած պարուհու ցոլուն աչքերը:

Ոչ միայն չհանեց, ձեռքը կամաց, կարծես երկաթի ծանրութեամբ, բարձրացրեց ու ուղղեց դէպի նախասենեակը: Ձեռքին լուսնի լոյսի տակ ինչ որ պլպլաց պողպատի սպիտակ փայլով: Մեքենաբար ես ընկայ դէպի նախասենեակի պատը ու թաղնուեցի դրան ետեւը : Նոյն վայրկեանին լսուեց մի արագոց կարճ ու հաստու, պողպատի բերանն ուղղակի դէմքիս առջեւ կրակի մի խուրձ արտավիժեց, եւ նախասենեակը լցուեց վառօդի հոտով :

Արիւնը սառեցաւ երակներիս մէջ, մազերս փշաքաղուեցին, եւ ինձ թուաց, թէ աչքերս յանկարծ դուրս պրծան խոռոչներից: Մի րոպէ կարծեցի, թէ վիրաւորուած եմ, եւ զարմանում էի, որ չէի ընկնում: «Երեւի նրա համար, — մեքենաբար բացատրեցի ինքս ինձ, — որ վէրքս նոր է, եւ դեռ չեմ զգում»: Ու, մահուան սարսափի մէջ կաշկանդուած, սպասում էի, թէ ահա որտեղ որ է՝ պիտի ընկնեմ ու մահանամ :

Չգիտեմ, որքան տեւեց այս սարսափելի դրութիւնը, որը երբեք չեմ մոռանայ, բայց դեռ եւս կանգնած էի ոտքիս վրայ, եւ ինձ թւում էր, թէ տափակուել, կպել եմ պատին այնպէս պինդ, որ անկարող եմ պոկուել :

Յանկարծ մի միտք լցրեց ամբողջ էութիւնս, մի խելագար ուրախութեամբ. « Կարող եմ եւ վիրաւորուած չլինել», — մտածեցի եւ սկսեցի շօշափել գլուխս, կուրծքս, փորս, կողերս : Ոչ մի տեղ արեան թացութիւն չզգացի եւ կարծես մոգական մի գաւազանի զօրութեամբ վերակենդանացայ :

Առաջին գործս այն եղաւ, որ առանց համարձակուելու դէպի դուրս նայել, դուռն արագօրէն փակեցի եւ խելագարի պէս վազեցի սենեակս :

Երբ արդէն լիովին ապահով էի սենեակիս մէջ, նոր զգացի, որ ամբողջ մարմնովս դողում եմ: Նստեցի, ձեռքերս սեղմեցի ծնկներիս մէջ եւ ծնօտներս պինդ հուպ տուի իրար, որ զսպեմ ջղաձգումներս : Մի ջիղ մանաւանդ, որ ոչ մի կերպ զսպել չէի կարողանում, ամբողջ մէջքս ի վեր մինչեւ շլինքս սեղմում ու բացւում էր առաձգական ռետինի պէս եւ ամէն սեղմուելիս դէպի ետ, դէպի ներքեւ էր քաշում գլուխս երբեմն այնքան ուժգին, որ թւում էր, թէ, եթէ փորձեմ դէպի առաջ խոնարհուել, շլինքս ու մէջքս պիտի կոտրուեն չոր փայտի պէս :

Աշխատում էի հաւաքել խոհականութիւնս ու սառնասրտութիւնս, որպէս զի հաշիւ տայի ինձ, թէ այդ ինչ էր, ու պատահեց, — ոչինչ չյաջողուեց : Շարունակում էի մնալ կարծես յաւիտենական մղձաւանջային մի դրութեան մէջ որից, հակառակ ջանքերիս, ելնել չէի կարողանում: Ինձ թւում էր, թէ այդ մի քանի րոպէի մէջ, երբ ես կրել էի մահուան բոլոր սարսափը, աշխարհը կործանուել էր, տարտարոսը դուրս էր վիժել իր բոլոր արհաւիրքները, զարմանում էի թէ ինչպէ՞ս էր եղել, որ այդ տիտանական զարհուրանքի մէջ չէր զարթել ոչ ոք ամբողջ տան մէջ, իսկ դուրսը, փողոցում, այնպիսի անդորրութիւն էր տիրում :

Ես բացէ ի բաց հրաժարւում էի հաւատալ, թէ ան բոլորը, ինչ որ տեսայ ու զգացի այդ մի քանի րոպէում, իրականութիւն էր, եւ, ինչպէս երբեմն պատահում էր սարսափելի երազի մէջ, ինքս ինձ սրտապնդում էի նրանով, որ ասում էի թէ այդ երազ է միայն, ուրեմն եւ վախենալու ոչինչ չկայ, ահա որտեղ որ է՝ կը զարթնեմ, եւ ամէն բան կ'անցնի :

Այդ դրութեան մէջ էի դեռ եւս, որ յանկարծ մի սուր ձայն ռետինէ գնդակի պէս վեր նետեց ինձ, նորից փշաքաղելով ամբողջ մարմինս: Դրանս զանգակի ձայնն էր նորից եւ այնքան ահաւոր, որ կարծես ինքը մահը ճչաց :

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

ԹԱՏՐՈՆ

★

Կիրակի գիշեր Սալ Իէնան լեցուած էր բարեբախտաբար, յուսախաբ չընելով Պ. Տէրվիշեանը որ աշխատած էր լաւագոյն ձեւով մը ներկայացնել Պարոնեանի «Շողոքորթը» եւ Գ. Վահանի »Առանց սիրոյ» չափածոյ տրաման (մէկ արար)։

Ընդհանրապէս վերապահ տրամադրութեամբ կը մօտենանք հայերէն ներկայացման մը, յուսախաբ ըլլալու մտավախութեամբ։ Քիչ անգամ կը պատահի որ գոհունակութեամբ դուրս ելլենք։

Եթէ յաճախ քննադատական խօսք ունինք, արդար պէտք է ըլլանք ըսելու որ տուեալ պայմաններուն մէջ մեր դերասանները կ'աշխատին իրենց լաւագոյնը կատարել։ Այս անգամուան համար ըսե՞նք որ «հանդիսատեսները գոհունակութեամբ մեկնեցան սրահէն», հաճելի երեկոյ մը անցուցած ըլլալու տրամադրութեամբ։

Գ. Վահանի գրուածքը երկար ատեն է չէր ներկայացուած։ Եթէ ան միշտ «ձգտումաւոր» (տենդենցիոզ) թատրոնն է որ կը մշակէ, գոնէ ունի մաքուր եւ հաճելի լեզու, «տիպերը» լաւ են, եւ կը լրացնեն արուեստի պահանջները։

Այս անգամ ալ իր մէկ արարնոց գրուածքը նոյն առաւելութիւնները և նոյն թերութիւնը ունէր։ Խաբուած աղջիկ մը, խաբող տղայ մը իր քրոջը ու ընտանիքին պատիւին նախանձախնդիր եւ վրէժառու եղբայր մը։ Օր. Հ. Խտըշեան մեր լաւագոյն դերասանուհին է ներկայիս։ Զուսպ է, աւելորդ, տպաւորութիւն ձգելու ձգտող թատերական շարժուձեւեր չունի եւ նոյն յաջողութեամբ կը տանի ամենածանր եւ ամենափոքր դերերը, ինչպէս այս անգամ Օր. Սոնայի բաժինը։

Միւս երկու գլխաւոր անձերը Ն. Մարգարեան (սիրահարը) եւ Գ. Տէրվիշեան (եղբայրը) կրնային իրենց դերերը փոխել։ Պ. Տէրվիշեան աւելի յաջող հրապուրող, խաբող եւ առնել քալել ուզող սիրահար մը կրնար ըլլալ, իսկ Պ. Մարգարեան ընտանիքի պարկեշտ տղայ մը քրոջը պատիւին վրէժը լուծող։

Բարեբախտաբար քիչ վերջը երբ «Շողոքորթը» տեսանք, Պ. Մարգարեանի իբրեւ դերասան ունեցած լաւագոյն յատկութիւնները կրցանք գնահատել։

Արդարեւ, Պարոնեանի այս խաղը որ քիչ շատ կը նմանի իր միւս թատերախաղերուն, դերերու յարմար բաշխում մը կատարուած էր։ Պ. Նշանեան (Թադէ) Պ. Տէրվիշեան (Շողոքորթը), Պ. Մարգարեան որդեգիր տղան (Արշակ), Տիկին Աղնաւոր (Պ. Թադէի քոյրը, Թերեզա), Պ. Պշտիկեան (Յովսէփ աղա) համերաշխ ու համախումբ ամբողջութիւն մը կազմած էին եւ երեք արարներուն մէջ իւրաքանչիւրը իր լաւագոյն բաժինը ունէր թատերախաղը արժեցնող։ Ա. արարին Պ. Արշակ (Ն. Մարգարեան) բացառիկ յաջողութիւն մը ունեցաւ, երկրորդին Պ. Պշտիկեան նոյնպէս յաջող էր։ Երեք արարներուն ալ Պ. Նշանեան, Տէրվիշեան եւ Տիկին Աղնաւոր մեզի ծանօթ եւ յաճախ գնահատուած երեք կարեւոր դէմքերն էին դարձեալ։

Պէտք չէ մոռնալ ծառաները, մասնաւորաբար «Առանց Սիրոյ»ին Վարդանը եւ ոպասահին եւ երկրորդին մէջ Գէորգ։

Վերջացնելու համար ըսենք որ «կորսուած երեկոյթ» մը չէր հանդիսականներուն համար կիրակի գիշերուան ներկայացումը։

ԹԱՏԵՐԱՍԷՐ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ԱՐՄԵՆԱԿ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ՌԸՆԱԺ.— Անակնկալ կերպով եւ խորունկ վիշտով սեւ հողին յանձնեցինք մեր սիրելի ընկեր Արմենակ Թովմասեանը, անձնուէր Դաշնակցական եւ ջերմ հայրենասէր։

Ծնած էր 1898ին, Մուշ։ Հազիւ տասնեօթը տարեկան, վրայ կը հասնի 1915ի ընդհանուր Եղեռնը։ Տարաբախտ Արմենակը շատ շատերու պէս կ'առաջնորդուի դէպի սպանդանոց, բայց իր ճարպիկութեան շնորհիւ կ'ազատի ստոյգ մահէն, եւ կը թափառի Հայոց բարձրաւանդակին վրայ, մինչեւ որ կը գտնէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան անմահ հայդուկ Մշեցի Արամ Յակոբեանը եւ կը միանայ անոր խումբին։ Քանի մը ամիս Արամին հետ մնալէ ետք, կուգայ Մուշ, իրենց աղային տունը։ Աղան զէնքը կը պահէ մինչեւ որ հայ կամաւորները կը դրաւեն Մուշը։

1917ին կը մտնէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան հերոս եւ Տարօնի արժանաւոր զաւակ Փեթարայ Մանուկի ձիաւոր գունդին մէջ։ Կը մասնակցի Մայիս 28ի եւ Փետրուար 18ի կռիւներուն, կը ձերբակալուի եւ կը բանտարկուի։ Հայ բոլշեւիկները շատ կը չարչարեն զինքը, նոյն իսկ կ'ուզեն գնդակահարել։ Սակայն ռուս զօրավարը կ'ազատէ զինքը դահիճներու ձեռքէն։

1921ին կ'անցնի Կ. Պոլիս։

Քէմալական շարժումէն վերջ Արմենակ կը գաղթէ Յունաստան, իսկ 1930ին Ֆրանսա, եւ կը հաստատուի Ռընաժ, ուր կ'աշխատէր երկաթի գործարանը։

Թաղումը տեղի ունեցաւ Յունուար 16ին։ Յուղարկաւորութեան կը հետեւէին հայրենակիցներ եւ բազմաթիւ տեղացիներ։ Կրընոպլէն, Տէսինէն եւ Սէն Շամոնէն ալ եկած էին իր ընկերները, հայրենակիցները և բարեկամները։ Ներկայ էին նաեւ երկաթի գործարանին տէրը, տնօրէնը եւ պաշտօնեաները։ Յարգելի գործատէրը այս առթիւ փակած էր գործարանը, ուր տարիներով աշխատած է ողբացեալ Արմենակը։

Դագաղը ծածկուած էր բազմաթիւ թարմ ծաղկեպսակներով։ Աչքի կը զարնէր Հ. Յ. Դ. Կրընոպլի կոմիտէին ծաղկեպսակը որ շրջապատուած էր մեր պաշտելի տարազի եռագոյնով։

Վշտակից ընկերոջդ այս քանի մը տողերը Տարօնի հոտաւէտ մանիշակներէն փունջ մը թող ըլլայ գերեզմանիդ վրայ, սիրելի ընկեր։

ՍԳԱԿԻՐ

պատումը Հայոց ինը հազար է։ Կ'արժէ այս բաժինը ընդլայնելով գրքոյկի ձեւով հրատարակել։

Նոյնքան շահեկան է «Արաբական Աշխարհ» բաժինը, ուր ամփոփուած է Սուրիոյ պատմութեան ուրուագիծը հնագոյն ժամանակներէն մինչեւ այսօր։

Կենդանի պատկեր մը կը կազմեն Հայաստանի եւ հայկական գաղութներու յատկացուած երկու բաժինները։ Առաջինին մէջ տրուած է հայրենիքի բնութիւնը, տնտեսականութիւնը, հանքերը, քաղաքական անցքերը, գիրքերն ու վարժարանները, եւ զանազան բնանկարներ ու դիմանկարներ։ Իսկ երկրորդին մէջ մանրամասնօրէն տրուած է Սուրիոյ եւ Լիբանանի հայութեան պատկերը — համայնքներ ու թեմեր, կազմակերպական մեքենայ, աշխարհական եւ եկեղեցական, ազգային իշխանութիւններ, ժողովներ, եւ մարմիններ, վանքեր, եկեղեցիներ, դպրոցներ, աշակերտներ, վիճակագրականներ, եւն.։ Այս բաժինին մէջ կը տեսնենք նաեւ հայ կաթոլիկ եւ հայ աւետարանական համայնքներու ընդհանուր պատկերը։

Ուրախ ենք որ Գէորգեան որոշած է ամէն տարի ներկայացնել մէկ երկու գաղութի ընդհանուր պատկերը։ Կը թելադրենք որ հիմակուց քայլեր առնէ պատրաստելու գաղութներու ընդհանուր վիճակագրութիւնը, որքան թոյլ կուտան պայմանները։

Այլապէս կարեւոր է միջազգային, կարեւոր դէպքերու յատկացուած բաժինը, որ կը ներկայացնէ միջազգային ամէնէն կարեւոր անցքերը 1954 տարուան ընթացքին։

Սահմանը թոյլ չի տար կանգ առնել իւրաքանչիւր բաժինի վրայ։ Կրնանք Տարեգիրքը նկարագրել մէկ նախադասութեամբ — ան ծաւալով եւ բովանդակութեամբ փոքր հանրագիտարան մըն է ազգային եւ միջազգային մէկ տարուան կեանքէն։ «Տարեգիրք»ը առատօրէն եւ նկարազարդուած է հարիւրաւոր նկարներով։ Ունի ընտիր թուղթ եւ մաքուր տպագրութիւն՝ գեղարուեստական կողքով։

Վերջացնելէ առաջ քանի մը թելադրութիւններ.—

1) Լաւ է որ աշխատակիցներուն նկարներուն կցուին անոնց ամփոփ կենսագրականները։

2) Ցանկ նիւթոցը քիչ մը մանրամասնել՝ ի դիւրութիւն ընթերցողներու։

Ցամենայն դէպս, Գէորգեան շնորհաւորելի է, իր Տարեգիրքերուն եւ երգարանին համար։

ԳՐԱՍԷՐ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ հասած է Հայերու անդրանիկ առաջնորդը՝ Ասողիկ Ծ. Վ. Ղազարեան։ Մեծ բազմութիւն մը գացած է դիմաւորելու, Սիտնիէն եւ Մէլպըրնէն։ 35 – 40 տարիէ ի վեր ժողովուրդը տեսած չըլլալով Հայ Առաքելական եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ, յուզումով դիմաւորած է վարդապետը։ Մէլպըրնի «Երիտասարդ Քրիստոնեայ Ջանից Միութեան» կազմակերպած «Միջազգային Կաղանդի ծառին» հանդէսին մասնակցած է նաեւ քաղաքին Հայկ. Միութիւնը։ Մասնակցող 18 միութիւններէն, Հայերը ամէնէն աւելի գնահատուած են։ Հայկ. Միութեան տրամադրուած տաղաւարը զարդարուած է Կաղանդի հսկայ ծառով մը։ Գետինը ծածկուած է հայկական գորգ մը։ Աւանդական անուշապուրը եւ մրգեղէնները զարդարած են սեղանները։ Սեղանները ծածկած են հայկական ասեղնագործութիւններ։ Տաղաւարին ճիշդ դէմը Աւարայրի հերոսներու գունաւոր եւ մեծադիր նկարը, որուն տակ գրուած էանգլերէնլեզուով պատմութիւնը, իսկ հայկական երաժշտութիւնը կը ձայնասփռուէր շէնքի ձայնասփիւռէն։ Քաղաքի թերթերը Հայոց մասին ներբողականներ նուիրած են եւ անդամները նկարած են ազգային տարազով։ Ասողիկ վարդապետ, որ Երուսաղէմի միաբան է, տարիներէ ի վեր կը պաշտօնավարէր Ծայր. Արեւելքի մէջ եւ վերջերս Հիւս. Ամերիկա փոխադրուած էր։

ԱԹԷՆՔԻ մէջ ուսուցչական հաւաքոյթներու երրորդը տեղի ունեցած է Դեկտ. 16ին։ Ներկայ եղած են Աթենահայ չորս դպրոցներու ուսուցիչները եւ ուսուցչուհիները, ինչպէս եւ բարեսիրական կազմակերպութեանց վարչութեանց անդամները։ Բացումը կատարած է կրթական քննիչ Պ. Շ. Քէօթահեան տեղեկութիւններ հաղորդելով անցեալ ծնողական ժողովներու մասին։ Առաջին ծնողական ժողովին ներկայ եղած են հարիւրաւոր ծնողներ։ Ցուցադրուած են առողջապահութեան վերաբերեալ շարժանկարներ։ Ուսուցչական հաւաքոյթներուն նիւթերը եղած են՝ «Կրօնքի դասաւանդութիւնը», «Հայ լեզուի դասաւանդութիւնը» եւայլն։

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ձայնասփիւռի կայանէն Յունուար 18ին տրուած է Բեթղեհէմի Ս. Այրին մէջ տեղի ունեցած Ս. Ծննդեան արարողութիւնը, պատարագով։ Խօսնակը հաղորդած է թէ ժամերգութեանց կը նախագահէ Երուսաղէմի Պատր. տեղապահ Եղիշէ արք. Տէրտէրեան, իսկ հայ ժողովուրդին ուղղուած պատգամը խօսած է Բերիոյ առաջնորդ Զարեհ եպիսկ. յանուն Ս. Յակոբեան Միաբանութեան։

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Դեկտեմբեր 15ին Պէյրութի մէջ մեռած է ընկեր Ստեփան Հապէշեան։ Ծնած էր Ճէպէլ – Մուսայի Եաղուն Օլուգ գիւղը 1892ին։ Երբ 1908ին Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ծնունդ առաւ, Հապէշեան մտաւ անդրանիկ ուխտեալներու փաղանգը։ Գործօն մասնակցութիւն ունեցած է Արարայի բարձունքներուն վրայ ձեռք բերուած վերջնական յաղթանակին մէջ։ Առաջին օրէն մտած էր հայկական լէգէոնին մէջ, մասնակցելով Կիլիկիոյ բոլոր կռիւներուն։ Սանճաքի պարպումի ատեն նորէն աշխատանքի վրայ էր։ Այնճարի մէջ ալ հանրօգուտ գործեր կատարեց։

ԿԻՆԸ.— Հիմա թատրոնէն ելած ատեն շուկայ կ'երթանք եւ ինծի մանթօ մը կ'առնես։

ԱՄՈՒՍԻՆԸ.— Ներկայացումէն օրինակ չառի՞ր.— Ա. եւ Բ. արարներուն միջեւ հինգ տարի անցած էր, եւ թագուհին նոյն հագուստը կը հագնէր։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (68)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Այնպէս արագ արագ առաջ են գալիս։ Ի՞նչ, գիւղը առանց պաշտպանի՞ գիտցան։

Եւ վերցնում է մօսին հրացանը։ Բայց Մուրատը թոյլ չէ տալիս՝ աղաչելով.

— Անդրանիկ, վնաս չունի, թող գան առաջ, միայն դու հրահանգէ տղայոց, որ չորս հարիւր քայլից երբ այս կողմը անցնին, այն ատենը կրակեն։ Եթէ այս րոպէիս կրակենք, հաւատացիր որ հազիւ պիտի կարողանանք մի քանի հոգի գլորել։ Իսկ եթէ իմ բածիս պէս մի քիչ էլ սպասես եւ ապա հրաման տաս, այդ հարիւրնոցների ուրախութիւնը սուգի պիտի փոխենք։ Ինչպէս երեւում է, ատոնք դեռ մեր մօսինների համը չեն տեսեր։

Թուրքերը չորս կողմէն «Սալավաթ» տուին եւ, առանց կանգնելու «Ալլահ, Ալլահ» գոչելով յառաջացան։

Անդրանիկը առաջին ազդանշանը տըւաւ։

Հրացանները միահամուռ պայթեցան։ Թշնամու շարքերից ահագին թիւով զինուորներ գետին տապալուեցին։

Կռիւը սկսուած էր։ Սար ու ձոր դղրդում էր։

Այստեղ, անմիջապէս ասեմ որ, Թուրքերը ծուղակի մէջ ընկան ճիշդ Մուրատի բռնած բլուրի առջեւը։

Թուրք զինուորները, առանց շղթայ կազմելու, անհոգ յառաջանում էին դէ ի բլուրը։ Երբ սկսում էին բարձրանալ, պայթեցին մօսինները եւ Թուրքերից շատերը ընկան եւ մնացածները փախան եւ թաքնուեցին ժայռերի ետեւ։

Թուրքերը սկսան իրենց քայլերը չափաւորել եւ կռիւին լուրջ ընթացք տալ։ Նախապէս նրանք կարծում էին, որ շատ հասարակ կռուողների հետ գործ ունեն եւ սանձարձակօրէն յառաջանում էին։ Երբ մեր համազարկից բաւական թիւով ընկան գետին, նոր զգացին, որ Ֆետայու հետ կատակ չի լինիր։

Կռիւը քանի գնում տաքանում էր։ Թշնամին իր «սալավաթ» գոչումներով, իսկ հայդուկներն էլ իրենց երգերով՝ դղրդացնում էին օդը։ Խմբապետները, դիրքէ դիրք էին թռչում եւ խրախուսում տղաներին։

Անդրանիկը, դիտակը ձեռին, դիտում էր հեռուները, դէպի այն բլուրը, որից առաւօտեան հրացանի ձայներ լսուեցին։ Կռիւը, առաւօտեան այն ժամին, դեռ պաշտօնապէս մեր կողմից չէր ազդարարուած։ Այդ տեղէն, մի քանի տղաներ, մէկին շալակած, արահետներէ եւ թշնամի տեսողութենէն հեռու ձորերէ՝ անցնելով յառաջանում էին դէպի գիւղ։

Անմիջապէս մի հայդուկ ուղարկուեց ճշդելու համար թէ ի՞նչ էր պատահածը։

Մի քանի րոպէ յետոյ, լուր բերաւ, որ փոքր Պետրոսը ընկել է թշնամու գնդակներից։ Նա ուզել էր արեւմտեան կողմի բլուրը գրաւել, բայց իրանցից առաջ արդէն թշնամի զինուորները գրաւել էին այն։ Պետրոսը ինքնագլուխ էր ձեռնարկած այդ շարժման եւ զոհ գնաց իր անխոհեմութեանը։ Ապագայ խոստացող, ջահիլ-ճիվան այդ պատանին ընկնում էր պարտականութեան ճանապարհին՝ աւելցնելով վրէժի սրբազան հուրը իր ընկերների եւ յաջորդների մէջ։

Աղուէս Կարօն էլ դիրքէ դիրք անցնելով հասել էր Գէորգ Զավուշի մօտը։

Կէս օրը անց էր։ Նա լսում է հերոսից հետեւեալ հրահանգը.

— Կարօ, մեր դիրքը սկսում է վտանգուել։ Թշնամին, գրաւելով արեւմտեան բլուրը, անցնում է մեր աջ թեւի դիրքերի ետեւ։ Ուստի նրանց կանխելու եւ նրանց մի դաս տալու համար, առ այս տասնեակը եւ այս հարաւում գտնուող ձորից բարձրացիր Գըգուռի փէշերը եւ թշնամու ձախ թեւէն հարուածիր անխնայ։ Մենք էլ այս կողմէն կրակի մէջ կ'առնենք նրան։ Այն ատեն թշնամին կատարեալ կերպով համը կը տեսնէ հայդուկային ռազմավարութեան։

Աղուէս Կարօն առնում է իր հետ տեղին ծանօթ Սէյտօն ու մի քանի տեղացի տղաներ եւ անմիջապէս անցնում է գործի։ Իր գիտցած ճամբաներով անցնում է թշնամու ետեւը եւ խոռոչաւոր ժայռերի ետին դիրք բռնում։ Թշնամին լարուած թակարդից տեղեկութիւն չունի եւ շարունակ երկարացնում է իր ձախ թեւը դէպի Մընտինի Արծիւի դիրքը։

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

տը Սեւռ, յիշելով Պ. Մէնտէս Ֆրանսի այցելութիւնը Իտալիա, ըսաւ թէ ան «արժանի էր Պապին օրհնութեան»: Եւ իր կարգին քննադատեց դաշինքին քաղաքականութիւնը: Կոստանդինի արար երեսփոխանը քննադատեց ոստիկանութեան արարքները Ալժերիոյ մէջ:

Վիճաբանութիւնները շարունակուեցան մինչեւ գիշերը ուշ ատեն: Համայնավար կուսակցութեան ներկայացուցիչը դիտել տուաւ թէ կառավարութիւնը Թունուզի մէջ կը բանակցի առանց ներքին ճշմարիտ ինքնավարութիւն մը տալու կամեցողութեան, իսկ Մարոքի մէջ կը մերժէ բանակցիլ ժողովուրդի ճշմարիտ ներկայացուցիչներուն հետ եւ չուզեր լուծ'լ արքայական տան խնդիրը: Ալժերիոյ մասին ալ խօսելով, համայնավար երեսփոխանը քննադատեց ոստիկանութեան եւ զօրքին խստութիւնները:

Ուրիշ քանի մը ճառերէ ետք, վիճաբանութիւնը յետաձգուեցաւ յաջորդ օրուան (Եշ.): Վարչապետը վստահութեան քուէ պիտի պահանջէր երէկ: Իրազեկներու կարծիքով, արդէն իսկ ընդդիմադիր մեծամասնութիւն մը կազմուած է դաշինքին դէմ, 295–300 ձայնով եւ կրնայ տապալել դահլիճը, եթէ քանի մը ձայներ ալ աւելնան: Բայց եւ այնպէս, լաւատեսներ ալ կան, վասնզի ամէնքն ալ համոզուած են թէ ուեւէ դահլիճ պիտի չկրնայ ուրիշ քաղաքականութիւն վարել Հիւս. Ափրիկէի մէջ եւ եթէ դահլիճը տապալեն, կացութիւնը աւելի պիտի ծանրանայ:

Կը կարծուի թէ վերջնական քուէարկութիւնը տեղի պիտի ունենայ ուրբաթէն շաբաթ լուսնալու գիշերը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԵՒԹՈՒՐՔ բանակցութեան առթիւ պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակուեցաւ որ կ'ըսէ թէ շատ սերտ եւ շինարար գործակցութեան ոգի մը կը տիրէր: Երկու կողմերն ալ համամիտ են Ատլանտեան դաշինքին հիմնական կարեւորութեան մասին եւ անհրաժեշտ կը գտնեն անոր զօրացումը բոլոր ասպարէզներուն մէջ: Զեկուցումը կը յիշէ նաեւ թէ զարկ պիտի տրուի երկու երկիրներուն անտեսական փոխանակութեանց: Թուրք նախարարները Հռոմէն մեկնեցան մեծ գոհունակութեամբ, թէեւ արաբական կնճիռը կը շարունակէ մտահոգութիւն պատճառել իրենց:

ԾԱՂԿԱԽՏԻ նոր դէպքեր պատահեցան մէկ – երկու քաղաքներու մէջ: Փարիզի արեւելեան շրջանէն Մոնֆէրմէյլի մէջ եօթը տարեկան տղայ մը կասկածելի համարուելով մասնաւոր խնամքի տակ առնուեցաւ: Առողջապահական նախարարութեան տեղեկագրին համաձայն, առաջին վարակման պատճառ եղած էին Հնդկաչինէն վերադարձած զինուորներ: Անջի օր 73ի հասած էր վարակեալներուն թիւը, Արեւմտեան Ֆրանսայի եւ Հռէննոյի շրջանին մէջ: Ցարդ մեռած են 15 հոգի: Թերթերը ամէն օր կը յիշեցնեն թէ խոհեմութիւն է նորէն պատուաստուիլ:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գերագոյն Խորհուրդին նստաշրջանը բացուեցաւ երէկ: Շատեր կը կարծեն թէ նոր արշաւ մը պիտի սկսի Փարիզի համաձայնութեանց դէմ: — Կեդր. Կոմիտէն քուէարկեց Խրուշչեւի հնգամեայ ծրագիրը որուն համաձայն զարկ պիտի տրուի անասնապահութեան, միեւնոյն ատեն նախապատուութիւն տալով ծանր ճարտարարուեստին: Ծրագիրը ազգային անհրաժեշտութիւն մը համարելով արջառի յաւելումը, կը տրամադրէ 1960ին կրկնապատկել միսի և կաթի, 2.2 անգամ՝ հաւկիթի եւ 1.8 անգամ՝ բուրդի արտադրութիւնը: Արմտիքի արտաթիւնն ալ առ նուազն 164 միլիոն թոնի պիտի բարձրանայ 1960ին:

ՄՈՐԻՍ ԹՈՐԷԶ 28 միլիոն ֆրանք արժէքով վիլլա մը գնած է Քանի մէջ, ինչպէս կը գրէ Ֆիկառօ:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ.— Փալէ տէ Սփոռի մէջ Սէրաֆէն Ֆէռէռ 5րդ շրջանին նօք – աութով յաղթեց թեթեւ ծանրութեանց համաշխարհային նախկին ախոյեան Տէ Մառքոյին: Այս անակնկալ յաղթանակը մեծ խանդավառութեամբ տօնուեցաւ եւրեքշաբթի իրիկուն Սասունիի ճաշարանը, ինչպէս կը գրէ Էքիփ: Ֆեռէռ Հրայր Սասունիի մօտ կ'աշխատի իբրեւ խոհարար եւ ունի շատ անկեղծ բարեկամներ: Թերթը կը պատմէ նաեւ թէ Սասունի յուզուած, առաջինը բարձրացած է «րինկ»'ն վրայ: Յաղթականը պիտի պատրաստուի համաշխարհային ախոյեանի տիտղոսին համար, հետեւելով Մարսէլ Սերտանի:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Կառվարենց» խումբին կողմէ, կիրակի 6 Փետրուար ժամը 15ին Սալ Կալման, (Փլաս տը լա Կար):

Կը ներկայացուի ԲԱԽՏԻՆ ԱՆԻՒԸ (Գրիգոր Վահանի), թատերգ. 3 արար Ղեկավարութեամբ Պ. Միհրան Շիշմանեանի:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ Անիէռ – Իսիի երգչախումբին ղեկավարութեամբ Պ. Գայիշեանի:

ժամը 19էն սկսեալ եւրոպական պար,

Հաղորդակց. միջոց.— Շոգեկառք Կառ տիւ Նոռէն ժամը 14.40, Օթօպիւս Փորթ տը լա Շափէլ 256 թիւ:

6 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

կիրակի ժամը 16էն կէս գիշեր

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

«Լէ զ'Ամպասատէօր», Շքեղ սրահին մէջ

Շան զ'Էլիզէ, 3, Ավընիւ Կապրիէլ:

Նուագախումբ

ՌԱՄՕՆ ՄԷՆՏԻԶԱՊԱԼ

Եւ իր երգչուհին ԼՕԼՕ ՄՕՐԵՆԱ

Րօպէր Րիքս երգիչ ընկերակցութեամբ կիթառի, Անտրէ Շէրվուտ, Զարլսթօն, ամերիկացի հռչակաւոր պարող, ծօ Պըրիթ-պար, հաճելի անակնկալ մը, ժան Ֆրնտըֆլեան եւ Պերճ Պէրպէրեան, կովկասեան պար:

Կանխաւ ապահովեցէք ձեր սեղանները հեռաձայնելով Կօպըլէն 24–39:

Մուտք 500 ֆրանք

SALLE GAVEAU
45, Rue de la Boëtie, Paris

Շաբաթ Փետր. 5 ժամը 17.30ին
Ensemble Orchestral de Paris
Ղեկավարութեամբ՝

ՕՇԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

Յայտագիր.—

BEETHOVEN

1. Extraits de Promethée
2. Deux Sonates (Clair de Lune et Pathétique)
3. VIIeme Symphonie

Soliste: Naum Sluzny

ԽՆՋՈՅՔ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի, այս կիրակի ժամը 4 — 12 Սալ տէ Սփորի մէջ (Մէզոն Ալֆոր):

Ծիծաղի ուրախ երեկոյթ մը եւ «աչքի լոյս», վերջին ողողումներէն փրկուած ըլլալուն առթիւ երգ, նուագ, հարսենեկան տեսարան եւ անակնկալներ:

Մուտքը եւ ճաշը միասին 500 ֆրանք:

Հաղորդակց. միջոցներ.— Շարանթ.ն էքօլէն 181 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Վէռ Մեզոն:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ

Փարիզաբնակ Պ. Գէորգ Պաքըրճեան գորգ մը նուիրած ըլլալով, հոգաբարձութիւնս պարտք զգայ հոգեհանգստեան մասնաւոր Ս. Պատարագ եւ պաշտօն կատարել տալ նուիրատուին հանգուցեալ ծնողաց եւ ընտանիքի յիշատակին, այս կիրակի: Այս առթիւ պիտի երգեն խաչակիր մանուկները: Սկզբնաւորութիւն պատարագի ժամը 10.30:

ՄԱՐՏ 6Ը

ԿԸ ՄՕՏԵՆԱՅ

Դուք ալ առա՞ծ էք Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան վիճակախաղի տոմսերը:

ԱՃԱՊԱՐԵՑԷՔ

Միակ պարգեւ՝ ՖՐԵՔԱԹ մը

Տոմսերու գին՝ 100 ֆրանք:

Դիմել՝ Եկեղեցին, «Յառաջ»ին կամ Պ. Նուպար Յովհաննէսեանին:

ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

Զմշկածագի եւ շրջանի ժողովրդական երգերուն, պարերուն եւ բանահիւսութեանց հաւաքածոն, ձայնագրուած եւ ընտիր տպագրութեամբ:

Բոլոր ապսպրանքներու եւ տեղեկութեանց համար դիմել Պ. Բ. Աճէմեանի, 202 ռիւ տիւ Ֆոպ. Սէն Մարթէն, Փարիզ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

Տեղի պիտի ունենայ Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ, 27 Փետրուար, կիրակի, ժամը 15ին:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Այս առթիւ հրապարակ հանուած են նուիրատոմսեր:

Բոլոր նուէրները պիտի ծանուցուին «Յառաջ»ի մէջ:

Ձեր նուէրները կրնաք ղրկել նաեւ «Յառաջ»ի կամ հայ գրավաճառներուն միջոցաւ, կամ յանձնել անոնց որ պիտի ներկայանան, փոխան ստացագիր – նուիրատոմսի:

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՓԱՌԱՏՕՆ

Փարիզի եւ շրջաններու բոլոր դպրոցներու հայ մշակոյթի փառատօնը, կիրակի 20 փետրուար ժամը 2.30ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ:

Նախագահութեամբ Ֆրանսական Ակադեմիայի անդամ եւ նախկին նախարար

ԼՈՒԻ ՄԱՐԷՆԻ

Բոլոր աշակերտները պիտի մասնակցի խմբերգի, արտասանութեանց եւ հայկ. տարազով խմբապարերու: Հաճելի եւ աննախընթաց անակնկալներ:

Ի նպաստ կրթական ձեռնարկներու հրապարակ հանուած են մուտքի տոմսակներ, որոնք մասնաւորապէս կը գտնուին եկեղեցւոյ դիւանատունը եւ շրջաններու կրթական յանձնախումբերու մօտ:

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ԽՆՋՈՅՔ–ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Մուրատ» խումբին:

Ի նպաստ «Հայաստան» ամսագրին:

Այս կիրակի ժամը 15էն 22, Հ. Օհանջանեան ակումբին մէջ: Ընտիր նուագախումբ: Տաք մթնոլորտ: Ճոխ պիւֆէ:

Մուտքը ազատ է:

ԹԱՏԵՐԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կապոյտ Խաչի Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին: Փետրուար 27ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Թորիկեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ԹՈՐԻԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

×

Տէր եւ Տիկին Աստուր Քիլեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին ի յիշատակ իրենց սիրելի հօր ԽՆՁԻԿ ՔԻԼԵԱՆԻ (մեռած Ֆիլիպէի մէջ):

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացաւ Տէր եւ Տիկ. Նիկողոս Նոտարեանէ երկու հազար ֆր. իրենց զաւակին Քերովբէի նշանախօսութեան առթիւ:

×

Սէնթ Էթիէնի դպրոցին հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ 17000 ֆր. ժագ Համալեանի եւ Օր. Փոլէթ Լըթուրի ամուսնութեան առթիւ: Նուիրատուներն են.— Տէր եւ Տիկին Երուանդ Համալեան վեց հազար ֆր., Տէր եւ Տիկ. Պօղոս Յակոբեան երկու հազար, Պ. Պ. Խանչէրեան 1500, ժագ Համալեան, Կ. Փիլիկեան, Ալեքսանեան, Հարիկեան, Պօղիկեան, Վահրամ Սարաֆեան եւ Թ. Թորոսեան հազարական եւ Պ. Վէրանէ 500 ֆրանք:

ՃՇԴՈՒՄ ՄԸ.— Մանուկներու Օրուան հանդէսին առթիւ Գասպար Աբրահամեան նուիրած է երկու հազար ֆր., Պ. Պ. Զաւէն Զուլհաեան, Եղիա Գէորգեան և Միքայելեան հազարական:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս երկուշաբթի, ժամը ճիշդ 3ին, ընկ. Փափազեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ՏԱՐՕՆ Տուրուբերանի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 15ին, Քաֆէ Օ Բլէօ տը Լիւնի վերնայարկը: Մեթրօ Փլաս տ'Իթալի: Օրակարգ.— ա) Ամերիկայի Կեդր. վարչութեան շըրջաբերականը: բ) Հանդէսի կազմակերպութիւնը: գ) Ընթացիկ հարցեր:

ՀԱՅ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ երիտասարդներու մշակոյթի միութեան դասախօսութիւնը այսօր, Ուրբաթ ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ: Կը խօսի Տր. Ն. Աղանեանեան: Նիւթը՝ «Բարոյականը եւ հոգեվերլուծումը իրար կը ժխտե՞ն»:

ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Մեր փորձերը տեղի կ'ունենան Ազգ. Տան մէջ, ամէն երեքշաբթի գիշեր ժամը 8էն 10ը եւ նաեւ ամէն ուրբաթ:

Անոնք որ կանոնաւորապէս չեն հետեւիր փորձերուն չեն կրնար բեմ ելլել հանդէսին օրը:

Ուրեմն երգչախումբին յաջողութեան համար կը խնդրենք երգիչներէն ճշդապահ եւ յարատեւ ներկայութիւն երեքշաբթի եւ ուրբաթ գիշերուան դասերուն:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ 1955

(Բ. ՏԱՐԻ)

Կազմեց՝ ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, պատկերազարդ:

Գրական էջեր.— Հայկ. կեանք, Արուեստի աշխարհ, Հայաստան, կէս – բժշկական, գաղութներ (Լիբանան եւ Սուրիա), երգիծանք, մարզաշխարհ, անցքեր, մահագրութիւն, օրացոյց եւն.:

ԳԻՆ 1200 ՖՐԱՆՔ

Թղթատարի ծախքով 1300: Դիմել՝ «Յառաջ»ի գրատուն Հրանտ Սամուէլի:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ համար Յ. ՄԱԼԱՔԵԱՆԻ՝

3, Bd. Théodore Turner, Marseille

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»Ի ԲԱՑԱՌԻԿ ԹԻՒԸ

56 մեծադիր էջերով եւ պատկերազարդ, հրատարակութիւն մը:

Ստացուած են սակաւաթիւ օրինակներ միայն:

Գինը՝ 300, Թղթատարի ծախքով 350 ֆր.

Միակ կեդրոնատեղի՝

Գրատուն ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, Rue Richer, Paris (9)

C. C. P. Paris 3630.66

ՄՕՏ ՕՐԷՆ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԵՆ ԲԱՐԳԷՆ

ՔՀՆՅ. ԱՐՍԼԱՆԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ԲԱԲԵՐԴԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Դրուագներ Մեծ Եղեռնէն եւ ողիսականը բուռ մը ըմբոստներու որոնք կրցած են ազատիլ զէն ի ձեռին եւն.:

Պատկերազարդ, ճոխ հատոր մը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փետրուար 18ի տարեդարձը Փարիզի մէջ Փետրուար 19ին:

⁂

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պոմոնի «Քրիստափոր» խումբին պարահանդէսը Փետրուար 26ին, ժամը 21էն մինչեւ լոյս:

⁂

Ս. ԽԱՉ

Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը, կիրակի Փետրուար 20ին, ժամը 16էն կէս գիշեր, Օթէլ Մօտէռն, Ցպիզ, Փլաս տը լա Րէփիւպլիք:

⁂

Հ. Բ. Ը. Մ. Տարեկան պարահանդէսը՝ ՄԱՐՏ 13ԻՆ, ԺՕՐԺ Ե.

*

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին հանդէսը Փետրուար 27ին:

*

Մուրատ Ռափայէլեան նախկին աշակերտներու միութեան ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ, կիրակի 6 մարտ:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 5 ՓԵՏՐՈՒԱՐ — SAMEDI 5 FEVRIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7590 31e ANNEE — խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3001

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, ՆՈՐ ՃԻԳ

Այսօր, շաբաթ, կը բացուի Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի 26րդ Շրջ. Ժողո-վը, Փարիզի մէջ:

Ինչպէս ամէն տարի եւ ամէն տեղ, Շրջ. Ժողովներու գլխաւոր պարտակա-նութիւնն է քննել անցեալ շրջանի գոր-ծունէութիւնը եւ ուղեգիծ մշակել, յա-ռաջիկային համար:

Միեւնոյն ատեն տեղի կ'ունենան ընտ-րութիւններ, նորոգելով կազմակերպա-կան մեքենան:

Ուրեմն, պատգ. ժողով մը, ուր իւ-րաքանչիւր շրջանի ներկայացուցիչները ազատօրէն կ'արտայայտուին, միշտ նկա-տի ունենալով ընդհանրական շահը:

Քննադատութիւն, գնահատում, փո-խադարձ լուսաբանութիւններ կ'օգնեն պարզելու չարն ու բարին: Եւ կը մշակ-ուին համապատասխան բանաձեւերը, հիմնուելով մեծամասնութեան տեսակէ-տին վրայ:

Այսպէս քուէարկուած բանաձեւերը այլ եւս պարտաւորիչ են բոլորին համար,— Մարմին ըլլան թէ անհատ ընկեր:

Մանաւանդ որ, օրակարգի խնդիրները նախապէս ալ քննուած են բոլոր խումբե-րուն, ենթակոմիտէներուն եւ կոմիտէնե-րուն մէջ:

Ուրեմն ամէն ձայն եւ տեսակէտ լսուած կ'ըլլայ վարէն վեր, հասնելով մինչեւ Շրջ. Ժողով:

Ի հարկին կը մշակուի առանձին օրա-կարգ, երբ Ընդհ. Ժողով հրաւիրուած ըլլայ:

Այս տարրական գիտելիքները գրի կ'առնենք անոնց համար որ կիսկատար տեղեկութիւններ ունին Դաշնակցութեան կազմակերպական կանոններու մասին: Կամ բնաւ գաղափար չունին:

Առանց այս ժողովրդավար կարգերուն, դժուար թէ մեր կուսակցութիւնը կարե-նար տեւել 65 տարի, դիմանալով այնքան փոթորիկներու,— պետական բռնու-թիւն, հալածանք, ցանդուածային ջար-դեր, արտաքսում, ներքին դաւեր եւ դեռ ինչ որ կրնաք երեւակայել:

Ամէնէն իմաստուն կանոններն ալ պիտի չկրնային ապահովել Դաշնակցութեան յարատեւութիւնը եւ յարաճուն աշխու-ժացումը, եթէ իր ոգին եւ դաւանանքը բխած չըլլային բուն իսկ ժողովուրդի շահերէն: Անոր սրտէն եւ մտքէն, ինչպէս եւ անհամար հերոսներու արիւնէն:

Այդ ոգին եւ այդ արիւնը, սիրելի ըն-կերներ, կը կազմեն անփոխարինելի ուժ մը օտարութեան մէջ ալ, վառ պահելով մեր հաւատքը լաւագոյն օրերու համար:

Կուսակցութիւնը ձեր առջեւ կը պարզէ գործունէութեան լայն հորիզոն մը: Կը ցուցնէ ձեզի ճամբան՝ արդար եւ արդիւ-նաւոր աշխատանքներ կատարելու, ի շահ տարագիր բազմութեանց եւ ազատ, ամ-բողջական հայրենիքին:

Ամէն շրջանի մէջ ալ, դուք պիտի ըլլա-նաք յառաջապահներ: Գործօն եւ մղիչ ուժ՝ յարատեւութեամբ, խանդավառու-թեամբ, կարգապահութեամբ եւ հաւա-տարմութեամբ

Ասպարէզը բաց է ամէնուն առջեւ: Շարքերը պիտի նորոգուին անընդհատ: Ծնողներուն, տարեցներուն պիտի յա-ջորդեն երիտասարդները:

Շարժումը կանգ պիտի չառնէ որեւէ կէտի վրայ:

Ունինք ծրագիր — կանոնագիր:

Ունինք մօտաւոր եւ հեռաւոր նպատակ-ներ, որոնք ամէն բանէ առաջ կորովի գործունէութիւն կը պահանջեն:

Մի մոռնաք որ ամէն նոր շրջան նոր ճիգեր կը պարտադրէ:

Եւ մանաւանդ երիտասարդացում, ինչ-պէս եղած է սկիզբէն ի վեր:

Ողջո՜յն 26րդ Շրջ. Ժողովին:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ ՊԱՀԱՆՋԵՑ

ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ՊԻՏԻ ՏՐՈՒԷՐ ԳԻՇԵՐԸ

Հիւս. Ափրիկէի վերաբերեալ վիճաբա-նութիւնները կը շարունակուին Ազգ. Ժո-ղովին մէջ: Առջի օր աւելի բուռն քննա-դատութիւնները եղան դահլիճին քաղա-քականութեան դէմ: Առաջին անգամ խօսք առաւ նախկին վարչապետ մը, Ռընէ Մա-յէր, յայտարարելով թէ «պիտի չնորոգէ իր վստահութիւնը»:

Քննադատելով Թունուզի մասին կա-տարուած բանակցութեանց դանդաղու-թիւնը, Ռընէ Մայէր դիտել տուաւ թէ ձգձգման պատճառը այն է որ նախապէս կազմուած չէր ցանկը այն հարցերուն որոնք պիտի չքննուէին, եթէ կապ չունէին Թունուզի ներքին ինքնավարութեան հետ: «Մենք տեղեկութիւն չունինք պատրաս-տուած պայմանագիրներու մասին: Բայց ինչ որ իմացայ մտահոգութիւն կը պատ-ճառէ ինծի: Չեմ գիտեր թէ ինչ միջոցներ ձեռք առնուած են պաշտպանութեան հա-մար: Իմ կարծիքով ներքին ինքնավարու-թիւնը կառավարութեան համար միշտ կը նշանակէ թէ Ֆրանսա մինակը պիտի սահմանէ Թունուզի արտաքին ապահո-վութիւնը: Գալով Ֆրանսերէնի գործա-ծութեան, թերթերը կը գրեն թէ բանակ-ցութիւնները լուրջ դժուարութեանց կը հանդիպին: Ֆրանսերէնը Թունուզեան պետութեան երկրորդ պաշտօնական լե-զո՞ւն պիտի ըլլայ թէ առանձնաշնորհեալ լեզու մը օտար լեզուներու մէջ: Խնդիրը շատ կարեւոր է: Կացութիւնը վատթարա-ցած է վեց շաբաթէ ի վեր: Թունուզի կա-ռավարութիւնը Փարիզ ղրկած է պատուի-րակներ որոնք սերտ յարաբերութիւններ կը վարեն Պուրկիպայի եւ Նոր Տեսթուրի քարտուղարին հետ (Ժընեւ): Կառավա-րութիւնը փոխեց Ալժերիոյ կուսակալը: Ինչո՞ւ: Ես չատոնց կը ճանչնամ նոր կու-սակալը, Սուսթել, որ Ազգ. Ժողովին ա-մէնէն ականաւոր դէմքերէն մին է: Բայց, միջազգային գետնի վրայ, մեր պաշտօ-նակցին դիրքը տրամագծօրէն կը հակա-սէ Պ. Մենտէս Ֆրանսի դիրքին: Հակա-ռակ չեմ Ալժերիոյ ապահովութեան հա-մար ձեռք առնուած միջոցներուն: Բայց ապահովութեան պէտք է ընկերանայ բա-րենորոգումներու իրագործումը»:

Նախկին վարչապետը ուրիշ քննադա-տութիւններէ ետք, մանաւորապէս մե-ղադրեց կառավարութիւնը թէ չափազանց զիջումներ կատարած է Հիւս. Ափրիկէի մէջ, սրելով ազգայնական տարրերուն ա-խորժակները:

Յետոյ յաջորդաբար խօսեցան ուրիշ-ներ: Օրանի ընկերվարական երեսփոխա-նը, Ռապիէ, թափանձագին կոչ մը ու-ղեց, «որպէսզի այսօր չտապալեն կառ-վարութիւնը, վասնզի ծանր վտանգներ պիտի ծագին Ֆրանսայի եւ Ալժերիոյ հա-մար: Ուրիշ ձախակողմեան երեսփոխան մը առաջարկեց փութացնել բարենորո-գումները: Կոստանդինի ընկերվարական երեսփոխանը, Պէն Պհանէտ (իսլամ) դի-տել տուաւ թէ «ժխտական քուէարկու-թեան մը հետեւանքը պիտի ըլլայ ար-ցունք եւ արիւն»:

Ամէնէն վերջը խօսք առաւ Պ. Մենտէս Ֆրանս, պաշտպանելով դահլիճին ուղե-գիծը եւ պարսաւելով ընդդիմադիրներուն անելավառ դիրքը: Բացատրեց թէ չա-փազանց զիջումներ կատարած չէ Թու-նուզի հանդէպ, դրդուելով ազգայնական ախորժակները Ալժերիոյ եւ Մարոքի մէջ. Ըսաւ թէ ներքին ինքնավարութեան բա-նակցութիւնները վերջացած չեն տակաւին եւ չեն կրնար հրատարակուիլ, թէ «Ֆը-րանսայի ապագան Թունուզի մէջ ապա-հովուած է սերունդներով: Ֆրանսն անձնատուր չէ եղած, այլ այսօր ունի 175 հազար զինուոր Հիւս. Ափրիկէի մէջ»:

Ժամը 23.45ին, Ազգ. Ժողովին նախա-գահը յայտնեց թէ չորս բանաձեւեր յանձնուած են, առաջինը՝ արմատական, երկուքը՝ ժողովրդական, վերջինը՝ հա-մայնավար կուսակցութիւններէն: Պ. Մենտէս Ֆրանս վստահութեան քուէ պա-հանջած ըլլալով, խնդիրը պիտի քննուէր ուրբաթէն շաբաթ լուսնալու գիշերը:

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

*

ԵՐԿՈՒ ԿԱՐԵՒՈՐ ՅՈՒՇԵՐ

Անցեալ տարուընէ ի վեր, «Հայրենիք» ամսագրին մէջ կ'երեւան երկու կարեւոր յուշեր:

Առաջինը կը կազմեն Յ. Բաղդասարեանի Յուշերը — «Մեր երկրի մրրիկը», գրի առնուած՝ ողբացեալ Վահան Մինախոր-եանի կողմէ:

Հրատարակութիւնը սկսաւ 1954 Մարտի թիւէն եւ դեռ կը շարունակուի:

Երկրորդ եղեռնապատում մըն է որ կը խմբագրէ Վ. Մինախորեան, կ'ըսես՝ լրա-ցուցիչ մասը իր «1915 թուական»ին:

Նոյն զգայուն հոգին: Նոյն նկարագեղ ոճը: Եւ նոյն թափանցումը, հարազա-տութիւնը կը տիրապետեն այս գործին մէջ ալ:

Աններելի մեղք մը պիտի ըլլայ, եթէ գրքի չվերածուի այս շարքը:

Չեմ գիտեր ո՛վ է Յ. Բաղդասարեանը: Նկարագրութենէն կը հետեւի թէ հրաշքով փրկուած ականատես մը պիտի ըլլայ Քե-մախի կամ Քղիի շրջանէն:

Վահան Մենախորեան այնքան տիրա-ցած է նիւթին, այնքան վարպետօրէն մը-շակած է զայն, որ կը կարծէք թէ վկան ալ ինքն է.

Եւ ի՜նչ պատկերներ: Ի՜նչ խօսուն տի-պարներ՝ համատարած Արհաւիրքին մէջ..

Յուշերու երկրորդ շարքը ունի հետեւ-եալ խորագիրը,— «Օսմանեան Սահմա-նադրութեան Օրերուն», որ ամէն բան չի բացատրեր:

Հեղինակը, Մատթէոս Էպլիղաթեան, վաղեմի դատաւոր և ընկեր, նախկին անդ-րէն Պոլսոյ Ազգ. խնամատարութեան, որ վան կը գտնուէր դատական պաշտօնով կը նկարագրէ շարք մը շահեկան անցքեր, որոնք յստակօրէն կը պարզեն այն օրերու մթնոլորտը:

Շարքը շարունակելի է տակաւին եւ հասած է ամէնէն եղերական շրջանին,— երբ երկու մարզպաններէն Հոփ Վան կը հասնի, պաշտօնի ձեռնարկելու համար:

Պատերազմ: Շատոնց թունաւորուած էր մթնոլորտը: Թուրքերը ակռայ կը կրճ-տէին, սկսելով կուսակալէն (Թահսին պէյ):

Քանի մը ընդունելութիւններ կը սար-քուին: Էպլիղաթեանին ալ զանազան դե-րեր կը յանձնեն: Եւ ի վերջոյ մարզպանը կը ճամբուի Պոլիս, առանց պաշտօնի ձեռնարկելու: Միւսը, Վեսթենէնկ, տա-կաւին Պոլիս կը մնար:

Կ'արժէ կարդալ ամբողջ շարքը:

ՎԱՀԷ

ՉԻՆԱՍՏԱՆ ՄԵՐԺԵՑ ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ՀՐԱՒԷՐԸ

ՆՈՐԷՆ ՅՈՌԵՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Համայնավար Չինաստանի կառավա-րութիւնը վճռապէս մերժեց Ազգաժողո-վին Ապահովութեան Խորհուրդին հրաւէ-րը՝ մասնակցելու Ֆորմոզայի մասին կա-տարուած վիճաբանութեանց: Այս հրա-ւէրը առաջարկած էին Նոր Զելանտա եւ Մ. Նահանգները: Վարչապետը, Չու Ան Լէ, չոր ու ցամաք պատասխան մը տա-լով, կ'ըսէ թէ Չինաստան պատրաստ է ընդունելու Խ. Մ. Թեան առաջարկը—քննել Մ. Նահանգներուն կողմէ գործուած յար-ձակողական արարքները: Բայց այս քը-նութեան համար ալ պայման մը կը դնէ. — հեռացնել ազգայնական Չինաստանի ներկայացուցիչը Ապահովութեան Խոր-հուրդէն: Ուրեմն, կը պահանջէ Հիւս. Ա-մերիկան դատել իբրեւ նախայարձակ եւ վտարել ազգայնական Չինաստանի պատ-ուիրակները: Այս պայմաններով դուռը կը փակուի բոլորովին, եթէ ուրիշ ելք մը չգտնուի:

Չինական ծանուցագիրը անգամ մը եւս պնդելէ ետք թէ Մ. Նահանգները անիրա-ւաբար միջամտած են Չինաստանի ներքին գործերուն, դիտել կուտայ թէ Նոր Զե-լանտայի բանաձեւը կը խախտէ Ազգաժո-ղովին ուխտը: «Ինչ որ մանաւորապէս անթոյլատրելի է, այն է որ Չինաստանի ժողովրդական հանրապետութիւնը, ներ-կայացուցիչը վեց միլիոն Չինացիներու, ցարդ զրկուած կը մնայ իր աթոռէն եւ օ-րինաւոր իրաւունքներէն Ազգաժողովին մէջ, մինչդեռ տակաւին Չանկ Քայ Շէքի խմբակին պատկանող ափ մը մարդ ց ներկայացուցիչները կը շարունակեն յա-փշտակել Չինաստանի պատուիրակին ա-թոռը Ազգաժողովին մէջ: Այս ծայր աս-տիճան անարդար կացութիւնը անկարելի կը դարձնէ Չինաստանի ժողովրդական հանրապետութեան պատուիրակին ներ-կայութիւնը Նոր Զելանտայի առաջարկած վիճաբանութեան մէջ:

«Միեւնոյն ատեն, հարկ է յիշեցնել թէ՝ առանց Չինաստանի ժողովրդական հանրապետութեան ներկայացուցիչին մասնակցութեան՝ չեղեալ եւ ապօրէն պի-տի համարուին Ապահովութեան Խորհու-դին մէջ տրուած որոշումները Չինաստա-նի մասին»:

Հեռագիրը ստորագրուած է վարչապետ Չու Ան Լէի կողմէ, որ միեւնոյն ատեն արտաքին գործերու նախարարն է եւ ուղղուած՝ Ազգաժողովի ընդհ. քարտու-ղարին, հետեւեալ յաւելումով,— «Յանձ-նել նաեւ Ապահովութեան Խորհուրդի նա-խագահին»:

Աւելորդ է ըսել թէ այս պատասխանը ծանր տպաւորութիւն գործեց, տեղի տա-լով նոր յուսահատութեան մը: Այժմ Անգ-լիոյ եւ Հնդկաստանի վարչապետները կը ջանան ելք մը գտնել, տագնապը լուծելու համար: Լոնտոնի ամերիկեան դեսպանը եւ Հնդկաստանի վարչապետը մասնաւոր տեսակցութիւններ ունեցան Իտընի հետ: Մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին: Մ. Նահանգներու արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին նա-խագահը յայտարարեց թէ անկարելի է ընդունիլ Չինաստանի առաջարկած պայ-մանները:

ՄՈՍԿՈՒԱ Կ'ԱՒԵԼՑՆԷ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՎԱՐԿԵՐԸ

Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդը, որ նիստի հրաւիրուած էր Փետր. 3ին, քն-նեց 1955ի ելմտացոյցը: Բուն Գերագոյն Խորհուրդը եւ Ազգութեանց Խորհուրդը առանձին նիստեր գումարած էին, յետոյ միասին հաւաքուեցան: Ներկայ էին անգ-լիական, ամերիկեան, ֆրանսական դես-պանները, սրահին աջ կողմի ամպիոնին մէջ որուն վրայ կը տիրապետէ Լենինի մէկ արձանը: Կառավարութեան ներկա-յացուցիչներուն մէջ կը նշմարուէին Պ. Ա. Միկոյեան, մառեշալ Բուլկանին, նա-խագահ Վորոշիլով, Մալենկով, Խրուշ-չեւ, Մոլոթով եւն.: Օրակարգը շատ ծանրաբեռնուած էր: Բուն ելմտական խն-դիրներէն զատ, պիտի քննէին միջազգա-յին կացութիւնը, կառավարութեան ար-տաքին քաղաքականութիւնը եւն.: Ել-մըտական նախարարը, Պ. Զվերով, զե-կուցում տալով ըսաւ թէ ծախքերու գու-մարն է 562 միլիառ 900 միլիոն ռուբլի,

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՇԱՀԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

•

Մեր դատը շահելու համար, շատ բան կախուած է մեզմէ:

Ազատութեան յաղթանակը, որուն համար կը պայքարին բազմաթիւ ժողովուրդներ, կրնայ շահուիլ ,ոչ շատ հեռաւոր թուականի մը մէջ: Ազատութիւնը երբեք պարտուած չէ: Սակայն, ազատութիւնը, շահուելու պարագային իսկ, չի կրնար շնորհ տրուիլ: Կենսահիւթ մըն է ան, որ կը տրուի կաթիլ առ կաթիլ եւ կը տրուի անոնց միայն, որոնք կը պայքարին, կը զոհեն, արիւն կը թափեն անոր համար: Այլրիլ կ՚ուզեն: Ազատութիւնը չար ուժերով շրջապատուած է, վիշապներու հսկողութեան տակ դրուած: Ամէնէն ազատատենչ, ամէնէն արդար ժողովուրդն իսկ, ստիպուած է պայքարիլ այդ վիշապներուն դէմ, իր բաժինը ստանալու, գրաւելու համար :

Ահա թէ ինչու մեր ժողովուրդն ալ, ուրիշներու կարգին, պէտք է պատրաստ ըլլայ պայքարին, իր իրաւունքները արժեցնելու եւ ազատութեան ու ազատագրութեան իր բաժինը ունենալու համար : Պիտի գիտնանք, խորապէս համոզուելով, որ բռնութիւններու տապալումէն ետքն իսկ, դիւրութեամբ մեզի չեն տրուիր մեր ազատութիւնը, ոչ մեր աւերակ ու ամայի հայրենի հողերը, ոչ ալ բռնութեան ենթարկուած մեր հայրենիքը: Արժանի պիտի ըլլանք անոնց եւ պատրաստ ու պայքարի մէջ՝ անոնց տէր դառնալու եւ, յետոյ, զանոնք պահելու համար :

Ազատութիւնը ուժով, զօրութեամբ կարելի է շահիլ, ֆիզիքական ըլլայ թէ բարոյական: Համեստ է մեր ֆիզիքական ուժը, որ կրնայ արժէք դառնալ, աւելնալով ազատատենչ այլ ուժերու վրայ: Սակայն, կրնայ հզօր ու նշանակելի դառնալ ան, եթէ գիտնանք աւելցնել, աճեցնել մեր բարոյական զօրութիւնը: Մեր գոյութիւնը այս ուժով պահած ենք դարերով, հոգեկան զօրութեամբ, կամքով ու ապրելու անընկճելի վճռականութեամբ: Արտաքին ուժերէն աւելի ներքին, անշօշափելի զօրութիւններու կռթնած ենք, որոնք տասնապատկած են մեր ֆիզիքական անբաւական ուժերը :

Այսօր, նոյնը պիտի ընենք: Մեր դատը պիտի շահինք նախ ազգային, ներքին ճակատներու վրայ, արտաքին ճակատներուն վրայ շահելու կամ շահելու յոյս ունենալու համար:

Ամէնէն առաջ, յստակ ու պարզ գիտակցութիւն պիտի ունենանք մեր նպատակներուն մասին: Ի՞նչ նպատակներու կը ձգտինք: Պիտի գիտնանք միաձոյլ ժողովուրդ մը դառնալ, մէկ ու միաձոյլ նըպատակով :

Գիտենք սակայն որ, այս գետնին վրայ իսկ, փչրուած է մեր հոգեկան ամբողջականութիւնը: Միայն մեր հողերը չէ որ բաժնուած են ու բռնագրաւուած, այլեւ մեր հոգիները. մեր ժողովուրդի ազգային գիտակցութիւնն ու փայփայած նպատակները :

Այսպէս՝ կան տարրեր, ինչ դժբախտութիւն, որ հայ դատը «լուծուած» կը համարին. կ՚երկրպագեն հեռաւոր ու համայնավար աստուածներու, որոնք ինչպէս հէքեաթին վիշապները, կաշկանդած են մեր ժողովուրդի ազատութիւնը եւ ճիրաններու տակ առած մեր հայրենիքը : Եւ կ՚երկրպագեն, բռնակալին կամքը օրէնք եւ բռնակալութեան իրական, շօշափելի գոյութիւնը բարիք նկատելով :

Կան ուրիշ տարրեր, որոնք յանուն խոհականութեան, բռնակալութեան առջեւ. ահաբեկ, հոգեկան դասալքութեան մատնուած են: Անձնատուր եղած անարգօրէն, անոնք կը նսեմացնեն հայկական անցեալը, կը զոհանան ներկայով, փոր մը հացի համար փառաբանելով օրուան բռնաւորները, կամ լռելով անոնց չարագործութիւններուն առջեւ :

Առաջինները այլասերած, ուրացող տարրեր են, չարիքը մեր ժամանակակից պատմութեան: Վերջինները՝ մեզի ու մոլորուն Հայեր, արատը մեր օրերու հայութեան: Երկուքն ալ սակայն, հայ ժողովուրդը չեն կազմեր, բարեբախտաբար, անհարազատ ըլլալով հայ ոգիին ու Հայոց պատմութեան: Ջնջուելի իրենց թիւով ու զօրութեամբ, օր մը, կը չքանան անոնք, երբ ազատութեան առաջին ճառագայթները զգալի դառնան :

Ազատութիւնը միշտ ալ ունեցած է եւ ունի իր հակառակորդները, իր թշնամիները, բացայայտ ընդդիմադիր, թէ եղկելի դաւադիր :

Բացատրելի է երեւոյթը:

Ազատութիւն՝ պատասխանատուութիւն ըսել է. պայքար, հոգեկան ու ֆիզիքական ճիգ, ուժերու լարում եւ անհուն զոհաբերութիւն: Ազատութիւնը՝ անընդհատ հոգածութեան, հսկողութեան եւ պահակներու կարօտ է, ծաղկելու եւ ծաղկեցնելու համար ժողովուրդի մը կեանքը:

Այսպէս չէ բռնակալութիւնը, որ զուրկ է պատասխանատուութենէ : Անոր հպատակները պէտք չունին պայքարի ու յաւելեալ ճիգերու: Կը խոնարհին ու կը համակերպին եւ ամէն բան «լաւ» կ՚ըլլայ … Հօտը ունի՞ պատասխանատուութիւն, ունի՞ արժանապատուութիւն, բացի արածուելէ եւ բուրդ հայթայթելէ :

Ամէն ժողովուրդ ունի իր մէջ բազմութիւն մը, որ անպատասխանատուութեան ու անսուրբ համակերպումի նոյն հոգեբանութեամբ վարակուած է :

Իրատեսութիւնը պիտի ունենանք հաստատելու այս ընդհանուր երեւոյթը, չյուսահատելու համար :

Միւս կողմէ, պիտի գիտնանք սրտապնդուիլ այն միւս իրողութեամբ, որ գերազանցօրէն ճշմարիտ է, շօշափելի եւ ազդու: Հայը իր ճնշող մեծամասնութեամբ, կազմուած է ազատատենչ, յանդուգն, ոգիով անկախ ու զոհաբերող տարրերէ : Այս տարրերն են որ, առողջ ու արժանապատուութեան գիտակցութեամբ, իբրեւ հարազատ զաւակները Հայոց պատմութեան, պարտաւոր են մէկ նպատակ ունենալու, միաձոյլ ուժերով պայքար մըղելով մէկ դատի համար, որ ազատութեան դատն է :

Կրցա՞նք շահիլ մեր դատը՝ ներքին ճակատներու վրայ, այնատեն կրնանք վստահ ըլլալ, որ կը շահինք զայն նաեւ, արտաքին ճակատներու վրայ :

Ազգային ճակատի վրայ յաղթանակ մը՝ հաստատ պատուանդանն է արտաքին յաղթանակներուն :

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԻՍՐԱՅԷԼԷՆ

ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ ՆԱԶԱՐԷԹԻ ՄԷՋ

•

Նազարէթի հայ գաղութը կը բաղկանայ մօտաւորապէս 120 անձերէ, մեծ ու փոքր :

Հինէն ի վեր Հայեր բնակեր են Նազարէթի մէջ, քանի մը արաբ մեծ ընտանիքներ Հայերէ սերած են :

1923ին Ն՝իըր Իսթի ամերիկեան որբանոցին հաստատումովը, գաղութին թիւը հասաւ 45 – 50 ընտանիքներու, իսկ 1928–ին, որբանոցին փակումով, գաղութն աւ ցրուեցաւ :

Անհովիւ ու անտէր, մնացողները, մօտեցան օտար համայնքներուն՝ ուր զոհացում կը գտնէին ձրիաբար, թէ հոգեպէս եւ թէ իրենց զաւակներուն կրթութեան համար: Հայ մը կը թաղուէր կաթոլիկներու գերեզմանատունը, ուրիշ մը Յոյներու կամ բողոքականներու :

Արաբական ըմբոստութենէ առաջ (193.) ծաղկոց մը բացուեցաւ, որուն ծախքերը կը հոգար գաղութը, իսկ Հայֆայի տեսչութիւնը փոքր օժանդակութիւն մը կ՚ընէր: Ըմբոստական շարժումին հետեւանքով վերջնապէս գոցուեցաւ :

Բաւական չէր որ Հայը կը պսակուէր, կը թաղուէր օտարներուն ձեռքով, օտար լեզուն ալ կը մտնէր հայկ. տուներէն ներս: Եւ կը գործածուէր (կը գործածուի դեռ), բացի թուրքերէնէ, արաբերէնն ալ, կամ բարբառ մը՝ կազմուած երեք լեզուներէն :

Հայ երիտասարդ մը, Ս. Գասպէնճեան, անձնուիրաբար յանձն առաւ օրական մէկ ժամ հայերէնի դաս տալ հայ մանուկներուն, ծախսելով իր նիհար քսակէն եւ ճարեց գիրքեր, գրիչներ, տետրակներ եւն.: Սկսաւ դաս տալ ամէն օր մէկուն մը տան մէջ, բայց ընտանիքներու անտարբերութիւնը վհատեցուց զինքը: Եւ այս ազգասէր երիտասարդը ձեռնթափ եղաւ, խորապէս վշտանալով :

Երկրորդ Աշխարհամարտի ընթացքին փորձեցին վերաբանալ ծաղկոցը, բայց զանազան պատճառներով յետաձգուեցաւ:

Պաղեստինի պատերազմէն վերջ (1948) տեղահանուած հայ ընտանիքներ Նազարէթ հասան: Անոնց իրաւունքները պաշտպանելու համար կազմուեցաւ հինգ անձերէ բաղկացեալ վարչութիւն մը, բայց շատ չանցած, կազմալուծուեցաւ, ներքին վէճերու եւ ոմանց տեղափոխութեան պատճառով :

Անցեալ տարի Սեպտեմբեր 25ին, ընդհանուր քուէարկութեամբ ընտրուեցաւ նոր վարչութիւն մը բաղկացեալ երեք անձերէ (Պ. Պ. Իգմիրլեան, Դ. Գրիգորեան եւ Ս. Գասպէնճեան): Այս նոր վարչութիւնը պիտի շարունակէ առաջինին անկատար մնացած գործը եւ պիտի պաշտպանէ գաղութին իրաւունքները: Դեռ նկատի ունին ուրիշ նպատակներ.— ակումբ մը բանալ, ծաղկոցը վերսկսիլ եւայլն: Յաջողութիւն կը մաղթենք :

Այս տարի Յունուար 14ին առաջին անգամ ըլլալով, Նազարէթի հայութիւնը (բացի քանի մը անձերէ) կը հաւաքուին, նորընտիր վարչութեան հովանաւորութեամբ, Նոր Տարին տօնելու :

Իրիկուան ժամը 8ին ներս մտանք ընդարձակ սրահ մը, ուր գտանք Նազարէթի հայութիւնը: Սրահին սալայատակին վրայ շարուած էին բազմաթիւ սեղաններ եւ բազմատեսակ աթոռներ: Մեծ ընտանիքները գրաւած էին մեծ սեղաններ, իսկ բազմանդամ ընտանիքները, առանձնացած փոքր սեղանի մը շուրջ, որոնք մը տպաւորութիւնը կը գործէին: Մանուկները հաւաքուած էին, գոյնզգոյն, ելեկտրական լամբերով զարդարուած աւանդական Նոր տարուան ծառին շուրջ: Սրահին մէկ անկիւնն ալ սարքուած էր շքասեղանը, սէնտուիչներով, անուշեղէններով եւն.: Գարեջուր ալ կար, ըմպելիներով:

Տօնը սկսաւ անմահ «Բամ Փորոտանով», որուն յաջորդեցին մանուկներու երգերը արտասանութիւնները, ղեկավարութեամբ Տիկին Տ. Սիւտճեանի որ ամէն յոգնութիւն յանձն առած էր հաւաքելու մանուկները եւ անոնց հայերէն երգեր սորվեցնելու, մանուկներ որոնք մէկ բառ հայերէն չեն գիտեր: Ամէն երգ կամ արտասանութիւն կ՚ողջունուէր ջերմ ծափերով :

Վարչութիւնը պարգեւ մը սահմանած էր այն մանուկին, որ յստակ ու անսխալ արտասանութիւն մը կ՚ընէր: Պարգեւը շահեցաւ Նուարդ Սէֆէրեան:

Աղջկան մայրը արաբ է, իսկ ինք մէկ բառ հայերէն չի գիտեր: Ուրիշ արաբախօս եւ թրքախօս աղջիկ մը եւս հայերէն երգ մը երգեց, եւ վերջապէս, առաջին անգամ ըլլալով պատանուհիի մը բերնէն լսեցինք Յովհ. Շիրազի «Օտար հողը մի ծաղիկ չտայ քեզ»ը, զոր արտատպած էր «Ցառաջ»:

Մթնոլորտը հետզհետէ տաքցաւ,—Երգեր, զուարճախօսութիւններ, պարեր իրարու կը յաջորդէին: Ընդհանուր ոգեւորութեան մէջ Պ. Ս. Գասպէնճեան աճուրդի դրաւ տուփ մը շոքոլա: Աճուրդը բացուեցաւ հինգ իսրայէլեան ոսկիով եւ վերջա-

---

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (47)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

•

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԲ.

Ու ինչպէս մի վիրաւոր գազան, որ խելակորոյս ինքն է վազում որսորդի գնդակի դէմ, ես դուրս նետուեցի: Եւ երբ դուռը բաց արի այն անգիտակցական վճռականութեամբ, որ իսկոյն վրայ ընկնեմ եւ տարճանակը խլեմ ձեռքից, ապշած, գրեթէ զգաստացած տեսայ, որ ոչ թէ Սառան է, ինչպէս համոզուած էի, այլ Գարեգինը ծանր հեւքը բերնին, երեւի վազելուց :

— Ի սէր Աստուծոյ, օգնիր, ասաց, հագիւ շունչը ետ բերելով՝ Սառան չկայ… քնած էի… դուրս է եկել… չգիտեմ ո՞ւր է գնացել… պէտք է օգնես… ես խելքս կորցնում եմ… չեմ իմանում ինչ անեմ … ի սէր Աստուծոյ, շուտ… արի գըտնենք…

— Ո՞ւր: = Որոնելու: — Որտե՞ղ:

— Չգիտեմ… ես այլեւս մտածելու ընդունակութիւն չունեմ… դու ասա, որտե՞ղ կը լինի:

— Նա այստեղ էր:

— Այստե՞ղ… քեզ մ՞օտ, աղաղակից խեղճը և վրայ ընկաւ, ձեռքերիս :Յետո՞ ; : Շնչասպառ էր լինում, լափում էր ինձ հետաքրքրութիւնից եւ անհամբերութիւնից չռած աչքերով:

Մի քանի խօսքով պատմեցի եղելութիւնը: Լսեց ինձ, լսեց, յետոյ մի «վայ» արաւ, երկու ձեռքով պինդ խփեց գլխին եւ մնաց այդպէս քարացած :Յետոյ յանկարծ խեղդուողի պէս բռնեց ձեռքիցս եւ ձիգ տուեց, որ տանի իր ետեւից:

— Գնանք… ի սէր Աստուծոյ, գնանք շուտով… շուտով…

— Ո՞ւր:

— Չգիտեմ… գետը… հիմա եմ յիշում. սպառնում էր, որ ինքը կը սպանի, եթէ ես չսպանեմ, եւ յետոյ գետը կ՚ընկնի կը խեղդուի… գնանք, մենք կ՚ազատենք նրան…

Եւ խելագարի պէս մի կատաղի ուժով շարունակում էր ձեռքիցս պինդ բռնած քաշել իր կողմը, որ տանի ինձ իր հետ :

Մեծ ուժ եւ սառնասրտութիւն էր հարկաւոր ինձ, որ պահէի նրան եւ համոզէի, թէ նա զատարկ սպառնալիք է արել նրան վախեցնելու համար, թէ Սառան բռնուած է եղել սպաննելու մանիյով եւ այն բանից յետոյ, երբ ատրճանակը պարպեց այստեղ, երեւի կարծել է, թէ արդէն սպաննեց, հանգստացած վերադարձել է տուն:

— Դու կարծո՞ւմ ես, դու կարծո՞ւմ ես, բացագանչեց Գարեգինն ուրախացած: Ո՛ր այդպէս է, տուն գնանք…շուտ, աղաչում եմ, շուտ:

Շտապով դարձայ սենեակս, գլխարկս ծածկեցի, վերարկուս հագայ եւ, դուրս գալով, Գարեգինի հետ դիմեցի դէպի նրա բնակարանը: Այժմ ինձ առաջ էր մղում աւելի հետաքրքրութիւնը, քան օգնութեան կարիքը, որովհետեւ ինձ համար ոչ մի տարակոյս չկար, որ աղէտն արդէն կատարուած վերջացած պիտի լինէր, թէեւ Գարեգինի յայտնած ենթադրութիւնն էլ անհաւանական չէր թւում :

Գիշերը, ինչպէս երեւում էր, շատ ուշ էր. փողոցները ոչ մի կենդանի շունչ չէր երեւում, բացի գիշերապահներից, որոնք ահագին մուշտակների մէջ կոլոլուած դանդաղօրէն չափում էին խանութների շուրջերը: Կէս ճանապարհին հագիւ մի կառք գտանք եւ նստեցինք:

Երբ հասանք, կառքը, ամէնայն դէպս, պահեցի եւ բարձրացանք վերեւ: Գարեգինը երկայն սանդուխքի երկու աստիճանը մէկ էր անում:

Նրա բնակարանի դուռը բաց գտանք եւ ճրագները վառ: Գարեգինն ուղղակի վազեց դէպի ննջարան: Ես հետեւեցի նրան:

Այստեղ մեր աչքի առջեւ բացուեց հետեւեալ տեսարանը:

Սառան խոկապէս տուն էր դարձել: Աղախինը յետոյ պատմում էր, որ նա չափազանց ուրախ էր, ծիծաղում էր, ծիծաղում էր, ծափ տալիս, թռչկոտում երեխայի պէս, գրկում էր իրեն, համբուրում եւ չարունակ կրկնում. «Գիտե՞ս ; Նատաշա, սպաննեցի, սպաննեցի արդէն …»: Յետոյ սկսել էր գանգատուել, որ մրսում է, պառկել էր առանց հանուելու եւ պատուիրել, որ շատ բան ծածկի եւ վառարանը վառի: Այնուհետեւ սկսել էին անտանելի ցաւեր, որոնցից ճչում էր շարունակ եւ գալարւում: Աղախինը վախեցած վազել էր Գարեգինի սենեակը, որ զարթեցնի նրան, բայց նրան այնտեղ եւ ամբողջ բնակարանում ոչ մի տեղ չգտնելով ,դիմել էր կողքին ապրող տանտիրուհու օգնութեան: Տանտիրուհին, մի ռուս գեներալի այրին, շատ բարի ու եռանդուն, չէր ալացել անկողնից վեր կենալու եւ, Սառայի վիճակը տեսնելուց յետոյ, իր կողմից դիմել էր տան ներքին յարկում ապրող մի բժիշկի օգնութեան :

Մենք որ մտանք, բժիշկը նոր էր եկել: Հողաթափները ոտներին, խալաթը հագին, քնաթաթախ աչքերով, քննում էր հիւանդի զարկերակը: Մօտը կանգնած էր տանտիրուհին՝ նոյնպէս ձեռաց հագնուած ,խճճուած սպիտակ մազերը ծամկալներով մի կերպ ամրացրած: Դրան մօտ արձանացել էր աղախինը՝ վախից սառած, ցամաքած: Վառարանին մէջ ճրթճրթում էր խոտը:

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

★

ԱՆԳԱՐԱ ՉԻ ՀԱՒԱՏԱՐ

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՀԱՒԱՍՏԻՔՆԵՐՈՒՆ

Թուրքիոյ Ազգ. Ժողովին Յունուար 25ի նիստին մէջ, երբ կը քննուէր արտաքին նախարարութեան ելմտացոյցը, բազմաթիւ հարցումներ ուղղուեցան արտաքին քաղաքականութեան մասին: Նախարարը, Ֆուատ Քէօփրիւլիւ պատասխանեց թէ անգլիական եւ ամերիկեան կառավարութիւնները շատ գոհ մնացած են Միջին Արեւելքի մէջ կատարուած այցելութենէն: Ցետոյ շարունակեց.

— Մեր ուղեւորութենէն սա տպաւորութիւնը կրեցինք.— Արաբիոյ մէջ առհասարակ Թուրքերուն հանդէպ եղբայրական զգացումներ կը տածեն: Միայն թէ գոյութիւն ունի զանգուած մը որ, չի քաշուիր Թուրքերուն դէմ գրգռութիւններ կատարելէ:

Կատարելապէս չափազանցուած են այն լուրերը թէ Հալէպի մէջ մեզի դէմ մեծ ցոյցեր կատարուած են թէ այդ պատճառաւ չենք կրցած Սուրիա մնալ եւ Հալէպ չենք կրցած հանդիպիլ: Իրաքի եւ միւս արաբ պետական մարդոց հետ մեր շփումներուն հետեւանքով այն եզրակացութեան յանգեցանք թէ Թուրքիոյ եւ այս երկիրներուն միջեւ հիմնելի գործակցութիւնը շատ օգտակար պիտի ըլլայ: Միայն թէ Իրաքի մէջ մեր կատարած տեսակցութիւնները Եգիպտոսի մէջ հակակրութեամբ ընդունուեցան: Մենք համոզուած ենք թէ Եգիպտոսի այս հակազդեցութիւնը տեւական պիտի չըլլայ: Եգիպտոս այսպէս կը շարժի վախնալով որ ձեռքէ կը հանէ Արաբներուն միջեւ իր խաղացած առաջնորդի դերը: Մենք համոզուած ենք որ եգիպտացի պետական մարդիկը անփորձութեան հետեւանքով կը ջղագրգռուին: Միայն թէ ինչպէս ըսինք, այս հակազդեցութիւնները պաղարիւնութեամբ դիմաւորելով մեծ ծառայութիւն կը մատուցանենք Միջին Արեւելքի ազգերուն եւ համաշխարհային խաղաղութեան:

Իհսան Համիտ Թիկրէլ հարցուց թէ Ռուսերուն հետ մեր տնտեսական յարաբերութիւններուն զարկ պիտի տա՞նք թէ ոչ, կառավարութիւնը լուր ունի՞ Ռուսերուն մեր արեւելեան նահանգներուն մէջ ի գործ դրած դրդութիւններէն եւ խնդրեց որ գործավարը լուսաբանութիւն մը տայ Թուրքեւռուս յարաբերութեանց մասին: Գործավարը պատասխանեց.

— Ռուսիա Սթալինի մահուընէն առաջ խիստ քաղաքականութիւն մը կը հետապնդէր: Այս առթիւ մեզմէ ալ Կարսը, Արտահանը եւ Նեղուցները պահանջած էր: Սթալինի մահուընէն վերջ այս քաղաքականութիւնը մեղմացաւ: Մեզի հաղորդուեցաւ թէ հրաժարած են մեր հողերուն վրայ ռուսական պահանջներէն: Միայն թէ խկոյն շեշտեմ որ Ռուսերուն մեզի ներկայացուցած հողային պահանջները ու անոնցմէ հրաժարած ըլլալու մասին տրուած հաւաստիքը նոյնքան անարժէք են: Միշտ նշանաքան ընտրած ենք զգոյշ ըլլալ այս երկրին հետ մեր յարաբերութիւններուն մէջ: Տնտեսական տեսակէտով ալ չենք ուզեր զարկ տալ մեր յարաբերութիւններուն: Այսօր կրնան մեզի ներկայացնել այնքան յանկուցիչ առաջարկներ զորս ❀չ մէկ երկրէ կրնանք ընդունիլ: Ցետոյ երբ մեր յարաբերութիւնները զարգանան, կրնան հրաժարիլ բոլոր այս առաջարկներէն: Այս առթիւ կը ջանան ազդել մեր արտաքին քաղաքականութեան ընթացքին վրայ: Այս պատճառաւ միշտ նախամեծար կը համարենք զգուշաւոր ըլլալ:

Քէօփրիւլիւ աւելցուց թէ կառավարութիւնը իրազեկ է Ռուսերուն արեւելեան նահանգներուն մէջ ի գործ դրած դրդութիւններէն եւ միջոցներ ձեռք առած է:

Թիկրէլ ալ խօսք առնելով յայտարարեց որ Մօլա Մուսթաֆա անուն Իրաքցի մը մեր արեւելեան սահմաններէն դուրս դրդութիւններ կը կատարէ, Ռուսերուն գործիք դարձած է եւ թէ Ռուսերը կը ջանան Երեւանի շրջակայքը քրտական խմբակցութիւն մը հիմնել:

Միլլէթական երեսփոխան մը հարցուց թէ Իրաքէ գանձուա՞ծ է Մուսուլի քարիւղներուն մեր չահաբաժինը: Գործավարը յայտնեց որ հարիւր միլիոն ոսկիի առնելիքը դեռ չէ գանձուած Իրաքէ եւ այս մասին համաձայնութեան մըն ալ կարելի չէ եղած յանգիլ: Այս առնելիքը Թերեւս Լահէյի ատեանին դիմելով պիտի գանձուի:

Գործավարը յետոյ յայտնեց թէ Ամերիկա 1955ին 70 միլիոն տոլարի օժանդակութիւն մը պիտի ընծայէ մեր երկրին: Քէօփրիւլիւ հարցումի մըն ալ պատասխանելով ըսաւ թէ Իրան համոզուած է որ Թուրքեւարաբ յարաբերութիւնները իրեն պիտի չվնասեն:

~~~

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ դահլիճը միաձայնութեամբ որոշեց ուժ տալ վարչապետին, փութացնելու համար Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը: Խ. Միութեան հետ պիտի բանակցին այդ վաւերացումէն ետք:

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ուժով բանող Թնդանօթներ պիտի փոխադրուին արեւմտեան Եւրոպա:

ցաւ աւելի քան 70 ոսկիով:

Կէս գիշերուան մօտ էր, երբ ներս մըտաւ Կաղանդ Պապան: Ճիշդ ժամը 12ին Կաղանդ Պապան շնորհաւոր նոր տարի մաղթելէ ետք, բացաւ խոշոր տոպրակ մը եւ նուէրներ բաժնեց պզտիկներուն, ըսելով թէ Հայաստանէն բերած է, եւն.:

Այսպէս սկսաւ մեր Նոր Տարին:

Յունուար 18ին, Ծնունդը տօնելու համար, շատ մը Հայեր Երուսաղէմ անցան, բայց շատեր ալ զրկուեցան, կամքէ անկախ պատճառներով:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

•

Հաճոյքով կը յայտնեմ թէ Փատըլու նշանաւոր երաժշտախումբի յանձնաժողովը կիրակի, Մարտ քսանին իր յայտագրին մէջ զետեղած է Օննիկ Պէրպէրեանի «Հերոսի կեանքը» երաժշտական գործը, զոր պիտի վարէ տաղաւոր ղեկավար Փիէռ Տէրվօ, իսկ երգչախումբը, շատ յայտնի երաժշտուհի Օր. Պրասէօր:

Այս առթիւ մի քանի տեղեկութիւններ՝ Օննիկ Պէրպէրեանի կողմէ Ամերիկայում գտած յաջողութիւնների մասին: Երաժիշտը մեկնած էր այդ մեծ երկիրը այնտեղի Մշակութային Կեդր. յանձնաժողովի հրաւէրով, 14 Օգոստոս 1953ին եւ Փարիզ վերադարձաւ անցեալ տարի Դեկտեմբերի 30ին, մնալով 16 ամիս:

Առաջին երգահանդէսը Քարնեկի Հոլի մէջ գրաւած է մեծ բազմութիւն, Հայ թէ օտար:

Յայտագիրը կը պարունակէր.—

ա) Սէմֆօնի Արմէնիէն

բ) Քօնսէրթօ փուր փիանօ, որին դաշնակի մասը կատարած էր շատ հմուտ յայտնի դաշնակահար Է. Վայս

գ) Նարեկ (ողբերգում) մեներգողն եղաւ Օր. Անիթա Տէրեան, որին քնքոյշ ըին քնքոյշ ձայնը հիացում պատճառած ձայնը հիացում պատճառած էր:

Նոյն նուագահանդէսին մէջ կատարուած էր «եօթնաձայն պատարագը» Ամերիկահայ երաժշտական միութեան երգչախումբով:

Միւս երգահանդէսները եւս (Ֆիլատէլֆիա, Տիթրոյթ, Նիւ Եորք) մեծ համակրութիւն ստեղծած են, գնահատուելով մեծ երաժշտագէտների կողմից, որոնք, «ճարտարապետական նորութիւն» կը համարեն Պէրպէրեանի գործերը:

Բացի նուագահանդէսներէ, մեր երաժիշտը երեք մեծ դասախօսութիւն կատարած է նոյն քաղաքներում, իբրեւ նիւթ ունենալով «Հայ սէնֆօնիք, նոր երաժշտութիւն», այստեղ կ'արձանագրեմ իր մի քանի գաղափարները.— «Ինչպէս Կոմիտաս Վարդապետի ձգած երաժշտական այնքան հարուստ ժառանգութիւնը, որ մեր ժողովրդական երգն է, պէտք է նիւթ դառնայ հայ նոր երաժշտութեան, որ է հայ սէնֆօնիք երաժշտութիւնը»:

Այս բանը իրագործելու համար չի բաւեր անշուշտ միայն Հայ ըլլալ: Ունինք հայազգի երաժիշտներ (Արամ Խաչատուրեան, Էտկառ Մանաս, Ալան Յովհաննէս) որոնք սէնֆօնիք երաժշտութիւն կ'ընեն, բայց հայկական չէ այդ երաժշտութիւնը: Պէտք է ունենանք այնպիսի սէնֆօնիք երաժշտութիւն որ հայ մօթիֆները իրենց զարգացումովը ամբողջութեամբ գրաւեն երաժշտական գործը եւ ստեղծեն ինքնուրոյն ոճ, առանց օտար ազդեցութիւններէ:

Բացի այս չահեկան դասախօսութիւններէն, Օննիկ Պէրպէրեան մեծ հետաքրքրութիւն արթնցուցած է եւ կը յուսանք թէ պիտի շարունակէ այնտեղ ծանօթացնել իր նոր երկերը, ինչպէս եւ Եւրոպայում, որին ապացոյցը լինելու է Մարտի 20ի ձեռնարկը:

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ»

ԼԻՈՆ.— Յունուար 30ին, կիրակի կէսօրէ վերջ, տեղի ունեցաւ Կապոյտ Խաչի «Մանուկներու Օրը»: Սրահը ծայրէ ի ծայր լեցուած էր: Ժամը 4.30ին օրուան խօսնակը բացատրեց Կապոյտ Խաչի դերը, եւ Հայերէն խօսելու անհրաժեշտութիւնը ընտանեկան յարկերէն ներս, եւ թելադրեց չյուսահատիլ, այլ դիմանալ բոլոր դժուարութեանց, մինչեւ որ կարենանք փոթորիկէ բռնուած մեր նաւը նաւահանգիստ հասցնել: Անմիջապէս վերջ 60 – 70 փոքրիկներ հիւրասիրուեցան սեղաններու շուրջ, Կապոյտ Խաչի կողմէ պատրաստուած կաթով, հացիկներով եւ շոքոլայով: Ցետոյ սկսան արտասանութիւնները եւ երգերը: Սիրելի «Յառաջ», թոյլ տուր քանի մը անուններ յիշել.— Ուլուհուճեան քոյր եւ եղբայր, Շիրինեան Ա., Մկրտիչեան Ա., Ալթունեան, Աւագեան եղբայրներ եւ քոյր, Օ. Սաեփանեան, Ք. Զօչաքեան, Փաղըխեա, Լեւոնիկ Ղազարեան, Կէնճեան Հ., բոլորն ալ յաջող եւ մաքուր առոգանութեամբ: Խումբ մը փոքրիկ աղջիկներ հայկական տարազներով պարեցին, մեծ հաճոյք պատճառելով թէ իրենց ծնողքներուն եւ թէ ներկաներուն: Օր. Պօզոյեանի կողմէ գծուած իւղաներկ նկարը (Մեծն Տիգրան) աճուրդի դրուելով ներկաներու անխտիր մասնակցութեամբ գոյացաւ քսան հազար Փրանք: Աճուրդը շահեցաւ ընկեր Վ. Գամպէրեան: Ցետոյ Այրի Տիկին Եղիշէ Փափազեան հինգ հազար Փրանք նուիրեց Կապոյտ Խաչին, որով գումարը բարձրացաւ 25.000 Փրանքի: Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ալ «Սէնթ Ղազօն» սիրայօժար ցուցադրեց գեղեցիկ ժապաւէններ, Շարլօյէն, զուարճացնելով ներկաները: Իրիկուան ժամը 7ին, կրկին Խաչուհիներուն կողմէ բոլոր փոքրիկներուն բաժնուեցան նարինջ, կարկանդակ եւ շաքարեղէն: Հանդէսը վերջացաւ հայկական պարով ընդհանուր խանդավառութեան մէջ:

Այս առթիւ Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ ներկայ բոլոր նուիրատուներուն եւ Պ. Ղազար Ղազարեանին:

Ապրի՛ք, Խաչուհիներ:

ԿԱՐՕ

9000 ՋԻՆՈՒՈՐՆԵՐ պիտի մասնակցին Ամերիկացիներու հիւլէական փորձերուն որոնք տեղի պիտի ունենան մօտերս, Նեւատայի մէջ: Զեկոյցը կ'ըսէ թէ նոր զէնքեր պիտի փորձուին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (69)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

•

Կարօն, մի քիչ շունչ առնելէ յետոյ, միահամուռ կրակ է բաց անում թշնամու վրայ, որ, յանկարծակիի գալով, սկսում է ընկրկել ետ եւ կորչում ժայռերի մէջ:

Յաջողութիւնը մեր տղայոց մնաց:

«Սարերի Արծիւը» մի քիչ շունչ քաշեց եւ անկից յետոյ սկսաւ աւելի լայն ծրագիրներ պատրաստել՝ յաղթութիւնը կատարեալ դարձնելու համար:

Այդ միջոցին Ալի պէկը՝ սպիտակ դրօշակ բռնած՝ մի կին է ուղարկում մեր հրամանատարի մօտ եւ նրա միջոցով բերանացի յայտնում հետեւեալը.—

«Պատւոյս վրայ կ'երդնում, որ Սուլթանի հայրական եւ բարի խնամքով ու կատարեալ ապատութեամբ ձեզ նաւերով կը ճամբեմ Վան եւ անկից Պարսկաստան. միայն՝ ձեր զէնքերի մի մասը յանձնեցէք»:

Անդրանիկը կատաղած պատասխանում է.

— Ես ոչ Սուլթանի, ոչ էլ Ալի պէկի խօսքերուն կը հաւատամ: Գնա, ասա՛, որ մեր կռիւը ազատ կերպով գնալու մասին չէ: Մեր կռիւին միայն մահը կամ ազատութիւնը վերջ կրնայ տալ: Այս հողերը մերն են: Դուք, աւազակներդ, եկել եւ տիրացել էք: Քանի այս երկրում էք, քանի իմ երակների մէջ արիւն կայ, այս իմ քաջերի գլուխ անցած, մի օր հոս, մի օր Սիփանի, կամ Արտօսի գագաթէն կռիւ պիտի մղեմ, մինչեւ որ մեր ցանկացած նպատակին հասնինք»:

Կինը վերադառնում է Ալի պէկին քով:

Կէս ժամ վերջը սկսաւ կատաղի յարձակում:

Թրքական զինուորական շղթաներ յամառօրէն աշխատում էին մեզ տեղահան անել: Մեր չեչտակի գնդակների տարափի տակ, նրանք, մի քանի զոհեր տալով, նահանջում էին:

Սարեր եւ ձորեր լեցուած էին մուխով ու ծուխով: Հրացանների ծուխն էր այդ. որովհետեւ հազարաւոր Քիւրտեր՝ չախմախլըներով եկած էին: Դեռ Սասունցիներու նման նրանք էլ այդ նախնական զէնքերից ազատուած չէին: Որտեղից որ ծուխը բարձրանում էր, մեր տղայոց անշեղ գնդակները այդ տեղին վրայ աւեր գործում էին:

Կռիւը իր տաքութեամբը վառած էր մեր տղայոց սրտերը:

Մեր շարքերից ոչ ոք [illegible] վիրաւորուած ունեցանք:

Հայդուկների յուզմունքը իր գագաթնակէտին հասաւ: Սկսան նոյնիսկ դուրս ելնել դիրքերից եւ յարձակիլ թշնամու վրայ:

Մոկացի Աստուրը, այդ անզուսպ մարտիկը, ասում էր.

— Եթէ մեզանից մինչեւ հիմա մէկը ինկած չէ, վիրաւորուած էլ չէ, ուրեմն, թշնամին էլ նոյն վիճակին մէջ է: Ես ափսոսում եմ այն փամփուշտները, որ այդքան տրաք, տրաք են անում, խժալուր, սարսռեցուցիչ ձայներ են հանում, եւ ոչ մէկը հնձում մեր չարքերէն»:

Եւ նա նետւում է առաջ, Թռչում դիրքէ դիրք եւ կատաղի ցուլի նման խոյանում է թշնամիների դիրքերուն վրայ:

Հարիւրաւոր հրացաններ են ուղղւում այդ յանդուգն, անվախ Ֆետայիի վրայ: Բայց մի գնդակ իսկ չի դպչում: Թշնամին սարսափում է:

«Ճին է այդ Ֆետային», «հմայիլ ունի կախարդներից», ասում են:

Նափոլէոն ճիշդ էր ասել. «Եթէ մարդու համար գնդակը ձուլուած չէ, դաշոյնը պատրաստուած չէ, նրան ժայռից էլ ցած նետես, դարձեալ ողջ կը մնայ»:

Այստեղ հաստատւում էին այդ խօսքերը:

Աստուրը, վերջապէս, մի քանիսին գետին [illegible]

Բլուր[illegible] [illegible]վխտում էին «մոխրագոյն գայլերը»: Մէկը ընկնում էր, միւսը նրա տեղն անցնում:

Մուրատը յանձնում է մի քանի ռումբեր Կայծակին: Նա մօտենում է բլուրի ծայրին, ռումբի պատրոյգը վառում եւ նետում դէպի թշնամու դիրքերը: Որոշ չեմ կրնար ասել թէ՝ այդ ռումբերը, որքան վնաս հասցուցին՝ իրենց պայթումով: Սակայն, հաստատ կրնամ ասել, որ Թուրքերի յառաջխաղացումը կասեցաւ: Նրանք ընդունեցին որ՝ «Ֆետայիներու խնձորներ»ուն համը զառն էր, եւ ճաշակելը՝ յիմարութիւն: Այլեւս յառաջ գալ կամ շղթայ կազմելով դէպի բլուրները արշաւել չփորձեցին:

Ռահվայի դաշտից հարիւրաւորներ օգնութեան էին գալիս Թուրքերին:

Առաջին անգամ հանդիպում են Ջրհոր գիւղը: Հոն 70էն 80 տարեկան ծերեր եւ պառաւներ էին մնացեր: Թափում են իրենց Թոյնը այդ խեղճերի գլխին, ապա բարձրանում դէպի Շամիրամ եւ Բլուրները:

Բոլոր Ջրհորցիները տեղափոխուած էին մեր դիրքերի ետեւը, իսկ մի մասն էլ Շամիրամ գիւղն էր գացած:

Ինչպէս տեսանք, Շամիրամը պաշտպանւում էր Սմբատի կողմից, որ սուրով էր կռիւ անում:

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ
~~~

այսինքն երկու հարիւր միլիոն աւելի՝ բաղդատելով անցեալ տարուան հետ : Զինուորական ծախքերը կը կազմեն եւ - մտացոյցին 19·1 առ հարիւրը, 12 մի - լիառ հարիւր միլիոն ռուբլի· ինչ որ 11 միլիառ ութ հարիւր միլիոնի յաւելում մը կը նշանակէ անցեալ տարուան վրայ : Նախարարը բացատրեց թէ «միջազգային կացութիւնը թոյլ չի տար զեղչել մեր ազգային պաշտպանութեան վարկերը» : Ցետոյ երկարօրէն ծանրացաւ ծանր ճարտարարուեստի զարգացման վրայ որո ն համար 190 միլիառ ռուբլի յատկացուած է : Հողագործութեան տրամադրուած է 65 միլիառ 200 միլիոն ռուբլի եւն· :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Վերջին լուրերու համաձայն, ձախողուած է Լիբանանի գերագոյն փորձը՝ փրկելու համար Արաբական Դաշնակցութիւնը : Եգիպտոսի վարչապետը, զնդ· Կամալ Նասըր, որ մերժած էր տեսակցիլ Իրաքի վարչապետին հետ, յայտարարեց թէ որոշած է քաշուիլ համարաբական հաւաքական ապահովութեան դաշինքէն, քանի որ Իրաք որոշած է ստորագրել Թուրքիոյ հետ ծրագրուած դաշինքը :

Թէեւ առ այժմ Եգիպտոս չի քաշուիր Արաբական Դաշնակցութենէն, բայց իր այս որոշումը մահացու հարուած մը կու տայ այդ կազմակերպութեան : Համարաբական ապահովութեան դաշինքը կամաբակապն էր ամբողջ արաբական չէնքին :

Թուրքիոյ վարչապետը, Մենտէրէս Հտմէն մեկնած ատեն յայտարարեց թէ պիտի ստորագրեն Իրաքի հետ կնքուած դաշինքը, հակառակ Արաբական Դաշնակցութեան ընդդիմութեան : «Մենք նկատի չենք առներ միւս արաբական երկիրներու դիրքը, ոչ ալ կ'ազդուինք անոնց ընթացքէն : Բայց եւ այնպէս կը յիշեցնեմ թէ դաշինքը բաց է այն բոլոր արաբական երկիրներուն առջեւ որոնք ի վիճակի են եւ կ'ուզեն աջակցիլ Արեւմուտքի պաշտպանութեան զօրացման » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԾԱՂԿԱԽՏԻ դէպք չէ պատահած փարիզեան շրջանին մէջ· բայց եւ այնպէս առողջապահական նախարարութիւնը կը թելադրէ պատուաստուիլ : Բոլոր հիւանդանոցներուն մէջ մասնաւոր ժամեր նշանակուած են, ձրի պատուաստուելու համար :

ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐԸ պատասխանեցին Մոսկուայի վերջին ծանուցագրին, որ կը մեղադրէր թէ Փարիզի համաձայնութիւնները մանրէական են· պատերազմ կը նախատեսեն : Այս առթիւ անգլ· կառավարութիւնը երեւան հանած է Սթալինի մէկ նամակը՝ գրուած՝ 1942ին, Թունաւոր կազի գործածութեան մասին :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ կախուեցաւ Խամիս Պիումի, Արաբ մը որ ամբաստանուած էր թէ լրտեսութիւն կը կատարէր ի հաշիւ Իսրայէլի :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ կառավարութիւնը որոշեց այլեւս չըթոյլ չգործածել տաժանակիր աշխատանքի դատապարտուած բանտարկեալներու համար :

ԽՆՋՈՅՔ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ· Կ· Խաչի Ալֆորվիլի , այս կիրակի ժամը 4 — 12 Սալ տէ Սփորի մէջ (Մէզոն Ալֆոր) :

Ծիծաղի ուրախ երեկոյթ մը եւ «աչքի լոյս» , վերջին ողողումներէն փրկուած ըլլալուն առթիւ երգ, նուագ, հարսնեկան տեսարան եւ անակնկալներ :

Մուտքը եւ ճաշը միասին 500 Ֆրանք :

Հաղորդակց· միջոցներ·— Շարանթօն Էքօլէն 181 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Վէռ Մեզոն :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ·— Կրընոպլէն Հ· Յ· Դ· Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկերոջ Արմենակ Թոմասեանի մահուան առթիւ, ընտանիքին Վահան, Հրանդ Խաչատուրեան ընտանիքներուն եւ բոլոր պարագաներուն :

× Ֆ· Կ· Խաչի Պուլ· Օտոոյի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Յակոբ Մինասեանի, Տէր եւ Տիկին Վահան Յակոբեանի, Տէր եւ Տիկին Անթուան, Ժանինի նաեւ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն իրենց ողբացեալ զաւկին, անհրաժեշտին եւ եղբօրորդւոյն Կոստան Մինասեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար :

ՊԱՏՈՒՈՅ ԼԵԳԷՈՆԻ ՀԱՅ ԱՍՊԵՏՆԵՐ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան վարչութիւնը կը խնդրէ ծանուցանել թէ այսօր, շաբաթ, հինգ Փետրուար, ժամը 17·30ին Օթէլ Իէնայի սրահներուն մէջ, հանդիսաւորապէս, մեր սիրելի հայրենակիցներ Մկրտիչ Երանեան եւ Իզմիրլեան պիտի ստանան Պատուոյ Լեգէոնի Ասպետի խաչը, իրենց 1914 – 18ի հրամանատարին ձեռքով :

Հանդէսը կազմակերպուած է Ֆրանսայի բոլոր Նախկին Կամաւորներու Միութեանց եւ անոնց Համամիութեան կողմէ, այսինքն մօտ երեսուն միութիւններու եւ անոնց քառասուն հազարէ աւելի անդամներուն անունով :

Մեր սիրելի նոր ասպետները արդէն ունին Զինուորական շքանշանը, Պատերազմական, Կամաւորի, Ռազմիկի խաչերը եւ ուրիշ շքանշաններ : Հարիւրաւոր ներկաներուն ծանօթ են նոր ասպետներուն ըստացած վէրքերը, եւ անոնց պատերազմական յառաջխաղացութեան ճամբան, որոնք կը կոչուին Շըմէն տէ Տամ, Տուօմօն, Վէրտէօն, եւն· :

Վստահ ենք թէ բոլոր զինակից ռազմիկները, որոնց կարելի եղած չէ լուր տալ, պիտի փութան ներկայ ըլլալ այս մեծ հանդէսին :

× Կ'իմանանք թէ «Ընկերային Արժանեաց» ասպետի շքանշան տրուած է Աղքատախնամի անունով, ատենապետ՝ Պ· Արմենակ Աճեմեանի, ի վարձ Անկէնի շրջանին մէջ մատուցուած ընկերային ծառայութեանց :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Առնուվիլի Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի «Կառվարենց» խումբին կողմէ , կիրակի 6 Փետրուար ժամը 15ին Սալ Կալման, (Փլաս տը լա Կար) :

Կը ներկայացուի ԲԱԽՏԻՆ ԱՆԻՒԸ

(Գրիգոր Վահանի), Թատերգ· 3 արար Ղեկավարութեամբ Պ· Միհրան Շիշմանեանի :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ Անիէռ – Իսիի երգչախումբին ղեկավարութեամբ Պ· Գայիշեանի : Ժամը 19էն սկսեալ եւրոպական պար ,

Հաղորդակց· միջոց·— Շոգեկառք Կառ տիւ Նոռէն ժամը 14·40, Օթօպիւս Փորթ տը լա Շափէլ 256 թիւ :

6 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

Կիրակի ժամը 16էն կէս գիշեր
ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
«Լէ զ'Ամպասատէօր», Շքեղ սրահին մէջ
Շան զ'էլիզէ, 3, Ավընիւ Կապրիէլ :
Նուագախումբ
ՌԱՄՕՆ ՄԷՆՏԻԶԱՊԱԼ
Եւ իր երգչուհին ԼՕԼՕ ՄՕՐԵՆԱ

Ռօպէր Ռիքա երգիչ ընկերակցութեամբ կիթառի , Անտրէ Շէրվուտ, Զարլսթօն , ամերիկացի հռչակաւոր պարող, Ժօ Պըրիթպար, հաճելի անակնկալ մը , Ժան Ֆընտըքլեան եւ Պերճ Պէրպէրեան , կովկասեան պար :

Կանխաւ ապահովեցէք ձեր սեղանները հեռաձայնելով Կօպըլէն 24–39 :

Մուտք 500 Ֆրանք

SALLE GAVEAU
45, Rue de la Boëtie, Paris
Շաքաթ փետր· 5 ժամը 17·30ին
Ensemble Orchestral de Paris
Ղեկավարութեամբ՝

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

Յայտագիր·—

BEETHOVEN

1. Extraits de Promethée
2. Deux Sonates (Clair de Lune et Pathétique)
3. VIIeme Symphonie

Soliste: Naum Sluzny

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Անցեալ կիրակի մեր խումբը պարտուեցաւ Սթատ տը լ'Էսթէն մէկի դէմ 4ով :

Այս կիրակի մեր դաշտին վրայ պիտի հանդիպինք Իսի լէ Մուլինոյի Աւիա ֆըլիւպին, ժամը 13·30ին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՄԱԽԱՐԲ· Հայր· Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի պարահանդէսը Մարտ հինգին, Բիլիալի սրահին մէջ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ· ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻ
ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ
ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐՁՐ
ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

Տեղի պիտի ունենայ Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ, 27 Փետրուար, կիրակի, ժամը 15ին :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Այս առթիւ հրապարակ հանուած են նուիրատոմսեր :

Բոլոր նուէրները պիտի ծանուցուին «Յառաջ»ի մէջ :

Ձեր նուէրները կրնաք ղրկել նաեւ «Յառաջ»ի կամ հայ գրավաճառներուն միջոցաւ, կամ յանձնել անոնց որ պիտի ներկայանան, փոխան ստացագիր – նուիրատոմսի :

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՓԱՌԱՏՕՆ

Փարիզի եւ շրջաններու բոլոր դպրոցներու հայ մշակոյթի փառատօնը, կիրակի 20 փետրուար ժամը 2·30ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ :

Նախագահութեամբ Ֆրանսական Ակադեմիայի անդամ եւ նախկին նախարար

ԼՈՒԻ ՄԱՐԷՆԻ

Բոլոր աշակերտները պիտի մասնակցին խմբերգի, արտասանութեանց եւ հայկ· տարազով խմբապարերու : Հաճելի եւ աննախընթաց անակնկալներ :

Ի նպաստ կրթական ձեռնարկներու հրապարակ հանուած են մուտքի տոմսակներ, որոնք մասնաւորապէս կը գտնուին եկեղեցւոյ դիւանատունը եւ շրջաններու կրթական յանձնախումբերու մօտ :

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

ՄԱՐՏ 6Ը

ԿԸ ՄՕՏԵՆԱՅ

Դուք ալ առա՞ծ էք Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան վիճակախաղի տոմսերը :

ԱՃԱՊԱՐԵՑԷՔ

Միակ պարգեւ՝ ՖՐԵՖԱԹ մը

Տոմսերու գին՝ 100 ֆրանք :

Դիմել՝ Եկեղեցին, «Յառաջ»ին կամ Պ· Նուպար Յովհաննէսեանին :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ վարչութեան եւ գործադիր Մարմնին անդամները սովորաբար ժողովի կը հրաւիրուին այս չորեքշաբթի ժամը 18·30ին, սովորական հաւաքատեղին : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Ֆ· Կ· Խաչի մասնաճիւղը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս երկուշաբթի, ժամը ճիշդ 3ին, ընկ· Փափազեանի բնակարանը : Կարեւոր օրակարգ :

ՏԱՐՕՆ Տուրուբերանի Հայր· Միութեան ընդհ· ժողովը այս կիրակի ժամը 15ին, Քաֆէ Օ Քլէր տը Լիւնի վերնայարկը : Մեթրօ Փլաս տ'Իթալի : Օրակարգ·— ա) Ամերիկայի Կեդր· վարչութեան շրջաբերականը : բ) Հանդէսի կազմակերպութիւնը : գ) Ընթացիկ հարցեր :

ԽՆՋՈՅՔ–ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի «Մուրատ» խումբին :

Ի նպաստ «Հայաստան» ամսագրին :

Այս կիրակի ժամը 15էն 22, Հ· Օհանջանեան ակումբին մէջ : Ընտիր նուագախումբ : Տաք մթնոլորտ : Ճոխ պիւֆէ :

Մուտքը ազատ է :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Թորիկեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Ս· Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ԹՈՐԻԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ : Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

×

Տէր եւ Տիկին Ասատուր Բիլեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին ի յիշատակ իրենց սիրելի հօր ԽՆԿԻԿ ԲԻԼԵԱՆԻ (Սէօլէօզցի) մեռած Ֆիլիպէի մէջ :

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 6 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
*
DIMANCHE 6 FEVRIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7591 31e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3002

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

« ԿՈՊԻՏ ՍԽԱԼՆԵՐ »

Կը յիշէք անշուշտ, — Հայաստանէն ալ պատգամաւորներ գացին Մոսկուա, մասնակցելու համար խորհրդային գրողներու համագումարին, որ տեղի ունեցաւ անցեալ դեկտեմբերին։

Այդ պատգամաւորներէն երեքը, Է. Թոփչեան, Ն. Զարեան եւ Վ. Վաղարշեան երկար ճառեր խօսած են, որոնք ամբողջութեամբ հրատարակուեցան Երեւանի «Գրական Թերթ»ին մէջ (9 Յունուար)։

Երեք ճառերն ալ կը պարունակեն ուշագրաւ տեսութիւններ Հայաստանի գրական եւ թատերական կեանքի մասին։

Կը պարունակեն, նաեւ խոստովանութիւններ՝ ղանազան վրիպումներու առթիւ։

Անշուշտ երեքն ալ ամէն բանէ առաջ ուզած են ապացուցանել թէ որքան հաւատարմութեամբ կը հետեւին կեդրոնին, բուն բառով՝ կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէին մշակած ուղեգծին։

Ինչպէս քաղաքական, ընկերային եւ գիտական գործունէութեան բոլոր ասպարէզներուն, գրականութեան եւ արուեստի մէջ ալ «Կոմպարտիա»ն է որ կը տնօրինէ չարն ու բարին։

Խ. Միութեան անծայրածիր տարածութեան վրայ, տերեւ չի շարժիր առանց անոր հրամանին կամ հաւանութեան։

Միւս կողմէ, կուսակցութեան վարիչներուն մէջ կան դէմքեր որոնց խօսքը պատգամ է նոյնիսկ բանաստեղծութեան կամ քերականութեան մէջ։

« Լենինն ըսել է ». — « Ստալինը գրած էր » — « Ժդանով միշտ յիշեցնում էր »։

Այս վերջինը կարգ մը տեսութիւններ պարզեց 1946ին, սաստեր ալ ուղղելով։ Իր արձակած պատգամները մինչեւ այսօր կը պահեն իրենց ուժը։

Է. Թոփչեան բացատրելով ժողովուրդներու մշակոյթի ժառանգութեան առաւելութիւնները, հետեւեալ խոստովանութիւնը ըրած է իր ճառին մէջ.

— « Երկար տարիներ Հայաստանում ճիշդ չէին գնահատում անցեալի կուլտուրայի արժէքները։ Դրանց նկատմամբ առաջացել էր նիհիլիստական (ոչնչական) վերաբերմունք, որն իր հետ բերում էր գրական ամբողջ պրոցեսի պատմութեան աղաւաղում, բացասաբար էր անդրադառնում գրողների, գրականագէտների ու քննադատների աշխատանքի վրայ »։

Հասկցաք անշուշտ. տարիներով կ'արհամարհէին անցեալ մշակոյթի արժէքները՝ Հայաստանի մէջ։ Բանախօսը քանի մը օրինակներ ալ կը յիշէ.

— « Հայ կլասիկ (դասական) գրականութեան նաւից դուրս նետելով այնպիսի հեղինակների, ինչպիսիք են Րաֆֆին, Ռ. Պատկանեանը, Յակոբ Պարոնեանը, որոնց վայ-քննադատներ դրանով իսկ մոռացութեան էին տալիս լենինեան դրոյթը՝ հոգատարութեամբ վերաբերուել անցեալի կուլտուրական ժառանգութեանը »։

Եւ կը հաստատէ թէ այժմ դարձի են եկած։ Ի՞նչպէս։

Ո՜ղջ մնայ պարտիան (կուսակցութիւն)։

— «Սովետական Միութեան Կոմունիստական պարտիայի Կենտ. Կոմիտէն օգնեց մեզ ուղղելու այն կոպիտ սխալները ու գաղափարական աղաւաղումները որ թոյլ էին տրուած հայ կլասիկ գրականութեան մեծ վարպետների նկատմամբ »։

Բանախօսը այս առթիւ յատկապէս կը յիշէ թէ կուսակցութեան օգնութեամբ կրցան «ըստ արժանւոյն գնահատել Եղիշէ Չարենցի բանաստեղծական հարուստ ժառանգութիւնը»։

Ուրեմն ազա՛տ եւ անկա՛խ Հայաստանի մէջ կ'անտեսէին անցեալ մշակոյթի ժառանգութիւնը, սեւ ցանկը անցուցեր էին կարգ մը գրական վարպետներ, մինչեւ որ օգնութեան հասաւ Մոսկուայի Կոմպարտիան եւ դարձի եկան։

Կը խօսինք տակաւին։ Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԱՀԼԻՃԸ ՏԱՊԱԼԵՑԱՒ

273Ի ԴԷՄ 319 ՁԱՅՆՈՎ

ՄԷՆՏԷՍ ՖՐԱՆՍԻ ՎԵՐՋԻՆ ԿՈՉԸ

Կը նախատեսուէր արդէն։ Ազգ. Ժողովը ուրբաթ իրիկուընէ մինչեւ շաբաթ առտու շարունակելով վիճաբանութիւնները, ի վերջոյ մերժեց վստահութեան քուէ տալ եւ դահլիճը ինկաւ առտուան ժամը 4.30ին։

Ինչպէս կը հաստատեն բոլոր թերթերն ալ, շատ ծանր տագնապ մըն է որ կը ծագի, ճիշդ այն պահուն երբ Ֆրանսան զբաղած է բազմազան հոգերով, ներքին թէ արտաքին ճակատի վրայ։

Նկատի առնելով կացութեան ծանրութիւնը, Ազգ. Ժողովին պատուակալ նախագահը, Էտուէն Էռիօ, կը յայտնէր իր ընկերներուն թէ ինք վստահութեան քուէ պիտի տայ եւ կը թելադրէր որ իրեն հետեւին։ Բայց սկիզբէն ի վեր երկուքի բաժնուած էր իր կուսակցութիւնը (արմատական), Հիւս. Ափրիկէի հարցին առթիւ։ Ուրբաթ օր ամէնէն բուռն յարձակողականը գործեց նախկին վարչապետ մը, Ռընէ Մայէր (արմատական), այնպէս որ Պ. Մէնտէս Ֆրանս, նոյնպէս արմատական, զայրանալով Լաֆոնթէնի մէկ առակը յիշեց։

Ուրբաթ գիշերուան վիճաբանութիւնը բացաւ ներքի՛ն նախարարը, Միթրան, որուն իրաւասութեան ենթակայ է Ալժերիան։ Նախարարը պաշտպանեց դահլիճին քաղաքականութիւնը։ Բացատրեց թէ Ֆրանսայի դիրքը երբեք չէ տկարացած Ալժերիոյ մէջ, ուր 49.700 զինուոր ունէին անցեալ յունիսին, իսկ այժմ 83 հազար։ Անմիջապէս օգնական զօրք ղրկուեցաւ երբ ըմբոստութիւն մը ծագեցաւ անցեալ նոյեմբերին։ Կռիւները կը շարունակուին մինչեւ այսօր։ Կառավարութիւնը կը ջանայ խափանել Ալժերիոյ անջատողական փորձերը, բայց միեւնոյն ատեն կ'աշխատի ապահովել բնիկներուն բարօրութիւնը եւ յառաջդիմութիւնը։ Գալով Ալժերիոյ մէջ տիրող վախին, նախարարը զայն կը վերագրէ արհեստական պատճառներու։ Շատեր կը չափազանցեն սովորական դէպքեր։ «Ոչ մէկ փաստ կայ որ ապացուցանէ թէ կառավարութիւնը թերացած է իր պարտականութեան մէջ, զինուորական, քաղաքական կամ հոգեբանական տեսակէտով»։

Ուրիշ քանի մը երեսփոխաններ յայտարարեցին թէ վստահութեան քուէ պիտի չտան։ Ժողովրդական Շարժումի անդամներէն Քոթ Ֆլորէ, նախկին նախարար, բացատրեց թէ «կարեւոր տարակարծութիւններ մեզ կը բաժնեն կառավարութենէն, որ պատշաճ միջոցները չգործածեց Ալժերիոյ մէջ, բարեկարգութիւնը վերահաստատելու համար։ Ֆրանսա պէտք էր յենուր երիտասարդութեան եւ նախկին ռազմիկներուն վրայ։ Այժմ բանտերը լեցուած են եւ իսլամ ու քրիստոնեայ երեւելիները կը բողոքեն զսպողական միջոցներու դէմ։ Կառավարութիւնը անհրաժեշտ կորովը ցոյց չտուաւ այդ բռնութիւնները չափաւորելու համար։ Թունուզի մէջ ալ կառավարութիւնը յստակօրէն չսահմանեց ինքնավարութեան բովանդակութիւնը, բանակցութիւնները սկսելէ առաջ»։

ՃԱՓՈՆԻ կառավարութիւնը հաւանեցաւ բանակցիլ Խ. Միութեան հետ, իբրեւ ժամադրավայր առաջարկելով Նիւ Եորքը։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ Մոլոթով խիստ գաղտնի տեսակցութիւն մը ունեցաւ անգլիական եւ հնդկական դեսպաններուն հետ, Ֆորմոզայի մասին։ Երկու դեսպանները կը մերժեն որեւէ տեղեկութիւն հաղորդել։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

« ԱՐԱՔՍ »Ը ԿԱՐԳ ՓՈԽԵՑ

Մեր ճարտարագէտ բարեկամը, Պ. Նուպար Յովհաննէսեան դուլ դադար չունի, անձնական գործերէն դուրս ալ։

Մշտնջենական շարժում, ինչպէս իր բանեցուցած ելեկտրական գործիքները։

Երեք տարի առաջ ձեռնարկած էր մանկական եւ պատանեկան թերթ մը հրատարակելու, արդիական դրութեամբ, — ամբողջովին պատկերազարդ պատմութիւն, ազգային եւ միջազգային կեանքէ։

Թերթը կը հրատարակուէր ամիսը երեք անգամ, չորս էջ, եւ մեծ ընդունելութիւն գտաւ։

Այժմ լոյս կը տեսնէ նոր ծաւալով մը, իբրեւ ամսաթերթ, 32 էջ եւ մասնաւոր կողքով։

Աչքի առջեւ ունիմ Յունուարի եւ Փետրուարի թիւերը, ճոխ բովանդակութեամբ։

« Արաքս » կը պահէ իր հիմնական դիմագիծը, իբրեւ մանկական եւ պատանեկան թերթ։

Բայց, հասակ նետած եւ կարգ փոխած է այժմ։

Եթէ երէկ մանկապարտէզ էր, այժմ շրջանը աւարտած ըլլալով, մտած է տարրական դասարան, առաջնորդութեամբ Տիկին Շաքէ Ս. Տէր Մելքոնեանի։

Երկու թիւերն ալ կը պարունակեն սիրուն պատմութիւններ, հայկական թէ օտար, պիտանի գիտելիքներ, զուարճալիքներ, զբօսանքներ, հանելուկներ եւ մարզական լուրեր։

Աւելի ճոխացած է պատկերազարդ մասը։ Յունուարի թիւը կը պարունակէ լման 15 էջ, — « Ոսկի փնտռողները», երկրորդը՝ 13 էջ, նուիրուած Արշակ Բ.ի։

Միայն այս բաժինը կրնայ օրերով զբաղեցնել մանուկները եւ պատանիները, որոնք միշտ նորութիւն կը փնտռեն։

Փետրուարի թիւը կը պարունակէ յօդուածներ Վարդանանցի մասին, ինչպէս եւ ձայնագրուած երգ մը՝ « Հայրենի կարօտ» (խօսք Ս. Շահազիզ, երաժշտութիւն Ի. Կանաչեան)։

Դժբախտաբար կարգ մը վրիպակներ սպրդած են, անշուշտ իբրեւ հետեւանք աճապարանքի։ Իսկ Բ. թիւին 4 և 5 էջերը սխալ կապուած են։

Առաջին թիւին մէջ կ'երեւայ ֆրանսերէն յօդուած մըն ալ։ Չեմ գիտեր, շարունակելի՞ է թէ պատահական։

Ամէն պարագայի մէջ, խորապէս գնահատելի է ձեռնարկը եւ կրնայ աւելի կատարելագործուիլ, պայմանաւ որ հայրիկները ու մայրիկներն ալ կատարեն իրենց պարտքը, Արաքսի ջուրերուն վարժեցնելով իրենց զաւակները։ Վ.Ա.Հ.

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Կարգը եկած էր վարչապետին, որ զարմանք յայտնեց քանի մը ելոյթներու առթիւ, մասնաւորապէս յիշելով Քոթ Ֆլորէի պարագան։ «Այդ կուսակցութիւնը քանի մը համագումարներու մէջ հաւանած է որ ինքնավարութիւն տրուի Թունուզի եւ բարենորոգումներ կատարուին Ալժերիոյ մէջ։ Երբ Պ. Քոթ Ֆլորէ կը մեղադրէ կառավարութիւնը թէ ծայրայեղ խստութիւններ կը գործադրէ եւ բանտերը կը լեցնէ, թուականները չի՞ շփոթեր։ Եթէ կայ կառավարութիւն մը որ պարպած է բանտերը, ներկայ կառավարութիւնն է։ Երբ ես իշխանութեան գլուխ եկայ, բանտերը լեցուն էին Թունուզի եւ Մարոքի մէջ»։

Յետոյ անցնելով Թունուզի հետ կատարուած բանակցութեանց, Պ. Մէնտէս Ֆրանս յայտարարեց.

— Երկու ազգերուն միութիւնը պէտք է ըլլայ անքակտելի, կազմական եւ վերջնական։ Մենք վճռած ենք չընդունիլ որ եւ է անջատում։ Բանակցութիւնները ապահոված են ներկան, իսկ ապագան բաց է։ Յետագայ բանակցութեանց ընթացքին կառավարութիւնը նկատի պիտի առնէ այստեղ յայտնուած մտահոգութիւնները»։

Աւելի ընդլայնելով նիւթը եւ անցնելով ընդհանուր քաղաքականութեան, Պ. Մէնտէս Ֆրանս շարունակեց.

— « Եթէ վստահութեան քուէ տաք, պիտի գիտնաք թէ ո՛ւր կ'երթաք, իսկ եթէ մերժէք, ո՞ր շինարար քաղաքականութեան պիտի հետեւիք։ Դուք ծանր հետեւանքներու տեղի կու տաք իսլամական երկիրներու մէջ։ Ես կը պնդեմ թէ երկու քաղաքականութիւններ կարելի էին, մեղմացում եւ բարենորոգում, ինչ որ մեր ուղեգիծն է, եւ զսպողական քաղաքականութիւն։ Ի՞նչ տարօրինակ մեծամասնութիւն կը մաղթեն անոնք որ այսօր կ'ուզեն տապալել կառավարութիւնը։ Կ'ուզեն իշխանութեան գլուխ անցընել այնպիսի մարդիկ որ զսպողական քաղաքականութիւն։ Ի՞նչ տարօրինակ մեծամասնութիւն։ Ընդդիմադիր հոսանքը այսօր կազմուած է այլազան տարրերէ։ Այն թունաւոր զէնքը զոր կը դարձնէ իրեն դէմ պիտի դառնայ։ Բացորոշապէս կ'ըսեմ — այս վիճաբանութեան իմաստը վարչապետը փոխել չէ, այլ ելք մը գտնել Հիւս. Ափրիկէի մէջ։ Կառավարութիւնը գտած է իր ուղեգիծը։ Որոշած է հետեւիլ վստահութեան եւ յառաջդիմութեան ճամբուն, յանդուգն քաղաքականութեամբ մը։ Կը կրկնեմ, Ազգ. Ժողովը երբեք այնքան ծանր պատասխանատուութեան մը առջեւ չէ գտնուած որչափ այս գիշեր »։

Առտուան ժամը 2.45 էր, երբ նիստը ընդհատուեցաւ, որպէսզի խմբակցութիւնները խորհրդակցին, ինչ որ ձեւակերպութիւն մըն էր։ Մթնոլորտը պատրաստուած էր արդէն, վստահութեան քուէն մերժելու համար։

× Քուէարկութեան արդիւնքէն ետք բուռն տեսարաններ պարզուեցան Ազգ. Ժողովին մէջ։ Ժամը 5.10ին Պ. Մէնտէս Ֆրանս նորէն բեմ ելաւ, նոր ճառ մը խօսելու համար, բայց կարելի չէր լսել, խժալուր աղմուկին մէջ։ Ուստի ստիպուեցաւ սղագիրներուն տուն տալ։ Ահա իր խօսքերը. — «Չեմ ծածկեր յուզումս եւ դառնութիւնս, ոչ թէ ինծի, այլ երկրին համար։ Կը ցաւիմ որ կարելի չեղաւ շարունակել իմ կառավարութեան ձեռնարկած գործը։ Կը յուսամ թէ պիտի չընդհատուի, որովհետեւ ինչ որ եղաւ երկրին բարիքին համար էր»։

Յետոյ ուղղակի Ելիզէի պալատը գնաց, դահլիճին հրաժարականը յանձնելու համար։

ՏԱԳՆԱՊԻՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ

Քսաներորդ կառավարութիւնն է որ պիտի կազմուի, պատերազմի դադարումէն ի վեր։ Հանրապետութեան խորհուրդը տակաւին չէ վաւերացուցած Փարիզի համաձայնութիւնները եւ հաւանական է որ աւելի ուշանայ քննութիւնը։ Ընդդիմադիրները փորձեր կը կատարեն, քանի մը շաբաթ, մինչեւ անգամ քանի մը ամիս յետաձգելու համար վաւերացումը, բայց լաւատեսներ կը կարծեն թէ այլեւս կարելի չէ ձգձգել։ Ծերակոյտին մէջ որոշ հակառակութիւն կը տիրէ Մէնտէս Ֆրանսի դէմ։ Հաւանական է որ նոր վարչապետ մը աւելի նպաստաւոր ընդունելութիւն գտնէ։

Գալով նոր վարչապետին, կը կարծուի թէ չափաւոր պահպանողական մը պիտի յաջորդէ Պ. Մէնտէս Ֆրանսի, օրինակ՝ Պ. Էտկառ Ֆոր, որուն յանձնուած էր արտաքին գործերու նախարարութիւնը, երկու շաբաթ առաջ։ Կը յիշուին ուրիշ անուններ ալ, — Ռընէ Մայէր, Անթուան Փինէ եւն.։ Ամէն պարագայի մէջ, դժուարութեանց պիտի հանդիպի նոր դահլիճին կազմութիւնը։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՍԻՊԻԼ

●

Երբ ես պզտիկ աղջիկ մըն էի, մեր տանը մէջ կը խօսէին Սիպիլին մասին։ Ես չէի հասկնար թէ ինչ կ՚ըսէին անոր վրայ, եւ թէ որքան մելան կը հոսէր եւ խօսք կ՚երթեւեկէր հօրս եւ անոր միջեւ, լեզուաբանական վիճաբանութիւններու առիթով։

Բայց գիտէի, թէ Սիպիլն էր որ կու գար մեր մօտի Պէյլէրին պարտէզը նստելու, աւազանին մօտ, աքասիայի ծառին տակ, իր փոքրիկ աղջկան հետ, որուն անունը Ատրինէ էր։

Այդ պարտէզին մէջ, շատ որոշ կերպով աչքիս առջեւն է, փոքրիկ աղջկան դառնալը այն մարմարէ աւազանին շուրջ, ուր իմ մանկութեանս հետ ապրած, երկու մարմարէ առիւծներ կային, որոնց բերաններէն ջուր կը վազէր, երբ տօնի օր մը ըլլար։

Այդ աւազանին շուրջ դարձող ուրիշ փոքրիկ աղջիկներ ալ կային, բայց ես Սիպիլին աղջիկը կը յիշեմ միայն, որովհետեւ ան, փայլուն ապակիներով ակնոց մը դրած էր, ոսկիէ թելերով ականջներուն եւս հաստատուած։ Եւ ես շատ կը նախանձէի իրեն, այդ ակնոցներուն համար։

Ինծի այնպէս կը թուէր թէ, այդ փայլուն ապակիներով եւ ոսկիով շրջանակուած ակնոցը, անոր դէմքին վրայ դահակալ՝ գայն կը զատէր, կը բարձրացնէր մեզ բոլորէս, եւ թէ անոր մէջէն ան աշխարհը շատ վերէն կը տեսնէր. ես կը խնդենայի երբ կը խորհէի, որ թերեւս ալ, կրնար անոնցմով թռչիլ…

Որոշեցի ես ալ ակնոցի մը տէր դառնալ։ Ծնողքիս առջեւ, աչքերս փոքրացուցի, գոցեցի, յետոյ խոշոր խոշոր բացի, լացի ու աղաչեցի, բայց օգուտ չըրաւ։ Ես մնացի իմ սեփական աչքերովս այս աշխարհին վրայ։ Իսկ Սիպիլին աղջիկը, Ատրինէն, իր ակնոցով կը թռվռար ճերմակ մարմարէ աւազանին շուրջ, յանկարծ օդին մէջ խոյանալու սպառնալիքով մը..

Այն ատենը, երբ կը տեսնէի Սիպիլը, նստած աւազանին մօտաքասիային տակ, շրջապատուած, եւ ճառագայթող ժպիտով մը, կը խորհէի թէ անիկա անսովոր պարիկ մըն էր, որ իր աղջկան այդպէս թռչեցնող ակնոց մը տուած էր…

***

Անցան քանի մը տարիներ։ Կարդալ սորվեցայ եւ ինկայ գիրքերուն մէջ։ Պատկերազարդ բարակ հաւաքածոներէն վերջ, ձեռքս ինկաւ աւելի հաստը եւ դժուարը, ուր հանդիպեցայ Սիպիլին ստանուններուն, «Դարավերջին հիւանդը», «Ժանեակները»…

Կրնամ ըսել թէ այդ բանաստեղծութիւնները իմ գրական առաջին յուզումներս եղած են։ Ցնած անոնց կշռոյթին եւ գեղեցիկ հայերէնին վրայ, գոց սորված, բարձրաձայն կ՚արտասանէի, պտըտելով մեր պարտէզին խոշոր չոճիներուն տակ։ Եւ այդ ոտանաւորներուն մէջ եղած մասնաւոր, եւ քիչ մը հիւանդագին մթնոլորտը, եւ յատուկ զգայնութիւնը, սուր արահետներ բացին իմ տղու զգայնութեանս մէջ…

Դարձեալ տարիներ անցան։ Ես դարձայ ամերիկեան քոլէժէն նոր շրջանաւարտ եղած մեծ օրիորդ մը, կեանքին վրայ անչափելի եւ անհասանելի յոյսերով ծանրաբեռն։

Օսմ. Սահմանադրութեան խելայեղ շրջանին էր, ուր ամէն մարդ իր անձը բաղմապատկած, շուարած էր թէ ո՞ւր նետուի, իր ոգեւորութիւնը աւելի լաւ պոռթկալու համար։

Առաքելական ոգիով օժտուած ընկերուհիի մը կողքին, ես ալ նետուեցայ հանրային գործունէութեան գիրկը։ Շատ չէի գիտեր թէ ինչ պիտի ընէի, բայց խնդիրը մանաւանդ շարժիլն էր, երթալ, գալ, ըլլալ վերջապէս…

Հիմնուեցաւ «Աշխատանքի Տուն»ը։ Բայց անգամ մը որ հիմնուեցաւ, եւ երազը դարձաւ իրականութիւն, իմ տկարութիւնս հոն երեւան եկաւ, երբ ես մընացի երազին վրայ…

Եւ այդպէս էր, որ ժողովի մը մէջ, ուր շատ մը նոր տիկիններ հրաւիրուած էին, եւ ուր բոլորը, շատ լուրջ եւ գործէն հասկցող, կը վիճէին բերուելիք կարի մեքենաներու, գործուելիք ձեռագործներու, եւ կարուելիք հագուստներու մասին, ես, նստած աթոռիս մէջ հետզհետէ աւելի խորանալով եւ տարածուելով, միտքս պըտոր եւ աչքերս առաստաղին, առած էի ժողովականի մը համար անսովոր, եւ երազէ գինով էակի մը երեւոյթը…

Յանկարծ սթափեցայ վրաս դամուած երկու աչքերէ։ Գիրուկ կին մըն էր, խըրտացած սեւ աչքերով, որ կը նայէր ինծի, եւ գայթակղած, անունս կը հարցնէր քովինին։

Կը պատրաստուէի աթոռիս մէջ շըտկուիլ, եւ ժողովին փախած թելը բռնել, երբ տեսայ որ այդ կինը, խստութենէն յանկարծ ողեւորութեան մէջ ինկած, թողած ժողովին հարցերը, դէպի ինծի կուգար, կ՚առնէր գլխս իր թեւերուն մէջ, ու կը համբուրէր, կրկնելով շարունակ.

— «Ես Սիպիլն եմ, ակնոցով Ատրինէին մայրիկը. ճանչցա՞ր գիս …»։

***

Պէյլէրին պարտէզին, մանկութեան այն օրերէս ի վեր, չէի տեսած Սիպիլը։ Մարմարէ առիւծներէն, եւ փայփլուն ապակիներով ակնոցներէն ի վեր, շատ բաներ փլեր, եւ նորեր շինուէր էին անոր եւ իմ մէջս։ Եւ այդպէս էր որ, քանի մը տարիներ եւս վերջ, երբ առաջին գիրքս հըրատարակուեցաւ, երկիւղով եւ հետաքըրքրութեամբ օրինակ մը ղրկեցի Սիպիլին։

Յետոյ այլեւս, Գնալի կղզիին այն սիրելի կարմիր հողին եւ կապոյտ Մարմարային եզերքն էր որ տեսայ Սիպիլը։ Գիրքս սիրած էր, եւ կ՚ըսէր.

— «Կը նախանձիմ քեզի, որ կը գրես դարու մը մէջ, ուր ազատօրէն կրնաս քու եսդ երգել։ Ես սախպուեցայ միշտ ուրիշին ցաւերը լալ, որոնք անշուշտ իմ ցաւերս էին դարձեալ, բայց որքան քողարկուած…»։

***

Անկէ ետք, իր բարեկամութիւնը ուզեց շնորհել ինծի Սիպիլը։ Կը սիրէի երթալ Գնալըի իր տունը, ուր կային նաեւ ակնոցներով Ատրինէն, իր Հրանդը եւ իր ժմման…

Խորունկ, խանդավառութեամբ եւ իմայրականութեամբ լեցուն աչքեր ունէր, եւ կը զարմանայի, երբ այդ աչքերով, յաճախ կը խօսէր ծերութեան եւ մահուան վրայ։ Ինծի այնպէս կը թուէր, թէ այդ աչքերով չէր կարելի մեռնիլ…

Եւ կը կրկնէի իրեն.— «Կիները եւ բանաստեղծները տարիք չունին։ Դուք, թէ՛ կին, թէ՛ բանաստեղծ, ոչ կրնաք ծերանալ, ոչ ալ մեռնիլ …»։

Կը խանդավառուէր կեանքի միրաժին առջեւ իսկ, ու կը ժպտէր, համոզուած ըլլալու պատրանքը տալ ուզելով ինծի, եւ ինքզինքին…

ՄԱՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

«Սիրուած դէմքեր» հատորէն (անտիպ)

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՑՈՒՑԱՏԵՏՐԸ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆԻ ԶՈՅԳ ՀԱՏՈՐՆԵՐԸ

●

Խօսելէ առաջ Արամայիս Սրապեանի զոյգ հատորներուն մասին, «Հանդիպումներ Մուսայիս հետ» (Վենետիկ, 1949) եւ «Ալոլոյէն Վենետիկ» (Վենետիկ, 1953), յիշողութեանս մէջ կ՚արթննան երկու իրողութիւններ, որոնք կապուած են բանաստեղծին անձին հետ։

Առաջինը՝ անոր աշխատակցութիւնն է մեր «Կեանք և Արուեստ» ամսագրին։ Ամէն մէկ քերթուածին կ՚ընկերանային գըրական բովանդակութեամբ մտերմական նամակներ, որոնք կը խօսէին յաճախ իր անհատական կեանքի եւ գրական հետաքըրքրութեանց մասին։ Այն թուականներուն իսկ առատ արտադրող մըն էր։

Երկրորդ իրողութիւնը՝ իր մասնակցութիւնն էր «Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ» մատենաշարին տասներկուերորդ հատորին։

«Արդի Հայ Գրականութեան» Բ. հատորն էր, որ նուիրուած էր արտասահմանի գրողներուն։

Ակնարկուած հատորը լոյս կ՚ընծայէինք 1941ին, երկրորդ համաշխարհային պատերազմին ամէնէն սաստիկ մէկ շրջանին։ Արամայիս Սրապեան մեզի ղրկած էր բազմաթիւ քերթուածներ, որոնց մէջէն ընտրութիւն մը ըրինք եւ հրատարակեցինք «Հայ Մայրեր»ը։

Հիմա սեղանիս վրայ ունիմ քերթուածներու զոյգ հատորները։

Արամայիս Սրապեան բազմաթիւ լարերու վրայ կը փորձէ իր արուեստը։

Առաջին լարը՝ տրտմութեան, վիշտի եւ ցաւի լարն է։ Պատանի տարիքէն իսկ հարցականներու առջեւ կը գտնէ ինքզինք, որոնց չի կրնար պատասխանել։ Իր որոնումները սարդ — ոստայններու կը նըմանցնէ, որոնք հովերուն դէմ կը քայքային։ Բնութեան մէջ ալ երբ մանուշակ մը կը նկարագրէ, կամ ուռենիի մը շուքին կ՚ապաստանի, իր երգերը մի՛ տ թախծոտ են։

Երկրորդ լարը բնութեան հարազատ լարն է։ Իր բոլոր երեւոյթներուն տակ։ Միջավայրը, ուր կը մեծնայ բանաստեղծը, ուր ուսում կ՚առնէ։ Կ՚երգէ Ս. Ղազարը, Վենետիկը, Ալպեան, ծովը, Լիտօն, Իտալիան, գիւղը, աղջիկները, կղզիները։ Այս վայրերուն մէջն է որ բանաստեղծին երազկոտ հոգին կ՚երգէ կարօտ ու խորհուրդ եւ մանաւանդ իր սիրած աղջնակը, առաջին սէրը, «ղոււոր հուրին աչաղեղ»։

Երրորդ լարը նուիրուած է պարագայական քերթուածներու եւ անհատներու։ Այս շարքին մէջ ոգեկոչուած են Պայրըն, Ալիշան, Մ. Պէշիկթաշլեան, Ինտրա, Ա. Ահարոնեան, Զօրավար Անդրանիկ, Սիամանթօ եւ Հայր Թ. Վ. Թոմաճեան։ Ինչպէս նաեւ պատերազմի եւ գինուորական կեանքէ դրուագներ։

Չորրորդ լարը, սիրոյ լարն է։ Բանաստեղծի սիրոյ էնթական, Արմինէն կը նըմանի հովտի խորքին մէջ թրթռացող կանաչ ջուրին, օրօրուող մանուշակին, շըշող սիւքին եւ աղբիւրի կարկաչին. —

Նէ գեղեցիկ ու բարի,
Ունէր խորունկ աչէեր կապոյտ,
Վարսեր թելթել, եւ իր կոյսի
Հոգին ունէր կայծեր բոցուտ,
Որոնք աստղե՛րն էին ծաւի
Իր սիրելի ճակտին անփոյթ։

Եւ վերջապէս հինգերորդ լարը՝ հայրենասիրականը։ Անշուշտ չէր կրնար չերգել հայրենիքը, հայ մայրերը, մեր մեռելները, հայրենի ատուածները, հայ աղեկը, մեհեանները եւ հայ հերոսները։

Կրկնութիւններ անխուսափելի են իր մօտ։ Այս շարքին մէջ «Արինչ» վերնագրով քերթուածը բանաստեղծին երջանիկ պահերէն մէկն է, ուր կ՚երգէ ազնուական արիւնով իր սեւուկ ձիուն գեղեցկութիւնը։

Վենետիկեան բանաստեղծ սերունդներուն բառարանը գիտէի որ ճոխ է, պերճ ու գեղեցիկ։ Հանդիպած էի բառերու, որոնց գործածութիւնը յաճախադէպ չէ։ Արամայիս Սրապեանի բառարանը սակայն ոչ միայն ճոխ է, այլեւ հարուստ՝ գրեթէ անծանօթ ու չգործածուած բառերով։ Ընթերցողը ստիպուած է յաճախ բառարանի մը օգնութեան դիմելու։ Բառեր, որոնք արդի մեր արձակ գրականութեան մէջ չեն գործածուիր։ Անշուշտ ունին իրենց նշանակութիւնը, մանաւանդ մեր գրաբար, ոսկեդարեան մատենագրութեան մէջ։ Բառեր, որոնցմէ ես գըտայ առնուազն ութսուն հատ, բացառաբար Արամայիս Սրապեանի զոյգ հատորներուն մէջ։ Աւելորդ չըլլար կարծեմ յիշել հոս քանի մը տասնեակ.— ուղփեան, թիլ, դիւրագուն, շղաշատկուն, պախավէժ, գերմակ, թասուն, փողոշուկ, ամզան կամ ամղան, ամոխալս, լեսուրք, լոբուստ, որոթ, գազալս, փարաւավեւ, թբրթըրակ, յաղթկու, անճիմ, քուպին, քուռակն, չանարդագուրդ, քանասար, վիրագ, լեպեղտի, եմակ, առաւուշտ, ժմտերես, յափսիթերս, մախիզ, շնթիչ, քաշտի, կառան, խոնոն, եւայլն, եւայլն։

Արամայիս Սրապեանին բարեկամական խորհուրդ մը ունէի։ Կարելի եղածին չափ քիչ արտադրել։ Ներշնչումի ճշմա․խտ պահերուն միայն անցնիլ սեղանին առջեւ, խտացնել մտածումը, եւ վարել գիտնալ զգացումները։ Երբ յարգուած են այս պայմանները, հոն արուեստի փոքրիկ գըլուխ գործոցներ կրցեր է ստորագրել։

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (43)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

●

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԲ.

Գարեգինը վազեց դէպի կնոջ մահճակալը, մի տեսակ անմարդկային, գրեթէ անասնական ձայնով կանչեց «Սառա» եւ բատ երեւոյթին, ուզում էր վրան ընկնել նրան, բայց բժիշկը մի ձեռքով հիւանդի զարկերակը բռնած, միւսով կամաց հեռացրեց նրան, եւ խեղճը տեղն ու տեղը արձանացաւ, աչքերը սարսափահար գամելով կնոջ դէմքին։

Սառան պառկած էր անշարժ. դէմքն սպիտակել էր «քաթան»ի պէս. շրթունքները ուռել, կապտել էին, շրջապատուած լայն, սեւաւուն շրջանակներով. կիսաբաց կոպերի տակից պլպլում էին աչքերի սպիտակուցները ապակու անկենդան փայլով։ Սկզբում ինձ թուաց թէ արդէն մեռած է, բայց յետոյ տեսայ, որ կուրծքը վեր վար է անում եւ կիսաբաց շրթունքներից մի թեթեւ հեւք էր լսւում։

Հիւանդի զարկերակը քննելուց յետոյ բժիշկը ետ նայեց, մատով մօտ կանչեց աղախնին եւ, դառնալով մօտը կանգնած տանտիրուհուն, խնդրեց, որ հիւանդի հագուստը հանեն։

Այլեւս անյարմար համարելով իմ ներկայութիւնը, ետ դարձայ եւ դուրս գնացի առաջին իսկ դռնով։ Սկզբում չիմացայ, բայց յետոյ տեսնեմ՝ մտել եմ հիւրասենեակը, ուր այդ երեկոյ տեսակցութիւն ունեցայ Սառայի հետ։ Ահա այն աթոռը դրան մօտ, որի վրայ նստած էր Սառան, եւ մի բոպէ ինձ թուաց, թէ ականջումը դեռ հնչում են նրա ցասմնալից խօսքերը եւ ապա աղեկտուր հեծկլտանքը։ Ի՞նչ էր պատահել այնուհետեւ, եր, այդ տեսակցութիւնից յետոյ, ես թողի նրան ուժգին hիստերիայի մէջ, — այդ մասին ոչինչ չգիտէի, բայց ինձ համար միանգամայն պարզ էր, որ մեր չարաբաստիկ խօսակցութիւնը ճակատագրական դեր էր խաղացել Սառայի հետագայ վիճակի մէջ։ Իսկ այդ վիճակի հետեւանքը այժմ ես տեսայ աչքիս առջեւ։ Թէեւ մի կողմից ինքս ինձ ըղարացնում էի նրանով, որ մտածում էի, թէ այդ բոլորը կատարուել էր եւ պիտի կատարուէր մի տեսակ տարերային ուժով եւ հակառակ իմ ցանկութեան, բայց եւ այնպէս ուղեղիս մէջ գամուել էր այն միտքը, թէ այդ բոլորի պատճառը միայն ես էի եւ թերեւս ոչինչ չպատահէր, եթէ չլսէին Գարեգինին եւ բնաւ չմիջամտէի։ Այդ պատճառով նստած էի հոգեպէս միանգամայն սպանուած, իր գործած ոճիրի ամբողջ ծանրութիւնը գիտակցող մարդու պէս, եւ ականջներս լարել էի դէպի հարեւան սենեակը, որտեղ լսուող ամէն շշնջիւն կլանում էի ամբողջ էութեամբս։ Չեմ կարծում, թէ սիրտս այնքան ուժգին ու խորապէս արձագանգէր այդ շշնջիւններին, եթէ այնտեղ, հարեւան սենեակում, մերձիմահ պառկած լինէր իմ սրտակից հարազատներից ոեւէ մէկը։

ԺԳ.

Գրեթէ լուսադէմ էր, որ վերադարձայ տուն եւ քնեցի կամ աւելի ճիշդ կը լինի ասեմ, ընկայ ծայր աստիճան ծանր ու տանջալից մի թմրութեան մէջ՝ լի հազար ու մի անհեթեթ, անբովանդակ ու սարսափելի տեսիլներով։

Զարթնեցի սենեակիս մէջ լսուած ինչ որ քայլերի ձայնից։

Նայեմ տեսնեմ՝ Թուսեանն է։

Սկզբում ոչինչ չէի հասկանում։ Գլուխըս այնքան ծանր էր, որ կարծես գանկս դադարկել եւ լցրել էին կապարով։ Յետոյ յանկարծ մտաբերելով գիշերուայ եղելութիւնը, միանգամից սթափուեցի եւ վեր թռայ։ Նոր նկատեցի, որ պառկել եմ առանց հանուելու։ «Ի՞նչ եղաւ Սառան»

— Այս էր առաջին միտքը, որ ծագեց գըլխումս, նորից տրորելով սիրտս ու հոգիս։

Սակայն առջեւս կանգնած էր այդ ամբողջ անցուդարձի՝ ինքը, հեղինակը — Թուսեանը, որի անակնկալ վերադարձը պակաս չհետաքրքրեց ինձ։

— Այդ ի՞նչ է, դու չե՞ս գնացել, հարցրի զարմացած։

— Ոչ, պատասխանեց կտրուկ։

— Ինչո՞ւ։

Չպատասխանեց։

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԲԵՄ

ՎՈԼՓՈՆԷ — ՍԱԼԵՄԻ ՎՀՈՒԿՆԵՐԸ

●

Պարտութենէ մը վերջ յաղթանակ մը եղաւ Ժան Լուի Պառոյի համար Վոլփոնէի ներկայացումը անցեալ իրիկուն: Երբեք չարաթ առաջ, Պառո, որ եղակի արուեստագէտ մըն է, նուիրուած բեմին՝ սիրով եւ հաւատքով, մեծ պարտութիւն մը կրեց երբ այնքան յաջող դասական «Պեռենիս»ին հետ տուաւ անգլիացի բանաստեղծի մը գործը՝ «Զորս գերիներու երազը»:

Անշուշտ հաղուադէպ է որ «առաջին»ի մը հրաւիրեալները տարրական քաղաքավարութիւնը չունենան լռելու, երբ չեն հաւնիր ներկայացումի մը, եւ սուլեն, վիրաւորական խօսքեր արտասանեն ներկայացման իսկ ընթացքին, թատրոնը վերածելով տօնավաճառի:

Պառո չազդուիր այսպիսի երեւոյթներէ եւ որոշած է շարունակել «պայքարը», համոզուած՝ գործին արժէքին ինչպէս նաեւ Քրիստոֆըր Ֆրայի բանաստեղծի կարողութեան:

Այսօր, Պառո երկար ժամանակի մը համար յաջող ներկայացում մը աւելցուցած է իր խաղացանկին վրայ: Ճիշդ է որ աւելի դիւրին է երբ ներկայացուի արդէն ծանօթ խաղ մը, քան բոլորովին նոր գործ մը՝ ձեւով եւ խորքով:

Մենք չենք կրնար խօսիլ 28 տարի առաջ ներկայացուած Վոլփոնէի մասին զոր այնքան յաջողութեամբ խաղացած է Տիւլէն ինչպէս կը հաստատեն բոլոր քննադատները, եւ կրնան այսօր զուգահեռական մը բանալ երկու ներկայացումներու միջեւ: Մենք հազիւ կը յիշենք չարաճճի Վոլփոնէ մը, Հարրի Պոր որ շատ տպաւորիչ եւ բնական էր:

Այսօր Պառո իր բեմադրութեան համ՚ր փորձած է հետեւիլ, ինչպէս ինք կ՚ըսէ. — «Մեր մեծ վարպետին՝ Տիւլէնի»: Անգլիացի Ճօնսընի այս թատերախաղը, «Վոլփոնէ կամ աղուէսը» որ գրուած է ԺԶ. դարուն, ներշնչման աղբիւր եղած է նախ Սթեֆան Ցվայկի, ապա անոր նորոգած գործը վերածուած է Ֆրանս. թատերախաղի մը Ժիւլ Ռոմէնի կողմէ, 1927-ին: Այս վերջինը ինք կը պատմէ թէ երբ առաջին անգամ լսած է Վիէննայի մէջ աւարտիլիայի հեղինակին գործը, հասկցած է թէ ինք պէտք է անկէ ներշնչուի եւ ոչ թէ ուղղակի Ճօնսընի գործէն որուն վրայ արդէն Ցվայկ արդիւնաւոր մեծ աշխատանք մը տարած է: Այսօրուան թատերախաղը գործն է ուրեմն երկու գրողներու որոնք կը յիշեն սակայն Ճօնսընի անունը:

Վոլփոնէի նիւթը ծանօթ է: Դրամին ուժը, մարդոց ստրկութիւնը դրամին առջեւ, ամէնուն կեղծիքը, ահաւասիկ ամբողջ պատկերը խաղին: Կը յիշենք անշուշտ Մոլիէռը, անոր «Ագահը», «Թարթիւֆ»ը, բայց հակառակ բոլոր նմանութեանց հոս չենք կրնար գտնել անոր թեթեւութիւնը եւ կատակերգութեան սլացքը: Ուրիշ է Մոլիէռ այդ ճիւղին մէջ:

Վոլփոնէ կծծի մը չէ, այլ խելացի, ապեւլքցիի խորամանկութեամբ օժտուած, անպարոյական հարուստ մը: Գիտէ թէ մարդիկ որքան պզտիկ են դրամին առջեւ եւ իր շողոքորթ ծառային միջոցով կը շահագործէ անոնց այդ նկարագիրը: Սուտ լուրեր իր ծանր հիւանդութեան եւ շուտափոյթ մահուան մասին՝ պատճառ կ՚ըլլան որ երեք «Բարեկամներ», մէկը նոտար, մէկը առեւտրական, միւսը վաշխառու նուէրներով, ոսկիով, մէկը նոյնիսկ իր կինը տրամադրելով ուզեն հաճոյք պատճառել Վոլփոնէին: Երեքն ալ առանձին առանձին եւ շնորհիւ շողոքորթ Մոսքային վստահ են որ Վոլփոնէ իրենց պիտի կտակէ ամբողջ հարստութիւնը:

Շատ շահեկան է այս զանազան տիպարներուն նկարագրութիւնը, մանաւանդ երբ մեր դիմաց ունինք Պառոն որ վաշխառու, նուէրներով, ոսկիով, մէկընոյնիսկ բացառիկ էր թէ դիմագծութեամբ և թէ խաղարկութեամբ: Կը կարծեմ թէ Պառոյի լաւագոյն դերերէն է եթէ ոչ լաւագոյնը: Վոլփոնէի դերը կատարեց Ֆէրնան Լըտու որ տկար էր: Մեծ դերասան է, բայց շատ պարկեշտ երեւոյթ մը ունէր եւ չկրցաւ միմիքներով եւ աւելի մեղկ ձեւերով տալ հարազատ Վոլփոնէ մը:

Միւս դերասանները՝ Ժան Տըսայի (Մոսքա), Ժան Սեռվէ (առեւտրակ՚ն Քորվինօ), Սիմօն Վալեր (ցնծուհի մը), Պօշան (դատաւորը) եւ Անտոէ Պարսաքի տէքոռները կ՚ապահովեն Մառինյիի շատ հաճելի երեկոյ մը:

★

Սառա Պերնառ Թատրոնը իր կարգին երկար ժամանակի համար լեցուն սրահներ ապահոված է Արթըր Միլլըրի թատերախաղով: «Սալէմի վհուկները», զոր բեմադրած է Ռեմօն Ռուլօ անտարակոյս կարեւոր գործ մըն է:

Մարսել Էմէ, որ կատարած է թարգմանութիւնը ամերիկացի մեծ գրագէտ՚ն այս գործին, յաջող եւ հարազատ ներկայացում մը կուտայ, նոյնիսկ եթէ նիւթը իր չափազանցութիւններով որոշ առեններ խորթ երեւայ բոլորին:

Միլլըր, իր թատերախաղին համար ներշնչուած է 1690ին պատահած դատավարութենէ մը Ամերիկայի մէկ գիւղաքաղաքին մէջ: Այնատեն ալ պետութիւնը եւ կրօնը ծուռ կը նայէին կախարդութեան: Միլլըր օգտագործած է այս դէպքը, ընտեղծելով անշուշտ աւելի սեղմ շրջանակ մը, եւ կեդրոնական երկու-երեք տիպարներ:

Ապիկայէլ, եւ հետը ուրիշ աղջիկները գիշերները անտառին մէջ կախարդական տեսարաններու եւ պարերու տուած են իրենք զիրենք, եւ երբ գաղտնիքը մէջտեղ կ՚ելլէ, ինքզինքը փրկելու համար աղջիկը կը հաւատացնէ պատուելիներուն եւ դատաւորներուն թէ ինք ալ, զոհ է այդ կախարդութիւններուն եւ իր թելադրութեամբ Պոսթընէն եկած դատաւորներ կը ձերբակալեն եւ կախել կուտան բազմաթիւ գիւղացիներ: Այս առիթէն օգտուելով ի հարկէ Ապիկայէլ ձերբակալել կուտայ իր նախկին տիրուհին որ զինքը ամուսնին հետ գտնելով վռնտած էր: Հակառակ ամուսինին անկեղծ խոստովանութեան որ կ՚ուզէ բացատրել թէ այդ աղջիկը սուրբ մը չէ, ան ալ մահուան կը դատապարտուի: Վերջին անգամ թէեւ երբ վարագոյրը կ՚իջնէ, յայտնապէս իրականութիւնը երեւան կ՚ելլէ, բայց մինչ այդ քանիներ ի զուր մեռած են:

Այս նիւթը անշուշտ միամիտ եւ անհաւատալի կողմեր ունի, թէեւ հեղինակը եւ թարգմանիչը կը կարծեն թէ այս միամտութիւնները և դիւրահաւատութիւններն այսօր ալ կան նոյն ձեւով, եթէ ոչ կախարդական պատմութիւններու գոնէ քաղաքական եւ ուրիշ խնդիրներու առիթով:

Այս ներկայացման շահեկան մասը կը կազմեն բեմադրութիւնը և յարդարանքը: Առաջինը, ըսինք արդէն, գործն է Ռուլօյի որ այս վերջին տարիներուն հանդիսացաւ Թատրոնի լաւագոյն բեմադրիչներէն մին: Երկրորդը գործն է Լիլա տը Նոպիլիի որ ծանօթ է իր բանաստեղծական նօրը ճաշակով: Նիւթը, ըսինք արդէն քիչ մը խորթ է եւ նպատակը անյայտ: Խաղին եւ հասարակութեան. միջեւ կապ մը չստեղծուիր հակառակ դերասաններու յաջող խաղարկութեան: Յիշենք մանաւանդ Ապիկայէլի դերին մէջ Նիքոլ Քուրսէլը, Անրի Քռեմիէօն՝ պատուելիի դերին մէջ, Սիմօն Սինեոռէն եւ Իվ Մոնթան որոնց առաջին երեւումն էր բեմի վրայ:

Ընդհանուր ձեւով, սակայն, շահեկան ներկայացում մը որ ցոյց կուտայ նաեւ բեմին բոլոր կարելիութիւնները, նկատի առնելով մանաւանդ խաղին թատերական ուժը:

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԻՆՉ ՏԵՍԱԿ ՎԷՊԵՐ ԿԸ ԿԱՐԴԱՆ

Անցեալ Յունուար 8 – 12 Սեւ Անտառ՚ն (Գերմանիա) մէկ հովիտին Զատ Կուկ-պախի մէջ ինը երիտասարդ ֆրանսացի գրագէտներ հանդիպում մը ունեցան գերմանացի գրագէտներու հետ, բոլորն ալ յետպատերազմեան սերունդէն: Եւ քննեցին միեւնոյն հարցը, — «Վէպին վիճակը եւ իր ընթերցողը»:

Հէլմութ Պրաէմ, գերման քննադատ մը՝ կը գրէ թէ արեւմտեան Գերմանիոյ երկու հազար հրատարակիչներու միջեւ միջակ տաղանդի գրագէտ մը աւելի դիւրութեամբ առիթ կ՚ունենայ հրատարակելու իր գործը, հակառակ անոր որ ձեռագիրներէն հարիւրին մէկը վար կը դրուի: Կը նշանակէ թէ որքան մեծ է մատուցումը եւ թէ ընթերցանութեան ճաշակը ինչ արագօրէն կ՚աճի: Նկատելի է նաեւ գերարտադրութիւն մը. որով չծախուած գիրքերը իրարու վրայ կը դիզուին:

Միւս կողմէ եթէ վէպ մը միջին հաշուով տասներեք մարք կ՚արժէ, յիսուն միլիոն բնակիչի (արեւմտեան Գերմանիա) համար շատ սահմանափակ է սպառել ու համար տարեկան 2500 տեսակ գիրք: Այս գինը շատ ցած է բաղդատելով ապրուստի գինին հետ:

Ինչո՞ւ ուրեմն վէպը չի ծախուիր: Նախ իբրեւ հետեւանք հրատարակիչներու քաղաքականութեան: Անոնք ճարտարարուեստի վերածած են գիրքը: Գիրքերու այս ողողումը փճացուց ընթերցողին վստահութիւնը: Իսկ այս երեւոյթը լաւ արդիւնք մը ունեցաւ: Հետզհետէ խումբ մը ընթերցողներ շուղեցին խաբուիլ, որով հաւանական է որ փոխուի հրատարակիչներու քաղաքականութիւնը:

Վերջացաւ այն թուականը (1948) երբ բոլոր գիրքերը կը ծախուէին: Այսօր 17 առ հարիւր է վիպական գրականութեան հրատարակութիւնը: Ժողովականները չեշտեցին թէ ոչ Գերմանիոյ, ոչ ալ Ֆրանսայի մէջ հրատարակիչները ծրագրեալ քաղաքականութիւն չունին: Կ՚առնեն ինչ որ կ՚առաջարկուի:

Հանրային գրադարաններու մէջ պատկերը հետեւեալն է 1954ին. — Նիւրընպէրկի մէջ որ երեք հարիւր հազար բնակիչ ունի չորս միլիոն գիրք տրուած է կարդալու: Գրեթէ նոյնքան կը հաշուեն Փարիզ քաղաքին գրադարաններուն տուած գիրքերը:

Ինչ տեսակ վէպեր աւելի կը կարդացուին, — Այս հարցին պատասխանեց Ուոլթըր Հէօլըրէր, որ գրական քննադատ է եւ գրականութեան դասախօս Ֆրանֆորթի համալսարանին մէջ: Ան դասաւորում մը կատարելով ըսաւ թէ մեծ տեղ կը բռնէ «Անդոհանքի վէպը» որ կը յարմարի ժողովուրդի մեծ մասին ճաշակին:

Յետոյ կուգան «անհրաժեշտ», իրականութեան հետ կապուած վէպերը:

«Անդոհանքի վէպերը» ամէնէն շատ սպառում ունին, ինչ որ ալ ըլլայ նիւթը: Ապա կուգան այն անունները որոնք ամէնէն շատ սպառում կ՚ապահովեն, ինչպէս Թոմաս Մանի գործերը:

Յետոյ սպառում կ՚ապահովեն այն գիրքերը ուր գերման ընթերցողը կը գտնէ իր մտածումներուն եւ ընթերցումի վարժութիւնը:

Վերջին պատերազմէն ի վեր ժողովուրդի ճաշակները զգալապէս փոխուած են: Օտար վէպերու հանդէպ մեծ սէրէ մը ետք, 1948ին դրամական բարենորոգման հետ, գիրքի արտաքինին ալ սկսան ուշադրութիւն դարձնել: Կարեւոր էր որ մեծ ըլլար գիրքը եւ լաւ կազմուած: 1953ին, հետաքրքրութիւնը ուղղուած էր դէպի կեղծ-գիտական եւ կենսագրական գիրքերը, իսկ 1954ին յաջորդեց երգիծական եւ դասական ճաշակ մը: Ժողովուրդը կը խուսափի այն բաներէն որ զինք դէմ յանդիման կը բերեն իր ներկայ վիճակին հետ եւ հետզհետէ դէպի իր անցեալի պատմուածքներուն կ՚երթայ: Ոչ մէկ «շատ սպառող» գիրք վէպ է եղած:

Վէպը հինգերորդ տեղ կը գրաւէ.

Առաջին տեղը կը գրաւեն ժամանակակից անձնաւորութեանց յուշերը: Ժողովուրդը կը մերժէ ամէն տեսակ գրականութիւն որ անանձնական է եւ կամ կեղծ ստուգութիւն կը կրէ:

Կը ԽՆԴՐՈՒԻ հատիկ – հատիկ գրել անուն, մականուն, ստորագրութիւն, քաղաքի, գիւղի, փողոցի կամ սրահի անուն, նուիրատուներու եւ վարչութեանց անդամներու ցանկեր, եւայլն:

Խմբագիրը եւ գրաշարը հանելուկ լուծելու պարտականութիւն չունին:

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (70)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ Ս

●

Այդ ձեւը թէ թշնամին կը կատաղեցնէր եւ թէ սարսափ կ՚ազդէր: Այդ ձեւը ցոյց կը տար նաեւ որ թշնամին անզօր եւ անվարժ էր: Թուրք Մէհմէտճիկը կանոնաւոր զինուորական մարզանք չէր տասած: Եթէ ոչ՝ նրանց համազարկերից պէտք էր որ ֆետայիները թաղնուէին եւ իրենց գլուխները դուրս չհանէին, մինչդեռ մենք հակառակն էինք տեսնում:

Թշնամին կ՚ուզէր գիւղը խուժել: Գաղտնի ճանապարհներով մօտենում էր այն կէտերին, ուր Սմբատը մի քանի «չախմախլը» հրացանակիրներ էր դրել՝ գիւղին մուտքը գոցելու նպատակով:

Ահա մի սոսկալի հրացանաձգութիւն. ծուխի եւ մուխի մէջ կը կորսուէին մեր տղաքը: Մերոնք, իրենց թիւը քիչ լինելուն պատճառով, երկար չէն կրնար դիմադրել: Իրենց դիրքերը թողնում են եւ արագ – արագ նահանջում դէպի գիւղ: Տղաներէն մէկը թեւից կը վիրաւորուի: Ընկերները կը վերցնեն հրացանը եւ թեւը մտնելով՝ կը բերեն գիւղ: Թշնամին նրանց ետեւէն կրնկակոխ կը հասնի: Յաղթանակը տարած «պաշիպօզուք» զինուորները անխնայ կը կրակեն:

Երեք տղաները իրենց ճանապարհէն կը շեղին եւ մօտակայ ժայռին ետեւ կը թաղնուէին: Ահա այդ ատեն Սմբատի խրոխտ ձայնը կը բարձրանայ՝ «Կրակ»: Եւ երեսուած ղաղաններին ուղղութեամբ հրացանները կ՚որոտան, գնդակները կը սուրան եւ կը ծակեն երկուքի կուրծքն ու իրանը, կը տապալեն գետին, իսկ միւսները անմիջապէս յետ կ՚ընկրկին ու կը մտնեն մօտակայ թուփերի եւ մացառների տակ եւ այնտեղից կը սկսին կրակել, լուծելու համար իրենց սպաննուած ընկերների վրէժը: Բայց այդ բոլորը ի զուր կ՚անցնի:

Մի թուրք սպայ, որ նրանց կը հրամայէր, կը սպաննայ հայհոյալից կոչտ ձայնով իր զինուորներին, որ անմիջապէս յառաջանան: Ահա այդ պահուն Հայրաթի գնդակը կը ծակէ այդ բարբարոս եւ ամօթ սպայի կոկորդը եւ վերջ կը տայ նրա սպառնալիքներին ու հայհոյանքներին:

Մի զինուոր վազելով հաղորդեց բանակին սպայի սպանութեան բօթը:

Ձիաւոր սպայ մը մի յիսնեակի հետ յառաջանում է դէպի տղայոց դիրքերը: Սմբատի ազդարարութեան վրայ, լաւ նշանառու տղաները ուղղում են իրենց հրացանները դէպի այդ կողմը: Գնդակները՝ կրկին ոռնալով՝ գնում են, եւ ահա սպան սարսափած ձիու գլուխը դարձնում է յետ, թողնում զինուորները եւ անցնում է՝ մի ժայռի ետեւ:

Երեւում է, որ գնդակները շատ մօտէն են անցել, չեն դիպել եւ այժմ պահուած տեղից հրամաններ է արձակում:

Նոր հրացանակիր վաշտեր էին գալիս իրար ետեւից մեր դիրքերի դէմ եւ հողի խորտուբորտութիւնների մէջ անյայտանում:

Շնորհիւ մեր հեռաձիգ հրացաններին, այդ ահաւոր բազմութիւնը ոչ մի սարսափ չէր ազդում մեր վրայ:

Թուրք զինուորները այնպէս պահուած էին, որ շատ անգամ չէինք կարողանում ճշդել թէ՝ գնդակը ո՞ւրտեղից է գալիս: Եթէ նրանք էլ մեզ նման յանդգնութեամբ մէջտեղ գային եւ իրենց տեղը ցոյց տային, մեր տղաքը կը լեցնէին այդ ձորերը թրքական «պաշըպօզուք» զինուորների եւ քրտական խաժամուժի դիակներով:

Այստեղ ասեմ, որ զինուորական տեսակէտով նրանց այդ պատսպարուելու կերպերը աւելի ճիշդ էին: Դա անպատճառ վախկոտութեան նշան չէր: Դա կռուի խակական մեթոտն էր: Լաւ զինուորները այնպէս ինքզինքնին կը ծածկէին, որ ամենալաւ ռազմագէտ զինուորականն իսկ պիտի չուարէր նրանց տեղերը երեւան բերելու: Մերինները յաճախ իրենց յանդգնութեամբ զինուորական օրէնքների դէմ էին մեղանչում, բայց չէինք կարող տարբեր կերպով վարուիլ: Փարթիզանական կռիւների մէջ նման շեղումները երբեմն իրենց օգտակարութիւնն ունին:

Կռիւը կարծես, կամաց կամաց իր վախճանին էր հասնում: Թշնամին իր ահագին ուժով սկսում էր կարծես ընկրկել:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ԵԳԻՊՏՈՍ ԿԸ ԲԱԺՆՈՒԻ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԼԻԿԱՅԷՆ

Վերջին լուրերը կը հաստատեն թէ արաբական երկիրներու վարչապետներուն խորհրդաժողովը կատարեալ անել մը մատնուած է, իբրեւ հետեւանք Եգիպտոսի եւ Իրաքի անհաշտ ընթացքին: Պաղտատ որոշած է ստորագրել Թուրքեւիրաքեան դաշինքը, որ կը բաղկանայ հետեւեալ չորս կէտերէն. —

1. Ստորագրող երկիրները տեղեկութիւններ պիտի փոխանակեն իրենց երկիրներու ներքին ապահովութեան մասին: — 2. Իւրաքանչիւր երկիր պիտի արտօնէ որ զինամթերք փոխադրուի առանց մաքսատուրքի, միւս երկրին պաշտպանութեան համար. — 3. Ուրիշ արաբական երկիրներ ալ կրնան միանալ. — 4. Դաշինքին տեւողութիւնն է հինգ տարի եւ կրնայ մեքենաբար նորոգուիլ հինգ տարուան համար եւս, եթէ կողմերէն մէկը ժխտական պատասխան չտայ չորրորդ տարիէն վերջ: Սուրիոյ արտաքին նախարարը, որ Պաղտատ գացած էր մասնաւոր պատուիրակութեան հետ, կը բացատրէ թէ Իրաքի պատասխանատու վարիչները չեն կրնար մերժել Թուրքիոյ առաջարկած գինակցութիւնը, նկատի առնելով իրենց աշխարհագրական եւ ռազմագիտական դիրքը:

Գահիրէի դիւանագիտական շրջանակները կ'ըսեն թէ Եգիպտոս պիտի գործադրէ իր սպառնալիքը, բաժնուելով Արաբական Դաշնակցութենէն եթէ վարչապետներու վերջին ժողովը ձախողի կիրակի օր (այսօր):

ՉԻՆԱԿԱՆ ԹՆՃՈՒԿԸ

Դիւանագիտական շրջանակները տենդագին աշխատանքի ձեռնարկած են, ելք մը գտնելու համար չինական թնճուկին, որ աւելի բարդացած է քանի որ Չինաստան մերժեց ընդունիլ Ապահովութեան Խորհուրդին հրաւէրը:

Մ. Նահանգները չեն կարծեր որ Չինաստան մերժէ բանակցութեան ուրիշ որեւէ ձեւ: Իսկ իրենք հակառակ են որեւէ նոր խորհրդաժողովի եւ կ'ուզեն տագնապը լուծել Ազգաժողովին միջոցաւ: Անգլիա կը շարունակէ հաշտարար ձեռնարկներ փորձել, ի հարկին համաձայն ըլլալով առանձին խորհրդաժողովի մը, ինչպէս եղաւ Հնդկաչինի համար, Ժընեւի մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԿԱՄՈՒՏԻ ՏՈՒՐՔԵՐԸ պէտք է յայտարարուին մարտ մէկէն առաջ:

ԾԱՂԿԱԽՏԻՆ դէմ պաշտպանուելու համար տասնըմէկ միլիոն դեղաչափ (տող) պատուաստ բաժնուած է ամբողջ Ֆրանսայի մէջ: Որ եւ է նոր դէպք չէ պատահած, բայց հազարաւորներ կը պատուաստուին զգուշութեան համար: Երկու կասկածելի դէպքեր նշմարուած են Պելժիոյ մէջ:

ԲՈՒՌՆ ՓՈԹՈՐԻԿ մը կը տիրէ Ատլանտեանի ափերուն վրայ: Շատ մը նաւեր դժուարութեան մատնուած են:

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարութիւնը Դամասկոս հրաւիրեց Գերմանիոյ նախկին ելմտական նախարարը, Տոքթ. Շախտ, խորհրդակցելու համար տնտեսական ձեռնարկներու մասին:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գերագոյն Խորհուրդը միաձայնութեամբ քուէարկեց ելմտացոյցը, մասնաւորապէս շեշտելով թէ անհրաժեշտ է զարկ տալ ծանր ճարտարարուեստի գործունէութեան, ինչպէս առաջարկած էր Խրուշչեւ, Կեդր. Կոմիտէին արտակարգ նիստին մէջ:

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ չորս մեծ պայթիւններ տեղի ունեցած են Խ. Միութեան մէջ, 1954 Սեպտեմբերին եւ Նոյեմբերին, համաձայն Ֆրանսայի գիտական հետազօտութեանց վերատեսչութեան քաղած լուրերուն:

Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Թատերական ներկայացումները տեղի պիտի ունենան կիրակի 13 Փետրուարին, կէսօրէն վերջ ժամը ճիշդ 4ին:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Սուլթան Գարաքիլլէեան (Զէնկիլէրցի) կը փնտռէ իր տաքրոջ Յովհ. Գարաքիլլէեանի աղջիկը, որ տարիներ առաջ Պոլիս՝ Տոքթ. Գաչեանի մօտ կը մնար, եւ ամուսնանալով անցած էր Ամերիկա: Կը խնդրուի տեղեկացնել «Յառաջ»ի:

«Հայրենիք»էն կը խնդրուի արտատպել:

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՓԱՌԱՏՕՆ ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԷՋ

Փարիզի եւ շրջանի բոլոր դպրոցներու աշակերտներու Մշակոյթի փառատօնը տեղի պիտի ունենայ, կիրակի 20 Փետր. ժամը 15ին, Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ՝ Կրթական Մարմնի, ի նպաստ Կրթական ձեռնարկներու:

Հովանաւորութեամբ՝

Հայրապետական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ եւ

Նախագահութեամբ Ֆրանսական Ակադեմիական Պ. ԼՈՒԻ ՄԱՌԷՆԻ

Բոլոր դպրոցներու աշակերտները անխտիր կը մասնակցին հանդէսին: Խմբերգ, մեներգ, օրուան տօնին պատշաճ արտասանութիւններ, զանազան խմբապարեր, մենապար ընկերակցութեամբ դաշնակի եւ ջութակի:

Սահակ Մեսրոպի կենդանի պատկերը, ներկայացում «ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ»: Անոնք որ կը սիրեն հայ մշակոյթին սեղծագործ ուժը եւ մեր Մեծասքանչ լեզուն այժմէն թող ապահովեն իրենց տոմսակները, դիմել Փարիզի եւ շրջակայ հայ եկեղեցիներու հոգաբարձութեանց եւ բոլոր դասընթացքներու տեղական կրթական յանձնախումբին:

Տոմսերու գին 100, 200 եւ 300 ֆրանք:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

Տեղի պիտի ունենայ Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ, 27 Փետրուար, կիրակի, ժամը 15ին:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Այս առթիւ հրապարակ հանուած են նուիրատոմսեր:

Բոլոր նուէրները պիտի ծանուցուին «Յառաջ»ի մէջ:

Ձեր նուէրները կրնաք ղրկել նաեւ «Յառաջ»ի կամ հայ դրամատուներուն միջոցաւ, կամ յանձնել անոնց որ պիտի ներկայանան, փոխան ստացագիր – նուիրատոմսի:

ՄԱՐՏ 6Ը

ԿԸ ՄՕՏԵՆԱՅ

Դուք ալ առա՞ծ էք Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան վիճակախաղի տոմսերը:

ԱՃԱՊԱՐԵՑԷՔ

Միակ պարգեւ՝ ՖՐԵՔԱԹ մը

Տոմսերու գին՝ 100 ֆրանք:

Դիմել՝ Եկեղեցին, «Յառաջ»ին կամ Պ. Նուպար Յովհաննէսեանին:

ԽՆՋՈՅՔ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի, այս կիրակի ժամը 4 — 12 Սալ տէ Սփորի մէջ (Մէզոն Ալֆոր):

Ծիծաղի ուրախ երեկոյթ մը եւ «աչքի լոյս», վերջին ողողումներէն փրկուած ըլլալուն առթիւ երգ, նուագ, հարսնեկան տեսարան եւ անակնկալներ:

Մուտքը եւ ճաշը միասին 500 ֆրանք:

Հաղորդակց. միջոցներ. — Շարանթոնէն 181 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Վէռ Մեզոն:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ 1955

(Բ. ՏԱՐԻ)

Կազմեց՝ ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Ծոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, պատկերազարդ:

Գրական էջեր. — Հայկ. Կեանք, Արուեստի աշխարհ, Հայաստան, Կէս – բժշկական, գաղութներ (Լիբանան եւ Սուրիա), երգիծանք, մարզաշխարհ, անցքեր, մահագրութիւն, օրացոյց եւն.:

ԳԻՆ 1200 ՖՐԱՆՔ

Թղթատարի ծախքով 1300: Դիմել՝ «Յառաջ»ի գրատուն Հրանտ Սամուէլի: ՄԱՐՍԷՅԼԻ համար Յ. ՄԱԼԱՔԵԱՆի՝

3, Bd. Théodore Turner, Marseille

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս ուրբաթ ժամը 21ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը:

Պիտի խօսին

Պ.Պ. Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԵՒ Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

Երեկոյթը նուիրուած է ողբացեալ՝

Ա. ՄԻՆԱԽՈՐԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Արտասանութիւն «Արհաւիրքի օրեր»ու հեղինակէն: Մուտքը ազատ է:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը չորեքշաբթի գիշեր Քառէի վերնայարկը: Դասախօս՝ Պ. Գ. ԳՈՐԵԱՆ: Նիւթը՝ «Հայաստանի սովետական գրողներու համագումարը»: Գեղարուեստական բաժին՝ Պ. Գ. Մելիքեանի կողմէ:

«ԱՐԱՔՍ» ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԱՄՍԱԹԵՐԹ

Լոյս տեսան երրորդ տարուան Ա. եւ Բ. թիւերը, Յունուար, Փետրուար 1955, բոլորովին նոր ձեւով ու բովանդակութեամբ, չահեկան գրուածքներով եւ հետաքրքրական նկարներով:

Բաժանորդագրութեան պայմաններ Ֆրանսա հազար ֆրանք, արտասահման 1400 կամ չորս տոլար:

Խմբագիր Շ. Ս. ՏԷՐ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ

Տնօրէն Ն. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

14, Rue du Soleil, Paris (20) TRU. 47-48

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Սէն Ժերոմի Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ թաղ. խորհուրդը իր խորին վշտակցութիւնները կը յայտնէ Պ. Ոսկեան Շէրպէթեանի եւ Կէպէճեան ընտանիքին իրենց կնոջ և աղջկան Թագուհի Շէրպէթեանի մահուան առթիւ: Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է այս առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները ի նպաստ դպրոցին. — Պ. Պ. Կարպիս Օհանեան, Պ. Անթուան (Պառ Թապա), Յակոբ Մելտոնեան հազարական ֆրանք, Սուրէն Մինասեան, Տէր Մինասեան եղբարք, Կարապետ Ասարլըքեան, Այրի Տիկին Վերժին Դաւիթեան, Յովհաննէս Ժամկոչեան, Տոքթէօր Յակոբ Սիվրիհիսարլեան, Նշան Մազմանեան, Մելեմէճեան ընտանիք, Շապուհ Համբարձումեան, Աբրահամ Մանկասարեան հինգ հարիւրական ֆր.:

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք նաեւ Մարսէյլի Հայ Գերիներու Միութենէն երեք հազար ֆրանք ի նպաստ դպրոցին, ողբացեալ Լեւոն Սինանեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի պարահանդէսը Մարտ հինգին, Քլիւպի սրահին մէջ:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ վարչութեան եւ գործադիր Մարմնին անդամները սովորաբար ժողովի կը հրաւիրուին այս չորեքշաբթի ժամը 18.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս երկուշաբթի, ժամը ճիշդ 3ին, ընկ. Փափազեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Աստուր Բիլեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին ի յիշատակ իրենց սիրելի հօր ԽՆԿԻԿ ԲԻԼԵԱՆի (Սէօլէօզցի) մեռած Ֆիլիպէի մէջ:

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան յանձնախումբը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Պ. Սուրէն Ֆէսճեանի (նախապէս Մարսէյլ, այժմ Ամերիկա) որ առաջին անգամ 25.000, Բ. անգամ 50.000 ֆրանքով մասնակցած է եկեղեցւոյ շինութեան ֆոնտին:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Տէր եւ Տիկին Ա. Տէր Զաքարեան եւ զաւակները՝ իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն այն բոլոր հայրենակիցներուն եւ բարեկամներուն՝ որոնք, գրաւոր եւ բերանացի բարեմաղթութիւններով իրենց համակրանքը յայտնեցին Ա. Տէր Զաքարեանի, իր կրած վիրաբուժական գործողութեան առթիւ:

Պ. Տէր Զաքարեան կատարելապէս առողջացած ըլլալով՝ հետեւեալ նուէրները կ'ընէ. — ա) Սէն Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցիի թաղականութեան՝ հինգ հազար ֆրանք, բ) Ֆ. Կապ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին՝ հինգ հազար ֆրանք, գ) Տարօն Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան՝ տասը հազար ֆրանք: Բաշխուելու համար իր կարօտ հայրենակիցներուն: Ստանալ՝ դիմելով Ա. Տէր Զաքարեանի,

15, Rue du Terras (2e étage)
Marseille (B. du R.)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ալֆորվիլէն Տէր եւ Տիկին Ուստուրլիկեան Տիկին Սաթենիկ Մանուկեանի մահուան առթիւ հազար ֆրանք կը նուիրեն Ֆ. Կապ. Խաչի Օգ. կայանի շէնքին նորոգութեան:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 8 ՓԵՏՐՈՒԱՐ * MARDI 8 FEVRIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 7592 31e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3003

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՐՔԱ՜Ն ԳՌԵՀԿԱՑԱՆ…

Աւելի՛ք մը ի վեր սանձակոտոր մոլեգնութեան մը հասած է հակահայկական խաչակրութիւնը, առաջնորդութեամբ «պրոգրեսիւ» կոչուած խմբակներու եւ ռամկավար թերթերու :

Շատ մը տեսակէտներով, ամէնէն պժգալին այս վերջիններուն ընթացքն է:

Միւսները հրամանի տակ են: Ասոնք իրբեւ թէ կը մտածեն ու կը գործեն անկա՛խօրէն :

Եւ խաչակրութիւնը ստացած է այնպիսի ձեւ մը որ շատ կը յիշեցնէ Իսլամի եւ «կեավուր»ի խնդիրը :

Իսլամը իրենք են, «կեավուր»ը՝ Դաշնակցութիւնը :

Եւ անդադար փրփուր կը տեղան, թոյն կը հոսեցնեն, չահագործելով, խեղաթիւրելով ամէնէն պարզ իրողութիւնները :

Միեւնոյն առեն ամբողջ սիւնակներ կը տրամադրեն ծթռած դաւանափոխներու կամ Կովկասէն փախած հասարակ խաչագողներու դարչահոտութիւնները տպելու համար:

Մեծ պատիւ պիտի ըլլար արձանագրել անունները: Թող նորէն կարդան եւ կարմրին, եթէ մարդկային արժանապատուութեան հետք մը մնացած է իրենց խմբագրութեանց մէջ :

Այս միջոցին օրուան հրատապ խնդիրն է Կիլիկիոյ Կաթող. ընտրութեան յետաձգումը: Անսպառ դրամագլուխ՝ ռամկավարներուն համար :

Ձենք ուզեր մխրճուիլ այդ բանալէձին ներքին ծալքերուն մէջ, որոնք լայնօրէն պարզուած են Միջին Արեւելքի Դաշնակցական մամուլին կողմէ:

Մեր կամկար եւ ննկամիտ հակառակորդները զուրկ են ուրիշ ծամոց մը :

Կարդացէք եւ զատեցէք: Լիբանանի ռամկավարներուն պաշտօնաթերթն է որ կը գրէ սեւով ճերմակի վրայ .

« … Դաշնակ ղեկավարութիւնը հրապարակաւ հրաժարած է Թուրքերէն մեր հողերը պահանջելէ. վկայ՝ այն իրողութիւնը թէ դաշնակ մամուլին մէջ օրական տասը հատ հակահայաստանեան յօդուածի կը հանդիպիս, բայց տարին մէկ հատ հակաթուրք լուրջ գրութիւն չես տեսներ»: (Զարթօնք, 4 Յունուար 1955):

Ահա թէ ո՛րքան գահէկացած են այս երկերես տիրացուները, ամբոխին կեր ճարելու համար :

Դաշնակցութիւնը հրաժարա՛ծ միացեալ Հայաստանէն …

Ե՞րբ: Ո՞ւր: Ունի՞ն որեւէ վաւերական փաստ, ապացուցանելու համար այս դարչելի բանսարկութիւնը :

Այս միեւնոյն մարդիկը դեռ երէկ, նոտաներով, կը մեղադրէին Դաշնակցութիւնը թէ ցնորքներ կը հետապնդէ, «միացեալ եւ անկախ» Հայաստան պահանջելով :

Իսկ իրենք չատոնց է որ այլ եւս չեն արտասաներ իրենց «Անկորնչելի»ն, «Մեծ Տեսիլքը» եւ մնացեալը :

« Օրական տասը հատ հակահայաստանեան յօդուած, բայց ոչ իսկ «տարին մէկ հատ հակաթուրք լուրջ գրութիւն» …

Երեւի այս գնչումները — իրենց բառն է — յատկապէս պատած պահած են որ եւ է դաշնակցական թերթի տարեկան 300 թիւերէն անոնք ուր հակաթուրք յօդուած չկար, պատահաբար :

Գալով «հակահայաստանեան» կոչուած թրքաշունչ պղծաբանութեան, ամէնէն վաւերական մասնագէտները իրենք են :

Տարուան մէջ գոնէ մէկ անգամ տարրական քաջութիւնը ունեցա՞ն ծառանալու մեր հայրենիքին հանդէպ կատարուած ընդվզեցուցիչ անիրաւութեանց դէմ, ներքին սահմաններու բռնաբարման դէմ, 1953 Մայիս 30ի անպատիւ նահանջին դէմ (Կարս – Արտահան), հարիւրաւոր մտաւորականներու կալանաւորման դէմ, մայրենիքի աղճատման դէմ…

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ՝ ԱՆԹՈՒԱՆ ՓԻՆԷ

●

ԿԸ ՅՈՒՍԱՅ ԴԱՀԼԻՃԸ ԿԱԶՄԵԼ ՄԻՆՉԵՒ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ

Պ. Մենտէս Ֆրանսի հրաժարումէն անմիջապէս ետք, Հանրապետութեան Նախագահը խորհրդակցելով զանազան հոսանքներու ներկայացուցիչներուն հետ, նոր դահլիճը կազմելու պաշտօնը յանձնեց նախկին վարչապետ Պ. Անթուան Փինէի, որ հաւանութիւն յայտնեց :

Պ. Փինէ, Սէն Շամոնի քաղաքապետը, նախապէս այդ պաշտօնը վարած է 10ուկէս ամիս, 1952ին: Իր դահլիճը տեւեց միջինէն հինգ ամիս աւելի: Իր գլխաւոր գործը եղաւ արգիլել տուրքերու յաւելումը եւ իջեցնել գիները: Միջին ճամբու մարդը կը համարուէր: Իր կառավարութիւնը 17րդ դահլիճն էր պատերազմի դադարումէն ի վեր: Քիչ անգամ ճամբորդած է, բայց իր տապալումէն ետք այցելեց Մ. Նահանգները, նոր գիտելիքներ ամբարելով միջազգային քաղաքականութեան մասին: Իր յանձնառութենէն անմիջապէս ետք յայտարարեց թէ ազգային միութեան կառավարութիւն մը պիտի կազմէ եւ կը յուսայ ցանկը ներկայացնել մինչեւ Եչ. օր: Ինչպէս կը նախատեսուի, նոր վարչապետը իր դիմացը պիտի գտնէ սոսկալ մեծամասնութիւն մը որ չատ պահպանողական կը նկատէ զինքը: Բայց, նպաստաւոր պարագայ մը կայ իրեն համար, — բարեփոխեալ սահմանադրութեան համաձայն, միայն պարզ մեծամասնութիւն մը կը բաւէ, Ազգ. Ժողովին վաւերացումը շահելու համար: Նախորդ վարչապետ մը կը կարօտէր Ազգ. Ժողովի անդամներուն կէսին հաւանութեան, այսինքն 314 քուէի: Ձեռնպահութիւնները եւ բացակայութիւնները թեկնածուին դէմ կը հաշուէին: Նոր կանոնը հաստատուեցաւ դիւրացնելու համար Ֆրանսայի յաճախադէպ նախարարական տագնապներուն լուծումը :

Պ. Փինէ հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ .

— Խորհրդարանի վերջին վիճաբանութիւնները հաստատեցին օրուան խնդիրներու ծանրակշիռ հանգամանքը եւ անոնց լուծման առկայութիւնը: Վարչապետին դերն է միացնել այն կուսակցութիւնները եւ անձերը որոնք նախանձախնդիր են ազգային անկախութեան եւ ոչ թէ պառակտել զանոնք: Ես համոզուած եմ թէ մեր ապահովութիւնը կազմակերպելու, մեր զինակցութիւնները զօրացնելու, միացեալ Եւրոպան կառուցանելու, անհրաժեշտ բարենորոգումները կատարելու համար Հիւս. Ափրիկէի մէջ՝ պիտի գտնեմ հանրապետականներու ամենալայն աջակցութիւնը: Կը յուսամ ազգային միութեան դահլիճ մը կազմել : Ամէն պարագայի մէջ, միակ բաղձանքս եւ միակ հոգս է լաւագոյնս աշխատիլ երկրին բարիքին համար »:

Նոր վարչապետը երէկ սկսաւ խորհրդակցութիւնները Ազգ. Ժողովի զանազան խմբակցութեանց ներկայացուցիչներուն եւ կարգ մը անձնաւորութեանց հետ, արդիւնքը Հանրապետութեան Նախագահին հաղորդելու համար :

Վարչապետին յայտարարութենէն կը հետեւի թէ իր կառավարութիւնը (21րդ) պիտի ջանայ պահել Ֆրանսայի սերտ կապերը Մ. Նահանգներուն հետ, զիջումներ պիտի կատարէ Հիւս. Ափրիկէի բնիկներուն համար, պիտի գործակցի արեւմտեան Եւրոպայի զինուորական պաշտպանութեան համար եւ պիտի փորձէ որոշ գոհացում տալ աշխատաւորներուն: Պ. Փինէ որեւէ խօսք չէ արտասանած Խ. Միութեան հետ բանակցելու մասին. Ծրագիր մը որուն ջերմօրէն կապուած էր Պ. Մենտէս Ֆրանս: Կը կարծուի թէ ընկերվարականները, որոնք ուժ կուտային հրաժարեալ վարչապետին, իրենց 105 քուէներով, իրենց աջակցութիւնը պիտի զլանան Պ. Փինէի: Ժողովրդական Շարժումը (կաթոլիկ) որ հակառակ էր Պ. Մենտէս Ֆրանսի, հաւանաբար թեր քուէարկէ իր 85 երեսփոխաններով:

Նոր կառավարութեան գլխաւոր գործերէն մին պիտի ըլլայ լրացնել Փարիզի համաձայնութիւնները, արտօնելով արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը : Պ. Փինէ համաձայն էր Եւրոպայի միացեալ բանակի ծրագրին որ մերժուեցաւ, սակայն ձեռնպահ մնաց Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման առեն: Ինչպէս շատ մը պահպանողականներ, ինքն ալ կը կարծէ թէ նոր ծրագիրը բաւարար երաշխիքներ չի ներկայացներ Գերմանիոյ վերազինման հանդէպ :

❀ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❀

*

ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ՃԱՄԲԱՆԵՐ

… Դաղարէ մը ետք, երբ նիստը պիտի վերսկսէր, ներս մտան երկու կայտառ երիտասարդներ, առաջնորդութեամբ իրենց շրջանի պատգամաւորին .

— Այս երկու տղաքը կ'ուզեն իրենց երդումը կատարել, Դաշնակցութեան շարքերը մտնելու համար: Օրինական բոլոր ձեւակերպութիւնները լրացուցած ենք :

Եւ սկսաւ արարողութիւնը :

Օրուան նախագահը կատարեց երդումի արարողութիւնը, յիշեցնելով ծրագիր-կանոնագրին տրամադրութիւնները եւ իրենց պարտականութիւնները:

« Կնքահայր»ն ալ քանի մը խրատական խօսքեր ուղղեց, մանաւանդ պարզելով Դաշնակցութեան արժանիքները եւ մանաւանդ իրենց՝ երիտասարդութեան կոչումը:

— « Եթէ կէս ճամբան մնաք, նախ դաւաճանած կ'ըլլաք ձեր կանանչ արեւուն…»:

Ողջագուրումներ: Ծափեր: Եւ ժողովը վերսկսաւ :

Օրակարգի նիւթն էր՝ սերունդի փրկութեան խնդիրը.—ի՞նչ ընել, ի՞նչպէս գործել, որպէս զի կարելի եղածին չափ շատ պատանիներ եւ երիտասարդներ փրկուին:

Պայման չէ որ ամէնքն ալ Դաշնակցական մկրտուին : Փրկութեան բազմաթիւ միջոցներ կան :

Որ եւ է միութիւն կրնայ ազատարար փոխներ պատրաստել, համաձայն իր ուժին եւ միջավայրին:

Ո՛վ որ շատ արժանիքներ ունի, անշուշտ պարտաւոր է աւելին կատարել :

Ահա թէ ինչո՛ւ Դաշնակցութիւնը կ'աշխատի զարկ տալ Նոր Սերունդի կազմակերպութեան, ուղեցոյց մը եւ պիտանի ուժեր տրամադրելով անոր :

Սերունդի փրկութեան ամէնէն ազդու միջոցը այն է որ կարենաք մթնոլորտը ստեղծել: Ոգեւորել նորահասները, արթնցնելով անոնց ազգային գիտակցութիւնը եւ ցեղային հպարտութիւնը :

Ինչպէս ծաղիկ մը կամ տունկ մը, օտար ափերու վրայ հասակ նետած պատանին ալ շուտ կը խամրի, պաղզաւակ, օտարոտի շրջապատի մը մէջ :

Անհրաժեշտ է վառ պահել կրակը, միեւնոյն առեն ըմբռնելով միջավայրին պահանջները :

Թող ամէն հոսանքի, ամէն կազմակերպուած միութեան անդամ պարտք սեպէ ամուր պահել իր զաւակներուն կապը հայկական կեանքին հետ, եւ ամէնէն առաջ ինք պիտի ուրախանայ :

Թող բան – գործ ընէ անոր սորվեցնել մայրենի լեզուն, պատմութիւնը եւ աշխարհագրութիւնը, — եւ կորուստը կը սահմանափակուի :

Սերունդի փրկութեան գործն ալ կը դիւրանայ, կ'արդիւնաւորուի, երբ սկըսիք պարզէն,— ձեր տունէն, անձնական նախաձեռնութեամբ կամ ձեր նախընտրած կազմակերպութեան միջոցաւ :

Որքան զգուշանաք խորթ մարզանքներէ, այնքան կը մօտենաք նպատակին:

ՎԱՀԷ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԾԱՅՐ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

★

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ՆՈՐ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ԿԸ ՄՏԱԾԵՆ

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ Մ. Նահանգները նոր միջոցներ կը մտածեն, կրակը դադրեցնելու համար Ֆորմոզայի շրջանին մէջ: Ազգաժողովին ամերիկեան պատուիրակն ալ հաստատեց այս պարագան, Նախագահին հետ խորհրդակցելէ ետք : Այս առթիւ աւելցուց թէ ժամանակը եկած չէ տակաւին, այդ միջոցները յայտնելու համար: Եւ մերժեց որեւէ տեղեկութիւն հաղորդել իր կատարած խորհրդակցութեան մասին, չեշտելով. — «Վայրկեաններ կան ուր աւելի օգտակար է ուրիշներուն ձգել որ գուշակեն մեր մտադրութիւնները»:

Բայց եւ այնպէս, իրազեկ աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ Մ. Նահանգները կ'ուզեն սպառել Ազգաժողովին բոլոր միջոցները, տարբեր ձեւ մը փորձելէ առաջ: Ուրիշ խօսքով, Մ. Նահանգները կը կարծեն թէ դիւանագիտական երկար եւ տաժանելի բանակցութիւններ կատարելէ առաջ, հարկ է արագ կարգադրութիւն մը փորձել Ազգաժողովին միջոցաւ: Խնդիրը հետեւեալն է. — Պէ՞տք է որ երկու Չինաստաններ գոյութիւն ունենան, Փեքին եւ Ֆորմոզա: Ո՞րն է օրինաւոր կառավարութիւնը: Ուաշինկթընի կարծիքով անմիջական զինադադար մը կրնայ մեղմացնել կացութիւնը: Յետոյ կարելի է հանդարտօրէն քննել չինական խնդիրը՝ միջազգային տեսակէտով :

Անգլիա տարբեր տեսակէտ ունի եւ ամէն միջոց կը փորձէ, առժամեայ համաձայնութեան ձեւ մը գտնելու համար: Իր գլխաւոր ճիգն է ազդել կարմիր Չինաստանի վրայ որպէսզի զգուշանայ որ եւ է միջամտութենէ որ կրնայ ընդհարում յառաջ բերել ամերիկեան ուժերուն հետ: Անգլիոյ արտաքին նախարար, Իտըն նորէն բացորոշ ազդարարութիւն մը ուղղած է, աջակցութեամբ Հնդկաստանի վարչապետին: Պ. Իտըն իր մօտ հրաւիրած է խորհրդային դեսպանատան գործակատարը, միեւնոյն մտահոգութեամբ: Անցեալ ուրբաթ օր Մոլոթով նոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Մոսկուայի բրիտանական դեսպանին եւ Հնդկաստանի գործակատարին հետ: Իսկ Պ. Նեհրու, Հնդկաստանի վարչապետը, տեսակցեցաւ Լոնտոնի ամերիկեան դեսպանին հետ: Կարճ խօսքով, դիւանագիտական բոլոր միջոցները կը փորձուին, չարը խափանելու համար :

× Նպաստաւոր պարագայ մը կը համարուի Թաչէն կղզիներուն պարպումը, որ մեծ գոհունակութիւն պատճառեց Լոնտոնի մէջ: Ամերիկեան տորմիղը եւ օդանաւերը կը յածին Ֆորմոզայի նեղուցին

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ԴԱՄԲԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ա. Ահարոնեանի դամբարանին շինութեան կեդր. Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է.—

Կարտանի Հ. Յ. Դ. Նիկոլ Դուման խումբէն 7000 ֆրանք:

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Վռամեան խումբէն 2200 ֆրանք:

Ընկեր Հ. Սէրէնկիւլեանէ տասը հազար ֆրանք:

(Շար.)

ՄԱՐԴ ՉԼՍԷ

●

ԽՄԲ.— Միջին Արեւելքի թերթերը կը շարունակեն վինել Կիլիկիոյ Կաթող. ընտրութեան ձգձգումներուն առթիւ: Հալէպի մեր պաշտօնակիցը, *Արեւելք*, վեց փաստացի խմբագրականներով կը պարզէ շարք մը ձախաւեր ելոյթներ, որոնք յանգեցան ներկայ տագնապին: Ահաւասիկ վերջին խմբագրականը, (25 Յունուար).—

Խօսքը մեր մէջ, մեր հանրային կեանքին մէջ երբ եւեթ պարզուած չէ այնքան ծիծաղելի եւ նուաստացուցիչ կացութիւն՝ որքան ստեղծուեցաւ Կիլիկեան Աթոռի վրայ ժողովներու գումարման առիթով:

Եւ այդ կացութիւնը ստեղծուեցաւ մի միայն այն անջիղ, յարափոփոխ, անկայուն ու տարբեր կեցուածքին պատճառաւ ... ցոյց տուաւ Կաթողիկոսական Տեղապահ Խադ Արք., «Թող ըլլայ ԱՅՈ»ի եւ «Թող ըլլայ ՈՉ»ի ծանօթ «քաղաքականութեամբ»...

Զենք փափաքիր երբեք, որ Կիլիկեան Աթոռի մը տեղապահը ենթարկուի այս կամ այն հոսանքի, այս կամ այն մտածողութեան կամքին:

Սակայն, կը սպասենք եւ կը պահանջենք՝ որ Կաթողիկոսական Տեղապահ մը, Պատրիարք մը եւ Կաթողիկոս մը՝ ԵՆԹԱՐԿՈՒԻՆ օրէնքի եւ կանոնադրութեանց ոգիին:

Ազգային եւ կրաւական մեր կեանքին մէջ, խաղքութիւն մըն է որ պատմական դարձաւ՝ Խադ Արք.ի յաջորդական «ԱՅՈ»ներով եւ «ՈՉ»երով ....

Մարդ չլսէ՛...

Ոչ ոք Թող լսէ:— Բայց մենք լսենք գինք մասնաւոր ուշադրութեամբ, որպէսզի համոզուինք, իբրեւ անկախ մարդիկ եւ ազգայիններ, թէ ինչպէս անտէր–անտիրական կացութիւն ստեղծելու տրամադիր տարրեր ունինք մեր կեանքին մէջ, հանրային պատասխանատու աթոռներու:

Արդարեւ, տեղի տալով Լիբանանի եւ Սուրիոյ Ազգ. Գաւառական ժողովներու ՕՐԻՆԱԿԱՆ *բողոքներուն եւ դիտողութեանց առջեւ, Խադ Արք.՝ Ազգ. Ընդհ. Ժողովը նիստի հրաւիրեց նախ, 18 Դեկտեմբերի 1954, Հինգշաբթի օր, առաւօտեան ժամը 10ին Անթիլիասի մէջ:*

Եթէ մինչեւ իր այս ՈՐՈՇՈՒՄԻՆ *յայտարարութիւնը Խադ Արք. Թիւրիմացութիւններ կամ* ՊԱՏՃԱՌՆԵՐ *ունէր կանոնադրութիւնը* ԱՆՏԵՍ ԱՌՆԵԼՈՒ, *ապա ուրեմն՝ իր այդ* ՈՐՈՇՈՒՄՈՎ *կուգար հաստատել, թէ* ԱՆՏԵՂԻ *են իր թիւրիմացութիւններն ու իրեն վերապահութիւն թելադրող պատճառները:*

Որեւէ հասարակ մահկանացու որոշում մը Տալէ առաջ *է որ կը մտածէ, կը չափէ, կը կշռէ, ապա միայն՝* կ'եզրակացնէ:

Խադ Արք., որ հ. գեւորգեան պատկառելի դէմք մըն է, աւելի *պատճառներ ունէր՝* Նախ քան որոշում եւ ժողովի հրաւէր՝ մտածելու...: *Թէեւ՝* կանոնագրութիւնը *յստակ է, եւ Ազգ. ընդհ. ժողով գումարելու* ստիպողականութիւնը՝ *բացորոշ:*

Սակայն, ինչպէս կ'ընդգծէինք երէկ, *Խադ Արք.* ենթակայ էր ազգ. գաւառական ժողովներէ դուրս եւ կաթողիկոսարանէն հեռու գործող կարգ մը դաւադիր տարրերու վարձկաններուն կամքին եւ ճնշումին:

Եւ, պատահեցաւ անխուսափելին:

Ընդհանուր ժողով գումարելու իր որոշումէն, ժողովի թուականին ու ժամուան, վայրին եւ մանրամասնութեանց ճշդումէն հազիւ քանի մը օր ետք, կաթողիկոսական Տեղապահը հրատարակեց 10 Դեկտեմբեր 1952 թուակիր նոր պաշտօնագիր մը, որով կը ճշդէր.

— «Ներկայ պաշտօնական գրութեամբ՝ միանգամ ընդ միշտ կը ծանուցանենք, թէ մենք իրաւասու չենք *ի նիստ հրաւիրելու Ազգ. Ընդհանուր Ժողովը»...*

Ուշադրութիւն «միանգամընդմիշտ»*բառին եւ* «իրաւասու չենք» *վճռական յայտարարութեան...*

Առաջին բառը կը նշանակէ — մեր վերջին խօսքը այս է. դուք տեղ մի պնդէք, վերջնական է եզրակացութիւնս...

Երկրորդ յայտարարութիւնը կը նշանակէ.— Կաթողիկոսական Տեղապահ մը իրաւասու չէ Ազգ. Ընդհ. ժողովը ի նիստ հրաւիրելու...

Սպասելի էր, ուրեմն, որ Խադ Արք. ետ դարձ չընէր այլ եւս, *եւ սպասելի ու ակնկալելի էր մանաւանդ՝ որ* ճշմարտութիւնը *պատգամած ըլլար*«իրաւասու չեմ» *կտրուկ մերժումով...*

Մինչդեռ, տարաբախտօրէն, ոչ «միանգամընդմիշտ»*ը վճռական եւ վերջնական մնաց, եւ ոչ ալ «իրաւասու չեմ»ը ճշմարտութիւն մը եղաւ:*

Որովհետեւ,

1954 *Օգոստոս* 10 *Թուակիր նոր պաշտօնագրով մը, երկու տարի ետք, Խադ Արք. կը թելադրէր Բերիոյ Թեմի եւ Լիբանանի Գերապատիւ Առաջնորդներուն.*

— «Կը յանձնարարենք ձեր սրբազան եղբայրութեան՝ նիստի հրաւիրել թեմիդ պատկ. գաւառական ժողովը եւ ազգ. ընդհանուր ժողովի դադրած անդամներուն տեղ նորերու ընտրութիւնը փութով կատարելէ ետք, արդիւնքը տեղեկագրել մեզի»:

Ինչո՞ւ:

Այս «ինչո՞ւ»ին կը պատասխանէ դարձեալ Խադ Արք., 10 *Սեպտեմբեր* 1954 *թըւակիր իր նոր պաշտօնագրով.*

— «Պարտք կը զգանք վերջին անգամ յիշեցնել Թեմիդ Պատկ. Գաւառական Ժողովին, թէ հարկ է փութացնել կաթողիկոսական ընտրութեան պատգամաւորներու ընտրութիւնը, ամէնէն ուշ մինչեւ յառաջիկայ Հոկտեմբեր ամսուան 10 եւ ընտրեալ պատգամաւորներուն անուանացանկը ղրկել կաթողիկոսարան, որպէսզի կարելի ըլլայ ազգ. ընդհ. ժողովը նիստի հրաւիրել, ընտրելու համար ազգ. կեդր. վարչութիւնը »:

« Միանգամընդմիշտ»ը ո՞ւր մնաց.

Նախ կ'որոշէ գումարել. քանի մը օր ետք՝ կը մերժէ. երկու տարի ետք՝ դարձեալ կը հրաւիրէ:

Խաղքութիւն չէ, հապա ի՞նչ է ...

Սակայն, աւելի մեծ ամօթ է «իրաւասու չեմ»*ի պարագան:*

Այդ ալ տեսնենք, ու շարունակենք պըրպըտել ...

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

●

Ուսումնասիրելով արաբական դաշնակցութեան տագնապը, փարիզեան թերթի մը աշխատակիցը հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ.—

Եգիպտեւիրաքեան պայքարի հետեւանքով մէջտեղ ելան այն հին վէճերը որոնք ցարդ կը պարտկուէին:

Արաբական Դաշնակցութիւնը ծնաւ տասը տարի առաջ, իբրեւ հետեւանք երկու տարբեր երեւոյթներու: Մեծն Բրիտանիա կ'ուզէր ամրապնդել իր ազդեցութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ, օժանդակութեամբ կազմակերպութեան մը որուն լծակը մասամբ իր ձեռքն էր, իսկ իսլամական աշխարհը կը յուսար չնորհիւ, այս Դաշնակցութեան թօթափել արեւմտեան տիրապետութեան վերջին հետքերը: Ընկերակցութիւնը յաջողութեամբ գործի սկըսաւ, ամէնէն առաջ իրաւազրկելով Ֆըրանսան լիբանեւսուրիական շրջանակէն: Այս է պատճառը որ երբ կը մեղադրէին թէ ան կը վարէր «Անգլիոյ մէջ շինուած» ընկերութեան մը ղեկը, իր նախկին ընդհ. քարտուղարը՝ Ապտիւլրահման Ազզամ պատասխանեց,— «հաղուստիս կերպասն ալ շինուած է Անգլիոյ մէջ, բայց եւ այնպէս շատ լաւ կը յարմարի վրաս»:

Առաջին ակնարկով, այս Դաշնակցութիւնը զբաւական մըն էր: Պաղտատի եւ Ամմանի հաշեմականները կ'ուզէին իրենց միութիւնը ընդարձակել Սուրիայով եւ Լիբանանով: Արաբիոյ Իպն Սէուտ թագաւորը, անոնց աւանդական թշնամին, երդում ըրած էր թէ ցորչափ ինք ողջ է, այդ ծրագիրը երբեք մարմին պիտի չառնէր:

Եգիպտոս որ մինչեւ այդ կ'ամբռնար «մեկուսացման» քաղաքականութեան մը մէջ, յանկարծ համիսլամական կոչում մը զգաց իր մէջ: Թերեւս, Ֆարուք, երբ կ'իշխէր տակաւին, չէր հրաժարած վերահաստատելու խալիֆայութիւնը, որ ջնջուեցաւ 1924ին, Անգարայի Ազգ. ժողովին կողմէ: Լիբանան միակ « խառն » պետութիւնը ուր քրիստոնեայ եւ իսլամ տարրեր հաւասար թիւ մարդիկ հաստատած են դաւանանքի մասնաւոր կարգուսարք մը, կ'աշխատէին պահել ներքին հաւասարակշռութիւնը, ճարպիկօրէն օգտուելով Արաբական Դաշնակցութեան ներհակ ձգտումներէն: Սուրիոյ մէջ միապետականներ եւ հանրապետականներ, «Մեծ Սուրիացիներ» եւ ինքնավարներ կը կարգադրէին իրենց վէճերը՝ մահափորձի հարուածներով եւ ըմբոստութեամբ: Իսկ Եմէն երբեք հաշուի չէր առնուած:

Այս պաստառին վրայ կ'արձանագրուէր Պաղտատ – Գահիրէ մրցակցութիւնը Արաբական Դաշնակցութեան հսկողութեան համար: Իրաքի վարիչներուն ետին, Մեծն Բրիտանիան է, որ իր ձեռքն ունի Եփրատի եւ Տիգրիսի ափերուն վրայ բանուած հիւսուածքի թելը: Բայց անկէ ի վեր նոր բաժնետէր մը՝ Միացեալ Նահանգները բարդացուց խնդիրը:

Ուաշինկթըն ալ, ինչպէս Լոնտոն կ'ուզէր պաշտպանողական ցանց մը կազմակերպել Միջին Արեւելքի մէջ միացնելով զայն Ատլանտեանի դաշինքին: Եթէ չյաջողին, Անգլեւամերիկացիները պիտի գան սկզբնական ծրագրին — զինակցութիւններ կնքել այն երկիրներուն հետ որոնք կը գտնուին Խ. Միութեան սահմաններուն վրայ: Այսպէս ծնաւ Թուրքեւիրաքեան զինակցութեան գաղափարը:

Արաբական պետութիւնները միացած են երբ կարգը կուգայ ճակատ կազմելու օտար կազմակերպութեան մը դէմ: Բայց սովորական վէճերը կը վերսկսին, անմիջապէս որ իրենցմէ մէկը կը մտնէ գործի մը մէջ որ կրնայ իրեն տալ մասնաւոր առաւելութիւն մը:

ՄԵՐ ԳԱՂՈՒԹԸ 1954ԻՆ

●

ՎԻԷՆ, (Յառաջ).— *Մեր գաղութը փայլուն շրջան մը չանցուց 1954ին: Դեռ չեմ խօսիր անձրեւներու եւ ողողումներու մասին: Տնտեսական ընդհանուր տագնապին հետեւանքով չորս – հինգ կարեւոր գործարաններ իրենց դռները փակեցին եւ մեր հայրենակիցները աշխատանքէն զըրկուելով, ստիպուեցան անգործներու գըրասենեակները դիմել, հաւեստ նպաստ մը ստանալու համար:*

Միեւնոյն ճնշիչ մթնոլորտը առեւտրական գետնի վրայ: Այսպէս, քանի մը հայ խանութպաններ, արհեստաւորներ եւ շրջիկ վաճառորդներ հարկադրուեցան դադրեցնել իրենց ձեռնարկները: Իսկ տուրքերու գլանն ալ կը հարթէ անխնայ: Մեր հայրենակիցներէն շատեր կ'աշխատին միայն տուրքերու վճարման համար: Նոյն տխուր պատկերը մշակոյթի անդաստանին մէջ:

Մեծ թիւով հայրենակիցներ, տարիներէ ի վեր հաստատուած Վիէնի մէջ, այսօր իրենք զիրենք ամփոփած, չոկած, սեփական գործի եւ տուն – տէր դարձած են: Բազմանդամ ընտանիքի մը տէր, անոնք դժբախտաբար անփոյթ եւ անտար–

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

●

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԳ.

Նստեց պատուհանի առջեւ, մի ծխախոտ հանեց, վառեց եւ սկսեց ծխել անտովոր լուրջ եւ ինքն իր մէջ ամփոփուած, ինչպէս նախորդ գիշերը անջատման ժամին: Չէր նայում ինձ: Իսկ ես զարմացած դիտում էի նրան: Ուսանողական խունացած բաճկոնն ու երկարաճիտ կօշիկները հանել էր եւ հագել էր նոր հագուստը, որի մէջ այնքան գեղեցիկ էր իր սափրած լիք դէմքով եւ կարճ խուզած սեւ ու խիտ փայլուն մազերով, որոնք այժմ էլ աւելի փայլուն էին պատուհանից ներս թափանցող առաւօտեան արեւի ճաճանչների տակ:

— Զլինի՞ ուշացար գնացքից. շարունակեցի հարցուփորձս:

— Ոչ: = Հապա՞:

Նորից չպատասխանեց: Շարունակում էր ծխել եւ յամառօրէն չէր նայում ինձ: Յետոյ ասաց մի տեսակ չեշտով.

— Ես երբեք վախկոտ չեմ եղել եւ չեմ ուզում, որ ոեւէ մէկը կասկած տանէր, թէ վախկոտ եմ, մանաւանդ նա, ում հետ որ գործ ունեմ:

— Ես քեզ չեմ հասկանում, ի՞նչ վախկոտութեան մասին է խօսքդ:

— Այն բոլորից յետոյ ինչ որ դու յայտնեցիր այս գիշեր, վեր կենալ եւ հեռանալ՝ այդ նշանակում է պարզապէս փախչել, իսկ փախչում են միայն վախկոտները:

— Ուրեմն դու ուզում ես ճակատ դէմ անել գնդակին:

— Այո, վրայ բերեց Թուսեանը եւ խոկոյն աւելացրեց. եթէ միայն մեղաւոր եմ:

— Ուրեմն դու շարունակում ես քեզ մեղաւոր չհամարե՞լ:

Նա վեր կացաւ յանկարծ, ծխախոտը դէն շպրտեց եւ նայեց ինձ չեչտակի:

— Լսիր, Մարգարեան, ասաց նա մի տեսակ ջղայնացած «տօն»ով որպիսին ես ամենեւին չէի սպասում նրանից. ես հէնց դրա համար էլ չգնացի խսկապէս: Պէտք է պարզել վերջապէս՝ մեղաւո՞ր եմ ես թէ ոչ: Եթէ մեղաւոր եմ, անշուշտ՝ պէտք է կրեմ իմ արժանի պատիժը, թող այդ պատիժը գնդակ լինի, ասացի, որ ես չեմ վախենում դրանից.— իսկ եթէ մեղաւոր չեմ, ինչո՞ւ ի զուր տարակուսանքի տակ մնամ ինքս եւ ուրիշներին տարակուսանքի տակ թողնեմ: Ինչ պակասութիւններ ուզես, կարող ես վերագրել ինձ, ես այդ ընդունում եմ. բայց որ ասես, թէ ես կեղծել գիտեմ, այդ չես կարող: Երբեք ես կեանքիս մէջ վատ բան չեմ արել, երբեք: Ես այդ ասում եմ եւ կը պնդեմ: Եւ միշտ մինչեւ հոգուս խորքը վրդովուել եմ, երբ ուրիշների կողմից վատ արարք եմ տեսել:

Իմ վատի «կրիտերիումը» եղել է ոչ թէ ընդհանուր «շաբլօնը», այլ իմ սեփական գիտակցութիւնը եւ խիղճը: Մեր գաւառական քաղաքներում մի վարժապետ կար, որ իրեն Գերմանիայում ուսած աստուածաբան էր անուանում. բռնաբարել էր իր աշակերտուհիներից մէկին, տասը տասներկու տարեկան մի որբ աղջըկայ. բռնեցի այնպէս ծեծեցի, որ քիչ մնաց ինձ բանտ նստեցնէին, լինէի եւ թարկէին:

Մեր ընկեր ուսանողներից մէկը պարզ մատնիչ էր. «ոխրանկայի» եւ «ռեկտորի» գաղտնի «ագենտը» համալսարանում. ամէնքը վախենում էին նրանից, բայց ես այնպիսի «օյին» հանեցի նրա գլուխը, որ նա ստիպուած եղաւ տեղափոխուել ուրիշ համալսարան, թէեւ ինձ էլ դուրս շպրտեցին համալսարանից: Այսպիսի դէպքեր ես շատ կարող եմ թուել իմ կեանքից: Իսկ եթէ ինքս, ուրիշների կարծիքով, որեւէ վատ բան եմ արել, այդ արել եմ ոչ թէ այն պատճառով, որ ինքս վատ եմ կամ վատասէր, այլ նրա համար, որ արածս վատ բան չեմ համարել: Հէնց Սառայի օրինակը: Ի՞նչ վատ ու դատապարտելի բան կայ նրանում, որ արբունքի հասած մի երիտասարդ եւ մի աղջիկ սրտերի փոխադարձ ձգտումով բնութեան դրկում եւ բնութեան հրաւէրով կատարում են կեանքի գերագոյն խորհուրդը:

— Այդ շատ լաւ, ընդհատեցի ես նրա երկարաբանութիւնը, այդ ես ընդունում եմ, եւ ոչ ոք չի դատապարտում քեզ այդ բանի համար: Բայց յետոյ, յետոյ, ի՞նչ արիր դու «կեանքի գերագոյն խորհուրդը» կատարելուց յետոյ:

— Ես էլ հէնց այդպէս եմ գալիս, իմ խօսքն էլ հէնց այդ ՅԵՏՈՅ*ի մասին է, վրայ բերեց Թուսեանը: Ուզում ես՝ հաւատայ, ուզում ես՝ չէ, բայց ես քեզ ասում եմ որ այն ժամանակ ես կապուել էի նրան անկեղծ կերպով, կարող եմ ասել* ***նոյնիսկ, որ ջերմօրէն սիրում էի նրան,*** *եւ ամուսնանալու համար նրան տուած խոստումս միանգամայն անկեղծ էր, յետոյ գնացի:*

Սկզբում կարօտում էի նրան եւ շատ էի կարօտում, պատասխանում էի նրա բոլոր նամակներին, նոյնիսկ շատ անգամ ինքս էի գրում անհամբեր, երբ այս կամ այն պատճառովուշանում էին նրա նամակները. բայց յետոյ կամաց կամաց... Դէ հօ գիտես, ժամանակը եւ տարածութիւնը թշնամի են մարդկանց յարաբերութիւններին: Մանաւանդ որ ես ներքին հոգեկան կեանքով ապրող մարդ չեմ: Իմս այսօր է, եւ ոչ վաղը:

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

բեր դիրք մը բռնած են: Ոչ մէկ ազգային ձեռնարկ կը հետաքրքրէ զիրենք: Դպրոցն անգամ, որուն հանդէպ ատկից առաջ միայն զուրգուրանք եւ հոգածութիւն ունէին ամէնքը անխտիր, այժմ ենթակայ է պաղ եւ անախորժ անտարբերութեան:

Փոքրիկները օգտուելով այս տխուր պարագաներէն իրենց թանկագին ժամերը կ'անցընեն փողոցները եւ կամ հրապարակներու վրայ:

Եւ այսպէս անոնք կը կորսնցնեն մեծագոյն կապը, «Մեծասքանչ»ին հետ:

Վիէնի պէս հոծ գաղութ մը, ուր հարիւրէ աւելի փոքրիկներ կարելի է հաշուել, միայն 20–25 աշակերտներ այս տարի կը յաճախեն Կապոյտ Խաչի երկու (նախապէս երեք) դպրոցները: Հեռանկարը անբացատրելի կերպով տխուր է, ոչ ոք կը սթափի եւ կամ կը ցնցուի, բացի քանի մը հաւատաւորներէ:

Նահանջականութեա՛ այս վիճակէն դուրս գալու համար անհրաժեշտ է ներքին «երկրաշարժ» մը ...:

Կուսակցական եւ միութենական գործունէութեան տեսակէտով պատկերը այնքան ալ տխուր չէ, բարեբախտաբար:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը միշտ արթուն՝ պատնէշին վրայ է: Շնորհիւ իրեն, տօնական օրերը, հանդիսութիւնները եւ տարեդարձները օրը օրին կը կատարուին գաղութիս մէջ: Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղը եւ եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը միշտ կը գործեն, թէեւ ոչ նախկին աշխուժութեամբ, ինչպէս նաեւ Ֆ. Մ. Ը. Մ.ը որ անցեալի հիւանդկախ վիճակէն ազատուած, այս տարի աւելի արդիւնաւէտ եւ գոհացուցիչ գործունէութիւն կը ցուցնէ:

Կան նմանապէս Հայ Կաթ. եւ Մարտիկներու Միութիւնը, Վասպուրականցիներու եւ Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնները որոնք սակարէկ իջած՝ կը գործեն:

Եթէ չքաղրամին այս մէկ երեսը մխիթարական է, ի՞նչ ըսենք հապա միւս երեսին համար որ բոլորովին լռած, քար անտարբերութեամբ կը փայլի: Ոչ մէկ ուրիշ կուսակցութիւն եւ կամ Միութիւն կը ներկայանայ հանրօգուտ գործունէութեամբ: Անունով եթէ կան, իրականին՝ չկան: Ոչ Ռամկավար Ազատ. եւ ոչ Հնչակեան կուսակցութիւն:

Յիշենք միայն Համախորհրդի Միութիւնը իր մէկ երկու ձեռնարկներով եւ Հայ Մարդկան Միութիւնը, այլապէս ամայութիւն:

Ժամանակ մը, Եկեղեցասէր Տիկնանց Միութիւնը որոշ եռանդ մը կը ցուցնէր: Տօնական օրերու առիթով պատարագները եւ հոգեհանգստեան պաշտօնները իրարու կը յաջորդէին: Իսկ 1954ի ընթացքին հետզհետէ պակսեցան եւ աստիճանաբար դադրեցան:

Բայց Հ. Յ. Լեւոնեանը, միշտ մնալով խմբավար երգչախումբին, կը շարունակէ իր պաշտօնը գովելի նախանձախնդրութեամբ: Մեր եկեղեցասէր հայրենակիցները կրնան ամէն կիրակի ներկայ ըլլալ կրօնական պաշտամունքներուն Փրանսական եկեղեցիին մէջ:

Նախկին հրապարակային մեծ ձեռնարկները, թատերական եւ բանախօսական հազուադէպ են:

Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան համար, 1954ի ընթացքին, երկու երեք թատերական ներկայացումներ տեղի ունեցած են Վիէնի մէջ: Բաւական յաջող եւ արդիւնալից:

Ուրիշ թատերական ներկայացում մը տրուեցաւ ի նպաստ Փոն տը Շէրիի եկեղեցւոյ կառուցման:

Բայց, պէտք է ընդունիլ որ մեր ժողովուրդը ծարաւ է ընտիր եւ յաջող ներկայացումներու: Ապրելով նորութեան եւ յառաջդիմութեան դարաշրջանին մէջ, մեծ եւ նոր դէմքեր գաղութներուն կրնան ներշնչել եռանդ, կորով տոկալու եւ հայ մնալու:

Ամէն պարագայի մէջ, պէտք չէ յուսահատինք, եւ փոխանակ քաշուելու օտարացման անթափանցելի պատեանին մէջ, մխիթարուինք որ Փրանսական շրջանակներու մէջ լաւ համարում կը վայելենք իբրեւ արհեստաւոր եւ աշխատաւոր: Մանաւանդ մեր նոր սերունդը, որ իր ուշիմութեամբ միշտ առաջին գծի վրայ է պետական հաստատութեանց մէջ: Անշուշտ մեր ուրախութիւնը աւելի կատարեալ պիտի ըլլար, եթէ նոյնքան ուշիմութիւն ցոյց տրուէր հայերէնագիտութեան հանդէպ: Նորահաս սերունդը, որչափո՞վ կը մօտենայ մայրենիքին, երբ անդին կը յառաջդիմէ գիտութեանց եւ լեզուագիտութեան մէջ. — ինչպէս նաեւ ջութակահարութեան եւ դաշնակի ուսման մէջ:

Այո, ծանրակշիռ հարցում. որուն պատասխանը հայ պատմագիրը պիտի տայ ապագային:

Լաւ կ'ընենք եթէ չկանխենք զինքը:

Ա. Կ. ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻ

ԶԳՈՒՇԱՑԷՔ ԾԱՂԿԱԽՏԷՆ

★

«Պատուաստուեցէք ծաղկախտին դէմ, եթէ արդէն եղած էք, վերստին եղէք», կը յանձնարարեն բժիշկները, ինչպէս եւ Սէնի նահանգապետութիւնը եւ ոստիկանական վերատեսչութիւնը:

Ծաղկախտը սաստիկ ջերմ մըն է որ դուրս կու տայ: Զափազանց վարակիչ է եւ համաճարակի հանգամանք ունի:

Ծաղկախտի ախտանիշները հետեւեալներն են.— Հիւանդութիւնը տասը տասներհինգ օր կը տեւէ: Հիւանդը բարձր տաքութիւն մը կ'ունենայ երկուքէն չորս օր, սարսուռով, գլխու ցաւերով, ողնայարի շուրջ ցաւերով, ինչպէս եւ ստամոքսի, երբեմն սիրտ խառնուք եւ փսխում, ապա կարմիր փոքր բշտիկներ կ'երեւան, որոնք հեղուկով մը լեցուած են, կը թարախոտին, ապա կը չորնան, խոց մը ձգելով: Բոլորը միեւնոյն ատեն կը պատահին եւ մարմնին մէկ մասին վրայ, ինչ որ կը զանազանէ ջրծաղիկէն (վարիսէլ):

Պատուաստը ուղղակի կ'առնուի կենդանիէն (երեքէն վեց ամսու մատաղ կովէն): Կովէն կամ ոտինքէն պատուաստը կ'առնեն չատատծի (հաճամաթ) միջոցով: Պատուաստը կրնան առնել նաեւ ձիէն, ղմէշէն (գաղթավայրի) էշէն եւ ճագարէն (այս վերջին երկուքինը շատ ազդու են):

Հիւանդութեան փոխանցումը կը կատարուի ծաղկախտաւորին լորձունքէն եւ մորթի թեփէն:

Այն ժողովուրդներուն մէջ որ պատուաստ կրած չեն, մահերու թիւը կը հասնի 35էն 40 առ հարիւր, պատուաստուողներուն մօտ երեքէն հինգ առ հարիւր է:

Դարերով մարդիկ ենթարկուած էին ծաղկախտի չարիքներուն մինչեւ որ գիւղի հանճարեղ բժիշկ մը անգլիացի Էտուըրտ Ճէնները գտաւ պատուաստը:

Ծաղկախտաւորի բշտիկէն թարախ կ'առնէին եւ կը ներարկէին անոնց որ կ'ուզէին ախտազերծ դառնալ: Այսպէս ծաղկախտի հիւանդութեամբ կը վարակէին: Որով հիւանդութիւնը թեթեւ կ'անցնէր եւ մահացու չէր դառնար:

Ծաղկախտի այս ձեւ պատուաստը ծանօթ էր շատ կանուխէն, մասնաւորաբար Չինացիներուն: Անոնք ծաղկախտի չաստուածին կը նուիրէին տղաքը, որոնց մէջէն ան կ'ընտրէր ամէնէն գեղեցիկները եւ կը տգեղցնէր դէմքերը:

Անոնք կ'առնէին թարախը կամ բշտիկին չոր փոշին եւ տղոց աջ ռունգին իսկ աղջիկներուն ձախ ռունգին մէջ կը ներմուծէին: Այս մեթոտը, որ Թուրքիոյ մէջ ներմուծուեցաւ ԺԶ. դարուն մեծ յաջողութիւն գտաւ: Անոնք կը գործածէին Թուրք եւ պարսիկ հարեմի կիներու գեղեցկութիւնը պահելու համար:

1796ին Ճէնները սկսաւ գործածել պատուաստի ժահրը: Իր կարծիքով կովուն ժահրը այն առաւելութիւնն ունի, որ երբ մէկը անով պատուաստուի այլեւս երբեք ծաղկախտէ չի վարակուիր:

Իբրեւ նախակարապետ այս գիւտին, Ճէնները ծաղրանքի ենթարկուեցաւ Անգլիոյ մէջ: Նկարներ կը գծէին ուր այն որ պատուաստուած էր կոտոշներ կ'ունենար գլխուն վրայ, եւ կամ մարմնին զանազան մասերուն վրայ կովու երեւոյթներ» կ'առնէր: Սակայն չուշացաւ փառքը: Փաստէօրի կաճառէն բժիշկ Էթիէն Պոլէնէ կը յայտարարէր թէ «պատուաստը կանխարգել բժշկութեան տիպարն է»:

Շարժավարը մեծ արագութեամբ կը քշէ, եւ պարոն Ամբակում նշան կ'ընէ:

Շարժավարը.— (Օթօն կեցնելով) ի՞նչ կ'ուզէք:

Ամբակում.— Բան մը չեմ ուզեր. պարզապէս նշան ըրի որ քիչ մը կամաց քշես:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Յունուար 16ին Գամըշլըէ մէջ մեռած է Արմենակ Աւագեան, յետ երկարատեւ եւ անողոք հիւանդութեան: Վերջին շաբաթներուն կատարուած վիրաբուժական գործողութիւնը դժբախտաբար չկրցաւ փրկել Արմենակը, որ կը մեռնի համեմատաբար երիտասարդ:

Արմենակ Աւագեան ծնած էր Տարօնի Մշոյ Պասկան գիւղը, 1905ին: Մեծ Եղեռնէն կը փրկուի հրաշքով, երբ հազիւ տասը տարեկան մանուկ մըն էր: Տարի մը կը մնայ Խարբերդի որբանոցը եւ 1922ին կը փոխադրուի Տիգրանակերտ ուր կը բնակի մինչեւ 1936, այդ թուականին ընտանիքով կը փոխադրուի Գամիշլի ուր կը մնայ մինչեւ իր մահը:

Արմենակ Աւագեան, վարպետ արհեստաւոր, շնորհիւ իր ուշիմութեան եւ աշխատանքին կը հիմնէ Գամիշլիի մեքենական առաջին աշխատանոցը, տարիներու ընթացքին կատարելագործելով եւ ընդարձակելով իր գործը:

Իր անձնական գործերուն զուգընթաց, իր լայն մասնակցութիւնը բերած է Գամիշլիի ազգային կեանքին, վերջին տասներհինգ տարիներուն ընթացքին: Երկար տարիներ անդամակցած է Թաղականխորհուրդին: Ատենապետը եղած է Ս. Օ. Խաչի մասնաճիւղին եւ վարած է կուսակցական պատասխանատու պաշտօններ:

ՈՒԹ ՀԱԶԱՐ ՏՈԼԱՐ հանգանակուած է Սան Ֆրանչիսքոյի եկեղեցիին հիմնադրամին համար, ճաշասեղանի մը ընթացքին:

ԼՈՍ ԱՆՃԷԼԸՍԻ Ս. Խաչ եկեղեցիի համայնքը իր ընդհ. ժողովին մէջ որոշած է միանալ արեւելեան շրջանի Ազգ. Կեդր. վարչութեան, ինչպէս ըրած էին Ֆրէզնոյի եւ Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ:

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ Ալան Յովհաննէս որ ուշադրութիւն գրաւած է իր «Լուսածագ» դաշնակի քօնչերթայով, «Ցայգերգ»ով, Ալթամուրով կրցած է մասնակցիլ Շիքակոյի Ֆրոմ երաժշտական հաստատութեան: Այս հաստատութիւնը տարեկան յիսուն հազար տոլար տրամադրած է տպագրելու, ձայնագրի վրայ առնելու եւ ներկայացնելու արդիական երգահաններու գործերը:

ՆՈՐԵՐՈՒՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գիտութեանց Համալսարանի 1953 – 54ի շրջանին վկայականներու եւ մրցանակներու բաշխման ընթացքին մեր ընկերներէն Սարգիս Քիւրէքճեանի աղջիկը Օր. Էլիզ Քիւրէքճեան ստացած է բուսաբանական բարձրագոյն ուսման վկայական «քաջայաւ» յիշատակութեամբ, շահելով Էլի Տէֆրօֆի մրցանակը: Համալսարանին վերատեսուչը ջերմապէս շնորհաւորած է Հայուհին, միւս յաջող աշակերտներուն հետ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (71)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Նա աշխուժութիւն չէր ցոյց տալիս, մինչդեռ առաւօտեան ոչ միայն անվախ, այլ նախայարձակ էր եւ աշխատում էր չորս կողմից մեզ օղակի մէջ առնել: Կը խորհէինք թէ՝ թշնամու կորուստները մեծ էին:

Մի պահ այնպէս կարծեցինք թէ՝ կռիւը այլեւս դադրած է, եւ թշնամին պատնէշներից հեռացել է: Անմիջապէս Անդրանիկի դիրքը գնացինք՝ խորհրդակցելու համար:

Անդրանիկը զինադադարը երկու պատճառի կը վերագրէր. առաջինը՝ մեր դիրքերի անմատչելի լինելը. առանց թնդանօթի կարելի չէր գրաւել նրանց: Երկրորդ՝ ասում էր նա՝ թշնամին մեծ թիւով զոհեր է տուած, եթէ նոյնիսկ սպանուածներ քիչ ունին, անպայման մեծ թիւով վիրաւորներ ունին եւ հեռացնում են կռուի դաշտից վիրաւորներին եւ սպանուածներին:

Մի ուրիշ հաւանականութիւն էլ ծագեցաւ իմ մտքի մէջ: Այդ այն էր, որ թշնամին սպասում էր թնդանօթի, գուցէ շուտով ստանար, եւ վերսկսէր կռիւը:

Այդ խօսակցութիւնից յետոյ, սկսանք նաեւ խորհել մեր յաջորդ քայլի մասին: Այլեւս մեր նախորդ որոշումները անկարծադրելի էին՝ ներկայ անսպասելի կռուին պատճառով:

Նախապէս որոշած էինք, որ Ամբատը, 30 – 40 հոգիով, Սորբ անցնէր, եւ Կարկառի վրայով՝ Վանի շրջանը մտնէր, մեր մի մասն էլ, նաւով պիտի երթար Վան, իսկ մի խումբ պիտի մնար այստեղ: Այժմ այդ բոլորը տակնուվրայ էր լինում:

Հիմա բոլորս միասին պէտք է լինէինք, որ ճանապարհով էլ որ մեկնէինք, ծովով կամ ցամաքով: Ուրիշ կերպ չէինք կարող անել: Թշնամին այլեւս մեր օձիքը պիտի չձգէր, եթէ մի կերպով մեր «հետքը չկորսնցնէինք»:

Գէորգ Զավուշ կը ծիծաղէր, երբ խօսք եղաւ «հետքը կորսնցնելու» մասին: Նա ասաց.

— Մինարէն տոպրակի մէջ կը տեղաւորուի՞: Սա մի զինուորական ուժ է, որ այսօր կը շարժուի, իսկ հետեւեալ օրը լրտեսները մեզ դիւրութեամբ կը գտնեն: Ուրեմն, մենք մինչեւ վերջը կռուից պիտի չազատուինք: Իսկ մեր փամփուշտնե՞րը: Համարեա թէ այսօր մեր փամփուշտակալները դատարկուած են: Ի՞նչ գնով էլ լինի, մենք Վանայ ծովով պէտք է ճամբորդենք: Դժուար թէ կրնան մեզ ծովի վրայ պաշարել: Մեր միակ փրկութիւնը Վան հասնիլն է: Երբ, Վանի պահեստներից մեր փամփուշտակալները լեցնենք, այն ատեն մեզ համար դարձեալ մահ չի լինի:

Դեռ վերջնական եզրակացութեան եկած չէինք, երբ թշնամու կողմէն միանուագ հազարաւոր հրացաններ պայթեցան յանկարծ: Կարծեցինք թէ լեռները տեղահան են լինում եւ փուլ պիտի գան դէպի անդունդը:

Աճապարեցինք մեր դիրքերը եւ հրահանգեցինք ամուր կառչել բլուրներին՝ տեղի չտալով ոչ մի դրոհի առջեւ:

Այդ համանուագ հրացանաձգութեան պատճառը այն էր որ, Դատուանցի մի հերոսուհի մագլցում էր դէպի Անդրանիկի դիրքը:

Նա Տելեմաքից նամակ էր բերում Անդրանիկին: Նա անցել էր անյայտ շաւիղներից, կտրել էր թշնամու շղթան եւ միայն այդ ատենն էր որ նկատուել էր:

Բարեբախտաբար, առանց ոեւէ գնդակի զոհ դառնալու, հերոսուհին հասաւ իր նպատակին, նամակը բերեց յանձնեց:

Մեր կռիւների ընթացքին յաճախ աչքի էին ընկնում հայ կիները: Ամենադժուարին, մահացու վայրկեաններին իսկ նրանք օգնութեան էին հասնում մեզ՝ դիրքէ դիրք սուրհանդակի պաշտօն կատարելով, ջուր բերելով, փամփուշտ փոխադրելով, վիրաւորներին վէրքերը կապելով, մեզ պատերազմի դաշտից հեռացնելով եւ ապահով վայրերը հասցնելով:

Տելեմաքը՝ հերոսուհիին բերած նամակի մէջ գրում էր.—

«Համարեա թէ փախստական վիճակի մէջ եմ: Ինձ շատ փնտռել են: Մի պահ թաղնուեցի հէնց պահականոցի մօտ գտնուած մի մարագի մէջ: Մեր գիւղի եւ մօտակայ գիւղերի բոլոր սայլերը հաւաքեցին: Թուրքերը նրանցով թէ պաշար են փոխադրում եւ թէ կռուի դաշտից վիրաւորներ: Վիրաւորները տանում են դէպի Բաղէշ: Առաւօտեան կռիւների մէջ մեծ չափով վիրաւորներ եւ սպանուածներ կան: Ինչ որ կը գրեմ, «մեր բարեկամից» (Ի. Զ.) եմ լսել: Նա էր եկած սայլերը հաւաքելու: Նա ասաց, որ կէսօրից յետոյ ձիաւորներ ղրկուած են Բաղէշի կառավարի մօտ, որ անմիջապէս երկու թնդանօթներ փութացնէ, որովհետեւ «յեղափոխականները, կանխել են նրանց, եւ գրաւել են տիրապետող եւ անառիկ դիրքերը»: Ալի պէկը, որ հրամայում է զինուորներին եւ խուժանին, խորհել է թէ՝ «առանց թնդանօթի Շամիրամը գրաւել դժուար է: Եթէ անպայման գրաւել ուզուի, զոհերի թիւը պիտի կրկնապատկուի» ասել է: Մեր բարեկամը հաղորդեց նաեւ որ արդէն ժամանակը ուշ է եւ դժուար թէ այսօր թնդանօթ հասնի:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

մէջ, պաշտպանելու համար այս գործունէութիւնը: Տեղափոխուած ազգայնական զինուորները պիտի գործածուին Քուէմոյ եւ Մացու կղզիներուն մէջ որոնց պաշտպանութեան համար պաշտօնական յանձնառութիւն չեն ստանձնած Մ. Նահանգները:

ՓՈԽԱԴԱՐՁ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔՆԵՐ

Փեքինի անթէլը յայտարարեց թէ Մ. Նահանգներուն մասնակցութիւնը Թայէնի պարպումին՝ «պատերազմի գրգռութիւն մը կը կազմէ»: Եւ աւելցուց — Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան մէկ ներկայացուցիչը կը հաստատէ թէ Թայէնի դէմ կատարուած որ եւ է յարձակում պիտի համարուի միջամտութիւն ամերիկեան 7րդ նաւաբաժնի կատարած գործին մէջ եւ թէ այդպիսի միջամտութեան մը պատասխանը պիտի տրուի անմիջապէս: Այս յայտարարութիւնը կ՚ապացուցանէ թէ Մ. Նահանգներուն այս արարքը լեցուն է մեծ պատերազմի մը վտանգով: Այս միջամտութիւնը չինական քաղաքացիական պատերազմին մէջ ոչ միայն պատերազմի գրգռութիւն մըն է ժողովրդական Չինաստանի դէմ, այլ եւ ծանր սպառնալիք մը Ծայր. Արեւելքի համար»:

× Ամերիկեան հրամանատարութիւնը կը ծանուցանէ թէ Փետրուար 5ին երկու խորհրդային «Միկ.» օդանաւեր վար առնուեցան Քորէայի արեւմտեան կողմը, երբ կը յարձակէին ամերիկեան հետախուզիչ օդանաւի մը վրայ: Զեկոյցը կ՚ըսէ թէ ամերիկեան օդանաւը հետախուզութիւն մը կը կատարէր Դեղին ծովուն վերեւ, երբ յարձակում կրեց ռուսական օդանաւերուն կողմէ:

× Ճափոնի արտաքին նախարարը ճառ մը խօսելով յորդորեց որ համայնավար Չինաստանը հաւանի դադրեցնել կռիւը: Յետոյ հաւաստեց թէ Խ. Միութեան եւ Ճափոնի հաշտութիւնը պիտի նպաստէ աշխարհին եւ Ասիոյ ամերիկեան շահերուն:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Վերջին լուրերու համաձայն, այլեւս անխուսափելի է Արաբական Դաշնակցութեան կազմալուծումը: Վարչապետներու խորհրդաժողովը վերջացաւ Փետրուար 6ին, Գահիրէի մէջ, վերջին նիստէ մը ետք որ տեւեց երեք ժամ: Պաշտօնապէս կը հաղորդուի թէ եգիպտական կառավարութիւնը յայտարարութիւն մը պիտի հրատարակէ: Եգիպտական պատուիրակութեան անդամներէն Մահմուտ Րիատ յայտարարեց թէ իր երկիրը անմիջապէս պիտի չքաշուի Արաբական Դաշնակցութենէն, բայց իր որոշումը պիտի գործադրէ, երբ ստորագրուի Թուրքեւիրաքեան դաշինքը: Եգիպտոս աւելորդ կը նկատէ որեւէ նոր ժողով, քանի որ Իրաք վճռած է անմիջապէս զինակցութիւն մը կնքել Թուրքիոյ հետ, առանց Արաբական Դաշնակցութեան միւս անդամներուն հաւանութեան: Գահիրէի պաշտօնաթերթը կը ծանուցանէ թէ Եգիպտոս մօտերս պիտի հրատարակէ «այն գաղտնի դաւերը որոնք լարուած են արաբական երկիրներուն միութիւնը եւ անկախութիւնը խորտակելու համար, դաւեր որոնք երեւան ելան Մենտերէս – Նուրի Սայիտ դաշինքին յայտնութեամբ»:

Լիբանանեան աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ Իրաքի վարչապետը տրամադիր էր Պէյրութ հանդիպելու, բայց կը մերժէր Եգիպտոսի դրած պայմանները:

Պաղտատէն կը հեռագրեն թէ երեսփ. ժողովը լսելէ վերջ կառավարութեան յայտարարութիւնը երկրին պաշտպանութեան մասին, միաձայնութեամբ հաւանութիւն յայտնեց հետապնդուած քաղաքականութեան:

Թուրք թերթերը կը գրեն թէ դաշինքը պիտի ստորագրուի Անգարայի մէջ:

× Անծանօթ մը վեց անգամ հրացան պարպեց Նիւ Եորքի եգիպտական հիւպատոսարանին դէմ: Անցեալ շաբթու սպառնագիրներ ղրկուած էին հիւպատոսարան, իսկ անծանօթ մը հեռաձայնով ազդարարած էր թէ ռումբեր պիտի տեղաւորուին շէնքին մէջ: Ոստիկանութիւնը քննութիւն բացաւ:

....

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ կուսակցութեան բացառիկ համագումարը 1653ի դէմ 1899 պատգամաւորներով մերժեց 17 արտաքսուած երեսփոխաններու բողոքը: Սրտառուչ տեսարաններ պարզուեցան այս առթիւ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻ
ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ
ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐՁՐ
ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

Տեղի պիտի ունենայ Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ, 27 Փետրուար, կիրակի, ժամը 15ին:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Այս առթիւ հրապարակ հանուած են նուիրատոմսեր:

Բոլոր նուէրները պիտի ծանուցուին «Յառաջ»ի մէջ:

Ձեր նուէրները կրնաք ղրկել նաեւ «Յառաջ»ի կամ հայ գրավաճառներուն միջոցաւ, կամ յանձնել անոնց որ պիտի ներկայանան, փոխան ստացագիր – նուիրատոմսի:

ՄԱՐՏ 6Ը

ԿԸ ՄՕՏԵՆԱՅ

Դուք ալ առա՞ծ էք Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան վիճակախաղի տոմսերը:

ԱՃԱՊԱՐԵՑԷՔ

Միակ պարգեւ՝ ՖՐԵՔԱԹ մը

Տոմսերու գին՝ 100 փրանք:

Դիմել՝ Եկեղեցին, «Յառաջ»ին կամ Պ. Նուպար Յովհաննէսեանին:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆՈՐ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հովանաւորութեամբ Լիոնի եւ շրջանի Ազգ. Միութեան Կեդր. վարչութեան:

Ի նպաստ եկեղեցւոյ եւ դպրոցի շինութեան ֆոնտին:

Ղեկավարութեամբ Պ. Յարութիւն Պիլէմճեանի, հսկողութեամբ Պ. Ղեւոնդ Գայթանճեանի, կազմակերպութեամբ խումբ մը եկեղեցասէր երիտասարդներու, այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, սինեմա Փաքսի մէջ, (՚ախկին Էմիլ Զօլա սրահը), 127 ռիւ Պուալօ, Լիոն:

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուի

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ԸՆՏԱՆԻՔԸ

Ֆրանսահայ կեանքէ առնուած խիստ ծիծաղաշարժ երեք արարով կատակերգութիւն մը:

Տոմսերու գիներն են.— Ա. կարգ 250 փրանք, Բ. կարգ 200 փրանք:

Խճողումի տեղի չտալու համար կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը:

Յարգելի հայրենակիցներ.— Այս ներկայացման հաւոյթը կրկին պիտի յատկացուի մեր բոլորին ցանկութիւնը եղող եկեղեցւոյ եւ ազգային տան շինութեան ֆոնտին:

ECOLE NORMALE DE MUSIQUE

78, Rue Cardinet

Métro Malesherbes

ՈՒՐԲԱԹ, ՓԵՏՐ. 18, ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Ջութակի երեկոյ

ՋԱՒԷՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆ

(Licence de Concert 1954)

Դաշնակի ընկերակցութեամբ՝

ՎԵՌՆԷՌ ԺԻԺԷՌԻ

Տոմսերու գին՝ 200, 350 եւ 500 փրանք: Դիմել սրահը, Տիւրանին եւ Յառաջի վարչութեան:

Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Թատերական ներկայացումները տեղի պիտի ունենան կիրակի 13 Փետրուարին, կէսօրէն վերջ ժամը ճիշդ 4ին:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ 1955

(Բ. ՏԱՐԻ)

Կազմեց՝ ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, պատկերազարդ:

Գրական էջեր.— Հայկ. կեանք, Արուեստի աշխարհ, Հայաստան, կէս – բժշկական, գաղութներ (Լիբանան եւ Սուրիա), երգիծանք, մարզաշխարհ, անցքեր, մահագրութիւն, օրացոյց եւն.:

ԳԻՆ 1200 ՖՐԱՆՔ

Թղթատարի ծախքով 1300: Դիմել՝ «Յառաջ»ի գրատուն Հրանտ Սամուէլի:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ համար Յ. ՄԱԼԱՔԵԱՆի՝

3, Bd. Théodore Turner, Marseille

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս ուրբաթ ժամը 21ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը:

Պիտի խօսին

Պ.Պ. Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԵՒ Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

Երեկոյթը նուիրուած է ողբացեալ՝

Վ. ՄԻՆԱԽՈՐԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Արտասանութիւն «Արհաւիրքի օրեր»ու հեղինակէն: Մուտքը ազատ է:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը չորեքշաբթի գիշեր Քաւէի վերնայարկը: Դասախօս՝ Պ. Գ. ԳՈՐԵԱՆ: Նիւթը՝ «Հայաստանի սովետական գրողներու համագումարը»: Գեղարուեստական բաժին՝ Պ. Գ. Մելիքեանի կողմէ:

«ԱՐԱՔՍ» ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԱՄՍԱԹԵՐԹ

Լոյս տեսան երրորդ տարուան Ա. եւ Բ. թիւերը, Յունուար, Փետրուար 1955, բոլորովին նոր ձեւով ու բովանդակութեամբ, շահեկան գրուածքներով եւ հետաքրքրական նկարներով

Բաժանորդագրութեան պայմաններ Ֆրանսա հազար ֆրանք, արտասահման 1400 կամ չորս տոլար:

Խմբագիր Շ. Ս. ՏԷՐ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ
Տնօրէն Ն. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

14, Rue du Soleil, Paris (20) TRU. 47-48

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ»Ի ԱՌԹԻՒ

ԽՆՋՈՅՔ—ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան:

Կիրակի, 27 Փետրուար, ժամը 15էն 24: Սալ Ֆրանքօ Պելժի մէջ, 59 ռիւ Վէրնիօ, մէթրօ Թոլպիաք եւ Կլասիէռ, օթօպիւս 62 թիւ, Սթասիօն Վէրնիօ:

Կը նախագահէ Պ. ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Կը խօսին Պ. Պ. ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ եւ ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ:

Կ՚երգեն Ստեփան Պօղոսեան, Տիկին Արաքսի Մուրատեան, Տիկին Լուսիկ Ամիրեան եւ Օր. Շաքէ Պէնկեան: Կը նուագէ Պ. Մեսումենց:

Կ՚արտասանեն Զոհրապ Մուրատեան, եւ Մխիթարեան վարժարանի աշակերտներէն Մուրատ Սարգիսեան եւ Յովսէփ Տօնիկեան:

Քանի մը սիրողներ կը պարեն Մշոյ Քոչարին եւայլն:

Նուագախումբ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆի:

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ:

Մուտք 200 ֆրանք:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԱՆՊԱՏՃԱՌ

«ԽԱԶԻՆ ՃԱՄԲԱՆ»

Նոր հրատարակուած հատոր մը, որ կը պարունակէ յուզիչ ու սրտագրաւ դրուագներ մեր տարագրութեան կեանքէն:

Գին 400 փանք:

Կը գտնուի բոլոր հայ գրավաճառներուն մօտ եւ կամ դիմել հեղինակին՝ Ծ. ՊԷՐ – ՊԷՐԵԱՆի, 104, Ավընիւ տ՚Իթալի, Փարիզ:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ վարչութեան եւ դործադիր Մարմնին անդամները սովորաբար ժողովի կը հաւաքուին այս չորեքշաբթի ժամը 18.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

JACQUES HELIAN

Պիտի մասնակցի իր բոլոր կազմով Մուրատ – Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտներու Մարսիլիոյ Միութեան, աննախընթաց պարահանդէսին՝

12 ՄԱՐՏ

ժամը 22էն մինչեւ լոյս:

ԿԻՐԱԿԻ 6 ՄԱՐՏ

Կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանին 24րդ տարեկան ցերեկոյթը, Սանթրը Մարսըլէն, Պէրթըլօ, 28պիս, ռիւ Սէն Տոմինիք, Փարիզ (7):

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումն. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ:

Այս Շաբաթ ժամը 20.30էն մինչեւ լոյս, 60 ռիւ Կրինեան, սալ Մասալիայի մէջ:

Կը նախագահէ Պ. ԱՐԱՄ ԱՐՄԱՂԱՆԵԱՆ

Գեղարուեստական ընտիր բաժին: Իրենց ձրիայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն Օր. Րօզիկ Բաղրամեան (դաշնակ), Օր. Ալիս Յարութիւնեան (արտասանութիւն), Պ. Գրիգոր Քէնտիրեան (արտասանութիւն): Կը նուագէ ջութակահար Պ. Սարգիս – Չէօրէքճեան: Տրամախօսութիւն մը քոյր եւ եղբայր Յարութիւնեաններէ:

Ծիծաղաշարժ վաւեշտ մը Պօղ. Օտեանի դպրոցի աշակերտութեան կողմէ:

Ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Սօնա Թորոսեանի:

Հայկական պար Տիւրկէրեան քոյրերու կողմէ:

Հանդէսի միջոցին տեղի կ՚ունենայ մասնաճիւղիս վիճակախաղը, ի նպաստ Միութեանս որդեգրած սաներուն:

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է:

Տեղի կ՚ունենան արեւելեան եւ եւրոպական պարեր:

Մուտքը ազատ է:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏԱՆ 1955ի Ընդարձակ գրացուցակը, մանրատառ 152 էջ, որ կը պարունակէ աւելի քան հինգ հազար տեսակ հայերէն եւ Հայերու վերաբերեալ ֆրանսերէն գրքերու ցանկը:

Librairie Hrand Samuelian
51, Rue Monsieur-le-Prince, Paris (6)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Սուլթան Գարաքիլլէեան (Զէնկիլէրցի) կը փնտռէ իր տագրոջ Յովհ. Գարաքիլլէեանի աղջիկը, որ տարիներ առաջ Պոլիս՝ Տթ. Նագաշեանի մօտ կը մնար, եւ ամուսնանալով անցած էր Ամերիկա: Կը խնդրուի տեղեկացնել «Յառաջ»ի:

«Հայրենիք»էն կը խնդրուի արտատպել:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր․, վեցամս․ 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր․ կամ 10 $, հատը 12 ֆր․

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 9 ՓԵՏՐՈՒԱՐ ★ MERCREDI 9 FEVRIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7593 31e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3004

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ «ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐԸ»

●

Այս տարի սովորականէն աւելի երկար տեւեց Խ․ Միութեան Գերագոյն Խոր – հուրդին նստաշրջանը :

Օրակարգն ալ ոչ միայն ծանրաբեռ – նուած էր, այլ եւ ծանրակշիռ : Կարելի էր ըսել՝ բախտորոշ :

Գերագոյն Խորհուրդները (Սովետ) կը գումարուին ընդհանրապէս տարեկան ել– մտացոյցը քուէարկելու համար :

Նախարարը զեկուցում կուտայ : Քանի մը ձայներ կը լսուին, թեր ու դէմ, եւ գումարները կը քուէարկուին միաձայ – նութեամբ :

Այս տարի կառավարութիւնը կը պա – հանջէր ազգ․ պաշտպանութեան ծախքերը աւելցնել տասը առ հարիւր, ինչպէս եւ զարկ տալ ծանր ճարտարարուեստի եւ անասնապահութեան :

Այս վերջին պարագան քննուեցաւ ա – ռանձին, եւ Կեդր․ Կոմիտէին քարտուղա– րը հաստատեց թէ չէ իրականացած հըն– գամեայ ծրագիրը :

Համաձայն հրատարակուած տեղեկու – թեանց եւ նշանակուած թուանշաններուն, հողագործական արտադրութիւնները առ հասարակ վար կը մնան իրական պա – հանջներէն :

Քանի մը օր առաջ, նոր հնգամեայ ծրագրին քննութեան առեն, Կեդր․ Կո – միտէին քարտուղարը, Խրուշչեւ, յատ – կապէս շեշտեց թէ որոշուած է, նաեւ, զարկ տալ « խամ եւ խոպան » հողերու մշակութեան :

Վերջերս առիթ ունեցանք խօսելու այս յանդուգն ծրագրի մասին, որ կը տրա – մադրէ դէպի Սիպերիա, Խազախստան, Վլատիվոստոք եւ Սախալին քշել հազա – րաւոր երիտասարդներ եւ երիտասարդու– հիներ, «խոպան հողերի խրացման հա – մար » :

Այդ ծրագրով, կը յուսան մինչեւ 1956 մշակել 28 – 30 միլիոն հեկտար հողեր եւ բազմապատկել բնակչութիւնը :

« Եթէ 200 միլիոնին հարիւր միլիոն եւս աւելցնենք, այն ժամանակ էլ քիչ կը լինի», կ'ըսէր Խրուշչեւ, Մոսկուայի մէջ գումարուած երիտասարդական ժողովի մը առթիւ : Եւ կը յորդորէր ամուսնանալ, առ նուազն երեք զաւակ հասցնել :

Ծրագրին գործադրութիւնը պարտաւո– րիչ է Խ․ Միութեան մէկ ծայրէն միւսը, առանց երկրի կամ ազգի տարբերութեան :

Եւ արշաւը կը շարունակուի ուժգնօ – րէն, կարելի եղածին չափ շատ կամաւոր– ներ, բուն բառով՝ աքսորականներ ճարե – լու համար :

Մեր ժողովուրդն ալ ստիպուած է « հայրենասիրութեան » ապացոյցներ տալ, տրամադրելով իր երիտասարդ զա – ւակները, առանց սեռի խտրութեան :

«Սովետական Հայաստան»ի վերջին թի– ւերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկու – թիւնները, ձեզի ձգելով խորհրդածու – թիւնը :

Յունուար 8ին երիտասարդական ընդհ․ ժողով մը կը գումարուի Երեւանի մէջ, եւ կրակոտ ճառեր կը խօսուին, որպէս զի արձանագրութիւններ կատարուին, «խո – պան հողերի մշակման համար» :

Հրատարակուած տեղեկութեանց հա – մաձայն, « աւելի քան 17 միլիոն խոպան եւ խամ հողերի հերկման գործում իրենց աշխատանքի համեստ բաժինը մտցրին նաեւ Հայաստանի Կոմերիտականները : »

— « Այժմ նոր հողերի շրջաններում աշխատում են ռեսպուբլիկայից գարնանը այնտեղ (Խազախստան եւն․) մեկնած 350ից աւելի կոմերիտականներ : Խոպան հողերում աշխատում են նաեւ Սովետա – կան Բանակից անցած աշնանը զորա – ցրրուած հազար ռազմիկներ » : (Սով․ Հայաստան, 11 Յունուար) :

Զեկուցումը կը պարունակէ այլապէս չահեկան յայտնութիւններ : Շ․

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՀՈՒՆ Կ'ԻՄԱՆԱՆՔ ԹԷ, ՀՐԱԺԱՐԱԾ Է ԽՈՐՀ․ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐ– ՉԱՊԵՏԸ՝ ՄԱԼԵՆԿՈՎ ։

ՄԻՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ ՈՒՐԲԱԹ ՕՐ

●

...ԵԹԷ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ ՉՊԱՏԱՀԻՆ

Վարչապետութեան թեկնածուն, Պ․Ան– թուան Փինէ, յայտարարեց թէ կը յուսայ դահլիճը Ազգ․ ժողովին ներկայացնել ուրբաթ օր, եթէ նոր դժուարութիւններ չծագին : Ինք ամէն միջոց կը փորձէ, բա – ւարար մեծամասնութիւն մը ապահովե – լու համար : Շատ բան կախում ունի Ժո– ղովրդական Շարժումի (կաթոլիկ) դիր – քէն : Թերթերը կը գրեն թէ Պ․ Փինէ բա– րեպաշտ մարդ է, եղբայրը՝ մայրապետի մը․ նոյնիսկ Ժողովրդական Շարժումի անդամներէն շատեր չափազանց պահպա – նողական կը համարին զինքը, եւ վարա – նոտ՝ ընկերային բարենորոգումներու հանդէպ : Այս հոսանքը 87 ձայն ունի Ազգ․ ժողովին մէջ եւ եթէ Պ․ Փինէ ձա – խողի եւ իրենց կուսակցութեան անդամ – ներէն մէկուն յանձնուի վարչապետու – թիւնը, 130 քուէի պէտք պիտի ունենան (անկախներու ձայնը) : Բանգէտներ կը կարծեն թէ Պ․ Փինէ պիտի յաջողի 290 քուէ շահիլ․ ուրեմն յաջողած պիտի հա – մարուի, քանի որ այլ եւս պայման չէ 314 քուէն, ինչպէս կը տրամադրէր նախոր– սահմանադրութիւնը ։

Նոր վարչապետը առջի օր երկար խոր– հրդակցութիւններ ունեցաւ ելմտական նախարարութեան վարիչներուն հետ, իսկ երէկ ալ տեսակցեցաւ Հիւս․ Ափրիկէի Ֆրանսացի ներկայացուցիչներուն հետ : Իր երկու առաջին կարեւոր գործերը պի– տի ըլլան ապահովել Փարիզի համաձայ – նութեանց վաւերացումը ծերակոյտին կողմէ եւ ելք մը գտնել, Հիւս․ Ափրիկէի կացութիւնը բարուոքելու համար : Կը յիշուի թէ այս վերջին հարցին հետեւան– քով էր որ տապալեցաւ Մենտէս Ֆրանսի դահլիճը :

× Միջազգային մամուլը լարուած ու– շադրութեամբ կը հետեւի Ֆրանսայի նախարարական տագնապին : «Թայմզ» կը բացատրէ թէՖրանսա հաստատուն վիճակ մը ստացաւ եւ վերագտաւ իր ինքնավս – տահութիւնը շնորհիւ Պ․ Մենտէս Ֆրան– սի : Ազատական կուսակցութեան օրկանը դիտել կուտայ թէ Ֆրանսայի պոլիտի – կոսները դաւաճանեցին ժողովուրդին : Ուրիշ թերթ մը Մենտէս Ֆրանսի ճակա – տագիրը կը նմանցնէ Քլեմանսոյի եւ դօ․․ տը Կոլի բախտին : «Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի կարծիքով, նոր կառավարութիւնը պիտի չկրնայ միեւնոյն քաղաքականութիւնը վարել : Ամերիկեան թերթերը ցաւ կը յայտնեն Մենտէս Ֆրանսի «աժամեայ խաւարման համար» : Թերթ մը դիտել կու – տայ թէ նոր տագնապը պիտի պակսեցնէ աշխարհի վստահութիւնը Ֆրանսայի հանդէպ :

Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնա – թերթը կը հրաւիրէ Ֆրանսան օգտուիլ Պ․ Մենտէս Ֆրանսի անկումէն, մերժելու համար Փարիզի համաձայնութիւնները, զանոնք համարելով ծրագիրներ՝ «յար – ձակողական խմբակցութիւն մը ստեղծե – լու համար աջակցութեամբ գերման դի – նապաշտներու» : Կառավարական օրկանը, « Իզվեստիա » կը փորձէ համոզել թէ Մենտէս Ֆրանսի կառավարութեան անկումը «կ'ապացուցանէ թէ ձախողման դատապարտուած է քաղաքականութիւն մը որ չի վայելեր ժողովուրդին վստա – հութիւնը» : Եւ իր կարգին կը թելադրէ որ Ֆրանսա մերժէ Փարիզի համաձայնու– թիւնները :

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

*

ԹՈՂ ԻՐԱՐ ՃԱՆՉՆԱՆ

Ամէն անգամ որ մանկական – պատանե– կան թերթ մը կը տեսնեմ, հետեւեալ պատկերը կը պարզուի աչքիս առջեւ .—

Ահաւասիկ ջերմապէս գնահատելի նիգ մը : Յարատեւ աշխատանք՝ օգտակար ըլ– լալու համար նոր սերունդին :

Դժբախտաբար իւրաքանչիւր մանկա – կան կամ պատանեկան թերթ ամփոփուած է իր միջավայրին մէջ : Կապ չկայ մէկ ափէն միւսը :

Կարծէք դրացիներ են որ կը գործեն դէմ դիմաց, սակայն իրարու հետ չեն խօ– սիր : Հազիւ Աստծու բարեւ մը կը փո– խանակեն :

Աւելի լաւ պիտի չըլլա՞ր, եթէ սերտ կապեր հաստատէին իրարու հետ : Փո – խադարձաբար ծանօթանային եւ ծանօ – թացնէին, ի հարկին արտատպումներ կա– տարէին — մանաւանդ ոտանաւորներ :

Այսպէս կը հաստատուէր եղբայրական ցանց մը գաղութէ գաղութ :

Մէկ երկրի պատանիները եւ երիտա – սարդները կը գիտնային թէ ինչ կը կա – տարուի այսինչ գաղութին մէջ :

Հայրիկները եւ մայրիկները ալ օգտա– կար գիտելիքներ կը ստանային :

Ամէն պարագայի մէջ, կը հաստատուէր պատանեկան ցանց մը : Եւ մէկը միւսը կը լրացնէր, շատ մը տեսակէտներով :

Այսպէս, Հալէպի կամ Թեհրանի պա – տանիները կ'իմանան թէ ի՛նչ կը կատար– ուի Ամերիկայի կամ Ֆրանսայի մէջ, իրենց տարեկիցներուն փրկութեան հա – մար :

Քիչ մըն ալ հայկական աշխարհագրու – թիւն կը սորվին : Մանաւանդ երբ Հա – յաստանի մանկական – պատանեկան հա – տընտիր հրատարակութիւններէն ալ օգ– տուին :

Յետոյ, հրատարակիչները եւ յօդուա – ծագիրները իրենք ալ կը քաջալերուին, տեսնելով որ իրենց աշխատանքը սահմա– նափակուած չէ միայն մասնաւոր երկրին մը կամ քաղաքի մը մէջ, այլ կը ծառայէ ուրիշ գաղութներու նոր սերունդին փր – կութեան :

Թերթերը կը փոխանակուին անշուշտ, եւ դժուար չէ լրացնել այս տարրական պահանջը :

Տեսակ մը արտածում եւ ներածում, բազմազան առաւելութիւններով : ՎԱՀԷ

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՈՂՋ Է

Միջազգային մամուլի նարպիկ թղթա– կից մը յաջողեր է անհիմն լուրեր տարա– ծել Միջին Արեւելքի մէջ, Գալուստ Կիւլ– պէնկեանի մահուան մասին : Գահիրէի մեր պաշտօնակիցը, Յուսաբեր ալ զոհ գացած է թիւրիմացութեան, հրատարա կելով հեռագրական գործակալութեան մը այդ լուրը :

Պ․ Կիւլպէնկեան ողջ է, բարեբախտա – բար, թէեւ քիչ մը յոգնած, ինչպէս ստու– գեցինք Բարեգործականի գրասենեակէն :

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՎԱԽ ՉԿԱՅ ԾԱՅՐ․ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

●

ԱՆԳԼԻԱ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ՊԱՐՊԵԼ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ԾՈՎԵԶԵՐԵԱՅ ԿՂԶԻՆԵՐԸ

Մ․ Նահանգներու արտաքին նախարա– րը, Պ․ Ֆ․ Տըլլըս, զեկուցում տալով ծե– րակոյտին արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին առջեւ, ըսաւ թէ ինք չի կարծեր որ Չինաստանի համայնավարնե – րը «իսկապէս պատերազմ պիտի մղեն», եթէ Մ․ Նահանգները չլքեն Չինաստանի ազգայնականները եւ փոխադարձ օգնու – թեան դաշինքը : Ընդհակառակն, նախա – րարը կը կարծէ թէ այդ համաձայնու – թեան վաւերացումը եւ գործադրութիւնը «պիտի ստեղծէ նոր կացութիւն մը, նը – ւազեցնելով չինացի համայնավարներուն ռազմաշունչ տրամադրութիւնները » : Այս առթիւ բացատրեց թէ դաշինքը Մ․ Նահանգներուն իրաւունք կուտայ արգի – լելու ազգայնական Չինաստանի կողմէ որ եւ է յարձակում բուն չինական ցամաքին դէմ : Յարձակողական գործողութիւնները պիտի որոշուին խորհրդակցաբար : «Ուս– տի անհրաժեշտ է վաւերացնել դաշինքը, վասն զի անոր ժխտումը կամ անշարժու– թիւնը ամենածանր հետեւանքներ պիտի ունենան, վտանգելով ոչ–համայնավարա– կան դիրքերը արեւմտեան Խաղաղականի եւ Հարաւ․ արեւելեան Ասիոյ մէջ : Մեր – ժումը զարկ պիտի տայ միջազգային հա– մայնավարութեան յարձակողական գոր – ծունէութեան ամէն տեղ եւ ծանրապէս պիտի վնասէ ազատ ազգերու շահերուն, ամէն տեղ » :

× Անգլիական կառավարութեան տե – սակէտով, կացութիւնը կը բարուոքի, եթէ Մ․ Նահանգները Չինաստանի ծովեզեր – եայ բոլոր կղզիները պարպեն, այլուր փոխադրելով ազգայնական ուժերը : Թա – չէն կղզիներուն պարպումը, որ տեղի կ'ունենայ այժմ, նպաստաւոր քայլ մը կը համարուի Անգլիոյ մէջ : Ուաշինկթընի անգլիական դեսպանը կ'աշխատի այս տեսակէտը ընդունիլ տալ Մ․ Նահանգնե– րուն : Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակ– ցութիւնն ալ կը ճնշէ կառավարութեան վրայ, որպէսզի համոզեն Մ․ Նահանգնե– րը : Լոնտոն միշտ այն տեսակէտն ունի թէ վտանգաւոր է երրորդ կողմի մը մի– ջամտութիւնը Չինաստանի գործերուն մէջ եւ կրնայ տեղի տալ ծանր դէպքերու :

Միւս կողմէ, կը հաստատուի թէ Հնդ – կաստան եւ Քանատա մասնաւոր ձեռ – նարկներ պիտի կատարեն Ուաշինկթընի, Փեքինի եւ Մոսկուայի մէջ, միջին ճամ – բայ մը անելու համար, ինչպէս թելա – դրած է բրիտանական հասարակապետու– թեան համագումարը :

× Ազգայնական Չինաստանի նախագա– հը, Չանկ Քայ Շէք մասնաւոր յայտարա– րութիւն մը հրատարակեց, հետեւեալ բո– վանդակութեամբ .— Մեր ուժերուն ամէ– նէն կարեւոր գործը պիտի ըլլայ հակա – յարձակում կատարել համայնավարնե – րուն դէմ եւ ետ առնել չինական ցամա – քամասը : Մեր յաղթանակը ապահովելու համար մեր առաջին պարտականութիւնը պէտք է ըլլայ ամրացնել Ֆորմոզան, Փեսքատորեան կղզեխումբը եւ միւս կըղ– զիները : Պէտք է խուսափինք մաչեցնող պատերազմէ մը : Պէտք չէ նոր հողեր բարդենք մեր զինակցին վրայ (Մ․ Նա – հանգներ) որ արդէն խոստացած է օգնել Ֆորմոզայի պաշտպանութեան, երախտա– պարտ ձգելով մեզ :

× Կարգ մը լուրերու համաձայն, հա – մայնավարները ականներ զետեղած են Ֆորմոզայի նեղուցին մէջ : Ամերիկացի – ները կը շարունակեն Թաչէն կղզիներուն պարպումի գործողութիւնը, որ պիտի տեւէ երկու շաբաթ :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՆՈՐ ԺՈՂՈՎ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

Եգիպտոսի ազգ․ առաջնորդութեան նա– խարարը, Սալահ Սալէմ, Փետրուար 7ին հաստատեց թէ պիտի քաշուին համարա– բական ապահովութեան դաշինքէն, ճիշդ այն օրը երբ Իրաք ստորագրէ փոխադարձ պաշտպանութեան դաշինքը Թուրքիոյ հետ : Բայց աւելցուց թէ Եգիպտոս միեւ– նոյն առեն ուրիշ զինուորական դաշինք մը պիտի կնքէ արաբական բոլոր այն եր– կիրներուն հետ որ յանձն կ'առնեն չմաս– նակցիլ Թուրքիոյ կամ ուրիշ ոեւէ օտար պետութեան հետ կնքուած զինակցու – թեանց :

Նախարարը այս յայտարարութիւնն ը – րաւ լրագրական ասուլիսի մը մէջ որ

(Շար․ը կարդալ Դ․ էջ)

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Գ.

Նիւ Եորքի մէջ երբ կը քալես, ստիպուած ես հաստատել որ «պիլտինկ»ները իրենց վաթսուն, ութսուն, հարիւր եւ աւելի յարկերովը անհամեմատօրէն աւելի վեր կը բարձրանան գլխուդ վրայէն դէպի երկինք, քան եկեղեցիներու զանգակատուններուն ծայրագոյն խաչերը: Կարծես մրցում մը բացուած ըլլար եկեղեցիներուն եւ Միացեալ Նահանգներու տնտեսական կեանքին անխմաթէօրներուն՝ այդ «պիլտինկներուն» միջեւ, բարձրութիւններուն տիրապետելու համար: Անկասկած՝ եկեղեցիները պարտուածներն են այս մրցումին մէջ: Եւրոպայի բնակիչներուս համար եկեղեցիները, քաղաքի մը համայնապատկերին մէջ, հանրային թէ անհատական բոլոր շէնքերէն աւելի բարձր կը կանգնին իրենց զանգակատուններով: Եւրոպայի մէջ զանգակատունները միայն ունին դէպի մինչեւ երկինք ելլելու առանձնաշնորհը:

Նիւ Եորքի մէջ երբ կը քալես, դրամատուններու մուտքի ճակատներ կը տեսնես, որոնք ճարտարապետուած են յունական տաճարի մը կամ Վերածնունդի շրջանին վերաբերող եկեղեցիներու յատուկ ոճով, վեց կամ ութ դորիական կամ յոնիական հաստաբուն սիւներ, որոնք կը յանգին եռանկիւնաձեւ «Ֆրոնթոն»ի մը: Եւ կը կարծես ինքնիրենդ. եկեղեցի՞ մը թէ դրամատունի մը առջեւ ես: Երբ ներս մտնես, կահերու «կալայ»ին եւ մարդերու շարժուձեւին մէջ տեսակ մը հանդիսաւոր կարգաւորում կայ, որ անսովոր միստիկ մը կը ստեղծէ մէջդ: Շէնքին դետնայարկը, ուր կը գտնուիս մուտքէն անմիջապէս վերջ, գործառնութեանց ընդարձակ սրահ մըն է, զարդարուած բարձրակարկառուներով, որոնք վեհութեան մը ներկայութիւնը կը մարմնացնեն: Այդ մեծ միջոցին մէջ, հազիւ երեք կամ չորս հոգի սակայն, թանկարժէք սեղաններու ետին, որոնք քահանայապետներ կը թուին ըլլալ, խորհուրդով օծուն իրենց արտայայտութեամբ: Այդ անձնաւորութիւնները տնօրէններն են դրամատունին, իրենց տրուած ընդարձակ միջոցը պատմական Երուսաղէմի տաճարին Ս. Սրբութեան պէս անմերձենալի տեղ մըն է, որ անջատուած է շղթաներով, հասարակութեան յատկացուած միւս բաժիններէն: Առօրեայ գործառնութիւնները ուղղակի հասարակութեան հետ, ստորադաս պաշտօնեաներ կը կատարեն, նոյն այդ գետնայարկին շուրջը զետեղուած կիշէներէ, այն խոր գիտակցութեամբը որ ունին անոնք միեւնոյն նուիրապետութեան պատկանելու:

Տոլարը այսօր Ամերիկայի մէջ գնումի այն նոյն տարողութիւնը ունի ինչ որ Ֆրանսայի մէջ ունէր ոսկի ֆրանքը 1914–էն առաջ: Ինչպէս յայտնի է, ան կը ներկայացուի քողի մը շուրջը գալարուող անհանդարտ օձի մը կերպարանքով: Օձն է որ փորձութիւնը մտցուց Եւային եւ Ադամին հոգիներէն ներս: Տոլարը գերագոյն արժէքն է Ամերիկայի մէջ, որուն ետեւէն է ամէն մարդ: Անով կարելի է կեանքին միւս բոլոր արժէքներուն վրայ ձեռք դնել: Բոլոր բարիքներուն վերին ջամբողն է ան: Ինչո՞ւ համար դրամատունները, որոնք մարդուն կեանքը իր կատարումին հասցնող Տոլարը բազմապատկելով, անոր զօրութիւնը բնազանցական իշխանութեան մը կը բարձրացընեն, ինչո՞ւ համար դրամատունները չունենան տաճարներու կարգն ու սարքը, եւ այն «պիլտինկ»ները որոնց մէջ անոնք հաստատուած են, չխոյանան աւելի վեր քան եկեղեցիներու զանգակատունները:

Քանի՞ տոլար կը «շինես».— ահաւասիկ հարցումը որ կ'ընեն քեզի: Շինած տոլարներուդ չափը, քու իսկ չափդ է: Եւ այդ հոգեբանութիւնը ստեղծած է մարդերու միջեւ հաւասարութեան սկզբունքի մէկ նոր ըմբռնում մը: Դուն եւ ես հաւասար ենք իրարու, որովհետեւ երկուքս ալ տոլար շինողներ ենք, ի վերջոյ: Եթէ դարձեալ դասակարգեր կան, բայց այս անգամ նոյն դասակարգին մէջ դրուած են բոլոր անոնք որ տոլարի նոյն քանակութիւնը կը շինեն տարուան վերջը: Եկեղեցական մը, գործաւոր մը, ուսուցչապետ մը եւ նպարավաճառ մը նոյն դասակարգին կը պատկանին որովհետեւ տարուան վերջը նոյն չորս հազար տոլարը կը շինեն:

Եթէ մարդերը տոլար կը շինեն Ամերիկայի մէջ, բայց Տոլարն ալ մարդերուն շինել կուտայ: Այսպէս է որ հոս լուծուած է ընկերային խնդիրը: Պէտք է գիտնալ որ Ամերիկայի մէջ ամէն աշխատող մարդ կրնայ մէկ անգամէն, ինչպէս կախարդական աշխարհի մը մէջ, ունենալ ամէն բան, տուն, կահ, ինքնաշարժ, ֆրիժիտէր, ռատիօ, սառնարան, լոգարան, ամէն տեսակ կարասի, եւն. եւն., այսինքն հանգստաւէտ կեանքի մը պայմանները մէկ անգամէն իրականացնել կրնայ, շնորհիւ ապառիկ առուծախին, որ ընդհանրացած է ամբողջ Ամերիկային մէջ: Մէկ ոստումով տեսակ մը երկրային դրախտի մէջ փոխադրուելու այս դիւրութիւնը, Տոլարին տուած է հէքեաթական «Թալիսման»ին հմայքը: Թալիսմանը ձեռք ձգելու համար, ամէն մարդ աշխատութեան լծուած է անոր շուրջ: Հին աշխարհին մէջ գերութիւնը գտած էին միակ միջոց աշխատցնելու համար մարդերը եւ ունենալու կեանքի անհրաժեշտ արժէքները, տուն, հաց եւ հագուստ: Գերութիւնը երբ ջնջեցին, Դրամատիրութիւնը, աշխատցնելու համար մարդերը, զանոնք դրաւ երկընտրանքի մը առջեւ, աշխատիլ անօթի չմնալու համար: Բնականաբար մարդիկ նախընտրեցին երկու չարեաց փոքրագոյնը եւ աշխատեցան: Բայց ոչ առանց տրտնջալու, եւ ի վերջոյ առանց դնելու մեզ ամէնքս մեծ յեղափոխութեան մը առջեւ:

Ամերիկան սակայն, տնտեսական մարզին մէջ իր ունեցած հանճարային հնարագիտութեամբ կրցած է կանգ առնել, ընկերային վերիվայրումի մը վիհին առջեւ, Տոլարին գնումի «տինամիք» կարողութեան վրայ աւելցնելով գնումի կարողութիւն մը, այսինքն ժողովրդականացնելով ապառիկ գնումը: Այսպէս տոլարը, որ լծակն է ապառիկ գնումին, ունի անհուն հմայք մը եւ զայն ձեռք ձգելու համար բոլոր մարդերը կ'աշխատին սրտանց: Մեծ եւ պզտիկ, այր եւ կին, կ'ուզեն կտոր մը ունենալ երկրային դրախտին գուռները բացող այդ Թալիսմանէն: Եւ ջաղացքը կը դառնայ հոսուն ջուրին մօտ:

Այդպէս է որ գործարանները 24 ժամ կը գործեն, փապուղին 24 ժամ կը բանի, 24 ժամ բաց ճաշարաններ կան, եւ փողոցներուն մէջ շարժող մարդիկ, բարեր եւ քամիոններ, եւ Նիւ Եորք, վիթխարի քաղաքը, կը խլրտի գիշեր ցերեկ:

ՕՆՆԻԿ ՓԻՐՓԻՐԵԱՆ

ՎԱԶՔ՝ ՀԵՒ Ի ՀԵՒ

Մարսիլիա:

Ֆրանսայի էն մեծ խառնարան – ձուլարան քաղաքը:

Եւ Եւրոպա, եւ Ափրիկէ ու նաեւ Ասիա: Հաւանաբար Նոր Աշխարհէն ալ մասնիկ մը կայ սակայն: Անոնք նետուած՝ ցըրցնուած ըլլալու են նօսր կերպով հարուստ Թաղամասերը եւս, մեր աչքերուն անմատչելի ...:

Այս խառնարանին սսխական մասին իր զգալի հանգամանքը մեծ մասով մեզի՝ Հայերուս կը պարտի: Անոր հիմը դրինք գլխաւորաբար մեծ գաղթի օրերուն, աւելի քան երեք տասնեակ տարիներ առաջ:

Ու ամէն անգամ, որ հոն կուգամ քանի մը օրուան այցելութեան՝ ու կը տեսնեմ սա հեւ ի հեւ վազքը ամենօրեայ, միտքս դէպի ետ կ'երթայ՝ մեր նոր եկած Թուականները:

Սուրիա – Լիբանանէն, Պոլսէն ու Յունաստանէն շոգենաւերը անդադար քարափ կը թափէին հայ գաղթականները:

Մեծամասնութեամբ Ապրիլեան որբեր, 18 – 20 – 22 տարեկան կրակ ու բոց տղաք: Եւ, հազիւ այս խառնարան – ձուլարանը ոտք դրած, յաջորդ օրն իսկ կը սկսէր մեր վազքը շնչասպառ, յանուն Թուշ մը հացի:

Ու ամէն օր գործարանէ գործարան, ու քարափները՝ երբեմն կախուած հանրակառքերէն ...: Անոնք որ, կրնային երկու կամ հինգ ֆրանք տրամադրել՝ հանգիստ ու անվախ տեղ կը բռնէին ներսը:

Յաճախ ոտքով կը չափչփէինք ահագին տարածութիւններ, կոխկրտելով սալայատակները որոնց վարժ չէին մեր ոտքերը: Ահագին տարածութիւններ կը թափառէինք օրն ի բուն, դիպուելով հանդիպած գործարանին դրան առջեւ:

Ե՞րբ անցան այդքան երկար ու դժուար տարիները, օրերը: Ո՞ւր մնաց կրակոտ ու բոցավառ, առանց պեխի եւ ածելի չտեսած դէմքերով արեւ երիտասարդութիւնը:

Ու երբ կը խորհիմ, երեւակայութիւնս դէպի ետ կ'երթայ սրարշաւ, գլուխս կը դառնայ, սիրտս կ'արիւնի: Ի՜նչ յուշեր ու փուշեր միտքս կը պճրքեն ու շրթունքիս կուգան, կը թառին երկու բառեր. — Ոճրագործ ժամանակ, ի՞նչ ըրիր մեզ, ո՞ր օրերու հասցուցիր: Ի՞նչ ենք մենք հիմա բաղդատելով՝ այն օրերուն հետ: Ո՞ւր են մեր սերունդին այն բազմաթիւ ընկերները, — կանանչ – կանանչ անհետացան ու թաղուեցան օտար հողերանց մէջ, վերադառնալու յոյսն ու հաւատքը իրենց սրտին, հայրենիքին կարօտը իրենց անույշ աչուըներուն մէջ:

Ողջ մնացողներէն շատեր դարձեր են մեծ հայրիկներ՝ ուրիշներ ալ դառնալու վրայ՝ կքած ուսերով, կնճռոտ ճակատներով, աշնան դեղնաւուն՝ ու կոնծած դէմքերով:

Ու տակաւին, մինչեւ այսօր իրենց բանուորական պայուսակներէն անբաժան են քարափներուն վրայ կամ գործարանները:

Իսկ իրենց զաւակնե՞րը,— մեծցած, հասակ նետած են ու աւելի արքենի իրենց հայրերէն, հիմակ անոնք ալ մասնակից են ամենօրեայ հեւ ի հեւ վազքին:

Սակայն մէկ տարբերութեամբ, — Նոր սերունդը իննսուն առ հարիւր արհեստաւոր է: Գործարաններու, նաւամատոյցներու փոշիէն ու վտանգէն, իւղէն ու ծուխէն ազատ, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ իրենց արուարձաններու օդաւէտ ու արեւոտ համեստ բոյներուն մէջ կ'աշխատին, տուներու մէջ որոնք շինուած են իրենց չարքաշ հայրերուն բազուկներովն ու ճակտի արդար քրտինքովը: Նոր սերունդին արհեստաւոր ըլլալը միայն Մարսիլիոյ յատուկ չէ, այլ ամբողջ Ֆրանսահայութեան:

Այս առթիւ, նորէն պատիւ Ապրիլեան սերունդին վշտահար ու բազմաչարչար, որ ամէն գնով ու միջոցներով աշխատեցաւ ու տքնեցաւ իրենց զաւակներուն մէկ մէկ արհեստ սորվեցնել, որպէսզի անոնք ալ իրենց պէս խղճուկ ու մրոտ գործարանները չերթան, կամ՝ քարափներուն վրայ բեռնակիր չդառնան:

Դերձակ, կօշկակար, կօշիկի երես կարող, ելեկտրագէտ, մեքենագէտ, սափրիչ ու զանազան արհեստներու տէր են: Կան նաեւ փոքր թիւով ճարտարագէտներ, գրասենեակի աշխատաւորներ ու կարուհիներ — այս վերջին երկու տեսակները առհասարակ իգական սեռին ասպարէզը:

Ու երբ հանրակառքով քաղաք կ'իջնեմ, կը տեսնեմ ու կը դիտեմ մեր արհեստաւոր նոր սերունդը, թէ՝ ինչպէս հեւ ի հեւ

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԳ.

Իմս արտաքին աշխարհն է իր եռուզեռով, իր թունցիկ տպաւորութիւններով: Գոնէ մինչեւ այժմ ես այդպէս եմ եղել: Եթէ այն ժամանակ մնայի կամ նա գար ինձ հետ, անշուշտ կը պսակուէի, եւ այժմ մենք շատ սովորական բախտաւոր կամ անբախտ ամուսիններ կը լինէինք: Բայց ես, ինչպէս ասացի, հեռացայ եւ... մոռացայ, կամ աւելի ճիշդը, սառեցի: Սառեցի ոչ թէ այն պատճառով, որ այդպէս էի ուզում կամ նրանից աւելի լաւերը գտայ, այլ որովհետեւ այդպէս է կեանքը, այդպէս է մարդկային բնութիւնը:

— Այդ էլ թող այդպէս լինի, այդ էլ պատրաստ եմ ընդունելու, նորից նկատեցի ես: — Բայց չէ՞ որ ձեր միջեւ ամէն կապ կտրուած էր արդէն եւ նա ինքն էլ, երեւի, վաղուց սառել, մոռացել էր քեզ, հաշտուել իր դրութեան հետ, ամուսնացել, տուն տեղ դրել եւ պատրաստւում էր նորից մայր լինելու: Էլ ցանուն ինչի՞, յանուն կեանքի ո՞ր գերագոյն խորհուրդի եկա վրդովելու նրա հանգիստ կեանքը, քանդելու նրա հին վէրքը, ծաղրելու նրա անցեալ տառապանքները, վիրաւորելու նրա կանացի առաքինութիւնը, կոխկռտելու նրա մարդկային արժանապատուութիւնը: Այս բոլորը ես նրա խօսքերն եմ կրկնում: Սրան ի՞նչ անուն կը տաս:

— Պարզ թեթեւամտութիւն, երեւս առածի յանդգնութիւն, նոյնիսկ չնականութիւն, ինչ անուն ուզում ես տուր, այդ բոլորը ես ընդունում եմ եւ չեմ արդարացնում ինձ: Բայց այս չնչին բանն այդպէս փքել, ուռցնել, մի պարզ «Ֆարս տրագեդիայի» վերածել, մի ստահակ վարմունք մահացու յանցանք համարել, այդ ես ուղղակի չեմ հասկանում, անկեղծ եմ ասում՝ չեմ հասկանում:

Ինձ ուրիշ բան չէր մնում, եթէ ոչ լռել, եւ միայն թափահարեցի ձեռքս, դրանով հասկցնել ուզելով, որ այլեւս աւելորդ է շարունակել այդ խօսակցութիւնը:

Նկատելով այդ, Թուսեանը մօտեցաւ, առաւ ձեռքս եւ ասաց պաղատագին.

— Ոչ, խնդրում եմ, Մարգարեան, մի կարծիր թէ ես դիտմամբ չհասկանալ եմ ձեւացնում: Ապացուցիր, համոզեցիր ինձ որ ես այդչափ մեղաւոր եմ, որ ես մահացու յանցանք եմ գործել, եւ կը տեսնես, որ իմ դատաստանը ինքս իմ ձեռքով կը կտրեմ: Թուցէ իսկապէս ես մի հրէշ եմ, որին պէտք է ոչ միայն սպաննել, այլեւ կտոր–կտոր անել եւ կտորները շան բերանը գցել:

— Դէհ, ես ինչպէ՞ս ապացուցեմ և համոզեմ քեզ, երբ դու այնպիսի հայեացքի տէր մարդ ես, թէ ամէն բան թոյլատրելի է: Երբ որ ինքը՝ քո արարքի հետեւնքը, որ իբրեւ կենդանի ապացոյց կանգնած է առջեւդ, չի համոզում քեզ, խօսքերն ինքնըստինքեան աւելորդ են:

— Բայց իմ այդ արարքն առաջինը եւ վերջինը չէ, եւ ինչո՞ւ այդպիսի աղէտաբեր հետեւանք ունեցաւ այն բանի մէջ միայն մէկի վերաբերմամբ: Միթէ՞ սրանից պարզ չէ՞, որ աղէտի պատճառը իմ կամքից եւ իմ արարքի էութիւնից դուրս է:

— Եւ, երեւի, գտնւում է այդ մէկի կամքի եւ էութեան մէջ: Այս եմ ուզում ասել:

— Եթէ իմ ասածից այդ է հետեւում... ասաց Թուսեանը եւ չլրացրեց իր ասելիքը, խուսափելով իմ հայեացքից:

Ես կարճ ժամանակ նայում էի նրան զարմացած. այս անգամ անկոտրում մարդու տպաւորութիւն էր թողնում:

— Քո դատողութիւնը գիտե՞ս ինչ անալոգիա է ստեղծում իմ առջեւ, նկատեցի ես: Խելագարի թէ հարբածի մէկը կանգնած է փողոցում եւ հրացան է պարպում: Փողոցում շատ մարդիկ են անցնում, բայց գնդակը դպչում է միայն մէկին եւ գետին գլորում: Ուրեմն մեղաւորը այդ մէկն էր, որ սպաննուեց, եւ ոչ հրացան պարպողը, այլապէս բոլորն էլ կը սպաննուէին. ահա քո լոգիկան:

— Եւ երեւակայիր, որ, այո, այդ մէկն է մեղաւոր, տարօրինակ յամառութեամբ պնդեց Թուսեանը: Կամ եթէ մեղաւոր չէր այլ անմեղ, պատահական մի զոհ, ամենայն դէպս մեղաւոր չէր նաեւ հրացան պարպողը, որովհետեւ նա, խելագար թէ հարբած, ամենայն դէպս գործել է որոշ էմոցիայի ազդեցութեան տակ եւ գնդակը չի արձակել որեւէ մէկի, եւ յատկապէս այդ մէկին սպաննելու դիտաւորութեամբ:

Որովհետեւ ես լռել ու լսում էի նրան աւելի ու աւելի զարմանալով, նա շարունակեց իրեն ոչ յատուկ պեդանտային լրջութեամբ:

— Դու ասում ես՝ չնականութիւն, ես ասում եմ՝ կեանքի գերագոյն խորհուրդ, այսինքն բնական տարերային մի ուժ, որի վրայ մարդն իր բոլոր խոհականութեամբ հանդերձ անկարող է իշխել: Այդ տարերային ուժն իմ միջոցով եկել անցել է իր յաղթական ճանապարհով, եւ ես մեղաւոր չեմ, որ մէկն այդ ճանապարհին ընկել է նրա քայլերի տակ եւ ճմլուել նրա քմահաճոյքին: Սա պարզ է, Մարգարեան, շատ պարզ:

— Որ այդպէս է, ինչո՞ւ ծեծեցիր իր աշակերտուհուն ըկող ձեր գաւառական վարժապետին:

(Շար.)

ՆԱՐԴՈՍ

ՏՈՄՍԵՐ

ԾՈՒՌՈՒՄՈՒՌ ՄԱՐԴ ՄԸ

★

— Ինչպէ՞ս ես, Անիքտոս ...

— Ինչո՞ւ կը հարցնես, ըսել կ'ուզես որ հիւանդ եմ կամ կ'ուզես որ հիւանդ ըլ-լամ, այնպէս չէ՞ ...

— Ներողութիւն ...

— Ձեմ ներեր, որովհետեւ հարցումիդ չնչուին չհաւնեցայ ...

— Սիրելիս, թիւրիմացութեան մէջ ես.

— Հա, ուրեմն ես ապուշ եմ եւ դիմա-ցինիս ըսածը չեմ հասկնար. հիւանդ ալ եղանք, ապուշ ալ եղանք, շնորհակալ եմ:

— Եղբայր, ես ուրախ կ'ըլլամ, եթէ բարեկամներս լաւ ըլլան ...

— Ուրեմն ըսել կ'ուզես որ լաւ մէկը չեմ... Աղէկ չխաղը, թէ հիւանդ եմ, թէ ապուշ եմ եւ թէ լաւ չեմ, ուրի՞շ ...

— Ուրիշ ըսելիք չունիմ, երեւի այս առտու ձախ կողմէդ ելեր ես ...

— Հա, մինչեւ հիմա եղածները չէին բաւեր, ձախակողմեան համայնավար ալ ըրիր զիս. չարունակէ նայինք ...

— Ձախակողմեան ես, չըսի ... Կրնայի « աջ կողմէդ ելեր ես» ըսել ...

— Աջակողմեա՞ն, այսինքն ըսել կ'ուզես որ համայնավար էի, բայց հիմաշէքիաք-ճի կամ Դաշնակցական եղած եմ ...

— Ես այդ տեսակ բան չըսի... Ինծի համար բնաւ տարբերութիւն չըներ — կ'ուզես ձախ կողմէդ ելիր, կ'ուզես աջ կողմէդ ելիր ... կ'ուզես բնաւ տեղէդ մի ելլեր եւ ամբողջ օրը պառկէ ...

— Հիմա խօսքդ փոխեցիր եւ կ'ուզես հասկնալ թէ «բոլորտիքեա՞ն եմ թէ ոչ..

— « Բոլորտիքեան» չըսի, եղբայր ...

— Կը նշանակէ որ կուսակցական եմ. ամբաստանութիւն մը ես ...

— Կը սխալիս... Ես իմացած եմ որ դուն Դաշնակցական չես...

— Հապա՞ ինչ եմ, Ռամկավա՞ր եմ. նորէն զիս վիրաւորեցիր ...

— Տարբերութիւն չըներ, կ'ուզես Դաշ-նակցական եղիր, կ'ուզես Ռամկավար ե-ղիր, կը բաւէ որ լաւ Հայ մը ըլլաս ...

— Օ, ըսել է լաւ Հայ չեմ... Ասիկա կը նշանակէ Թուրք եմ. շատ ապրիս ...

— Բեզի «Թուրք ես» ըսող եղա՞ւ, սի-րելիս ...

— Այդ հարցումիդ չնչուին մէջ ալ հեզ-նանք կայ. անուղղակի ձեւերով ըսել կ'ուզես որ այլասերած մէկն եմ, կէս-Թուրք, կէս Հայ ...

— Ընդհակառակն, վստահ եմ որ հա-րիւր առ հարիւր Հայ ես ...

— Ուրեմն, հայ ազգին բոլոր թերու-թիւնները կան վրաս ...

— Ոչ, անպատճառ ...

— Ատ ինչ դիւանագիտական հերքում է ...

— Ըսել կ'ուզեմ որ ազգասէր, եկեղե-ցասէր եւ բարեսէր մէկն ես ...

— Եկեղեցասէ՞ր. ըսել է ես տիրացու եմ կամ ժամկոչ ...

— Ես տիրացու ես ըսի՞ ...

— Ըսիր ...

— Ձըսի ...

— Հարկաւ ըսիր. դուն «լուս» ըսես, ես « լուսնկայ » կը հասկնամ. այդքան մը խելք ունիմ ...

— Սիրելիս, այս զրոյցին պէտք մնա-ցած կ'ըլլա՞ր եթէ առաջին հարցումիս շնորհքով պատասխան մը տուած ըլլա-յիր ...

— Ինչո՞ւ տայի... Եթէ « լաւ եմ » ըսեմ պիտի նախանձիս ... եթէ «լաւ չեմ» ըսեմ, պիտի ուրախանաս ...

— Վայ յիմար, վայ ... Մնաս բարով..

— Երթաս բարով, բայց ուրիշ անգամ զիս չամբաստանես ... **ԵՒՐՈՊԱՑԻ**

ՊԱՌԱԿՏՈՒՄ ՊՈԼՍՈՅ ԿԱԹՈԼԻԿՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

●

Առենէ մը ի վեր ծանր վէճ մը ծագած է Պոլսոյ հայ կաթոլիկ համայնքին մէջ, թաղ. խորհուրդներու ընտրու-թեան առթիւ: Թուրք թերթերն ալ իւղ կը լեցնեն կրակին վրայ:

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները. —

«Ենի Իսթանպուլ» կը գրէ (29 յուն-ուար). —

Կուսակալութիւնը առժամապէս յետա-ձգեց քաղաքիս հայ կաթոլիկ եկեղեցինե-րու թաղ. խորհուրդներուն ընտրութիւ-նը, որ տեղի պիտի ունենար Ցունուար 30ին:

Վերջին օրերս Քիրէճեան Արք.ի եւ ընդդիմադիրներուն միջեւ սաստկացած է ճգնումը: Ըստ Արքեպիսկոպոսին մատա-կարարական մարմնոյ ընտրութիւնները միայն չորս եկեղեցիի համար տեղի պի-տի ունենան, մնացեալ ութ եկեղեցիները Պատրիարքարանին կողմէ պիտի մատա-կարարուին, որովհետեւ անոնք եկեղեցիի դրամով հիմնուած են:

Միւս կողմէ, Քիրէճեանի կուսակիցները կը պնդեն թէ բանադրուած ընդդիմադիր-ներէն ոմանք եթէ նոյնիսկ ընտրութիւնը շահին, չեն կրնար պաշտօնավարել որով-հետեւ բանադրեալ մը Թուրք հայ կաթո-լիկ հանդամանքը կորսնցուցած կ'ըլլայ:

Ի փոխարէն Քիրէճեան Արք.ի հակա-ռակորդները յայտարարեցին.

— «Մենք անձնապէս արքեպիսկոպոսին հետ ոչ մէկ դատ ունինք: Բայց քանի որ Թուրք հայրենակից ենք, բնականաբար պիտի պահանջենք հնազանդիլ այս երկրին օրէնքներուն: Միայն թէ երբեք մեր անձ-նական շահերուն բերումով չէ որ այս պահանջքը կը ներկայացնենք: Արքեպիս-կոպոսին նպատակն է ճակտի քրտինքով մեր եւ մեր նախահայրերուն շահած եւ ե-կեղեցիին նուիրած հարստութիւնը Վա-տիկան փոխադրել: Մենք հոգեւորական կերպով Վատիկանի կապուած կրնանք ըլլալ: Անոնց հետապնդած քաղաքակա-նութիւնը բացարձակապէս անհաշտ է կը-րօնականի հանդամանքին: Մենք 5404 թիւ վաքըֆներու օրէնքը կ'ուզենք գործադր-րել: Մինչդեռ հոգեւոր պետը ընտրական մարմինը ցրուելէ վերջ, առանձնակի ըն-տրական թուղթեր տպագրել տալով ընտ-րութեան հետ կապ չունեցող եկեղեցիին պաշտօնական կնիքը քարտերուն վրայ կոխած է:

Մինչդեռ ընտրական մարմնոյն բուն կը-նիքը մեր մօտ ի պահ կը մնայ: Նախա-պէս համայնքէն պահուած արժէքաւոր գործ մըն ալ այսօր մեր բանադրանքով եկեղեցիին պատը կախուեցաւ: Անոնց պն-դածին պէս ութ եւ չորս եկեղեցիի խնդիր չկայ մեր միջեւ: Անոնք կը ջանան լռեցնել իրաւունք փնտռողները: Ի փոխարէն մենք երբեք պիտի չլռենք: Ներքին գործավա-րութեան ընտրութիւն ընելու մասին տը-ւած արտօնութեանը կ'առարկեն, քաջ գիտնալով որ պիտի կորսնցնեն զայն: Մեր կրօնաւորները թոշակաւոր են, չեն կրնար այսպիսի գործերու խառնուիլ:

Միւս կողմէ, Քիրէճեան Արք.ի կողմէ բանադրուած տասնըհինգ հոգիէն ոմանք դատարանի դիմեցին, ոմանք ալ պիտի դիմեն:

Քիրէճեան Արք. « Ենի Իսթանպուլ »ի ղրկած է բացատրագիր մը ուր կ'ըսէ որ 9 Ցունուարին աթոռապատկան եկեղեցի-ներու մատակարար մարմնոյ ընտրութիւ-նը կատարուեցաւ նօտարի ներկայու-թեան:

Վիճակաւորը ընդգծելէ վերջ որ Պատ-րիարքարանը երկրին օրէնքներուն հիման վրայ կը մատակարարէ կալուածները, կ'ըսէ որ անհեթեթ է այն պնդումը թէ ի-րենք կը ջանան Վատիկանի միջամտու-թիւնը հրաւիրել: Նմանապէս ճիշդ չեն այն պնդումները թէ եկեղեցականներուն դրպանը անցագրեր կան եւ օտար կառա-վարութիւն մը կը վարէ զանոնք: Ինչպէս ամէն կառավարութիւն եւ եկեղեցի, կա-թոլիկ եկեղեցին ալ յանցաւորները բա-նադրելու եւ կաթոլիկութենէ վտարելու իրաւասութիւն ունի: Ոչ մէկ ընտանիք կը բնակի եկեղեցիներուն մէջ: Ոստիկանա-կան քննութեամբ ալ հաստատուած է որ եկեղեցիներէն կորսուած ոչ մէկ պատմա-կան իրեղէն կամ արձան կայ:

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ բանա-վէճը սաստկագոյն աստիճանին հասած է, Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման պայքարին առթիւ: Բայց Տոքթ. Ատըն-աուըր կը յուսայ յաջողիլ, պայքարելով ընկերվարականներուն դէմ:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ընդհ. դատախազութիւնը որոշեց դատել 21 համայնավարներ, այն ամբաստանութեամբ թէ դաւեր կը սար-քէին, տապալելու համար կառավարու-թիւնը: Ամբաստանեալներէն քանը բան-տարկուած են, իսկ մէկը փախած է: Դա-ւադիրներու ընկերակցութիւնը կը կոչուի «Ժողովրդավար Շարժում հայրենիքի ա-զատագրութեան համար»:

Խ. ՄԻՌՈՒԹԵԱՆ Գերագոյն Խորհուրդին մէջ կամաւոր ճառ մը խօսելով, հողա-գործական նախարարը յայտարարեց թէ զարկ պիտի տան Ծայր. Արեւելքի խոպան հողերը մշակելու քաղաքականութեան (Սիպերիայէն մինչեւ Սախալին):—Մոս-կուա հասած են լեհական եւ չեխական պատուիրակութիւններ, խորհրդակցելու համար իրենց երեք երկիրներուն զինուո-րական պաշտպանութեան մասին:

ԱՆՁՐԵՒՆԵՐԸ ԵՒ ՔԱՄԻՆ մեծ աւեներ կը գործեն Ֆրանսայի մէջ: Կարգ մը գե-տեր նորէն յորդեցան գլուխն ըլլալով Լուառը եւ Կառոնը: Բուռն փոթորիկ մը կը տիրէ Միջերկրականի մէջ:

իր արհեստին, գործին եռեւէն կը վազէ:

Արուարձաններէն կուգան արագ, եր-բեմն վազն ի վազ դէպի հանրակառքերը, ժամանակին հասցնելու բանուած գոր-ծերը:

Մէկը սեւ կապոց մը ունի թեւկախ — կօշիկի երեսցուներ են:

Երկրորդ մը բաճկոն մը բռնած է սեւ լաթով մը ծածկուած:

Երրորդ մը չափի վրայ կարուած տա-բատ մը կը տանի թեւին վրայ փռած:

Չորրորդը՝ շալիկ կարող պարմանու-հի մըն է ու ծրարը զգուշութեամբ կը կրէ ...:

Սա մէկն ալ, կ'երեւի գողնոց կար-ձին մըն է մեր սերունդէն: Ծանր ծրարը հազիւ կրնայ տեղաւորել ոտքերուն տակ, հանրակառքին յետսամասին պատին ա-ռընթեր ու քրտինքը սրբելով:

Ու այսպէս, բազմաթիւ են, հարիւրնե-րով արհեստաւոր նորահասները, որոնք կուգան, կը հասնին ու կը լեցուին հանրա-կառքերը, իրենց գործերը դրկած, քիչ վերջ պարպուելու քաղքին պորտին վրայ:

Ցաճախ մինչեւ կէս գիշեր, երբեմն ա-ւելի ուշ պէտք է աշխատիլ անդուլ, ան-դադար մեքենային փակած, քանի առատ գործ կայ, քանի՝ եղանակն է:

Երէցները, մթնշաղին հետ ու միշտ հեւ ի հեւ վազքով հանրակառքը չփախցնելու համար, դէպի քարափ, ուրտեղ շոգե-նաւերը իրենց կը սպասեն լեցուելու ու պարպուելու:

Երբ օրը բացուի եւ լուսնայ, ահա նո-րերը, միշտ նոյն՝ հեւ ի հեւ վազքով, ի-րենց պատրաստած գործերը առեւնին տեղ հասցնելու ու նոր գործեր առնելու հա-մար: **ՆԵՐՍԷՍ ՇԻՆԱԿԱՆ**

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ հատիկ – հատիկ գրել ա-նուն, մականուն, ստորագրութիւն, քա-ղաքի, գիւղի, փողոցի կամ սրահի անուն, նուիրատուներու եւ վարչութեանց ան-դամներու ցանկեր, եւայլն:

Խմբագիրը եւ գրաշարը հանելուկ լու-ծելու պարտականութիւն չունին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (72)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Չհասնելու պարագային իսկ որոշուած է պաշարուած պահել եւ առաւօտ կանուխ թնդանօթներով ռմբակոծել դիրքերը եւ քարուքանդ անել եկեղեցին: Դրանից ետք կը խորհին թէ, մի հիւծիւմով (յարձա-կում) պիտի գրաւեն բոլոր դիրքերը եւ վերջ տան այս արիւնալի կռիւին: Ահա այն բոլորը, որ նա հաղորդեց ինձ: Այժմ չգիտեմ, թէ դուք ի՞նչ էք մտածում: Ձեռ-քի տակ երկու նաւեր ունիմ: Նրանց մէջ 200–300 կիներ եւ երեխաներ լեցուցել եմ: Նաւերը երեկոյեան ձեր տրամադրութեան տակ կրնամ դնել, եթէ կարողանաք թըշ-նամու շղթան պատռել եւ հասնիլ գիւղ:

Մեր գիւղի մէջ գիշերները պահակներ չեն մնում: Ալի պէկը հրամայել է, որ բոլոր ոստիկանները արեւմուտքէն յետոյ դուրս գան գիւղից եւ աճապարեն մնալ ի-րենց համար որոշուած դիրքերի մէջ: Խիստ հրաման եղած է որ աչալուրջ հսկեն որպէսզի Ֆետայիները չկարողանանորեւէ կողմ հեռանալ:»

Ալի պէկը կարծում էր, որ այդ քոստ ոստիկանները պիտի կարողանային պատ-նէշ քաշել մեր քաջերի շուրջը: Թշուա-ռականը հաւատում էր նաեւ, որ մի գրո-հով պիտի կարողանար գրաւել Շամիրամ գիւղը եւ ստիպել Ֆետայիներին անձնա-տուր լինելու: Ձէր երեւակայում լեգեն-դական հայ հերոսներից մի այդպիսի ու-ժեղ դիմադրութիւն: Այժմ ուղղակի սար-սափել էր եւ յուսահատուել: Սպասում էր նոր ուժերի եւ թնդանօթների ժամանու-մին: Կարծես թէ եղած ուժերը բաւական չէին, սար ու ձոր մրջիւնների նման ծած-կել էին եւ դեռ չէին համարձակւում գրո-հի դիմել:

Թուրքերը, դարերի ընթացքում, «կըռ-ուող«ի անիրաւ համբաւ են շահել եւ այդ-պէս էլ հաւատում էին: Բայց այսօր փաստերը բոլորովին հակառակն էին հաստատում: Իրանք միշտ հայ Ֆետայի-ների վրայ յարձակւում էին մէկի դէմ 50-ով եւ հէյ-արիւրով, եւ միշտ էլ, Ֆետայինե-րը նրանցից առաւելագոյն զոհերն էին խլում:

Անդրանիկը, Տելեմաքի ղրկած նամակը կարդալէն յետոյ, նորից իր շուրջ հաւա-քեց խմբապետներին, բացի Սմբատից. վերջինս՝ գիւղում՝ եկեղեցիի տանիքի դիրքերի մէջ էր, եւ հոգէառ հրեշտակի նման չամփրում էր Թուրքերին:

Հրահանգ եղաւ, որ երեկոյեան մի մեծ ռումբ պայթեցնենք արեւելեան կողմը գտնուող բլուրի վրայից: Դրանից յետոյ անմիջապէս խումբի տղաների մի մասը համազարկով պիտի բարձրանային դէպի Նեմրութի, իսկ միւս մասը՝ անտեսանելի կածաներէ՝ պիտի իջնէր դէպի Ուղտի Քարերը:

Դէպի Նեմրութ ուղղուած խումբը, կէս ժամ կրակելէ յետոյ, զգուշութեամբ ուղ-ղուեցաւ դէպի Ուղտի Քարերը:

Երբ հոն բոլորս հաւաքուեցինք, ճշդե-ցինք մեր թիւը եւ նոր կարգադրութիւն-ներ արինք: Այդ տեղերը ոչ ոք պիտի մը-նար: Այն գիւղացիները, որոնք աչքի ըն-կած էին, եթէ ուզէին, կրնային գալ մեզ հետ, կամ կրնային բարձրանալ Գրգուռ եւ այնտեղից աննշմարելի ճանապարհնե-րով անցնիլ Նէմրութի սկաւառակը, մնալ հոն, մինչեւ որ վտանգը անցնէր:

Անդրանիկի հրահանգին համաձայն, խմբապետները անմիջապէս որոշեցին թէ որ քաջերը պիտի ջանային շղթան կոտրել եւ սլանալ դէպի Նեմրութ:

« Երբ թշնամին կ'աշխատի գրաւել այդ լեռը եւ իր ուժերը ետ կը քաշէ արեւել-եան կողմէն, այն ատեն մեր քաջերը, օգ-տուելով մթութիւնից, պէտք է ուղղուին դէպի Ուղտի Քարերը »:

Այդ էր հրահանգը: Այդ յանդուգն գոր-ծը յանձնուեցաւ Ազային: Նրան առաջ-նորդ տրուեց Ալուէխ Կարօն:

Ալուէխը իր փախաքին հասած էր: Նա երկու գլխաւոր գործերի վրայ էր: Մէկը՝ կէսօրից յետոյ հատարած ռազմական խաղը, որով անցաւ թշնամու թիկունքը: Միւսն էլ՝ ժամը 11ից յետոյ կատարուելիք գործը: Եթէ այս գործն էլ յաջողուէր, կարելի պիտի լինէր Կարօն Նկատել ս-ուան հերոսը:

Արեւը վաղուց մայր էր մտել: Յանկարծ լսուեց Զուլամաթի ձայնը: Նա բռնած էր մի ոստիկան եւ տանում էր Անդրանիկին:

Գիշերը՝ հազարաւոր աչքերով՝ դիտում էր անձնուէր Ֆետայիներին, որոնք միայն մի վիրաւոր ունենալով՝ յաջող կռիւներ մղեցին: Նրանք ամ յայտացան մթութեան մէջ: Ուրախութեան ջահը պիտի վառուէր այդ գիշեր ժամը 12ից յետոյ:

Անդրանիկը հարցաքննում էր Զուլու-մաթի բերած ոստիկանին թրքական ու-ժերի եւ նրանց անելիքների մասին: Թուրք ոստիկանի լեզուն Զաքարիայի նման պա-պանձած էր: Ատամները իրար սեղմած՝ նա չէր կարողանում բանալ: Վախից այդ վիճակին էր ենթարկուած. ապուշ-ապուշ նայում էր իր շուրջը վխտացող Ֆետայի-ներին: Այդ ոստիկանը իր խժդժութիւն-ներով ծանօթ մի ոճրագործ էր այդ շըր-ջանի մէջ:

Հարցում եղաւ.

— Գաղան, ինչո՞ւ չես խօսիր, ո՞ւր է քո այն լպիրշ եւ սանձարձակ լեզուն:

(Շար.) **ՍԵՊՈՒՀ**

տարբուած էր ի պատիւ լիբանանեան թղթակիցներու: Այս առթիւ բացատրեց թէ տագնապը իրաքեւեգիպտական վէճ մը չէ, արաբական աշխարհին առաջնորդութեան համար, ինչպէս կը կարծեն շատեր, այլ փորձ մը՝ միացեալ արաբական քաղաքականութիւն մը կազմակերպելու համար ի խնդիր Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան: Իրաքի ուզածն է շրջանային դաշինքներ կնքել օտար պետութեանց հետ, մինչ Եգիպտոսի քաղաքականութիւնը կը ձգտի զօրացնել արաբական ապահովութեան դաշինքը, իբրեւ ամբողջական ուժ մը, պաշտպանելու համար Միջին Արեւելքը, առանց կորսնցնելու արաբական գերիշխանութիւնը, գինակցութիւններ կնքելով օտար պետութեանց հետ :

× Նոյն նախարարը յօդուած մը հրատարակելով կառավարական օրկանին մէջ, կ'ըսէ թէ վարչապետներու ժողովը, որ տեւեց երկու շաբաթ, կատարեալ ձախողանքի մը յանգեցաւ, իբրեւ հետեւանք կարգ մը պատուիրակութեանց վարանոտ ընթացքին: Կարելի չեղաւ համաձայնիլ որեւէ բանաձեւի վրայ: Վարչապետներու ժողովը նախ որոշեց չմիանալ Թուրքեւ-իրաքեան դաշինքին, բայց կարգ մը պատուիրակութիւններ մերժեցին այս որոշումը արձանագրել իբրեւ վերջնական բանաձեւ :

× Նոր հեռագրի մը համաձայն, արաբ վարչապետները հինգշաբթի օր ժողով պիտի գումարեն Պէյրութի մէջ, ընդունելով Լիբանանի նախագահին հրաւէրը : Գահիրէի մամուլը եւ անթելը բուռն պայքար կը մղեն այն արաբվարչապետներուն դէմ որոնք չհետեւեցան Եգիպտոսի օրինակին եւ կը նզովեն «դաւաճաններու խմբակը որուն դարչահոտութիւնը կ'ապականէ օդը» ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գերագոյն Խորհուրդը Փետրուար 7ին վաւերացուց նոր ելմտացոյցը, ձեռամբարձ քուէարկութեամբ եւ միաձայն: Ինչպէս յայտնի է, ելմտացոյցը կը նախատեսէ տասը առ հարիւր յաւելում զինուորական վարկերու: Ելմտական նախարարը յայտարարեց թէ «մեր գլխաւոր գործը պիտի ըլլայ զարկ տալ ծանր ճարտարագործութեան որ հիմն է ազգ. տնտեսութեան եւ պաշտպանութեան:— Երէկ արտաքին քաղաքականութեան մասին խօսեցաւ Պ. Մոլոթով :

ՎԻԷՆՆԱՅԻ խորհրդային հրամանատարութիւնը բողոքագիր մը ուղղեց Մ. Նահանգներուն, գանգատելով թէ երկու Ամերիկացիներ փորձած են փախցնել իրենց հիւպատոսը, գարեջրատան մը մէջ :

ՎԵՐՋԻՆ ԱՆՁՐԵՒՆԵՐՈՒՆ հետեւանքով Սէնի եւ Մառնի ջուրերն ալ սկսան բարձրանալ: Մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ Կառոնի յորդումը: Ուրիշ բազմաթիւ գետակներ ալ յորդած են, ողողելով ամբողջ տարածութիւններ: — Նախընթաց ողողումներուն հետեւանքով, երեք հազար հատորներ վնասուած են Ակադեմիայի մատենադարանին մէջ :

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ելեկտրագէտ մը մեքենայ մը հնարած է որ քուն կը բերէ քսան վայրկեանէն, կ'ապահովէ ծննդաբերութիւնը առանց որ եւ է ցաւի եւ կը դիւրացնէ գէրերու նիհարցումը: Առաջին փորձը կատարած էր կնոջ վրայ, վեց քիլօ պակսեցնելով :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ կառավարութիւնը ծրագիր մը մշակած է որուն համաձայն Միջազգային աճուրդ մը պիտի կազմակերպէ, պեղումներ կատարելու համար հարիւր հազար քառ. քիլոմեթր տարածութեամբ անապատային քարիւղաբեր հողերու մէջ:

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ անգլ. նաւաբաժինէն եօթը մարտանաւեր ռազմափորձեր պիտի կատարէին, բայց չորս նաւակներ անհետացան, երբ մարտանաւերը Պէյրութ կը հանդիպէին: Ռազմափորձերը յետաձգուեցան եւ քննութիւններ կը կատարուին, կորսուած նաւակները գտնելու համար :

ԱՌԱՏ ԱՆՁՐԵՒ տեղաց Պէքաայի դաշտին մէջ (Լիբանան), շաբաթ օր, թրթուածինի հրթիռ մը արձակուած ըլլալո՛ւ, իբրեւ նախափորձ, համաձայն Դ. Կէտի ծրագրին (աջակցութիւն յետամնաց երկիրներու):

ՎՐԻՊԱԿ.— «Յառաջ»ի Փետր. հինգի թիւին, Լիոնի թղթակցութեան մէջ (Մանուկներու Օր) Մեծն Տիգրանի իւղաներկ նկարը նուիրած էր Օրիորդ Պօղաճեան (Մոնփէլիէէն):

Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Թատերական ներկայացումները տեղի պիտի ունենան կիրակի 13 Փետրուարին, կէսօրէն վերջ ժամը ճիշդ 4ին :

ՄԱՐՏ 6Ը

ԿԸ ՄՕՏԵՆԱՅ

Դուք ալ առա՞ծ էք Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան վիճակախաղի տոմսերը:

ԱՃԱՊԱՐԵՑԷՔ

Միակ պարգեւ՝ ՖՐԵՔԱԹ մը

Տոմսերու գին՝ 100 ֆրանք :

Դիմել՝ Եկեղեցին, «Յառաջ»ին կամ Պ. Նուպար Յովհաննէսեանին :

ՄՈՒՐԱՏ - ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Մարսէյլի մասնաճիւղը կը տեղեկացնէ թէ՝

12 ՄԱՐՏԻ

Աննախընթաց պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ՝

VAMPING, Les CATALANS

շքեղ սրահին մէջ :

Նոյն օրը տոմսակ պիտի չծախուի եւ բոլոր սեղանները թուագրուած պիտի ըլլան: Կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանները: Փետր. 12էն սկսեալ դիմել միութեան բոլոր անդամներուն:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆՈՐ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հովանաւորութեամբ Լիոնի եւ շրջանի Ազգ. Միութեան Կեդր. վարչութեան :

Ի նպաստ եկեղեցւոյ եւ դպրոցի շինութեան ֆոնտին :

Ղեկավարութեամբ Պ. Յարութիւն Պիլէմճեանի, հսկողութեամբ Պ. Ղեւոնդ Գայթանճեանի, կազմակերպութեամբ խումբ մը եկեղեցասէր երիտասարդներու, այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8·30ին, սինեմա Փաքսի մէջ, (՝ախկին էմիլ Զօլա սրահը), 127 ռիւ Պուալօ, Լիոն :

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուի

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ԸՆՏԱՆԻՔԸ

Ֆրանսահայ կեանքէ առնուած խիստ ծիծաղաշարժ երեք արարով կատակերգութիւն մը :

Տոմսերու գիներն են.— Ա. կարգ 250 ֆրանք, Բ. կարգ 200 ֆրանք :

Խճողումի տեղի չտալու համար կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը :

Յարգելի հայրենակիցներ.— Այս ներկայացման հասոյթը կրկին պիտի յատկացուի մեր բոլորին ցանկութիւնը եղող եկեղեցւոյ եւ ազգային տան շինութեան ֆոնտին :

ECOLE NORMALE DE MUSIQUE

78, Rue Cardinet

Métro Malesherbes

ՈՒՐԲԱԹ, ՓԵՏՐ. 18, ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Ջութակի երեկոյ

ՋԱՒԷՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆ

(Licence de Concert 1954)

Դաշնակի ընկերակցութեամբ՝

ՎԵՌՆԷՌ ԺԻԺԷՌԻ

Տոմսերու գին՝ 200, 350 եւ 500 ֆրանք:

Դիմել սրահը, Տիւռանին եւ Յառաջի վարչութեան :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԱԹԷՆՔ.— «Յառաջ»ի միջոցաւ կու գանք մեր շնորհակալութիւնները յայտնել Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Աճէմեանին, ինչպէս նաեւ բոլոր հայրենակիցներուն, որոնք մեր աղջկան՝ Վանուհի Պետրոսեանի Մարսէյլի մէջ գտնուած միջոցին, չզլացան իրենց հոգածութիւնը եւ գուրգուրանքը: Տէր եւ Տիկ Գրիգոր Պետրոսեան

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս ուրբաթ ժամը 21ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը:

Պիտի խօսին

Պ.Պ. Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԵՒ Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

Երեկոյթը նուիրուած է ողբացեալ՝

Վ. ՄԻՆԱԽՈՐԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Արտասանութիւն «Արհաւիրքի օրեր»ու հեղինակէն: Մուտքը ազատ է:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը չորեքշաբթի գիշեր Քաֆէի վերնայարկը: Դասախօս՝ Պ. Գ. ԳՈՐԵԱՆ: Նիւթը՝ «Հայաստանի սովետական գրողներու համագումարը» : Գեղարուեստական բաժին՝ Պ. Գ. Մելիքեանի կողմէ :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ :

Այս կիրակի ժամը15էն մինչեւ 23, Ազգ. Տան մէջ 32 ռիւ տը Թրէվիզ:

Կը հրաւիրուին բոլոր մասնաճիւղերուն ընկերները եւ փափաքող երիտասարդները :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ-ԵՐԵԿՈՅԹ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի տասնամեակին առթիւ: Կազմակերպութեամբ Լիոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի :

Այս շաբաթ ժամը 21ին, ռիւ Տիւկէքլէն Գ. Թաղապետարանի սրահը :

Կը բանախօսէ՝ Հ. ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ.

Երգ, արտասանութիւն եւ կենդանի պատկեր: Նոր Սերնդականներու կողմէ կը ներկայացուի զաւեշտ մը՝

«ՊԱՇՏՕՆՍ ԽՌՄԲԱԼ Է»

Մուտքը ազատ է :

ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

Ս. Ներսէս Լամբրոնացիի եւ Ս. Գրիգոր Նարեկացիի դարադարձին առթիւ այս կիրակի Պրիւսէլի Գուքէլպէռկի Ս. Որտին եկեղեցւոյ մէջ հայկական ծէսով ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՎՐԴ. ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ :

Ֆրանսայի ժողովրդապետներէն ներկայ կ'ըլլան Գաֆթանճեան վրդ. (Փարիզ) եւ Մոմճեան վրդ. (Լիոն):

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ժամը քանին Ակադեմական ժողով Ցիսուսեանց սրահին մէջ, 11 ռիւ Պրիպլմօն, նուիրուած նոյն սուրբերուն :

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, 12 Փետրուար , ժամը 29ին:

SALLE d'ARMENONVILLE

(Parc de l'Exposition)

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի, ի նպաստ իր դպրոցին :

Orchestre «Les Boys de Jack le Bois»

Concours de Travestis — Buffet — Cotillons

ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ

Մասնագէտ մեքենագէտ

Մեքենաներու նորոգութիւն

ԳՆՈՒՄ, ՎԱՃԱՌՈՒՄ և ՆՈՐՈԳՈՒԹԻՒՆ

Surjeteuses et raseuses

R. BLOT, 9, Rue Clignancourt,

Paris (18), Tél. MON. 80 - 72

Métro Barbès

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ վարչութեան եւ զօրծադիր Մարմնին անդամները սախպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին այս չորեքշաբթի ժամը 18·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԼԻՈՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները, այս ուրբաթ կէսօրէ վերջ Յոյներուն սրահը, 5 ռիւ Պօնֆուա: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, այս երկուշաբթի ժամը երեքին, 38 ռիւ տիւ Մէնիլ, Անիէռ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

« ՅԱՌԱՋ » Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ընկ. Մամբրէ Տէր Պետրոսեան (Լիոն) հազար Ֆր. կը նուիրէ իր այցելութեան առթիւ:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումն. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ :

Այս Շաբաթ ժամը 20·30էն մինչեւ լոյս, 60 ռիւ Կրինեան, սալ Մասալիայի մէջ:

Կը նախագահէ Պ. ԱՐԱՄ ԱՐՄԱՂԱՆԵԱՆ

Գեղարուեստական ընտիր բաժին: Իրենց ձրիաբար մասնակցութիւնը կը բերեն Օր. Րօզիկ Բաղրամեան (դաշնակ), Օր. Ալիս Յարութիւնեան (արտասանութիւն), Պ. Գրիգոր Քէնտիրեան (արտասանութիւն): Կը նուագէ ջութակահար Պ. Սարգիս - Ջէօրէքճեան: Տրամախօսութիւն մը քոյր եւ եղբայր Յարութիւնեաններէ :

Ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը Պոլ. Օտտոյի դպրոցի աշակերտութեան կողմէ :

Ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Սօնա Թորոսեանի :

Հայկական պար Տիւրկէրեան քոյրերու կողմէ:

Հանդէսի միջոցին տեղի կ'ունենայ մասնաճիւղիս վիճակախաղը, ի նպաստ Միութեանս որդեգրած սաներուն :

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է :

Տեղի կ'ունենան արեւելեան եւ եւրոպական պարեր :

Մուտքը ազատ է :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ 1955

(Բ. ՏԱՐԻ)

Կազմեց՝ ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Ծոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, պատկերազարդ :

Գրական էջեր.— Հայկ. կեանք, Արուեստի աշխարհ, Հայաստան, Կէս - բժշկական, գաղութներ (Լիբանան եւ Սուրիա), երգիծանք, մարզաշխարհ, անցքեր, մահագրութիւն, օրացոյց եւն.:

ԳԻՆ 1200 ՖՐԱՆՔ

Թղթատարի ծախքով 1300 : Դիմել՝ «Յառաջ»ի գրատուն Հրանտ Սամուէլի:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ համար Ց. ՄԱԼԱՔԵԱՆԻ՝

3, Bd. Théodore Turner, Marseille

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ս. ԽԱՉ

Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը, կիրակի Փետրուար 20ին, ժամը 16էն կէս գիշեր, Օթէլ Մօտէռն, 8պիզ, փլաս տը լա Ռէփիւպլիք :

Հ. Բ. Ը. Մ. Տարեկան պարահանդէսը՝ ՄԱՐՏ 13ԻՆ, ԺՕՐԺ Ե.

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ

Պ Ո Ս Ֆ Ո Ր

Հռչակաւոր ՀԷԼՎԱՆ եւ ԼՈՒՔՈՒՄԸ, բոլոր հայ նպարավաճառներուն քով

Զանազան բոյրերով, նուշով եւ կաղ ինով պատրաստուած տեսակներ :

Բժիշկներու խսկ կարծիքով ԼՈՔՈՒՄՆ ու ՀԵԼՎԱՆ կը պարունակեն մեծագոյն չափով գոլ (քալոր՝)

ԱՐՏԱԾՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

2, RUE LOUIS ASTOUIN, MARSEILLE

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 10 ՓԵՏՐՈՒԱՐ * JEUDI 10 FEVRIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7594 31e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3005

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՁԱՐԱՇՈՒՔ ՀԵՌԱՆԿԱՐ

●

Մինչ կը պատրաստուէինք «նորութիւններ» ամփոփել խոպան հողերու մշակման մասին, հեռագիրը հաղորդեց չնախատեսուած լուր մը, — Խ. Միութեան վարչապետին՝ Մալենկովի հրաժարումը։

Մալենկով կը խնդրէ զինքը «ազատ արձակել», նկատի առնելով որ «իր անփորձութիւնը ժխտական ազդեցութիւն գործած է տնտեսական ասպարէզին մէջ»։

Քիչ անդին պիտի կարդաք նամակը որ իրականին մէջ ինքնաքննադատութիւն մըն է։ Մալեկով բացորոշապէս կը խոստովանի իր յանցապարտութիւնը հողագործութեան մէջ եղած թերակատարումներու մասին»։

Դեռ ամբողջովին լուսաբանուած չէ հարցը։ Բայց, կը կարծենք թէ սերտ կապ ունի նաեւ Սիպերիոյ, Խազախիստանի, Ալթայի, Սախալինի եւ ուրիշ անծայրածիր տարածութեանց, «խամ եւ խոպան հողերու մշակման հետ»։

Անշուշտ բուն տաղնապին մէկ մասն է այս։

Անցեալ տարիէն ի վեր կուսակցութիւնը եւ կառավարութիւնը մասնաւորապէս կը գրաղին հողագործական արտադրութեանց անկումով։

Դեռ յունուար 25ին, Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Խրուշչեւ, որ հետզհետէ սթալին!..ն հովեր կ՚առնէ, խստօրէն կը քննադատէր զանազան շրջաններ՝ ներքին եւ տնտեսական քաղաքականութեան մէջ։

Նիստը գոնփակ ըլլալով, շատ մը մանրամասնութիւններ գաղտնի մնացին։

Բայց եւ այնպէս, չափազանց պերճախօս էր Խրուշչեւի զեկուցումը, որուն մասին տեղեկութիւններ տուած ենք արդէն եւ դեռ պիտի տանք։

Կը թուի թէ այդ օրէն ի վեր սաստկացած էր ազդեցութեան պայքարը Խրուշչեւի եւ Մալենկովի միջեւ։

Տարբեր տեսակէտներ ունենալով կարգ մը հարցերու մասին, թերեւս Մալենկով հակառակ էր, նաեւ, ամայի տարածութեանց մշակման ծրագրին, որ արդէն իսկ յանգած է տեսակ մը աքսորի։

Խրուշչեւ ինք հրապարակաւ կը խոստովանէր 1955 Յունուար 7ին, Մոսկուայի մէջ գումարուած ժողովի մը մէջ, թէ «առանձին լացկան նամակներ» ալ ստացած են ծանօթ աքսորավայրերէն։

Ընդհ. քարտուղարը հոգեշահ քարոզ մը կը կարդար, այս առթիւ, հանդստացնելու համար այն երիտասարդներն եւ երիտասարդուհիները որոնք անհնարին դժուարութեանց մատնուած են սախական Ռուսաստանի անապատներուն մէջ։

Ինչպէս կը բացատրէինք երէկ, տեսակ մը զինուորագրութիւն է որ կը կատարուի, առանց երկրի եւ ազգի խտրութեան։

... Մեր երկիրն ալ, «հայրենասիրաբար» յանձն առած է ղրկել «կամաւոր» երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ, որպէսզի երթան իրենց արեւը խամրեցնել անծանօթ, ամայի եւ վայրի տարածութեանց վրայ։

Վարանողները համոզելու համար, գաղութներէն հատընտիր ներկայացուցիչներ կը շրջին զանազան քաղաքներու մէջ, Խ. Միութեան մէկ ծայրէն միւսը։

Այդ վկաներէն մէկն է որ կը բացագանչէ, Երեւանի մէջ գումարուած ժողովի մը առթիւ.

— Հետաքրքրական է մեզ մօտ, բարեկամներ։Եկէք մեզ մօտ։ Առանձնայատուկ անհամբերութեամբ սպասում ենք աղջիկներին, որոնց հոգատար ձեռքերը է՛լ աւելի գեղեցիկ կը դարձնեն մեր կեանքը»։ (Սովետ. Հայաստան, 11 Յունուար)։

Կոչին բառերն անգամ չե՞ն մատներ ստահակ ողբերգութիւնը։

Շ.

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ԴԷՊՔ ՄԸ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

●

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՄԱԼԵՆԿՈՎ ՄԵՂԱՅԱԳԻՐ ՄԸ ՅԱՆՁՆԵՑ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ

●

ՎԱՐՉԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՆՁՆՈՒԵՑԱՒ ՄԱՌԵՇԱԼ ԲՈՒԼԿԱՆԻՆԻ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, վերջին պահուն, Խ. Միութեան վարչապետը, Մալենկով, հրաժարեցաւ Գչ. օր, Գերագոյն խորհուրդին ներկայացնելով նամակ մը, ուր կը խոստովանի իր անկարողութիւնը եւ յանցապարտութիւնը։

Ահաւասիկ այդ նամակը, որ ուղղուած է Գերագոյն Խորհուրդի նախագահին եւ մասամբ կը բանայ ներքին տագնապի մը ծալքերը. —

« Կը խնդրեմ Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդին ուշադրութեան յանձնել խնդրանքս, — զիս արձակել վարչապետի պաշտօնէն։ Այդ խնդրանքը կը բխի գործնական չարժառիթներէ, — զօրացնել նախարարական խորհուրդին ղեկավարութիւնը եւ վարչապետութեան պաշտօնին գլուխն ունենալ ուրիշ ընկեր մը, որ օժտուած ըլլայ աւելի մեծ փորձառութեամբ՝ պետական աշխատանքի մէջ։ Ես բացորոշապէս կը տեսնեմ թէ վարչապետի բարդ եւ պատասխանատու պաշտօնին կիրարկումը կը տուժէ իբրեւ հետեւանք իմ անփորձութեան՝ տեղական աշխատանքի մէջ, եւ այն իրողութեան թէ ես պատեհութիւն չունեցայ նախարարութեան մը կամ որ եւ է տնտեսական կազմակերպութեան մէջ ուղղակի ապահովելու ազգային տնտեսութեան անջատ ճիւղերու ղեկավարութիւնը։ Հարկադրուած եմ ըսել, նաեւ, ներկայ յայտարարութեամբ թէ՝ այժմ, երբ Խ. Միութեան կուսակցութիւնը եւ մեր երկրին աշխատաւորները մասնաւոր ճիգեր կը թափեն հողագործութեան արագ բարգաւաճման համար, ես ամենայն պայծառութեամբ կ՚ըմբռնեմ իմ յանցապարտութիւնս եւ պատասխանատուութիւնս այն վատթար կացութեան համար որ կը տիրէ հողագործութեան մէջ, եւ իբրեւ հետեւանք սա իրողութեան թէ քանի մը տարիէ ի վեր ինծի պաշտօն յանձնուած էր վարել հողագործական կեդրոնական եւ տեղական կազմակերպութեանց աշխատանքը։ Համայնավար կուսակցութիւնը, նախաձեռնութեամբ եւ ղեկավարութեամբ Կեդր. Կոմիտէին, արդէն մշակած է եւ կը գործադրէ շարք մը լայն միջոցներ, դարմանելու համար հողագործութեան մէջ տեղի ունեցած յապաղումը։ Այդ կարեւոր միջոցներէն մէկն է հողագործական տուրքերու բարենորոգումը։ Այժմ, ինչպէս գիտէք, կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէին նախաձեռնութեամբ, ընդհանուր ծրագիր մը մշակուած է, յապաղումը դարմանելու եւ արագ բարգաւաճում ապահովելու համար։ Այդ ծրագիրը մշակուած է միակ նպատակայարմար հիման վրայ, — բոլոր միջոցներով զարկ տալ ծանր ճարտարարուեստութեան։ Այդ ծրագրին գործադրութիւնը միայն պիտի կրնայ ստեղծել անհրաժեշտ պայմանները, իրապէս աւելցնելու համար բոլոր էական պիտոյքներու արտադրութիւնը »։

Նամակը այս առթիւ դիտել կուտայ թէ «քաղքենի դասուն ջղագար դէմքերը պիտի ջանան զրպարտիչ յերիւրանքներ դտնել իմ ներկայ յայտարարութեանս եւ հրաժարմանս առթիւ, բայց մենք, համայնավարներս եւ սովետական ժողովուրդը պիտի անտեսենք այդ սուտերը եւ զրպարտութիւնները։ Հայրենիքին, ժողովուրդին եւ կուսակցութեան շահը ամէն բանէ վեր է մեզի համար»։

Յետոյ կ՚ըսէ թէ խնդրելով արձակուիլ վարչապետութեան պաշտօնէն, պատրաստ է ամենայն բարեխղճութեամբ աշխատելու նոր պաշտօնի մը մէջ, ղեկավարութեամբ Կեդր. Կոմիտէին, որ կը մնայ անսասան՝ իր միութեամբ եւ համերաշխութեամբ։

ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ Կ՚ԸՆԴՈՒՆՈՒԻ ԾԱՓԵՐՈՎ

Պատմական մը կը համարուի Գերագոյն Խորհուրդին Փետր. 8ի նիստը, ուր կարդացուեցաւ այս նամակը։

Դուրսը, ժողովուրդէն շատ քիչեր տեղեկութիւն ունէին անցուդարձի մասին, որ ահագին ցնցում պատճառեց թէ Խ. Միութեան եւ թէ արտասահմանի մէջ։ Նիստին ներկայ էին նաեւ օտար դեսպանները։ Նախագահը՝ Վոլքով, նամակը կարդալէ ետք, յայտարարեց թէ ընդունելի է Մալենկովի հրաժարականը եւ պէտք է ընդունուի։ Մնացեալը պարզ ձեւակերպութիւն էր։ Յաջորդին ընտրութիւնը կատարուեցաւ հինգ վայրկեանի մէջ։ Նախագահը յայտարարեց թէ խօսք պիտի առնէ Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Խրուշչեւ։ Այս վերջինը բեմ բարձրանալով կարճ յայտարարութեամբ մը ըսաւ թէ նոր վարչապետը պիտի ըլլայ մարեշալ Բուլկանին։ Խօսքը հազիւ աւարտած, ժողովը հաւանութիւն յայտնեց միաձայն, բուռն ծափերու մէջ։ Քիչ ետքը Մոսկուայի անթենը կը հաղորդէր Խրուշչեւի ճառը, հետեւեալ բովանդակութեամբ։

— Ընկերներ, երեսփոխաններ (դեպուտատ?), համաձայն Կեդր. Կոմիտէին հրահանգներուն, կ՚առաջարկեմ նախարարական խորհուրդին նախագահ անուանել ընկեր Նիկոլա Ալեքսանդրովիչ Բուլկանինը (որոտընդոստ ծափեր)։ Ամէնքս ալ կը ճանչնանք ընկեր Բուլկանինը, իբրեւ հաւատարիմ զաւակը Խ. Միութեան համայնավար կուսակցութեան, որ իր ամբողջ ուժը նուիրած է ծառայելու Սովետական ժողովուրդին։ Արժանաւոր աշակերտը Լենինի եւ ամենասերտ զինակիցներէն մէկը անոր որ շարունակեց Լենինի գործը, Եոզէֆ Սթալինի, Բուլկանին կուսակցական եւ պետական կարկառուն դէմք մըն է »։

Յետոյ կենսագրական տեղեկութիւններ հաղորդեց։ Բուլկանին կուսակցութեան աչքն է բանակին մէջ։ Իրազեկներու կարծիքով, այս փոփոխութիւնը կ՚ապացուցանէ թէ կառավարութիւնը աւելի խիստ քաղաքականութեան մը պիտի հետեւի, ներքին թէ արտաքին ճակատի վրայ։

ՄՈԼՈԹՈՎ Կ՚ԱԶԴԱՐԱՐԷ

Գերագոյն Խորհուրդի նոյն օրուան նիստին մէջ երկար ճառ մը խօսեցաւ արտաքին նախարարը, Մոլոթով, պարզելով կառավարութեան արտաքին քաղաքականութիւնը։ Իր ճառը նոր ազդարարութիւն մըն էր, ուղղուած՝ արեւմտեան պետութեանց։ Այս առթիւ ալ պնդեց թէ անոնք երրորդ աշխարհամարտ մը կը պատրաստեն։ Պահանջեց որ Մ. Նահանգները քաշուին Ֆորմոզայէն։Ազդարարեց թէ միացեալ հրամանատարութիւն մը պիտի կազմուի Արեւելքի մէջ, եթէ Փարիզի համաձայնութիւնները վաւերացուին։ Եւ վերջապէս հաւաստեց թէ Խ. Միութիւնը Ամերիկայէն առաջ անցած է հիւլէական զէնքերու արտադրութեան մէջ։ Ահա քանի մը խօսքեր իր ճառէն որ տեւեց 2ուկէս ժամ։

— « Յստակ է Խ. Միութեան դիրքը Ֆորմոզայի եւ միւս կղզիներու հարցին մէջ։ Չինական ներքին խնդիր մըն է այդ։ Մ. Նահանգները բռնագրաւելով այն կղզիները գործած են յարձակողական արարք մը որ պէտք է դատապարտուի Ազգ. ժողովին կողմէ։ Ամերիկեան եւ ազգայնական զինուորները պէտք է հեռանան Ծայր. Արեւելքէն, այն ատեն կը

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

*

ՎԵՐՋԱՊԷՍ ...

Այսօր պիտի կարդաք թուրքերէն թերթէ մը քաղուած վկայութիւն մը, Ջէրքէզ Հասանի բերնով։

Դժբախտաբար ամբողջական չէ յայտարարութիւնը։

Պոլսահայ թերթերը լաւ կ՚ընեն որ ուշադրութեամբ հետեւին այս կարգի գրութեանց, փոխանակ սիւնակներով ոճիրարկած եւ «պուլվար»ի պատմութիւններ թարգմանելու փարիզեան թերթերէն։

Թուրքերէն թերթին կցկտուր հրատարակութիւնը կը պարունակէ թանկագին վկայութիւն մը Հայաջինջ Սպանդի մասին։

Ինչ որ թուրք վարիչները եւ մտաւորականները իրենք չեն համարձակիր խոստովանիլ, Ջէրքէզ Հասան կը հաստատէ.

— Որոշուած էր տարագրել մէկ միլիոն հայ բնակչութիւնը։

Այս առթիւ, Ճէմալ փաշան իրեն յանձնած կ՚ըլլայ 200 – 250.000 հայ տարագիրներու տեղաւորման հոգը. մինչդեռ ինք իր տունը շտկելու կարողութիւն չունէր։

Այս վերջին ժողովրդական խօսքն ալ խոստովանութիւն մըն է, այլապէս պերճախօս։

Մէկը որ չի կրնար կարգի դնել իր տունը, ի՞նչպէս պիտի կրնար տեղաւորել երկու հարիւր յիսուն հազար թշուառներ։

Տարագիրները օրերով քալած, խոշտանգուած եւ փիզիքապէս քայքայուած, ամէն բանէ զրկուած, ոտքի վրայ կենալու կարողութիւն անգամ չունէին։

Մնաց որ, երբեք այդքան բազմութիւն ոչ ամբողջովին որոշ վայր մը հասած, ոչ ալ տեղաւորուած է։

Արմատախիլ բազմութիւնները շատոնց կոտորուած, նօսրացած էին, ճամբու ընթացքին։ Անսշան մնացորդներ, մեծ մասով կիներ եւ պառաւներ էին որ անապատները կը հասնէին, 50 – 60 օր քալելէ ետք։

Կը հասնէին եւ կը նետուէին գետի մը ափը։ Անծանօթ գիւղ մը։ Վերջ, ջապէս որ եւ է տեղ։ Անօթի, ծարաւ, կիսամերկ։ Պարզապէս շարժուն կմախքներ։

Ամէն պարագայի մէջ, արձանագրենք նորութիւնը, — Ջէրքէզ մը կը պատմէ եւ թուրքերէն թերթ մը կը հրատարակէ — թէ որոշուած էր աքսորել մէկ միլիոն Հայեր։

ՎԱՀԷ

Հ. Ն. ԱԿԻՆԵԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Վերջին պահուն երկտող մը ստացանք Հ. Վահան Ինգլիզեանէ, որ կը ծանուցանէ թէ Հ. Ներսէս Ակինեանի յոբելեանը պիտի կատարուի այս շաբաթ, 12 Փետրուար, կէս օրէ ետք։ Յայտագիրը պիտի ղրկեն մէկ – երկու օրէն։

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ԴԱՄԲԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ա. Ահարոնեանի դամբարանին շինութեան կեդր. յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները. —

Քաշանի Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» խումբէն չորս հազար ֆրանք, Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. «Թաթուլ» խումբէն 1400, Շաւիլի «Արդութեան» խումբէն 5000 ֆրանք։

Ընկեր Ն. Նիկողոսեանէն երկու հազար, ընկեր Գ. Քիրէնեանէ (Վալանս) 2000, ընկեր Գ. Խոսրովեանէ (Նիս) հազար ֆր։

վերահաստատուի խաղաղութիւնը։

« Ինչ անուն ալ տան Փարիզի համաձայնութեանց, մենք պարտաւոր ենք պայքարիլ անոնց դէմ։ Ածուխը մուրէն աւելի ճերմակ չէ։ Արեւմուտքի քաղաքագէտնե-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՄՈՒԼ ՊԱՅՔԱՐ

Սփիւռքի մէջ Դաշնակցութեան դէմ շղթայազերծուած պայքարը ոչինչ կը շահեցնէ իր հակառակորդներուն. ընդհակառակն :

Անոնք եթէ քիչ մը ազնուութիւն ու խելք ունենային, պիտի աշխատէին ոչ թէ ամուլ պայքարով վանել իրենցժամանակը ու գրաւեցնել միանգամայն Դաշնակցութիւնը, այլ պիտի ջանային յեղափոխական այս կազմակերպութեան հետ հասկացողութեան գալ, ու լծուիլ մեր գաղութներուն գոյապահպանման նուիրական գործին :

Այդ է որ կ՚ընէ ներկայիս Դաշնակցութիւնը Սփիւռքի մէջ: Այդ սրբազան աշխատանքն է որ կը կատարէ ան ամէն տեղ իր մտաւորականներով, իր թերթերով, իր բեմերով ու ակումբներով, իր անմիջական գուրգուրանքին ենթակայ Հայ Օգնութեան եւ Երիտասարդական միութիւններով, իր երգչախումբերով եւ հիմնած դպրոցներով :

Դաշնակցութեան դէմ արուեստական պայքար ստեղծող իր հակառակորդները, միակ նպատակ մը ունին. սրբել այս կուսակցութիւնը հայ իրականութենէն ու ստանձնել անոր դերը :

Իրենց այս պայքարը զարմանք կը պատճառէ ամէն խելքը գլուխը մարդու, որովհետեւ տեղ մը, տալով հանդերձ իրենց տուրքը հեռաւոր սուրբերու, անոնք դէթ երեւութապէս ցուցնել կ՚ուզեն զիրենք՝ մեր ճակատագրով հետաքրքրուող :

Արդ, եթէ վայրկեան մը գոյութիւն ունենալէ դադրէր Դաշնակցութիւնը, հաւանօրէն իրենք պիտի ըլլային նուիրուողները այն ձեռնարկներուն, որոնց գլուխը կանգնած է ներկայիս Դաշնակցութիւնը, ու ատոր համար ալ կը հալածուի իրենցմէ :

Այս հակասութիւնը արդիւնք է սխալ դատումի :

Արդարեւ յիմար ըլլալու է մէկը պայքարելու համար անոր դէմ, որ կ՚աշխատի իր ժողովուրդին բարօրութեան եւ ֆիզիքական գոյութեան համար :

Դաշնակցութեան ամէնէն կատաղի եւ երդուեալ հակառակորդն անգամ գիտէ, թէ սուտ յերիւրանքներ են այս կազմակերպութեան վերագրուած բոլոր տեսակի քսութիւնները :

Բայց որովհետեւ կեանքի մէջ գործունէութեան շատ մը մարզեր անցեր ենԴաշնակցութեան ձեռքը, նախանձը եւ կիրքը կուրցուցեր է զիրենք :

Սխալը ասկէ կը սկսի սակայն :

Եթէ Դաշնակցութեան քաղաքական հակառակորդները ըլլային աւելի հեռատես ու լայնամիտ, յօժարակամ պիտի գործակցէին ազգանուէր անոր բոլոր տեսակի աշխատանքներուն :

Մի՞թէ վնասակար գործ մըն է դպրոցներ բանալը. բայց իր քաղաքական հակառակորդները կ՚աշխատին, որ հոն ուր Դաշնակցութեան նախաձեռնութեամբ դպրոց մը բացուեր է, երկրորդ մըն ալ իրենք բանան ու ձախողեցնեն իր նախաձեռնութիւնը :

Տեղ մը Դաշնակցութեան ջանքերով կը կազմուին երիտասարդական միութիւններ: Նպատակը պարզ է: Աշխատիլ որ երիտասարդութիւնը օտարին ցուլ չդառնայ: Նոյն ատեն նման շարժում մը ծայր կու տայ ընդդիմադիրներու շարքերէն: Ոչ միայն անոնք չեն քաջալերեր Դաշնակցութեան ձիգերով կազմուած այս մարմինները. այլ խորթ աչքով կը նային անոր յարած երիտասարդներուն :Եթէ իրենցձեռքէն գայ, անգամ մորթոտել զանոնք: Այս ափերուն վրայ, քանի մը տարի առաջ, Լիկայի դրան առջեւ պակաս չեղան վաթսունը անցուցած մարդոց կողմէ Արմենիա Երիտ. Միութեան շարքայինները խոշտանգելու զզուելի փորձեր :

Դաշնակցութեան ջանքերով կամ նախաձեռնութեամբ կազմուած կազմակերպութիւն մըն է նոյնպէս Հայ Օգն. Միութիւնը: Քառասունըչորս տարիներ ան գործեց մեր իրականութեան մէջ, անսահման նուիրումով: Ստացաւ հայ ժողովուրդէն ու բաշխեց հայ ժողովուրդին կարիքներուն համար: Իր անաչառութիւնն ու նուիրումը փաստուած ըլլալով հանդերձ, մինչեւ այսօր մարդիկ հազար կոտր կ՚ըլլան չէզոքացնելու համար անոր ազդեցութիւնը, որ աննուղղակի կերպով Դաշնակցութեան հմայքը ըսել է, ու կ՚աշխատին կազմել նոյն նպատակով կանացի նոր միութիւններ :

Ուժերու յումպէտս այս վատնումը իրեն հետ կը բերէ շատ հասկնալի է, նաեւ կիրք ու ատելութիւն :

Որովհետեւ նման կազմակերպութեանց ծնունդ տուող անձեր, կը փնտռեն եղածը նսեմացնելու եւ նորին պահանջը ցոյց տալու խարդախ կերպեր եւս :

Ասով ալ բացատրեցէք մեր ներքին կեանքին մէջ շարունակ արուեստական պայքարներու գոյութիւնը :

Դաշնակցութեան յղացած բոլոր ձեռնարկները հետզհետէ իւրացուեցան իր հակառակորդներուն կողմէ, բայց ոչ թէ մեր բազմութիւններուն օգտակար ըլլալու նպատակով, այլ Դաշնակցութեան առջեւ դժուարութիւններ դնելու վատութեամբ :

Ու պայքարի այս փորձերը մենք կը նկատենք ամուլ :

Օր մը եթէ անաչառօրէն գրուի գաղութահայ մեր պատմութիւնը, պիտի յիշատակուին Դաշնակցութեան դէմ իր հակառակորդներուն կողմէ շղթայազերծուած այս ձեւ պայքարները :

Անոնք դարձան դժբախտաբար իրականութիւն եւ սպառեցին մեր շատ մը ուժերը գաղութներու մէջ :

Իրողութիւնը այն է, որ բոլորս ալ պէտք ունէինք այդ ուժերուն անտեսումին :

Այդ պայքարները հրահրուեցան հեռուներէն հասած հրահանգներով: Սփիւռքը սակայն պէտք է ըլլար հեռատես ու իմաստուն, պէտք չէր անսար ուրիշներու թելադրութեանց, երբ աւելի մօտ ըլլալով՝ կը տեսնէր որ Դաշնակցութիւնը գաղութներու մէջ մտքէն չէր անցըներ հայրենի երկրի իշխանութիւնը տապալել :

Ան կ՚աշխատէր պահել մեր քանակը, աւելի որակեալ ու արթուն, որպէսզի օր մը մեր ժողովուրդը դարձնէր իր աչքերը դէպի հայրենի հողը ու վերցուցած դարձի ցուպը՝ ուղղուէր դէպի արեւելք :

Մեծ եւ Միացեալ Հայաստանով մը բոլորէն աւելի ոգեւորուող եղաւ միշտ Դաշնակցութիւնը, որ այդ Հայրենիքի մէջ իր դերը կը կարծէր ըլլալ զայն թշնամիներու դէմ պաշտպանել ու անոր վերելքին եւ բարգաւաճումին համար թափել իր արիւնը, եթէ պէտք զգացուէր ատոր :

Բայց քաղաքական իր անանուն հակառակորդները քանի քանի առիթներով թշնամանեցին զինք ու յայտարարեցին, թէ ան դէմ է հայրենիքի. դէմ է եւ անոնց որ կ՚ապրին Սփիւռքի մէջ ու կը սիրեն Հայաստանը :

Միայն զաւեշտական կրնար ըլլալ նման վերագրում մը, որովհետեւ Դաշնակցութիւնը բոլորին չափ եթէ ոչ աւելի, կը սիրէ իր հայրենիքը, որուն վարչաձեւը սակայն կը գտնուի պարտադրուած ու խորթ մեր ժողովուրդին :

Կը գտնէ, որ հիւրընկալուած հայկական Սփիւռքը պէտք է ուղղամիտ ասպնջականուողի դիրքին մէջ մնայ ու նուիրուի միայն ու միայն իր մշակութային օրկաններու պաշտպանման ու գոյապայքարի սրբազան գործին, որուն շուրջ զիրար չհասկնալ ու ամուլ պայքարներով ժամանակ անցընել պարզապէս ուժերու սպառում կը նշանակէ :

Եթէ Դաշնակցութեան ազգապահպանման քաղաքականութիւնը եւ մշակութային եւ օգնութեան մարզերու վրայ տարած աշխատանքները վնասակար են. եթէ Հայկ. Դատին համար անոր ցոյց տուած հետաքրքրութիւնը ամենադոյզն չափով կը վնասեն ազգային մեր շահերուն, իրաւունք պիտի տայինք իր հակառակորդներուն, ընել ամէն տեսակ քննադատութիւն այդ առթիւ :

Բայց անցնող երեք տասնեակ տարիներու ընթացքին իր դէմ արձակուած նետերու ետին տեսանք ոչ այս բոլորը, այլ իր նախաձեռնողի ու զոհաբերութեան անսահման ոգիին դէմ կոյր չկամութիւն ու չարակամ նախանձ :

Եթէ իր հակառակորդները շարունակեն այս անմիտ պայքարը, անտարակոյս ատեն իրենք չէ որ պիտի օգտուին, այլ հասարակաց թշնամին, որ նստած մեր մէկ միլիոն զոհերու արիւնին եւ բռնագրաւուած մեր հողերուն վրայ, կը հրճուի մեր ներքին պայքարներով :

Իմաստութիւնը ե՞րբ պիտի խօսի հակադաշնակցական ճակատին. ե՞րբ :

ԱՐՄԵՆԻԱ

ԱՒԵՏԻՔ ՊԱՏՐԻԱՐՔ

Լուդովիկոս ԺԴ.ի օրով Պասթիյլի բերդին մէջ արգելափակուած երկաթէ դիմակով մարդուն ինքնութեան խնդիրը 250 տարիէ ի վեր կը զբաղեցնէ բազմաթիւ պրպտողներ: Բոլորն ալ զանազան անուններ մէջ բերած են, բայց ամէնուն մեկնութեան մէջ ալ անվաւեր կէտ մը մնացած է, որով ոչ մէկին մեկնութիւնը իբրեւ բացարձակ ճշմարտութիւն կ՚ընդունուի: Պատմութիւնը մնացած է թագաւորին, բանտապետին եւ թերեւս քանի մը հոգիներու միջեւ որոնք իրենց մահովը գաղտնիքը միասին տարած են: Նոյնիսկ բանտապետին մահուան անկողինին մօտ իր մտերիմներէն մին ուզած է գաղտնիքը կորզել, սակայն մահամերձը բաւական մտքի պայծառութիւն ունեցած է ըսելու համար թէ ատիկա պետական գաղտնիք մըն է :

Հոս պէտք է ճշդենք թէ իրականին մէջ սեւ թաւիշէ դիմակ մըն է եղեր բայց ժողովուրդին երեւակայութեան մէջ, ինչպէս միշտ այդպիսի պարագաներու մէջ, թաւիշը վերածուած է երկաթի: Պատերազմէն առաջ շարժանկարն ալ ցուցադրեցին: Անոնք որ տեսան թերեւս կը յիշեն երկաթէ դիմակով մարդուն դժխեմ կերպարանքը :

Այս պատմութիւնը շատ քիչ պիտի հետաքրքրէր մեզ, եթէ Հայու մը անունը խառնուած չըլլար յանձին Աւետիք պատրիարքի :

Ո՞վ էր Աւետիք պատրիարք :

ԺԷ. դարուն վերջերը Փրանսացի Յիսուսեանները (մեզի ծանօթ են Ճիզվիթ անունով) մեծ գործունէութիւն ցոյց տուած են Հայոց մէջ, Լուդովիկոս ԺԴ.ի պաշտպանութեան տակ :

Հայ կղերը նախապէս եղբայրական ընդունելութիւն մը ըրած է կարծելով որ անոնց նպատակն է միայն Աստուծոյ խօսքը քարոզել: Եկեղեցիներու դուռները լայն բացած են անոնց առջեւ եւ եկուորները Թուրքերէն քարոզներ խօսած են հոն: Սակայն անոնք Քրիստոսի գծած ճամբէն շեղելով Հայ ժողովուրդին երկու հատուածները, առաքելական կաթոլիկ իրարու դէմ հանած են, մինչդեռ առաջ եղբայրօրէն կ՚ապրէին: Արդէն Օսմ. կառավարութիւնը չէր ճանչցած հայ կաթոլիկ հասարակութիւնը իբրեւ կրօնական համայնք եւ անոնք կախում ունէին Գում Գափուի Պատրիարքարանէն: Ուր որ կաթոլիկ եկեղեցի չկար, մայրենի եկեղեցի կ՚երթային աղօթելու համար: Ճիզվիթները արգիլեցին կաթոլիկներուն Հայոց եկեղեցի յաճախել: Օսմ. կառավարութիւնն ալ միջամտելով կաթոլիկները իբրեւ «Փրէնկ», հետեւաբար կասկածելի, հետապնդումի կ՚ենթարկէ եւ բանտերը կը նետէ: Այդ միջոցին է որ Աւետիք պատրիարք կ՚երեւայ թատերաբեմին վրայ :

Աւետիք պատրիարք նախապէս Էրզրումի առաջնորդ էր, հոն Ճիզվիթներուն դէմ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (51)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԳ.

— Որովհետեւ նա բռնութիւն կամ՝ ուրիշ խօսքով ասեմ՝ չնութիւն էր գործադրել եւ այն էլ մի անչափահաս աղջկայ վրայ, — ահա թէ ինչու: Իսկ բռնութեան, չնութեան, եւ հոգիների ու մարմինների փոխադարձ ձգտման միջեւ սարեր ու ձորեր տարբերութիւն կայ: Սա պարզ է, կարծեմ :

— Այո, քեզ համար ամէն բան պարզ է, պարզից էլ պարզ, նկատեցի ես, կամենալով վերջ տալ այս ապարդիւն խօսակցութեանը: Եւ ես չեմ հասկանում, թէ ինչո՞ւ չես գնացել, ինչո՞ւ ես եկել եւ ինչո՞ւ են այդ սոփեստութիւններդ: Որ համոզես, թէ մեղաւոր չե՞ս: Չես կարող: Ես միայն մի բանում համոզուեցի. դու կամ յանցանքիդ գիտակցութիւնը չունես կամ այնքան խորն ես զգում յանցանքդ, որ խիղճդ հանդստացնելու համար, աշխատում ես մեղքը փաթաթել ինչ որ կեանքի գերագոյն խորհրդի, ինչ որ բնական տարերային ուժի վրայ, որ իբր թէ եկել անցել է քո միջով, իր յաղթական հերթը վարելու համար :

— Այդ հօ քո աստուածաբանական վարժապետն էլ կարող էր ասել, ինչքան էլ որ նրա արարքը դու բռնութիւն համարես և սարերի ու ձորերի տարբերութիւն տեսնես նրա ու քո արարքի միջեւ: Ինչո՞ւ մի բան, որ քեզ համար կեանքի գերագոյն խորհուրդ է եւ բնական տարերային ուժ, նրա համար չնութիւն պիտի լինի: Ոչ այս, ոչ այն, մի անգամ որ ինքդ քեզ ներշնչել ես այս համոզումը, թէ կեանքը մի յարատեւ հաճոյք է, եւ դու իրաւունք ունես խլելու նրանից այն ամէնը, ինչ որ հաճելի է քեզ, ուզում ես այդպէս էլ շարունակել բայց հիմա որ դժնադէմ կեանքը, իսկական կեանքը եւ ոչ քո կարծածը եկել ցցուել է առջեւդ եւ իր պահանջներն է անում քեզանից, դու շփոթուել ես, ինքդ քեզ կորցրել եւ չես իմանում ինչ անես: Ահա քո ամբողջ հոգեբանութիւնը: Ես այլեւս ոչինչ չունեմ ասելու քեզ :

Այս անգամ Թուսեանը միանգամայն սուս էր արել եւ լսում էր ինձ, ինչպէս նախորդ գիշերը, լուրջ ու կեդրոնացած: Ըստ երեւոյթին նրա մէջ շարունակւում էր նախորդ գիշերը, հրաժեշտի ժամին նրա մէջ իմ նկատած հոգեկան յեղաշրջման «պրոցեսը»: Բայց այս անգամ առաջուայ պէս ընդարմացած չէր, այլ նրա ամէն մի դիմագիծը ցաւագին ջղաձգումներով արձագանգում էր իմ խօսքերին :

Շտապով լուացուեցի եւ պատրաստուեցի, որ գնամ իմանալու Սառայի դրութիւնը, որ այդ բոլոր խօսակցութեան ժամանակ մի րոպէ անգամ չէր հեռանում մտքիցս: Եւ երբ բոլորովին պատրաստ էի, Թուսեանը, որ մինչ այդ շարունակ ինքնամփոփ՝ լուռ դիտում էր ինձ, հարցրեց.

— Ո՞ւր ես գնում :

— Գնում եմ իմանալու՝ ինչ դրութեան մէջ է զոհդ :

— Բաւական է, Մարդարեան, աղաչեց նա զայրոյթի յանկարծական բռնկումով եւ սեւ, խոշոր աչքերը սպառնագին փայլեցրեց ինձ վրայ: Բայց այդ բռնկումը մի վայրկեան միայն տեւեց :Նա զսպեց իրեն, գլխարկն առաւ եւ շատ հանդիստ կերպով ասաց. ես էլ եմ գալիս:

Ակամայ նայեցի նրան զարմացած :

— Խելագարուե՞լ ես, ինչ է :

Իսկոյն չպատասխանեց: Կանգնած էր առջեւս, գլխարկը ձեռքին եւ հանդիստ հայեացքը, մռայլ վճռականութեամբ լի, յառել էր յատակին:

— Զո՞հ, ասում ես: Ընդունում եմ, ասաց մի առանձինն հաստատուն շեշտով : Բայց զոհը հատուցում է պահանջում, եւ այդ հատուցումը ես պատրաստ եմ տալու: Եւ պիտի տամ :

— Ես քեզ չեմ հասկանում, ասացի պարզապէս ապշած նրա այդ յանկարծակի վճռականութեան վրայ: Ի՞նչ հատուցում, ո՞ւմ, ի՞նչ ձեւով, ինչի՞ համար :

— Ինչպիսի հատուցում ուզում ես, ում ուզում ես, ինչ ձեւով ուզում ես, ինչի համար ուզում ես, ինձ համար ողջ մէկ է: Ես սակարկել չգիտեմ: Մի բան որ վճռեցի եւ ասացի, կ՚անեմ: Եւ խնդրում եմ իմ այս խօսքերի վրայ մի նայիր իբրեւ դատարկ «բրավատայի» վրայ: Ճիշդ է, ես թեթեւսօլիկ եմ, եւ շատ «տրագիկական» դէպքեր իմ կեանքում եկել անցել են թեւի մի թեթեւ հպումով, առանց որ եւ է խոր հետք թողնելու իմ մէջ, բայց այն, ինչ որ այժմ եմ զգում, չեմ զգացել երբեք :

— Ասա, ասա, ես քեզ լսում եմ, ասացի ես չափազանց հետաքրքրուած, նրա արտասովոր լուրջ «տօնից» եւ աչքերի արտայայտութիւնից տեսնելով, որ վերջապէս պիտի պարզուի այն գլխաւորը, ինչ որ տակաւին մութ էր մնում ինձ համար այդ տարօրինակ երիտասարդի մէջ:

— Երէկ գիշեր, որ դու պատմում էիր Սառայի մասին, շարունակեց Թուսեանը, ես համարեա ոչինչ չզգացի. ես միայն շշմել էի, այնքան անակնկալ էր այդ բոլորն ինձ համար: Բայց յետոյ որ բաժանուեցի քեզնից եւ փոխանակ կայարան գնալու գնացի իջայ հիւրանոց, կամաց կամաց ինչ որ անհանգստութիւն տիրեց ինձ եւ քանի գնաց՝ սաստկացաւ :

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

պայքարին մէջ յաջողած ըլլալով, Պոլսոյ պատրիարք կ'ընտրուի ուրկէ ողի կարենայ աւելի լայն սահմանի մէջ գործել: Աւետիք Ծէյխիւլիսլամէն քաջալերուած չափազանց խիստ կը վարուի կաթոլիկներուն հետ, մինչեւ իսկ անոնց ծեծ քաշելով: Կաթոլիկները դժուարին կացութեան մը կը մատնուին: Մաս մը կը գաղթէ եւ կ'ապաստանին Լիբանան:

Այն ատեն է որ Ֆրանսական դեսպան Ֆերիօլ գլխաւորութեան կը հրաւիրէ ճիզվիթներուն պետը Պրաքոնիէն, ըսելով թէ այս ընթացքով կաթոլիկներուն վիճակը շատ աղէտալի պիտի ըլլայ: Պրաքոնիէ կը պատասխանէ.— Եկեղեցին շատ նեղ օրեր անցուցած է, պէտք է որ Հայերն ալ տառապիլ սորվին:

Լէօ, ուրկէ կը քաղեմ այս տեղեկութիւնները, բան մը չի գրեր Աւետիք պատրիարքի վախճանի մասին: Տեղեկութիւններ կան Ֆրանսական աղբիւրէ:

Թօլէսի ատենը, Սուրիոյ Ֆրանսական նախկին հիւպատոսներէն, կը գրէ թէ աղանդաւոր Հայերու պատրիարք Աւետիք պատրիարք, Քիոս կղզիէն փախցուած է Ֆրանսացիներու կողմէ, տարուած Ֆրանսա եւ բանտարկուած Պաստիյլերուն մէջ եւ թէ ան է ԵրկաթէԴիմակովՄարդը:(Անշուշտ գիտեցիք որ Հայկ. Եկեղեցին աղանդաւոր, հերձուածող կը համարուի յաչս կաթոլիկ եկեղեցւոյ):

Բայց Հայոց պատրիարքը ի՞նչ գործ ունէր Քիոս կղզին մէջ որ Արշիպեղագոսի յունական կղզի մըն է (այն ատեն թրքական, Սաքըզ ատասը): Եթէ հոն Հայեր բնակէին պիտի ըսէինք թէ հովուական այցելութեան մը գացած էր: Պատմութեան մէջ մութ մնացած կէտերը յաճախ ենթադրաբար կը լուսաբանուին: Մենք ալ կրնանք ենթադրել թէ Սուլթան Մուսթաֆա, սարսած կայսրութեան մը վեհապետը, նախապէս Հայոց պատրիարքը պաշտպանելէ ետք, տեղի տալով Լուդովիկոս ԺԴ.ի հզօր թագաւորին պահանջներուն, զայն աքսորած է Քիոս:

Ֆրանսացի պատմաբան Փօլ Կորտօ վերջերս դարձեալ արծարծելով Երկաթէ Դիմակով Մարդուն ինքնութեան հարցը՝ կը հաստատէ Աւետիք պատրիարքին Պաստիյլի մէջ արգելափակուիլը, բայց կ'ըսէ թէ Երկաթէ Դիմակով Մարդը ան չէր, որովհետեւ Երկաթէ Դիմակով Մարդը մեռած է 1703ին, իսկ Աւետիք պատրիարք մինչեւ 1710 բանտ մնալէ ետք Փարիզի արքեպիսկոպոսին առջեւ մեղայի եկած եւ նոյն տարուան Դեկտ. ամսին ազատ արձակուած է: Անկէ ետք ի՞նչ եղաւ տարաբախտ պատրիարքը: Արդեօք Փարիզի փողոցներուն մէջ պտտած ատեն միտքէն կ'անցընէր որ այդ միեւնոյնՓարիզին մէջ երկու հարիւր տարի ետքը հոծ հայութիւն մը պիտի հաւաքուէր իր եկեղեցիով եւ կրօնական ազատ պաշտամունքով:

Այս դէպքին զուգընթաց, ուրիշ մըն ալ.— Իսրայէլ Օրի եւրոպական արքունիքներու մէջ պղատոնական խոստումներ հաւաքելէ ետք կը հասնի Վերսայլ: Լուդովիկոս ԺԴ. կը մերժէ ընդունիլ զայն: Մեծ հայրենասէրը ի զուր կը դեգերի օրերով պալատին շուրջը, ունկնդրութեան մը արժանանալու յոյսով: Թագաւորը միշտ միեւնոյն պատասխանը կուտայ.— Մինչեւ որ բոլոր Հայերը ուղղափառ հաւատքը չընդունին, թող ոչինչ սպասեն ինձմէ:

Այս երկու դէպքերը ցոյց չե՞ն տար թէ Լուդովիկոս ԺԴ.ի ցանկութիւնն էր բոլոր Հայերը կաթոլիկ դարձնել:

ՎԱՀՐԱՄ ՄՈՍԿՈՖԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— «Արեւելք»էն ցաւով կ'արձանագրենք մահը հին ու հաւատաւոր մեր ընկերներէն Կար« Զարդարեանի, Հալէպի մէջ:

Ծնած էր 1884ին, Պոլիս: Կանուխէն նուիրուած է իր ժողովուրդին՝ անդամակցելով Հ. Յ. Դաշնակցութեան: Պոլսոյ, Հայաստանի, Մ. Նահանգներու եւ Ռումանիոյ մէջ, ամբողջ յիսուն տարի գործեց իբրեւ հաւատաւոր կուսակցական: Մինչեւ 1950 կը մնար Ռումանիա, վերջին քանի մը տարիներուն փախստական՝ բոլշեւիկներու հալածանքին պատճառաւ: Ճանչցաւ կեանքի բոլոր խանդավառութիւնները եւ դառնութիւնները: Սակայն, ամէնէն ծանր օրերուն մէջ իսկ՝ անսասան մնաց իր հաւատքին եւ գաղափարական ճամբուն մէջ:

1950ին անցաւ Լիբանան, ապա՝ Սուրիա: Աչքերը փակեց այն նոյն հաւատքով եւ վստահութեամբ, որով ապրեցաւ մինչեւ վերջին վայրկեանը:

Թաղման արարողութիւնը կատարուեցաւ Նոր գիւղի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ: Ներկայ էին ընկերներ, ճեմարանի ուսուցչութիւնը, ուսուցիչներ եւ բարեկամներ: Ընկերոջ դագաղը ծածկուած էր Սուրիոյ ընկերներու, ճեմարանի աշակերտութեան, անհատներու, Խնամակալութեան եւ ուսուցչական կազմի կողմէ ղրկուած ծաղկեպսակներով:

Գերեզմանատան մէջ, վեթերան ընկերոջ թարմ հողակոյտին առջեւ խօսք առաւ ընկեր Մ. Թէօլէան ներկայացնելով ողբացեալ ընկերոջ կէս դարու բեղնաւոր կեանքը:

ՀԱՅԵՐՈՒ ԹԻՒԸ Անատոլուի զանազան քաղաքներուն մէջ.— Անգարա հինգ հարիւր տուն, (ոչ դպրոց ունին, ոչ եկեղեցի), Կեսարիա 380 տուն, (ունին եկեղեցի միայն), Եւէրէկ հարիւր տուն, Սեբաստիա 487 տուն, Թոքատ 187 տուն, Մալաթիա 220 տուն, Արաբկիր 123 տուն, Խարբերդ 174 տուն, Եոզկատ 188 տուն, (այս քաղաքներէն եւ ոչ մէկը ունի դպրոց եւ եկեղեցի): Տիարպէքիրի Հայերու թիւն է 574 տուն, ունի երկու եկեղեցի, որոնք վարձու տրուած են, իբրեւ հասութաբեր կալուած: Ունի քահանայ մը որ երբեմն պատարագ կը մատուցանէ Ս. Կիրակոս մատրան մէջ, բայց դպրոց չկայ: Մնացեալ գաւառներու մէջ ցիրուցան Հայերը ոչ դպրոց ունին, ոչ եկեղեցի: Ամասիոյ մէջ կ'ապրին 207 տուն Հայ, Օրտուի մէջ 44 տուն, ոչ եկեղեցի, ոչ ալ դպրոց, ոչ քահանայ, ոչ ալ ուսուցիչ ունին:

ԱՅՆՃԱՐԻ մէջ յունուար 22ին հանդիսաւորապէս տեղի ունեցած է ժամացոյցի զետեղման արարողութիւնը, ի ներկայութեան ամէն տեղէ եկած հոծ բազմութեան մը: Ժամը երեքին Այնճարի երեք յարանուանութեանց աշակերտները Լիբանանեան դրօշակով շարուած էին կամարին առջեւ ուսուցիչներունհետ: Հանրօգուտ շինութեան նախարարին կը փոխանորդէր Պէքաայի մուհաֆըզ Պ. Շէֆիք Խոպէն որու կ'ընկերանային ընկեր Մովսէս Տէր Գալուստեան, առաջնորդ Խորէն եպիսկ. Բարոյեան, Միսաք Ազիզեան, Ռուբէն Մավիսագալեան, Ղազար Զարդ, Գրիգոր Մխիթարեան (Մխօ), տեղւոյն քաղաքապետը ընկեր Ս. Թաշճեան: Մուհաֆըզը անձամբ կտրած է ժապաւէնը, լարելով ժամացոյցը: Հիւրերը հիւրասիրուած են շամփանեայով: Պ. Բարգէն Ջանոյեան քաղաքապետութեան անունով արաբերէն ուղերձ մը կարդաց, ապա խօսեցաւ Խորէն եպիսկոպոս, շեշտելով թէ Հայը այս վերջին քառորդ դարու մէջ անապատը դրախտի վերածեց: Պ. Մուհաֆըզ շնորհակալութիւն յայտնելով մաղթեց որ յառաջդիմութենէ յառաջդիմութիւն ընթանայ Այնճարն ու Այնճարցին: Ինչպէս գրած էինք տիկին Ձորճ Մարտիկեան հազար տոլար նուիրած է աշտարակի շինութեան եւ ժամացոյցի զետեղման աշխատանքներուն համար: Սակայն գումարը անբաւարար գալով, իր բաժինը բերած է նաեւ Զուիցերիական Աէխոն Քուէքիէն ընկերութեան մասնաճիւղը:

«ԼԱԹԱՔԻՈՅ ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ»ը, որ կը գտնուի Լաթաքիոյ ծովեզրէն յիսուն մեթր հեռու, չորս յարկանի փառաւոր շէնք մըն է: Հիմնարկութեան եւ շէնքին հաստատութեան նախաձեռնարկ եղած են բժիշկներ Մելքոն Էպլիղաթեան եւ Ա. Նատրա: Անոնք յաջողած են արդիական ամէն յարմարութիւններով օժտել զայն: Խնամքը յանձնուած է գթութեան քոյրերու, բոլորն ալ վկայեալ Պէյրութի համալսարանէն: Հայերն ալ մեծապէս կ'օգտուին այս հիւանդանոցէն: Բացի վիրաբոյժ Նատրայէն, Բժ. Մելքոն Էպլիղաթեան փրկարար դեր կը կատարէ: Մասնագէտ՝ վերանորոգիչ վիրաբուժութեան (ձեռք, ոտք) կանչուած է Լաթաքիոյ պետական հիւանդանոցէն իբրեւ գլխաւոր վիրաբոյժ եւ ցարդ կը պահէ այդ պաշտօնը: Կատարած է երկու հարիւրի մօտ գործողութիւններ մորթի, ոսկորի եւ կռճիկի, ուղղելով կտրած կամ ծռած ոտքեր, ձեռքեր, շարժում տալով քարացած յօդերու, շտկելով դէմքի տգեղութիւններ, ինչպէս Հալէպի հին վէրքի սպիներ: (Արեւելք):

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

★

«ՈՐՈՇՈՒԱԾ ԷՐ ՏԱՐԱԳՐԵԼ»...

Թրքական «Ագշամ» թերթը, առենէ մը ի վեր «Երէկի համբաւներ» խորագրին տակ կը հրատարակէ տեսակցութիւններու շարք մը: Վերջինը յատկացուած է այն մարդուն, որուն պաշտօն յանձնուած էր 250.000 Հայեր «տեղաւորել»: Ստորեւ կը ներկայացնենք կարեւոր մասերը.—

Սահմանադրութեան շրջանին «Չէրքէզ Հասան»ը որ Ճէմալ փաշայի կողմէ հայկական տարագրութիւնը վարելու պաշտօն ստացած էր, ներկայիս Պապը Ալիի երիտասարդ գլխով «Հասան ամճա»ն է: Երիտասարդ գլուխով կ'ըսենք, որովհետեւ Հասան Ամճա իր ապրած օրերու անցուդարձին հաշուետուութիւնը ըրած ատեն երբեք չի հետամտիր «ինքզինքը մաքուրի հանել», բարեկամները գովելով ու թշնամիները վարկաբեկելով քաղաքական փոքրոգի խաղերու չի դիջանիր: Սահմանադրութեան շարժումը, մեր Ա. աշխարհամարտին մասնակցութիւնը, հայկական խնդիրը օրուան լոյսին տակ ուղղամտօրէն կը ջանայ քննել: Յիշատակները մօտերս պիտի հրատարակէ:

Ահա թէ ի՞նչ կ'ըսէ ան.

— Պատերազմը պայթեցաւ: Ճէմալ փաշա Դ. բանակի հրամանատարութիւնը ստանձնելով Սուրիա գնաց: Տարի մը վերջ զիս հեռագրով կանչեց ու հայկական տարագրութեան գործը ինծի յանձնեց: Մինչեւ պատերազմին վերջը այնտեղ աշխատեցայ:

Պատերազմի մէջ որոշուած էր մօտ մէկ միլիոն հայ բնակչութիւնը տարագրել: Պաշտօնական լեզուով կ'ըսուէր թէ Հայերը պատերազմական գօտիներէն դուրս պիտի փոխադրուին: Մինչդեռ, բանակներուն անմիջապէս ետեւները համախմբուեցան: Ճէմալ փաշա հրամայեց որ մեր բանակի շրջանին մէջ ինկած 200–250 հազար հայ գաղթականները ես զետեղեմ: «Ես տունս չեմ կրնար շինել, այսքան մարդ ինչպէ՞ս կրնամ զետեղել», ըսի: Խոստացաւ աջակցիլ: Այնտեղի Հայերէն ներկայիս Իսթանպուլ գտնուողներ կան: Օրինակ, Հայոց այժմու պատրիարքը այն ատեն, այնտեղ անշուք կրօնաւոր մըն էր: Համբաւաւոր պատրիարք Օրմանեան ինծի անոր համար «ապագայ պատրիարքը ան է», ըսած էր: Անոր հարցուցէք թէ ի՞նչ վերաբերում ցոյց տուի Հայերուն հանդէպ:

Հայկական խնդրոյն մասին Ամերիկայի մէջ անգլիերէն լեզուով հրատարակուած գիրքի մը մէջ համակրանքով կը խօսուի Հասան պէյի լաւ վարչութեան մասին»:

ՈՒՍՈՒՑԻՉԸ.— Արամ, ինչո՞ւ բացակայ էիր երէկ:

ԱՐԱՄ.— Պզտիկ եղբայրս հիւանդ էր, սինեմա տարի...:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (73)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Կը խոստանայիր եւ հայհոյանքներ կը տեղեցնէիր անոնց հասցէին, որոնք մի քիչ յետոյ արդարութեան ճանապարհով քեզ պիտի ղրկեն ձեր Մուհամմէտի մօտ:

Ջուլումաթը յայտնի տանջող էր: Ինչ միջոցների որ դիմեց, բան դուրս չեկաւ: Տարին այն կողմը: Զոյգ հրացաններս պայթեցին եւ վերջ տուին փաչկատուն ցեղի այդ ծնունդին, որ Ախլաթի մէջ, ընկած Ալի պէկի ձիաւորների առաջ, առանց խղճահարութեան խարազանում էր առաջին պատահած Հային՝ գաղտնիքներ կորզելու համար: Ծեծելով նա անդամալոյծ էր արած հայ գիւղացիներից շատերին:

Շամիրամի կռիւը կուտակուած վրէժի արտայայտութիւն էր: Այսօր արդարութիւն եղաւ: Գազաններից շատերը ընկան ֆետայիների գնդակներից:

Կռիւը իր վախճանին էր մօտենում: Սպասուած թնդանօթները դեռ հասած չէին: Թուրքերը կռիւն դանդաղ ձեւ էին տուել՝ վերապահելով իրենց ոյժն ու ատելութիւնը վաղուան, երբ թնդանօթները կը հասնէին:

Անդրանիկ, Մուրատ եւ Գէորգ Չաւուշ, քաշուած մի առանձին բլրի տակ, խորհրդակցում էին հետեւելիք ճանապարհների մասին:

«Հակառակ պարագային, ասում էր, եթէ չկարողանանք նաւեր ձեռք ձգել, այն ատեն երեք մասերու կը բաժնուինք: Մէկ մասը՝ կ'անցնի Կիւզէլ Տէրէ: Միւսը՝ դէպի Սոխորդ, Տափավանք, յենաբան ունենալով Նէմրութի անառիկ ժայռերը: Երրորդը՝ Սոխորդի եւ Ս. Դանիէլի անտառի մէջտեղից կը բարձրանայ Նէմրութ, կը մտնէ սկաւառակին մէջ, կը մնայ հոն այնքան ժամանակ, մինչեւ որ կացութիւնը մի քիչ կը բարեփոխուի: Շամիրամ եւ Ջրհոր գիւղացիներից շատերը եւս հոն կը լինին եւ անոնց միջոցով պաշար կը ստացուի»:

Մուրատ Սոխորդի կողմերը պիտի անցնէր: Գէորգ Չաւուշ, Սմբատ, Անդրանիկ եւ խումբը ծովեզերքով պիտի անցնէին Թուխ, անկից Կիւզէլ Տէրէի վրայով Կարճկան, պիտի բարձրանային Կարկառ եւ հոն վերջին որոշումը պիտի տային: Մնացած երրորդ խումբը Սեպուհի հրամանատարութեան տակ պիտի մնար Նէմրութում: Եթէ վաղը, հակառակ պարագային, մի բան պատահէր Նէմրութի կամ Սոխորդի շրջանին մէջ, մէկ խումբը միւսի օգնութեան կը հասնէր:

Այդ որոշումէն յետոյ, Անդրանիկը եւ Գէորգ Չաւուշը գնացին իրենց դիրքերը: Իսկ Մուրատը, իրեն օգնական Թօղել ու Կայծակը, երկու զինուորներ իրեն հետ առած, գնաց եկեղեցիի վրայի խումբը տեսնելու եւ հաղորդելու տրուած որոշումը Սմբատին, որպէսզի չուելու պարագային միասին գան մեզ հետ դէպի Ուղտի–Քարերը:

Ժամերը որքան անցնում էին, այնքան մեր խղճի վրայի բեռը ծանրանում էր: Այո, մենք կը գնայինք, այդ մեզ համար մտահոգութիւն չէր: Հրացաններ ունէինք մեր ձեռքը: Մինչեւ մեր վերջին փամփուշտը կրնայինք կռուել եւ, երբ այլեւս սպառէին եւ միջոց չմնար, մեր հրացանները ժայռերին զարնելով կը ջարդէինք եւ մեր ատրճանակի վերջին փամփուշտով մեր սիրած մահը կը գրկէինք: Չէ՞ որ մեր նշանաբանն էր. «Մահ կամ Ազատութիւն»:

Սակայն, ճակատագրի ամենածանր հարուածները պիտի իջնէին թշուառ գիւղացիների գլխին: Նրանք պիտի լինէին քաւութեան նոխազը: Նրանք պիտի տանջուէին, չարչարուէին եւ ամէն տեսակ հալածանքների ենթարկուէին: Եւ, ով գիտէ, քանի՞ կոյս աղջիկներ, նոր հարսներ վաւաշոտ Թուրքերի անասնական կիրքերին զոհ պիտի դառնային...

Մի Ղազար Վարդենիսի դաշտի մէջ աւազակներ է սպաննում: Կառավարութեան պաշտօնեաները, փոխանակ նրա ետեւից գնալու եւ անձնապէս պատժելու, բոլոր գիւղն են քանդում:

Արաբօ, Մխօ, Լեւոն Ծծմկայ քիթն են բարձրանում Մշոյ մօտ: Կառավարութիւնը, փոխանակ նրանց բռնելու, ձերբակալում է Ալվառինճի Ռէս Վահանն ու Բերդակայ Ուստա Երանոսը: Եւ այդպէս շարունակ:

Մշոյ շրջանում յայտնի էր Արաբ–Ապտուլլահը, որ այդ կերպով հարիւրաւոր գիւղեր կը քանդէր:

Այդ բոլորը ի նկատի ունենալով որոշեցինք որ գիւղացիներն էլ մեր խմբերին հետ ժայռերի եւ անառիկ տեղերի մէջ մի ժամանակ ապրին, մինչեւ որ խստութիւնները թուլանան:

Ժամը 11ն էր: Ես սպասում էի հրամանին, որպէսզի մեր որոշած ռումբի պատրոյգը վառեմ: Ահա, որպէս նշան, խարոյկը վառուեց եւ անմիջապէս մարուեց: Այդ էր հրամանը. «Կատարէ քո վրայ դրուած պարտականութիւնը»: Անմիջապէս գլանիկի կրակը մօտեցուցի պատրոյգին եւ, երբ սկսեց օձի նման ֆշշալ, անմիջապէս բլուրից դէպի վար նետեցի այն եւ թաղնուեցի մի դիրքի ետեւ: Նախապէս ֆետայիներին էլ պատուիրած էի, որ թաղնուին, որպէսզի մերիններից որեւէ մէկը ռումբի կտորներից չվնասուէր:

Ռումբը պայթեց:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ըը կ՚ըսեն թէ Զօրսերու խորհրդաժողով մը կարելի է Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումէն ետք։ Բայց անոնք այդ բանը կ՚ըսեն միայն նոյն համաձայնութիւնները վաւերացնել տալու համար։ Առանց այդ համաձայնութեանց կարելի պիտի ըլլար Զօրսերու խորհրդաժողով մը գումարել այս տարի, կազմակերպելու համար ազատ ընտրութիւններ Գերմանիոյ մէջ»։

Մօտաւոր Արեւելքի մասին խօսած ատեն, Մոլոթով պաշտպանեց ասիական եւ ափրիկեան երկիրներու անկախութեան դատը, յետոյ ծանրացաւ հիւլէական սպառազինութեան վրայ։

— Երբ հիւլէական ռումբը գտնուեցաւ, Խ. Միութիւնը չէր որ ետ մնացած էր եւ կը քաշքշէր, այլ Մ. Նահանգները, որոնք չունէին որեւէ դերակշռութիւն՝ պատերազմ սարքելու համար Խ. Միութեան դէմ։ «Մենք կ՚առաջարկենք Մ. Նահանգներուն չարունակել մեր մրցակցութիւնը, հիւլէական ուժը միայն եւ միայն խաղաղասիրական նպատակներով օգտագործելու համար։ Պատերազմի պարագային, աշխարհի քաղաքակրթութիւնը չէ որ պիտի կործանի, այլ ընկերային նեխած կարգուսարքը, իր արիւնազանդ աշխարհակալութեամբ»։

ԴԱՀԼԻՃԻՆ ԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆԸ

Վերջին լուրերու համաձայն, Պ. Փինէ որոշած է կազմել իր դահլիճը, ինչ որ ալ ըլլայ զանազան խմբակցութեանց պատասխանը։ Արդէն ապահոված է արմատականներուն մասնակցութիւնը։ Համայնավարները հակառակ են, ընկերվարականներն ալ մերժած են մասնակցիլ, բայց տրամադիր են աջակցելու, կարգ մը պայմաններով։

Այս ժխտական պատասխանէն ետք, վարչապետը խորհրդակցեցաւ Ժողովրդական Շարժումի ներկայացուցիչներուն հետ, կարգ մը նախարարութիւններ առաջարկելով։ Նոյն խօսք թելադրեց Եւրոպայի նախարարութիւն մը կազմել։ Այս հոսանքը եւս պառակտուած է եւ յայտնի չէ թէ թէ ինչ դիրք պիտի բռնէ վերջին պահուն։ Խորհրդակցութիւններ կը կատարուին նաեւ զօր. տը Կոլի Նախկին կուսակիցներուն հետ (Հանրապետական – ընկերային)։

Ամէն պարագայի մէջ, կը կարծուի թէ վարչապետը պիտի կրնայ դահլիճին ցանկը ներկայացնել ուրբաթ օր։

× Միեւնոյն ատեն խորհրդակցութիւններ կը կատարուին հրաժարեալ դահլիճին անդամներուն հետ, Հիւս. Ափրիկէի խնդիրներու մասին։ Թունուզի վարչապետը, Թահար Պէն Ամմա, որ Փարիզ կը գտնուէր, տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պ. Փինէի հետ եւ բաժնուեցաւ լաւատես տրամադրութեամբ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը տրամադիր է ռազմական խարիսխներ յատկացնելու Անգլիոյ, Կիպրոսի փոխարէն։ Վարչապետ Փափագոս այս իմաստով յայտարարութիւն մը ըրաւ խորհրդարանին մէջ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ թերթերը սկսած են պայքար մղել նաեւ Լիբանանի եւ Սուրիոյ դէմ, որոնք տրամադիր կ՚երեւան միջին ճամբայ մը գտնելու, թուրքեւիրաքեան դաշինքին առթիւ։ Սէուտի Արաբիոյ թագաւորը յայտարարեց թէ պիտի քաշուին արաբական ապահովութեան դաշինքէն, եթէ Եգիպտոս քաշուի։ Միւս կողմէ կը ծանուցուի թէ տեղի պիտի չունենայ վարչապետներու նոր ժողովը Պէյրութի մէջ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ երեսփ. ժողովը ջախջախիչ մեծամասնութեամբ քուէարկեց օրէնք մը որուն համաձայն չորս տարի կ՚երկարաձգուի զինուորական ծառայութիւնը։

ԺԱՆՏԱՏԵՆԴԻ (Թիֆօ) համաճարակ մը ծագած է Վենետիկի մէջ։ Հիւանդանոց փոխադրուած են 150 վարակեալներ։

ՀՌՈՄԻ փապուղին բացուեցաւ Փետր. 9ին, մեծ ուրախութիւն պատճառելով քաղաքին բնակչութեան։

ՖՈՐՄՈԶԱՅԻ համար խորհրդաժողով մը առաջարկած է Խ. Միութիւնը, Ազգաժողովէն դուրս։ Կը կարծուի թէ արեւմտեան պետութիւնները պիտի մերժեն, եթէ Չանկ Քայ Շէք չհրաւիրուի։

ՍԷՆԻ ՋՈՒՐԵՐԸ հետզհետէ կը բարձրանան, առանց մեծ մտահոգութիւն պատճառելու։ Հեղեղները մեծ աւերներ կը գործեն Ալպեան շրջաններուն մէջ։ Լուառը բարձրագոյն կէտին հասած է։

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՓԱՌԱՏՕՆ ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԷՋ

Փարիզի եւ շրջանի բոլոր դպրոցներու աշակերտներու Մշակոյթի փառատօնը տեղի պիտի ունենայ, կիրակի 20 Փետր. ժամը 15ին, Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ։

Նախագահութեամբ՝ Կրթական Մարմնի, ի նպաստ Կրթական ձեռնարկներու։

Հովանաւորութեամբ՝

Հայրապետական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ եւ

Նախագահութեամբ Ֆրանսական Ակադեմ՚ական Պ. ԼՈՒԻ ՄԱՌԷՆԻ

Բոլոր դպրոցներու աշակերտները անխտիր կը մասնակցին հանդէսին։ Խմբերգ, մեներգ, օրուան տօնին պատշաճ արտասանութիւններ, զանազան խմբապարեր, մենապար ընկերակցութեամբ դաշնակի եւ ջութակի։

Սահակ Մեսրոպի կենդանի պատկերը, ներկայացում «ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ»։ Անոնք որ կը սիրեն հայ մշակոյթին ստեղծագործ ուժը եւ մեր Մեծասքանչ լեզուն այժմէն թող ապահովեն իրենց տոմսակները, դիմել Փարիզի եւ շրջակայ հայ եկեղեցիներու հոգաբարձութեանց եւ բոլ՚որ դասընթացքներու տեղական կրթական յանձնախումբերին։ Տոմսերու գին 100, 200 եւ 300 ֆրանք։

Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Թատերական ներկայացումները տեղի պիտի ունենան կիրակի 13 Փետրուարին, կէսօրէն վերջ ժամը ճիշդ 4ին։

ՄԱՐՏ 6Ը

ԿԸ ՄՕՏԵՆԱՅ

Դուք ալ առա՞ծ էք Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան վիճակախաղի տոմսերը։

ԱՃԱՊԱՐԵՑԷՔ

Միակ պարգեւ՝ ՑՐԵՔԱԹ մը

Տոմսերու գին՝ 100 ֆրանք։

Դիմել՝ Եկեղեցին, «Յառաջ»ին կամ Պ. Նուպար Յովհաննէսեանին։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆՈՐ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հովանաւորութեամբ Լիոնի եւ շրջանի Ազգ. Միութեան Կեդր. վարչութեան։

Ի նպաստ եկեղեցւոյ եւ դպրոցի շինութեան ֆոնտին։

Ղեկավարութեամբ Պ. Յարութիւն Պիլէմճեանի, հսկողութեամբ Պ. Ղեւոնդ Գայթանճեանի, կազմակերպութեամբ խումբ մը եկեղեցասէր երիտասարդներու, այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, սինեմա Փաքսի մէջ, (՚ախկին Էմիլ Զօլա սրահը), 127 ռիւ Պուալօ, Լիոն։

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուի

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ԸՆՏԱՆԻՔԸ

Ֆրանսահայ կեանքէ առնուած խիստ ծիծաղաշարժ երեք արարով կատակերգութիւն մը։

Տոմսերու գիներն են.— Ա. կարգ 250 ֆրանք, Բ. կարգ 200 ֆրանք։

Խճողումի տեղի չտալու համար կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը։

Յարգելի հայրենակիցներ.— Այս ներկայացման հասոյթը կրկին պիտի յատկացուի մեր բոլորին ցանկութիւնը եղող եկեղեցւոյ եւ ազգային տան շինութեան ֆոնտին։

Տէր եւ Տիկին Միքայէլ Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Թադէոս Պետրոսեան, Կարապետ, Մարի, Պետրոս Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Սիրուն Բալուճեան, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Բալուճեան, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Բալուճեան, Տէր եւ Տիկին Հաճի Կարապետ Պետրոսեա՚, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Պետրոսեան, Այրի Տիկին Հեղինէ Սանլեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Մութաֆեան, Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Մութաֆեան, Տէր եւ Տիկ. Դ. Քիւրտեան, Տէր եւ Տիկին Սիրանուշ Քէօմիւրճեան, Տէր եւ Տիկին Փիրումեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Հմայեակ Քէօսէեան, Այրի Տիկին Նարկիւլ Մութաֆեան (Պոլիս), Հաճի Վահանին զաւակները (Պոլիս), Այրի Տիկին Մագթաղինէ Տէր Յակոբեան եւ զաւակները, Այրի Տիկ՚ն Թելլի Սէօլէզեան, ինչպէս եւ Քոչեան, Կարապետեան, Նշանեան, Թորոսեան, Մարգարեան ընտանիքներ խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, մօրաքրոջ, հօրաքրոջ, քեռկինին եւ ազգականին

ՍՈՒԼԹԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

(78 տարեկան, Չէնկիլէրցի)

յանկարծական մահը որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանին մէջ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս ուրբաթ ժամը 13.30ին։ Հաւաքուիլ իր բնակարանը 3 ռիւ տէ Վիօլէթ, Ալֆորվիլ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի տեղւոյն Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ կը հրաւիրուի Պ. Վազգէն Անդրէասեան։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս ուրբաթ ժամը 21ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը։

Պիտի խօսին

Պ.Պ. Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԵՒ Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

Երեկոյթը նուիրուած է ողբացեալ՝

Վ. ՄԻՆԱԽՈՐԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Արտասանութիւն «Արհաւիրքի օրեր»ու հեղինակէն։ Մուտքը ազատ է։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» եւ Պանեէօ Քաջանի խումբերու կողմէ։

Այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ 23, Ազգ. Տան մէջ 32 ռիւ տը Թրէվիզ։

Կը հրաւիրուին բոլոր մասնաճիւղերուն ընկերները եւ փափաքող երիտասարդները։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ-ԵՐԵԿՈՅԹ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի տասնամեակին առթիւ։ Կազմակերպութեամբ Լիոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի։

Այս շաբաթ ժամը 21ին, ռիւ Տիւկէքլէն Գ. Թաղապետարանի սրահը։

Կը բանախօսէ՝ Հ. ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն եւ կենդանի պատկեր։ Նոր Սերնդականներու կողմէ կը ներկայացուի զաւեշտ մը՝

«ՊԱՇՏՕՆՍ ԽՌՄԲԱԼ Է»

Մուտքը ազատ է։

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ՏՕՆԸ

Նախաձեռնութեամբ հայ արենոյշներու եւ մասնակցութեամբ արիներու, փետրուար 19, շաբաթ երեկոյ, ժամը ճիշդ 9ին Սալ Մազընիյի մէջ, (88 ռիւ տ՚Օպաներ)։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։

Շաւարշանեայ քաջերուն նուիրուած երգերով, արտասանութիւններով եւ հայկական պարերով։

Պիտի ներկայացուի Վեր. Աւետիս Տաքճեանի

ՇՈՒՇԱՆԻԿԸ

(Դուստր Քաջն Վարդան Մամիկոնեանի, ողբ. վեց արար)։

Կը մասնակցին նախկին արիներէն կարող ուժեր՝ Պ. Պ. Ժ. Մակարեան, Գ. Քէրբէրեան եւ Յ. Տօլապճեան։

Շուշանիկի դերը պիտի կատարէ Արենոյշ Ալիս Շամիրեան, խօսնակ՝ խմբապետուհի Ալիս Յարութիւնեան, պիտի նուագէ՝ խմբապետուհի Մատլէն Մարկոսեան (դաշնակի վրայ)։

Ծախքերու մասնակցութիւնը 100 Ֆր.։

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը չորսին, Լոյս Զուարթ, Նախատօնակ եւ Տեառնընդառաջի լուսավառութիւն։

Երկուշաբթի, Տեառնընդառաջ։ Տօնըաւասնօրեայ Գալստեան Քրիստոսի ի տաճարն։ Պատարագ ժամը 10ին։

17 Փետր. Եշ օր Սրբոց Վարդանանց զօրավարացն մերոց եւ 1036 վկայիցն։ Յիշատակ մեռելոց եւ տօն ազգային։ Պատարագ ժամը տասնին։ Արարողութեանց պիտի նախագահէ եւ քարոզէ Հայրապետական պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան։

Ծանօթ.— Այս տարի բացառաբար, դպրոցներու աշակերտները հրաւիրուած են Սորպոնի սրահը, փետրուար քանի փառատօնին առթիւ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԼԻՈՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները, այս ուրբաթ կէսօրէ վերջ Յոյներուն սրահը, 5 ռիւ Պօնփուա։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, այս երկուշաբթի ժամը երեքին, 38 ռիւ տիւ Մէնիլ, Անիէռ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Սեբաստիոյ Մուրատ Ռուսումն. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ։

Այս Շաբաթ ժամը 20.30էն մինչեւ լոյս, 60 ռիւ Կրինեան, սալ Մասալիայի մէջ։

Կը նախագահէ Պ. ԱՐԱՄ ԱՐՄԱՂԱՆԵԱՆ

Գեղարուեստական ընտիր բաժին։ Իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն Օր. Րօզիկ Բաղրամեան (դաշնակ), Օր. Ալիս Յարութիւնեան (արտասանութիւն), Պ. Գրիգոր Քէնտիրեան (արտասանութիւն)։ Կը նուագէ ջութակահար Պ. Սարգիս – Չէօրէքճեան։ Տրամախօսութիւն մը ք՚՚յր եւ եղբայր Յարութիւնեաններէ։

Ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը Պուլ. Օտտոյի դպրոցի աշակերտութեան կողմէ։

Ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Սօնա Թորոսեանի։

Հայկական պար Տիւրկէրեան քոյրերու կողմէ։

Հանդէսի միջոցին տեղի կ՚ունենայ մասնաճիւղիս վիճակախաղը, ի նպաստ Միութեանս որդեգրած սաներուն։

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։

Տեղի կ՚ունենան արեւելեան եւ եւրոպական պարեր։

Մուտքը ազատ է։

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, 12 Փետրուար, ժամը 29ին։

SALLE d'ARMENONVILLE

(Parc de l'Exposition)

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի, ի նպաստ իր դպրոցին։

Orchestre «Les Boys de Jack le Bois»

Concours de Travestis — Buffet — Cotillons

Օր. ԱԼԻՍ ՎԱՐԴԵՐԵՍԵԱՆԻ եւ Պ. ՄԱՄԲՐԷ ԳՈՒԼՈՒՄԵԱՆԻ

ամուսնութեան առթիւ Տէր եւ Տիկին Կարապետ Գուլումեան հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ հեռագրով շնորհաւորեցին եւ հետեւեալ նուէրները կ՚ընեն. Պէյրութի Համազգ. Ֆալանճեանճեմարանին 1000 Ֆր., Մարսէյլի Համազգայինի Մշակութային Միութեան հազար, Հ. Յ. Դ. Մշակոյթին Տան հազար, Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէին հազար, Կապոյտ Խաչի օգափոխութեան շէնքին հազար, «Յառաջ»ի բարգաւաճման հազար ֆրանք։

Ստանալ «Յառաջ»էն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Արտեմիս Ադպըյըքեանէ (ծնեալ Գալուստեան) իր ծնողաց յիշատակին երկու հազար ֆրանք։ Նոյն Տիկինը ողբացեալ Պ. Ասատուր Մանասեանի մահուան տարելիցին առթիւ (Պոլիս) երկու հազար Ֆր կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի օգափոխութեան շէնքի նորոգութեան համար։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ.— Տէր եւ Տիկին Հրաչ Վարդանեան եւ իրենց ազգականները կը ծանուցանեն թէ իրենց մօր, զոքանչ մօր Տիկին Նուարդ Քէնտիրեանի մահուան քառասունքի առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ, Լիոնի Հայոց եկեղեցին։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Աւտօեան եղբարք կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ ժամը 11ին, Սէն Ժերոմի Հայոց եկեղեցին, ի յիշատակ իրենց սիրելի հօր՝ Աւետիս Աւտոյեանի մահուան քառասունքի առթիւ։ Կը հրաւիրուին բարեկամները, հայրենակիցներ եւ իր յիշատակը յարգողներ։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 11 ՓԵՏՐՈՒԱՐ * VENDREDI 11 FEVRIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7595 31e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3006

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՒԱՏՔ ԵՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

●

Փետր. 8ին վերջացաւ Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի 26րդ Շրջ. ժողովը, տեւելով ճիշդ յուժս օր:

Ժողովը կազդուրիչ պատկեր մը կը պարզէր, շատ մը տեսակէտներով:

Քով քովի նստած էին ամէն տարիքէ պատգամաւորներ, մեծագոյն մասով աշխատաւոր:

Կը տեսնէիք դէմքեր որոնց վրայ խոր հետքեր ձգած էին վերջին երեսուն տարիները, տարիքի եւ տառապանքի ակօսներով:

Յետոյ կրակոտ երիտասարդներ, որոնք իրենց աչքերը հազիւ բացած աղատ ափերու վրայ, նետուեր են ասպարէզ, «կէս մնացած» գործը շարունակելու:

Հին թէ նոր սերունդ, ամէնքն ալ տոգորուած էին նոյն հաւատքով եւ նոյն վճռականութեամբ, — տրամադրել իրենց կարելին, վառ պահելու համար Դաշնակցութեան ոգին եւ գործը:

Ուրեմն, ամէն բանէ առաջ, խտացնել շարքերը, որպէս զի մեր շրջանին մէջ ալ, Դաշնակցութիւնը միշտ մնայ գործօն ուժ մը: Կուռ կազմակերպութիւն մը՝ շարժուն եւ շինարար:

Ինչպէս գնահատումներու, նոյնպէս քննադատութեանց առեն պատգամաւորները կեցած էին իրական գետնի վրայ:

Ոչ ամուլ պարանքներ, ոչ ալ վեհերոտ նահանջականութիւն: Ըմբռնել իրականութիւնը եւ ձգտիլ դէպի կարելին:

Օրակարգի խնդիրները միայն տեղական հանգամանք չունէին: Ամէնէն սահմանափակ հարցին առթիւ ալ, կը քննուէին ընդհանուր հողեր:

Բնականաբար առաջնակարգ տեղ մը կը գրաւէր սերունդի փրկութեան հարցը, որուն լուծումը կը պահանջէ համազգային շարժում եւ յարատեւ աշխատանք:

Կուսակցութիւնը ստանձնած է լայն յանձնառութիւններ այս ճակատին վրայ: Կացութիւնը կը պահանջէ որ ուրիշ պիտանի ուժեր ալ իրենց կարելին փորձեն, այլասերման չարիքը սահմանափակելու համար:

Անշուշտ ճամբան աւելի կը հարթուի, երբ գաղութը վերջապէս ունենայ իր ամբողջական կազմակերպութիւնը, որ կը ձգձգուի տարիներէ ի վեր:

Ներքին թէ արտաքին ուժերու դասաւորման, ինքնաշխատութեան պայքարին զօրացման համար ժողովը քուէարկեց բանաձեւեր որոնք ամբողջ ծրագիր մը կը կազմեն:

Վիճաբանութեանց ընթացքին, միեւնոյն մտահոգութեամբ կ'արտայայտուէին տարեցն ու երիտասարդը, բոլոր հիմնական հարցերու առթիւ,— ազգային, քաղաքական թէ ընկերային:

Եւ մթնոլորտին մէջ կը սաւառնէր տաք շունչ մը՝ ոչ միայն ընկերական, այլ եւ եղբայրական գործակցութեան:

Բոլորն ալ ըմբռնելով հանդերձ միջավայրին դժուարութիւնները եւ փորձութիւնները, կ'ընդունէին թէ Դաշնակցութեան կ'իյնայ վճռական դեր մը, առաւելագոյն բարիքը ապահովելու համար, ամէն գետնի վրայ:

Դաշնակցութիւնը եղաւ երիտասարդացման ազդակ մը՝ այս ժողովուրդին համար, արթնցնելով, զարգացնելով անոր թաքուն արժանիքները:

Այսօր նոյն դերը կ'իյնայ իրեն, օտարութեան մէջ: Ամէն տեղ եւ ամէն ճակատի վրայ:

Շրջ. ժողովին ուղեգիծը կ'ամփոփուի երկու բառի մէջ,— Հաւատք եւ Աշխատանք:

Հաւատքը թթուածին կը ներարկէ թմրած սիրտերուն, իսկ աշխատանքը ճամբան կը հարթէ, հորիզոն կը բանայ ցիրուցան բազմութեանց առջեւ:

Շ.

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ՓԱԿՈՒԵՑԱՒ ԿՈՉՈՎ ՄԸ

●

ՄԱՐԵՇԱԼՆԵՐԸ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ

Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդին նստաշրջանը փակուեցաւ Փետր. 9ին, օրակարգը սպառած ըլլալով:

Առտուան նիստին մէջ կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ մարեշալ Կոնիյեւ, իսկ երեկուան նիստին մէջ, որ տեւեց երեք ժամ, ժողովը լսեց նոր վարչապետին զեկուցումը, ինչպէս եւ Գերագոյն Խորհուրդին հանդիսաւոր կոչը որ ուղղուած է ամբողջ աշխարհի ժողովուրդներուն եւ խորհրդարաններուն: Միեւնոյն առեն յայտարարուեցաւ թէ հրաժարեալ վարչապետը, Մալենկով նշանակուած է փոխ - վարչապետ եւ նախարար ելեկտրական ճարտարագործութեան: Իսկ ազգ. պաշտպանութեան նախարար նշանակուած է մարեշալ Ժուկով, յաջորդելով մարեշալ Բուլկանինի, որ այժմ վարչապետ է:

Երկու անուանումները վաւերացուեցան 1300 ժողովականներու ձեռամբարձ քուէարկութեամբ, միշտ միաձայն, ըստ սովորութեան:

Մարեշալ Ժուկով ծնած է 1896ին, գիւղացի ընտանիքէ մը: Մասնակցած է առաջին մեծ պատերազմին իբրեւ հասարակ զինուոր: Բոլշեւիկեան յեղափոխութեան առեն միացաւ կարմիր զօրքին եւ կուսակցութեան անդամ արձանագրուեցաւ 1919ին: Երկրորդ աշխարհամարտին նշանաւոր հանդիսացաւ կռուելով Ճափոնի եւ Գերմանիոյ դէմ: 1941 Հոկտ. 20ին երբ Գերմանները Մոսկուայի դռները հասած էին, իրեն յանձնուած էր մայրաքաղաքին պաշտպանութիւնը: Մարեշալի աստիճանին բարձրացաւ 1943 Յունուար 18ին: Մէկ տարի ետքը, 1944 Փետր. 18ին կը դառնար օգնական սպարապետ Ստալինի: Յաջորդաբար յաղթանակներ շահելով մասնաւորապէս Վարշաւայի մէջ եւ Օտէրի վրայ, յառաջ խաղաց դէպի Պէռլին, ուր 1945 Մայիս 8ին կ'ընդունէր Գերմանիոյ անձնատուութիւնը: Նոյն տարուան յունիսին յանուն Խ. Միութեան կը ստորագրէր Գերմանիոյ պարտութեան եւ գրաւման յայտարարութիւնը: Տարի մը ետք, 1946 Մարտ 15ին կ'արձակուէր սպարապետի օգնականի պաշտօնէն, իսկ Մարտ 22ին ետ կը կանչուէր Պերլինէն: Բաւական առեն շուքի մէջ մնաց եւ այս առթիւ զանազան զրոյցներ շրջեցան, բայց 1953 Մարտ 6ին նշանակուեցաւ անդամ Մալենկովի կառավարութեան, իբրեւ Բ. փոխ - նախարար ազգ. պաշտպանութեան: Այն առեն նախարարն էր մարեշալ Բուլկանին, իսկ Ա. օգնականը՝ Վասիլեւսկի:

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Միջազգային քաղաքականութեան վերաբերեալ զեկուցումները լսելէ ետք, Գերագոյն Խորհուրդին առջեւ ճառ մը խօսեցաւ նոր վարչապետը, մարեշալ Բուլկանին: Ահաւասիկ ամփոփումը.

— «Ապագային իմ կառավարութիւնս պիտի գործադրէ կուսակցութեան մշակած եւ սովետական ժողովուրդին կողմէ վաւերացուած քաղաքականութիւնը: Մեր գլխաւոր նպատակները պիտի ըլլան.— Ամրապնդել բանուորներու եւ գիւղացիներու միութիւնը, վարել խաղաղութեան քաղաքականութիւն մը, զարկ տալ ժողովուրդին բարօրութեան»:

Բուլկանին երկարօրէն ծանրացաւ ան որոշման վրայ որուն համաձայն բացարձակ նախապատուութիւն պիտի տրուի ծանր ճարտարարուեստին, «որ գրեթէ երեք անգամ աւելի կարեւոր է քան պատերազմէն առաջ: Տնտեսութեան միւս բոլոր ճիւղերը իրենց թանձրացեալ արտայայտութիւնը պիտի գտնեն վեցերորդ հնգամեայ ծրագրին մէջ որ պիտի մշակուի այս տարի: Կառավարութիւնը մասնաւորապէս ուժ պիտի տայ հողագործութեան, բնակարաններու շինութեան, ընթացիկ ապրանքներու արտադրութեան եւայլն:

Վարչապետը Ծայր. Արեւելքի մասին ալ խօսելով յայտարարեց.

— Պատերազմի ընթացքին, սքանչելի արդիւնքներ տուաւ Մեծն Բրիտանիոյ, Մ. Նահանգներուն եւ Խ. Միութեան գործակցութիւնը, որ կրնար շարունակուիլ, բայց յանցանքը մերինը չէ, եթէ կացութիւնը փոխուեցաւ»:

Այս առթիւ ուժգնօրէն քննադատելով Մ. Նահանգներուն քաղաքականութիւնը, ազդարարեց.

— «Այդ քաղաքականութիւնը — ուժի քաղաքականութիւնը ծանր վտանգներ կը պարունակէ: Մենք չենք կրնար ստորագնահատել այդ քաղաքականութեան ծանրութիւնը եւ այն պատրաստութիւնները որ կը կատարուին նոր պատերազմի մը համար: Խնդիր է թէ Ազգաժողովը ինչո՞ւ չի պահանջեր որ ետ կանչուին Ֆորմոզայի եւ միւս կղզիներու ամերիկ. ուժերը, վերահաստատելով Չինաստանի գերիշխանութիւնը: Չինաստան կրնայ վստահ ըլլալ թէ Խ. Միութիւնը լիովին պիտի պաշտպանէ իր դատը այս գործին մէջ, վասնզի Չինաստան կը պայքարի իր արդար դատին եւ պատուին համար: Այդ ազնիւ պայքարին մէջ չինացի ժողովուրդը կրնայ իր ամբողջ վստահութիւնը դնել իր մեծ բարեկամին՝ սովետական ժողովուրդին վրայ»:

Վերջացնելով, Բուլկանին ծաղրեց Մ. Նահանգներուն «ռազմատենչ ջղագարութիւնը եւ հիւլէական պատերազմի քարոզութիւնը» եւ բացականչեց.

— Հարկ է կարգի հրաւիրել այն խելագարները որոնք հիւլէական պատերազմի դրօշը կը պարզեն: Ոեւէ կառավարութիւն չի կրնար ժխտել այդ անհրաժեշտութիւնը:

«ԲՈԼՈՐ ԱՐԴԻԱԿԱՆ ԶԷՆՔԵՐՈՎ»

Նոյն նիստին մէջ, սպառնալից խօսք մը արտասանեց «Փրակայի հերոսը», մարեշալ Կոնիյեւ: Նախ ուժգնօրէն ձաղկեց Մ. Նահանգներուն «աշխարհակալ շրջանակները», յետոյ բացագանչեց.

— Իբրեւ զինուորական երեսփոխան (դեպուտատ?) կը կարծեմ թէ բոլոր սովետական զինուորներուն զգացումները կ'արտայայտեմ յայտարարելով — Եթէ թշնամին յարձակի մեր հայրենիքին վրայ, պիտի պարտուի մեր բոլոր ուժերով եւ արդիական զէնքերու բոլոր տեսակներով, համաձայն սովետական զինարուեստի բոլոր կանոններուն: Եթէ աշխարհակալները համարձակին յարձակիլ Խ. Միութեան վրայ, սովետական զինեալ ուժերը ունին պայքարի բոլոր միջոցները, կատարեալ փախուստի մատնելու համար նախայարձակը»:

Մարեշալին կարծիքով, Խ. Միութեան դէմ ուղղուած բոլոր յարձակողական արարքները, զինուորական խմբակցութեանց քաղաքականութիւնը, «մեր մեծ բարեկամին» Չինաստանի դէմ կատարուած անընդհատ գրգռութիւնները կը կազմեն օղակները միեւնոյն գրգռութեան որուն նպատակն է նոր պատերազմ: Սովետական ժողովուրդը չի վախնար, որովհետեւ իր պաշտպանութիւնն ապահովուած է իր ցամաքային, օդանաւային եւ ծովային քաջարի ուժերով»:

ՓԵՔԻՆԷՆ կը հեռագրեն թէ ամբողջ քաղաքը դրօշազարդուեցաւ, մարեշալ Բուլկանինի վարչապետ անուանման առթիւ:

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

*

ՆՈՐԷՆ ԲԱՂՆԻՔԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Յունուար 20ին, ամփոփած էի ոտանաւոր երգիծանք մը, որ կը պարզէր Թիֆլիսի թիւ 4 բաղնիքին խեղճութիւնը:

Յօդուածագիրը սուր հեգնութեամբ կը ցանգատէր թէ «մէկ օր մազուր, միւս օրն էլ սաւան չկայ»: Թէ բաղնիքը շաբաթը երեք օր հազիւ կը բանի:

Երէկ ձեռքս անցաւ տաղաչափեալ ինքնաքննադատութեան ուրիշ նմոյշ մը, շատ աւելի սիրուն, այլ մանաւանդ սուր:

Բագուի հայերէն «*Կոմունիստ*»ը Յունուար 16ին հրատարակած է ոտանաւոր մը, «Նամակ՝ Ընկերոջս», պատճէնը ուղղելով Ստեփանակերտի քաղսովետի (քաղաքապետութեան) նախագահ Թ. Գեւորգեանին եւ բաղնիքի դիրեկտոր (տնօրէն) Մ. Պետրոսեանին:

Անգին ընկե'ր, գրում ես, թէ
Մեզ մօտ ունես մի գործ թեթեւ,
Եւ ուզում ես հիւր գալ մի օր
Գեղատեսիլ քաղաքն այս նոր:
Ես, ի հարկէ դէմ չեմ դրան,
Այստեղ լաւ է ամէն մի բան,
Թէ կարող ես (խնդրեմ ներես)
Մի բաղնիք էլ հետդ բերես:
Թէ դա լինի անհնարին,
Քեզ խորհուրդ եմ տալիս բարի՝
Լաւ լողանաս
Եւ յետոյ գաս:

Ուրեմն քաղաքը բաղնիք չունի՞:

Ունի, ունի: «Բաղնիքի շէնք մենք էլ ունենք, իր սուլիչով, դիրեկտորով, ամէնինչով»:

Բայց, ի՞նչ արած, ընկե'ր անգին,
Որ չի գործում մի օր կարգին:
Այստեղ ամբողջ երկու տարի
Նորոգում է գնում անվերջ
Եւ չունի վերջ:

Յետոյ կը նկարագրէ թէ նորոգեալ շաբաթը երկու օր կը բանին միայն «երեք համար, շատ անյարմար»:

Եւ կը պարզէ թերութիւնները: Օրինակ, դժուարութիւն ջուրը բանալու: «Կը բանաս, « ապա ցրտից կը դողաս»:

Եւ կամ, «մարմինդ դեռ նոր թրջած,
— Տեսար ջուրը կտրեց յանկարծ »:

Յարակից խցիկէն ալ կը պոռան, կը կանչեն: Ձայնդ չի լսուիր:

Վերջապէս երկու վարպետներ ներս կը մտնեն, եւ կը պահանջեն դուրս ելլել, որովհետեւ... «նորոգելու ենք եկած »:

Ճարահատ դուրս կ'ելլեն:

Իբրեւ վերջաբան, ոտանաւորին հեղինակը, Իսպետ, անգամ մը եւս կ'ազդարարէ.

Ա՜յ, այդպէս է, անգին ընկեր,
Բաղնիքը մեր,
Յիշեցնում եմ՝ չմոռանաս,
Գալուց առաջ լաւ լողանաս:

Կ'ենթադրեմ թէ բաղնիքին նորոգումը բոլորովին կանգ առած է եւ Ստեփանակերտի քաղաքացիները կը լողանան արտաքնելով այս սքանչելի լուացողականը:

ՎԱՀԷ

...ԵՒ ԱՀԱ ԿՈՉԸ

Վարչապետին ճառէն ետք, Գերագոյն Խորհուրդը դարձեալ միաձայնութեամբ քուէարկեց յայտարարութիւն մը որ կ'ազդարարէ թէ «Եւրոպան կրնայ դառնալ նոր ռազմադաշտ մը, եթէ արեւմտեան ազգերը գործադրեն արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման ծրագիրը»: Այս առթիւ աշխարհի խորհրդարաններուն ուղղուած կոչը կը ձաղկէ «աշխարհակալներուն զինարշաւը», եւ կ'ամբաստանէ Մ. Նահանգները թէ կը փորձեն Խ. Միութիւնը պաշարել զինուորական եւ օդանաւային խարիսխներու ցանցով մը: Եւ կը կրկնէ Խ. Միութեան պահանջը—արգիլել հիւլէական զէնքերը: Ուստի կ'առաջարկէ

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

●

Հայ ժողովուրդի գերագոյն մտահոգութիւնը՝ իր գոյութեան ապահովումն է, իսկ մեծագոյն պայքարը՝ ազգային պայքարը։

Ունինք հայրենիքի ու ազատագրութեան դատ մը։ Դժուարին ու դժուարալոյծ դատ մը, իր երկու երեսներով։ Մեր հայրենիքին կէսը աւերակ է այսօր, քառասուն տարիէ ի վեր, եւ ամայի. իր ժողովուրդը, Հայը ցիրուցան՝ աշխարհի բոլոր հովերուն։ Ազգովին այնպիսի պայմաններէ շրջապատուած ենք, որ կարծր խոչընդոտներու կը բախինք մեր պայքարին մէջ։ Ինչ որ ալ ըլլայ սակայն, ազգային կամ միջազգային կացութիւնը, հայ ժողովուրդը տէրն է իր դատին. այսինքն՝ տէրն է աւերակ ու ամայի դարձած այն հողերուն, որոնք մաս կը կազմեն մեր դարաւոր հայրենիքին եւ որոնք ծանօթ են արեւմտեան Հայաստան անունով։ Ինչ պայմաններ ալ ստեղծուին, հայ ժողովուրդը պիտի հետապնդէ իր ազգային սեփականութեան իրաւունքները, որոնք նուիրագործուած են բազմահազար, միլիոնաւոր նահատակներու արիւնով. Մնայուն, անջնջելի դատ մըն է աս, որ կը ջնջուի այն ատեն միայն, երբ կը լուծուի ամբողջութեամբ ու արդարութեամբ։ Հետեւաբար, իրականացման պայքարը պիտի շարունակուի, յիշեցնելու համար մեր թշնամիներուն՝ թէ չեն կրնար մարսել հայրենիքի դատ մը, աւերելով կամ քանդելով հայրենիքը. ոչ ալ կարելի է մոռացութեան տալ զայն, իրաւատէր ժողովուրդը ջարդելով։

Ժամանակակից հայութիւնը, ուր ալ գտնուի, ինչ պայմաններէ ալ շրջապատուած ըլլայ, իբրեւ օրինաւոր ու արդար ժառանգորդը, չի կրնար մոռնալ իր նահատակ հայրերուն կամքը, որ նուիրական է, ինչպէս նաեւ ապրողներու սրբազան իրաւունքը, որ անկապտելի է։ Անհայրենիք ազգ գոյութիւն չունի պատմութեան մէջ, եւ Հայը կարելի չէ զրկել իր հազարամեակներու հայրենիքէն, որ ծածկուած է իր ստեղծագործ հանճարին հետքերովն ու յիշատակարաններով։ Մեր գործը սակայն միայն մեր թշնամիներուն հետ չէ, այլեւ մեր բարեկամներուն։

Բացի մեր ազգային թշնամիներէն, մեր պարտքն է մեր բարեկամներուն ալ յիշեցնել, թէ կարելի չէ մոռնալ կամ անտեսել դատը ժողովուրդի մը, որ Ազատութեան համար պայքարած է ու զոհուած։ Կարելի չէ անտեսել, որովհետեւ փխրուն ու սուտ է շահուած որեւէ ազատութիւն, եթէ ան չի սփռուիր նաեւ փոքրիկ ժողովուրդներու եւ, հետեւաբար, հայ ժողովուրդին վրայ։

Ազատութիւնը առանց արդարութեան անըմբռնելի է. եւ ազատութիւնը՝ միայն մեծերուն ու հզօրներուն համար, անկայուն է եւ ներքնապէս ախտաւոր, եթէ փոքր ու տկար ազգերը մասնակից չեն ըլլար անոր։ Ազատութիւնը, ինչպէս արդարութիւնը, մեծերու կշիռքով չի չափուիր, այլ փոքրերու, զգայուն կշիռքով։ Պայքարի այս մասը մեր դատին մէկ երեսն է։

Միւս երեսը՝ մեր հայրենիքի ազատագրումն է, բռնութեան ճիրաններէն։

Հայը դարերով պայքար մղեց, տէր դառնալու համար իր ազգային ճակատագրին ու հայրենի հողերուն։ Անհուն զոհողութիւններով դարձաւ տէր. ստեղծեց հայրենիքի ազատ բեկոր մը, անկախ ու ազատ կարգերով։ Կազմակերպեց անկախ պետութեան մը յատուկ բոլոր ճակատները. — տնտեսութիւն, բանակ, մշակոյթ եւն.։ Սակայն, բռնակալ ուժ մը, տագնապի օրերուն, իբրեւ «բարեկամ» ներկայանալով, եկաւ ու նստաւ մեր հայրենիքին մէջ, եկաւ իր կամքն ու կարգը պարտադրելով մեր ժողովուրդին, բռնութեամբ, ահ ու սարսափով, հալածանքով ու արիւնոտ հարուածներով։

Մեր հայրենիքը, այսօրուանը, Հայու արիւնով գնուած ու ներկուած, իրաւունք ունի ազատ ըլլալու։ Եւ Հայը, ուր ալ գտնուի, իրաւունք ունի իր հայրենի հողերուն վրայ ապրելու եւ աշխատելու, իր սեփական կամքով եւ իր պատմութեան հարազատ կարգերով։

Այս պայքարը՝ ազատութեան ու ազատագրութեան զոյգ ճիւղերով, մեր ազգային պայքարն է, զոր մղած ենք անցեալին մէջ, պիտի շարունակենք մղել սակէ ետքն ալ, մինչեւ լուծուի Հայ դատը. մինչեւ որ ազատագրուի ամբողջութեամբ հայ ժողովուրդը։

Այս պայքարի ընթացքին է որ, մեր ժողովուրդը, անհաւասար, թշնամի ուժերու չարիքներէն ընկճուած, վիրաւոր ինկած է։ Վիրաւոր, բայց ողջ ու առողջ դեռ, դարմանուելու եւ պայքարը շարունակելու վճռականութեամբ։

Մեր թշնամիներուն միակ բաղձանքը, դիւային միակ նպատակը՝ Հայուն բնաջնջումն էր, Հայկ. Դատը ջնջելու համար։ Վրիպեցան այս գետնին վրայ, թէեւ ծանրապէս վիրաւորելով մեր ժողովուրդը։ Հայութեան կը մնայ դարմանուիլ ու առողջանալ, իր պայքարը, այսինքն՝ իր դատը շարունակելու համար, մինչեւ որ արդարութիւն ըլլայ իրեն։

Ազգ մը անհատ մը չէ սակայն. վէրքը անհատական չէ, այլ ազգային։ Հետեւաբար, ազգային, միահաղոյն ճիգի մը կը կարօտի մեր ժողովուրդը, իր վէրքերը դարմանելու եւ իրաւունքները հետապնդել կարենալու համար։

Պատմական ու վճռական թուականներու մէջ կ՚ապրինք եւ կոչուած ենք կամ պատմութեան համայնակուլ ալիքներուն յանձնուելու, կամ խարխափ նետելու. կամ վիրաւոր քաշկռտուելու, ի վերջոյ մեռնելու համար, կամ դարմանուելու եւ ապրելու համար, իբրեւ առողջ ու արժանապատուութեան տէր ազգ։

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ԵՐԱԺԻՇՏ Վ. ՍՎԱՃԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

●

Անցեալ կիրակի, Շաթըլէի Թատրոնին մէջ, Քոլօն նուագախումբի կողմէ տըրուած համերգի մը ընթացքին ունկնդրեցինք նաեւ Արամ Խաչատրեանի Գայեանէ պարանուագէն հատուածներ, ղեկավարութեամբ անունի երաժշտապետի մը։

Հասարակութիւնը գոհունակ ծափերով ողջունեց հայ մեծանուն երաժիշտին ստեղծագործութիւնը, ինչ որ հպարտութեան առիթ մը եւս տուաւ ներկայ Հայերուն։

Այս առթիւ թախծոտ յիշատակի մը ոգեկոչումը կ՚ուզէի ընել, աչքի առջեւ ունենալով ուրիշ մեծ երաժիշտի մը ժպտադէմ դիմաստուերը, որուն կարեւոր մէկ գործը եւս, Լը Փարատի Է լա Փէ, տարիներ առաջ գնահատուած եւ ներկայացուած էր Քոլօն նուագախումբին կողմէ։

Այս գործը որ տպագրուած ստուար հատոր մըն է, ստեղծագործութիւնն էր Վահրամ Սվաճեանի, անբասիր արուեստագէտ մը, որ անհուն գոհունակութեամբ եւ հպարտութեամբ կը վերյիշէր իր գործին, Շաթըլէյի Թատրոնին մէջ նուագուած ըլլալուն պարագան։

Յունուար ամիսը ամէն տարի ոգեկոչումի առիթ մը կուտայ այս մեծ եւ վեհոգի մարդու՝ մահուան տխուր պարագաներուն վրայ։

Վահրամ Սվաճեան, որուն անունը քիչերու ծանօթ է, ազնուական դիմագիծով եւ նկարագիրով երաժիշտ մըն էր, միաժամանակ բանաստեղծ։

Փարիզի անշշուկ փողոցներէն մէկուն մէջ կ՚ապրէր իր կնոջ հետ, — Ամերիկուհի մը։ Լռութեամբ կ՚արտադրէր անվերջ, երաժշտական ամէն սեռի գործեր, որոնց մէջ կարեւոր թիւ մը կը կազմեն դաշնակի յատուկ կտորները։

Ամէն անգամ երբ կ՚ընդունէր Հայու մը այցելութիւնը, զուրգուրանքով կը հիւրասիրէր, ժամերով կը պահէր իր մօտ, բացատրելու եւ նուագելու համար իր երգերը։

Յօղացուէ տառապելով երբեք չէր երեւար ընկերութեան մէջ։ Մէկ անգամ միայն ինքզինքը շրջապատուած զտաւ իր հայրենակիցներէն։

1935ին երգչախումբին կողմէ սարքուած Հայ Երգի օրուան յայտագրին մէջ Ջութակահար Գէորգ Սինանեան նուագեց իր «Նաւերգը»։ Հրաւիրեցինք զինքը որ ներկայ ըլլայ։ Տղու մը պէս ուրախացաւ իրեն ընծայուած այս արժանի պատիւէն, եւ նուագը երբ աւարտեցաւ, գնաց համբուրեց Գէորգ Սինանեանը, ներկաներու ծափերուն մէջ։ Յայտնապէս յուզուած էր։

Այնուհետեւ բոլորովին առանձնացաւ։

Եկան պատերազմի մռայլ տարիները։ Ամերիկայէն ստացած ապրուստի իր միջոցները դադրեցան, երբ Գերմանները գրաւեցին Ֆրանսան։

1942ի ձմեռը խիստ էր, եւ տուտու մը լսեցինք որ Վահրամ Սվաճեան եւ կինը մեռած էին։

Յայտնապէս չքաւոր, կեանքէն յոգնած եւ ով գիտէ որքան յուսահատ, վերջ տըւած էին իրենց կեանքին, փոխադարձ համաձայնութեամբ կազի միջոցաւ անձնասպան ըլլալով։

Ոստիկանները գտան դիակները, խոհանոցին մէջ։ Կինը աթոռին վրայ գլխահակ, Վահրամ գետնուած, դէմքը խոհանոցի քարերուն հպած։

Սեղանին վրայ խնամքով դետեղած էին կնոջ վերջին զոհարեղէնները, յայտնապէս իրենց յուղարկաւորութեան ծախքերուն համար։

Սվաճեանի մտերիմ բարեկամներէն Արշակ Զօպանեան, այս ազնիւ մարդը կարգադրեց ամէն բան։ Դժուարաւ կրցաւ ոստիկանութենէն արտօնութիւն ստանալ մեռեալին ձեռագիրները Բարեգործականի գրասենեակը փոխադրելու համար, ուր մինչեւ հիմա կը մնան։

Յունուար ամսուն, ձիւնապատ օրով մը տեղի ունեցաւ իրենց անշուք բայց տպաւորիչ յուղարկաւորութիւնը։ Հայերէն օրաթերթեր չկային որպէսզի գոնէ գրուէր իրենց մասին։ Բերնէ բերան լուր տրուեցաւ սակաւաթիւ մտաւորականներու, եւ հազիւ քսան երեսուն հոգի ներկայ եղան։

Եկեղեցիին մէջ անսովոր բան էր տեսնել երկու դագաղ քով քովի... այր եւ կին։ Մէկ քահանայով, քանի մը դպիրներով եւ երգեհոնով ջանացինք վերջին յարգանքն ընծայել։ Այն ատենուան հոգաբարձութիւնն ալ չկրցաւ գոնէ արժանավայել թաղում մը կատարել, եւ չխորհեցան վառել եկեղեցւոյ բոլոր ջահերը։

Անվճար յուղարկաւորութիւն մըն էր...։

Ձիւներուն տակ թաղուեցան այդ օր, եւ հաւանաբար այսօր անյայտ են իրենց գերեզմաններն ալ։

Վահրամ Սվաճեանի ձեռագիրները Բարեգործականի մատենադարանը կը մնան, ըսի։ Չեմ գիտեր թէ ինչ բանի կը սպասեն, կամ ինչու Հայաստան չեն փոխադրուած, ուր հաւանաբար տպագրուէին։

Մեր օրերուն, հայ դաշնակահարներ հաճոյքով եւ հպարտութեամբ կը նուագեն Խաչատրեանի զանազան հեղինակութիւնները։ Որքան փափաքելի պիտի ըլլար որ հետաքրքրուէին նաեւ Վահրամ Սվաճեանի զողարիկ կտորներով, որոնք յուսախաբ պիտի չընէին իրենց մատները։

Վահրամ Սվաճեանի գործերուն հրատարակիչը եղած է Համէլ հաստատութիւնը։

Ա. ՓԱՐԹԵՒԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (52)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

●

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԳ.

Որ ասեմ ամբողջ գիշերը չեմ քնել, չես հաւատայ։ Արթուն պահապանի պէս ման էի գալիս անդադար եւ շարունակ ծխում։ Խի՞ղճ, խղճի խա՞յթ, թեթեւամտօրէն գործած չարիքի գիտակցութի՞ւն... կամ գուցէ կարեկցութի՞ւն սրտի հարազատութի՞ւն՝ հետեւանք այն զգացումի, որ երբեմն տածել եմ դէպի նա... կամ գուցէ նոյնիսկ նախկին սէ՞րը, անդրանիկ սէ՞րը, որի կայծերն սկսել են բորբոքուել նոր թափով տարիների շրջակոյտի տակից եւ աւելի մաքուր, աւելի ուժգին, քան առաջ նրա կրած տառապանքների ազդեցութեան տակ... Ես ոչինչ չգիտեմ, ոչինչ չեմ հասկանում։ Միայն, կրկնում եմ, այսպիսի բան երբեք չեմ զգացել, երբեք, կեանքիս մէջ։ Եւ եթէ մի քիչ առաջ ես, — շատ ճիշդ նկատեցիր, — զանազան սոփեստութիւններով աշխատում էի անպարտ դուրս բերել ինձ, ոչ նրա համար, որ իսկապէս անմեղ էի համարում ինձ, այլ նրա համար, որ ուզում էի քո օգնութեամբ դուրս գալ հոգեկան այս անտանելի քաոսային դրութիւնից։ Կեանքի գերագոյն խորհուրդ, բնական տարերային ոյժ եւ ես ինչ գիտեմ ուրիշ ինչ, սրանք բոլորը, ի հարկէ, լոկ ֆրազներ են, որոնք թերեւս նշանակութիւն ունենան տղամարդու եւ կնոջ յարաբերութեան մասին վերացական դատողութեան մէջ, բայց որոնք գրօշի արժէք չունեն կեանքի այնպիսի փաստերի հանդէպ, որպիսին իմ ու Սառայի յարաբերութիւնն է եղել, մինչդեռ ճշմարտութիւնն այն է, որ ես չկարողացայ գնալ, որ գիշերն այնքան անհանգիստ անցրի, որ այժմ եկել եմ քեզ մօտ եւ ուզում եմ գալ քեզ հետ նրան տեսնելու։

— Այդպէս, վերջապէս խոստովանեցիր ճշմարտութիւնը, նկատեցի ես։ Բայց նըրա՞ տեսնելը մտքից հանի, որովհետեւ չգիտես թէ այս գիշեր քո գնալուց յետոյ ինչ կատարուեց։

— Ի՞նչ։

Ես պատմեցի նրան գիշերուայ ամբողջ մղձաւանջային դէպքը, թէ ինչպէս Սառան խելագար դրութեան մէջ եկել էր իմ բնակարանը տարճանակը ձեռքին՝ անշուշտ նրան, Թուսեանին, սպաննելու մանիայով բռնուած, թէ ինչպէս տարճանակը պարպել էր նախասենեակում ու փախել, թէ ինչպէս նրա ամուսինը վազել էր ինձ մօտ նրան որոնելու եւ թէ, վերջապէս, ինչ դրութեան մէջ գտանք նրան իրենց տանը։

Թուսեանը լսում էր ինձ իր ահագին աչքերի լափող հետաքրքրութեամբ եւ հետզհետէ սպրթնելով։ Յետոյ, որ վերջացրի, գլուխն առաւ ձեռքերի մէջ եւ մնաց քարացած։

— Այդ անկարելի է, շշնջաց նա։ Այս սոսկալի է... եւ այդ բոլորի պատճառը..

— Էլ աւելորդ եւ անօգուտ է պատճառի կամ պատճառների մասին մտածելը, ասացի։ Եթէ այժմ զղջում ես եւ ուզում ես ինչ որ հատուցում տալ, ուշ է արդէն, շատ ուշ...

— Ուշ է... շատ ուշ, կրկնեց արձագանքի պէս, առանց հեռացնելու ինձնից իր լայն բացած աչքերը։

Ես այդպէս էլ թողի նրան ու դուրս եկայ։

Նոր էի թեքուել գլխաւոր փողոցը, տեսնեմ արագ քայլերով հասաւ ետեւիցս։

— Ո՞ւր ես գնում, հարցրի։

— Գալիս եմ քեզ հետ։

— Ես Սառայի մօտ եմ գնում։

— Ես էլ։

— Որ ի՞նչ անես։

— Որ իմանամ ինչպէս է։

Ու տեսնելով որ ուզում էի առարկել, աւելացրեց իսկոյն.

— Մի վախենայ, ներս չեմ մտնի. կը սպասեմ դուրսը, մինչեւ դուրս կը գաս։

Ճանապարհին այլեւս ոչ մի խօսք չարտասանեց։ Ըստ երեւոյթին շատ հանգիստ էր եւ ինքն իր մէջ խորասուզուած։ Որ հասանք, նա իսկապէս մնաց դուրսը, իսկ ես մտայ եւ վերեւ բարձրացայ։

Գարեգինի բնակարանում դուռը բաց արեց աղախինը, լացակումած կարմիր աչքերով։ Նրա դէմքին նայելուն պէս, սիրտս կարծես պոկուեց յանկարծ եւ ցած ընկաւ։

— Ինչպէ՞ս է Տիկինը, հարցրի։

Պատասխանի տեղ աղախինը թաշկինակը սեղմեց աչքերին եւ հեկեկաց։

Հարցուփորձն այլեւս աւելորդ էր, եւ ես շտապով ներս մտայ։

Դէմս ելաւ բարի տանտիրուհին, որ այնքան հոգացողութիւն էր ցոյց տուել գիշերը Սառայի հիւանդութեան ժամանակ։ Կարճ խօսքերով պատմեց ամբողջ եղելութիւնը։ Գիշերը, իմ գնալուց յետոյ, բժիշկը խորհուրդ էր տուել հիւանդին անմիջապէս փոխադրել ծննդաբերական ապաստանարան։ Սառային ուշագնաց դըրութեան մէջ կառք էին դրելու տարել, եւ նա մեռել էր վաղաժամ եւ անկանոն ծննդաբերութիւնից։

— Մենք նոր ենք վերադարձել, աւելացրեց («մենք» ասելով ուզում էր ասել՝ ինքը եւ Գարեգինը)։

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

ՇԻՆԾՈՒ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԵՒ Ս...

★

ԽՄԲ. — Կուսակցագար առեւլութեամբ լեցուած չորս թերթեր, *Սուրիա*(Հալէպ), *Զարթօնք* եւ *Արարատ* (Պէյրութ) եւ *Արեւ* (Գահիրէ) վերջերս իրարմէ խլելով արտատպեցին ռմն վրացի Մագլակելիձէի մէկ նամակը, որուն համաձայն ընկերներ Դրօ եւ Վ. Նաւասարդեան իրեն հետ տեսակցելով, իբրեւ թէ խոստովանութիւններ բրած են իրենց «լրտեսական գործունէութեան մասին, ի հաշիւ Ամերիկացիներու»:

Ընկեր Վ. Ն. երեք փաստացի յոդուածներ նուիրելով այս շինծու պատմութեան, կը բանայ անոր ծալքերը եւ կը յայտարարէ.—

Իրողութիւնը հետեւեալն է.

Ա. — *1952 Նոյեմբեր 14ին, Ուրբաթ, կէսօրէ վերջ մօտաւորապէս ժամը 4ին, ընկեր Դրոյի հետ մենք Փարիզից օդանաւ առինք եւ մեկնեցինք Միւնիխ, ուր հասանք նոյն օրն իսկ, ժամը 8–9ին. մեր բարեկամները օդանաւակայանում մեզ դիմաւորեցին եւ մեզ տարին «Ռեգինա» պանդոկը:*

Բ. — *Ժամական հաշուով մենք Միւնիխ մնացինք ընդամէնը հինգ օր, Նոյեմբեր 19ին, Չորեքշաբթի, երեկոյեան 8–9ին, մենք Միւնիխից օդանաւ առինք եւ Հռոմի վրայով վերադարձանք Պէյրութ:*

Գ. — *Մեր բնակութեան կարճատեւ շրջանին Միւնիխի մէջ, Նոյեմբեր 14ից առ Նոյեմբեր 19, մենք ոչ ԹԷ ԲԱԶՄԻՑՍ, այլ ոչ իսկ* ՄԷԿ ՎԱՅՐԿԵԱՆԻ *համար «հանդիպում» եւ կամ «տեսակցութիւն» ունեցած չենք* Մագլակելիձէ *անունը կրող ո եւ է մարդու հետ:*

Դ. — *Մենք ոչ միայն նման մարդու հետ* ԽՕՍԱԾ ՉԵՆՔ, *նման մարդ* ՏԵՍԱԾ ՉԵՆՔ, *այլ եւ նման մարդու մասին, ուրիշների հետ ունեցած մեր հանդիպումների, տեսակցութեանց եւ զրոյցների մէջ,* ԼՍԱԾ ՉԵՆՔ:

Ե. — *Մասնաւորապէս մենք՝ տողերիս հեղինակը՝ մեր ոչ – կարճատեւ կեանքի ընթացքին՝ երբեք* ԼՍԱԾ ՉԵՆՔ *Մագլակելիձէ անունը,* ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄԸ *լինելով՝ մենք այդ անուան հանդիպեցինք Պէյրութի ռամկավար «Զարթօնք»ի 1954 Դեկտեմբեր 23ի թիւի մէջ:*

Միայն այսօր սաուգօրէն գիտենք, որ Մագլակելիձէ անունով մէկը ապրած է այս աշխարհում, ընդմիջումներով եղած է Միւնիխ, այցելած է «Ռեգինա» մեծ պանդոկը, որ ոչ միայն պարզ պանդոկ է, այլ եւ հանրութեան — անխտիր բոլորին — մատչելի ճաշարաններ, պարասրահ, տեսակցութեանց եւ հանդիպումների համար սենեակներ, պարտէզ, վարսավիրանոց եւ այլ յարմարութիւններ ունի:

Մուտքը բոլորի առջեւ լայնօրէն բաց այս պանդոկի մէջ է ահա, որ մենք ապրեցինք հինգ օր եւ Նոյեմբեր 19ին այնտեղից մեկնեցինք:

Ընկեր Վ. Ն. այս առթիւ կը բացատրէ թէ արտատպող թերթերը խեղաթիւրումներ ալ կատարած են վրացի տարագրին վերագրուած նամակին մէջ, զոր լոյս ընծայած էր Թիֆլիսի «Զարեա Վոստոկա» թերթը (8 Դեկտ.) եւ որ թարգմանուեցաւ «Սովետական Հայաստան»ի մէջ:

ԱՐՀԵՍՏԱԳԻՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

●

«Եթէ երկիր մը կ՚ուզէ զարգացնել իր երկրագործութիւնը եւ ճարտարարուեստը, թող նախ սկսի զարգացնել իր գիտական ուսումը»: Առաջնորդուելով այս տեսակէտէն, Դամասկոսի մէջ Ինէսքոյի մէկ մասնագէտը կը մատնանշէ ոռոգումը, երկրագործական գործիքներու բաշխումը, ելեկտրականացումը, հիւսուածեղէնի գործարանները, որոնք երկրին ամէնէն մեծ մշակումի՝ բամպակի հիմքըն են:

Փրոֆէսէօռ Ամար, որ Մարսիլիոյ գիտական համալսարանի կենսաբանական աշխատանքներու նախկին վարիչն է, կը մտածէր Լաթաքիոյ մէջ շինել տալ ծովային կայան մը: Կը կարծուի թէ սուրիական այս փոքր նաւահանգիստը շրջանին ամէնէն կարեւորներէն կրնայ ըլլալ, երբ վերջանան աշխատանքները, զոր սկսած են արդէն: 1953ի Սեպտեմբերին, շնորհիւ գիտութեան համալսարանին եւ իր վերատեսուչին մասնակցութեան, Պ. Ամար հոն հաստատեց ծովային կենսաբանութեան աշխատանքներու համար աշխատասենեակ մը որ կոչուած է ունենալու շատ փայլուն ապագայ:

Արեւելեան Միջերկրականի այս շրջանին մէջ կենսաբանական եւ կենդանաբանական հետազօտութեանց ոչ մէկ կազմակերպութիւն կայ: Ամէնէն մօտ կայանները կը գտնուին Պոլսոյ եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ — իսկ արեւմտեան Միջերկրականի մէջ, միայն Ֆրանսական ափին վրայ վեց համալսարաններ կը պահեն իրենց ծովային աշխատանոցները:

Բացի գիտական հետազօտութիւններէն, Լաթաքիոյ կայանին շնորհիւ ուսանողները պիտի կրնան փորձեր կատարել, ճանչնալու համար ծովային կենդանիները: «Այս ուսումնասիրութիւնը» կ՚ըսէ Պ. Ամար, անհրաժեշտ է կենդանաբանի մը կազմութեան համար, ան միայն կրնայ տալ կենդանի աշխարհին մասին ընդհանուր տեսութիւն մը: «Ողնաշարաւոր կենդանական բոլոր տեսակները ներկայացուած են ծովուն մէջ:

Գիտական աշխատանոցը պէտք է նաեւ հաւաքէ եւ որոշէ տեղական ծովու կենդանիներու տեսակները: Ան պիտի հաւաքէ այսպէս նմոյշներ զանազան երկրորդական հաստատութեանց համար, որոնք բոլորովին զրկուած են: Այս ասպարէզին մէջ պէտք է բոլորովին մէկդի դրուին գրքունակ տեսութիւնները:

Տնտեսութեան տեսակէտէն ամէնէն կարեւոր առաքելութիւնը ունի այս ծովային կենսաբանական աշխատանոցը: Երբ իր կազմակերպումը վերջանայ, ուղղակի պիտի զբաղի Սուրիոյ ծովեզերեայ շրջաններու ջրային խնդիրներով, ինչպէս եւ ձկնորսութեան ճարտարարուեստով:

Ցարդ ձկնորսութեան ճարտարարուեստը պարզ արհեստաւորներու ձեռքն էր եւ բոլորովին նախնական ձեւով կը կատարուէր:

UNESCO

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՉՆԱԿ»ի յիսնամեայ յոբելեանը տօնուած է նաեւ Պոսթընի մէջ (Մ. Նահանգներ): Ներկայ եղած են մամուլի ներկայացուցիչներ: «Հայրենիքի» խմբագրութեան կողմէ ընկեր Գուրգէն Մխիթարեան, որ խօսք առնելով գրուատած է «Կոչնակ»ի կատարած դերը իբրեւ անկուսակցական թերթ եւ իբրեւ սատարիչ ուժ գրականութեան մշակման եւ պահպանման, 1900էն ի վեր:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՎՐԴ. Թաշճեանի յիսնամեայ յոբելեանը տօնուած է Պուէնոս Այրէսի մէջ (Արժանթին) Դեկտեմբեր 25ին: Շատ կանուխէն կրթական ասպարէզին նուիրուած այս կրթական մշակը տարիներով ուսուցչական պաշտօններ վարած է Թուրքիոյ եւ Լիբանանի մէջ: Յետոյ գաղթած է Արժանթին, ուր նոյնպէս բազմաթիւ աշակերտներ հասցուցած է:

ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ՈՍՏԱՆ մը պիտի շինուի Ռապաթի մէջ (Մարոք): Պիտի ունենայ եօթը բնակելի տաղաւար, որոնք պիտի ընդունին հազար ուսանողուհի եւ հազար հինգ հարիւր ուսանող: Պիտի ունենայ նաեւ ճաշարան մը երեք հազար ուսանողներու համար առտու եւ իրիկուն:

ՀՆԱԲԱՆԱԿԱՆ պեղումներ կատարուած են Պաչրէյնի մէջ (Պարսից ծոց) Դանիացիներու կողմէ: Բացի նախապատմական կայծքարէն, գտնուած է նաեւ սիրամարգի արձանիկ մը, որ կը վերագրուի Արբահամի դարաշրջանին: Պաչրէյնի մէջ կը գտնուի աշխարհի ամէնէն հին գերեզմանատունը, մօտ հարիւր հազար շիրիմներով: Դանիացի հնաբաններու նպատակն էր փնտռել առեւտուրի կեդրոնը, համաձայն հին քարտէսներու եւ միջադէպեան պնակիտներու: Անոնք երեւան հանեցին հետքերը քանի մը քաղաքներու որոնք թաղուած են ութ մեթր խորութեամբ:

ԼՐԱԳՐՈՂՆԵՐՈՒ դասընթացք մը հաստատուեցաւ հեռատեսիլով Ջթէլէվիզիոն) Մ. Նահանգներու մէջ, «Հանրութիւնը եւ մամուլը» վերտառութեամբ: Աշակերտները կրնան հաղորդակցութեան մէջ մտնել թղթակցութեամբ կամ հեռախօսով:

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

★

Ուսուցչական խորհրդակցութիւններ տեղի ունեցած են Երեւանի, Լենինականի եւ Կիրովականի մէջ, քննելով դպրոցներուն դաստիարակչական աշխատանքի բարելաւման եւ կարգապահութեան հարցերը: Տեսնուած է որ ժողովրդական կրթութեան օրկանները սկսած են աւելի շատ զբաղիլ բազմարուեստական ուսուցման խնդիրներով: Երեւանի բազմաթիւ դպրոցներու մէջ կազմակերպուած են արտադրական արհեստանոցներ: Աւելի յաճախ կը կազմակերպուին այցեր դէպի արդիւնաբերական ձեռնարկները: Աւելի քան 700 դպրոցներ ունին իրենց ուսումնափորձական հողամասերը, ուր տղաքը կ՚աճեցնեն գիւղատնտեսական զանազան մշակումներ: Խստօրէն քննադատեցին նաեւ ժողովրդական կրթութեան բաժիններու գործունէութիւնը՝ ըսելով թէ ուսումնա–դաստիարակչական աշխատանքը բարձրացնելու համար, դպրոցներուն պէտք եղած օգնութիւնը ցոյց չեն տուած, կարգապահութիւնը ամրապնդելու համար բաւարար ուշադրութիւն չեն ըրած եւն.:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ. — *Հ. Ե. Արծիւ Մարզականի վարչութիւնը, բաժակային եւ երկու հանդէսներու յաջողութիւններէն քաջալերուած, պարահանդէս մը սարքեց քաղաքին մէջ: Ներկայ էր հոծ բազմութիւն մը:*

Միութեան նախագահը նախ ֆրանսերէն, ապա հայերէն լեզուով տեղեկութիւններ հաղորդեց իրենց գործունէութեան մասին: Ըսաւ թէ Միութիւնը իր վերակազմութենէն ի վեր Հ. Մ. Ը. Մ.ի հետ ձեռք ձեռքի տուած կը պայքարի նոյն նպատակի համար: Հայ մարզիկները օտար խումբերէն հաւաքել եւ տալ անոնց հայեցի դաստիարակութիւն մը: Բոլոր հայ մարզական խումբերը պէտք է գործեն նոյն ուղղութեամբ»:

Նահանգային Մարզական խորհուրդին նախագահը, Պ. Տիւռան բեմ բարձրանալով, գովեց «Արծիւ»ի մարզիկներու կարգապահութիւնը հանդէսներու մէջ եւ դաշտերու վրայ: «Արծիւ»ը այս վերջին հինգ տարիներու ընթացքին թողած է լաւ անուն մը եւ հասած է առաջին կարգի խումբերու դասին: Կը մաղթեմ որ շարունակէ իր յաջողութիւնները:»

Վարչութիւնը շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որ նպաստեցին երեկոյթին յաջողութեան:

Վիճակահանէն շահած են հետեւեալ թիւերը. — 1180 *անթելի գործիք մը,* 0645 *արդուկ մը,* 0217 *լապտեր մը,* 0118 *շիշ մը շամփաներ:*

Դիմել հետեւեալ հասցէին. — 327 Շըմէն տը լա Մատրաք, Վիլ, Մարսէյլ:

Ա. ԱՐԾԻՒ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (74)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Նրա ահռելի ձայնը գլդդացուց շրջակայ ամբողջ լեռները: Մի պահ մենք էլ խորհեցինք թէ՝ մեր բլուրն էլ իր տեղում շարժուեց: Ամենամեծ ռումբն էր, որ պայթեցուցինք:

Այդ պայթումի վրայ՝ Թուրքերը յարձակումի շեփորը հնչեցուցին, եւ հրացանները սկսան ամէն կողմից որոտալ: «Սալավաթ»ի ձայները կը հասնէին մեր ականջին: Անխնայ կրակում էին մթութեան մէջ:

Մենք էլ պատասխանում էինք նրանց՝ թոյլ չտալով, որ յառաջանան: Բայց այնքան մութ էր, որ չէինք կարող որոշ մի բան տեսնել: Միայն նրանց հրացանների կայծկլտումի ուղղութեամբ մեր նշաններ բռնում էինք, եւ կարելի չէր ասել թէ՝ գնդակները ինչքա՞ն աւեր կը գործէին: Արդէն մեր նպատակն էր այդ ցոյցով նրանց ուշադրութիւնը հրաւիրել Նժմրուժի կողմը:

Որոշուած խումբը, Առաքելի եւ Ադուէս Կարոյի առաջնորդութեամբ, սկսաւ համազարկեր տալ իր ճանապարհի վրայ գտնուած Թուրք դիրքերէն: Դրա հետեւանքով խառնիճաղանճ ձայներ սկսան հասնել մեզ.

«Կը փախչին, կը փախչին... բարձր լերան փէշերը բռնեցէք», — կանչում էին:

Աղան այդ պոռչտուքներին ուշադրութիւն չէր դարձնում: Նա համազարկերով մերթ յառաջ էր տանում խումբը, մերթ սպասում Թուրքերի ընթացքին:

Անդրանիկը արդէն հրամայած էր իջնել դիրքերից անաղմուկ: Խումբի առաջքն անցած էին ճանապարհները լաւ գիտցող գիւղացիները: Նեղ եւ ծուռ արահետներով նրանք առաջնորդում էին ֆետայիներին դէպի գիւղին մօտերը՝ անկից իջնելու համար մօտակայ ձորը եւ ապա ուղղուելու դէպի «Ուղտի Քարեր»ը:

Թուրք զինուորները շրջապատել էին Աղային: Նա գերմարդկային ճիգեր էր անում ճանապարհը բանալու դէպի Նէմրութ: Ի հարկէ, դա մի խաղ էր, որ յաջողութեամբ խաղում էր:

Թշնամիի կողմից հրացանաձգութիւնը այնքան արագ սկսաւ, որ մենք կարծեցինք թէ՝ Թուրքերը արդէն պաշարած են Աղային եւ սկսած կոտորել մերոնց:

Անդրանիկը անմիջապէս կարգադրեց, որ մի տասնեակ օգնութեան հասնի խումբին: Մուրատը թոյլ չտուաւ եւ ասաց.

— Աղան կը հասկնայ իր անելիքը: Եթէ նեղը լինէր, մինչեւ հիմա ղրկած կը լինէր իր սուրհանդակը: Մենք շարունակենք մեր ճանապարհը, քանի թշնամին քաշուած է դէպի սարը: Նա իր յիմար խելքով թոյլ պիտի չտայ մեզ, որ մենք այդ անառիկ լերան տէրը դառնանք:

Հայդուկները շարուած իրար ետեւից անցնում են արահետներից, իսկ վերը հրացանները պայթում են:

Եւ մենք հազիւ Ուղտի Քարերի մօտն էինք հաւաքուած, երբ տեսանք, որ մի խումբ է գալիս մեր ետեւից: Հեռու էր, չէինք կարող նկատել թէ՝ թշնամինե՞ր էին թէ մեր ընկերները:

Մեր հայդուկներից երկուքը կծկուելով, ծռելով, սողալով մօտենում են եւ հարցնում. «Ովքեր էք»: «Յաղթութիւն» կը պատասխանեն, որ այդ գիշերուան «փառոլն» էր:

Եկողը Կայծակի եւ Ադուէս Կարոյի խումբն էր: Նրանք բաժնել էին թշնամին երկուքի, իսկ իրենք մէջտեղից քաշուել էին դէպի ետ՝ նահանջի ճանապարհը բռնելով: Այժմ լսում էին թշնամիի հրացանների ձայները. Նրանք իրար վրայ էին կրակում:

Երբ Առաքելը իր խումբով հասաւ մեզ մօտ, «Ուղտի Քարեր»ը, անմիջապէս ճշդում կատարեցինք: Պարզուեց, որ ամբողջ խումբը եկած էր, վիրաւորներն էլ միասին: Միայն պակասում էին այն ձիերը, որ երէկ խումբի հետ բերած էին Մշոյ դաշտից եւ որոնց վրայ մենք այդ առաւօտ նստած՝ զրաւած էինք բլուրները:

Խումբը շարժուեց դէպի Դատուան:

Ճանապարհին նշանակուեցին կողքապահներ եւ յետնապահներ: Լաւ ճանապարհ գիտցողներից մի քանի հոգիներ մեզանից երկու հարիւր քայլ առաջ գնում էին, եւ եթէ մի բան նկատէին թշնամու կողմից՝ անմիջապէս ապահովութեան միջոցներ ձեռք կ՚առնէին, որպէսզի խումբը յանկարծակիի չգար:

Լուռ ու մունջ գնում էինք: Խօսել, հազալ, կամ քիթ սրբել խիստ արգիլուած էր: Քայլում էինք ոչ այնպէս, ինչպէս պատերազմի դաշտից վերադառնում է մի յաղթական բանակ, թէեւ մենք տարած էինք յաղթանակը, եւ թշնամին պարտուած:

Սրտով ուրախ էինք, հարկաւ, մեր յաղթութեան համար: Բայց, երբ մի վայրկեան աչքի առաջ կը բերէինք Թուրքերի անուղղելի բարբարոսութիւնը տղաներու եւ անզէնների վերաբերմամբ, սարսափում էինք: Գիտէինք, որ երբ նրանք լսեն, որ հեռացել ենք Ախլաթից, վայ էր եկել Ախլաթի անզէն ժողովրդի գլխին:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

որ միւս խորհրդարանները եւ ժողովուրդներն ալ աջակցին : «Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդը սիրով պիտի ընդունի միւս երկիրներու կողմէ եղած որեւէ նախաձեռնութիւն որ կը ձգտի ամրապնդել խաղաղութեան հիմքերը : Խորհրդարանները մասնաւորապէս պատասխանատու են խաղաղութեան պահպանման համար, վասն զի անոնց կ'իյնայ օրէնքներ հրատարակել պատերազմի եւ խաղաղութեան մասին :

× Նախագահ Այզընհաուըր իր չորսթական ասուլիսին մէջ խօսելով Խ. Միութեան վարչապետին հրաժարման եւ ուրիշ փոփոխութեանց մասին, ըսաւ թէ այդ հրաժարումը ապացոյց մըն է ներքին դժգոհութեան. բայց թէ ինչ կը նշանակէ արտաքին աշխարհին համար՝ յառաջիկային պիտի յայտնուի : Նախագահը համաձայն է որ Մ. Նաhանդները հրաւիրոն մառեչալ Ժուկով, իր զէնքի ընկերը : (Այդպիսի հրաւէր մը ուղղուած էր 1945-ին) : Նախագահը չի հաւատար թէ Խ. Միութիւնը դերակշռութիւն կը վայելէ հիւլէական զէնքի արտադրութեամբ, ինչպէս կը պարծենար Պ. Մոլոթով : Իբրեւ եզրակացութիւն, չեշտեց թէ պարտաւոր ենք արթուն կենալ, արդար եւ տեւական խաղաղութիւն մը փնտռել : Այդ առաջադրութեամբ ալ՝ զօրացնել իրենց եւ դաշնակիցներուն ուժերը :

Պ. ՓԻՆԷ ՊԻՏԻ ՔԱՇՈՒԻ՛

Տեղական թերթերը երէկ յոռետես լուրեր հրատարակած էին նոր դահլիճին կազմութեան մասին, նկատելով որ Պ. Փինէ ընդդիմութեան կը հանդիպի Ազգ. Ժողովի գլխաւոր հոսանքներուն կողմէ : Ընկերվարականներէն ետք, Ժողովրդական Շարժումն ալ (կաթոլիկ) մերժեց մասնակցիլ նոր դահլիճին : Երէկ նոյն իսկ զրոյց կը շրջէր թէ նոր վարչապետը պիտի հրաժարի. մանաւանդ որ, եթէ յաջողի ալ, միշտ այն վախը պիտի ունենայ թէ պիտի տապալեն դահլիճը :

Պ. Փինէ երէկ նոր խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ իր պահպանողական եւ չափաւոր բարեկամներուն հետ : Ժողովրդական Շարժումը կ'ուզէ գործակցութիւն հաստատել ընկերվարականներուն հետ, որպէսզի Ազգ. Ժողովը երկու մասի չբաժնուի, բայց ընկերվարականները տրամադիր չեն ընդունելու, շատ մը պատճառներով : Ժողովրդական Շարժումին (Շուման, Պիտօ եւն.) ժխտական դիրքը մեծ դժգոհութիւն պատճառեց պահպանողականներուն : Ամէնքն ալ ելք մը կը փընտռեն : Ընկերվարականները կը վախնան որ համայնավարները զօրանան, եթէ իրենք միայն պահպանողական դահլիճի մը : Իսկ Ժողովրդական Շարժումն ալ կը վախնայ որ եթէ անդամակցի Փինէի դահլիճին, պիտի կորսնցնէ բանուոր դասակարգին վստահութիւնը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՕԴԱՆԱՒ ՄԸ վար առնուեցաւ Չինական ովուն մէջ, ռմբակոծուելով համայնավար թնդանօթներու կողմէ : Կ'ըսուի թէ սխալմամբ անցած է կարմիր գօտին :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ խորհուրդը նոր հրաւիրուած է Գահիրէի մէջ, քննելու համար ընկերակցութեան նոր տագնապը : Եգիպտոս միշտ կը սպառնայ բաժնուիլ, եթէ Իրաք ստորագրէ Թուրքիոյ հետ կնքած դաշինքը :

17.000 ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐ պարպուած են Թաչէն կղզիներէն : Գործողութիւնը կը շարունակուի :

ԳԵՏԵՐՈՒ ՅՈՐԴՈՒՄԸ դարձեալ մտահոգութիւն կը պատճառէ, մասնաւորապէս Փարիզի (Սէն) եւ Լիոնի (Ռոն) շրջաններուն մէջ : Վերջին անձրեւներուն հետեւանքով, Սէնի ջուրերը զգալապէս բարձրացած են եւ կրնան վտանգաւոր կէտի մը հասնիլ մինչեւ շաբաթ : Ռոնի յորդումն ալ կը շարունակուի : Առջի օր ջուրին մակերեսը 4.50ի բարձրացած էր Ավինեոնի մէջ :

ՀՈՂԸ ՍԿՍԱԾ Է ՍԱՀԻԼ Ալպեան շրջաններուն մէջ : Տղմուտները ահագին վնասներ կը պատճառեն : Աւելի քան հազար խորանարդ մեթր հող սահած է Վալդեբինի մէջ, փակելով Պուռ-Պելվարտ երկաթուղին : Զինուորները վտանգաւոր կացութիւն մը ստեղծած են Իզէրի հովիտին մէջ : Երեք հազար դաhուկաւորներ (սքի գործածողներ) հաղորդակցութենէ զրկուած են : Ելեկտրական հոսանքն ալ դադրած է Սավուայի շրջանին մէջ եւ բազմաթիւ գիւղախումբեր զրկուած են հեռաձայնէ :

6 ՄԱՐՏ 1955

ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 16էՆ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ

ՄՈՒՐԱՏ - ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

«ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ»

GRAND HOTELի Շքեղ սրահներու մէջ

2 Ռիւ Սքրիպ (Օփերա)

Ճոխ գեղարուեստական բաժին

Orchestre PEPE NUNEZ

(Vedette des disques PACIFIC) avec sa grande formation typique.

Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Թատերական ներկայացումները տեղի պիտի ունենան կիրակի 13 Փետրուարին, կէսօրէն վերջ ժամը ճիշդ 4ին :

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ»Ի ԱՌԹԻՒ

ԽՆՋՈՅՔ—ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան :

Կիրակի, 27 Փետրուար, ժամը 15էն 24 : Սալ Ֆրանքօ Պելժի մէջ, 59 ռիւ Վէրնիօ, մէթրօ Թոլպիաք եւ Կլասիէռ, օթօպիւս 62 թիւ, Սթասիօն Վէրնիօ :

Կը նախագահէ Պ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Կը խօսին Պ. Պ. ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ եւ ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ :

Կ'երգեն Ստեփան Պօղոսեան, Աւետիս Քիւփէլեան

Տիկին Արաքսի Մուրատեան, Տիկին Լուսիկ Ամիրեան եւ Օր. Շաքէ Պէնկեան : Կը նուագէ Պ. Մեսումենց :

Կ'արտասանեն Զոհրապ Մուրատեան, եւ Մխիթարեան վարժարանի աշակերտներէն Մուրատ Սարգիսեան եւ Յովսէփ Տօնիկեան :

Քանի մը սիրողներ կը պարեն Մշոյ Քոչարին եւայլն :

Նուագախումբ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ :

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ :

Մուտք 200 ֆրանք :

ECOLE NORMALE DE MUSIQUE

78, Rue Cardinet

Métro Malesherbes

ՈՒՐԲԱԹ, ՓԵՏՐ. 18, ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Ջութակի երեկոյ

ԶԱՒԷՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆ

(Licence de Concert 1954)

Դաշնակի ընկերակցութեամբ՝

ՎԻՐՈՆԷԻ ԺԻԺԷՌԻ

Տոմսերու գին՝ 200, 350 եւ 500 ֆրանք : Դիմել սրահը, Տիւռանին եւ Յառաջի վարչութեան :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆՈՐ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հովանաւորութեամբ Լիոնի եւ շրջանի Ազգ. Միութեան Կեդր. վարչութեան :

Ի նպաստ եկեղեցւոյ եւ դպրոցի շինութեան ֆոնտին :

Ղեկավարութեամբ Պ. Յարութիւն Պիլէմճեանի, հսկողութեամբ Պ. Ղեւոնդ Գայթանճեանի, կազմակերպութեամբ խումբ մը եկեղեցասէր երիտասարդներու, այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, սինեմա Փաքսի մէջ, (Շախկին Էմիլ Զօլա սրահը), 127 ռիւ Պուալօ, Լիոն :

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուի

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ԸՆՏԱՆԻՔԸ

Ֆրանսահայ կեանքէ առնուած խիստ ծիծաղաշարժ երեք արարով կատակերգութիւն մը :

Տոմսերու գիներն են.— Ա. կարգ 250 ֆրանք, Բ. կարգ 200 ֆրանք :

Խճողումի տեղի չտալու համար կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը :

Յարգելի հայրենակիցներ.— Այս ներկայացման հասոյթը կրկին պիտի յատկացուի մեր բոլորին ցանկութիւնը եղող եկեղեցւոյ եւ ազգային տան շինութեան ֆոնտին :

ՊԱՏՈՒԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ԾԱՂԿԱԽՏԻ ԴԷՄ

Հայ Կարմիր Խաչի Օգնութեան Մարմնի դարմանատունը՝

15 Ռիւ ժան Կուժօն, Փարիզ (8)

կը ծանուցանէ հասարակութեան թէ ծաղկախտի դէմ պատուաստ պիտի կատարուի ամէն երկուշաբթի եւ ուրբաթ օրերը, ժամը 10-12 :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս ուրբաթ ժամը 21ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը : Պիտի խօսին

Պ.Պ. Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԵՒ Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

Երեկոյթը նուիրուած է ողբացեալ՝

Վ. ՄԻՆԱԽՈՐԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Արտասանութիւն «Արհաւիրքի օրեր»ու հեղինակէն : Մուտքը ազատ է :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը չորսին, Լոյս Զուարթ, Նախատօնակ եւ Տեառնընդառաջի լուսավառութիւն :

Երկուշաբթի, Տեառնընդառաջ : Տօնքառասնօրեայ Գալստեան Քրիստոսի ի տաճարն : Պատարագ ժամը 10ին :

17 Փետր. Եշ օր Սրբոց Վարդանանց զօրավարացն մերոց եւ 1036 վկայիցն : Յիշատակ մեռելոց եւ տօն ազգային : Պատարագ ժամը տասնին : Արարողութեանց պիտի նախագահէ եւ քարոզէ Հայրապետական պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան :

Ծանօթ.— Այս տարի բացառաբար, դպրոցներու աշակերտները հրաւիրուած են Սորպոնի սրահը, փետրուար քանի փառատօնին առթիւ :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» եւ Պանեյօ Քաջունի խումբերու կողմէ :

Այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ 23, Ազգ. Տան մէջ 32 ռիւ տը Թրէվիզ :

Կը հրաւիրուին բոլոր մասնաճիւղերուն ընկերները եւ փափաքող երիտասարդները :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ-ԵՐԵԿՈՅԹ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի տասնամեակին առթիւ : Կազմակերպութեամբ Լիոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի :

Այս շաբաթ ժամը 21ին, ռիւ Տիւկէքլէն Գ. Թաղապետարանի սրահը :

Կը բանախօսէ՝ Հ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն եւ կենդանի պատկեր : Նոր Սերնդականներու կողմէ կը ներկայացուի պաւեստ մը՝

«ՊԱՇՏՕՆՍ ԽՌՄԲԱԼ Է»

Մուտքը ազատ է :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Ա. Երամեան, Տէր եւ Տիկին Նորայր Երամեան եւ զաւակները, Ալեքսանդր եւ Անահիտ կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց կնոջ, մօր, մեծ մօր

ԱՂԱՒՆԻ ԵՐԱՄԵԱՆԻ

մահուան տարեցի առթիւ, ինչպէս նաեւ Երամեան գերդաստանի ննջեցելոց համար : Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Աւտօեան եղբարք կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ ժամը 11ին, Սէն Ժերոմի Հայոց եկեղեցին, ի յիշատակ իրենց սիրելի հօր՝ Աւետիս Աւտոյեանի, մահուան քառասունքի առթիւ : Կը հրաւիրուին բարեկամները, հայրենակիցներ եւ իր յիշատակը յարգողներ :

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԼԻՈՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները, այս ուրբաթ կէսօրէ վերջ Յոյներուն սրահը, 5 ռիւ Պօնֆուա : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, այս երկուշաբթի ժամը երեքին, 38 ռիւ տիւ Մէնիլ, Անիէռ : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութեան ժողովը այս ուրբաթ կէսօրէ վերջ ժամը երեքին, Ահարոնեան ակումբին մէջ : Ներկայ պիտի ըլլայ ընկերուհի Սաթենիկ Յակոբեան (Ամերիկայէն) :

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ Հայր. Միութեան Ս. Անթուանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առտու ժամը 9ին, Քամփանի Ֆրէզ, հայրենակից Պ. Աղազարեանի սրճարանը :

ՇԱՒԻԼԻ եկեղեցական ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին եկեղեցւոյ սրահը : Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Սեբաստիոյ Մուրատ Ռուսումն. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ :

Այս Շաբաթ ժամը 20.30էն մինչեւ լոյս, 60 ռիւ Կրինեան, սալ Մասալիայի մէջ :

Կը նախագահէ Պ. ԱՐԱՄ ԱՐՄԱՂԱՆԵԱՆ

Գեղարուեստական ընտիր բաժին : Իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն Օր. Րօզիկ Բաղրամեան (դաշնակ), Օր. Ալիս Յարութիւնեան (արտասանութիւն), Պ. Գրիգոր Քէնտիրեան (արտասանութիւն) : Կը նուագէ ջութակահար Պ. Սարգիս - Չէօրէքճեան : Տրամախօսութիւն մը քոյր եւ եղբայր Յարութիւնեաններէ :

Ծիծաղաշարժ պաւեստ մը Պոլ. Օտտոյի դպրոցի աշակերտութեան կողմէ :

Ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Սօնա Թորոսեանի :

Հայկական պար Տիւրկէրեան քոյրերու կողմէ :

Հանդէսի միջոցին տեղի կ'ունենայ մասնաճիւղիս վիճակախաղը, ի նպաստ Միութեանս որբեգրած սաներուն :

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է :

Տեղի կ'ունենան արեւելեան եւ եւրոպական պարեր :

Մուտքը ազատ է :

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, 12 Փետրուար, ժամը 29ին :

SALLE d'ARMENONVILLE

(Parc de l'Exposition)

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի, ի նպաստ իր դպրոցին :

Orchestre «Les Boys de Jack le Bois»

Concours de Travestis — Buffet — Cotillons

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Պ. Արթիւր Վարդանեան, Այրի Տիկին Շաքարեան եւ զաւակները (Ամերիկա), այրի տիկին Փափազեան եւ զաւակները (Մոնփէլիէ), Տէր եւ Տիկին Փափազեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկ. Խորէն Նաճարեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Յակոբ Տէրտէրեան եւ զաւակները եւ բոլոր պարագաները հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կնոջ, հօրաքրոջ, քրոջ, մօրաքրոջ, սանամօր եւ ազգականին՝

ՄԱՏԹԼԷՆ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ

(Ծնեալ Շաքարեան)

մահուան առթիւ որ տեղի ունեցաւ Փետր. երեքին. Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Լիոնի Հայոց եկեղեցին :

×

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկ. Ուզունեանէ 1000 ֆրանք, ի յիշատակ իր ամուսնոյն մահուան առաջին տարելիցի առթիւ (Փարիզէն) :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պ. Թադէոս Զաթալեան (Լը Ման) երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Մոնմորանսիի ծերանոցին, փոխան ծաղկեպսակի Տիրան Սալմասլեանի մահուան առթիւ :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 12 ՓԵՏՐՈՒԱՐ * SAMEDI 12 FEVRIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7596 31e ANNEE Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ: ԹԻՒ 3007

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԿԸ ԾԱՒԱԼԻ

Կը թուի թէ դեռ երկար ժամանակ պիտի անցնի, մինչեւ որ կարելի ըլլայ ամբողջական գաղափար մը կազմել «խամ եւ խոպան հողերու իւրացման» հետեւանքներու մասին։

Ընթերցողները ծանօթ են այս աննախընթաց եւ արկածալի ձեռնարկին — Հազարաւոր երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ ղրկել դէպի ասիական Ռուսաստան, — Ղազախստան, Սիպերիա, Ալթայ, մինչեւ Սախալին, մշակելու համար ամայի տարածութիւնները։

Ձեռնարկին գործադրութիւնն սկսաւ անցեալ տարի գարնան, եւ արդէն արձագանգներ կը հասնին զանազան շրջաններէ։ Շատեր վերադարձած են համաձայն կանխորոշ ծրագրի մը, որպէսզի ճառեր խօսին եւ ուրիշներն ալ համոզեն։

Շարժման գլուխն անցած է Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Խրուշչեւ, որ անցեալ յունուարին երիտասարդական ժողով մը սարքեց Մոսկուայի մէջ, ոգեւորութիւն ստեղծելու համար։

Կեդրոնէն արձակուած հրամանին վրայ, ժողովներ գումարուեցան բոլոր հանրապետութեանց եւ ինքնավար շրջաններու մէջ, քաղաքէ քաղաք, որպէսզի կամաւորներ արձանագրեն։

Երեւանի թերթերէն դատելով, Հայաստանն ալ կը գտնուի առաջին գծին վրայ։

Ժողովներ գումարուած են՝ մայրաքաղաքին, Լենինականի, Կիրովականի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ, ուր խօսած են յատկապէս վերադարձած «կամաւորներ», քեկուցում տալու եւ կորով ներշնչելու համար։

«Սովետ. Հայաստան»ի Յունուար 23ի թիւին մէջ հրատարակուած տեղեկագրութեան մը համաձայն, արդէն մեկնած են 1300 երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ։

Անցեալ գարնան, Ղազախստան ղրկուած էին 350 երիտասարդներ։

Այս լուրը տուած ատեն, «Սովետ. Հայաստան» կ՚աւելցնէ.

— «Խոպան հողերում աշխատում են նաեւ Սովետական բանակից զօրացրուած հազար ռազմիկներ (11 Յունուար)։

Փարիզի խորհրդային ամսագիրը, «Էթիւտ Սովիէթիք», փետրուարի թիւին մէջ կը հրատարակէ շարք մը տեղեկութիւններ, որոնք անգամ մը եւս կը հաստատեն թէ համաստարած աքսոր մըն է որ տեղի կ՚ունենայ, երկրին մէկ ծայրէն միւսը։

Ինչպէս կ՚երեւայ, դէպի Ղազախստան ճամբայ հանուած են բանակէն արձակուած զինուորներ եւ ուրիշներ ալ կը պատրաստուին մեկնելու։

Այս առթիւ հրատարակուած նամակ մը կը յայտնէ թէ «Կոմսոմոլսկա» գրահաւաստ զօրաբաժիններ յանձն առած է, իբրեւ կնքահայր, դիւրացնել կամաւոր մանկապէտներու առաքումը։

Ցեռոյ, կը ծանուցանէ թէ «բանակին ընդհ. սպարապետը, հասարակական տնտեսութեան նախարարութիւնը եւ երիտասարդական կազմակերպութիւնները անդադար կը ստանան յարաճուն թիւով նամակներ որոնցմով արձակեալ զինուորներ կը խնդրեն զիրենք ղրկել Ղազախստան, Սիպերիա, Ալթայ կամ Վոլկայի շրջանները, ուր հազարաւոր քիլոմեթր կոյս եւ խոպան հողեր պիտի հերկուին արմտիքի մշակման համար»։

Նամակը չի ծածկեր այս նոր դաշտին դժուարութիւնները.

— «Կլիման խիստ է, առաջին շրջանին հարկ պիտի ըլլայ բնակիլ վրանի տակ եւ ոչ թէ տաքուկ տուներու մէջ··· ամէն բան, կամ գրեթէ ամէն բան նոր ի նորոյ պիտի ստեղծուի, եւ սխրական ձեռքերով···»։

Անշուշտ ուրիշ նորութիւններ ալ պիտի լսենք, ժամանակի ընթացքին։ Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՄԸ ՆՇԱՆԱԿՈՒԵՑԱՒ ԴԱՀԼԻՃԸ ԿԱԶՄԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Ինչպէս կը նախատեսուէր, Պ. Անթուան Փինէ հրաժարեցաւ նոր դահլիճը կազմելու պաշտօնէն, տեսնելով որ Ազգ. Ժողովին գլխաւոր հոսանքները կը մերժեն մասնակցիլ։ Իր վրայ մասնաւորապէս ազդած է Ժողովրդական Շարժումին ժխտական դիրքը։

Հանրապետութեան նախագահը դահլիճին կազմութիւնը յանձնեց նոր դէմքի մը, Պ. Փլէմլէնի, որ նախապէս վարած է նախարարական պաշտօններ, բայց երբեք վարչապետ չէ եղած։ Պ. Փլէմլէն անդամ է Ժողովրդական Շարժումին եւ երէկ պիտի հաղորդէր իր վերջնական պատասխանը։ Ինչպէս այդ կուսակցութեան միւս անդամները, նոր վարչապետն ալ այն տեսակէտն ունի թէ Պ. Մենտէս Ֆրանս լաւ չըրաւ խորտակելով Եւրոպայի միացեալ բանակի ծրագիրը, բայց, հակառակ իր ընկերներուն մեծ մասին ժխտական դիրքին, քուէարկեց Փարիզի համաձայնութիւնները, իբրեւ լաւագոյն ելքը։ Այս պատճառով Պ. Փլէմլէն կը յուսայ փութացնել Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը Ֆրանսայի ծերակոյտին կողմէ։

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, նոր վարչապետը, որ Ալզասցի է, պիտի աշխատի միացեալ դահլիճ մը կազմել ոչ միայն բարեացակամ, այլեւ ներդաշնակ տարրերէ, որպէսզի չփորձեն չէզոքացնել իրար։ Այս առթիւ դիտել կը տրուի թէ Պ. Փինէ ձախողեցաւ, վասն զի կը փորձէր համախմբել այլազան տարրեր, ընկերվարականներէն մինչեւ Թունդ պահպանողականները, գիտնալով հանդերձ որ կարելի չէ ընդհանուր համաձայնութիւն մը գոյացնել անոնց միջեւ։

Ժողովրդական Շարժումը կ՚ուզէ որ Պ. Փլէմլէնի դահլիճին մասնակցին ընկերվարականները, որպէսզի Ազգ. Ժողովին ոչ-համաչափավար հոսանքները չբաժնուին ձախակողմեան եւ պահպանողական ճակատներու, անշարժութեան դատապարտելով կառավարութիւնը։

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ նոր վարչապետը յաջողելու աւելի շատ պատեհութիւններ ունի քան Պ. Փինէ։ Կարծողներ ալ կան թէ Պ. Փլէմլէն նոր Մենտէս Ֆրանս մը՝ պիտի դառնայ։

× Նոր վարչապետը ծնած է 1907ին, Ռուպէի մէջ։ Աւարտած է իրաւագիտական համալսարանը, ասպարէզ նետուելով իբրեւ փաստաբան։ Զինուորագրուած էր 1939ին, եւ պատերազմին մասնակցեցաւ պելժիական ճակատին վրայ։ Իր քաղաքական ասպարէզը սկսաւ՝ պատերազմէն ետք, ընտրուելով քաղաքապետական խորհուրդի անդամ Ստրազպուրկի մէջ։ Երեսփոխան ընտրուեցաւ Ստորին Հռենոսէն, եւ միշտ վերընտրուած է։ Առաջին անգամ կառավարութեան անդամ եղաւ 1946ին, իբրեւ օդնական հանրային առողջապահութեան նախարարի։ Մասնակցած է բազմաթիւ դահլիճներու, գրեթէ անընդհատ։ Անդրծովեան նախարար էր Փինէի դահլիճին մէջ (1952)։ Մասնագէտ է տնտեսական եւ մասնաւորապէս հողագործական խնդիրներու։ Հրատարակած է կարգ մը տնտեսագիտական գիրքեր։ Կորովի մարդու համբաւ կը վայելէ եւ տքնաջան աշխատող մըն է։

ԱՆԳԼԻՈՅ Երեսփ. ժողովը 214ի դէմ 254 ձայնով մերժեց այն օրինագիծը որ կը տրամադրէ մահապատիժը ջնջել հինգ տարուան համար։ Մերժեց, նաեւ, փոխել մահապատիժին տեսակը, կախաղան։

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

*

ՄԽԻԹԱՐԱՆՔ ···

Աշխարհի ջուջերն ալ կը սիրեն հին յուշեր քրքրել, երբ մեծ դէպք մը պատահի։

Մալենկովի անկումէն անմիջապէս ետք, երբ մառեշալ Բուլկանին յաջորդեց անոր, իսկ իրեն ալ՝ մառեշալ Ժուկով, իբրեւ նախարար ազգ. պաշտպանութեան, երկու ականաւոր դէմքեր տեսակ մը սփոփանք զգացին։

Առաջինը արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետն էր, Տոքթ. Ատենաուըր, որ յայտնեց թէ շատոնց կը ճանչնայ Բուլկանինը, թէ միասին աշխատած են Պերլինի մէջ, թէ···

Երկրորդը Մ. Նահանգներու նախագահն է, Այզընհաուըր կամ «Այք», որ փութաց պատմել թէ շատ սիրալիր յարաբերութիւններ ունէին մառեշալ Ժուկովի հետ։

Այն ատեն Պերլինի յաղթականը թանկագին գորգ մը նուիրած էր իրեն, եւ ինքն ալ Ամերիկա հրաւիրած էր իր զինակիցը։

Այս առթիւ հասկցուց թէ պատրաստ է նորէն հրաւիրելու։

Ո՞ւր էր որ այս կարգի յիշատակները կարենային բարեփոխել քաղաքական մթնոլորտը, վանելով թուխ ամպերը···

Դժբախտաբար քաղաքականութիւնը հազարգլխանի հրէշ մըն է որ կ՚այլասերէ մարդիկը, երբ դէմ դիմաց կուգան իրենց դիրքով եւ մանաւանդ··· զօրքով։

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը կը պատմէ թէ Բուլկանինի հետ ծանօթացաւ 1930ի սկիզբը, երբ ան Մոսկուայի քաղաքապետն էր, ինքն ալ՝ Քէօլնի։

— Շատ հաճելի խօսակից մըն էր···

Բայց, անմիջապէս անդրադառնալով.

— Ա՚յն ատեն···

Այո՛, ո՞րքան սիրալիր էին մարդիկ, ա՛յն ատեն, երբ միացեալ ճակատ կազմած էին, հասարակաց թշնամին խորտակելու համար։

Ճիշդ ինչպէս 1914 – 20ին, երբ օրուան ջուջերը նորէն միացեալ ճակատ կազմած էին, յանուն ազատութեան, արդարութեան եւ հաւասարութեան։ Երբ հրաշունչ խօսքեր կ՚արտասանէին, անողորմաբար ծաղկելով ցեղասպանութեան անմրցելի ախոյեանը։ Պաշտօնապէս նուիրագործելով զոհերուն անկախութեան իրաւունքը։ Նոյն իսկ դաշնագիր կնքելով եւ սահմանները ալ գծելով։

Ո՞ւր այն օրերը եւ այսօրուան անփառունակ նահանջը, ներմակ թէ կարմիր ճակատներու վրայ····

Մաղթենք որ օրուան հզօրները յաճախ քրքրեն իրենց յուշերը։ ՎԱՀԷ

ՆՈՐ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐ 16 ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ ՄԷՋՆ ԸԼԼԱԼՈՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

★

Երէկ անթելը հաղորդեց թէ Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդը որոշած է որ 16 հանրապետութիւնները ունենան իրենց արտաքին գործերու եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնները։

× Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը կը հաստատէ այս լուրը։ Մինչեւ հիմա, միայն Ուկրայնայի եւ Սպիտակ Ռուսիոյ հանրապետութիւնները արտաքին գործերու նախարարութիւն մը ունէին։ Նոր հրամանագրին համաձայն, Հայաստան ալ պիտի հաստատէ արտաքին գործերու նախարարութիւն մը, թէեւ 1945ին ալ ունէր։

Ցարդ 16 հանրապետութիւններէն ոչ մէկը ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւն՝ ունէր։

Գերագոյն խորհուրդը միեւնոյն ատեն վաւերացուց ութ նոր նախարարներու անուանումը։

Ինչպէս կ՚երեւայ, արտօնելով արտաքին գործերու նախարարութեան հաստատումը 16 հանրապետութեանց մէջ, Մոսկուա կուզէ չեշտել Խ. Միութեան դաշնակցային հանգամանքը եւ գոհացում տալ այդ հանրապետութեանց ազգային զգացումներուն։

Իրազեկներ կը կարծեն թէ արտաքին գործերու նախարարութիւններ հաստատելով, կարգ մը հանրապետութիւններ, ուր ժողովուրդին մեծամասնութիւնը իսլամ է, պիտի կրնան դեսպաններ նշանակել արաբական եւ ասիական երկիրներու մէջ։

ԱՆՕԳՈՒՏ Է ՋՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ ՄԸ ՀՐԱՒԻՐԵԼ

Այս պատասխանը տուաւ Անգլիոյ վարչապետը, Չըրչիլ, երեսփ. ժողովին մէջ, երբ աշխատաւորական երեսփոխանները կ՚առաջարկէին անմիջապէս բանակցիլ Խ. Միութեան հետ։ Չըրչիլ անգամ մը եւս հաստատեց թէ ինք համոզուած է որ Ջորսերու խորհրդաժողով մը չի կրնար յաջողիլ, քանի չեն վաւերացուած Փարիզի համաձայնութիւնները։ Կառավարութիւնը պիտի չարունակէ աշխատիլ այդպիսի ժողովի մը համար, բայց ներկայիս որեւէ արդիւնք չի յուսար այդ խորհրդակցութենէն։

Խ. Միութեան վարչապետին հրաժարումը եւ ուրիշ փոփոխութիւններ պահ մը զարմանք պատճառեցին Անգլիոյ մէջ, բայց այժմ պաղարիւնով կը դիտեն անցուդարձը։ Թունդ ձախակողմեան ընդդիմադիրը, Պիւըն, յօդուած մը հրատարակելով, Մալենկովի անկումին պատասխանատու կը համարի արեւմտեան դիւանագիտութիւնը, որ չուզեց նոր բանակցութիւններ կատարել Սթալինի յաջորդին հետ։ Վիճաբանութեանց ընթացքին նախորդ վարչապետը, Էթլի պնդեց որ դիւանագիտական ճամբով շօշափեն Մոսկուայի տրամադրութիւնները, ազատ ընտրութիւններ կատարելու համար Գերմանիոյ մէջ։

Անգլ. կառավարութիւնը համոզուած է թէ մառեշալ Բուլկանինի կառավարութիւնը պիտի շարունակէ ամէն միջոց փորձել, խափանելու համար արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը։ Չըրչիլ իր յայտարարութեան մէջ շեշտեց թէ Մոսկուայի մէջ կատարուած փոփոխութիւնները չեն կրնար ազդել իրենց հիմնական քաղաքականութեան վրայ, որ կը ձգտի արդար եւ տեւական խաղաղութիւն մը ապահովել, ինչպէս կ՚ըսէր Այզընհաուըր։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Հ. ՆԵՐՍԷՍ Վ. ԱԿԻՆԵԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Ինչպէս հաղորդած էինք արդէն, այսօր, շաբաթ, 12 Փետրուար, ժամը 3.30-ին պիտի տօնուի Հ. Ներսէս Վ. Ակինեանի յիսնամեայ գրական գործունէութեան յոբելեանը, Վիէննայի Մխիթարեան վանքի հանդիսասրահին մէջ, հովանաւորութեամբ արքահայր Մեսրոպ արք. Հապողեանի, որ պիտի կատարէ բացումը։ Յոբելենական յանձնախումբին կողմէ պիտի խօսի Եղիշէ Ծ. Վ. Իւթիւճեան։ Յոբելեարին կեանք՝ ու գործը պիտի ներկայացնէ Հ. Դոկտ. Վահան Ինգլիզեան։

Դեռ երէկ ստացանք յայտագիրը, ճոխ բովանդակութեամբ եւ գեղարուեստական բաժինով, — մեներգ, խմբերգ, արտասանութիւն եւն.։ Ի դիմաց գաղութին պիտի խօսի վարչութեան նախագահը, Պ. Ա. Վարդեան։

Յառաջի վաղուան թիւով քանի մը յօդուածներ՝ յոբելեարին կեանքի եւ գործունէութեան մասին։

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ԻՐԱՆԵԱՆ ԳԱՂՈՒԹԷ ՄԸ

●

ԱՂԱՋԱՐԻ

Կը մեկնինք դէպի Աղաջարի: Ասֆալ–թապատ լաւ ճանապարհի վրայ կը սուրայ մեր ինքնաշարժը: Մեր կողմը, ջուրը ծով է կտրած: Աստիճանաբար կը բարձրանանք եւ կը մտնենք լեռներու մէջ, հետեւելով զարձզարձիկ ճանապարհին: Անհաճոյ տափարակէն կ'ազատուինք եւ լիաթոք կը շնչեմ այս լեռներուն մէջ ...

Աղաջարիի շրջանը կը համարուի նաւ–թարդիւնաբերութեան սկզբնական վայրը: Հայ գաղութը կազմուած է 1936ին, ապա, 1945ին աւելի բազմացած:

Հայերը տեղաւորուած են երեք գլխաւոր վայրերու մէջ — Մէյտան Ջաֆար (Աղաջարի), Միանքու, եւ Ումուտիէ. Երեք վայրերու մէջ կ'ապրին մօտ 700 հոգի, մեծամասնութիւնը Ումուտիէի մէջ: Գլխաւորաբար Սպահանի եւ Ջհար Մահալի շրջանէն են: Եկեղեցի եւ դպրոց չկայ: Կան գիշերային դասընթացքներ, որ կը ղեկավարուի ծխական Խորհուրդի կողմէն: Հայ աշակերտուհիներու թիւը շուրջ 90 հոգի է: Ունին չորս ուսուցիչ եւ մէկ ուսուցչուհի: Այս գործին տարեկան պիւտճէն 3500 Թուման է: Ահվազի քահանան կը հովուէ նաեւ այս շրջանը: Եկեղեցական արարողութիւնը կը կատարուի ընկերութեան ակումբի սրահին մէջ: Մաշուրի նման, հողամաս գնելու եւ եկեղեցի կառուցելու դիմում կատարուած է նաեւ այստեղ: Յոյս ունին որ կը կարգադրուի:

Գոյութիւն ունին զանազան միութիւններ: Կանանց Միութիւն — 90 հոգի: Ջհար — Մահալի Հայրենակցական Ուսումնասիրաց Միութիւն: Մշակութային Միութիւն հարիւր անդամներով: Ումուտիէի մէջ ունին գրադարան, երկու հաբիւր նոր եւ մաքուր կազմուած գրքերով: Կը ստանան հետեւեալ թերթերը՝ «Հայրենիք», «Ալիք», «Արմենուհի», «Լուսաբեր», խնդրեցին որ իրենց ուղարկուի նաւ «Յուսաբեր»:

Նաւթի ճարտարարուեստը սկսած է այստեղ 1935ին: Պատերազմի ատեն որոշ դադարէ վերջ, վերսկսած է 1944ին: Նըւազած արտադրութիւնը նորէն վերսկսած է բարձրանալ: Այստեղի արտադրութիւնը նոյնպէս, նաֆթատար խողովակներով կը հասնի դէպի Մաշուր եւ Աբադան: Երեք վայրերու մէջ, ընդհանուր աշխատաւորներու թիւը 3500ի կը հասնի: Առաջին օտար մասնագէտներ սկսած են վերադառնալ արդէն:

Թէ Միանքուի եւ թէ Ումուտիէի մէջ շատ ջերմ եւ խանդավառ հանդիպումներ ունեցանք: Երգ, ճառ, արտասանութիւն եւայլն... Կը գանգատին որ մոռացութեան կուտան զիրենք եւ զուրկէն այցելող ընկերներ բնաւ չեն գար իրենց մօտ: Այսուամենայնիւ աւանդապահ, կարգապահ, լաւ փոքրիկ գաղութ մըն է:

ՄԷՍՋԷՏ – ՍՈՒԼԷՅՄԱՆ

Նորէն Ահվազ կը վերադառնանք: Եւ երկու ընկերներու ուղեկցութեամբ կը մեկնինք Մէսջէտ – Սուլէյման, նորէն ինքնաշարժով: Ճանապարհը հետզհետէ կը բարձրանայ, ու նորէն քիչ քիչ կը մտնենք լեռներու եւ ձորերու մէջ: Սիրուն է եւ հաճելի է: Երեկոյեան մութին՝ տեղ կը հասնինք:

Երկու օր գեղեցիկ արեւ է... եւ բլուրները արդէն կանաչ տեսք մը ունին: Մարտի սկիզբը բոլոր այս բլուրները կանաչներով կը ծածկուին: Այս բլուրներու լանջերուն վրայ, ետեւ ու առջեւ տարածուած են ընկերութեան շէնքերը, միատեսակ եւ ամէն յարմարութիւն ունեցող – կազ, ելեկտրականութիւն, տաք ու պաղ ջուր, վերջապէս հանգստաւէտ բոլոր պայմանները լրացնող:

Այստեղ նաֆթարդիւնաբերութիւնը սկսած է 1918ին: Երկաթեայ ցանկապատ մը կը ծածկէ զայն, առանձին արձանագրութիւնով եւ մաքուր ու խնամքով պահպանուած: 1914ին, արդէն նաֆթը կը սկսի հոսիլ խողովակներով: Այս խողովակները 2834 մղոն ճանապարհ կը կտրեն, նաֆթը հասցնելու Մաշուր եւ Աբադան:

1920էն սկսած, Հայերը եկած տեղաւորուած են: 1930ին Հայոց թիւը կը հաշուէին հինգ հարիւր շունչ, իսկ այսօր արդէն հազար հինգ հարիւր շունչ է: Հայ ազգաբնակչութեան 90 տոկոսը Սպահան Բերիա – Ջհար Մահալի շրջանէն են: Դպրոցի հիմնարկութիւնը սկսած են 1933ին իսկ եկեղեցինը 1935ին: Իրանի հայ դպրոցներու փակման շրջանէն յետոյ, նորէն վերաբացուած է 1951ին: Ներկայիս դպրոցը ունի չորս բաժանմունք: Մանկապարտէզի եւ նախակրթարանի հետ միասին կան 272 աշակերտուհիներ: Տեղաւորուած են ութը դասարաններու մէջ, բոլորն ալ ընդարձակ, մաքուր, լուսաւոր վիճակի մէջ: Կան տասը ուսուցչուհի եւ մէկ աւագ ուսուցիչ Զօրա Բժշկեան: Դպրոցի տարեկան պիւտճէն 35 հազար Թուման է եւ կը գոյանայ աշակերտ. թոշակներէն եւ զանազան ձեռնարկներէն: Սահմանուած է ծխական տուրք, որ պարտադիր կերպով կը գանձուի իւրաքանչիւր աշխատաւորէն ընկերութեան գրասենեակի կողմէն եւ կը յանձնուի ազգ. իշխանութեան: Պարտադիր տուրքը, ռոճիկի մէկ տոկոսն է, այդպէսով միայն ամսական կը գոյանայ 1300 Թ. հայ պաշտօնեաներէն եւ երկու հարիւր Թ. բանուորներէն: Գաղութը ունի իր քահանան — Տ. Մակար Աստուրեան: Ան ունի սահմանուած ռոճիկ եւ ձրի բնակարան:

Եկեղեցիէն եւ դպրոցական շէնքէն զատ, կը կառուցուի մէկ խոշոր սիրուն սրահ, որը աւարտելու վրայ է եւ պիտի արժէ 70 հազար Թուման: Դպրոցն ալ կ'արժէ երեսուն հազար Թուման: Մէսջէդ – Սուլէյման, Աբադանի հետ կապուած է Իրան – հնդկական (Սպահան) թեմին:

Կան զանազան միութիւններ: Մշակոյթի միութիւն, կանանց բարեգործական միութիւն, Ջհար Մահալի ուսումն. միութիւն, Բերիոյ Աղք. հիւանդանոցի միութիւն: Ազգ. իշխանութիւնը կը կազմեն ծխական խորհուրդ եւ դպրոցի հոգաբարձութիւն: Կը կատարեն ազգ. բոլոր տօնակատարութիւնները — Ապրիլին սգատօն, Վարդանանք, Մշակոյթի օր եւն.:

Գաղութը նիւթապէս բարձր վիճակ ունի եւ հաշտ ու խաղաղ մթնոլորտի մէջ է. շնորհիւ մեր ղեկավար ընկերներուն Աբադանէն յետոյ, երկրորդ կարեւոր հայկական կեդրոնն է Խուզիստանի մէջ: Այստեղ եւս մէկ խանդավառ հաւաքոյթ ունեցանք:

Իրանի հարաւակողմը տեղաւորուած այս մեր հայ բնկոյներու ճիգն ու զոհողութիւնը մշակոյթի մարզի մէջ, աւելի քան գնահատական է, կազդուրիչ ու խրախուսիչ:

Եթէ իրարու վրայ հաշուենք այս փոքր վայրերու (Աբադանէն զատ) դպրոցներու վրայ ծախսուած եւ իրենց տարեկան պիւտճէն, կ'ունենանք 175 հազար Թուման (մօտ հարիւր հազար լ. ոսկի): Այդքան ծանր բեռ եւ զոհողութիւն կարելի է գլուխ բերել միայն պետական միջոցներով:

Խոռմ – Շահրի վրայով կը վերադառնանք Աբադան, կտրելով Քարոն գետը, որուն մէջ կուգան կը թափին մեր Տիգրիսն ու Եփրատը, նշմարելի մէկ գիծ կազմելով ...

Ուրիշ առիթով, կը խօսինք Աբադանի մասին:

Տ. ԲԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

ՊԱՀԵՆՔ ՄԵՐ ԱՐԺԷՔՆԵՐԸ

●

ԽՄԲ.— Քալիֆոռնիոյ անկախ հայաթերթը, Մշակ, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ խմբագրականի մը մէջ (21 Յունուար).

Վերջին կէս դարու ընթացքին ով որ երկու բառ եւ կամ նախադասութիւն իրարու քով շարել կը սկսի, նոր գիւտ մը հնարողի նման իր առաջին փորձը կ'ընէ հայ լեզուին, բարբառին, աւանդութիւններուն եւ սովորութիւններուն վրայ: Այդպիսիները իրենք զիրենք լեզուագէտ եւ բանասէր կարծելով՝ հայկական անդաստանը լքուած, անցանկապատ այգի կարծելով ազգային աւանդութիւնները կ'արհամարհեն: Լեզուն հինցած, գիրերը՝ «աչքին վնաս պատճառող», բարբառը բռնծոյացած համարելով օտար գիրեր, օտար բառեր եւ օտար սովորութիւններ ներմուծելու ջատագովը կը հանդիսանան:

Ազգային նկարագիրը բնորոշող եւ մեր արժէքներու պահպանման եւ տեւականացման համար մեր հայրերը դարերու ընթացքին անսահման զոհողութիւններ բրած եւ արիւն թափած են: Մեր արդիականացածները սակայն մէկ հարուածով կը փորձեն դարերու նուիրագործած սրբութիւնները արխիւր նետել եւ կամ գանձարանը դրկել ...

Արդիականութենէ ճառող եւ անով հիացողները մեր արժէքներուն փոխարէն օտար բառեր, օտար գիրեր եւ աւանդութիւններ հրամցնել կը ջանան:

Օտար գիրերն ու բարբառները պիտի նսեմացնեն մեր արփազեղ դէմքը եւ խորտակեն ազգապահպանման սատար հանդիսացող մեր լուսեղէն վահանները:

Դարերով նուիրականացած եւ մեզի աւանդ ձգուած մեր սրբազան արժէքները կրնան նորութիւններէ ճառողներու հաճելի չըլլալ, բայց անոնք մերն են եւ մեր անգին գանձերը: Անոնք այնպիսի թանկագին գանձեր են որոնց հետ պէտք չէ որ խաղան այնպէս ինչպէս մանուկները կը խաղան շուկայիկ առարկաներու հետ ...

Մեր իրաւ լեզուաբաններն ու բանասէրները հայկաբաններուն հետ՝ մեր արժէքներու մասին ունեցած են զուրգուրանք եւ բերած են իրենց հիացումի եւ յարգանքի գնահատական բաժինը այն ժողովուրդին որ կերտած է այնքան գեղեցիկ բարբառներ եւ գիրեր:

Անգլիացի եւ Ամերիկացի բանասէրներ **եւ լեզուաբաններ** ամէն ճիգ ու ջանք կը թափեն իրենց լեզուին մէջ մէկ քանի փոփոխութիւններ մտցնել, բայց չեն յաջողիր: Ժողովրդային դժկամակութիւնը եւ ազգային ուրոյն նուիրականութիւններու նախանձախնդրութիւնը թոյլ չի տար որ դարերու նուիրականացած արժէքները մէկ կողմ դրուին:

Մեծ ազգեր երբ չեն ուզեր աւանդական արժէքները անտես առնել, չենք կրնար ըմբռնել թէ ինչո՞ւ համար մեզի նման կոտորակներու բաժնուած ժողովուրդի մը զաւակները պէտք է որ անտես առնեն իրենց սրբազան արժէքները եւ որդեգրեն այն ինչ որ օտար է:

Եթէ մեր հայրերը ազգային արժէքներուն վրայ նայէին այնպէս ինչպէս որ մեր օրերու նորութեան սիրահարները, մենք շատ բաներ կորսնցուցած պիտի ըլլայինք ազգային եւ տոհմային արժէքներէն եւ գիմագծէն:

Եթէ մեր գիրերը արժէք պիտի չներկայացնէին, ինչո՞ւ համար առաքելատիպ վարդապետները մտահոգուեցան անոնց գոյութիւնով:

Հիմա որ անհայրենիք եւ թափառական ժողովուրդ դարձած՝ մեր հիւրընկալուած երկիրներուն բարքերուն եւ սովորութիւն..

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (53)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

●

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԳ.

Եկէք մխիթարեցէք մեր խեղճ բարեկամին, իսկ ես կը գնամ մի քիչ հանգստանալու:

Բարի պառաւը առաջնորդեց ինձ դէպի ննջարանը, ուրեղ գիշերը Սառային գտայ հոգեվարք դրութեան մէջ՝ եւ ինքը հեռացաւ:

Դուռը բաց արի եւ կամաց ներս մտայ:

Գարեգինը նստած էր կնոջ դատարկ մահճակալի մօտ, ձեռները կրծքին խաչած եւ գլուխը կախ: Ինձ թուաց, թէ քնած է, բայց որ մօտեցայ, գլուխը կամաց բարձրացրեց եւ անքնութիւնից ուռած ու կարմրած աչքերը սեւեռեց վրաս: Երկար ժամանակ նայում էր դէմքիս անզգայացած մարդու անիմաստ հայեացքով, կարծես չկարողանալով գլխի ընկնել, թէ ով եմ, յետոյ ձեռքերը կամաց հեռացրեց կրծքից եւ ասաց շատ հանգիստ ձայնով.

— Հա, այդ դո՞ւ ես... նստիր:

Ու առանց տեղից վեր կենալու, առաջ քաշեց մօտը դրած մի աթոռ:

Լուռ սեղմեցի նրա ձեռքը եւ նստեցի:

— Դու գիտե՞ս, որ Սառան այլեւս չկայ, ասաց իր ցամաք, անկենդան հայեացքը սեւեռելով աչքերիս:

Ես կարողացայ միայն գլխով մի դրական շարժում անել, թէ գիտեմ, փղձուկը բռնել էր կոկորդս, եւ չկարողացայ որեւէ խօսք արտասանել:

— Ներս տարան, մորթեցին, ինչ արին, չգիտեմ, եւ դուրս բերին մեռած, շարունակեց Գարեգինն այնքան հանգիստ ձայնով, որ կարծես իրեն չվերաբերող եւ մի հասարակ բան էր պատմում: Յետոյ գիտե՞ս ինչ, այն բժշկին. որ մորթել էր նրան, տեսայ իր կաբինետում կաթով թէյ խմելիս: Շատ զարմացայ: Մէկ ալ ինչ զարմացրեց ինձ. տուն որ գալիս էի, տեսնում արեւը լուսաւորում է առաջուայ պէս, մարդիկ անցուդարձ են անում փողոցում, խանութները բաց են սովորականի պէս, մի խօսքով՝ ամէն բան, ինչպէս ամէն օր, եւ ոչ մի փոփոխութիւն: Մինչդեռ ես կարծում էի, թէ ոչինչ չկայ. վերջ, մութ, խաւար ... Ապշելու բան է, չէ՞:

— Գիտե՞ս ինչ, Գարեգին, ասացի ես, դիտելով նրա անքնութիւնից ուռած, բորբոքած աչքերը եւ դեղնած դէմքը, դու յոգնած ես եւ չես քնել, մի քիչ որ պառկես հանգստանաս, լաւ կը լինի:

— Հա, ես էլ հէնց այդ պիտի ասէի, վրայ բերեց նա. ինձ աւելի այն է զարմացնում, որ ես էլ, գիտեմ առաջուայ պէս պիտի ուտեմ, ման գամ, քնեմ, հանգստանամ, որպէս թէ ոչինչ չի պատահել, որպէս թէ այս կէս տարուայ կեանքը մի քաղցր երազ էր, որ եկաւ ու անցաւ, որպէս թէ Սառան մի հրաշալի տեսիլ էր, որ մի վայրկեան երեւաց աչքիս ու հանդաւ անհետ ...

Վերջին խօսքերի վրայ նրա ձայնը դողաց, խլացաւ եւ յանկարծ կտրուեց: Նա խոնարհուեց ծնկների վրայ, եւ նրա գլուխը ցած ընկաւ թուլացած: Երկար ժամանակ այդպէս մնալուց յետոյ նորից շտկըւեց եւ նայեց ինձ:

— Փարատիր, խնդրում եմ իմ տարակուսանքը, եթէ կարող ես, ասաց նա: Այս մասին էի մտածում, որ դու եկար: Ասա խնդրեմ, ո՞րն է աւելի կարեւոր — մա՞րդը, կենդանի արարածը, թէ իրը. հոգի՞ն թէ նիւթը:

— Ինչո՞ւ ես հարցնում այդ:

— Ինչո՞ւ:

Իր թափառուն հայեացքը ման ածեց սենեակի մէջ, վեր կացաւ եւ սկսեց մէկ–մէկ մատնանշել:

— Ահա այս մահճակալը, որի վրայ պառկած էր նա, ահա այս հողաթափերը, որ հագնում էր առաւօտները, երբ վեր էր կենում. ահա այս գլխարկը, այս սանտրերը, այս ծամկալները, այս մատանիները, այս բոլոր լաթերն ու իրերը, որոնք պատկանում էին նրան, որոնց նմանը ինչքան ուզում ես՝ կարող ես ճարել, որոնք իրենց արժէքից աւելի բան չարժեն, այս բոլորը կան ու կը մնան, եթէ պահես, իսկ նա, որ մեզ պէս խօսում, մտածում, ման էր գալիս, որը մարդու ձեռքով շինուած մի իր չէր, որը մի հատ էր ամբողջ մարդկութեան մէջ, որի նմանը չես գտնի աշխարհիս եւ ոչ մի տեղ, իսկ նա չկայ այլեւս եւ չի լինի երբեք: Ի՞նչ է նշանակում այս, որ այս ծամկալը աւելի կարեւոր է եւ անմա՞հ, քան թէ նա, որ բնութեան ստեղծագործութեան անզուգական մի հրաշակերտ էր, քան թէ այն սիրտը, որ բաբախում էր նրա կրծքում, քան թէ այն հոգին, որ այնպէս փոթորկւում էր նրա մէջ: Ի՞նչ է այս, — ծա՞ղր, թէ այնպիսի մի բան, որի առջեւ մարդու ուղեղն ուրիշ բան չունի անելու, եթէ ոչ միայն ծառանալ...

Դեռ երկար ժամանակ խօսում էր այդ մասին, մերթ յուզուելով, մերթ փիլիսոփայական հանգստութեամբ, շարունակ դիմելով իրեն յատուկ մանկամիտ համեմատութիւնների, երբ վերջապէս առայ նրա թեւը եւ, նորից յորդորելով, որ մի քիչ հանգստանայ, տարայ նրան իր առանձնասենեակը, որպէսզի հեռացրած լինէի կնոջ սենեակից, ուր ամէն ինչ յիշեցնում էր Սառային եւ այնքան յուզում նրան:

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ

ՄԱՌԵՇԱԼ ԲՈՒԼԿԱՆԻՆ

★

Խ. Միութեան նոր վարչապետը, մառեշալ Նիկոլա Ալեքսանդրովիչ Բուլկանին ծնած է Նիժնի Նովկորատ (այժմ Գորքի) 1895ին, բանուոր ընտանիքէ: Իր ուսումը առած է Արհեստագիտական դպրոցի մը մէջ: 1917 Փետրուարի յեղափոխութենէն ետք, երբ կը կազմակերպուէր Հոկտեմբերին բոլշեւիկեան յեղափոխութիւնը, մըտաւ Լենինի եւ Սթալինի կուսակցութեան մէջ:

Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան յաղթանակէն քիչ ետք, երբ բազմաթիւ ներքին թէ արտաքին ուժեր կը շարունակէին պայքարը, Կուսակցութիւնը Բուլկանինը կը ղրկէ աշխատելու Ռուսիոյ Արտակարգ Յանձնախումբին (Չեկա) մէջ:1918էն 1922 մնաց Յանձնախումբի պատասխանատու պաշտօնին մէջ:

Բոլշեւիկեան յաղթանակէն ետք երբ սկսաւ տնտեսական վերաշինութիւնը, Բուլկանինի յանձնուեցան տնտեսական աշխատանքներ: 1922էն 1927, պատասխանատու պաշտօններ վարեց ազգային տնտեսութեան բարձրագոյն խորհուրդի կազմերուն մէջ:

1927ին Բուլկանին տնօրէնն էր Մոսկուայի ելեկտրական գործարանին: 1931 Յունուարին նախագահ ընտրուեցաւ Մոսկուայի աշխատաւորներու Գերագոյն Խորհուրդին: 1937 Յուլիսին նշանակուեցաւ նախագահ Ռուսիոյ Դաշնակցային Հանրապետութեան Ժողովուրդի գործավարներու Խորհուրդին (վարչապետ):

1938էն 1941, փոխ-վարչապետ է Խ. Միութեան, եւ միեւնոյն ատեն նախագահ Պետական Դրամատան տեսչութեան:

1941ին, երբ ծագեցաւ գերմանեւռուս պատերազմը, ընդդէմ Գերմաններուն Բուլկանին նշանակուեցաւ ղեկավար զինուորական գործունէութեան: 1941էն 1943 անդամ էր զինուորական Խորհուրդին՝ Արեւմտեան ճակատին վրայ: Անկէ ետք, անդամ եղաւ զինուորական խորհուրդի Պալթեան երկրորդ ճակատին եւ Պելոռուսիոյ առաջին ճակատին:

1944ին նշանակուեցաւ անդամ Ազգ. Պաշտպանութեան կոմիտէին եւ օգնական նախարար Ազգ. Պաշտպանութեան, իսկ 1947ին նախարար Խ. Միութեան զինեալ ուժերուն եւ փոխ-վարչապետ:

Համայնավար կուսակցութեան ԺԻ. համագումարին, Բուլկանին անդամ ընտրուեցաւ Կեդր. Կոմիտէի, իսկ 1948 Փետրուարին՝ անդամ Քաղաքական Բիւրոյին:

1952 Հոկտեմբերին, կուսակցութեան ԺԹ. համագումարին անդամ Կեդր. կոմիտէի նախագահութեան: 1954 Ապրիլ 27ին նշանակուեցաւ առաջին փոխ-վարչապետ: Եւ նախարար պաշտպանութեան:

Մառեշալ Բուլկանին անդամ էր այն խորհրդային պատուիրակութեան, որ վերջերս մասնակցեցաւ Փեքինի մէջ չինական Ժողովրդական Հանրապետութեան տարեդարձի հանդէսներուն եւ նոր համաձայնութիւններ կնքեց չինական կառավարութեան հետ:

Այդ այցելութեան ատեն իրեն կ՚ընկերանային Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Խրուշչեւ եւ ներքին առեւտուրի նախարարը, Ա. Միկոյեան: Պատուիրակութիւնը վերադարձին ուսումնասիրեց խոպան հողերու մշակման խնդիրը, Վլատիվոստոկէն մինչեւ Ուրալ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱԶԳ. ԿԵԱՆՔԸ ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Երբ 1927ին քանդուեցաւ Քամփ. Օտոնյի գաղթակայանը, մաս մը Հայեր Սէնթ Անթուանի մէջ ամայի եւ խոպան հողամասեր գնելով, սկսան բնակարաններ շինել: Չմոռցան կառուցանել նաեւ փոքրիկ մատուռ մը (Ս. Թադէոս), որուն օծումը կատարեց Պալաքեան եպիսկոպոս 1928ին:

Փողոցները թափառող հայ մանուկները սկսան յաճախել չորեքշաբթի հինգ օրերը, սորվելու համար մայրենի լեզուն: Կիրակի օրերն ալ տեղի կ՚ունենային եկեղեցական արարողութիւններ: Այսպէս շարունակուեցաւ մինչեւ 1939, երբ Բ. Աշխարհամարտին հետեւանքով ամէն ինչ տակն ու վրայ եղաւ: Այն ատեն ունէինք մինչեւ հարիւր յիսուն աշակերտներ, եւ կարող ուսուցիչներ: Բաւական թիւով հայ երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ հայերէն գրել կարդալ սորված էին:

Պատերազմի ընթացքին միայն կիրակի օրերը եկեղեցական արարողութիւններ կը կատարուէին, մինչեւ 1945:

Ազատագրումէն վերջ թաղին բոլոր կազմակերպութիւնները ջանք չխնայեցին, վերակենդանացնելու համար դպրոցական կեանքը: Սակայն բոլոր ջանքերը մնացին ապարդիւն: Կարճ ատեն մը, 1949–1951 ուսուցիչ Թադէոսեանի պաշտօնավարութեան շրջանին՝ մօտ հարիւր աշակերտներ սկսած էին հետեւիլ մայրենի լեզուի դասընթացքին, շաբաթական երեք օր: Այն ատեն կազմուած էր նաեւ երգչախումբ մը, «Շնորհալի»: Սակայն այս ալ երկար չտեւեց եւ օր մը ուսուցիչը անբաղձալի համարուելով տեղական իշխանութեանց կողմէ այլուր փոխադրուեցաւ:

Այժմ դարձեալ ամէն հիգ կը թափուի, մայրենի լեզուի դասաւանդութեան համար, բայց հազիւ քսան աշակերտներ կը հետեւին, այն ալ միայն հինգշաբթի օրերը: Քանի քանի անգամներ թախանձագին կոչեր ուղղուեցան ծնողքներուն, բայց անօգուտ:

Սէնթ Անթուանի եւ շրջանի հայութիւնը ընդհանրապէս եղած է եկեղեցասէր: Մինչեւ այսօր, ոչ մէկ, նիւթական ու բարոյական զոհողութիւն չեն խնայած, վերաշինութեան թէ բարեզարդութեան համար: Պատերազմի ամէնէն տաղնապալի օրերուն, 1943ին, մեծ զոհողութեամբ մատուռը օժտեցին ելեկտրական լոյսով: Խորաններու եւ կամարներու շինութեան համար ծախսեցին մօտ հարիւր հազար ֆրանք, առանց արտաքին ոեւէ օժանդակութեան: Հոգեւոր հովիւն ալ ապրուստն ալ ապահովեցին:

Սակայն հոգեւոր հովիւը Ամերիկա մեկնեցաւ և մէկ տարի եկեղեցին գոց մնաց: Յետոյ դիմում կատարուեցաւ Արտաւազդ արք.ի, որ 1949ին Մայիս 20, Փրատոյի մայր եկեղեցւոյ մէջ, ձեռնադրեց Ներսէս քահանայ Կատարինեանը: Այնուհետեւ վերսկսաւ ազգ. կեանքը: Այժմ ամէն կիրակի եկեղեցին լեցուն է հաւատացեալ ժողովուրդով եւ քահանան հոգեշունչ քարոզներ կուտայ: Վերջին հինգ տարիներու ընթացքին զանազան շինութիւններ կատարուեցան: Անցեալ Յուլիս մէկին սկսաւ եկեղեցւոյ ընդարձակումը, զանգակատան եւ վերնատան շինութեամբ, մօտ մէկ միլիոն ֆրանք ծախքով, որուն մօտ չորս հարիւր հազար ֆրանքը ճարուեցաւ Սէնթ Անթուանի եւ շրջանի ժողովուրդին զոհաբերութեամբ: Եկեղեցին ներկայիս ունի մօտ 250.000 ֆրանքի պարտք մը: Կը յուսան վճարել Զատիկի վերջ, շնորհիւ թաղեցիներու համերաշխութեան:

Այսօր նախկին մատուռը, դարձած է գեղեցիկ եկեղեցի մը եւ ամէն օր կը հնչէ կոչնակը: Ունինք լաւ կազմակերպուած դպրաց դաս մը, մօտ քսան անդամներով եւ անդամուհիներով: Ամէն կիրակի պատարագի արարողութիւնները տեղի կ՚ունենան բազմաձայն, ընկերակցութեամբ երգեհոնի:

Թաղը ունի 392 ընտանիք (1875 անձ): 1954ի ընթացքին կատարուած են պսակադրութիւն 17 (երկուքը խառն), մկրտութիւն 42: Մահերու թիւն է 18:

ԹԱՂԵՑԻ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

•

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Կիրակի օր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Կառվարենց» մասնաճիւղը, ներկայացուց Պ. Գրիգոր Վահանի «Բախտին անիւը»:

Մեծ բազմութիւն մը լեցուցած էր սրահը: Ներկայացումը անցաւ շատ յաջող, հակառակ անոր որ բոլոր դերակատարներն ալ Նոր Սերունդէն էին, կը տիրապետէին իրենց դերերուն: Հաճելի էր լսել մայրենի լեզուն այս երիտասարդներու բերնէն ճշգրիտ առոգանութեամբ, առանց զգացնելու որ օտարութեան մէջ հասակ են նետած: Պէտք է ըսել թէ շատ բան կը պարտին ղեկավար Մ. Շիշմանեանի որ երկար ժամանակէ վեր կը հետեւի անոնց քայլերուն: Չեմ ուզեր խճողել «Յառաջ»ի սիւնակները գատ գատ յիշելով անունները, սակայն կարելի չէ չյիշել Օր. Մառի Տարաքճեանը, մեր անմոռանալի ընկեր Գ. Կառվարենցի քեռորդին: Այնպիսի խաղարկութիւն մը ունեցաւ իր ըսպասուհիի դերով որ ամէնուն ուշադրութիւնը գրաւեց:

Նոր Սերունդի անդամները իրենց յաջող խաղարկութեամբ չտաշուած ապտակ մը տուած եղան այն բոլոր ծուռբերաններուն որոնք փսփսուքներ կը տարածէին դուռնէ դուռ:

Ներկայացումէն ետք ջերմ ծափերու մէջ բեմ հրաւիրուեցաւ թատերախաղին հեղինակը, Պ. Գրիգոր Վահան, որ յայտարարեց.— «Բախտին Անիւ»ը ներկայացուած է շատ մը վայրերու մէջ, սակայն ոչ մէկը այն տպաւորութիւնը գործեց վրաս որքան այս օրուանը: Կը տարակուսէի որ օտարութեան մէջ մեծցած այս երիտասարդները այսքան յստակ առոգանութեամբ խաղարկութիւն մը պիտի ունենային»: Եւ խօսքը վերջացուց նորանոր յաջողութիւններ մաղթելով: Ասպա մէկ երկու խօսքով ալ պանծացուց յիշատակը Գ. Կառվարենցի:

Քանի մը թերութիւններ.— Նախ՝ կազմակերպիչները մշակուած յայտագիր մը չունէին: Երգչախումբ մը հրաւիրուած էր, բայց առանց բեմ հանելու յայտարարեցին թէ գեղարուեստական բաժինը վերջացած է: Երկրորդ՝ հարկ է նախապէս որոշել թէ ով պիտի վարէ բեմին յատուկ աշխատանքները, որպէս զի կարգ-կանոնը չխանգարուի:

Չանց կ՚առնեմ ուրիշ կարգ մը պարագաներ:

Ներկայացումէն ետք սկսաւ խնջոյքը: Բազմութիւնը այնքան շատ էր որ երիտասարդ զոյգեր պարելու հնարաւորութենէ զրկուեցան: Կը յուսանք թէ շօշափելի գումար մը գոյացած է եւ պիտի կրնան հոգալ իրենց հինգշաբթի օրուան դասընթացքի ծախքերը:

Օ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

ներուն ազդեցութեան տակ կ՚ապրինք, շատ աւելի պէտք ունինք մեր արժէքներու պահպանման:

Լեզուն, բարքերն ու սովորութիւններն են, որ ազգերը իրարմէ կը զանազանեն: Եթէ մենք կորսնցնենք մեր լեզուն եւ աւանդութիւնները, մենք ալ պատմութեան կարգը պիտի անցնինք շատ մը հին ազգերուն նման:

Մեր արժէքները, ինչպէս անցեալին, նոյնպէս հիմա ալ մեր լուսեղէն պահպանակները պիտի ըլլան եթէ միայն մենք ըմբռնենք մեր հայրերուն մեզի աւանդած այդ արժէքներուն իմաստն ու նշանակութիւնը:

Ամէն հարազատ Հայու անյետաձգելի պարտականութիւնն է նախանձախնդրութիւն ցոյց տալ իր պատմական արժէքներուն հանդէպ: Մեր ցոյց տուած անտարբեր կեցուածքը ու անփոյթ ընթացքը ազգապահպանման տեսակէտէն շատ աղէտաբեր պիտի ըլլայ երբ մենք անտարբերութեան քունով քնանանք...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (75)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

•

Հնարաւորութիւն չունէինք, սակայն, կանխելու գալիք աղէտը: Թէեւ մեզանից ոչ մէկը չէր ուզում հեռանալ մեր ժողովուրդից, բայց ինչպէ՞ս չհեռանայինք, երբ փամփուշտ չունէինք:

Այդպէս տխուր խորհրդածութիւններ անելով շարունակում էինք մեր ճանապարհը: Թողել էինք մեր ետին «Ուզունի-Քարեր»ը: Հրացանի ձայները դադարել էին: Դատուան գիւղի սահմաններն մէջ էինք:

Մեր յառաջապահները եկան եւ լուր տուին, որ Տելեմաքի սուրհանդակները եկել են մեզ դիմաւորելու եւ առաջնորդելու գիւղ:

Անդրանիկ մի քանի հարցեր տուաւ.

— Գիւղին մէջ ոստիկաններ կամ զինուորներ կա՞ն:

= Ոչ:

— Տելեմաքը ո՞ւր է:

= Ծովեզերքում սպասում է ձեզ:

— Խուզարկա՞ծ էք Աւերակ բերդը, որ բլուրին վրայ է, գիւղին մօտը: Այժմ պահապաններ ունի՞ք:

= Ճանապարհ դրինք մեր երիտասարդները դէպի ուրիշ գիւղեր: Այժմ բլուրի վրայ կան միայն մի քանի պառաւ կիներ, որ հսկում են ճանապարհներին:

— Քանի՞ նաւեր կան ծովի վրայ:

= Երկու:

— Գիտե՞ն մեր մասին, որ ծովափ պիտի գանք եւ նաւերը գրաւենք:

= Այդ մասին ոչինչ գիտեն:

— Ուրեմն, ընկէք առաջ: Քալեցէք արագ արագ, աղմուկ չհանէք: Ուշադիր եղէք: Զօրս կողմերնիդ աչք պատցուցէք:

Խումբը ճանապարհ ընկաւ նորէն:

Տղաներն էլ, եկուորների նման, չգիտէին թէ՝ ի՞նչ էին ծրագրած խմբապետները: Մի քանիսը եկան եւ յայտնեցին. «Փամփուշտ չունինք: Եթէ մի բան պատահի կռուելու հնարաւորութիւն չունինք»: Այդ տղաները դեռ ճարպիկներն էին. մտածում էին վաղուան կռուի մասին: Կային նաեւ այնպիսիները, որոնք դիրքէ դիրք վազելով այնքան յոգնած էին, որ սպասում էին թէ մի քիչ պիտի հանգստանան եւ ապա իրենց կարիքների մասին պիտի խօսեն: Ինչպէս ըսի, կէս օրից վերջ թէեւ կռիւը ուժգին չէր, բայց այդ վիճակի մէջ ֆետայիները ժամանակ չէին ունեցել մի բան ուտելու: Մի քանիսը խօսում էին իրանց սովածութեան մասին: Աչքի ընկնող ֆետայիներ էին՝ Կորիւն, Սէյտօ, Պօղոս, Վարդան, Ասատուր, Հասրաթ, Արօ, Փոքրիկ Արամ եւ ուրիշներ: Դրանցից ամէն մէկը կրնար խումբ մը կառավարել:

Անդրանիկը Գէորգ Չաւուշի հետ խումբին առաջէն էին գնում: Խօսում էին այդ օրուան կռիւից յետոյ Թուրք կառավարութեան պատրաստած փորձանքների մասին:

Եթէ մթութեան մէջ կարելի լինէր տեսնել նրանց դէմքերը, անպատճառ պիտի տեսնէինք այն զայրոյթը, որ խռովում էր հերոսների հոգին: Երէկ նրանք մտածում էին միայն յաղթանակի մասին: Իսկ այսօր երեւակայում էին վաղուան մռայլ պատկերը, և մրմնջում են. «Տէր, դառնութեան այդ բաժակը անցուր մեր թշուառ ժողովուրդից»:

Հասանք Դատուանի նաւահանգիստը, ուր մի աւելի յուզիչ տեսարան պարզուեցաւ մեզ:

Նաւերը բաց ծովի վրայ էին: Թշնամին ձեռքը դեռ հոն չէր հասներ: Ան տակաւին լեռներումն էր իր բոլոր ուժով: Նա դեռ գիւղերը չէր իջած: Նա հսկում էր, պահում էր ամէն մի արահետ, կածան, որպէսզի ֆետայիները չկարողանային խոյս տալ: Նա դեռ հաւատում էր յիմարաբար, որ ֆետայիները տակաւին իրենց դիրքերի մէջ էին եւ կը սպասէին վաղուան արեւածագին՝ դարձեալ կռուի դուրս գալու համար: Ահա այդ պատճառով իսկ դեռ չէին մտել հայ գիւղերը, եւ ոչ էլ ձեռք տուել այդ նաւերին:

Այժմ մենք ուզում էինք գրաւել նաւերը, դուրս գալ բաց ծով եւ մի գեղեցիկ գիշեր էլ ցամաք ելլել Վանի եզերքը:

Այո, այդ գեղեցիկ եւ փրկարար միտք էր: Բայց ո՞վ էր այն Հայը, որ կարողանար ասել հայ մանուկներին եւ հայ կիներին. «Դուք դուրս ելէք, որ մենք նաւ նստինք եւ հեռանանք, որպէսզի վաղը Թուրքերը չկարողանան մեզ ձեռք ձգել»:

Զարհուրելի էր մեզ համար այդպիսի մի առաջարկ: Բայց ի՞նչ անել: Եթէ գոնէ մի օրուան կամ երկու օրուան կռուելու համար ռազմամթերք եւ պաշար ունենայինք, ուրախութեամբ ցամաքի ճամբով դէպի Կաւկաս պիտի երթայինք: Մինչդեռ մենք ոչ փամփուշտ ունէինք եւ ոչ ուտելիք:

Ժամանակը ուշ էր: Որքան այդտեղ երկար մնայինք, այնքան վտանգը պիտի մօտենար, մանաւանդ որ մեր հաւաքավայրը այդ շրջանի ամենավտանգաւոր կէտն էր: Մի բլուր երկարացել էր ծովի մէջ, եւ մենք բլուրին դէպի ծով երկարած կողմն էինք: Եթէ թշնամին նկատէր մեզ եւ գիւղը գրաւէր, մեզ բոլորս ծով կը թափէր կամ կը կոտորէր մի քանի ժամուան մէջ:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ԱՌԱՅԺՄ ԼԱՒԱՏԵՍ ԵՆ

Թէ Անգլիոյ եւ թէ Մ. Նահանգներուն մէջ այժմ աւելի հանդարտութեամբ կը դատեն Խորհրդային Միութեան մէջ կատարուած փոփոխութիւնները։ Չի կարծուիր որ քաղաքականութիւ-նը բոլորովին փոխուի։ Ընդհականակն, այնպաւորութիւնը կը տիրէ թէնուազած չեն խաղաղութեան յոյսերը։ Իրադեկներ աւելի շատ ներքին պատճառներու կը վերագրեն Մալենկովի հրաժարումը։ Օտար մամուլը մեծ մասով լաւատես կ'երեւայ։ «Թայմզ» կը բացատրէ իր վերջին խմբագրականով. — «Որքան ալ վճռական տրամադրութիւններ ունենան Մոսկուայի նոր վարիչները, ստիպուած են դիմագրաւել մեծ դժուարութիւններ։ Առաջարկուած հնգամեայ ծրագիրը 25 առ հարիւր յաւելում կը նախատեսէ արտադրութեանց համար, մինչեւ 1960։ Եթէ այս ծրագիրը իրագործուի, բացառիկ դէպք մը պիտի ըլլայ։ Բայց միամտութիւն է ենթադրել թէ տակաւին անմշակ հողերու ցորենի արտադրութիւնը աւելի բարձր պիտի ըլլայ, քան մշակուած հողերու արտադրութիւնը»։

Ուրիշ թերթեր ալ դիտել կուտան թէ «մառեշալներու շրջանը անպատճառ պատերազմի շրջան չի նշանակեր։ «Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի կարծիքով, խորհրդային զօրավարները «իրատես մարդիկ են եւ երբեք արկածախնդրութեան պիտի չդիմեն, եթէ Արեւմուտքը իրենց ներկայանայ իբրեւ վճռական եւ հզօր հակառակորդ մը»։

Ամերիկեան թերթերն ալ կը կարծեն թէ մառեշալ Ժուկով եւ իր գործակիցները կարեւոր դեր մը պիտի կատարեն Մոսկուայի քաղաքականութեան մէջ, բայց «փորձառութեամբ գիտեն թէ ինչ ահաւոր քանդումներ կրնայ պատճառել արդիական պատերազմը, մանաւանդ հիմա որ հիւլէական զէնքեր ալ կան»։

× Մ. Նահանգներու պաշտօնական շրջանակներուն մէջ սնապարծութիւն կը նկատեն Մոլոթովի այն յայտարարութիւնը թէ Խ. Միութիւնը Ամերիկայէն առաջ անցած է հիւլէական զէնքերու արտադրութեամբ։ Միւս կողմէ, գիտնական մը, Լէփ, որ մասնակցած է առաջին ջրածին ռումբի շինութեան, կ'ըսէ թէ 1954 մարտին փորձուած ամերիկեան ջրածին ռումբը կրնայ սպաննել ամէն արարած 25 քիլոմեթր տարածութեան վրայ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԾԱՅՐ. ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ հասած լուրերու համաձայն, Թաշէն կղզիներուն պարպումը վերջացած կը համարուի։ Քանդուած են կղզեխումբին ամրութիւնները։ Տեղափոխուած քաղաքացիները Ֆորմոզա հասած են։— Զանկ Քայ Շէք, ազգայնական Չինաստանի նախագահը, յայտարարութիւն մը հրատարակեց որով պատիժ կը պահանջէ համայնավար նախայարձակներուն դէմ։ Մոսկուա տրամադիր կ'երեւայ միջին ճամբայ մը գտնելու։

ՎՃՌԱԲԵԿ ատեանը մերժեց ջնջել նախկին գերման զօր. Օպերկի եւ օգնականին՝ Քնոխընի մահապատիժը, որեւէ անկանոնութիւն չտեսնելով դատավարութեան մէջ։

ԱԶԳ. ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ գաղտնիքներու յայտնութեան առթիւ ամբաստանուած էր լրագրող մը, Պարանժս։ Իր փաստաբանները բողոքագիր մը ուղղեցին դատաւորին, ըսելով թէ «արդարութիւնը նոյնը չէ ամէնուն համար», հետեւաբար չեն կրնար պաշտպանել իրենց փոխանորդեալը։ Պարանժս, որ բանտարկուած է, որոշեց ծոմ պահել։

ՋԻՒՆԱԿՈՅՏԵՐԸ մեծ աւերներ կը գործեն գաւառի մէջ։ Հողը կը սահի շատ մը վայրերու մէջ։ Ռոնի, Հռենոսի եւ Սէնի յորդումները դանդաղած են։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Երեսփ. Ժողովը կարգ մը պայմաններ կ'առաջարկէ, Սարի մասին կնքուած համաձայնութիւնը վաւերացնելու համար։ Կը պահանջէ որ Ֆրանսական վարչութիւնը քաշուի, ընդհ. քուէարկութենէն առաջ եւ կատարեալ ազատութիւն շնորհուի բոլոր գերման կուսակցութեանց։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ վարչապետը խոստացաւ Լիբանան այցելել, նախագահ Շամունի այցելութենէն ետք։

Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Թատերական ներկայացումները տեղի պիտի ունենան կիրակի 13 Փետրուարին, կէսօրէն վերջ ժամը ճիշդ 4ին։

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Ն. Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Զաւարեան ենթակոմիտէի, նախաձեռնութեամբ Պոմոնի «Քրիստափոր» խումբի։

Շաբաթ, 26 Փետրուար, ժամը 21էն մինչեւ լոյս Պոմոնի «Սահակ – Մեսրոպ» վերանորոգուած սրահին մէջ։

Կը նախագահէ ընկեր ԺԱՆ ՊԺԵԱՆ

Գեղարուեստական ընտիր եւ ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ հանրածանօթ նուագախումբի ՆՕ ԱԼՊԱ եւ իր սօլիստները։

Եւրոպական եւ հայկական պար։ Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆՈՐ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հովանաւորութեամբ Լիոնի եւ շրջանի Ազգ. Միութեան Կեդր. վարչութեան։

Ի նպաստ եկեղեցւոյ եւ դպրոցի շինութեան ֆոնտին։

Ղեկավարութեամբ Պ. Յարութիւն Պիլէմճեանի, հսկողութեամբ Պ. Ղեւոնդ Գայթանճեանի, կազմակերպութեամբ խումբ մը եկեղեցասէր երիտասարդներու, այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, սինեմա Փաքսի մէջ, (՝ախկին Էմիլ Զօլա սրահը), 127 ռիւ Պուալօ, Լիոն։

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուի

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ԸՆՏԱՆԻՔԸ

Ֆրանսահայ կեանքէ առնուած խիստ ծիծաղաշարժ երեք արարով կատակերգութիւն մը։

Տոմսերու գիներն են.— Ա. կարգ 250 ֆրանք, Բ. կարգ 200 ֆրանք։

Խճողումի տեղի չտալու համար կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը։

Յարգելի հայրենակիցներ.— Այս ներկայացման հասոյթը կրկին պիտի յատկացուի մեր բոլորին ցանկութիւնը եղող եկեղեցւոյ եւ ազգային տան շինութեան ֆոնտին։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՆԴԱՐԱՑԻՆԵՐՈՒ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Սալօն Սապաթիէի շքեղ սրահներուն մէջ, Շաբաթ փետրուար 19, ժամը 22էն մինչեւ լոյս։

Նուագախումբ.— Ալ – Մօն եւ իր խումբը։

ՏԷՍԻՆԻ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Տէսինի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ մօտերս տեղի պիտի ունենայ ժողովրդային ընդհ. քուէարկութիւն, Կրօն. Ընկ. վարչութեան ընտրութեան համար։ Արձանագրութեան պայմանաժամ որոշուած է մինչեւ 26 Մարտ։

Ծրագիր կանոնագրի տրամադրութեան համաձայն, քուէարկութեան մասնակցելու համար պէտք է լրացնել հետեւեալ պայմանները.— ա) Քուէարկութեան կրնան մասնակցիլ այն այրերը՝ որոնք 21 տարիքը լրացուցած են։ բ) Կը պատկանի Հայ Առաքելական ուղղափառ եկեղեցւոյ։ գ) Մէկ տարիէ ի վեր Տէսին կը բնակին։ դ) Վճարած են հարիւր Ֆր. իբրեւ արձանագրութեան տուրք։

Վստահ ենք թէ գաղութը անխտիր պիտի մասնակցի այս քուէարկութեան՝ ընտրելու համար Կրօն. ընկերակցութեան օրինաւոր վարչութիւնը։

Քուէարկութեան արձանագրող յանձնախումբ՝ Վահան Յակոբեան, Սարգիս Քէօլէեան, Խորէն Գարակէօզեան։

Ծ. Գ.— Արձանագրութեան համար դիմել, ամէն շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3էն վեց, եկեղեցին։

Ծանօթ.— Քուէարկութեան օրը եւ ուրիշ մանրամասնութիւններ պիտի հաղորդուին առանձնապէս։

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը չորսին, Լոյս Զուարթ, Նախատօնակ եւ Տեառնընդառաջի լուսավառութիւն։

Երկուշաբթի, Տեառնընդառաջ։ Տօնքառանօրեայ Գալստեան Քրիստոսի ի տաճարն։ Պատարագ ժամը 10ին։

17 Փետր. Եշ օր Սրբոց Վարդանանց զօրավարացն մերոց եւ 1036 վկայիցն։ Յիշատակ մեռելոց եւ տօն ազգային։ Պատարագ ժամը տասնին։ Արարողութեանց պիտի նախագահէ եւ քարոզէ Հայրապետական պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան։

Ծանօթ.— Այս տարի բացառաբար, դպրոցներու աշակերտները հրաւիրուած են Սորպոնի սրահը, փետրուար քսանի փառատօնին առթիւ։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» եւ Պանեէօ Քաշանի խումբերու կողմէ։

Այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ 23, Ազգ. Տան մէջ 32 ռիւ տը Թրէվիզ։

Կը հրաւիրուին բոլոր մասնաճիւղերուն ընկերները եւ փափաքող երիտասարդները։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ–ԵՐԵԿՈՅԹ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի տասնամեակին առթիւ։ Կազմակերպութեամբ Լիոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի։

Այս շաբաթ ժամը 21ին, ռիւ Տիւկէքլէն Գ. Թաղապետարանի սրահը։

Կը բանախօսէ՝ Հ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն եւ կենդանի պատկեր։ Նոր Սերնդականներու կողմէ կը ներկայացուի գաւեշտ մը՝

«ՊԱՇՏՕՆՍ ԽՈՒՄԲԱԼ Է»

Մուտքը ազատ է։

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, 12 Փետրուար, ժամը 29ին։

SALLE d'ARMENONVILLE

(Parc de l'Exposition)

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի, ի նպաստ իր դպրոցին։

Orchestre «Les Boys de Jack le Bois»

Concours de Travestis — Buffet — Cotillons

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Ա. Երամեան, Տէր եւ Տիկին Նորայր Երամեան եւ զաւակները, Ալեքսանդր եւ Անահիտ կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց կողմ, մօր, մեծ մօր

ԱՂԱՒՆԻ ԵՐԱՄԵԱՆԻ

մահուան տարելիցի առթիւ, ինչպէս նաեւ Երամեան գերդաստանի ննջեցելոց համար։ Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Աւտօեան եղբարք կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ ժամը 11ին, Սէն Ժերոմի Հայոց եկեղեցին, ի յիշատակ իրենց սիրելի հօր՝ Աւետիս Աւտոյեանի, մահուան քառասունքի առթիւ։ Կը հրաւիրուին բարեկամները, հայրենակիցներ եւ իր յիշատակը յարգողներ։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ 18 փետրուար, ժամը ճիշդ 20.30ին, 101, Ավընիւ Սաքսի ակումբին սրճարանը։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, այս երկուշաբթի ժամը երեքին, 38 ռիւ տիւ Մէնիլ, Անիէռ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ Հայր. Միութեան Ս. Անթուանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առտու ժամը 9ին, Քամփանեի Ֆրէզ, հայրենակից Պ. Ազազարեանի սրճարանը։

ՇԱՒԻԼԻ եկեղեցական ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին եկեղեցւոյ սրահը։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի։

ՎՐԻՊԱԿ.— Պ. Օննիկ Պէրպէրեանի Գ. յօդուածին Բ. սիւնակին մէջ վերէն վար երկրորդ տող՝ քողի մը կարդալ ՁՈՂԻ մը։ Գ. սիւնակ վերէն վար 8րդ տող, կարողութիւն =կարողականութիւն (փոթանսիէլ)։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Սեբաստիոյ Մուրատ Ռուսումն. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ։

Այս Շաբաթ ժամը 20.30էն մինչեւ լոյս, 60 ռիւ Կրինեան, սալ Մասալիայի մէջ։

Կը նախագահէ Պ. ԱՐԱՄ ԱՐՄԱՂԱՆԵԱՆ

Մուտքը ազատ է։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կիրակի, 15 Մայիս։

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

«Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն»ը Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Լուսիկ Սալմասլեան եւ զաւակները, Արմենակ եւ Երուանդ Սալմասլեան, Տիկին Վիքթորիա Սալմասլեան եւ զաւակները, եւ բոլոր ընտանեկան պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որ հաճեցան ներկայ ըլլալ հանգուցեալ ՏԻՐԱՆ ՍԱԼՄԱՍԼԵԱՆԻ յուղարկաւորութեան եւ իրենց վշտակցութիւնը յայտնեցին նամակով, ծաղկեպսակով կամ նուիրատուութիւններով։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 13 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

DIMANCHE 13 FEVRIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7597 31e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3008

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՍՏԱԿԱՒՈՐ ՄՇԱԿԸ

•

Երէկ, շաբաթ, հանդիսաւորապէս տօնուեցաւ Հ. Ներսէս Վ. Ակինեանի գրական գործունէութեան յիսնամեայ յոբելեանը, Վիէննայի Մխիթարեանց վանքին մէջ:

Նախապէս որոշուած էր այս հանդիսութիւնը կատարել 1954 Սեպտ. 11ին, սակայն ցաւալի արկած մը պատահեցաւ Օգոստ. 13ին եւ ստիպուեցան յետաձգել:

Անշուշտ մեծարանքի այս ցոյցը պիտի չսահմանափակուի վանքին մէջ: Քանի մը հանդէսներ տեղի ունեցան, անցեալ տարի, եւ կը յուսանք թէ բոլոր հայաշատ գաղութները պիտի կատարեն իրենց պարտքը, սկսելով Փարիզէն:

«Հանդէս Ամսօրեայ»ի խմբագրապետը եւ ներհուն բանասէրը ամէն կերպով արժանի է այս մեծարանքին: Իր բազմաթիւ ուսումնասիրութիւնները եւ հրատարակութիւնները կրնան Մատենադարան մը կազմել, իբրեւ գիտական վաստակ:

Տակաւին պատանի, Հ. Ներսէս մասնաւոր սէր ցոյց կուտայ դասական հայերէնի հանդէպ, եւ բնագդաբար կը գտնէ իր ճամբան, իբրեւ ապագայ բանասէր:

Վիէննայի մենաստանը իր՝ն համար կը դառնայ ճգնարան, բառին ամենալայն իմաստով,— ճգնիլ, պրպտել եւ արտադրել անընդհատ:

Հաւատարմօրէն կատարելով հանդերձ իր կրօնական պարտականութիւնները, հետզհետէ կը կառչի բանասիրական ուսումնասիրութեանց որոնց մէջ առաջնակարգ վարպետ մը պիտի դառնար տարիներու ընթացքին:

Միջավայրն ալ ամէն տեսակէտով նպաստաւոր էր, այդ շրջանին:

Այտընեան, Տաշեան, Մենեվիշեան եւ ուրիշ վաստակաւորներ վանքը վերածեր էին կենդանի ուսումնարանի մը, ուր անօթեւ կ'աճէր իրական տաղանդը:

Նպաստաւոր էր, նաեւ, քաղաքը, իբրեւ ոստան գիտական մշակոյթի, գերմանական խորութեամբ:

Հ. Ներսէս իր ճամբան գտնելէ ետք, ամբողջ էութեամբ կը նուիրուի տքնաջան աշխատանքի:

Վանքին Մատենադարանը իր 150.000 հատոր գիրքերով, թերթերով, ձեռագիրներով եւ ուրիշ թանկագին գանձերով կը բոցավառէ իր երեւակայութիւնը, նոր անդաստաններ փնտռելու համար:

Շատ չանցած, երիտասարդ վարդապետը կը տեսնենք Թափառական՝ երկիրէ երկիր, ի խնդիր նոր պրպտումներու:

Կը հանդիպի ամէն ուր որ կարելի է նոր գանձ մը գտնել, բանասիրական — մատենագրական գիւտեր կատարելու համար, հայկական կամ օտար աղբիւրներէ:

Իրեն համար կիրք մը դարձած էր ձեռագիրներու պրպտումը եւ ուսումնասիրութիւնը:

Փոշիներու տակ թաղուած, անկիւն մը մոռցուած, ժամանակի աւերներէն կամ անհոգութենէն կիսովին փճացած մագաղաթ մը, դեղնած թուղթի կտոր մը յանկարծ չունչ կ'առնէր իր խուզարկու աչքերուն առջեւ:

Կը պրպտէր, կը վերլուծէր, կը քամէր, եւ իւրաքանչիւր յօդուածաշարք անմիջապէս կը վերածուէր հատորի մը, ճոխացնելով «Ազգ. Մատենադարան»ի շարքը:

Թերեւս ինքն ալ չի գիտեր իր կատարած գիւտերուն եւ յօրինած գիրքերուն համրանքը, ինչպէս եւ ցիրուցան գրութիւնները, «Հանդէս Ամսօրեայ»ի մէջ եւ այլուր:

Ինչ տեսակէտներ ալ ունենանք իր կարգ մը եզրակացութեանց մասին, ձեր դիմացը կանգնած է ալեփառ դէմք մը, որ կը խոնարհեցնէ ձեր գլուխը, իր յիսնամեայ երկունքով ու վաստակով: Ակադեմական՝ տառին բուն իմաստով:

Շ.

•

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՊԻՏԻ ԿԱԶՄԷ ԴԱՀԼԻՃԸ

•

ԿԸ ՅՈՒՍԱՅ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՆԱԼ ՎԱՂԸ, ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

Նոր Վարչապետը, Պ. Փինէ Ֆլիմլէն, հաւանեցաւ կազմել նոր դահլիճը, ամբողջ օր մը խորհրդակցելով կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն եւ ուրիշ ծանօթ անձերու հետ:

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Պ. Ֆլիմլէն կը պատկանի Ժողովրդական Շարժումին եւ մեծ համբաւ կը վայելէ իբրեւ տնտեսագէտ: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, յաջողած է ապահովել արմատական եւ չափաւոր հոսանքներուն մասնակցութիւնը: Զօր. տը Կոլի նախկին կուսակիցներն ալ, որոնք առանձին խմբակցութիւն մը կը կազմեն, երէկ պիտի հաղորդէին իրենց պատասխանը: Համայնավարները հակառակ են արդէն, իսկ ընկերավարականները վերապահ դիրք մը բռնած են, նկատի առնելով Ժողովրդական Շարժումին կրթական քաղաքականութիւնը:

Ամէն պարագայի մէջ, ընդհանուր կարծիքն այն է թէ Պ. Ֆլիմլէն պիտի կրնայ դահլիճը կազմել եւ Ազգ. Ժողովին ներկայանալ վաղը, երկուշաբթի: Պահպանողականները դառնացած էին այդ կազմակերպութեան դէմ, որ պատճառ եղաւ Պ. Փինէի հրաժարման, բայց կը հաւատան թէ վերջին պահուն կարելի եղած է հարթել թիւրիմացութիւնները, նկատելով որ տագնապին երկարաձգումը կրնայ վնասել ազգային շահերուն:

Արմատականները թէեւ տեսակէտի տարբերութիւններ ունին կաթոլիկներուն հետ (Ժող. Շարժում), բայց հաւանած են մասնակցիլ, այն վստահութեամբ թէ Պ. Ֆլիմլէն պիտի յաջողի համախմբել կեդրոնի ուժերը: Մասնակցելու որոշումը տրուեցաւ 65ի դէմ 72 ձայնով: Տակաւին կարգ մը դժուարութիւններ կան որոնք պիտի հարթուէին երէկ: Նախկին վարչապետ մը, Փօլ Ռէնօ, որ անկախ կը համարուի, սատանց յաջողութիւն մաղթեց Պ. Ֆլիմլէնի: 1950էն ի վեր առաջին անգամ է որ Ժողովրդական Շարժումի անդամներէն մին կը կազմէ դահլիճը: Վերջինը Ժորժ Պիտօն էր:

Խորհրդակցութեանց ընթացքին, նոր վարչապետը զանազան տեղեկութիւններ հաղորդած է իր քաղաքականութեան մասին: Այսպէս, պիտի ջանայ աւելի պարզ ձեւի մը վերածել տուրքերը, կարելի եղածին չափ հարթելով կարգ մը դժուարութիւններ: Զարկ պիտի տայ հողագործութեան, իբրեւ մասնագէտ, գոհացնելով զանազան պահանջներ: Պիտի փորձէ մղում տալ արտադրութեան, բանուորներու մասնակցութեամբ եւն.: Գալով արտաքին քաղաքականութեան, վարչապետը խոստացած է դժուարութիւններ չյարուցանել Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման համար, հակառակ իր անձնական համոզումներուն:

Տեղական թերթերը կը հաստատեն թէ Պ. Ֆլիմլէն շատ երկար խօսակցութիւններ ունեցաւ ընկերվարականներուն հետ, որոնք ժխտական դիրք մը բռնած էին սկիզբէն իսկ: Իրենց ներկայացուցիչը բացատրեց թէ հարկ պիտի ըլլայ բացաշխիկ համաձայնութիւն մը հրաւիրել, մասնակցութեան խնդիրը վճռելու համար: Ամէն պարագայի մէջ, խոստացած են մօտէն հետեւիլ նոր դահլիճին գործունէութեան, ճշդելու համար իրենց վերջնական դիրքը:

ՀԻՒՍԹԱԽՏԻՆ ԴԷՄ նոր դեղ մը գտած են Մ. Նահանգներուն մէջ, մանրամասնութիւնները հաղորդելով 300 բժիշկներու:

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

*

ՀԱՐՈՒԱԾԵԼ ԱՆԽՆԱՅ

Լիբանանի գրական շաբաթաթերթը, «Նայիրի», ամուր կառչած է տեղական թերթի մը, «Արարատ»ի օձիքին, հայերէն սորվեցնելու համար:

Մեր պաշտօնակիցը անցեալ տարի արտատպած էր պատկերազարդ ցուցահանդէս մը, ուր իրար կը հրմշտկեն հրաշափառ տգիտութիւնը, անհոգութիւնը եւ ինքնահաւանութիւնը:

Երէկ ստացայ վերջին թիւը, ուր Արշակունի անգամ անարժան համարելով հնչակեան օրկանը, կը խոստանայ նոր ցուցահանդէս մը սարքել:

Անշուշտ «Նայիրին» գիտէ որ «Արարատ»ին հետ կը մրցին ուրիշ դաւանակից թերթեր ալ, սկսելով յիսնամեայ «Երիտասա՛րդ Հայաստան»էն, որ կենդանի համապատկեր մըն է լեզուական թշուառութեան եւ անտիրութեան:

Ոչ բառերուն իմաստը կ'ըմբռնեն, ոչ շարադրութեան տարրական կանոնները կը յարգեն, ոչ ալ տրամադիր են որեւէ բան սորվելու:

Բոլորն ալ քա՛ջ «տնտաքան» եւ հայկաբան, տարիներէ ի վեր նախադասութիւններ, ձուլածոյ բառեր եւ խօսքեր կը թխեն, նանկոտելով ոչ միայն մայրենի լեզուն, այլ եւ իրենց ընթերցողներուն միտքը:

Բզկտես, ծաղրես ալ, բա՛ն չեն սորվիր, — կ'ըսէ «Նայիրի»:

Ո՛րքան ճիշդ:

Բուն ողբերգութիւնը այն է որ, ոչ միայն չեն սորվիր, այլ եւ կը յաւակնին սորվեցնե՛լ, «սոցիոլոգիական» գիտութիւններէն մինչեւ... մայրենի լեզուի քերականութիւնը:

Արդէն իսկ դպրոց մը հաստատած են, տարեց թէ երիտասարդ բրածոներով:

Տակաւին չեմ խօսիր խուժանավարական մասնագիտութեան մասին, որ կը շարունակուի սերունդէ սերունդ, արտաուոչ հաւատարմութեամբ:

Դարմա՞ն,— հարուածել անխնայ, հոգ չէ թէ զայրանան եւ հայհոյեն:

Գոնէ ուրիշները կ'օգտուին տրուած դասերէն, սահմանափակելու համար տգիտութեան, ծուլութեան եւ անիշխանութեան համատարած վարակումը:

ՎԱՀԷ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Նոր տեղեկութիւններ կը պակսին Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի այն որոշման մասին, որուն համաձայն 16 հանրապետութիւնները պիտի կրնան արտաքին գործերու եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւններ կազմել անջատաբար, ինչպէս հաղորդած էինք երէկ. Միջազգային մամուլը զանազան խորհրդածութիւններ կ'ընէ այս նոր կարգադրութեան մասին: Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ զօրացնել իր դիրքը արաբական եւ ասիական երկիրներու մէջ, նոր դեսպանութիւններ հաստատել տալով:

Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», ամփոփելով Գերագոյն Խորհուրդին աշխատանքները, իր կարգին կը հաստատէ 16 հանրապետութեանց տրուած նոր իրաւունքները: Անոնց մեկնութիւններ տալու Պ. Մալենկովի հրաժարման մասին, պաշտօնաթերթը մասնաւորապէս կը յիշէ թէ «Գերագոյն Խորհուրդը խոր գոհունակութեամբ լսեց մառեշալ Բուլկանինի յայտարարութիւնը»: Եւ կ'աւելցնէ.— «Ցատակ է կուսակցութեան եւ կառավարութեան ներքին քաղաքականութիւնը,— յարատեւօրէն զարկ տալ ծանր ճարտարագործութեան, որ հիմքն է ամբողջ խորհրդային տնտեսութեան, եւ բարձրացնել ընդհանուր կենցաղի մակարդակը»: Ցետոյ կը բացատրէ թէ 1955ին ճարտարագործութեան արտադրանքը պիտի աւելնայ 9 %, բաղդատելով 1954ի հետ: իսկ 80 առ հարիւր՝ 1950ի վրայ, ինչ որ կ'ապացուցանէ թէ հնգամեայ ծրագիրը պիտի գործադրուի նախատեսուած պայմանաժամերուն մէջ: Այս առթիւ պաշտօնաթերթը չի ծածկեր թէ երկիրը ստիպուած է արտակարգ ճիգ մը փորձել եւ բարելաւել արտադրութիւնը, որուն անբաւականութիւնը հաստատուեցաւ Գերագոյն Խորհուրդին մէջ ալ:

× Գերագոյն Խորհուրդը ութ նոր նախարարներու անուանումը վաւերացնելէ ետք, արձակեց Գերագոյն Ատեանին վեց անդամները, եօթը նոր թեկնածուներ նշանակելով: Ներկայ Ատեանը կազմուած է 1951ին: Անդամները կը նշանակուին հինգ տարուան համար:

× Փարիզի ամերիկեան թերթը, «Հ. Տ. Հէրըլտ» հաղորդելով 16 հանրապետութեանց տրուած նոր իրաւունքները, կ'ենթադրէ թէ այս որոշման նպատակն է «թոյլ տալ որ Կեդր. Ասիոյ եւ Կովկասի մահմետական հանրապետութիւնները իրենց յատուկ դիւանագիտական ներկայացուցիչներն ունենան արաբական եւ ասիական երկիրներուն մէջ: Այս առթիւ կ'ըսէ թէ «առաջին հանրապետութիւնը որ օգտուեցաւ այս արտօնութենէն՝ Հայաստանն էր»: Փարիզի եւ Լոնտոնի դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ կը կարծեն թէ տրուած որոշման նպատակն է զօրացնել Խ. Միութեան զանազան ազգերուն ինքնավարութիւնը:

× Գերագոյն Խորհուրդը հաստատեց Ա. Միկոյեանի արձակումը առեւտրական նախարարի պաշտօնէն: Որոշեց աւելցնել քրէական ոճիրներու պատասխանատուութիւնը, ջնջել յղի կիներու եղեռնական պատասխանատուութիւնը վիժման համար: Միջոցներ ձեռք առնել, ճշդելով հաւաքական տնտեսութեանց (կոլխոզ) հունձքերուն թունաւորման պատասխանատուութիւնը եւն.:

ԹՂԹԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

Այսօր, կիրակի, տեղի կ'ունենան Գահիրէի թեմական ընտրութիւնները, համաձայն նոր կանոնագրին որ միայն եկեղեցական հպատակներուն կը վերապահէ ամէն իրաւունք:

Բուռն պայքար մը բացուած է այս առթիւ: Ժող.-վարդին մեծամասնութիւնը համախմբուած է «Ազգային Հոսանք»ին շուրջ: Կայ նաեւ «անկախներու» ցանկ մը որուն միացած են ռամկավարները եւ ուրիշ խմբակներ:

ՎԵՐԱԴԱՐՁ

Բանաստեղծ Անդրանիկ Ծառուկեան, «Նայիրի» գրական շաբաթաթերթին խմբագիրը, որ Մ. Նահանգները կը գտնուէր ութ ամիսէ ի վեր, Փարիզ հասած է, վերադառնալու համար Պէյրութ: Շրջելով Հիւս. Ամերիկայի բոլոր հայաշատ վայրերուն մէջ, ընկեր Ծառուկեան մեծ խանդավառութիւն ստեղծած է իր հրապարակային դասախօսութիւններով:

Ինչպէս յայտարարուած է, հրապարակային բանախօսութիւն մը ալՓարիզի մէջ պիտի տայ, երեքշաբթի օր:

ՏԽՐՈՒՆԻ

Պուէնոս Այրէսի մեր պաշտօնակիցը, «Արմենիա», մասնաւոր նամակի մը վրայ հիմնուելով, կը հաստատէ թէ 1953ին Սիպերիոյ մէջ մեռած է հաւատաւոր ընկեր մը, Ռուբէն Իսրայէլեան, «Վանի Պեխոտի Ռուբէն»: Պուքրէշէն աքսորուած էր 1944ին, ուրիշ 20 – 25 անմեղներու հետ: Մեր ցաւակցութիւնները:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՎԻԷՆՆԱՑԻ "ՄԵՂՈՒՆ"

Ա.

Իր գրական աշխատանքը սկսած է 1903–ին, ուրեմն գրեթէ յիսուն տարուան վաստակ մը ունի իր կռնակը: Եթէ հաշուենք հատորով առանձին լոյս ընծայած գործերը միայն, անոնց թիւը կ՛անցնի 40ը: Իսկ «Հանդէս Ամսօրեայ»ի եւ տարբեր պարբերականներու մէջ ստորագրած իր ուսումնասիրութեանց թիւը՝ 400ը:

Կարելի չէ յիշել բոլորը, բայց պէտք է յիշել անպայման Խորենացիի եւ Եղիշէի նուիրած աշխատութիւնները, որոնք աղմուկ յարուցին երկար ատեն: Հ. Արսէն Ղազիկեան, փոթորկած, կ՛աղաղակէր.— «Ջնջեցէ՛ք, ձգեցէք մեր Եղիշէն ինչպէս որ է»: Ընդհակառակն, Հ. Ներսէս Ակինեան չարունակեց սարսել Վարդանանց դիւցազներգութեան հեղինակին «Ոսկեդարեան» պատուանդանը՝ վիրաբոյժի մը պաղարիւնով.— Եթէ ես լռեմ, ձեռագիրները եւս կը լռե՞ն միթէ: Օր մը անպայման նորագիւտ ձեռագիրներու բաղդատութիւնը երեւան պիտի հանէ ինչ որ... չփոթութիւն է, բայց ոչ պատմութիւն:

Ափսո՛ս, մեր մէջ շատ զարգացած է «որոճացող մտաւորականներու» դպրոցը, — կը ծամես ու կը կլլես, յետոյ կըրթ՝ կլլածդ կը ծամես ու նորէն կը կլլես, յետոյ դարձեալ կըրթ, եւ այսպէս շարունակաբար: Այսպիսի կըրթերով գրուած են մեր պատմութիւնները, մեր դասագիրքերը, մեր ամէն բանը: Եւ դեռ կան, որ ուրիշին ծամածը կը կլլեն:

Երկու հարիւր տարիէ ի վեր Հայոց պատմութիւնը այն ուսումն է, զոր կը կրկնենք դպրոցներու մէջ եւ դուրսը՝ առանց բան մը աւելցնելու կամ պակսեցնելու: Ինչ որ վարդապետ մը տուաւ մեզի՝ քաղելով դեղնած ձեռագրէ մը, համարուեցաւ վերջնական, ընդունուեցաւ բացու, սահմանուեցաւ... կըրթի յարմար: Նոր ձեռագրի մը վկայութիւնը դարձաւ գայթակղութիւն: Ջիրար կրկնելու, եղածը որոճալու, եփածը նորէն եփելու այս վարժութիւնը փճացուց հայ քննական միտքը: Եւ խորհիլ, որ մեր վանքերը լեցո՜ւն են ձեռագիրներով: Վիէննայի վանքը ունի մօտ 2000 ձեռագիր,— ցուցակագրուած է միայն 610 կտոր (հրատ. Հ. Յ. Տաշեան), մօտ հազար եւս ցուցակագրուած է Հ. Ոսկեանի կողմէ (հրատարակելի): Վենետիկի վանքը ունի մօտ 3000 ձեռագիր, (այս ձեռագիրները ընտիր են, հասկցողի հետաքրքրութեամբ հաւաքուած), — ցուցակագրուած միայն 300 կտոր (Հ. Բ. Սարգսեան): Երուսաղէմի վանքին ձեռագիրները մեծ մասամբ կազմուած են ուխտաւորներու նուիրատուութեամբ, — մօտ 1800 կտոր ցուցակագրուած է Տիգրան Սաւալանեանցի կողմէ (հին մեթոտով) եւ մօտ 2000 կտոր՝ Սահակ կաթողիկոս Խապայեանի կողմէ (նոր մեթոտով): Ցուցակագրած են նաեւ Արտաւազդ արք. եւ Նորայր Եպիսկոպոս:

Ահա բոլոր այս ձեռագիրներուն մէջ կը գտնուի մեր հում Պատմութիւնը: Պէտք է պեղել այդ գանձատուները, ինչպէս կը կատարուին պեղումները հին տաճարներու եւ պալատներու աւերակներուն մէջ, երեւան հանելու համար նոր վկայութիւն մը, նոր խօսք մը, հայ քաղաքակրթութեան փառքը:

Նորայր Բիւզանդացի հակառակ էր այս ձեռագիրներուն հրատարակութեան, — որովհետեւ, կ՛ըսէր, անոնց հրատարակութեամբ կը նուիրագործուին սխալները, խաթարումները, խարդախութիւնները, որոնք մուտք գործած են ձեռագիրներուն մէջ: Անհրաժեշտ է նախ քննել, ճշդել, սրբագրել եւ յետոյ միայն հրատարակել:

Սխալ է այս պատճառաբանութիւնը:

Վասնզի նախ կրնան կորսուիլ, փճանալ, այրիլ՝ մինչեւ անոնց հրատարակութիւնը: Երկրորդ՝ երկու կամ երեք հայագէտի կամ մասնագէտի գործ չէ այդ աշխատանքը, ոչ ալ մէկ կամ երկու սերունդի,— ամէն սերունդ իր խօսքն ունի: Հրատարակել՝ որպէսզի ամէն ոք իր կարծիքը կազմէ, իր տեսակէտը չինէ:

Աշոտ Յովհաննէսեան կ՛առաջարկէր ցրուել ձեռագիրները, որպէսզի չվտանգուին ամէնքը միասին:

Սխալ է այս... պատրուակը եւս, — պատրուակ կ՛ըսեմ, որովհետեւ թոյլ տուէք ըսել՝ քիչ մը ռուսական աշխարհակալութիւն կը հոտի այս առաջարկը:

Լուսագոյն առաջա՞րկը:

Լուսանկարում:

Հ. Ներսէս Ակինեան, որու հետ զրոյց մը ունեցայ Փարիզի մէջ՝ 1952ին, երբ Փարիզ էր եկած, աշխատելու Պետ. Մատենադարանին մէջ, երեսս կը նայի ու կը ժպտի... միամտութեանս վրայ:

— Օրհնած, կը կարդամ իր ժպիտին մէջ, ինչե՛ր կ՛ըսես: Մեր ձեռագիրները լուսանկարել չէ, ցոյց տալն իսկ... արգիլուած է վանքերուն մէջ: Երուսաղէմ կ՛ըսէ. «Ասիկա մեր այգին է, մշակելն ալ մեր, ուտելն ալ մեր»: Անթիլիաս կ՛ըսէ. «Ասիկա մեր արտն է, մշակելն ալ մեր, ուտելն ալ մեր»: Եւ... երկար է շարքը: Ջեմ հասկնար թէ ի՛նչ կը նշանակէ «մեր» ու ««ձեր»: Ազգը մէկ է, բոլորս կ՛աշխատինք ազգին համար,— այգին ես եմ մշակեր թէ դուն, կարեւոր չէ, կ՛աշխատինք՝ որպէսզի բերքը աճի առատանայ ի շահ ազգին:

Ո՞րու կ՛ըսես: Կրնա՞ս խօսք հասկցնել աբեղայ Նախանձին: Ինք չի կրնար աշխատիլ, քեզի եւս թոյլ չի տար աշխատիլ:

— Անհրաժեշտ է, կը յայտարարէ Հ. Ներսէս Ակինեան, ստեղծել համագործակցութեան ձեւ մը՝ երեք գլխաւոր վանքերու միջեւ: Երուսաղէմ, Վենետիկ եւ Վիէննա կրնան մշակել ընդհանուր ծրագիր մը, աշխատելու համար հայերէն ձեռագիրներու վրայ՝ ձեռք ձեռքի տուած: Կրնան այս գործակցութեան յարիլ Անթիլիաս եւ ուրիշ վանքեր, ապագային՝ նաեւ Էջմիածին, երբ վերջ գտնուին քաղաքական հակամարտութեանց, որոնք պատճառ դարձած են կասկածամտութիւններու:

Նորայր Բիւզանդացի, 1892ին, Հռոմի «Արքայական Ակադեմիոյ պարբերականին» մէջ կը հրատարակէր յօդուած մը, Տը լ'Իւրժանս տիւն էտիսիօն քրիթիք տը բէէսը Արմէնիէն, որ յետոյ լոյս տեսաւ նաեւ առանձին գրքոյկով, 12 էջ: Այս գրքոյկին մասին խօսելով, եւ Նորայրի տեսակէններէն առաջնորդուած, Մուրքի խմբագրութիւնը կը գրէր.

— «Ջամչեանի, Ինճիճեանի, Աւգերեանի եւ Բագրատունիի աշխատութիւնները, որ շատ գնահատելի են իրանց ժամանակի համար, այլեւս չեն կարող մեզ լիովին ծանօթացնել մեր ազգի հին պատմութեան, մեր երկրի աշխարհագրութեան եւ մեր հին բարբառի հետ, միւս կողմից այնպիսի գրքեր ինչպէս Զարբհանալեանի Մատենագրութիւն Հայոց եւ նորա աշխատութիւնը Հին Հայոց Թարգմանչական գրականութեան մասին կարող են չփոթեցնել որոնողներին իրանց անլիակատար կամ անճիշդ տեղեկութիւններով»:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ԱԿԻՆԵԱՆ
(ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ)

Հ. Ներսէս Ակինեանի յիսնամեայ գրական գործունէութեան յոբելեանին առթիւ, որ տօնուեցաւ երէկ, շաբաթ, Վիէննայի մէջ, Հ. Վահան Վ. Ինգլիզեանի գրքոյկէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Հ. Ներսէս Վ. Ակինեան, աւազանի անունով Գաբրիէլ, ծնած է 1883ին, Արտուին: Մայրը կանուխէն ուխտած էր զաւակը նուիրել եկեղեցւոյ: Կը ղրկեն Վիէննա, Մխիթարեանց վանքը, ուր երիտասարդ ուժեր, Հ. Գրիգորիս Գալէմքեարեան, Հ. Գ. Մենեվիշեան, եւ Հ. Յ. Տաշեան, եռանդուն գործունէութիւն մը ցոյց կուտային, առաջնորդութեամբ ալեզարդ աբբահօր՝ Այտընեան արք.ի: Հ. Ներսէս Ակինեան իր միջնակարգ ուսումը կ՛առնէ Մխիթարեան վարժարանին մէջ, եւ բանասիրական աշխատանքներու կը նուիրուի մեծ եռանդով: Իր տրամադրութեան տակ ունէր ճոխ մատենադարանը, «Հանդէս Ամսօրեայ»ն եւ Ազգ. Մատենադարանի շարքը: Տակաւին պատանի, ամսագրին մէջ գտնուած յունարէն կոչումներէն յունարէն կը սորվի առանց դասընթացքին սպասելու: Կը փորձէ նաեւ կարդալ սեպագիր արձանագրութեանց գաղտնիքները, բայց յետոյ իր ուշադրութիւնը կը կեդրոնացնէր յունարէնի եւ արեւելեան լեզուներու վրայ: Բանասիրական ուսումներու համար իր առաջին ուսուցիչը եղած է Հ. Յ. Տաշեան, իր երկասիրութիւններով: Ուշադրութեամբ կը սերտէր անոր գործերը: Կը պատմեն թէ պատանութեան օրերուն իր ընկերներէն մին կը հիւանդանայ: Գիշեր մը հերթապահի կարգը հասած էր Հ. Ակինեանի, հսկելու համար հիւանդին վրայ: Ամբողջ գիշերը կ՛անցընէ անքուն, կարդալով Հ. Տաշեանի մէկ երկը, «Ակնարկ մը հայ հնագրութեան վրայ»: Այնուհետեւ միշտ հաճոյքով կը թղթատէր անոր ձեռագիրներու ցուցակը եւ ուրիշ բանասիրական գործեր:

Օտար բանասէրներու գործերուն ալ ծանօթացած է յարատեւ ընթերցումներով: Կը հետեւէր յունական, բիւզանդական, լատինական – մատենագրութեան ոչ միայն՝ բովանդակութեան, այլ եւ քննական, լատինական – մատենագրութեան ոչ լսարան յաճախել իբրեւ ունկնդիր, տեսա– որ այնքան ալ պէտք չունէր նոր բան սորվելու: Քրիստոնէական գեղարուեստի եւ շինարուեստի դասախօսը, Ստրշիգովսկի, որ հոյակապ ուսումնասիրութիւն մը ունի Հայկական ճարտարապետութեան մասին, խնդրած է Մխիթարեան Միաբանութենէն զոնէ մէկ աշակերտ յանձնել իրեն: Թեկնածուն եղած է Հ. Ակինեան, որ յետոյ դարձաւ իր ուսուցչին խորհրդատուն եւ աշխատակիցը: Ուսուցչապետը ոչ հայերէն գիտէր, ոչ ալ Հայոց պատմութիւն: Հ. Ակինեան թանկագին աջակից մը եղաւ իրեն: Այն աստիճան որ, ուսուցչապետը չէ վարանած իր աշակերտին քննութեան յանձնել իր ձեռագիրը, որպէս զի «ուղղէ սխալները, լրացնէ պակասները, սանձէ յախուռն տեսութիւնները»:

Փիլիսոփայական – աստուածաբանական դասընթացքը աւարտելէ ետք, Ակինեան քահանայ կը ձեռնադրուի 1907 Մայիս 20ին եւ անմիջապէս զանազան պաշտօններու կը կոչուի վանքին մէջ, միշտ մնալով աշխատակից «Հանդէս Ամսօրեայ»ի: Կը նշանակուի հայերէնի, գրականութեան եւ պատմութեան ուսուցիչ կղերանոցին մէջ, ինչպէս եւ փոխ – տնօրէն եւ ապա տնօրէն (1916 – 1920): Կը դառնայ մատենադարանապետ, իսկ ամսագրի խմբագրութիւնը կը վարէ 1909էն ի վեր Վերջապէս կ՛ընտրուի անդամ ընդհ. վարչութեան, 1931էն ի վեր եւ մեծաւոր մայրավանքի (1933 – 1937) եւն.:

Մինչեւ այսօր ալ այս 70ամեայ վաստակաւորը կ՛աշխատի սերունդ հասցնել, դասախօսութիւններ տալով հին մատենագրութեան եւ պատմութեան մասին: Իր աշակերտներն են Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան միջին սերունդին ներկայացուցիչները:

Իր քննական ուղեւորութեանց ընթացքին, դասախօսութիւններ կատարած է բազմաթիւ հայաշատ քաղաքներու մէջ, Եւրոպայէն մինչեւ Միջին Արեւելք: Ամէն ուր որ հանդիպէր, մանրակրկիտ պրպտումներ կը կատարէր Մատենադարաններու մէջ, ցուցակագրելով եւ սերտելով հազուագիւտ ձեռագիրներ: Մանրամասնօրէն քննած է Զմմառի վանքին (Լիբանան) եւ Երուսաղէմի Մատենադարանները, ինչպէս եւ տպագիր գործեր (1512–1812):

Առաջին Մեծ Պատերազմէն առաջ, 1912–ին երբ իր ծննդավայրը կ՛այցելէր, անմիջապէս անցաւ Կովկասի հայաշատ քաղաքները, հաւաքելու համար ձեռագիրներ, գիրքեր եւ թերթեր: Հանդիպած է նաեւ Թէոդոսիա (Խրիմ): Տեսած էր Էջմիածնի Մատենադարանին ձեռագիրները, բայց չէր կրցած ուսումնասիրել: Կը նախատեսէր թէ թանկագին նիւթեր պիտի գտնէ հազարաւոր ձեռագիրներու մէջ յօրինելու համար իր ծրագրած հոյակապ գործը, «Պատմութիւն Հայոց Մատենագրութեան»: Առաջին Աշխարհամարտի փոթորիկներուն մէջ, գտած էր 1250–1700 շրջանի գրական պատմութիւնը, օգտուելով գրչագիրներէն:

Երկար դիմումներէ ետք, օր մը կ՛իր – կանանայ իր գլխաւոր երազը,— երթալ Երեւան եւ Էջմիածին: Վերջապէս կարելի կ՛ըլլայ արտօնութիւն ստանալ 1924ին

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (54)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԳ.

Ջհակառակեց, անձնատուր եղաւ ինձ, քունը տանող երեխայի պէս պառկեց եւ աչքերը ծածկեց:

Կարճ ժամանակից յետոյ լսեցի նրա քթի փափոցը եւ կամացուկ դուրս եկայ, որ գնամ ցաւալի իրողութիւնը յայտնեմ փողոցում ինձ սպասող Թուսեանին:

Դրան առջեւ նա ետ ու առաջ էր քայլում եւ ծխում:

Ինչ որ տեսաւ կանգ առաւ:

Մի քանի խօսքով յայտնեցի Սառայի մահը:

Ջայն ծպուտ չհանեց, դարձաւ ու հեռացաւ:

Իսկ ես վերադարձայ, որ Սառայի ծընողներին հեռագիր տամ՝ գան:

Երկու ամբողջ օր չերեւաց: Ո՞ւր էր, ինչ էր անում, չգիտէի, համարեայ չէի էլ հետաքրքրւում, որովհետեւ այդ ամբողջ ժամանակ չէի հեռանում Գարեգինի մօտից, որը մի տեսակ «խոլոդիզմի» մէջ էր ընկել: Երրորդ օրը միայն, Սառայի թաղման ժամանակ, մի քանի րոպէով երեւաց աչքիս յուղարկաւորների բազմութեան մէջ, ու էլ չտեսայ: Թաղումից յետոյ, երբ գերեզմանատնից վերադառնում էինք տուն, ինչքան փնտռեցի, չգտայ:

Այնուհետեւ, նոյն օրը, ուշ երեկոյեան, երբ Գարեգինի մօտից նոր էի վերադարձել տուն, տեսնեմ եկաւ այնքան արբած, որ ոտի վրայ հազիւ էր կանգնում:

Մտաւ առանց բարեւ տալու, նստեց ուղղակի դէմս, գլխարկը յետ գցեց ծոծրակին, ձեռքերով կռթնեց ծնկներին, եւ ծանր շնչելով նայեց ինձ շաղուած աչքերով:

— Խմած եմ, չէ՞ հարցրեց:

Եւ, որովհետեւ ես ոչինչ չասացի, շարունակեց որպէս թէ դրական պատասխան տուած լինէի:

— Եւ ի՜նչ ես կարծում, ինչո՞ւ: Եւ ինչո՞ւ այս անգամ աւելի քան ուրիշ անգամներ: Պատասխանիր, բարձրացրեց ձայնը հրամայողաբար, տեսնելով, որ ես շարունակում եմ լռել:

— Երեւի դարդ մոռնալու համար, ասացի ես վերջապէս:

— Հեգնում ես, հա՞: Մի հեգնիր: Սովորական արբեցողների այդ արդարացումը ես չեմ ընդունում, մերժում եմ, լըսո՞ւմ ես, մերժում եմ:

— Կամ որպէսզի խիղճդ հանգստացնես:

— Խի՞ղճ, ի՞նչ խիղճ, ո՞ր խիղճը այն, որ այստեղ կա՞յ, խփեց կրծքին: Սատանան տանի: Այդ հօ Տօլստոյի «մորալն» է: Տօլստոն մեծ գրող է, ճիշդ է, բայց... մղձի է: Դու էլ ես մղձի, Մարգարեան չի նեղանաս, անցեալ օրը ինձ էլ հօ համարեայ թէ մղձի դարձրիր: Օ, այդ քեզ չեմ ների, երբեք: Եւ քօջդրու է, որ այդպէս խմել եմ, քո ջդրու, լսո՞ւմ ես, Մարգարեան: Սոխակին առակներով չեն կերակրի. ես միշտ խմում եմ, բայց այսօր սովորականից աւելի եմ խմել ոչ թէ, լաւ լսիր, Մարգարեան, ոչ թէ դարդս մոռանալու կամ խիղճս հանգստացնելու համար, այլ որպէսզի թոյլ չտամ քեզ, որ քթիցս բռնած շուռ տաս ինձ անցեալ օրուայ պէս դէպի մղձիութիւն: Հասկացա՞ր:

— Բայց եւ այնպէս, դու աշխատում ես դարձեալ արդարացնել քեզ, եւ այդ մի բան նշանակում է, — նկատեցի ես:

— Այս ոչինչ չի նշանակում, եւ դու շատ ես սխալւում, որ կարծում ես, թէ ես դարձեալ ուզում եմ արդարացնել ին՛: Ի՞նչ, էլի հաստացո՞ւմ, մատուցո՞ւմ ու. ես ինչ գիտեմ, ուրիշ ինչ «զահրումարգում»: Ներողութիւն կ՛անես: Այդ միայն անցեալ օրն էր: Անցաւ: Վերջ: Մի անգամ յիմարանալուց յետոյ երկրորդ անգամ յիմարանալ՝ կատարեալ էշութիւն կը լինի: Աւելի լաւ է շուն ու շանորդի լինել, քան էշ ու աւանակ: Եւ որպէսզի դու միանգամ ընդ միշտ համոզուես, թէ այս անգամ չեմ եկել քեզ մօտ ինչ որ մեղայականով, ահաւասիկ...

Նա վեր թռաւ, բարձրացաւ աթոռի վրայ եւ այնպէս տատանուեց, որ անպատճառ վայր կ՛ընկնէր, եթէ վրայ չվազէի եւ չբռնէի:

— Իջիր, իջիր, ասացի, կ՛ընկնես:

(Շար.) ՆԱՐԴՈՍ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԶԱՒԷՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆ

●

Երբ զինքը տեսայ առաջին անգամ, մեծ մանուկի մը տպաւորութիւնը ձգեց վրաս: Անմեղ ժպիտ մը, որ կը վերածուէր երբեմն զարմանքի արտայայտութեան, նոյնքան անմեղ, բայց մանաւանդ մշտնջենական մանուկը՝ որ կ'արտացոլար իր ամբողջ էութենէն: Անփոյթ շարժուձեւերը, երբեմն նոյնիսկ ձախլիկ, համադրուելով անկեղծ նայուածքին, կը վերածուէին տեսակ մը առոյգ ծիծաղի՝ պայմանադրականներու քթին: Մանուկ մըն էր, մեծ մանուկ մը:

Ըսին թէ ով է: Աւելցուցին թէ որու տղան է: Քիչ մը վրդովուեցաւ: Համեստ էր, կ'ուզէր ըլլալ ինք միայն, ինքն իրմով, առանց օգտուելու մեծ անունի մը փառաշուք պսակներէն:

Եկած էր Փարիզ ուսանելու: Չեմ գիտեր ինչու, — թերեւս որովհետեւ չեմ գիտեր թէ ինչ կերպարանքի տակ կ'երեւակայեմ արուեստագէտը, — նախ կարծեցի թէ ձայնասփիւռի ճարտարագէտ կ'ուզէ ըլլալ: Ու զարմացայ, երբ խօսուեցաւ ջութակի մասին. աւելի մօտիկութիւն զգացի իրեն հանդէպ: Ջութակ ... Երաժշտական գործիքներու ամէնէն դըժուարը, ամէնէն մարդկայինն ու ապերախտը, որ պիտի պահանջէր իրմէ անսայթաք յարատեւութիւն:

Չէր եկած Փարիզ սորվելու, եկած էր կատարելագործելու ջութակը, իր ջութակը: Նուագած էր արդէն Պելկրատի համանուագի խումբին մէջ: Ու երբ իր իրեն թէ վերջին ամիսներուն գտնուած էր Պելկրատ, յուղուած՝ հարցումներու տարափ մը տեղացուց, — «Առիթն ունեցա՞ր մեր խումբը մտիկ ընելու» «Ի՞նչ փոփոխութիւններ կան հոն»... Ծննդավայրն էր, ուր առած էր նաեւ երաժշտական իր առաջին քայլերը:

***

Եւ Փարիզի մէջ յառաջդիմեց արագաքայլ: Աւելի քան ինչ որ իր իսկ յոյսերը կամ նպատակները ենթադրել կուտային: Համեստօրէն, կ'ուզէր ըլլալ նուագախումբի առաջին ջութակ. լայն խնդուքով մը կը պատասխանէր, եթէ կատակէինք թէ վիրթիւօզ պիտի ըլլայ, ու կ'աւելցնէր. — «Օ խելքերնիդ թռցուցի՞ք»: Եւ ահա եղաւ իսկական ջութակահար, արդէն բաւական ծանօթ, եւ կարող՝ նուագահանդէսներ տալու: Շնորհիւ իր յարատեւ աշխատանքին, շնորհիւ իր ուսուցչին՝ Իվոն Ասթրիքի, որ կրցաւ տեսնել, գնահատել բնածին տաղանդը, ու մասնաւոր հոգածութիւն ցոյց տալ Զաւէնի աշխատանքին նկատմամբ: Գիտէր թէ «դպրոց» չէր երթար ան արհեստի վերածուած արուեստ մը ձեռք ձգելու համար: Գիտէր թէ երբ ջութակ եւ աղեղ ձեռք առնէր, փայտը կը վերածուէր ապրող ու թրթռուն նիւթի, կը դառնար անբաժան անդամ Զաւէնի մարմնին ու հոգւոյն: Տեսէք զայն առանց ջութակին, յետոյ նայեցէք անոր երբ կը նուագէ: Բոլորովին կ'այլափոխուի, կը դառնայ երաժշտութիւն, կ'ըլլայ հոգեկան խռովք, կ'ըլլայ զգացում:

Ունեցած եմ ես այդ պահը:

Թէեւ բարեկամներ էինք, սակայն առիթը չէի ունեցած զինք լսելու: Յաճախ կ'ուզէր որ իր քովը երթամ, որպէսզի ... փիլաւ ուտենք: Եթէ չէր պարծենար իր ջութակով, շա՜տ կը պարծենար իր եփած փիլաւով: Օր մը գացի: Մեծ խանդավառութեամբ գործի անցաւ: Խնդրեցի, որ ի վերջոյ ջութակին ձայնը լսեմ: Գուրգուրանքով տուփէն հանեց գործիքը, ու նուագեց Սէն – Սանսի Ռոնտոն: Յափշտակուած էր ինք, յափշտակուած էի ես.. Կ'ապրէր ու կ'ապրեցնէր: Մոռցած էր աշխարհը:

Նոյնիսկ իր սիրելի փիլաւը... որուն համար մնաց ամօթով — դարձած էր լափա:

Երկու տարի վերջ նորէն լսեցի նոյն կտորը, այս անգամ հանդէսի մը մէջ: Ակնբախ էր մեծ յառաջդիմութիւնը:

Նոյն հաստատումը՝ Սարագաթի Ցիկօյնըրվայզընի առթիւ:

Կը յիշեմ: Խումբ մը բարեկամներով Քաֆէ Քոնսէր մըն էինք: Օտար երկրէ եկած նուագախումբ: Երբ վերջացաւ ու սրահը պարպուելու վրայ էր, սպասեցինք Զաւէնը որ կտոր մը նուագէ մեզի համար: Երաժիշտներէն մէկուն ձեռքէն խլեց ջութակը, ու սկսաւ նուագել Ցիկօյնըրվայզընը: Խումբին անդամները, որոնք արդէն իրենց գործիքները թեւերուն տակ կը հեռանային բեմէն, անշարժացան պահ մը, յետոյ վերադարձան իրենց տեղերը, ընկերանալու Զաւէնին: Ամաթէօրի մը մէկ քմայքը կը կարծէին, իրենց դիմաց ունեցան ջութակահար մը՝ ուղն ու ծուծով: Մեկնողները կը վերադառնային, ոտքի ելածները կը վերադառնէին իրենց տեղերը: Զաւէն, տարուած երաժշտութեամբ, կը վերապրեցնէր այդ դժուարին կտորը իր բոլոր նրբութիւններով: Ու զոռ ծափերը հանդիսականներուն, ջերմ շնորհաւորութիւնները երաժիշտներուն: Այդպէս նուագեց այն ատեն. տարի մը վերջ, ուրիշ առիթով, աւելի լաւ էր, շատ աւելի լաւ:

Կտրած է ճամբայ, դեռ ունի կտրելիք ուրիշ ճամբաներ:

Թերեւս՝ շատ փոքր, ճաթած ձայնով կէս ջութակ մը ձեռքին: Յետոյ ուսուցիչ մը: Յետոյ Պելկրատի երաժշտանոցը: Փարիզ: Նորէն դպրոց. — Երեք տարի: Մեր հանդէսներու բեմերը. երաժշտանոցին ունկնդրութիւնները որոնք արդէն կը կրէին նուագահանդէսներու բնոյթը: Վկայական:

Եւ ահա իր նուագահանդէսը, առաջինը: Դժուար կտորներ, խիզախ յայտագիր՝ որ կրնայ միայն փաստել Զաւէնի երաժշտական հասունութիւնն ու ինքնավստահութիւնը:

Անոնք որ լսած էին զինք ժամանակին, անոնք որ պիտի լսեն զայն հիմա, պիտի անդրադառնան թէ ինչ արդիւնքներու կարելի է հասնիլ, եթէ տաղանդին միանայ անխոնջ աշխատանքն ալ:

Ա. Վ–ԱԶԱՏ

Հասնելով Հայաստան, Ակինեան կը ճգնի Երեւանի Մատենադարանին եւ ձեռագրատան մէջ, աշխատելով օրական 12 – 16 ժամ, ի վնաս իր առողջութեան: Մինչեւ 1928 Ապրիլ մէկ ուսումնասիրած էր աւելի քան չորս հազար գրչագիր եւ ցուցակագրած, համաձայն կառավարութեան առաջարկին: Կը յուսար տարի մը եւս շարունակել իր ուսումնասիրութիւնը, մնացեալ չորս հազար ձեռագիրներն ալ քննելու եւ դասաւորելու համար. բայց յանկարծ կը կալանաւորուի, թիւրիմացութեան մը հետեւանքով: Իր պատմութեան համաձայն, 1924 Ապրիլ 1էն 1928 Ապրիլ 27 կրցած է ուսումնասիրել աւելի քան հինգ հազար ձեռագիրներ: Ի վերջոյ արտաքսումի վճիռ կը ստանայ Մոսկուայէն (1929 Փետր. 4) եւ կը ստիպուի Խ. Միութեան սահմաններէն հեռանալ 28 ժամուան մէջ:

Վիեննա վերադառնալով, հետզհետէ կ'այցելէ Պերլին, Միւնխէն, Թիւբինկէն, Փարիզ, Հռոմ, — ամէն ուր որ կարելի է հայագիտութեան նիւթեր գտնել: Յետոյ, 1939 ապրիլին կ'անցնի Միջին Արեւելք, եւ կը հանդիպի Երուսաղէմ, բայց Ս. Յակոբեանց Մատենադարանին վարչութիւնը չուզեր իր առջեւ բանալ ձեռագիրներու բաժինը:

Կարգ մը քննական պտոյտներ կատարելէ ետք, 1946ին վերադարձաւ Վիեննա: Ընթերցողները անշուշտ կը յիշեն իր այցելութիւնը Փարիզ եւ Մարսէյլ, 1952ին, ինչպէս եւ դասախօսութիւնները:

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ ԵՐԿՈՒ ՎԷՊԵՐ

Վերջերս միաժամանակ լոյս տեսան երկու գերմաներէն վէպեր, նոյն նիւթին շուրջ, սակայն հակոտնեայ տեսակէտներով — մէկը Թռավէնի «Մեռածներու նաւը», իսկ միւսը Ուիխհէրթի «Մեծ հրամանը»:

Երկուքն ալ կը խօսին մահուան մասին: Առաջինը կը փառաբանէ մահը, մղուած յուսահատութենէ եւ կ'այպանէ ընկերութիւնը եւ մարդկութիւնը, երկրորդը կ'երգէ մահը իբրեւ կեանքի գերագոյն փոփոխութիւնը եւ կը հաստատէ իր հաւատքը մարդոց եւ աշխարհի ապագայի մասին:

Թռավէն, «Անդէմ վիպագիրը», որուն ոչ ինքնութիւնը, ոչ ազգութիւնը եւ ոչ ալ մայրենի լեզուն ծանօթ է, ճանչցուեցաւ Ֆրանսայի մէջ իր «Սիէռա Մատրայի գանձը» գործով, զոր ժողովրդականացուց շարժանկարը: Սակայն այս գործը շատ հեռու է «Մեռածներու նաւէն» որ դառն արկածախնդրութեան պատմութիւն մըն է, հեգնական եւ թախծալի: Այս գիրքը պէտք էր որ հեղինակին ապահովէր մեծ համբաւ մը շնորհիւ իր շեշտին, իր ինքնատպութեան եւ իր մշակած նիւթին:

Գիրքը պատմութիւնն է ամերիկացի նաւաստի մը, որ կորսնցնելէ ետք իր թուղթերը, կ'անդրադառնայ թէ կը մերժուի ամէն երկրէ, մէջն ըլլալով իրենը եւ ստիպուած է նաւարկել ուրուական նաւու մը մէջ, որ կը կատարէ զէնքի մաքսանենգութիւն:

Այս անկանոն նաւուն մէջ կ'աշխատին դատապարտեալներ, մարդիկ որոնք իրենց թուղթերուն հետ կորսնցուցած են նաեւ իրենց ազգութիւնը, պաշտպանութեան իրենց միջոցը, իրենց մարդկային արժանապատուութիւնը եւ հոգին:

Այս մարդիկը արժէք չունին: Եւ իրենց ալ կը զգացնեն այդ պարագան: Ոչ միայն կը դատապարտեն զիրենք ամէնէն սպառիչ աշխատանքներուն, այլ իրենց մահն ալ նոյնքան անկարեւոր է որքան իրենց կեանքը: Նաւէն դուրս կը նետուին: Ոչ անոնց մահը կ'արձանագրուի, ոչ ալ ոեւէ մէկը կուլայ անոնց վրայ:

Արդէն մեռած են աշխարհի համար եւ կը կարդացուի այս բանը անոնց դէմքերուն վրայ երբ որեւէ նաւահանգիստ կ'իջնեն: Փոքրերը, կիները եւ մարդիկ կը խուսափին անոնցմէ, ինչպէս ուրուականներէ:

Հեղինակը իր պատմուածքին տուած է իրատես շեշտ մը եւ մտացածին գոյն մը: Յայտնի չէ ճիշդ թէ ինչ աշխարհի մէջ կը գտնուին, ողջերո՞ւ թէ մեռածներու:

Միակ բանը որ ծանօթ է, այն է թէ այս էակները, զոհ իրենց ընկերութեան եւ ճակատագրին, կը տառապին, եւ կ'ընդունին մահը իբրեւ հանգրուանը ուր պիտի դադրին իրենց տառապանքները:

Իսկ Էռնսթ Ուիխհէրթ ուրիշ աւետարան մը կը քարոզէ: Անոր գիրքը, «Մեծ Հրամանը» այնքան պատկերը չէ ընկերութեան, որքան ընդհանուր նիւթերու ընդլայնումը — զինուորը, պատերազմը, քննադատական բանաստեղծութեան ձեւով: Գիրքը զուտ վիպային շահեկանութիւն չունի, սակայն ունի զգացումի խորութիւն:

Այս հեղինակին համար, զինուորը մասնիկ մըն է, թիւ մը զօրագունդին մէջ:

Այլեւս ոչ անուն, ոչ խելք, ոչ ալ բարոյական արժէք: Մարդիկ քիլոմեթրերով կը հաշուեն նաեւ փամփուշտներով, մնացեալը զրաստ մըն է, փոխադրութեան միջոց մը:

Միակ բանը որ կրնայ զինուոր մը պահել, իր հոգին է որ կը կապէ զինք հողին, մարդկութեան, բանաստեղծութեան, կեանքին: Զինուորական արհեստը չի կրնար յաւակնութիւն ունենալ կազմելու նկարագիրը, ոչ ալ գիտական մշակում տայ, հոգ չէ թէ տարրական:

Մինչեւ անգամ հերոսութիւնը չօգներ անհատին բարոյական կազմութեան, որովհետեւ կապ ունի պատերազմին հետ, փճացումին, մահուան, եւ ամէն բանի, զոր կը մերժէ Ուիխհէրթ:

Անոր համար պատերազմը չի նշանակեր «յարձակում, հրաշէն, մահ... այլ այն ճամբան, հովին, անձրեւին տակ, տգիտութիւնը, ամէն բանէ անջատումը: Պատերազմը մեր սրտին մեծ պարապն է...»: Թէեւ ժողովուրդները պատերազմ կը մղեն, Ուիխհէրթ ինքզինք չի յանձներ ինչպէս Թռավէն յուսահատութեան հեգնական դառնութեան: Հիթլէրի իշխանութեան գլուխ անցնիլը 1933ին աւելի իրաւունք տուաւ Թռավէնի, քան Ուիխհէրթի:

Ուիխհէրթի համար Պուխընվալտի մէջ անցուցած ամիսները աւելի դառն էին իրեն, քան Ա. աշխարհամարտի չորս տարիները: Այդ թուականին էր թերեւս որ կտրուեցաւ կապը որ կը կապէր զինք հայրենիքին: 1945էն ետք ապաստանեցաւ Զուիցերիա ուր եւ մեռաւ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (76)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Տէլեմաքը եկաւ: Բացատրեցինք իրեն կացութիւնը, եւ նա մի քաղցր արտայայտութեամբ ասաց.

— Չէ՞ որ ես նաւը լեցուողներուն ասել եմ, թէ այս նաւերը կռուողների համար վար դրել եմ: Եւ այդ մասին, ոչ մէկ առարկութիւն կար:

Նաւերը մօտեցան ծովափին: Ժողովուրդը դուրս ելաւ: 90 հայդուկներ լեցուեցինք երկու նաւերի մէջ, որոնք իրենց խարիսխը քաշեցին: Թիավարեցինք դէպի բաց ծովը: Առագաստները բացուեցան: Յաջող քամի կար, եւ նաւերը սկսան խաղաղ ջրի վրայէն սուրալ դէպի Վան:

Այլեւս թշնամիի ձեռքը մեզ չէր հասներ: Գոնէ այդ գիշեր ծովի վրայ ապահով էինք:

Նաւերը լեցուած էին զանազան ապրանքներով, որոնք կը պատկանէին վանեցի եւ բաղէշցի վաճառականներին:

Մենք սոված էինք: Առաջին անգամ ուտելիք փնտռեցինք: Նաւի մէջ գտանք 12 պարկ աղանձած սիսեռ (լէպլէպի) եւ շաքարեղէն: Մեր սովածութիւնը դրանցով յագեցուցինք:

Բայց այս անգամ էլ սկսանք նեղուիլ: Նաւի մէջ գտնուած խմելու ջուրի քանակը հազիւ հազ բաւեց մեր կէսին: Կը խորհէինք մօտենալ եզերքին ու ջուր վերցնել:

Նաւավարներին խօսեցանք: Նրանք ասին, որ լուսաբացին հազիւ կը հասնինք այն վայրը, որտեղէն կարելի պիտի լինէր մաքուր ջուր առնել:

Տղաներից ոմանք քնացան, ոմանք ծխում էին, ուրիշներ խօսում էին վաղուան մասին թէ՝ ի՞նչ պիտի լինի Թուրքերի ընթացքը մեր ժողովուրդի հանդէպ:

Մեր մեկնած ժամանակ ուզեցինք, որ Տէլեմաքը մեզ հետ գայ: Բայց նա չեկաւ: Վերջին պահուն Աղուէս Կարօն էլ չեկաւ: Երկուքն էլ ասին:

— Մեր ժողովուրդը ուր որ է, մենք էլ՝ հոն: Դուք գնացէք, Աստուած ձեզ հետ: Բայց մի մոռնաք, որ մի նահատակ ժողովուրդ մնաց արեան ծովի մէջ, եւ յայտնի չէ թէ ի՞նչ պիտի լինի նրա ճակատագիրը:

Այդ խօսքերը մեր վրայ այնպիսի տպաւորութիւն թողեցին, որ եթէ մեզ հետ խօսողներին վհատութիւն չպատճառէր, պիտի արտասուէինք եւ ճչայինք երեխաների նման:

Մութ էր, իրար լաւ չէինք տեսնում: Երբ մեր բաժանման րոպէին համբուրեցի Տէլեմաքի ճակատը, նկատեցի, որ նրա աչքերը թաց էին:

Ունեցած էինք միասին տարիների պայքար: Սասնոյ անկում, Մշոյ դաշտի հերոսական մարտնչումներ, Շամիրամի ահեղ կռիւը, որ թշնամու համար եղաւ մի անպատուութիւն... մեծ նախատինք:

Արշալոյսը բացուեց: Յանկարծ քամին դադարեց: Մեր տղաները խլեցին թիակները եւ սկսան թիավարել: Եզերքը հասնելու համար դեռ մի մղոնից աւելի տարածութիւն ունէինք մեր առջեւ: Դիտակներն առինք եւ սկսանք շրջակայ բարձր լեռները զննել՝ տեսնելու թէ այդ կողմերը թշնամիներ կայի՞ն թէ ոչ:

Վերջապէս, եզերք հասանք: Նաւը խարսխեց, եւ մեր տղաները դուրս թռան: Զինուորական մարմնի ցոյց տուած բլուրները բռնուեցին մեր պաշտպանութիւնը ապահովելու նպատակով:

×

Ամառնային գեղեցիկ օր էր: Երկնքից կրակ էր մաղւում: Տղաքը, բոլոր վտանգները արհամարհելով, մերկացան եւ լեցուեցին ծով: Անհոգ լողում էին ջրի մէջ եւ կատակներ անում, իսկ պահապանները հսկում էին իրենց դիրքերից:

Այդ բոպէին պահապաններից մէկն եկաւ եւ յայտնեց, որ ճիշդ այդ ծոցի ետեւից մի քանի նաւեր են մօտենում մեզ:

Ի՞նչ նաւեր էին: Չգիտէինք: Անմիջապէս տղաները ջրից դուրս թռան, խլեցին հրացանները, մէկ մէկ փամփշտակալ նետեցին իրենց վզի շուրջ եւ կանգնեցին պատրաստ: Իսկ մի քանի լաւ լողորդներ յառաջացան դէպի բաց ծովը, եկող նաւերի ուղղութեամբ:

Երբ մօտեցան մեզանից հազիւ հարիւր քայլ հեռաւորութեան վրայ, մեր հրացանները ուղղեցինք նրանց եւ գոռացինք՝ «Թէսլիմ» (անձնատուր եղէք): Անմիջապէս նաւերի ղեկերը դարձուցին, առագաստները վար սահեցուցին, եւ նաւավարները ահից ու վախից մտան առագաստների տակ:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը յայտարարեց թէ Փարիզի համաձայնութիւնները պիտի վաւերացնէն, առանց սպասելու Ֆրանսայի վերջնական վաւերացման։ Այս առթիւ հարցումի մը պատասխանելով, ըսաւ թէ նպատակայարմար կը գտնէ Հինգերու խորհրդաժողով մը, (մասնակցութեամբ Գերմանիոյ), երբ վերջնապէս վաւերացուին Փարիզի համաձայնութիւնները։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ նախագահը, Թիթօ, որ 72 օրէ ի վեր պտոյտ մը կը կատարէր Հնդկաստանի եւ ուրիշ ասիական երկիրներու մէջ, Պելկրատ վերադարձաւ Փետրուար 11ին։ Այս առթիւ ճառ մը խօսելով, հերքեց այն լուրը թէ փոխած է իր քաղաքականութիւնը, «Արեւելքի ազդեցութեան տակ»։ Եւ շեշտեց. — «Մենք երբեք պիտի չմիանանք արեւելեան ճակատին։ Մենք պիտի չմիանանք անոնց որ կը կարծեն թէ միջազգային խնդիրները միայն զինու զօրութեամբ կրնան կարգադրուիլ։ Եուկոսլաւիան կ՚ուզէ բարեկամական յարաբերութիւններ մշակել բոլոր երկիրներուն հետ, բայց չուզեր մէկ բարեկամութեամբ կորսնցնել ուրիշ բարեկամութիւններ։ Խաղաղութիւնը փրկելու միակ միջոցն է անկախ քաղաքականութիւն մը վարել, աշխատելով հանդերձ խաղաղ համակեցութեան մը համար, գործակցութեամբ ուրիշ ազգերու, առանց միջամտելու անոնց ներքին գործերուն»։

ՖՈՐՄՈԶԱՅԻ թնճուկը լուծելու համար արտակարգ միջոցներ կը փորձէ անգլիական կառավարութիւնը։ Արտաքին նախարարը, Իտըն, նոր տեսակցութիւններ ունեցաւ Հնդկաստանի վարչապետին եւ Լոնտոնի ամերիկեան դեսպանին հետ։ Ապահովութեան Խորհուրդը նիստի հրաւիրուած է վաղը, երկուշաբթի։ — Ազգայնական զօրքին վերջին մասը հեռացաւ Թաշէն կղզեխումբէն, բազմաթիւ տարագիրներով որոնք մեծ հոգ մը կը կազմեն Ֆորմոզայի կառավարութեան համար։

ԹՈՒՐՔԵՒԻՐԱՔԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔԸ պիտի ստորագրուի Փետր. 23ին, համաձայն պաշտօնական տեղեկութեան մը։ Թուրքիոյ հանրապետութեան նախագահը Պաղտատ պիտի հասնի Փետրուար 22ին։ Ստորագրելով դաշինքը, պիտի մնայ երեք օր։

ԱՐԿԱԾԻ ՄԸ ԶՈՀ ԳՆԱՑ մետաղագործական մեծ հաստատութեան, Ռընոյի վերատեսուչը, Պ. Փիէռ Լըֆոշէօ, Սթրազպուրկ կ՚երթար, բանախօսութիւն մը կատարելու համար, երբ կառքը ճամբէն շեղելով ինքն իր վրայ թաւալեցաւ քանի մը անգամ։ Վերատեսուչը կառքէն դուրս նետուած եւ գանկը ճեղքուած էր։ Մեռաւ հիւանդանոց փոխադրուած ատեն։ 56 տարեկան էր եւ գործօն դեր կատարած էր Դիմադրական պայքարին մէջ։ Կեսթափօ զինքը ձերբակալեց 1944ին։ Ազատագրութենէն ետք, երբ Ռընոյի հաստատութիւնը ազգայնացուցին, կառավարութիւնը վերատեսուչ նշանակեց զինքը։ Գործարանը պատերազմի ընթացքին ինքնաշարժներ կը շինէր գերման բանակին համար։ Թերթերը կը գրեն թէ վերջին տասը տարիներու ընթացքին հաստատութիւնը 1.142.165 ինքնաշարժ արտադրած է, իսկ միայն անցեալ տարի 204.666 ինքնաշարժ, բեռնակառք, հանրակառք, վակոն եւն.։ Ամբողջ Ֆրանսայի մէջ ունի 51.619 բանուոր եւ պաշտօնեայ։

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ ծանրութեան դէմ բողոքելու համար նոր ժողով մը պիտի գումարուի Փարիզի Ձմեռնային մարզարանին մէջ, նախաձեռնութեամբ գրավաճառ Փուժատի, որ վճռած է պայքարը շարունակել մինչեւ վերջը։

28 ՋՐԱԾԻՆ ՌՈՒՄԲ բաւական է փճացնելու համար Մ. Նահանգներու ճարտարարուեստական կեդրոնները, համաձայն ամերիկացի գիտնականի մը։ Միայն մէկ ջրածին ռումբ կրնայ վարակել 26.000 քառ. քիլոմեթր տարածութիւն։

ՉԻՆԱՍՏԱՆ պատրաստուիչ զինուորութիւն հաստատելով, որոշեց բանակը վերակազմել ռուսական տիպարին վրայ։

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ եւ Ռումանիա որոշեցին աւելցնել ծանր ճարտարարուեստի արտադրութիւնները, ներշնչուելով Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդին վերջին որոշումներէն։

ԳԵՏԵՐՈՒ ՅՈՐԴՈՒՄԸ կը շարունակուի։ Յունուարէն ի վեր հինգերորդ անգամն է որ կը յորդի Կառոնը, ահագին աւերներ գործելով շրջակաները։ Սէնի եւ Ռոնի ջուրերն ալ կը բարձրանան։ Նաւարկութիւնը դադրած է Փարիզի մէջ։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այս երեքշաբթի գիշեր հրապարակային բանախօսութիւն, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եղիպտացի կոմիտէին, տեղի պիտի ունենայ Քաֆէ Պարպօթի սրահին մէջ, 25 ռիւ տը Տէօնէէրէ, (Կառ տիւ Նոռի դիմաց)։

Պիտի խօսի ընկեր՝

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

որ նոր վերադարձաւ Մ. Նահանգներէն։

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը չորսին, Լոյս Զուարթ, Նախատօնակ եւ Տեառնընդառաջի լուսավառութիւն։

Երկուշաբթի, Տեառնընդառաջ։ Տօնախմբութեամբ Գալստեան Քրիստոսի ի տաճարն։ Պատարագ ժամը 10ին։

17 Փետր. Եշ օր Սրբոց Վարդանանց զօրավարացն մերոց եւ 1036 վկայիցն։ Ցիշատակ մեռելոց եւ տօն ազգային։ Պատարագ ժամը տասնին։ Արարողութեանց պիտի նախագահէ եւ քարոզէ Հայրապետական պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան։

Ծանօթ.— Այս տարի բացառաբար, դպրոցներու աշակերտները հրաւիրուած են Սորպոնի սրահը, փետրուար քանի փառատօնին առթիւ։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» եւ Պանեէօ Քաջանի խումբերու կողմէ։

Այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ 23, Ազգ. Տան մէջ 32 ռիւ տը Թրէվիզ։

Կը հրաւիրուին բոլոր մասնաճիւղերուն ընկերները եւ փափաքող երիտասարդները։

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԱՌԹԻՒ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի, Փետրուար 27ին, Կիրակի ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Ցոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնփուա։

Հայկական ջերմ մթնոլորտ։

Մուտքը ազատ է։

ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Մարսէյլի մասնաճիւղը կը տեղեկացնէ թէ՝

12 ՄԱՐՏԻ

Անխախտելի պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ՝

VAMPING, Les CATALANS

շքեղ սրահին մէջ։

Նոյն օրը տոմսակ պիտի չծախուի եւ բոլոր սեղանները թուագրուած պիտի ըլլան։ Կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանները։ Փետր. 12էն սկսեալ դիմել միութեան բոլոր անդամներուն։

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի Ազգային Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ յառաջիկայ 17 Փետրուար, Հինգշաբթի օր Վարդանանցի տօնակատարութիւնը տեղի պիտի ունենայ եկեղեցին։ Հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ազգանուէր նահատակաց յիշատակին համար։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Մարսէյլի Առաջնորդարանը կը տեղեկացնէ տեղացիներուն թէ Ֆրանսական օֆիսին Մարսէյլի գրասենեակին փակուելէն վերջ իրեն պէտք է դիմել ննդեան, ամուսնական եւ այլ վկայականներու համար։ Հասցէ՝

PRELATURE DES ARMENIENS
57, Rue Tapis Vert

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Խաչիկ Ասլանեան, մօր անունը Բերրոնէ, կը փնտռէ իր մօրը հօրեղբօրորդին՝ Հայաստանի Օրբակլու գիւղէն, Լեւոն Տէր Գրիգորեանը, 11 տարիներ առաջ Եւրոպա անցած է։ Տեղեկացնել՝

ASLANIAN, Cité Viscose, no. 3806
Echeroles (Isère) France

24ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Երէցներուն, սկաուտներուն եւ գայլիկներուն։

Մասնակցութեամբ՝ Փարիզի Հայ Արենոյշներուն։

ԿԻՐԱԿԻ 6 ՄԱՐՏ

Կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին

SALLE DE LA CHIMIE
28bis, Rue St. Dominique, Paris (7)
(Métro Invalides)

Ներկայացումներ, երգեր եւ պարեր, ցուցադրութիւն սկաուտներուն կողմէ։ Սկաուտական կեանքէ տեսարաններ։ Հայկական պարեր Արենոյշներուն կողմէ։

Հանդէսին երկրորդ մասին սկաուտները եւ արենոյշները կը ներկայացնեն Հայերէն Մոլիէրի «Մէօսիէօ տը Փուրսօնեաք» կատակերգութիւնը։

Մուտք 500 եւ 300 ֆրանք։

Ծոխ պիֆէ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը՝ Չորեքշաբթի գիշեր, Քաֆէ Քառէ սրճարանի վերնայարկը։

Դասախօսն է՝ բանաստեղծ

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

Խմբագիր «Նայիրի» շաբաթաթերթին։ Նիւթ՝ Ամերիկեան տպաւորութիւններ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԷՆ Տէր եւ Տիկին Քերովբէ Օհանեան, վերջին ողողումներէն ազատումին առթիւ երկու հազար ֆրանք կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի Մանուկներու օգափոխութեան շէնքին նորոգման համար։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ 18 փետրուար, ժամը ճիշդ 20.30ին, 101, Ավընիւ Սաքսի անկիւնի սրճարանը։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, այս երկուշաբթի ժամը երեքին, 38 ռիւ տիւ Մէնիլ, Անիէռ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Թատերական ներկայացումները տեղի պիտի ունենան կիրակի 13 Փետրուարին, կէսօրէն վերջ ժամը ճիշդ 4ին։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Յոբելինական յանձնաժողովը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Վահէ Ֆրէնկեան 20.000 ֆրանք, Յակոբ Ազիզեան 10.000 ֆրանք, Տր. Ս. Պէօքիւյեան 10.000, Աստուածատուր Հարենց 5000, Ժամկոչեան 5000, Կ. Գալազեան 3000, Մկրտիչ Տէր Ազարեան, Ալին Վարուժան Պարսամեան, Վաղարշակ Մելիքեան, Բ. Աճէմեան, Յ. Շիրվանեան, Ս. Սիսլեան երկու հազարական ֆր., Ա. Կապենց, Տիկին Խաչիկեան, Հ. Ակոնայեան, Հ. Թօփաքեան, Ե. Խոլրեան, Գ. Փարմազ, Օ. Հարբութեան, Վ. Գոստիկեան, Քիրէճեան հազարական ֆր., ընդհ. գումար 65.000 ֆրանք։

× Յոբելինական տօնակատարութիւնը տեղի պիտի ունենայ Փետր. 27ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ։ Այս առթիւ մուտքի համար հրաւիրատոմսեր պատրաստուած են։ Կարելի է ստանալ «Յառաջ»էն, հայկական գրատուներէն, եկեղեցիէն եւ մասնաւոր անհատներէ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 15 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

MARDI 15 FEVRIER

1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7598 31e ANNEE

խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ: ԹԻՒ 3009

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՏՕՆ ԱԶԳ. ԿՐԹՈՒԹԵԱՆ

Ինչպէս կը կարդաք շաբաթներէ ի վեր, այս կիրակի տեղի պիտի ունենայ ազգային կրթութեան նուիրուած հանդէս մը, Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ, նախագահութեամբ Փարիզի եկեղեցւոյ Կրթական Խորհուրդին :

Բեմը պիտի գրաւեն բոլոր դպրոցներու եւ դասընթացքներու աշակերտները անխտիր : Պիտի երգեն : Պիտի արտասանեն : Պիտի պարեն :

Մէկ խօսքով, ձեզի պիտի պարգեւեն թանկագին պատեհութիւն մը, գնահատելու համար ազգային կրթութեան անփոխարինելի բարիքները :

Ամէնքն ալ այստեղ ծնած աղջիկներ եւ մանչեր են, որոնք աշխատած են մայրենի լեզուն ալ սորվիլ, հետեւելով շաբաթական դասընթացքներու եւ մասնաւոր դասերու :

Անշուշտ ծնողներն ալ օգնած են, որպէսզի կէս ճամբան չմնան եւ բան մը աւելի սորվին :

Նորութիւն մը յայտնած պիտի չըլլանք, եթէ ըսենք թէ այս դասընթացքներուն յաջողութիւնը կէս առ կէս պիտի պակսէր, եթէ ծնողները զլանային իրենց սրտագին աջակցութիւնը :

Ուսուցիչը, որքան ալ վարժ ըլլայ եւ անձնուէր, չի կրնար նպատակին հասնիլ առանց ընտանիքին աջակցութեան :

Հայրիկն ու մայրիկն են իր անմիջական եւ անբաժան գործակիցները, կարելին փրկելու համար :

Այս գիտակցութեամբ էր որ, Հայկ–Գնեան դպրոցի Կաղանդին հանդէսին առթիւ, Մայրերու Միութիւն մը կը կազմուէր Ազգ. Տան մէջ :

Միութեան անդամուհիները հանդիսաւորապէս կ'երդնուն մայրական սիրով նուիրուիլ սերունդի փրկութեան աշխատանքին : Պարզ աշխարհաբարով՝ հայերէն սորվեցնել իրենց զաւակներուն :

Որքան ծաւալի այս նախաձեռնութիւնը, այնքան արդիւնաւոր կը դառնայ աշխատանքը :

Ուրեմն միացեալ ճակատ՝ դպրոցէն տունը, յանուն սերունդի փրկութեան : Փարիզի կեդրոնին մէջ կատարուած երդումը կրնայ օրինակ հանդիսանալ ամէն տեղի համար :

Կրթական Խորհուրդի վերջին տեղեկագիրը թիւեր կը հաղորդէր իր հաստատած դասընթացքներուն մասին : Աշակերտներու թիւը կանգ առած է 300 – 350ի վրայ, մինչդեռ հազարն անգամ խեղճութիւն պիտի համարուէր :

Գիտենք որ Կապոյտ Խաչը եւ Բարեգործականն ալ իրենց յատուկ դասընթացքներ կը պահեն :

Եւ սակայն, մխիթարական չէ պատկերը, իբրեւ ամբողջութիւն :

Պիտի ուզէինք որ Սորպոնի մէջ սարքուած փառատօնը դառնար ներշնչումի աղբիւր մը, քնացողները արթնցնելու եւ քնացնողները կարգի հրաւիրելու համար :

Ցորդոր, քարոզ, խրատ, սաստ, — արտայայտութեան բոլոր տեսակները կը լսէք տարին տասներկու ամիս :

Կը լսէք մամուլի միջոցաւ : Եկեղեցիներէն, հանդիսասրահներէն եւ տուներէն :

Ամէնքդ ալ կը տեսնէք այլասերման, օտարացման շօշափուկները՝ իրենց ճանկռտուքներով :

Ի՞նչ օգուտ հառաչանքէն, երբ ծնողական պարտականութիւն չէք սեպեր երկու բառ հայերէն սորվեցնել ձեր զաւակներուն : Երբ չէք բարեհաճիր օգտուիլ գանազան պատեհութիւններէ, — դասընթացք, միջնակարգ վարժարան, մանկական եւ պատանեկան հրատարակութիւններ եւն. :

Կը սպասէք որ յուղարկաւորութեան թափօր մըն ալ կազմուի ազգային կրթութեան համար, Սորպոնի փառատօնէն ետք ... Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖԼԻՄԼԷՆ ԱԼ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ՝ ՓԻՆՕ (ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ)

Երկրորդ վարչապետը, Պ. Փիէռ Ֆլիմլէն, որ գործի ձեռնարկած էր այնքան լաւատեսութեամբ եւ կը յուսար դահլիճին ցանկը ներկայացնել այսօր – վաղը, երէկ առտու էլիզէի պալատը այցելելով յանձնեց իր հրաժարականը : Այս առթիւ յայտարարեց թէ աւելորդ կը նկատէ շարունակել իր փորձերը, քանի որ պիտի չկրնար ազգային միութեան դահլիճ մը կազմել : Եւ մաղթեց որ յաջորդը կարենայ համախմբել բոլոր հոսանքները :

Հանրապետութեան նախագահը վարչապետութեան պաշտօնը յանձնեց Պ. Քրիսթիան Փինոյի (ընկերվարական), որ՝ երէկ իսկ սկսաւ իր խորհրդակցութիւններ, լուծելու համար տասնօրեայ տագնապը :

Ֆլիմլէնի ձախողման պատասխանատու կը համարուին արմատականները եւ զօր. տը Կոլի նախկին կուսակիցները : Վարչապետը կը յուսար լրացնել դահլիճին կազմը, նոյն իսկ առանց արմատականներուն մասնակցութեան : Այն ատեն որ, թերթերը հաւանական թեկնածուներու ցանկ մըն ալ հրատարակած էին : Բայց վերջին պահուն նոր դժուարութիւններ ծագեցան : Ամէնէն աւելի ընդդիմութիւն պատճառած էր նախկին վարչապետ Պ. Ռընէ Մայէրի թեկնածութիւնը, իբրեւ արտաքին գործերու նախարար : Ֆլիմլէն երկար տեսակցութիւններ ունեցած էր Պ. Մայէրի հետ : Շաբաթ գիշեր արմատականները իրենք ամէն բան վերի վայր շրջեցին եւ քանի մը նախարարութեանց համար թեկնածուներ փոխուեցան երեք – չորս անգամ : Շաբաթ կէս օրէն ետք Պ. Ֆլիմլէն կը յայտարարէր, — «Տաժանելի օր մը անցուցինք : Քննեցի ոչ միայն նախարարութեանց բաշխման դժուարին խնդիրը, այլ եւ այս առթիւ յուզուած քաղաքական հարցերը : Վստահ եմ թէ պիտի յաջողիմ : Էական պատասխաններն ստացայ այն խմբակցութիւններէն որոնց աջակցութեան պիտի ապաւինիմ : Խորհրդակցութիւններս պիտի շարունակեմ իրիկունը եւ գիշերը :

Այս յայտարարութեան վրայ, կը կարծուէր թէ նոր դահլիճը Ազգ. Ժողովին պիտի ներկայանայ երեքշաբթի կէս օրէն ետք :

Խորհրդակցութիւնները շարունակուեցան մինչեւ երկուշաբթի առտու ժամը 3 : Ժամը 4.15ին թերթերը կը գրէին թէ դահլիճին կազմութիւնը այնքան մեծ դժուարութեանց հանդիպած է որ, Պ. Ֆլիմլէն ստիպուած է ձեռնթափ ըլլալ : Քիչ վերջը կը հաստատուէր իր հրաժարումը :

✕ Ինչպէս գրած ենք արդէն, առաջին անգամ է որ դահլիճ մը պիտի կազմուի համաձայն բարեփոխեալ սահմանադրութեան : Նախապէս՝ նշանակուած վարչապետը Ազգ. Ժողովին կը ներկայանար վաւերացում խնդրելու համար, յետոյ կը ներկայացնէր իր ծրագիրը եւ դահլիճը : Այժմ բոլոր գործողութիւնները մէկ անգամէն պիտի կատարուին, ինչ որ աւելի մեծ դժուարութիւններ կը պատճառէ, մասնագէտներու կարծիքով :

***ԻՍՐԱՅԷԼԻ** խորհրդարանը մերժեց վաւերացնել բանաձեւ մը որ մահապատիժ կը սահմանէր լրտեսներու եւ երկրին մէջ սողոսկած թշնամիներու համար : Ցարդ նախատեսուած պատիժն է 14 տարի բանտարկութիւն՝ լրտեսներուն, ցկեանս՝ միւսներուն համար :*

***ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ** երկիրները վեց միլիոն զինուոր ունին կազմ եւ պատրաստ, գլխաւորութեամբ Խ. Միութեան, ինչպէս յայտարարեց Մ. Նահանգներու Եւրոպայի գործերու վերատեսուչը :*

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

*

«ԻՏԱԼԱՑԻ ԱՂՋԿԱՆ ԵՐԳԸ»

«Սովետական Գրականութիւն եւ Արուեստ» ամսագրի 1954 Դեկտեմբերի թիւը կը պարունակէ շարք մը ուսումնասիրութիւններ՝ Միքայէլ Նալբանդեանի մասին, անոր ծննդեան 125ամեակին առթիւ :

Կը պարունակէ նաեւ տեսարան մը՝ անոր կեանքէն առնուած նոր վէպի մը բ. գրքէն («Ազատութիւնն Աքսորական». հեղինակը՝ Աղեքսանդր Արաքսմանեան) :

Խմբագրութիւնը այդ նիւթերով պիտի զբաղի առանձին :

Մասնաւորապէս ուշագրաւ է ուսումնասիրութիւններէն մէկը, «Մ. Նալբանդեանի քաղաքական պօէզիան», ուր յօդուածագիրը, Ա. Մակարեան, պարզելով հանգուցեալ բանաստեղծին՝ ազատագրական երգերը, մասնաւորապէս կը յիշէ «Իտալացի աղջկան երգը» :

Ոչ միայն կը յիշէ, այլ եւ գուրգուրանքով կը վերլուծէ ու կը գովէ :

Թերեւս մոռցած էք, — խօսքը «Մեր Հայրենիք»ի մասին է :

Յօդուածագիրը կը զգուշանայ գործածել այդ երկու բառերը, արձանագրելով երգին սկզբնական վերնագիրը :

Այդ ծածկամտութիւնը բան մը չի պակսեցներ իր գովասանքէն :

Ուսումնասիրութեան ընթացքին, որոշ տողեր ալ կ'արտատպէ, — հայրենիքը պիտի ազատուի «իւր քաջ որդւոց սուրբ արիւնով» : Ապա նաեւ ամբողջ տուն մը, զոր վերջին աշխարհամարտին ատեն ալ կ'երգէին հայ զինուորները, մասնաւոր արտօնութեամբ.

Ամենայն տեղ մահը մի է,
Մարդ մի անգամ պիտ մեռնի,
Բայց երանի որ իւր ազգի
Ազատութեան կը զոհուի :

Ուսումնասիրութեան սկիզբէն, յօդուածագիրը դիտել կուտայ թէ «Նալբանդեանը թարգմանելով մի շարք բանաստեղծութիւններ նրանց աղբիւրները չի նշել» :

«Իտալացի աղջկան երգ»ին առթիւ ալ կը յիշէ թէ «երկար ժամանակ համարուել է թարգմանութիւն» :

— «*Ոմանք մատնանշել են իտալացի բանաստեղծ Լ. Մերկանտինի մի բանաստեղծութիւնը, ոմանք էլ ուրիշ պատահական աղբիւրներ են նշում :Մեզ թւում է, որ այդ նշումները բաւականաչափ հիմնաւոր չեն : «Իտալացի աղջկան երգը» միաժամայն ինքնուրոյն բանաստեղծութիւն է, թէեւ չի բացառւում այն հնարաւորութիւնը որ Նալբանդեանը որեւէ ծանօթ սիւժէ է օգտագործել այն գրելիս*» :

... Ձե՞ք փորձուիր հարցնել, հրապարակաւ. —

Քանի որ «ինքնուրոյն բանաստեղծութիւն» է եւ ազատութեան եւ հայրենիքի սէրը կ'արծարծէ, ինչո՞ւ սեւ ցանկը անցուցեր էք :

Մանաւանդ որ, սկիզբէն ի վեր նկատի ունէր արեւմտեան Հայաստանը, իսկապէս «թշուառ եւ անտէր, իւր թշնամեաց ոտնակոխ» :

Ուսումնասիրութիւնը ուրիշ նորութիւններ ալ կը պարունակէ : ՎԱՀԷ

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

Այսօր կը վերջանայ մեր Բ. էջի թերթօնը, «Սպանուած Աղաւնին» :

Նոր թերթօնէն առաջ, պիտի հրատարակենք մէկ – երկու պատմուածքներ : Առաջինը կ սկսինք վաղը, գեղեցիկ էջ մը պուլկարական գրականութենէ. —

ՄԵԾ ՀՕՐՍ ԱՂՕԹՔԸ

ՖՈՐՄՈԶԱՅԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

★

ՄՈՍԿՈՒԱ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ԺՈՂՈՎ ԳՈՒՄԱՐԵԼ ՏԱՍԸ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՎ

Անգլիոյ արտաքին գործերու նախարարութիւնը գաղտնիք մը երեւան հանեց, առջի օր, Ֆորմոզայի հարցին քննութեան առթիւ :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, Մոլոթով գաղփակ խորհրդակցութիւն մը ունեցած է Մոսկուայի բրիտանական դեսպանին հետ : Այս առթիւ առաջարկեր է խորհրդաժողով մը գումարել մասնակցութեամբ հինգ մեծ պետութեանց (հինգերորդը՝ Համայնավար Չինաստան), եւ Հնդկաստանի, Սէյլանի, Փաքիստանի, Ինդոնեզիոյ եւ Պիրմանիոյ : Այս հրաւէրը կրնար ուղղուիլ Մեծն Բրիտանիոյ, Խ. Միութեան եւ Հնդկաստանի կողմէ : Ժողովը պիտի գումարուէր այս ամառ, իբրեւ հաւաքատեղի նախատեսելով Շանկայը կամ Նոր Տէլհին (Հնդկաստան) : Բրիտանական դեսպանը պատասխանած է թէ իրենց կարծիքով ազգայնական Չինաստանի դուրս ձգուիլը կրնայ դժուարացնել հարցին լուծումը, թէ Մ. Նահանգները պիտի չուզեն մասնակցիլ : Ցետոյ բացատրած է թէ իր կառավարութիւնը անհրաժեշտ կը գտնէ մանրակրկիտ ուշադրութեամբ պատրաստել որեւէ խորհրդաժողով, որպէսզի յաջող ելքի մը յանգի : Ուրիշ խօսքով, Անգլիա հակառակ չէ որ հանդիպում մը սարքուի Ազգաժողովէն դուրս :

Մոսկուայի անթելը այս տեղեկութիւնները հաղորդած ատեն կը յայտնէր թէ բանակցութիւնները կը շարունակուին : Միեւնոյն ատեն կ'ամփոփէր Մոլոթովի յայտարարութիւնները ի նպաստ Համայնավար Չինաստանի : Նախարարը կ'ըսէր. — Ֆորմոզան Չինաստանի կը պատկանի, Փեքին արդար եւ օրինաւոր պահանջ մը կը ներկայացնէ, պնդելով որ ազգայնական Չինաստանը վտարուի Ապահովութեան Խորհուրդէն եւ անոր տեղը գրաւէ Համայնավար Չինաստանը : Նկատելով որ արեւմտեան պետութեանց մերժումին հետեւանքով անկարելի կը դառնայ անաչառօրէն քննել Ֆորմոզայի խնդիրը, Ապահովութեան Խորհուրդին կողմէ, Խ. Միութիւնը յարմար կը դատէ ուրիշ միջոցներ փնտռել, այդ խնդիրը կարգադրելու համար եւ կ'առաջարկէ տասներու խորհրդաժողով մը : Մոսկուայի անթելով հաղորդուած զեկուցման մէջ, Մոլոթով ուղղակի կ'ամբաստանէ Մ. Նահանգները թէ բռնագրաւած են Ֆորմոզան, Ջանկ Քայ Շէքի աջակցութեամբ : Այս առթիւ կը յիշէ կարգ մը յարձակողական արարքներ եւ զինեալ յարձակումներ չինական քաղաքներու և ծովեզերեայ շրջաններու դէմ : Իր կարծիքով, Ֆորմոզայի տագնապը հետեւանք է Մ. Նահանգներուն միջամտութեան եւ յարձակողական արարքներու սաստկացման :

✕ Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, Լոնտոն մերժելով հանդերձ Խ. Միութեան առաջարկը, հակառակ չէ որ շարունակուին դիւանագիտական բանակցութիւնները, ելք մը գտնելու համար : Առ այժմ կարգ մը լուսաբանութեանց կը սպասեն : Մ. Նահանգները վերապահ դիրք մը բռնած են :

✕ Համայնավար Չինաստանի զօրքը գրաւեց Թաշէն կղզեխումբը, ուրկէ չինական զօրքը եւ ժողովուրդը պարպուած էին Ամերիկացիներու աջակցութեամբ : Փեքինի անթելը լուրը հաղորդեց իբրեւ «ազատագրում» :

***ԳԵՏԵՐՈՒ ՋՈՒՐԵՐԸ** իջնել սկսան : Սէնը վտանգաւոր աստիճանին հասած պիտի ըլլար երէկ : Հռենոսի, Ռոնի, Լուարի յորդումը մեղմացած է, բայց կը վախցուի որ ջուրերը նորէն բարձրանան, անձրեւներու եւ ձիւնհալքի հետեւանքով :*

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՎԻԷՆՆԱՅԻ "ՄԵՂՈՒՆ"

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Եւ դեռ Նորայր Բիւզանդացի կը գրէր իր Հայկական բառաքննութեան (տպ. Պոլիս, 1880) սկիզբը.— «Ոչ սակաւ մթութիւնք եւ աղաւաղութիւնք գտանին ի գիրս եւ ի թարգմանութիւնս մեր հին մատենագրաց, սկսեալ յԵզնկայ, ի Խորենացւոյ, յԱստուածաշունչ գրոց, յԱգաթանգեղէ եւ յՈսկեբերանէ մինչեւ ի մատենագիրս խոնարհագոյն դարուց, եւ այս՝ երկու պատճառաւ. կամ յանհմտութենէ զաղափարողաց գձեռագիրս, եւ կամ յոչ ուղիղ իմանալոյ նոցին իսկ նախնեաց զօտարալեզու բնագիրս»:

Եւ վերջապէս Նորայր Բիւզանդացի կը պահանջէր, ինչպէս կը վկայէ Մուրճ.— «Ամէն ինչ նոր պիտի սկսել՝ Հայոց Պատմութիւնը, աշխարհագրութիւնը, ժամանակագրութիւնը, քերականութիւնը եւ բառարանը, որպէս նաեւ հին գրականութեան պատմութիւնը»:

Եւ խորհիլ որ այս տողերը գրուած են 60 – 70 տարի առաջ: Իսկ մեր վանքերը, Թուխս նստած՝ հայերէն ձեռագիրներու վրայ, կը յայտարարեն, «Այգին մերը, ուտիքն ալ մերը»:

Անհրաժեշտ է որ առաջ լծուիլ ձեռագիրներու ուսումնասիրութեան,— համեմատել իրարու հետ, բաղդատել օտար աղբիւրներու հետ, փարատելու համար բիժն ու մթարքը:

Անհրաժեշտ է փրկել հայերէն ձեռագիրները, մեր պատմութեան ու մշակոյթին այդ թանկարժէք վկայութիւնները:

Թո՞յլ տա՞նք որ օր մը հրդեհ մը ոչնչացընէ, ռումբ մը փճացնէ, նկուղներու խոնաւութիւնը անընթեռնլի դարձնէ զանոնք, տակաւին չօգտագործուած:

Ահա այս վտանգին դէմ, Հ. Ներսէս Ակինեանի առաքելութիւնը, իր աչքին լոյսը սպառելու աստիճան նուիրումը, կը մեծցնէ Վիէննայի աննկուն եւ աննկուն մշակը. զինք սիրելի եւ մեծարանքի արժանի կը դարձնէ ազգին:

Քովի փոխելով՝ «յընթացս բառից յորդորակաց» կը հարցնեմ թէ ինչո՞ւ չեն տպեր Ստեփանոս Ռոշքայի բառարանը:

Ստեփանոս Ռոշքա ծնած է Կամենից 1670 Մարտ 28ին, ու մեռած 1739 Հոկտեմբեր 31ին: Իր բառարանը, որ կը կոչուի «Գանձ Հայոց Լեզուի», տակաւին կը մնայ ձեռագիր: Կը բաղկանայ երկու հատորներէ.— Ա. հատորը բառարան հայերէնէ լատիներէն, 1 — 943 էջ: Բ. հատորը, լատիներէնէ հայերէն 1 — 336 էջ: Երկրորդ հատորը, ինչպէս կը տեսնուի, համառօտ է,— վկայութիւն կամ օրինակ չունի, բառը դրուած է համարժէքին դէմ: Առաջինը սքանչելի է, ամէն մէկ բառի դէմ նշանակուած է թէ ո՛ր գրքին մէջ գործածուած է եւ վկայութիւն կը բերէ:

— Վիէննայի մեր վանքը ունի հեղինակին իսկ ձեռքով գրուած օրինակը: Վենետիկցիներուն ունեցածը ընդօրինակութիւն է մերինին վրայէն: Իմ պրպտումներուս ընթացքին՝ օրինակ մը տեսայ Լեմպէրկի մէջ, օրինակ մըն ալ Լիվոռնոյի մէջ,— այս վերջին օրինակը պիտի առնէի, բայց Գրմղեան քահանայ ըսաւ թէ իր աշխատանքներուն համար՝ պէտք ունի այդ բառարանին: Պատերազմի միջոցին՝ Լիվոռնո ռմբակոծուեցաւ եւ կարծեմ այդ բառարանն ալ փճացաւ կորսուեցաւ աւերակներուն մէջ: Լեմպէրկի օրինակը կը մնայ:

Երբ ցաւ կը յայտնեմ ու պահանջ կը դնեմ հրատարակել, Հ. Ներսէս Ակինեան կ՚ըմբոստանայ եւ կ՚ըսէ.

— Ինչո՞վ հրատարակենք: Տպարան ունինք, ճիշդ է, բայց խորհեցէք անգամ մը, որ մեր վանքին ուսումնաթերթն անգամ չենք կրնար հրատարակել ամսէ ամիս կանոնաւորաբար: Ունինք չորս տողաշար մեքենայ, չարունակ կը դառնան մեր տպագրական մեքենաները, բայց ապրեցնելու համար վանքը: Վանքը ապրելու համար չունի ուրիշ միջոց՝ այլ միայն իր տպարանը: Այնպէս որ մեր գրական ուսումնասիրութիւններն անգամ, մեր ակադեմական աշխատանքներն իսկ կարգի կը սպասեն՝ որպէսզի հրատարակուին: Պէտք ունինք հինգերորդ մեքենայի մը, այդ հինգերորդ մեքենան յատկացնելու համար մեր աշխատանքներուն տպագրութեան:

Միւս կողմէ մեր ուսումնաթերթն ալ, իր կարգին, բեռ է վանքին վրայ: Ունինք միայն 45 բաժանորդ,— մնացեալը ձրի կը ղրկուի մատենադարաններու եւ հրատարակիչներու, փոխանակութեան համար, մեր մատենադարանը ճոխացնելու նպատակով: Աշխարհիս վրայ ուր որ լոյս կը տեսնէ հայերէն գիրք մը, կ՚ուզենք, կը խնդրենք, բերել կուտանք: Թող օգնեն մեզի եւ աշխատանք պահանջեն յետոյ: Կ'ըսեն թէ նոր ուժեր չեն հասնիր,— կը հասնին, բայց հասնելու համար քաջալերանք կ՚ուզէ, օժանդակութիւն կ՚ուզէ: Ահաւասիկ նորահաս միաբան մը, Հ. Աւգոստինոս Սեքուլա,— Հունգարիա ծնած Հայ մըն է, որ նուիրուած է բանասիրութեան, գիտէ հին եւ նոր հայերէն, լատիներէն, յունարէն, գերմաներէն, հունգարերէն, եբրայերէն: Կ աշխատի Ս. Գրքի վրայ: 103 ձեռագիրներու բաղդատութեամբ՝ վերաքննութեան ենթարկեց Մարկոսի աւետարանը:

Անհրաժեշտ է վերաքննութեան ենթարկել մեր ձեռագիրները եւ տպագիրները՝ վերականգնելու համար մեր պատմութիւնը: Շատ բան պէտք է փոխել աւանդաբար մեր գիտցածէն, պէտք է սէնքրոնիզէ ընել մեր պատմութիւնը ազգերու պատմութեան հետ: Թուականներու, անուններու եւ դէպքերու ի՜նչ խեղաթիւրումներ կան, որ վերաքննութեան կը կարօտին: Ահաւասիկ Գր. Լուսաւորիչին պատմութիւնը,— պէտք է տանիլ դէպի ետ: Թուականի այս պարզ սրբագրութեամբ՝ կը յեղաշրջուի մեր պատմութիւնը: Կը նշանակէ թէ Քրիստոնէութիւնը պետական կրօնք հռչակուած է աւելի կանուխ քան ընդունուած է:

Այս հարցէն անկախ, շատ հետաքրքրական է ուսումնասիրել ոչ թէ Հայաստանի կրօնական յեղափոխութիւնը, որ փառահեղ գործ է, այլ Գրիգորի անձը: Մութ է Լուսաւորիչի պատմական դէմքը, ո՞վ էր, ուրկէ՞ կուգար, Հա՞յ էր, օտար մատ չէ՞ր: Երբ հայ պատմագրութիւնը կը փորձէ Հայոց պալատին կապել իր ծագումը, միտքս կ՚իյնայ Խորենացիին մէկ փորձը, որ մեր նախահայրերուն պորտը կը կապէր Ծննդոց գրքին ազգաճիւղին: Արքայական արիւն կամ աստուածային ներշնչում դնել դէմքերու եւ դէպքերու մէջ, որոնց պատմութիւնը չէ զլացած տալ իր փառապսակը, աւանդութիւն մըն է զոր օգտագործած են բոլոր ազգերը: Եւ այսպէս՝ ամէն ժողովուրդ իր պատմութիւնը կը պատմէ, աստուածներուն որդեծնութեան կապելով իր նախահայրերը, կամ դիւցազններուն ու թագաւորներուն փեսայութեան: Օ, ի՜նչքան աշխատանք կայ կատարելիք, եւ ի՜նչ նիւթեր ուսումնասիրութեան կարօտ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Դ.

Նստած եմ օթօմաքներու եւ սէլֆ սըրվիսներու համամերիկեան Հօրն եւ Հարտըրթ մեծ ընկերութեան մէկ քաֆէթերիան, թէյ մը կը խմեմ: Դուրսը ամերիկեան տաք ամառն է: Ներսը էր քոնտիշընը զովացուցած է մթնոլորտը, կարծես գարնանային առաջին օրերն են տակաւին: Լայն ուսերով եւ հաստատուն կազմով մարդ մը կուգայ գրաւել դիմացի սեղանը: Գունաւոր տափատ մը ունի, կէս մէջքէն վեր՝ թեթեւշըրթ (շապիկ) մը միայն մորթին վրայ, առանց փողկապի: Իր մերկ բազուկներէն մին կապուտ հետքեր կը կրէ: Հաւանաբար, իր նմաններուն պէս, օրական տասը տոլար կը շահի այս բանուորը: Այսքրիմ մը (պաղպաղակ) առաջ եկաւ, որ շուտով պիտի անհետանար իր բերնին մէջ: Հիմա լրագիր մը կը կարդայ, մէկ ձեռքով բռնած, բազուկը սեղանին վրայ, միւս ձեռքով կը ծխէ, անփութօրէն: Իր ամբողջ էութիւնը կ՚արտաբերէ յանկարծական շարժումով մը, դէմքին վրայ անպասելի բըքըր քըթ մը տեղաւորելու մագնիսական ընդունակութիւն մը: Բայց հանդարտ է, զօրաւորներուն յատուկ հանդարտութեամբ մը:

Ես անոր մէջ կը դիտեմ այս օրուան Ամերիկան, պատրաստ՝ մէկ վայրկեանէն միւսը, երկաթէ բռունցքը իջեցնելու, ուժեղ, ինքնավստահ, վճռական:

Յաճախ կը հանդիպիս ծեր կիներու, փողոցներուն մէջ, որոնք արդէն մեռելաթաղերուն յանձնած են իրենց ամուսինները: Երիտասարդութեան մը (աննորոգելի, աւաղ) պատրանքը կ՚ուզեն թողուլ անոնք անցորդին վրայ: Թարմ հասակի մը վայել քայէօրի մը մէջ ծպտուած, Նիւ Եորքի մէջ վխտացող պիուքինեներուն (էնսք թիւ տը պօքէ) ամէնէն հաւատարիմ յաճախորդներն են անոնք: Եւ սակայն աչքերուն համար ինչ հեշտանք Նիւ Եորքի մանկամարդ կիները, ամերիկեան սփորթիվ իրենց մասնայատուկ գեղեցկութեամբ հմայիչ, եւ չքեղ՝ իրենց քալուածքին ծփանուտ կշռոյթով: Ֆիվթ էվընիւին վրայ կը տեսնէք այրերը նրբաճաշակէկզանանով մը հագուած, տափաւ տին գիծըմիշտ անթերի: Ամերիկացին երեք չորս ամիսը անգամ մը իր հագուստները քլինինկ կը ղրկէ, ուրկէ կը վերադառնան մաքրուած եւ արդուկուած:

Մեծ վաճառատուները, ինչպէս Նիւ Եորքի մէջ Էյթմընը, Ֆիլատէլֆիոյ մէջ Վանամէյքըրը կամ Տիթրոյթի մէջ Հըտսընը, շատ աւելի ճոխ են քան փարիզեանները:

Սեւ կիները կ՚ուզեն հագուիլ ճերմակներուն պէս: Տասը սերունդ առաջ, իրենց հասարակածային բնագաւառին մէջ, գըրեթէ միայն քաշ սէքս մը կը գործածէին անոնք: Այսօր իւրացուցած են քաղաքակրթութեան կատարած բոլոր նուաճումները կնոջական արդուզարդի տեսակէտով: Այս արդիական արդուզարդը չէ գեղեկացուցած սեւ կիները: Բայց կան նոր սերունդին մէջ սեւի եւ ճերմակի խառնուրդ այնպիսիներ որոնք իրենց քսան դարուններուն մէջ մարդկային ցեղին գեղեցկագոյն տիպարներէն կրնան նկատուիլ եւ որոնք յարդարանքի վերաբերեալ ռեւէ նորոյթ կրնան հագնիլ կանացի բացառիկ վայելչութեամբ մը:

Ամերիկան աշխարհին վրայ ամէնէն շատ դպրոց ունեցող երկիրն է: Իր համալսարանները փոքրիկ քաղաքներ են, իւրաքանչիւրը քսան հազար եւ աւելի ուսանողներով: Անոնց մէջ կը դասաւանդեն տեղացի եւ օտար մեծ հեղինակութիւններ: Այս հաստատութիւններէն զատ, միշտ ճերմակ եւ սեւ ցեղերուն հաւասարապէս տրամադրուած, կան «հայ սքուլ»ները եւ նախակրթարանները: Ամերիկան կրթական եւ ուսուցչական նորագոյն մեթոտները կը գործածէ: «Հայ սքուլ»ներու (մեր միջնակարգ վարժարանները) աշակերտները տունը դաս չեն պատրաստեր, եւ չեմ գիտեր թէ քօլէճներու ուսանողները տանն կը գտնեն գիրք մը բանալու տունը: Ցանուն դաստիարակչական այս նորագոյն մեթոտներուն տղուն կամքը թապու է, կարելի չէ դպչիլ անոր: Եթէ ծնողքը խորհի մարմնական պատիժներով ճամբու բերել իր տղան, դատի կը քաշուի: Եթէ տղան բնականէն խելօք ծնած է եւ ընդունակ է ընտանեկան շրջապատին բարի ազդեցութեան ենթարկուելու, ա –

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂՒՆԻՆ

●

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԳ.

— Ոչ, Թող, չեմ ընկնի, բղաւեց նա վառուած, համարեայ կատաղի աչքերով: Հեռու կանգնիր ու լսիր, ես պիտի յայտարարեմ: Եւ ահաւասիկ յայտարարում եմ աշխարհին եւ ամէնքին. ես մեղաւոր չեմ, ես մեղաւոր չեմ: Չեմ, չեմ (ամէն մի «չեմ»ի հետ բռունցքը պինդ զարկում էր կրծքին): Ես այս կրկնում եմ երեք անգամ եւ պատրաստ եմ կրկնելու հազարերեքերորդ անգամ, որովհետեւ, լաւ լսիր Մարգարեան, աշխարհիս երեսին արդար ու մեղաւոր չկայ, չկայ՝ քեզ ասում եմ, եւ մարդ ամէն բան, լաւն էլ, վատն էլ, անում է բնութեան թելադրանքով:

— Բաւական է, մի անգամ ասացիր, իմացանք, իջիր ասում եմ, կ՚ընկնես, ասացի ես ու բռնեցի ձեռքից, որ իջեցնեմ, բայց նա ձեռքն այնպիսի կատաղիթափով ետ խլեց, որ այլեւս չկարողացաւ պահպանել հաւասարակշռութիւնը, եւ նախ քան ես վրայ կ՚ընկնէի, որ բռնէի, երեսն ի վեր թրմփաց յատակի վրայ: Ծոծրակին ետ գցած գլխարկը թռաւ մի անկիւն:

Հազիւ բարձրացրի եւ նստեցրի: Գլուխը փալանի պէս կախ ընկաւ կրծքին: Լուռ էր: Մէկ էլ տեսնեմ աչքերից արտասուքներ են կաթում: Երկար ժամանակ լալիս էր այդպէս լուռ: Յետոյ թաշկինակը հանեց, աչքերը սրբեց եւ, առանց գլուխը բարձրացնելու, ասաց կամաց.

— Մի քիչ ջուր տուր:

Տուի: Խմեց եւ կարծես մի քիչ զգաստացաւ: Ու դարձեալ երկար ժամանակ նստած էր լուռ, գլուխը մերթ վեր բարձրացնելով, մերթ ցած գցելով թուլացած, կարծես ննջում էր: Յետոյ սկսեց օձիքը քանդել եւ ձեռքով մօտ կանչեց ինձ: Մօտեցայ: Գլուխը ետ գցեց եւ մատով ցոյց տուեց կոկորդը: Կոկորդի վրայ հազիւ կէս վերշոկաչափ մի կարմիր բարակ սպի կար, կարծես սուր դանակով կաշուի վրայ մի թեթեւ գիծ էին քաշել առանց խորը կտրելու:

— Այդ ի՞նչ է,— հարցրի զարմացած:

Ծոցի գրպանները քրքրեց, հանեց մի ածելի պատեանի մէջ, եւ տուեց ինձ:

— Սա պահիր, էլ չտաս ինձ:

— Վայ, Թշուառական, ակամայ դուրս թռաւ բերնիցս:

— Այդ անցեալ օրն էր, որ դու այնտեղ, դրանը յայտնեցիր ինձ նրա մահը, ասաց նոյն հանգիստ ձայնով: Իմ խելքով ուզեցի իբր թէ հատուցում տալ, բայց հատուցումը դուրս եկաւ այս ողորմելի գիծը, «բրավադան» էլ օդով լի մի փուչիկ: Փուչիկը պատռուեց, օդը դուրս եկաւ միջից առանց նոյնիսկ մի սուր տրաքոց հանելու: Ի՞նչ է նշանակում այս, Մարգարեան, հը՞, հարցրեց աչքերը տարակուսանքով սեւեռելով ինձ վրայ: Այս ե՞ս եմ, թէ ես չեմ: Ես ախր էլ չեմ ճանաչում ինձ: Որտեղի՞ց է մտքի այս տատանումը, հոգեկան այս չփոթութիւնը, այս զզուելի փոքրոգութիւնը: Ես Ռուբէն Թուսեանը լինեմ եւ նստեմ քեզ մօտ լա՞ց լինեմ, իբրեւ մի կին. ես Ռուբէն Թուսեանը լինեմ, ուղենամ ինձ մորթելու.... Վախենա՞մ: Դէ էլ ինչացո՞ւ եմ ես, ինչի՞ պէտք եմ, բռնիր ոտներս ու քարշ տուր տար գետը գցիր էլի, իբրեւ մի սատկած շուն: Ինչո՞ւ մեռաւ նա, ինչո՞ւ: Որ ինձ պատժի՞, որ վրէ՞ժ լուծի ինձնից ...

Նրա ձայնը երերաց, եւ յանկարծ վեր թռաւ կատաղի աչքերով:

— Ոչ, ես թոյլ չեմ տայ, որ մեռելները քարշ տան ինձ իրենց ետեւից, գոռաց նա: Ես կենդանի մարդ եմ, սիրում եմ կեանքը եւ յանուն այդ սիրոյ պիտի շարունակեմ գրոհել ամէն ինչ եւ ամէնքին, ով կը համարձակուի խոչընդոտ կանգնել իմ յաղթական ճանապարհին: Առաջին անգամ կեանքիս մէջ անձնատուր եղայ այս յիմարական կնիկ – արմատային զգացումներին եւ ահա եկայ հասայ ուր... ինչո՞ւ, ինչո՞ւ, ինչո՞ւ ...

Ու ամէն մի «ինչու»ի հետ սկսեց ձեռքով խփել հա խփել գլխին:

Մի կերպ հանգստացրի, առաջարկեցի, որ պառկի քնի, մինչեւ որ գինու ազդեցութիւնը անցնի:

— Ոչ, ասաց, այս երեկոյ արդէն գնում եմ: Եկայ որ փող տաս հիւրանոցին վճարելու եւ տոմսակ առնելու: Անցեալ օրը տուած փողերդ մինչեւ վերջին կոպէկ, զահրումար արի: Գնամ թէ չէ, բոլորը, բոլորը կ՚անիծեմ, բոլոր «դավթարներն» ու մուրհակները կը պատռեմ, փողի սընտուկը կը վառեմ, իրեն էլ կը բռնեմ կը խեղդեմ, որ ինծի պէս մի լակոտ է ցնդել:

— Յետոյ էլ չգիտեմ: Եւ սովոր չեմ «յետոյ»ի մասին մտածելու: Տուր փողը, գլխարկս էլ տուր:

Ուզած փողն էլ, գլխարկն էլ տուի:

Փողը գրպանը կոխեց, գլխարկը ծածկեց, ձեռքս սեղմեց եւ օրօրուելով դուրս գնաց:

Էլ չտեսայ նրան:

Տարիներ յետոյ իմացայ, որ տնից դուրս արած, թափառում է մայրաքաղաքի փողոցներում, իբր «պրոֆէսիոնալ ին տելլիգէնտ», մուրացիկ եւ արբեցող:

ՆԱՐԴՈՍ

(Վերջ)

մէն ինչ լաւ է : Բայց հակառակ պարագային պէտք չէ պատուար քաշել բնութեան ճամբուն առջեւ եւ բթացնել տղուն կամքը զայն սաստելով : Տղուն կամքը նկատուած է իբրեւ անոր անձնականութեան ամէնէն չատ խնամքի կարօտ բաժինը :

Շատ կանուխէն, Ամերիկայի տղաքը կ'ընտելանան կազմակերպչական ոգիին : Այսպէս ինը տասը տարեկանէն իսկ ամէն տղայ կը պատկանի կազմակերպուած խումբի մը, որուն կամ նախագահն է կամ գանձապահը, քարտուղարը եւ կամ պարզ մէկ անդամը : Այս խումբերը իրենց պարտականութիւններն ունին դպրոցին մէջ, զանազան նպատակներու շուրջ :

Նիւ Եորք քաղաքին էն հետաքրքրական հաստատութիւններէն մէկն ալ իր Մէթրոփոլիթէն միւզէօմն է, որ գեղարուեստական անչափելի հարստութիւններով լեցուն թանգարան մըն է : Իր հաւաքածոն կը պարունակէ ամէն ժամանակներու եւ ժողովուրդներու գլուխ գործոցները, Քրիստոսէ երեք հազար տարի առաջուան Թուականէն մինչեւ մեր օրերը : Ճարտարապետական, քանդակագործական, նըկարչական, ոսկերչական, եւն., ամէնէն համբաւաւոր գործերուն կը հանդիպիս անոր սրահներուն մէջ : Ուշագրաւ է մանաւանդ նկարչականի բաժինը, իր դասակարգութեամբ : ԺԲ. էն մինչեւ Ի. դար նկարները շարուած են զանազան սրահներուն մէջ ժամանակագրական կարգով : Այսպէս յայտնօրէն դիտողին աչքին կը ցայտէ կարեւոր իրողութիւն մը, — այսինչ դարերու ընթացքին նկարչական սիւժէն (նիւթը) կը կազմէ սիւֆլը մը : Նկարիչներուն ընտրած նիւթը նախ, առաջին երեք ԺԲ. ԺԳ. ԺԴ. դարերուն եղած է աշխարհական, ըլլալով գլխաւորաբար Քրիստոսի ճակատագրական կեանքը : Այս հետզհետէ այդ նիւթը լքելով իր միտքը հանդամանքը կը դառնայ աշխարհիկ, ներկայացնելով կեանքին զուարթ երեսը աւելի, մինչեւ 19րդ դարու վերջերը, եւ դարձեալ մեր դարուն մէջ նկարիչները կը վերադառնան ոգեբրգական տրամադրութեան մը կեանքին հանդէպ : Թանգարանը կրցած է գնել Եւրոպայի նկարիչներուն եւ քանդակագործներուն լաւագոյն գործերը :

Մէյ այ հէլփ եո՞ւ (կրնա՞մ ձեզի օգնել) : Բարեկամիս հետ կը մտնենք վաճառատուն մը եւ առաջին խօսքը որ կ'իմանանք ծախող օրիորդին բերնէն, այս հարցումն է : Փարիզեան վանէօզը պիտի ըսէր. — Ի՞նչ կը փափաքիք, պարոն : Գընումի մը համար ներս մտնող երկու անձեր պէտք ունի՞ն որեւէ օգնութեան : Բայց Ամերիկան քրիստոնեայ երկիր է, հոն մարդերը իրարու եղբայրական օգնութիւն կը պարտին, եւ առեւտրական այս հանդիպումին մէջ ուր ծախողը իր նիւթական շահն է որ կ'ակնկալէ միայն, կարելի չէ քրիստոնէական բարքերու վայել զգացումի մը վարագոյրին ետին չպահել, տեսակ մը ամօթխածութեամբ, շահ մը իրագործելու մեղապարտ ցանկութիւնը :

ՕՆՆԻԿ ՓԷՐՓԷՐԵԱՆ

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

Երեւանի թերթերը կը գրեն թէ պետական հրատարակչականը 1955ի ընթացքին յաջորդաբար պիտի հրատարակէ հետեւեալ գիրքերը, — Րաֆֆիի նոր տպագրութիւնը տասը հատորով, Նար-Դոսի ժողովածուն երեք հատոր, Ռ. Պատկանեանի բանաստեղծութիւններու ու արձակի մէկ հատորը, Վ. Տէրեանի երկերու երկրորդ հատորը, Յ. Պարոնեանի երկերու ժողովածուն, երկու հատոր : Կը հրատարակուին Արեւմտահայ գրողներ Դ. Վարուժանի, Ե. Օտեանի, Ռ. Սեւակի ստեղծագործութիւններէն մէկ մէկ հատոր, Վահրամ Փափազեանի յուշերու առաջին գիրքը :

Սովետահայ գրողներ Աւ. Իսահակեանի երկերու մէկ հատորը, Դ. Դէմիրճեանի «Վարդանանք» վերամշակուած վէպը :

Դարձեալ այս տարի պիտի սկսի Դ. Դեմիրճեանի երկերու վեցհատորեակի, Մ. Արազիի երկերու եռհատորեակի հրատարակութիւնը : Բազմաթիւ օրինակներով լոյս պիտի տեսնեն Ե. Չարենցի երկերու ժողովածուն, արձակով միասին :

Վ. Ալազանի, Վ. Նորենցի, Գ. Մահարիի ստեղծագործութեանց ժողովածուները :

Պիտի հրատարակուին նաեւ Ք. Թափալցեանի «Ոսկի հովտում», Ա. Աւագեանի «Շիկացած հողը», Ա. Սահինեանի «Ծարաւ», Լ. Թարգիւլի «Կոմիտաս», Ս. Այվազեանի «Ընտանիք», Ա. Յովհաննէսեանի «Առաւօտ» վէպերը : Ն. Զարեանի «Հացաւան», Հմ. Սիրասի «Արարատ» վէպերը, Խ. Դաշտենցի «Խոդեդան», Մ. Արմէնի «Հեղնար աղբիւր» վիպակները : Սովետահայ բանաստեղծներ Գ. Էմինի, Սարմենի, Հ. Սահեանի, Հր. Յովհաննիսեանի, Վ. Արամունիի, Ա. Թէրզեանի եւ ուրիշ բանաստեղծներու ժողովածուները, Ա. Դարբինի առակները :

Մանկա-պատանեկան գրականութեան մէջ պիտի հրատարակուին Աւ. Իսահակեանի պատմուածքները, Ստ. Զօրեանի «Մի կեանքի պատմութիւնը», Վ. Անանեանի «Յովազաձորի գերիները», Մ. Կորիւնի «Կամօ», Սիմակի պատմուածքները, Ս. Կապուտիկեանի, Վ. Դաւթեանի, Մ. Մարգարեանի ստեղծագործութիւնները :

Ծրագրին մէջ լայն տեղ յատկացուած է գրաքննադատական աշխատութեանց հրատարակութեան : Լոյս կ'ընծայուին Աշոտ Յովհաննիսեանի «Նալբանդեանը եւ նրա ժամանակը» մեծածաւալ աշխատութիւնը, Հ. Գիւլեքեանի, Ա. Կարինեանի, Վ. Պարտիզունիի, Մ. Նահապետեանի եւ միւս քննադատներու գործերը :

Միւս հանրապետութեանց գործերէն Պետհրատը պիտի հրատարակէ Մ. Թուրսուն-Զադէի, Զիքովանիի, Նինոշվիլիի գրքոյկները : Լոյս կը տեսնեն Հոմերոսի «Իլիականը» (չափածոյ թարգմանութեամբ), Ռ. Թակորի «Պարտիզպանը», Խ. Բողեւի, Կարաջալէի, Ա. Միցկեվիչի հատընտիրները, քորէական գրող Լի Ի Էնի «Հողը» վէպը, լեհական նորավէպերի ժողովածուն եւ ուրիշ գրքեր :

ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԵՒՍ

«Անսամպլը Օրքէսթրալ տը Փարի» նըւագախումբը Փետրուար 5ին շաբաթ կըրկնեց Սալ Կավոյի մէջ տուած իր շաբաթական նուագահանդէսը, ղեկավարութեամբ Օհան Տուրեանի : Յայտագիրը որ կը բաղկանար Պէթովէնի հետեւեալ գործերէն, — Ուվէրթիւր տը Փրոմեթէ, դաշնակի երկու սօնաթ (ափիասիօնաթա, քլէր տը լիւն որոնք յաջողութեամբ նուագուեցան դաշնակահար Նաում Սլիւզնի կողմէ) եւ 7րդ սէնֆօնին :

«Պրոմեթէի ուվէրթիւռ»ը Պէթովէնի այն բացառիկ կտորներէն է որ դժբախտաբար նուազ կը նուագուի քան իր միւս գործերը : Շատ գեղեցիկ ատաժիօի մը կը յաջորդէ արագ, կրակոտ մաս մը՝ գըրուած ոճով մը որ կը յիշեցնէ իտալական ուվէրթիւռները, ինչ որ հազուագիւտ է Պեթովէնի մօտ :

Այս ուվէրթիւրը, ինչպէս 7րդ սէնֆօնին որ այլեւս այնքան ընդհանրացած է երաժշտասէր հասարակութեան մօտ որքան Գ. կամ Ե. սէնֆօնին շատ յաջող անցան սոյն հանդէսին մէջ : Անսամպլը օրքէսթրալ տը Փարին, հակառակ Փարիզի շատ երիտասարդ կազմերէն մէկը ըլլալուն մեծ յառաջդիմութիւն ձեռք բերած է քանի մը տարուան գոյութեան ընթացքին ու հասած է գնահատելի մակարդակի մը : Ուշագրաւ են մանաւանդ երանգները, մեղմ մասերուն մէջ որ նուագախումբի մը չափանիշներէն մէկն է : Ունի առաջնակարգ շատ մը ընչային գործիքներ որոնց դերը կենսական է նուագախումբին մէջ :

Օհան Տուրեան եփունութիւն ձեռք ձըգած է այլեւս իբր խմբավար, ինքնավստահ ու համարձակ իր շարժումներուն մէջ : Լաւ կը ճանչնայ մանաւանդ այս նըւագախումբը զոր քանիցս վարած էր : Երկուքին միջեւ տիրող ներդաշնակութիւնը բնական է ալ աւելի նըպաստեց կտորներու գործադրութեան : Տուրեան, առանց խումբին վրայէն ազդեցութիւնը կորսնցնելու կրնար ազատ համարձակ տարուիլ իր զգացումներէն ու ներշնչումէն զանոնք հաղորդելով իր ճըպոտին միջոցաւ :

Մէկ խօսքով յաղթանակ մը եւս մեր երիտասարդ արուեստագէտին համար, որուն ապացոյցն էր միջազգային հասարակութեան մը ներկայութիւնը : Սալ Կավօն անբաւարար կուգար բոլորը ընդունելու :

ՊԱՏՐԻԿ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՕՐԸ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ. — Սեբ. Մուրատ Ուսումնասիրացի Տէսինի մասնաճիւղին նախաձեռնութեամբ եւ տեղական ուժերու օժանդակութեամբ տօնուեցաւ յունուար 30ին, յունական սրահին մէջ :

Օրուան նախագահը, Պ. Արսէն Սիւզմէճեան իր բացման խօսքին ոգեկոչեց քաջ ռազմիկը ու հեզ, ժպտուն, ուսումնատենչ Մուրատը : Անոր ոգին եղաւ ներշնչարան եւ Սեբաստացիներ կազմեցին իր անունով Ուսումնասիրաց մը, որ ունի արդէն երկու որդեգիր սաներ Սեւրի Մուրատեան վարժարանին մէջ եւ որ կը յուսայ բազմացնել թիւը, շնորհիւ իրենց հայրենակիցներու յամառ ջանքերուն : Ցետոյ ջերմագին կոչ մը ուղղեց, որպէսզի ուրիշներ ալ հետեւին նոյն օրինակին :

Ներկայացուեցաւ Եր. Օտեանի «Զարշըլը Արթին աղա» թատերախաղը, գոհացուցիչ յաջողութեամբ : Դերակատարները արժանի են քաջալերութեան : Անոնց մէջ կան երիտասարդներ, որոնք թէեւ Ա. Բ. Գ. ին անծանօթ, բայց պահած են հայկական ջերմ զգացումներ : Իրենց դերերը լաւին տառերով գրած եւ լաւ սորված էին :

Կ'արժէ յիշել նաեւ Պ. Գուրգէն Պօյաճեանը որ ամէն աջակցութիւն ընծայեց գործին յաջողութեան համար :

Փոն տը Շէրիւիի երբեմնի չէն գաղութը նօսրացած է այժմ, բայց ամէն անգամ որ դիմում կատարուի ազգօգուտ ձեռնարկի մը համար, սիրով ընդ առաջ կ'երթայ :

Փափաքելի է որ Տէսինի Մուրատ Ուսումնասիրացին մասնաճիւղը, քանի որ յաջողեր է այդպիսի թատերախումբ մը կազմել, Վիէնի թէ Լիոնի մէջ ալ սարքէ հանդէսներ, ստեղծելով հայկական ջերմ մթնոլորտ մը :

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՀՈՃԱՆ ՏԷՐՏԷՐ ԿԸԼԼԱՅ

Թուրք թերթերը կը գրեն. — Սամսոնի հրէշ կոչուած Հաճի Շաքիր միաժամանակ Սարը Հօճա, Նիքօլախտիս եւ Փասալըմաճեան անունները գործածելով իբրեւ հօճա, հայ եւ յոյն քահանայ ծպտուած Անատոլուի այլազան վայրերուն ու Իսթանպուլի մէջ «պիւյիւճի»ութիւն կ'ընէր եւ 60-70 հազար ոսկի շորթած էր զանազաններէ :

Վերջերս ոստիկանութիւնը լուր՝ առած ըլլալով որ յիշեալը Եոփզուլէ Ալըրդույուսուի մէջ ալ կը գործէ, կին ոստիկաններուն ալ օժանդակութեամբ, յանցանքի վրայ բռնեց զայն :

Երբ կին ոստիկանները Հօճա Շաքիրի տունը կ'երթան, կեղծ հօճան անոնցմէ մին սենեակը կ'առնէ եւ օդիի սեղանին գլուխը կը հրաւիրէ : Բայց նոր շիշ մը գընելու համար դուրս ելած պահուն յանցանքի վրայ կը բռնուի ու բոլոր մեղքերը կը խոստովանի :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (77)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

Մեր ճարպիկ լուղորդներից մի քանիսը բարձրացան նաւերի վրայ :

Նաւավարները Թուրքեր էին եւ աղիողորմ խնդրում էին. «Մի սպաննէք մեզ, մենք կը գանք ձեզ հետ, ուր որ ուզէք » :

Նաւերը եղերքը բերին : Խարսխեցին : Լողացանք : Մաքուր ջուր խմեցինք, մեր ամանները ջուրով լեցուցինք եւ հրամայեցինք, որ նաւերը ուղղեն իրենց ընթացքը դէպի Աղթամար :

Ամէն մի նաւի մէջ 30 տղաներ զետեղուեցան : Հաւասար կերպով բաժանուեցան : Ընդհանուր հրամանատարը խիստ կերպով հրամայեց, որ բոլորը իրարուց երկու հարիւր քայլ միայն հեռու լինեն : Եթէ մէկը ռեւէ խանգարում կամ մի այլ բան ունենար, առաջաստը վար իջեցնելով իմաց պիտի տար, որպէսզի միւսները կանգ առնէին :

Այդպէս յառաջանում էինք : Տղաները երգում էին զանազան երգեր : Թուրք նաւավարները երէկ Խնձորկինից ոչխարներ տարել էին Թրքական բանակին :

Թուրք զինուորականները ուզել էին պահել նաւավարները այսօրուան ծառայութեան համար եւս : Բայց նաւապետը պահապան ոստիկանապետին կաշառք էր տուել եւ ազատուել : Եկել էր մեր լողացած վայրերը՝ փայտ բեռնալու եւ տանելու համար Վան : Իր չար բախտէն նա ընկաւ սար ու ձոր դղրդացնող ֆետայիների ճանկը :

Աղաչում, պաղատում էր, որ իր կեանքին խնայէինք : Ասում էր. «Երեխաների եւ զաւակների տէր եմ : Տունը ինձ կը սպասեն : Եթէ գիս սպաննէք, սպաննած կը լինիք նաեւ զաւակներս եւ մի օճախ մարած կը լինիք» :

Մուրատը պատասխանեց նաւապետին.

«Ով Թուրք, ֆետային սովոր չէ անմեղ մարդկանց եւ կանանց ձեռք տալ : Ընդհակառակն, ֆետային պաշտպանն է թոյլերին : Նա կռւում է միայն ռայա ժողովուրդներին իրաւունք եւ հաւասարութիւն ձեռք բերելու համար : Նա կռւում է, որ «աղա», «տէր», չլինին :

Մենք մարդասպաններ չենք : Մարդասպանները այն ժանտադէմ պաշտօնեաններն են, որոնք հրամաններ կ'արձակեն կոտորելու խեղճ, անմեղ, անպաշտպան Հայերին : Օսմանցի աւագակները խտրութիւն չեն դներ կանանց եւ տղամարդերու միջեւ : Ֆետային նրանց դէմ է կռւում : Նրանք, փոխանակ ֆետային ձերբակալելու, բանտարկելու, պատժելու, բանտ կը լցնեն անմեղներին եւ ծեծի հարուածների տակ կամ կը մեռցնեն, կամ հաշմանդամ կը դարձնեն : Ո՞վ է մեղաւորը, երբ մենք երէկ մեր անձը պաշտպանելու համար զէնք վերցուցինք եւ կռուեցինք կառավարութեան դէմ : Միթէ մեղաւորը գիւղացի՞ն էր : Ինչո՞ւ մեզ պատժելու փոխարէն կառավարութիւնը մեր հեռանալուց յետոյ, թալանել եւ սպաննել կուտայ գիւղացիներին : Այս բոլոր չարիքի աղբիւրը Ստամպօլ նստած կարմիր գազանն է, եղեռնագործ Համիտը : Ուստի, մենք կը ջանանք նրա գլուխը ջախջախել : Եթէ օձի գլուխը ջախջախուի, նրա մարմինը, պոչը ոչ մի բանի կը ծառայէ : Այժմ դու անհոգ եղիր : Դու միայն ջանա, խաղաղութիւն չանել, եւ մեզ առաջնորդել մեր ցանկացած ապահով վայրը : Այն ատեն կը վարձատրուիս մեր կողմէն » :

Նաւերը շարժւում էին, եւ առագաստները, ուռած քամիից, մեզ տանում էին խաղաղութեան հանդրուանը :

Վտանգից գոնէ մի ժամ զերծ էինք, մանաւանդ որ ոչ մի կողմից նաւ էր տեսնւում : Ցամաքից այնքան հեռուն էինք, որ մեզ չէր հասնի ոչ ռումբ, ոչ հրացանի եւ ոչ էլ թնդանօթի գնդակ :

Մուրատի հետ առանձնացանք նաւի մի անկիւնը : Երկար տարիներ մի սեղանի վրայ ճաշել էինք եւ միշտ իրարու մօտ քնել : Մուրատ, Ալօ, Կայծակ եւ ես երկար տարիներ բաժանել էինք մեր ուրախութիւններն ու զառնութիւնները :

Այդ օրը Կայծակն էլ մեզ հետ էր : Իսկ Ալօն՝ Վանում :

Գիտէինք որ նա անհամբեր սպասում էր մեզ : Գիտէինք, թէ նա որքան իր չար բախտն էր անիծում, որ մեզանից բաժանուել եւ մնացել էր Վանում :

Ես սաի.

— Մուրատ, գիտե՞ս, դու շատ մեղաւոր ես : Ինձ համոզեցիր Ախլաթ մնալ, մինչ ես կ'ուզէի որ միասին լինէինք եւ միասին կռուէինք : Դու ինձ թողիր խաղաղ վայրի մէջ եւ դու գնացիր արեան դաշտը :

— Ինչ խաղաղ վայր : Միթէ՞ այս երկրում կայ մի այդպիսի տեղ : Երբ թշնամին մի քանի ամիս չի հետապնդում, այդ չի նշանակում, որ խաղաղ շրջան է : Քո շրջանն էլ ունէր մեծ վտանգներ : Միայն՝ թշնամին նախ ուզած էր մաքրել Սասունից Մշոյ դաշտն իջնող ֆետայիներին, յետոյ իրեն համար հեշտ կը լինէր միւս վայրերում գտնուող հայդուկները հետապնդելը : Մի խօսքով՝ նա նախ կուզէր գլխաւոր ուժերը խորտակել եւ յետոյ փոքր ուժերը բնաջնջել :

— Սիրելի Մուրատ, ես կ'ուզեմ քեզանից լսել այն բոլոր դէպքերի մանրամասնութիւնները, որ տեղի ունեցան, յուլիսի սկիզբից ի վեր, մեր բաժանումից յետոյ :

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ՄԱՌԵՇԱԼ ԲՈՒԼԿԱՆԻՆԻ ՀԱՒԱՍՏԻՔՆԵՐԸ

●

Ամերիկեան լրագրական ընկերակցութեան մը ներկայացուցիչները, որոնք պարբերաբար տեսակցութիւններ կ'ունենան Խ. Միութեան վարիչներուն հետ, այս անգամ ալ ներկայացան նոր վարչապետին՝ մառեչալ Բուլկանինի: Ահաւասիկ իր յայտարարութեանց ամփոփումը.

— Իբրեւ ընդհանուր կանոն, Խ. Միութիւնը կը բաղձայ բարւոք յարաբերութիւններ մշակել Արեւմուտքի հետ: Այդպիսի յարաբերութիւններ ունէինք պատերազմի ընթացքին եւ լաւ կ'ըլլար որ վերահաստատուէին: Մասնաւորապէս Խ. Միութիւնը չէ փոխած իր քաղաքականութիւնը Մ. Նահանգներուն հանդէպ որոնց հետ կ'ո չէ սիրալիր յարաբերութիւններ հաստատել: Հետեւաբար, Խ. Միութիւնը պատրաստ է միջոցներ փնտռելու, որպէսզի մեղմանայ միջազգային յարաբերութեանց լարումը: Խորհրդային կառավարութիւնը այդ նպատակին հասնելու համար, մասնաւորապէս կ'ուզէ որ համաձայնութիւն մը գոյանայ ոչ միայն հիւլէական զէնքերու գործածութիւնը արգիլելու, այլ եւ զանոնք ոչնչացնելու համար:

Մառեչալը վերջին փոփոխութեանց մասին ալ խօսելով, հերքեց այն կարծիքը թէ մէկդի դրուած է հաւաքական ղեկավարութեան սկզբունքը: Իր կարծիքով որեւէ բացառիկ հանգամանք չունի Մալենկովի հրաժարումը:

«ԶՕՐԱՎԱՐՆԵՐԸ ԿԸ ՎԱԽՆԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ»

Հնդկաստանի վարչապետը, Նեհրու, որ Լոնտոն կը գտնուի եւ միշտ կ'աշխատի միջազգային վէճերը լուծել դիւանագիտական ճամբով, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ տեսակցութեան մը առթիւ.

— Այսօր աւելի լաւատես եմ եւ կը կարծեմ թէ պիտի կրնանք խուսափիլ աշխարհամարտի մը վտանգէն: Շատ կարեւոր փոփոխութիւն՞ը տեղի ունեցաւ վերջերս: Ամբողջ աշխարհի մէջ զօրավարները այժմ կ'ուզեն խուսափիլ պատերազմէն, վասնզի գիտեն թէ ինչ կը նշանակէ պատերազմը: Անոնք շատ լաւ կ'ըմբռնեն թէ ոչ ոք յաղթական պիտի ելլէ պատերազմէն: Ես գիտեմ որ այսպէս կը մտածեն Մեծն Բրիտանիոյ մէջ: Ռուսերը նոյն բանը կ'ըսեն: Եւ դեռ վերջերս Մըք Արթըր նոյն տեսակէտը կը յայտնէր Մ. Նահանգներուն մէջ: Կարգ մը քաղաքագէտներ թերեւս ետ մնացած են զօրավարներէն, յուսանք թէ անոնց ետեւէն պիտի հասնին: Վտանգը այն չէ որ պատերազմը կրնայ պայթիլ կանխամտածութեամբ, այլ այն է որ կրնայ ծագիլ արկածի մը հետեւանքով»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՈՂԱԳՈՐԾՆԵՐԸ ցոյցեր սարքեցին շաբաթ օր, բողոքելու համար կառավարութեան երկրագործական քաղաքականութեան եւ տուրքերու ծանրութեան դէմ: Բազմաթիւ ճամբաներ փակուեցան կառքերով, բեռներով, եղան սայլերով եւ ուրիշ ամէն տեսակ միջոցներով, մէկ երկու ժամ: Մասնաւոր Թռուցիկներ ալ ցրուած էին, պարզելով իրենց գանգատները: Հարաւային Ֆրանսայի այգեշատ շրջաններուն մէջ քանի մը վայրկեան վար դրին կառավարները, գինի հրամցնելով:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ խորհրդարանին արտաքին գործերու յանձնաժողովը առաջարկեց ուղղակի բանակցիլ արեւմտեան պետութեանց հետ, փոխանակ զինակցութիւն մը կնքելու Թուրքիոյ միջոցաւ: Բայց պայման կը դնէ որ Արեւմուտք նախապէս կարգադրէ Պաղեստինի խնդիրը:

ՍՈՒՐԻՈՅ դահլիճը հրաժարեցաւ, կուսակցական պայքարներու հետեւանքով:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ.— Կիրակի օրուան ֆութպոլի ազգային ախոյենական մրցումներուն մէջ Ռէնս յաղթեց Ռասինկի երկուքի դէմ հինգով: Այս յաղթանակով Ռէնս միակ կը մնայ առաջին դասակարգի գլուխը 35 կէտով: Պրիւսէլի մէջ ֆրանսական բանակի խումբը պարտուեցաւ պելժիական բանակի խումբէն չ.սի դէմ երկուքով:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԸ Փետրուար վեցին յաղթեց Իսիի Ալիս Քլիպի 0ի դէմ մէկով: Իսկ Փետրուար 13ի կիրակի օրն ալ ճակատեցաւ Ռասինկ Ռէգէրվ փրոֆէսիոնէլի դէմ, Քոլոմպի մէջ:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այս երեքշաբթի գիշեր հրապարակային բանախօսութիւն, նախաձեռնութեա՞բ Հ. Յ. Դ. Եզնիպատցի կոմիտէին, տեղի պիտի ունենայ Քաֆէ Պարպօթի սրահին մէջ, 25 ռիւ տը Տէօնֆէրf, (Կառ տիւ Նոռի դիմաց):

Պիտի խօսի ընկեր՝

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

որ նոր վերադարձաւ Մ. Նահանգներէն:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սրահը, 28 ռիւ Սէռփանթ, մէթրօ Սէն Միշէլ կամ Օտէօն:
Շաբաթ Փետրուար 19ին, ժամը 20·30էն կէս գիշեր:

Կը նախագահէ՝ Ընկ. Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները վաղը:

ECOLE NORMALE DE MUSIQUE

78, Rue Cardinet

Métro Malesherbes

ՈՒՐԲԱԹ, ՓԵՏՐ. 18, ԺԱՄԸ 21ԻՆ
Ջութակի երեկոյ

ԶԱՒԷՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆ

(Licence de Concert 1954)

Դաշնակի ընկերակցութեամբ՝
ՎԵՐՈՆԷՔ ԺԻԺԷՌԻ

Տոմսերու գին՝ 200, 350 եւ 500 ֆրանք: Դիմել սրահը, Տիւռանին եւ Յառաջի վարչութեան:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ՏՕՆԸ

Նախաձեռնութեամբ հայ արենոյշներու եւ մասնակցութեամբ արիներու, փետրուար 19, շաբաթ երեկոյ, ժամը ճիշդ 9ին Սալ Մազընոյի մէջ, (88 ռիւ տ'Օպաներ):

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Շաւարշանայ քաջերուն նուիրուած երգերով, արտասանութիւններով եւ հայկական պարերով:

Պիտի ներկայացուի Վեր. Աւետիս Տարաքճեանի

ՇՈՒՇԱՆԻԿԸ

(Դուստր Քաջն Վարդան Մամիկոնեանի, ողբ. վեց արար):

Կը մասնակցին նախկին արիներէն կարող ուժեր՝ Պ. Պ. Ժ. Մակարեան, Գ. Քէրքէրեան եւ Յ. Տօլապեան:

Շուշանիկի դերը պիտի կատարէ Արենոյշ Ալիս Շամիրեան, խօսնակ՝ խմբապետուհի Ալիս Յարութիւնեան, պիտի նուագէ՝ խմբապետուհի Մատլէն Մարկոսեան (դաշնակի վրայ):

Տախերու մասնակցութիւնը 100 Ֆր.:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի Ազգային Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ յառաջիկայ 17 Փետրուար, Հինգշաբթի օր Վարդանանցի տօնակատարութիւնը տեղի պիտի ունենայ եկեղեցին: Հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ազգանուէր նահատակաց յիշատակին համար:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Շաւիլէն Այրի Տիկին Մարի Տէր Գալուստեան հազար Ֆր. կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչին, փոխան ծաղկեպսակի, Այրի Տիկին Մարիամ Մանուկեանի մահուան առթիւ:

24ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Երէցներուն, սկաուտներուն եւ գայլիկներուն:

Մասնակցութեամբ՝ Փարիզի Հայ Արենոյշներուն:

ԿԻՐԱԿԻ 6 ՄԱՐՏ

Կէս օրէ վերջ ժամը 2·30ին
SALLE DE LA CHIMIE
28bis, Rue St. Dominique, Paris (7)
(Métro Invalides)

Ներկայացումներ, երգեր եւ պարեր, ցուցադրութիւն սկաուտներուն կողմէ: Սկաուտական կեանքէ տեսարաններ: Հայկական պարեր Արենոյշներուն կողմէ:

Հանդէսին երկրորդ մասին սկաուտները եւ արենոյշները կը ներկայացնեն Հայերէն Մոլիէրի

«Մէօսիէօ տը Փուրսօնեաք» կատակերգութիւնը:

Մուտք 500 եւ 300 ֆրանք:

Ծոխ պիւֆէ:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ 18 փետրուար, ժամը ճիշդ 20·30ին, 101, Ավընիւ Սաքսի անկիւնի սրճարանը: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս ուրբաթ ժամը 20ին, ծանօթ սրճարանը, 40 պիս, ռիւ էթիէն Տօլէ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՓԱՌԱՏՕՆ ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԷՋ

Փարիզի եւ շրջանի բոլոր դպրոցներու աշակերտներու Մշակոյթի փառատօնը տեղի պիտի ունենայ, կիրակի 20 Փետր. ժամը 15ին, Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ՝ Կրթական Մարմնի, ի նպաստ Կրթական ձեռնարկներու:

Հովանաւորութեամբ՝
Հայրապետական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ եւ
Նախագահութեամբ Ֆրանսական Ակադեմական Պ. ԼՈՒԻ ՄԱՌԷՆԻ

Բոլոր դպրոցներու աշակերտները անխտիր կը մասնակցին հանդէսին: Խմբերգ, մեներգ, օրուան տօնին պատշաճ արտասանութիւններ, զանազան խմբապարեր, մենապար ընկերակցութեամբ դաշնակի եւ ջութակի:

Սահակ Մեսրոպի կենդանի պատկերը, ներկայացուած «ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ»: Անոնք որ կը սիրեն հայ մշակոյթին ստեղծագործ ուժը եւ մեր Մեծասքանչ լեզուն այժմէն թող ապահովեն իրենց տոմսակները, դիմել Փարիզի եւ շրջակայ հայ եկեղեցիներու հոգաբարձութեանց եւ բոլոր դասընթացքներու տեղական կրթական յանձնախումբին: Տոմսերու գին 100, 200 եւ 300 ֆրանք:

Պ. Միհրան Հրաչեան, Տէր եւ Տիկին Յովհ. Հրաչեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կ. Փօլատեան, Զարըքճեան, Պանտիկեան, Հրաչեան, Սապոնճեան, Սարեան, Փափազեան, Լորէնեան ընտանիքները կ'ողբան զառնաղէտ մահը

ՏԻԿԻՆ ԵՐՄՈՆԻԱ ՀՐԱՉԵԱՆԻ
(Ծն. Զարըքճեան)

որ տեղի ունեցաւ 13 Փետր., 69 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, երեքշաբթի 15 Փետր. առտուան ժամը 9ին Պոմոնի Հայոց եկեղեցին:

ԽՄԲ.— Մեր ցաւակցութիւնները:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը՝ Չորեքշաբթի գիշեր, Քաֆէ Քատէ սրճարանի վերնայարկը:

Դասախօսն է՝ բանաստեղծ

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

Խմբագիր «Նայիրի» շաբաթաթերթին:
Նիւթ՝ Ամերիկեան տպաւորութիւններ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

ՎԱԼԱՆՍ.— Ազգ. Միութեան վարչութեան երկրորդ տարեշրջանը լրացած ըլլալով, կը հրաւիրուի Վալանսի եւ շրջանի գաղութը ներկայ ըլլալ ընդհ. ժողովին, որ պիտի գումարուի 26 Փետր. շաբաթ երեկոյ ժամը 8·30ին, նախկին եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Օրակարգ.— 1) Բարոյական եւ նիւթական զեկուցում: 2) Հաշուեքննիչ մարմնի ընտրութիւն: 3) Նոր վարչութեան ընտրութիւն

Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէ անխափ ներկայ ըլլալ սոյն ժողովին:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտտոյի Վռամեան ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ տիկին Յակոբ Մինասեանի, ընկեր Վահան Յակոբեանի տիկնոջը եւ իրենց բոլոր պարագաներուն, իրենց զաւկին եւ եղբօրորդւոյն՝ Կոստան Մինասեանի դառնակսկիծ մահուան առթիւ:

Ի ՆՊԱՍՏ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ.— Եկեղեցւոյ շինութեան յանձնախումբը, Պ. Յակոբ Արզուեանի ընդ. Օր. Եափուճեանի ամուսնութեան առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Պ. Պ. Հաճի Մկրեան Սարգիս, Զարիքեան Մկրտիչ, Էքիզեան Կարապետ 5000ական ֆրանք, Եարուճեան Գալուստ, Սիմոնեան Յովհաննէս 3000ական, Արզուեան Յակոբ, Տէր Թումաեան Յակոբ, Զըպուքճեան Գրիգոր, Գալիքեան Թորոս երկու հազարական, Եարուճեան 2000, Գրիգորեան Յովհաննէս, Գոճապըյըգեան Յովհաննէս, Ալէքսանեան Գէորգ, Պօյաճեան Կիրակոս, ԳովրեանՅարութիւն, Եազըճեան Սիսակ, Պալապանեան Գաբրիէլ, Ալէքսանեան Յակոբ, Սոմունեան Պօղոս, Հաճի Դանիէլեան Կարապետ, Հաճի Դանիէլեան Յովհաննէս, ՀաճիԴանիէլեան Գրիգոր, Մաթեան Յովհաննէս, Պալիկեան Կարապետ, Մարտիրոսեան Յակոբ հազարական ֆրանք, Սարաֆեան Յակոբ, Տիկին Գէորգեան 500ական ֆրանք: Ընդհ. գումար 47·000 Ֆր.:

Ճշդում.— Հանդէսին մէջ յայտարարուած է յիսուն հազար, բայց յետ քննութեան ճշդուած է վերի գումարը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. կամ 10 $, հատը 12 փր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 16 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
MERCREDI 16 FEVRIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7599 31e ANNEE խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3010

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Այլեւս տարակոյս չկայ թէ Իրաք պիտի ստորագրէ Թուրքիոյ հետ մշակած դաշինքը, հակառակ արաբական միւս երկիրներու ընդդիմութեան :

Վերջին լուրերը ստորագրութեան թուականն ալ կը նշանակէին, աւելցնելով թէ այս առթիւ Պաղտատ պիտի երթայ Թուրքիոյ հանրապետութեան նախագահը, Ճէլալ Պայար :

Միեւնոյն ատեն շատ կը խօսուի դաշինքին ընդարձակման մասին :

Թուրքիան արդէն գինակցութիւն մը կնքած ըլլալով Փաքիստանի հետ, այժմ կ'աշխատի նոյն օղակին կապել ոչ միայն Իրաքը, այլ եւ Իրանը :

Զարմանալի չէ որ միջազգային մամուլը այս միջոցին շատ կը զբաղի Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքով :

Տեսութիւններ, ուսումնասիրութիւններ, պրպտումներ կ'երեւան ամէն տեղ, մասնաւորապէս Թուրքիոյ մասին :

Մեծ մասով կրկնութիւններ են այդ հրատարակութիւնները, եւ ընդհանրապէս Թրքասիրական :

Վերջերս շարք մը գրութիւններ լոյս տեսան պելժիական Թերթերու մէջ, միշտ միեւնոյն առաջադրութեամբ ,—ապացուցանել Թուրքիոյ վճռական դերը ոչ միայն Միջին Արեւելքի, այլ եւ Ատլանտեան դաշինքին մէջ :

Երեւի յօդուածագիրները չեն գիտեր թէ այս ամբողջ անցուդարձին մէջ, ամէնէն աւելի Թուրքիան է որ իրարանցում կը մատնէ :

Անգարան դաշինք ունի Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ հետ, 1939էն ի վեր : Կը վայելէ Մ. Նահանգներուն քաղաքական, զինուորական եւ տնտեսական աջակցութիւնը՝ 1947 Մարտ 12էն ի վեր :

Բաւական չհամարելով այդ զինակցութիւնները, աջ – ձախ ինկաւ, Ատլանտեան Կազմակերպութեան մէջ մտնելու համար : Եւ յաջողեցաւ :

Յետոյ, Եուկոսլաւիոյ եւ Յունաստանի հետ կնքած տնտեսական գործակցութիւնը վերածեց իրական զինակցութեան (28 Փետրուար 1954) :

Եւ այժմ կը ճգնի ապահովութեան ցանց մը հաստատել հարաւային ճակատին վրայ, միեւնոյն դրօշին տակ համախմբելով արաբական երկիրները :

Ձեռնարկը ձախողեցաւ, իբրեւ հետեւանք Եգիպտոսի վճռական դիրքին :

Սխալ պիտի ըլլար ըսել թէ յուսահատած են :

Ընդհակառակն, Թուրք մամուլը եւ կառավարութիւնը կը շարունակեն չոյել հաբեւան Արաբները, իսկ Ատնան Մենտերէս պատրաստակամութիւն յայտնեց Եգիպտոսի վարչապետին հանդիպելու որեւէ ատեն, որեւէ տեղ :

Կարճ խօսքով յարաճուն գործունէութիւն է խնդիր ապահովութեան :

Այս առթիւ, օտար զինուորական մասնագէտները ռազմական տեսութիւններ ալ կը հրատարակեն :

Օրինակ, Թերթ մը կը գրէ թէ 1946էն ի վեր անգլ. ապայակոյտը հետեւեալ ծրագիրը կ'որոճայ ,—

Ռուսական տիրապետութենէն փրկել Պուլկարիան, Թրքական բանակին հետ: Յետոյ, օգնել Սեւ ծով – Ալեքսանտրէթ գծին պաշտպանութեան, յարձակում գործելով Պասրայէն եւ Թշնամին հետապնդել դէպի Կովկաս, միջդաշնակցային պատուար մը կազմելով Քիւրտիստանի մէջ (իմա՝ արեւմտեան Հայաստան): Այդ միջոցին Ամերիկացիներն ալ օդանաւային ռմբակոծութիւններ պիտի կատարեն :

Թերեւս աւելի կարեւոր գաղտնիքներ գիտեն արաբական երկիրներու այն վարիչները որ ուժգնօրէն կ'ընդդիմանան Թուրքիոյ առաջարկած զինակցութեան :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐ

Պ. ՓԻՆՕ ԿԸ ՓՈՐՁԷ ԿԱԶՄԵԼ ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ

ԲԱԶՄԱԶԱՆ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ընկերվարական կուսակցութիւնը հաւանութիւն յայտնեց որ իր գործօն անդամներէն Քրիսթիան Փինօ փորձէ կազմել նոր դահլիճը, ինչպէս առաջարկած էր հանրապետութեան նախագահը: Պ. Փինօ գործի ձեռնարկած է արդէն եւ կարելին կը փորձէ, յաջողելու համար : Ընկերվարականները 105 աթոռ ունի Ազգ. Ժողովին մէջ, որ կը բաղկանայ 627 անդամներէ: Խնդիր է թէ ինչ դիրք պիտի բռնեն միւս հոսանքները :

Տեղական Թերթ մը դիտել կուտայ թէ Սահմանադրութեան բարեփոխումէն ի վեր, շատ մը երեսփոխաններ նշանակուած վարչապետին քուէ կուտային այն յոյսով թէ կրնան նախարար դառնալ : Մինչդեռ ներկայ դրութեամբ վարչապետը Ազգ. Ժողովին պիտի ներկայանայ իր կազմած դահլիճին ցանկով : Ազգ. Ժողովին 627 անդամներուն մէջ կան մօտ 140 նախկին նախարարներ եւ առ նուազն տասը վարչապետներ, որոնք միշտ յոյս ունին թէ կրնան վերընտրուիլ, ինչպէս կը գրէ «Փարի – Փռէս»:

Պ. Փինօ յայտարարեց թէ պիտի ջանայ իր ծրագիրը յօրինել այն հիման վրայ զոր իր կուսակցութիւնը առաջարկած էր Պ. Մենտէս Ֆրանսի, երբ այս վերջինը կ'առաջարկէր մասնակցիլ կառավարութեան: Այդ ծրագիրը կը տրամադրէ պեղչել ընթացիկ ապրանքներու տուրքը, զօրացնել Պետութեան եւ Եկեղեցւոյ բաժանման սկզբունքը, նոր գումարներ յատկացնել գործաւորներուն նպաստ կամ աշխատանք ճարելու համար եւն.: Մենտէս Ֆրանսի դահլիճը ամէնէն ձախակողմեանն ըլլալով հանդերձ, մերժեց այս առաջարկները: Այժմ կասկածելի է որ մեծամասնաբար պահպանողական Ազգ. Ժողովը հաւանի: Իրազեկներու կարծիքով, թէ Պ. Փինօ եւս ձախողի, այն ատեն դահլիճին կազմութիւնը պիտի յանձնուի արմատականի մը :

Համայնավարները այժմէն պայքար կը մղեն նոր վարչապետին դէմ : «Իւմանիթէ» կը գրէ թէ Պ. Փինօ «ախոյեան մըն է Գերմանիոյ վերազինման եւ քաղաքականութեան մը զոր ժողովուրդը չուզեր » :

× Պ. Փինօ, որ 50 տարեկան է, շատ կանուխէն հետեւած է արհեստակցական շարժումին, զանազան պաշտօններ վարելով Աշխատանքի Դաշնակցութեան մէջ, 1937ին Թերթ մը հրատարակեց, «Պանք է Պուաս», որ դադրեցաւ պատերազմի յայտարարութեան հետեւանքով: Զինադադարէն ետք դարձաւ կազմակերպիչներէն մին գաղտնի կոմիտէի մը, «Լիպերասիոն Նոռ»: Ձերբակալուելով բանտարկուեցաւ Մոնփէլիէի մէջ, 1942ին, բայց յաջողեցաւ փախչիլ երկու ամիս վերջը : Լոնտոն գնաց 1943ին : Վերադարձին նորէն ձերբակալուեցաւ Կեսթափոյին կողմէ եւ դեկտեմբերին աքսորուեցաւ Պուխընվալտ: 1945ին, արգելարանէն արձակուելէ երեք շաբաթ ետք ,պարենաւորման նախարար նշանակուեցաւ զօր. տը Կօլի կողմէ: Եղած է անդամ երկու խորհրդակցական ժողովներու, եւ Սարթի երեսփոխան՝ առաջին Ազգ. Ժողովին: Վերընտրուեցաւ 1951ին: Նախագահն է Ազգ. Ժողովի ելմտական յանձնախումբին եւ փոխ – նախագահը ընկերվարական խմբակցութեան: Եղած է նաեւ հանրօգուտ շինութեանց նախարար 1947ին եւ 1948ին, երկու տարբեր դահլիճներու մէջ:

Ելմտական եւ տնտեսական գործերու նախարար էր Շումանի Բ. դահլիճին մէջ եւ դարձեալ հանրօգուտ շինութեանց նախարար Բէօյի կառավարութեան մէջ, մինչեւ անոր անկումը (1949 Հոկտ.) Փլեւէնի դահլիճին անկումէն ետք (1952 Յունուար), հանրապետութեան նախագահը իրեն յանձնեց դահլիճին կազմութիւնը, բայց Պ. Փինօ շուտով ձեռնթափ եղաւ :

Նոր վարչապետը իր ազատ ժամերուն գրականութեամբ կը զբաղի: Հեղինակն է չորս Թատերախաղերու եւ վերջերս գիրք մը գրեց մանուկներու համար: Վարձատրուած է Դիմադրական ճակատի շքանշանով :

❀ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❀

*

ՓՐԿԱՐԱՐ ՎԱԽԸ

Ինչպէս կ'երեւայ, գիտունները իրենք ալ ահուսարսափի մատնուած են, հիւլէական զէնքերու գործածութեան հեռանկարին առջեւ :

Իրենք հնարեցին ,եւ իրենք են որ օգնութիւն կ'աղաղակեն, չարը խափանելու համար :

Գերման գիտնական մը, Դոկտ. Հան, որ Նոպէլեան մրցանակ ստացած էր 1945ին, իւրանիոմի մասին կատարած հետազօտութեանց համար, կիրակի օր լեղապատառ կոչ մը ուղղեց արեւմտեան Գերմանիոյ, Աւստրիոյ, Դանիոյ եւ Նորվեկիոյ անթելի կայաններէն.

— Անհրաժեշտ է որ միջազգային վէճերը լուծուին կանանչ սեղանի մը առջեւ. հակառակ պարագային մարդկութիւնը պիտի բնաջնջուի ...

Այս առթիւ բացատրեց թէ 10 կոբալտէ ռումբերը « լրջօրէն պիտի վտանգեն մարդկային սեռին գոյութիւնը »:

Իր բացատրութեան համաձայն, ռումբին այս տեսակը ջրածին ռումբն է, շրջապատուած՝ կոբալտով որ պայթած ատեն կազմալուծուելով մահացու ամպերու կը վերածուի :

Այս ռումբը եթէ գործածուի, քասմնեկի հետեւանքներ պիտի ունենայ, վասն զի կոբալտին շողարձակումը հինգ տարիէն հազիւ 50 առ հարիւր կը կորսնցնէ իր աղիտաբեր ուժը :

— Գերմն, սարսափելի պատասխանատուութեան մը տակ են աշխարհի քաղաքական վարիչները: Խելագար դիկտատոր մը կրնայ քանի մը ժամէն ոչնչացնել մարդկութիւնը եւ իր ժողովուրդը :

Եզրակացնելով, գերման մասնագէտը կը պաղատի որ աշխարհի բոլոր գիտունները հանդիսաւոր կոչ մը ուղղեն քաղաքական վարիչներուն, կարմիր գիծէն անդին գտնուին թէ անդին, որպէս զի ըմբռնեն արդիական զէնքերուն ահռելի հետեւանքները :

—Խաղաղութիւն, խաղաղութի՛ւն եւ ոչ թէ պատերազմ ...

Միայն գիտուննե՞րն են որ կը վախնան պատերազմէն

Հնդկաստանի վարչապետը, Նեհրու, նոր ժամանակներու Կանտին, տակաւին երէկ սրամտօրէն դիտել կուտար թէ զօրավարները կ'ուզեն խուսափիլ պատերազմէն, վասն զի գիտեն թէ ինչ կը նշանակէ պատերազմը :

Այսպէս, գիտունները կը վախնան: Զօրավարները կը վախնան : ժողովուրդները կը վախնան :

Կը մնան պոլիտիկոսները:

Անշուշտ անոնք ալ կը վախնան, բայց չեն ուզեր խոստովանիլ:

Բարենշան համարելով այս համատարած ահուդողը ,կը կարծեմ թէ նորէն գիտուններուն ձեռքն է փրկութեան գըլխաւոր բանալին:

Փոխանակ սրտառուչ կոչեր ուղղելու, թող միացեալ ճակատ կազմեն, բացարձակապէս անգործածելի դարձնելու համար բոլոր արդիական զէնքերը,— հիւլէական, մանրէական, քիմիական :

Եւ կամ պարզապէս թող մերժեն գործածել, ի հարկին բանտ իյնալով եւ ծոմ պահելով ...

ՎԱՀԷ

ՖՈՐՄՈԶԱՅԻ ԽՆԴԻՐԸ ԱՆԵԼԻ ՄԱՏՆՈՒԱԾ

Ազգաժողովին Ապահովութեան Խորհուրդը Փետր. 14ի նիստին մէջ որոշեց անորոշ ժամանակով յետաձգել Ֆորմոզայի հարցին քննութիւնը ,որպէսզի շահակից կողմերը կարենան խորհրդակցութիւններ կատարել: Քուէարկութեան ատեն , մէկի դէմ (Խ. Միութիւն) տասը ձայնով մերժեց այն բանաձեւը որ կը պահանջէր անմիջապէս քննել «Մ. Նահանգներուն կողմէ ժողովրդական Չինաստանի դէմ գործուած յարձակողական արարքները » : Ապահովութեան Խորհուրդը նախապէս որոշած էր օրակարգին մէջ արձանագրել խորհրդային բանաձեւը, բայց անոր քննութիւնը սկսիլ Նոր Զելանտայի բանաձեւէն ետք որ կ'առաջարկէր կրակը դադրեցնել Ֆորմոզայի շրջանին մէջ: Անգլ. պատուիրակը առաջարկեց յետաձգել վիճաբանութիւնը, որպէսզի շահակից կառավարութիւնները խորհրդակցին: Այս առթիւ ցաւ յայտնեց որ Չինաստան մերժած է Ապահովութեան Խորհուրդին հրաւէրը :

Վիճաբանութեանց ընթացքին Նոր Զելանտայի պատուիրակը յայտարարեց .— « Խորապէս կը ցաւիմ չինացի համայնավարներու տուած պատասխանին համար , որ կը մերժէ Ապահովութեան Խորհուրդին հրաւէրը: Մենք պիտի չվհատինք ներկայ կացութենէն: Նոր Զելանտայի նպատակն է պարզապէս դադրեցնել թշնամութիւնները ծովեզերեայ շրջանին մէջ: Ներկայ պարագաներուն տակ նոյն իսկ սահմանափակ թշնամութիւնները կրնան շատ լայն ընդհարումի մը յանգիլ : Մեր նպատակն է խուսափիլ այդ վտանգէն » :

× Ռուսեւչինական զինակցութեան հնգամեակին առթիւ սարքուած ընդունելութեան մը միջոցին, Խ. Միութեան նոր վարչապետը, Բուլկանին, յայտարարեց թէ ժողովրդական (համայնավար) Չինաստանը կրնայ վստահ ըլլալ Խ. Միութեան օգնութեան վրայ ,ամէն անգամ որ պէտք ունենայ: Եւ աւելցուց. — « Մենք այստեղ եկած ենք նոր յաջողութիւններ մաղթելու ձեր մղած պայքարին մէջ: Ժողովրդական Չինաստանը գիտէ որ կրնայ մեզի դիմել ոչ միայն մեր բարեկամութիւնը, այլեւ օգնութիւնը ստանալու համար »:

× Անգլիոյ արտաքին նախարարը գեկուցում տալով Երեսփ. Ժողովին մէջ, յայտարարեց թէ բանակցութիւնները կը շարունակուին, թշնամութիւնները դադրեցնելու համար Ֆորմոզայի նեղուցին մէջ: Խորհրդակցութիւններ կը կատարուին Լոնտոնի եւ Մոսկուայի միջեւ :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԾԱՆՐ ԴԷՊՔ ՄԸ ԶՈՒԻՑԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Պեռնէն կը հեռագրեն թէ Գչ. առաւօտ ժամը 2 – 3 յանկարծ հրացանաձգութիւն մը լսուեցաւ ռումանական դեսպանատունէն ներս: Խումբ մը Ռումանացիներ գրաւեցին դեսպանատունը, պահանջելով անմիջապէս ազատ արձակել 5 բանտարկեալ Ռումանացիներ: Ոստիկանութիւնը պաշարեց դեսպանատունը: Մէկ հոգի ծանրապէս վիրաւորուած էր պարտէզին մէջ:

Դաշնակցային խորհուրդը արտակարգ նիստի հրաւիրուած է նախագահին կողմէ, որ արթնցած էր առտուն կանուխ : Նիստը կը շարունակուէր ժամը 9.30ին :

ՊՈԼՍՈՅ Թերթերը կը գրեն թէ պետական Ազգ. Ժողովին ելմտական յանձնախումբը որոշած է 25.000 ոսկի աւելցնել Ազգ. Հիւանդանոցին սահմանուած վարկը: Այս գումարով տարեկան մօտ 65.000 ոսկիի կը բարձրանայ հիւանդանոցին պետական նպաստը :

ՄԵՐ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐԸ

ՌՈՒԲԷՆ ԻՍՐԱՅԷԼԵԱՆ

●

ԽՄԲ.— ինչպէս հաղորդած էինք, վերջերս կը հաստատուի թէ 1953ին Սիպերիոյ աքսորավայրին մէջ մեռած է Ռուբէն Իսրայէլեան, որ Պուքրէշէն այլուր փոխադրուած էր 1944ին, ուրիշ 20 – 25 անձերու հետ, երբ կարմիր բանակը Ռումանիա կը մտնէր: Իրազեկ ընկեր մը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ ողբացեալ Իսրայէլեանի կեանքի եւ գործի մասին.—

Ծնած է Վան 1882ին: Զաւակն էր իր ծննդավայրին մէջ շատ յարգուած Կափուջեան ընտանիքի: Հայրը՝ Մահտեսի Իսրայէլ Կափուջեան կը մահանայ, երբ Ռուբէն հազիւ 14 տարեկան էր: Իսկ երկու տարի առաջ դժբախտութիւնն էր ունեցած կորսնցնելու իր սիրասուն մայրը՝ Սրբուհի, ծնեալ Տէր Մանուէլեան: Հօր մահէն յետոյ կը փոխեն ընտանիքին մականունը եւ անոր անունով կը կոչուին Իսրայէլեան:

Ռուբէն կը յաճախէ իրենց նորաշէն Թաղի ծխական դպրոցը, ուրկէ շրջանաւարտ կ'ըլլայ: Սակայն հօր մահը արգելք կը դառնայ, որպէսզի ուսումը շարունակէ: Իր պատենական ուսերուն վրայ կը ծանրանայ երեք քոյրերու եւ երկու եղբայրներու կեանքի հոգը: Եկրորդական ուսում ստանալու փոխարէն, Ռուբէն կը մտնէ արհեստանոց մը եւ դերձակութիւն կը սորվի: Շատ կանուխէն կը ճաշակէ կեանքին դառնութիւնները եւ խորապէս կը զգայ գոյութեան պայքարին անհրաժեշտութիւնը: Զարքաշ աշխատանքի եւ գոյութեան պայքարին մէջ ալ կը թրծուի ան ու կը կազմաւորուի իր բարոյական նկարագիրը: Բարոյական բարձր ու վսեմ նկարագիր մը, որ իր մէջ հաստատուն պիտի մնար մինչեւ մահ:

Իր յեղափոխական մկրտութիւնը Ռուբէն կը ստանայ Արմենական ինքնապաշտպանութեան խումբերուն մէջ՝ սուրհանդակի պաշտօն կատարելով: Սակայն շուտով, երբ Վան կը մտնէ Վազգէնի զինուած խումբը, Ռուբէն կ'արձանագրուի Դաշնակցական՝ մինչեւ կեանքին վերջը հաւատարմօրէն ու անձնուիրաբար ծառայելով Հ. Յ. Դաշնակցութեան դրօշին:

1900 – 1903 թուականներուն Ռուբէն կը պաշտօնավարէ Բերկրիի նահանգին մէջ բացուած վաճառատան մը մէջ, որուն տէրերն էին Հայ մը եւ քիւրտ բէկ մը: Իր աշխատանքի բերումով լայն ծանօթութիւններ կը հաստատէ այդ շրջանի Համիտիէ քիւրտ աշիրէթներուն հետ (Շաւըցիներ եւ Հայդրանցիներ): Շնորհիւ իր այդ կապերուն, Ռուբէն կը յաջողի սուրհանդակի նոր ճամբայ մը հաստատել, որ կ'անցնէր Նազար աղա – Խաչան – Բերկրի – Գործոթ վայրերէն: Հետագային երբ Վան կը փոխադրուի, կուսակցական այդ աշխատանքներուն մէջ զինքը կը փոխարինէ Եփրեմ Ջրբաշեանը: Թէ ինչ աստիճան մեծ էր Ռուբէնի հեղինակութիւնը Քիւրտերուն մէջ եւ հաստատուն իր բարեկամութիւնը անոնց հետ, ցոյց կուտայ հետեւեալ դէպքը:

Անգամ մը Քիւրտերը կը բանեն սուրհանդակներէն մէկը եւ կը գրաւեն անոր պայուսակը, որուն մէջ կը գտնուէին կուսակցական շատ կարեւոր թուղթեր: Եթէ Քիւրտերը այդ պայուսակը յանձնէին կառավարութեան, կրնար շատ ծանր հետեւանքներ ունենալ յեղափոխական գործին համար: Անհրաժեշտ էր որեւէ կերպ խափանել այդ վտանգը: Խնդրին կարգադրութիւնը կը յանձնուի Ռուբէնի եւ Մարտիրոս Մարութեանի: Ասոնք, օգտագործելով իրենց ծանօթութիւնները, խակոյն կը դիմեն Շաւըցիներու աշիրաթապետին եւ քիւրտ բէկին համաձայնութեամբ սուրհանդակի պայուսակէն կը հանեն բոլոր գրութիւնները՝ տեղը դնելով անկարեւոր ու սովորական թուղթեր:

Տակաւին երիտասարդ, Ռուբէն 1905ին կ'ընտրուի Վանի Այգեստանի շրջանի ենթակոմիտէի անդամ: Իրեն կը յանձնեն շատ պատասխանատու աշխատանք: Ան, իր երկու ընկերներ՝ Կողբեցի Խօխէ Տիգրանի եւ Վահան Պէննէեանի հետ Քիւրտերէն եւ Թուրքերէն կը գնեն զէնքերը, որոնք կը պահուին կուսակցական պահեստներուն մէջ: Այդ գործով Ռուբէն կը զբաղի մինչեւ 1907, երբ դժբախտ պատահար մը կը պարտադրէ զինքը լքել ծննդավայրը ու ապաստանիլ Կովկաս:

Թրքական կառավարութիւնը կը ձերբակալէ Քիւրտ մը, որ զէնք էր ծախած Ռուբէնի եւ ընկերներուն: Ոստիկանատան մէջ Քիւրտը կը խոստովանի իր յանցանքը եւ իբրեւ զէնք գնողներ կը մատնանշէ Ռուբէնը եւ իր երկու ընկերները: Անմիջապէս կը ձերբակալուի Վահան Պէննէեան: Սակայն Ռուբէն կը յաջողի խոյս տալ ոստիկանական հետապնդումներէ եւ անցնիլ Կովկաս: Այս դէպքը տեղի կ'ունենայ 1907ին: Ասկէ ինչ նախորդ տարին Ռուբէն նոր ամուսնացած էր ուսուցիչ Մելքոն Պարթեւեանի աղջկան Հայկանուշի հետ՝ կազմելով ընտանեկան երջանիկ բոյն մը: Յանուն յեղափոխութեան, նորապսակ երիտասարդը կը բաժնուի կնոջմէն ու տունէն:

Գալով Կովկաս, Ռուբէն կը հաստատուի Բագու քաղաքին մէջ ուր առաջին իսկ օրերէն կը նուիրուի կուսակցական աշխատանքներու: Շուտով Թուրքիոյ մէջ կը հռչակուի Սահմանադրութիւն եւ Ռուբէն խումբ մը ընկերներով կը վերադառնայ Վան: Այդ խումբի մէջ էին Մոկացի Թոշնիկը, Խուռկոմցի Գասպարը եւ ուրիշներ:

Սահմանադրական շրջանին երկրի կուսակցական կեանքը կը մտնէ նոր հունի մէջ: Զէնքին կը փոխարինէ գրիչը, խօսքը: Վերադարձին Ռուբէն նորէն կ'ընտրուի ենթակոմիտէի անդամ, գլխաւորապէս կատարելով կազմակերպական աշխատանքներ: Ան կը զբաղի, Վան քաղաքի եւ շրջակայ գիւղերու «Մասնաւոր խումբերու» գործերով:

Ռուբէնի համեմատաբար խաղաղ կեանքը կը տեւէ մինչեւ 1914, երբ կը բռնկի առաջին համաշխարհային պատերազմը, որ հիմնական փոփոխութեան պիտի ենթարկէր ողջ հայութեան կեանքն ու ճակատագիրը:

Ռուբէն արհեստով դերձակ էր: Կառավարութեան հետ Թուրք զինուորներու համար համազգեստ պատրաստելու պայմանագիր ունէր եւ կը զբաղէր այդ աշխատանքով: Երբ Թուրքիա իր մասնակցութիւնը կը բերէ պատերազմին, Հայերէն կը սկսին զինուոր հաւաքել ու ճակատ կամ աշխատանքի գումարտակները ուղարկել: Ռուբէն կ՚՚օգտագործէ իր հանգամանքը եւ արհեստանոցին մէջ կ'առնէ շուրջ հարիւր յիսուն հայ երիտասարդներ, որոնք զերծ կը մնան զինուորական ծառայութենէ: Այդպիսով կը մնան Վան՝ կարեւոր դեր կատարելով ինքնապաշտպանութեան կռիւներու ատեն:

Պատերազմը զգաստութեան կը մղէ Վանի կազմակերպութիւնը: Բոլորն ալ կը զգան, թէ կը մօտենան չարագուշակ օրերը: Պէտք էր պատրաստուիլ դիմադրաւելու գալիք վտանգը: Այդ մտահոգութեամբ ալ կուսակցական մարմինը Ռուբէնը կը ղրկէ Թիմարի շրջանը՝ կազմակերպելու այնտեղի հայութեան ինքնապաշտպանութեան գործը: Թուրք ոստիկանութիւնը այդ շրջանին մէջ սանձարձակ կը գործէր, ամէն տեսակ նեղութիւններ պատճառելով հայ գիւղացիներուն: Իրեն յատուկ եռանդով ու վճռականութեամբ, Ռուբէն կը լծուի աշխատանքի՝ մէկ կողմէ կազմակերպելով ժողովուրդին ինքնապաշտպանութիւնը, միւս կողմէ հսկելով որ վաղաժամ պոռթկումներ տեղի չունենան:

Հակառակ ձեռք առնուած բոլոր զգուշաւոր միջոցներուն կռիւը անխուսափելի կը դառնայ: Թուրք ոստիկաններն այնպիսի բռնութիւններ կը գործադրեն Բերդակ գիւղին մէջ, որ այլեւս գիւղացիները, անկարող տոկալու, կ'ընդվզին ու կը դիմեն զէնքի: Կռուի ղեկավարութիւնը կը ստանձնէ Ռուբէն, իրեն օգնական ունենալով Մկրտիչ Նալբանդեանը: Թուրք ոստիկաններուն կը միանայ շրջակայ թրքական գիւղերու խուժանը: Երթալով կռիւը աւելի մեծ համեմատութիւններ կ'առնէ: Ոստիկաններուն կ'օժանդակէ թրքական կանոնաւոր զօրքը: Իսկ Բերդակի Հայերուն օգնութեան կը հասնին դրացի գիւղացիները: Վանի թուրք իշխանութիւնը տեսնելով թէ չի կրնար կոտրել Թիմարի հայութեան դիմադրական կորովը, կը դիմէ Արամ Մանուկեանի եւ ուրիշներու միջամտութեան եւ այդպիսով վերջ կը տրուի արիւնահեղ կռիւներուն: Բերդակի կռուի ընթացքին հերոսաբար կ'իյնայ Մկրտիչ Նալբանդեանը:

Սակայն Բերդակի դէպքը սկիզբն էր երկանց: Թուրք կառավարութիւնը մութին մէջ կը նախապատրաստէր ամբողջ Վասպուրականի հայութեան բնաջնջումը: Խարդախ միջոցներու դիմելով, ան կ'ուզէր նախ եւ առաջ գլխատել հայ ղեկավարութիւնը: Այդ նենգ դաւադրութեան զոհ կ'երթան Վռամեանը եւ Իշխանը: Այլեւս դանակը ոսկորին հասած, Վանի հայութիւնը կը պարզէ ապստամբութեան դրօշը: Կը սկսի ապրիլեան հերոսամարտը, որուն մէջ իր համեստ դերը կ'ունենայ նաեւ Ռուբէն Իսրայէլեան:

ԸՆԿԵՐ ՄԸ

ՏՕՆ ԺՈՒԱՆԻ ՍՐԲԱՑՈՒՄԸ

●

Վատիկանի ձեռնհաս իշխանութիւնները վերջերս ծանուցին թէ հաւանաբար Տօն Ժուան դասուի սուրբերու կարգը:

Այս լուրը զարմանք պատճառեց բոլոր անոնց որոնք ծանօթ չեն ցարդ իբրեւ նըշանաւոր կնամոլ մը ճանչցուած Տօն Ժուանի իսկական անձնաւորութեան:

Ռոմանթիք գրագէտներու սիրական հերոսը, առասպելական տիպար մը խորհրդանշող Տօն Ժուանը երգած են շատ մը բանաստեղծներ, թատերագիրներ, երաժիշտներ: Մոլիէռ, Պայրըն, Մոցարթ, Պուշկին եւ տակաւին ուրիշներ ներշնչուած են այս տիպարով: Մէկուն համար Տօն Ժուան անկրօն անհաւատ մըն էր, միւսին համար կատարեալ խաբեբայ անբարոյ մը:

Ըստ Սեվիլլա քաղաքի տարեգրութեանց — ուրկէ քաղած է Մոլիէռ իր նիւթը՝ «Քարի ընթրիքը» —Տօն Ժուան Թօնէրիօ, Սէվիլլայի ազդեցիկ մեծատուններէն մէկուն որդին, գիշեր մը կը սպաննէ հրամանատար Ուլոան, առեւանգելով անոր աղջիկը: Հրամանատարը կը թաղուի Ս. Ֆրանչեսկոս վանքին մէջ ուր իր ընտանիքը ունէր սեփական մատուռ մը:

Ֆրանչիսկեան միաբանները ընդվզած Տօն Ժուանի վարած գայթակղալից կեանքէն, կ'ուզեն վերջ տալ անոր անբարոյ գործունէութեան, սակայն ինչ որ կ'ընեն չեն յաջողիր, որովհետեւ Տօն Ժուանի ընտանիքը ազդեցիկ ըլլալով, բախտախնդիր երիտասարդը միշտ ալ զերծ կը մնայ օրէնքին խստութենէն: Միաբանները սակայն ծուղակ մը կը լարեն եւ գիշեր մը պատրուակով մը Տօն Ժուանը վանք հրաւիրելով կը սպաննեն: Յետոյ լուր կը տարածեն թէ Տօն Ժուան գիշերանց վանք մտնելով անգամ մը եւս ուզած է անարգել սպաննուած հրամանատարին դամբանը, եւ հոն կանգնած արձանը այս սրբապղծութենէն զայրացած՝ դժոխքի բաժին դարձուցած է զինքը:

Ահաւասիկ այս առասպելը, հրամանատարը, անոր դուստրը, արձանը եւ այլն դրողներու երեւակայութեան թռիչք տա–

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՄԵԾ ՀՕՐՍ ԱՂՕԹՔԸ

●

ԽՄԲ.— Սթոյան Խրիսթով թէեւ բնիկ Մակեդոնացի է, բայց մեծցած եւ կըրթուած է Ամերիկա: Իր առաջին պատմուածքները լոյս տեսած են ամերիկեան հանդէսի մը մէջ: Քանի մը գիրքեր գրած է իր հայրենիքին՝ Մակեդոնիոյ մասին: Ամերիկեան համալսարան մը աւարտելէ ետք, ժամանակ մը զբաղած է թերթերու եւ համայնագիտարաններու խմբագրութեամբ: 1927ին մեկնած է Պալքանեան Երկիրները իբրեւ մասնաւոր թղթակից «Շիքակօ Տէյլի Նիւզ»ի:

Մեծ հայրս, Պոկոմիր, ձեռքս ուժով մը բռնած էր, երբ ես զինքը արահետէ մը կ'առաջնորդէի բլրակի մը գագաթը, ուր կը կանգնէր փոքրիկ մատուռը: Մեծ հայրըս տկար էր տակաւին, եպիսկոպոսին նախորդ օրուան այցելութեան պատճառած յուզումին հետեւանքով:

Արահետին եզերքը կանգ առի քիչ մը եւ զայն նստեցուցի քարի մը վրայ որպէսզի հանգչի: Յետոյ նորէն սկսանք յառաջանալ դանդաղօրէն:

Պզտիկ մատուռը թաղի մը պէս դրուած էր բլրակին գագաթը եւ վերէն կը դիտէր գիւղն ու հովիտը: Իր եռանկիւնաձեւ տանիքին վրայ, իրարու գամուած երկու հին տախտակներ խաչ մը կը կազմէին, քիչ մը մէկ կողմ ծռած, կարծես գիւղը ծաղրելու համար:

Մութ մատուռէն ներս մտանք: Ներսը լեցուած էր մեղրամոմի եւ ձէթի բուրումով, որ կուգար սուրբին առջեւ դրուած լամբարէն: Օդը խանու էր եւ զով: Լուցկի մը զարկի եւ վառեցի մոմ մը, զոր մեծ հայրս բռնած էր եւ իր ձեռքը առաջնորդեցի սուրբին առջեւ դրուած մոմակալին: Ան մոմը տեղաւորեց եւ պատկերին առջեւ երեք անգամ խաչակնքեց, աջ ձեռքով լայն շարժումներ գծելով օդին մէջ. յետոյ ուղեց որ զինքը դուրս առաջնորդեմ:

— Հոս քիչ մը նստինք եւ հովիտը դիտենք, ըսաւ, երբ դուրս ելանք արեւու լոյսին:

Նստանք բլուրին ճիշդ եզերքը, փոքրիկ սրբավայրին դիմացը: Դէպի աջ, բլուրին ոտքերուն՝ մեր գիւղը կը տաքնար արեւուն ճառագայթներուն տակ: Հովի ալիք մը, կենդանիի մը շունչին պէս տաք՝ կը հոսէր մրգաստաններէն եւ թրքական ոստիկանատան վրայ կարմիր դրօշը կը ծածանէր իր սպիտակ մահիկով: Դրօշակէն քանի մը տանիք անդին, տարատմօրէն կ'ուրուագծուէր եկեղեցիին կարմիր գըգակի նմանող գմբէթը, վրան խաչով, որ կը պսպղար արեւուն դէմ, իր պատուհանէն դուրս քաշուած սուրի մը պէս:

Ունկակի մեր դիմացը, նեղ հովիտը կ'երկննար իր երկու լեռնաշղթաներով, որոնց ողնայարը կարծես երկինքին կը քսուէր: Իսկ հովիտին մէջտեղէն գետը կ'ոլորուէր ծուլօրէն օձի մը պէս:

Մեծ հայրս, Պոկոմիր, կուրացած էր իմ ծնելէս առաջ: Բայց իմ ծննդեանս գիշերը, երազին մէջ տեսած էր որ աչքերը բացուած էին: Յաջորդ առաւօտուն՝ երբ իրեն ըսած էին թէ ընտանիքին մէջ արու զաւակ մը աւելցած էր, ինք անմիջապէս, իր երազին այն մեկնութիւնը տուած էր թէ, նորածինը իր վերադարձած տեսողութիւնը կը նշանակէր եւ թէ անոր շնորհիւ պիտի կարենար իր շուրջի աշխարհը տեսնել: Իրաւ ալ, երբ մեծցայ, մեծ հօրս աչքերը դարձայ: Ան եւ ես անբաժան էինք, նոյն իսկ գիւղական աշխատանքի եղանակներուն, երբ ամէն ոք գործի վրայ էր դաշտերուն մէջ, ինծի կը թոյլատրէին որ տունը մնամ մեծ հօրս հետ եւ զինքը առաջնորդեմ հոս ու հոն, մէկ խօսքով իր աչքերը ըլլամ:

Մեծ հայրս կը սիրէր զիս, ինչպէս մարդ իր աչքերը կը սիրէ: Երբեք չհարցուցի թէ ինչպէս կուրացած էր: Ես միայն կ'օգնէի իրեն որ տեսնէ, եւ քանի կ'օգնէի, ես ալ այնքան աւելի լաւ կը տեսնէի: «Ա՛խ, զաւակս», կ'ըսէր երբ բան մը կը նկարագրէի իրեն, «երկու անգամ կը տեսնեմ, նախ կը տեսնեմ ինչպէս ծերունի մը եւ յետոյ ինչպէս մանուկ մը»: Ձեռքս կը սեղմէր եւ գլուխս կը շոյէր իր ոսկրոտ մատներով:

Երբ իմ տարեկիցներս հազիւ խօսիլ կը սկսէին, ես, կոյր պապուս շնորհիւ, այնպիսի բառացանկ մը ունէի եւ խօսելու այնպիսի սահունութեան մը տիրացած էի, որ նոյնիսկ չափահասներուն նախանձը կը շարժէի: Որովհետեւ երբ խօսիլ սկսայ, մեծ հայրս ինծի շարունակ կը սորվեցնէր արտայայտուելու արուեստը եւ այսպէսով ինք ալ աւելի լաւ կը տեսնէր իր շուրջը:

Բայց ան հետզհետէ պահանջկոտ կը դառնար: Կ'ուզէր որ տեսնէի մանուկի մը աչքերով եւ ծերունիի մը խելքով: Կ'ուզէր որ, ոչ միայն իմ աչքերովս դիտէի շրջապատը, այլ նաեւ թափանցէի անոր թաքուն իմաստին: Անգամ մը, լաւ կը յիշեմ, այնքան լաւ նկարագրեցի մեր պալքանեան գիւղը այցելող Ֆրանսացի մը, որ մեծ հայրս զիս գրկելով, ըսաւ. «սքանչելի է, զաւակս, սքանչելի է» եւ մէկ շունչով աւելցուց, — «հիմա, ըսէ տեսնեմ, այս զարմանալի այցելուին հոգին ինչպէ՞ս է ...»:

Երբ եպիսկոպոսը եկաւ մեր նոր եկեղեցին օծելու, պապուս յուզումը իր գագաթնակէտին հասաւ: Շաբաթներէ ի վեր կը խօսէր այս պատահելիքին մասին: «Ա՛խ, փառաւոր օր մը պիտի ըլլայ, երբ եպիսկոպոսը գայ», կ'ըսէր:

ՍԹՈՅԱՆ ԽՐԻՍԹՈՎ

Թարգմ. Պ. ՆԻԿՈԼԵԱՆ

(1)

(Շար.)

լով ստեղծած են Տօն Ժուանի երեւակայական տիպարը :

Իսկական Տօն Ժուանը, ան որ ապրած է ԺԷ. դարուն եւ որ վաղը հաւանաբար պիտի պաշտուի իբրեւ սուրբ բազմաթիւ կաթոլիկներու կողմէ, եղած է բոլորովին տարբեր տիպար մը :

Ըստ Ֆրանսացի հեղինակ Մելոյի, որուն պրպտումներուն վաւերական արդիւնքները մղած են Վատիկանը հետաքրքրուելու Տօն Ժուանի նոր անձով, Տօն Ժուանի իսկական անունն էր Միկէլ Մանարա :

Ծնած 3 Մարտ 1627ին Սեվիլլայի մէջ, Միկէլ Մանարա դայթակղալից կեանք մը վարելէ ետք, յանկարծ մեղայի կուգայ եւ կ՚անդրադառնայ թէ իր կոչումը վինք ուրիշ տեղ կը կանչէ եւ թէ իր սիրոյն դերպոյն առարկան Աստուած է միայն :

Իր դարձի գալէ անմիջապէս ետք, Միկէլ Մանարա քուրձ կը հագնի, կ՚ապաշխարէ եւ կը պատրաստէ իր կտակը, որուն մէջ գրուած է.

— « Ես, Միկէլ Մանարա, մոխիր եւ փոշի, ես ծառայեցի Բաբելոնի եւ դաշնակցեցայ Սադայէլին հազար մեղքեր գործելով ,— դողութիւն, անբարոյութիւն, սրբապղծութիւն : Իմ մեղքերս անհաշիւ են եւ միայն աստուածային ամենամեծ իմաստութիւնն է որ կրնայ զանոնք հաշուել :

«Կ՚ուզեմ որ իմ մահէս ետք մարմինս պառկեցնեն փոշիէ խաչի մը վրայ, բոպիկ, իբրեւ դաղաղ վերարկուս միայն գործածեն, սնարիս վերեւ խաչ մը, երկու մոմերու մէջտեղ եւ գլխարաց : Թող տանին մարմինս Սանթա — Կարիտատ եկեղեցւոյ դրան առջեւ, թող հոն վար դընեն գետնին վրայ մարմինս եւ ներկայ մարդիկ թող կոխկրտեն դիակս, յետոյ նետեն մարմինս մութ փոսի մը մէջ, ծածկեն այդ փոսը հողով եւ քար մը դնելով վրան, արձանագրեն .—

« Հոս կը հանգչին զարշելի մնացորդները աշխարհի ամենավատ մարդուն » :

Այսպէս, յանկարծակի դարձի գալէ ետք, աշխարհիկ կեանքէն բոլորովին կը հրաժարի Միկէլ Մանարա, այլ անուամբ Տօն Ժուան : Զինքը կը դնեն Կարիտատի վանքը : Հոն ան կը կատարէ ամենածանր աշխատանքներ, կը լուայ ու կը մաքրէ աղտոտ եւ վիրալից մարմիններ, կը երանմէ թարոններ եւ իր կեանքը ամէն վայրկեան վտանգի տակ դնելով կը կատարէ այնպիսի աշխատանքներ որոնց իրրեւ վարձատրութիւն գինքը կը կարգեն մեծաւոր Կարիտատի վանքին : Կը տիրանայ մեծ հարստութեան, սակայն իր ձեռք անցուցած գումարները ամբողջութեամբ կը նուիրէ բարենպատակ հաստատութեանց :

Երբ, 1679ին կը մեռնի, մարմինը կ՚ամփոփուի Կարիտատ վանքի մատուռին մէջ եւ իր գերեզմանին վրայ կը զետեղուի տապանաքար մը որուն վրայ իր կտակին համաձայն կ՚արձանագրուին այն սարսափելի խօսքերը որոնք իր վերջին կամքը

կը ներկայացնէին :

Ահա այս նոր յայտնութիւններէն թելադրուելով Վատիկան կ՚ուզէ սուրբերու կարգը դասել Տօն Ժուանը :

Եւ հաւանաբար, եթէ այսուհետեւ պէտք ըլլայ կնամոլ մը անուանել «Տօն Ժուան», կարելի է անմիջապէս աւելցնել. «սակայն սուրբ մըն էր ան » :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԻԹԵԱՆ

ՏՈՄՍԵՐ

ԱՅՍՊԷՍ Է ԱՇԽԱՐՀԸ...

Վաղը, երկուշաբթի իրիկուն, կատակերգակ դերասան մը, Պապ Հոփ, հեռապատկերի յայտագրին վրայ պիտի երեւայ, մօտաւորապէս, մէկ ժամ եւ իր այդ աշխատանքին համար պիտի ստանայ ... հարիւր հազար տոլար :

Զէքը ստորագրած պիտի ըլլայ մեծահարուստ ընկերութիւն մը, որ իր ինքնաշարժներուն գովեստին համար, յայտագրէն պիտի զողնայ տասը վայրկեան :

Ուրիշ խօսքով, դերասանը, վայրկեանը անգամ մը, պիտի զանձէ 2000 տոլար ...

Միացեալ Նահանգներու նախագահը, շաբաթ մը, գիշերը ցերեկին խառնելու է, երկու հազար տոլար վաստկելու համար..

Անցեալները, ուրիշ տաղանդաւոր դերասան մը, ստորագրեց պայմանագրութիւն մը, որուն հիման վրայ, երեք տարի, միայն 58ուկէս ժամ հեռապատկերի վրայ պիտի գայ եւ պիտի զանձէ ... տասնըմէկ միլիոն տոլար ...

Հիւլէական եւ ջրածին ռումբերը գտնող գիտուններէն ամէն մէկը, կարծեմ, հազար տարի արիւն քրտինքը մտնելու է՝ տասը միլիոն տոլար շահելու համար ...

Ուրիշ համբաւաւոր դերասան մը, իր տիկնոջ հետ միասին, երկու տարուան մէջ պիտի ստանայ... եօթը միլիոն տոլար, որպէսզի շաբաթը կէս ժամ — եւ տարին միայն քառասուն շաբաթ — իր ունկնդիրները խնդացնէ ...

Փէնիսիլինը գտնող Անգլիացին, հազար հինգ հարիւր տարի քրտինք թափելու է՝ եօթը միլիոն տոլար իրարու քով բերելու համար :

Յայտնի դաշնակահար մը, որուն ծեքծեքուն եւ իգավայել շարժուձեւերը կարգ մը պառաւներու սրտին բաբախումը հարիւրէն հինգ հարիւրի կը բարձրացնեն, կաղելայի մը հիւրերը մէկ ժամ «ապրեցնելու » համար պիտի ստանայ ... յիսուն հազար տոլար :

Այնչթային, յիսուն հազար տոլար շահելու համար պէտք է աշխատի տասը տարի :

Քանի մը օր առաջ, հարսնիք մը տեղի ունեցաւ Նիւ Եորքի մէջ : Հարսին պսակի շրջազգեստը, որուն պոչը հարիւր ոտք երկար էր, կ՚արժէր... հինգ հազար տոլար :

Հարսնիքին տունէն քանի մը փողոց անդին, կար չքաւոր ընտանիք մը, որուն հայրը կը վաստկի, տարին երկու հազար տոլար՝ իր չորս զաւակները պահելու համար ...

Անցեալ տարի, չարժանկարի դերասաններէն մէկը, իր աղջիկը ամուսնացուցած եւ մէկ ժամուան ընդունելութեան համար ծախսեց... քառասուն հազար :

Ծերակուտական մը, երեք տարի, օրը 18 ժամ աշխատելու է, որպէսզի քառասուն հազար տանայ՝ պետութեան գանձէն ...

Փափկասուն հանդուցեալ մը, քանի մը ամիս առաջ, 40.000 տոլար կտակեց իր.. շնիկին :

Այդ գումարով, առնուազն, քառասուն՝ խիբդ ունեցող հիւանդներ կրնային բաւական դարման ստանալ ...

Վերջը չկայ այս կարգի պատմութեանց : Հետեւեցէք օրուան թերթերուն եւ պիտի գտնէք աւելի արտառոցները : Սինեմայի մը մէջ, աչքէդ արցունք բերող ողբերգութիւն : Քովի սինեմային մէջ՝ նըկարագրութիւնը գինարբուքի մը, որ հազարներու նստած է :

Իրաւունք ունի բարեկամս, երբ կ՚ըսէ.

— Աս աշխարհը փլչնելու է եւ տեղը նոր մը շինելու է...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

Ո՞Վ ԷՐ ՄԱԼԵՆԿՈՎ

Խ. Միութեան վարչապետին՝ Մալենկովի անակնկալ հրաժարման առթիւ, ամերիկեան թերթ մը հետեւեալ ձեւով կը ներկայացնէ մարդը եւ իր գործը.—

Կէօրկի Մալենկով 53 տարեկան է : Զէր սիրեր շատ երեւալ եւ կ՚աշխատի շուքի մէջ :

Խ. Միութենէն դուրս իր անունը լսուեցաւ 1941ին երբ ճառ մը խօսեցաւ կուսակցութեան ընդհ. ժողովին մէջ ուր կ՚ամբաստանէր «դրասենեկային թափթփուկութիւնը » : Ստալինի մահէն երեք տարի առաջ միայն խօսուեցաւ իր մասին իբրեւ հաւանական յաջորդ :

Մալենկովի 1941ի ճառէն ետք հրաժարեցան բազմաթիւ պաշտօնատարներ, մէջն ըլլալով արտաքին նախարարին կինը, Տիկին Մոլոթով :

Մալենկով ամէնէն երիտասարդն է խորհրդային վարիչներուն մէջ, եւ միակն է որ չմասնակցեցաւ ռուսական Յեղափոխութեան — այն ատեն տասնըհինգ տարեկան էր : Խրուշչեւ վաթսուն տարեկան է, իսկ Մոլոթով 64 :

Մալենկով ծնած է Ուրալ լերան Օրէնպուրկ քաղաքը, եւրոպական Ռուսիոյ հարաւարեւելքը :

Իր հայրը պաշտօնեայ էր փոխնիփոխ ճաղախ զօրագունդի մը մէջ կամ երկաթուղիի պաշտօնեայ, որ չհարհաշրկուեցաւ ցարական կառավարութեան հետ :

Մինչին դասու զաւակ էր փոխանակ բանուոր դասակարգի :

Երբ յեղափոխութիւնը պայթեցաւ 1917ին ան տակաւին դպրոցական էր : 1919ին քաղաքացիական կռիւներու ատեն կոմիսէր եղաւ հեծելագունդի մը մէջ, եւ 1920ին անդամ համայնավար կուսակցութեան :

1922ին Մոսկուա գնաց արհեստագիտական բարձրագոյն դասընթացքի մը հետեւելու, սակայն դպրոցին մէջ աւելի զբաղեցաւ համայնավար կուսակցութեան կազմակերպութեամբ քան ճարտարագիտութեան դասերուն :

Իր գործունէութիւնը Ստալինի ուշադրութիւնը գրաւեց եւ երբ 1925ին դպրոցը վերջացուց՝ Ստալինի քով մտաւ իբրեւ անոր մասնաւոր քարտուղարը :

Հինգ տարի ետք «Օրկպիւրոյի» (կազմակերպական դրասենեակ) գլուխն էր եւ իր կազմած ցուցակը հազարաւոր համայնավարներու մասին, 1930ական թուականներուն մաքրագործումներու ատեն օգտակար հանդիսացաւ բոլշեւիկներուն : Ատոր շնորհիւ ինքն ալ ճանչցաւ կուսակցութեան մեծ դէմքերը եւ անոնց գործած սխալները :

Ինչպէս ըսինք վերը, 1941ի իր ճառէն ետքն էր որ համբաւի տիրացաւ, եւ Քաղաքական Բիւրոյի անդամ նշանակուեցաւ :

Անկէ չորս ամիս ետք երբ Գերմանները յարձակեցան Ռուսիոյ վրայ, Մալենկով պատերազմական մարմնին հինգ անդամներէն մէկն էր — միւսներն էին Ստալին, Մոլոթով, Բերիա եւ Ժդանով :

Մալենկով հրասայլերու եւ օդնաւերու արտադրութեան վարիչն էր : Մեծ զըրկանքներու գինով կը վարէր իր պաշտօնը, մինչեւ անգամ կը պառկէր նստարաններու վրայ : Ան բազմացուց Ռուսիոյ հրասայլերու թիւը եւ հաւասարեցուց գերմանականին, իսկ օդանաւի արտադրութիւնը բարձրացուց տարեկան 40.000ի :

Պատերազմի վերջաւորութեան Մալենկով լիազօր վարիչն էր ազատագրուած հողերու եւ այսպէս իրական բռնապետը Ռուսիոյ ժողովուրդի կիսուն վրայ :

1946ին Քաղաքական Բիւրոյի տասներկու անդամներէն մէկն էր, ինչպէս եւ ութ փոխ—վարչապետներէն մէկը : 1948ին օգնեց որ կազմակերպուի Խ. Միութեան տեղեկատու դրասենեակը կամ Կոմինֆորմը :

1948ին երբ Ստալինի հաւանական յաջորդը՝ Ժդանով կը մեռնէր, Մալենկով դարձաւ Կեդր. Կոմիտէի քարտուղարը :

1950ի ատենները միայն Ստալին եւ Մոլոթով աւելի բարձր դասուեցան եւ Մալենկով այնքան մէկ կողմ քշեց Մոլոթովը որ Ռուսերը զայն կոչեցին «ընկեր երկուքուկէս» :

1952ին տեղի ունեցաւ Կուսակցութեան Համագումարը, որ երկար ատեն ձգձգուած էր : Երբ վերջապէս գումարուեցաւ եւ գլխաւոր ճառախօսը Մալենկովը եղաւ, ամէնքն ալ հասկցան թէ հոգեվարք Ստալինի նախասիրած ընտրեալն էր :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (78)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

Երեկոյեան ուշ ատեն, ճանապարհ ընկանք : Մեզ հետ ունէինք թէ չալակաւորներ եւ թէ մի քանի զինուած ընկերներ Մուշաղշէնից : Այդ օրերին Մշոյ դաշտը այնքան էլ ապահով չէր : Գիշերները Քիւրտեր եւ զինուորներ էին թափառում ադին անդին, թալանի եւ կողոպուտի համար : Եւ ժողովուրդին էլ կ՚ուզէին հաւատացնել, որ իբր թէ կը պահեն ճանապարհները ֆետայիների դէմ, որ իբր թէ իրենք հայկական գիւղերին վնաս պիտի չհասցնեն : Ահա թէ թշնամիի շնականութիւնը ուրտեղ էր հասած : Կը թալանէին եւ կը կողոպտէին, եւ վերջն էլ ինքզինքնին կ՚արդարացնէին ասելով որ «յեղափոխականները գիւղից հեռու կը պահեն» :

Այդ օրը մենք նպատակ դրինք հասնել Ալվառինչ : Յանկարծ ճամբի միջից մի Հայ դուրս եկաւ եւ ուղիղ մեր առաջը կեցաւ՝ ասելով. «Մի կասկածիք, ես Հայ եմ : Ձեր խօսակցութիւնը լսեցի եւ դրա համար ազատ համարձակ դուրս եկայ իմ թաքստոցից» :

Ի հարկէ ուրախ եղանք, մանաւանդ որ մեր դէմ ելլողը Դրմերտի մեր ընկերներէն՝ Արամն էր : Հարցուցինք նրան Անդրանիկի եւ Գէորգ Զաւուշի մասին եւ մանրամասն տեղեկութիւններ ուզեցինք :

— Դու ասա, ո՞ւր են մեր տղաները :

— Անոնք մի քանի օր առաջ, Սասունից վերադարձան եւ այժմ Ալվառինչի վերեւի սարին վրայ են :

— Ուրեմն, մեր մեկնելէն յետոյ, տղաները կրկի՞ն Սասուն վերադարձան :

— Այո, անկարելի դարձաւ մեծ խումբով պահուիլը դաշտին մէջ : Եւ դրա համար Կորիւնը մի խումբով գնաց իրենց գիւղը : Իսկ Անդրանիկ եւ Գէորգ Զաւուշ անցան Սասուն, Տալւորիկ : Մի ժամանակ մնացին Ֆիքովորի շրջանը : Այնտեղէն կ՚ուզէին հետերնին բերել Վահանը : Բայց գտան որ նա քարայրի առջեւ սպաննուած էր եւ իր բոլոր ինչքերը թալանուած : Մի ամիս այդ շրջանը մնալէ յետոյ, նրանք կը տեսնեն, որ անկարելի է այլեւս հոն մնալը, պաշարի պակասութեան պատճառով, եւ գլխիկոր կը դառնան Դաշտ : Բոլորին փամփշտակալները դատարկ էին : Այդ յուսահատական բոպէին էր, որ հրաշքի նման մի բան պատահեցաւ : Մի Թուրք չավուշ 2000 փամփուշտ հասցուց Բաղէշից մեր տղայոց : Նրանց երեսները սկսեցին ժպտիլ : Ուխտաւորների նման նրանք ուրախ էին : Ահա այսօր էլ դուք մեծ քանակութեամբ ռազմամթերքով օգնութեան կը հասնիք : Սա հրաշք չէ, ի՞նչ է :

— Ախ, Արամ, այս հրաշքը պէտք է կատարուէր այն ատեն, երբ մենք Սասունի տէրն ու տիրականն էինք : Ինչո՞ւ թողուցինք Սասունը : Որովհետեւ ռազմամթերք չունէինք : Մենք հոն ունէինք Սասունցի քաջերը, արագավազ Տալւորիկցիները, որոնք զինուած էին հին չախմախլիներով բայց այդ խեղճերը իրենց հրացանների համար անհրաժեշտ ոչ վառօդ ունէին եւ ոչ էլ կապար : Մեր ապաւէնին վրայ, Աստուած հրաշք չկատարեց : Մեզ օգնութեան հասնիլ ուզող հարիւրաւոր քաջեր ընկան Բոցիկի լեռներում, Բասէնի դաշտերում եւ Ջիվինի ձորերում : Ո՞ւր են Խանը, Նէվրուզը, Թորգոմը, Կայծակ — Վաղարշակը, Մուշի Ասլան — Բալասին : Դրանք բոլորը օգնութեան էին շտապում, բայց «քեաֆիր — ֆէլէկ»ը չխնայեց նրանց եւ բոլորը, անմուրազ ընկան յեղափոխութեան ճանապարհին :

— Տղաները, շարունակեց Արամ, հիմա Ալվառինչի վերեւի անտառին մէջ են : Այսօր կը գնանք Դրմերտ՝ մեր գիւղը : Այնտեղէն անմիջապէս սուրհանդակ մը կը հանենք եւ նամակով մը կը ղրկենք Ալվառինչ՝ Մըրիկի մօտ : Իմաց կուտանք տըղայոց ձեր ժամանումի մասին : Անոնք, ի հարկէ, ձեզ կը սպասեն Ալվառինչի մէջ : Իսկ եթէ գիւղ իջնելը վտանգաւոր կը սեպեն, կ՚որոշեն տեղ մը, ուր կարենանք իրար հանդիպիլ :

« Այդ հասկացողութեամբ, բոլորս ուղուեցինք Դրմերտ : Մի ժամէն հասանք գիւղ : Մտանք գիւղի ծայրում գտնուած մարագը, որ կը պատկանէր մեր ընկեր Պօղոսին : Պօղոսը մի ժամանակ Սասունի մէջ մեր մօտ զինուորութիւն կ՚ընէր եւ Սասնոյ վերջի կռիւների մէջ նահատակ ընկաւ : Ցերեկը այդ մարագի մէջ անցուցինք, կակուխ խոտի վրայ պառկելով եւ կուշտ — կուշտ ուտելով բրինձէ փիլաւը եւ Մշոյ խորոտիկ ու կակուղ լօշը (ցորենի լաւաշը) :

« Դաշտեցի ժողովրդի հերոսական ճիգերը ծանօթ են : Դեռ յեղափոխական շարժումներից առաջ, Դրմերտը նշանաւոր էր .եղել էր պատսպարանը՝ Ալիքսանի, «աւազակապետ» Վարդենիսցի Ղազարի եւ նոյն գիւղացի Մարգար վարժապետի : Այդտեղ, տարիներով պատսպարուել էին այն բոլոր Հայերը, որոնք Թուրքերից եւ Քիւրտերից վրէժ կը լուծէին, եւ այն յեղափոխականները, որոնք իրենց կեանքը զոհ կը բերէին ազատութեան սուրբ խորանին :

« Քանի քանի անգամներ Թուրքերը այդ գիւղացիներին բանտ են առաջնորդել, եւ գիւղացիներից շատերը, չդիմանալով ծեծին եւ տանջանքին, աւանդել էին իրենց հոգին մութ զնտանների մէջ :

« Սուրհանդակը վաղուց ճանապարհ դրած էինք : Այդտեղի սուրհանդակները կիներ էին :

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

Հնդկաստանի վարչապետը, Նեհրու, Լոնտոնէն մեկնած ատեն յոյս յայտնեց թէ կարելի պիտի ըլլայ խաղաղօրէն լուծել տագնապը, այսինքն դադրեցնել թշնամութիւնները:

× Ազգայնական Չինաստանի նախագահը, Չանկ Քայ Շէք լրագրական ասուլիսի մը մէջ յայտարարեց թէ վստահ է որ Մ. Նահանգները պիտի պաշտպանեն Քեմօ և Մացու կղզիները որոնք անհրաժեշտ են Ֆորմոզայի եւ Փեսքատորեան կղզիներու ապահովութեան համար: Ցետոյ մերժելով դադրեցնել թշնամութիւնները Փեքինի հետ, ըսաւ թէ Ազգաժողովը պարտի պատիժներ տնօրինել նախայարձակներուն, փոխանակ բանակցելու անոնց հետ:

ՆՈՐԷՆ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՓՈՐՁԵՐ

Մ. Նահանգներու հիւլէական ուժի յանձնախումբը փետրուար 15ին (երէկ) սկսաւ փորձերու հինգերորդ շարքը, Նեւադայի անապատին մէջ: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, այսօր, չորեքշաբթի, պիտի պայթեցնեն նոր տեսակ ջրածին ռումբ մը: Պիտի փորձուին նաեւ հիւլէական ուժով բանող թնդանօթներ, հրթիռներ եւն.: Փորձերուն ներկայ պիտի ըլլան 9000 զինուորներ: Ասով 30 հազար ամերիկեան զինուորներ վարժուած կ՚ըլլան հիւլէական զէնքերու գործածութեան: Ինչպէս նախընթաց փորձերուն ատեն, այս անգամ ալ ցամաքային եւ ծովային զինուորներ պիտի տեղաւորուին մասնաւոր խրամներու մէջ, հետեւելու համար պայթումին հետեւանքներուն: Փորձերը պիտի տեւեն տասը շաբաթ: Միջոցներ ձեռք առնուած են, ապահովութեան հաար: Տասներկու վերստուգիչ կայաններ հաստատուած են, 300 քիլոմեթր տարածութեան մը վրայ, ի հարկին լուր տալու համար Նեւադայի եւ Ութահի նահանգներուն, եթէ հիւլէական չողարձակումներու վտանգ ծագի: Ասկէ զատ հազարաւոր տետրակներ բաժնուած են ժողովուրդին եւ դպրոցականներուն, զգուշութեան խրատներ տալով:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

25.000 ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆՆԵՐ ժողով գումարեցին Փարիզի Ձմեռնային մարզարանին մէջ, բողոքելու համար տուրքերու ծանրութեան դէմ: Ցոյցը կազմակերպած էր դաւառացի գրավաճառը, Փուժատ, որ վճռած է պայքարը շարունակել մինչեւ վերջնական յաղթանակ: Յաջորդաբար խօսք առին կարգ մը ճառախօսներ: Ամէնէն կրակոտ ճառը խօսեցաւ Փուժատ, բացագանչելով. «Որքան փոքր ըլլանք, այնքան աւելի կը ճնշեն»: Եւ նորէն կծու խօսքեր արտասանեց նախորդ վարչապետին եւ քանի մը նախարարներու դէմ: Այս առթիւ յայտարարուեցաւ թէ քանի մը վայրերու մէջ կը մերժեն տուրք վճարել, 95 առ հարիւր համեմատութեամբ:

ԳԱՀԻՐԷԻ թերթերը կը գրեն թէ այս շաբթու կարեւոր խօսակցութիւններ տեղի պիտի ունենան քաղաքին մէջ, միջին ճամբայ մը գտնելու եւ Արաբական Դաշնակցութիւնը փրկելու համար: Հնդկաստանի վարչապետը, որ Գահիրէ հասաւ երէկ, լման երկու օր պիտի խորհրդակցի Եգիպտոսի վարիչներու հետ: Անգլիոյ արտաքին նախարարն ալ պիտի այցելէ վարչապետ Կամալ Նասըրի:

ՍՈՒՐԻՈՅ նոր դահլիճը կազմեց Սապրի Ասալի: Արտաքին նախարարն է նախկին վարչապետ Խալէտ էլ Ազմ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ Սարգիս Պօղոսեան իրենց Ամերիկա մեկնելուն առթիւ շնորհակալութիւն կը յայտնեն այն բոլոր ընկերներուն եւ բարեկամներուն որոնք հիւրընկալեցին զիրենք Մարսէյլի եւ Լիոնի մէջ:

***

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Իսգարեր Գրիգորեան, Տէր եւ Տիկին Նահապետ Գրիգորեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Միսաք Գրիգորեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Գրիգորեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տիկին Եսթեր Գրիգորեան եւ զաւակը եւ բոլոր պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, եւ ազգականին ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆի մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Փետրուար 3ին, 69 տարեկան հասակին:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սրահը, 28 ռիւ Սէռփանթ, մեթրօ Սէն Միշէլ կամ Օտէօն:

Շաբաթ փետրուար 19ին, ժամը 20.30էն կէս գիշեր:

Կը նախագահէ՝ Ընկ. Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին, Օր. Ա. Քէօսէեան, Տ. Պէնկեան, Ս. Յաքէթճագովեան, Պ. Պ. Ա. Քիւփէլեան եւ Գարեգին:

Պար Օր. Սեդա Ջամալեան:

Կը ներկայացուի Ա. Ահարոնեանի «Ազատութեան ճանապարհին»էն տեսարան մը (Մայրը):

Մուտքը ազատ է:

ECOLE NORMALE DE MUSIQUE

78, Rue Cardinet

Métro Malesherbes

ՈՒՐԲԱԹ, ՓԵՏՐ. 18, ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Ջութակի երեկոյ

ԶԱՒԷՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆ

(Licence de Concert 1954)

Դաշնակի ընկերակցութեամբ՝

ՎԵՌՆԷՌ ԿԻԿԵՌԻ

Տոմսերու գին՝ 200, 350 եւ 500 ֆրանք: Դիմել սրահը, Տիռանին եւ «Յառաջ»ի վարչութեան:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ՏՕՆԸ

Նախաձեռնութեամբ հայ արենոյշներու եւ մասնակցութեամբ արիներու, փետրուար 19, շաբաթ երեկոյ, ժամը ճիշդ 9ին Սալ Մագընոյի մէջ, (88 ռիւ տ'Օպաներ):

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Շաւարշանայ քաջերուն նուիրուած երգերով, արտասանութիւններով եւ հայկական պարերով:

Պիտի ներկայացուի Վեր. Աւետիս Տաբաքճեանի

ՇՈՒՇԱՆԻԿԸ

(Դուստր Քաջն Վարդան Մամիկոնեանի, ողբ. վեց արար):

Կը մասնակցին նախկին արիներէն կարող ուժեր՝ Պ. Պ. Ժ. Մակարեան, Գ. Քէրֆէրեան եւ Ց. Տօլապեան:

Շուշանիկի դերը պիտի կատարէ Արենոյշ Ալիս Շամիրեան, խօսնակ՝ խմբապետուհի Ալիս Յարութիւնեան, պիտի նուագէ՝ խմբապետուհի Մատլէն Մարկոսեան (դաշնակի վրայ):

Տախքերու մասնակցութիւնը 100 Ֆր.:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի Ազգային Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ յառաջիկայ 17 Փետրուար, Հինգշաբթի օր Վարդանանցի տօնակատարութիւնը տեղի պիտի ունենայ եկեղեցին: Հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ազգանուէր նահատակաց յիշատակին համար:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՆԳԱՐԱՑԻՆԵՐՈՒ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Սալօն Սապաթիէի շքեղ սրահներուն մէջ, Շաբաթ փետրուար 19, ժամը 22էն մինչեւ լոյս:

Նուագախումբ.— Ալ - Մօն եւ իր խումբը:

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Մարսէյլի Առաջնորդարանը կը տեղեկացնէ տեղացիներուն թէ ֆրանսական օֆիսին Մարսէյլի գրասենեակին փակուելէն վերջ իրեն պէտք է դիմել ծննդեան, ամուսնական եւ այլ վկայականներու համար: Հասցէ՝

PRELATURE DES ARMENIENS

57, Rue Tapis Vert

ԱԶԳ. ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԾՆՈՒՆԴ

Տիկին Ե. Երանոսեան եւ Տիկին Պետրոս Պետիկեան իրենց թոռնիկին եւ աղջկան՝ Իզապէլ – Սօֆիի ծննդեան առթիւ հազարական ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար:

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՓԱՌԱՏՕՆ ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԷՋ

Փարիզի եւ շրջանի բոլոր դպրոցներու աշակերտներու Մշակոյթի փառատօնը տեղի պիտի ունենայ, կիրակի 20 Փետր. ժամը 15ին, Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ՝ Կրթական Մարմնի, ի նպաստ Կրթական ձեռնարկներու:

Հովանաւորութեամբ՝

Հայրապետական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ եւ

Նախագահութեամբ Ֆրանսական Ակադեմականի Պ. ԼՈՒԻ ՄԱՌԷՆԻ

Բոլոր դպրոցներու աշակերտները անխտիր կը մասնակցին հանդէսին: Խմբերգ, մեներգ, օրուան տօնին պատշաճ արտասանութիւններ, զանազան խմբապարեր, մենապար ընկերակցութեամբ դաշնակի եւ ջութակի:

Սահակ Մեսրոպի կենդանի պատկերը, ներկայացում «ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ»: Անոնք որ կը սիրեն հայ մշակոյթին ստեղծագործ ուժը եւ մեր Մեծասքանչ լեզուն այժմէն թող ապահովեն իրենց տոմսակները, դիմել Փարիզի եւ շրջակայ հայ եկեղեցիներու հոգաբարձութեանց եւ բոլոր դասընթացքներու տեղական կրթական յանձնախումբին: Տոմսերու գին 100, 200 եւ 300 ֆրանք:

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐԷՆ ԱՄԷՆԷՆ ԳԵՂԵՑԻԿԸ

Կիրակի, 13 Մարտ, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր:

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութեան:

ՕԹԷԼ ԺՕՐԺ Ե.ի գեղեցիկ սրահներունմէջ:

Նախագահութեամբ Մ. ՀԱՆՐԻ ԺՈՒԻԻ

(Նախագահ Սէնի Նահանգային խորհուրդի)

եւ Պ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ:

(Ատենապետ Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. յանձնաժողովի):

Գեղարուեստական խնամեալ յայտագիր, առաջնակարգ նուագախումբ:

Ուշադրութիւն.— Յանձնարարելի է նախապէս վերապահել սեղանները, հեռաձայնելով Պ. Օգսէն Հայրութեանի, Փրօ.82-38 եւ կամ Բարեգործականի գրասենեակը, Թրօ. 03-18:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը՝ Չորեքշաբթի գիշեր, Քաֆէ Քատէ սրճարանի վերնայարկը:

Դասախօսն է՝ բանաստեղծ

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

Խմբագիր «Նայիրի» շաբաթաթերթին:

Նիւթ՝ Ամերիկեան տպաւորութիւններ

ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Մարսէյլի մասնաճիւղը կը տեղեկացնէ թէ՝

12 ՄԱՐՏԻ

Աննախընթաց պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ՝

VAMPING, Les CATALANS

շքեղ սրահին մէջ:

Նոյն օրը տոմսակ պիտի չծախուի եւ բոլոր սեղանները թուագրուած պիտի ըլլան: Կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանները: Դիմել Միութեան բոլոր անդամներուն

ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

Ֆրանսահայ Իրերօգնութեան Միութեան Ակումբը կը հրաւիրէ մամուլի եւ կազմակերպութիւններուն ներկայացուցիչները ինչպէս նաեւ բոլոր փափաքողները, որ ներկայ ըլլան Միութեանս Ակումբին բացառիկ հաւաքոյթին: Այս երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 21ին, Քաֆէ Քատէի վերնայարկը (մեթրօ Քատէի դիմացը):

Պիտի խօսի Պ. ՅԱԿՈԲ ՆԱԶԱՐԵԱՆ

Նիւթը.— Հայրենիքը, Սփիւռքը եւ Իրերօգնութեան անհրաժեշտութիւնը:

Նոյն առիթով պիտի վաճառուին Հայաստանէն ստացուած բազմաթիւ գիրքեր, հանդէսներ, թերթեր եւ տիսքեր:

Մուտքը ազատ է:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ 18 փետրուար, ժամը ճիշդ 20.30ին, 101, Ավընիւ Սաքսի անկիւնի սրճարանը: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր բակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս ուրբաթ ժամը 20ին, ծանօթ սրճարանը, 40 պլս, ռիւ Էթիէն Տօլէ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերներ Միք. Պետրոսեանի եւ Մարտ. Մութաֆեանի, իրենց մօր եւ մօրաքրոջ, այրի տիկին Սուլթան Պետրոսեանի մահուան առթիւ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Տէր եւ Տիկին Հաճի Կարապետ Պետրոսեան Այրի Տիկին Սուլթան Պետրոսեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հազար Ֆր. կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի մանուկներու օգափոխութեան շէնքին նորոգման, եւ հազար Ֆր. Պէյրութի Փալանճեան ճեմարանին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 17 ՓԵՏՐՈՒԱՐ * JEUDI 17 FEVRIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7600 31e ANNEE խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3011

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

Ահռասարսափի օրերուն, երբ արեւմազանդ բռնակալութիւնը կը բզկտէր մեր միտքն ու սիրտը եւ մարմինը, մարդիկ մխիթարութիւն կը փնտռէին ոգեկոչելով անցեալը :

Իրենց երեւակայութիւնը կը քրքրէր, կը լուսաւորէր պատմութեան էջերը, գտնելով աղբիւրներ հաւատքի եւ կորովի :

Այդպէս, իր առջեւ կը պարզուէին պայքարի եւ փառքի արձանագրութիւններ որոնք բարձր կը պահէին իր գլուխը :

Այդ անցքերէն մէկն ալ՝ Վարդանանքը, որ կը տօնուի այսօր, զանազան ձեւերով :

Ինչպէս բռնակալութիւնը, օտարութեան սառն խորշակն ալ կը սպառնայ կազմալուծել մեր ինքնուրոյն գոյութեան հիմքերը, եթէ չկարենանք պահել կապը երէկուան եւ այսօրուան միջեւ :

Ի՞նչ է Վարդանանքը : Բազմաթիւ հատորներ հրատարակուեցան վերջին տարիներու ընթացքին : Երկարաշունչ վերլուծումներ, թեր ու դէմ տեսութիւններ, պարզելու համար Աւարայրի ռազմադաշտին խորհուրդը :

Եղան հեղինակներ որոնք փորձեցին այլափոխել, նսեմացնել Վարդանի եւ Ղեւոնդ Երէցի օրհասական ճակատամարտը, պարզապէս կրօնական մոլեռանդութեան վերածելով զայն :

Եւ, տրամաբանօրէն, յանգեցան այն եզրակացութեան թէ իմաստունը, բուն հայրենասէրը Վասակն էր, ոչ թէ Վարդանը :

Ը[illegible]սութեան դէմ, ուրիշ հեղինակներ նորէն եւ նորէն քրքրեցին պատմութեան գիրքերը :

Անոնք համբերութեամբ վերլուծեցին ծուռն ու շիտակը եւ գտան նոր փաստեր, ապացուցանելու համար պատմական ճշմարտութիւնը . —

Իսկ եւ իսկ ազատագրութեան պայքար մըն էր որ կը մղուէր :

Թշնամին կ՚ուզէր ստրկացնել ամբողջ ժողովուրդ մը, դաւանափոխութիւն պարտադրելով :

Եթէ ըմբոստները քրիստոնէաշունչ յորդորներ կ՚ուղղէին, գլուխն ըլլալով Ղեւոնդ երէց եւ Վարդան Մամիկոնեան, պատճառը այն է որ ազգութեան գաղափարը, հայրենիքի սէրը տակաւին չունէին այն իմաստը ինչ որ այսօր :

Նոյն երեւոյթը կը պարզուէր Տառերու գիւտին առթիւ ալ :

Մեսրոպի եւ Սահակի տառապանքին եւ գիշերաջան տքնութեանց հիմնական նպատակն էր ապահովել ժողովուրդին ինքնուրոյն դիմագիծը, սեփական մշակոյթ ստեղծելով : Հոգ չէ թէ Աստուածաշունչի Թարգմանութեամբ սկսէին :

Միայն կրօնական մոլեռանդութեան կիրքը կրնա՞ր այնքան ուժ ունենալ դէպի Տղմուտ գետ առաջնորդելու ափ մը քաջեր, որոնք պիտի ճակատէին ամենահի բանակի մը դէմ :

Պատմական ճշմարտութեան ուրիշ ապացոյց մըն ալ այն որ, վաստակաւոր հեղինակ մը, Դեր. Դէմիրճեան, յաջողեցաւ հոյակապ վէպ մը յօրինել, «Վարդանանք», այնքան ճարտար հիւսուածքով : (Երկու հատոր, այժմ Բ. տպագրութեան արժանացած) :

Աւարայրի ճակատամարտին (451) եւ անոր 1036 վկաներուն ոգին էր որ բազմապատկուեցաւ դարերու ընթացքին, յանգելով ներկայ քաղաքական – ազատագրական պայքարին :

Դիմադրական ճակատ եւ ինքնապաշտպանութիւն, — ահա բուն իմաստը այդ մարտնչումներուն, Վարդանանցէն մինչեւ նոր ժամանակներու հերոսամարտները :

Վերջին խօսքը պիտի արտասանէ ան որ գիտէ դիմանալու գաղտնիքը :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՁԵՌՆԱՐԿԵՑ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ

ՄԵԾԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԱՊԱՀՈՎՈՒԱԾ Է ԱՐԴԷՆ

Նոր վարչապետը, Պ. Բրիսթիան Փինօ, որ 50 տարեկան է եւ վեց զաւակ ունի, արդէն իսկ գործի ձեռնարկած է, կազմելու համար նոր դահլիճը : Կը յուսայ Ազգ. Ժողովին ներկայանալ վաղը, ուրբաթ : Նպաստաւոր դիրք բռնած են արմատականները, Ժողովրդական Շարժումը, իսկ անկապատ՝ անկախ հոսանքները : Զօր. տը Կոլի նախկին կուսակիցներն ալ վերապահ կ՚երեւան :

Պ. Փինօ տեղեկութիւններ հաղորդած է իր ծրագրի մասին, առանց ամբողջովին յայտնելու զայն : Ահաւասիկ ամփոփումը.

Պիտի պահանջէ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը : «Այժմ որոշ ճամբու մը մէջ մտած ենք եւ պէտք է անոր հետեւինք» : Կարելին փորձել, զուգահեռաբար բանակցութիւններ կատարելու համար Արեւելքի հետ : Պէտք է զարկ տալ տնտեսական յարաբերութեանց : Պիտի շարունակէ հետեւիլ քաղաքականութեան մը որ կը ձգտի ընդհանուր զինաթափութիւն յառաջ բերել, միաժամանակ եւ հակակշիռ տալ : Պէտք է շարունակել միացեալ Եւրոպայի կերտումը, ոչ թէ քաղաքական իշխանութեան մը ձեւով, որ քանի մը երկիրներ համախմբելով պիտի կղզիացնէր ուրիշ երկիրներ, այլ համաձայն տնտեսական մասնաւոր ծրագրի մը :

Թունուզի մասին ոչ նոր զիջումներ, ոչ ալ նոր պահանջներ : Պիտի ջանայ ստորագրել մշակուած պայմանագիրները : Մարոքի հարցին կարգադրութեան համար նկատի պիտի առնէ ոչ միայն ներկայ օրինաւոր կառավարութեան տեսակէտը, այլ եւ Մարոքի ժողովուրդին բաղձանքները : Գալով Ալժերիոյ, պիտի ջանան մեղմացնել զսպողական միջոցները եւ մասնաւորապէս խուսափիլ զինուորական գործողութիւններէ : Պիտի պայքարին գործադրկութեան դէմ :

Ինչ կը վերաբերի տնտեսական եւ ընկերային քաղաքականութեան, պիտի յարգեն նախորդ կառավարութեան յանձնառութիւնները : Կարգ մը միջոցներ պիտի խորհին, որպէսզի առեւտրական հաստատութիւնները կարենան աւելցնել աշխատավարձքը, առանց նոր ծախքեր պատճառելու եւ գինները բարձրացնելու :

Հողագործական հարցին մէջ մասնաւորապէս նկատի պիտի առնեն կաթի և մսի խնդիրը : Զարկ պիտի տան արտադրութեան եւ արտածման : Բնակարաններ պիտի շինուին գիւղերու մէջ, արտագաղթին առաջքը առնելու համար : Ընդհանուր վերաշինութեան ալ զարկ տալով, կը յուսան տարին 250.000 տուն կառուցանել : Պիտի աշխատին զեղչել մանր առեւտրականներուն տուրքերը :

× Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Փինոյի վարչապետ անուանումէն ի վեր աւելցած է իր մանկական գիրքերուն սպառումը : Վարչապետը գրականութեան այդ ճիւղը մշակել սկսած էր երկու տարի առաջ, բայց հիմա է որ կը փնտռուին իր գիրքերը, ինչպէս կը հաստատէ հրատարակիչը, Հաչէթ : Արդէն գրած է երկու մանկական գիրքեր, մէկը՝ 1952ին, միւսը 1954ին :

× Դահլիճին կազմութեան համար, Պ. Փինօ դիմած է նաեւ Պ. Մենտէս Ֆրանսի, որ առ այժմ յետաձգած է իր պատասխանը : Իր տեսակցութեանց առթիւ կրկնած է թէ մօտէն պիտի հետեւի անոր գաղափարներուն :

Մօտաւոր հաշուով, նոր վարչապետը իրեն հետ ունի ընկերվարական կուսակցութեան 104 երեսփոխանները : Ժողովրդական Շարժումին 87 երեսփոխաններն ալ կրնան թեր քուէարկել մեծ մասով : Ընդդիմադիր հոսանքին թիւը կը հաշուեն 200 : Համայնավարները թշնամական դիրք բռնած են առաջին օրէն իսկ :

× Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն մէջ անձկութեամբ կը սպասեն նախարարական տագնապին լուծման, նկատի առնելով միջազգային կացութեան ծանրութիւնը :

ԱՒԱՐԱՅՐ

(ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ԱՌԹԻՒ)

Պենտեկոստէի շաբաթ օրը (451 Յունիս 2), արեւածագին, Տղմուտ գետին եզերքը (Աւարայրի դաշտը) երկու բանակները կը պատրաստուին ճակատամարտի :

Պարսիկ զօրավարը իր բանակը կը տեղաւորէ ամբողջ դաշտին երկայնութեամբ, ճակատը ամրապնդուած փիղերով, որոնց իւրաքանչիւրին աջ եւ ձախ կողմը կը զետեղէ երեքական հազար ըսպառազէն զինուոր : Նիւսալաւուրտ իր անմիջական հրամանին տակ կ՚առնէ Մատեան գունդը, պարսիկ զօրքին ընտրանին, որ կը ներկայացնէ հզօր աշտարակ կամ անմատչելի բերդ մը : Իսկ դիմագրաւելու համար Հայոց զօրավարը աջ թեւին վրայ կը հաւաքէ Ապարհարցի, Կատղաց, Հանայ եւ Գեղաց գունդերը եւ ուրիշ բազմաթիւ մարտիկներ (Եղիշէ, էջ 203–204) :

Հայոց Սպարապետը իր բանակը կը բաժնէ չորս գունդերու — աջը, կեդրոնը, ձախը, եւ վերջապահ գունդը : Կեդրոնը կը յանձնէ Արծրունեաց իշխանին, որուն զինակիցներն են Մարզպետ Մհերշապուհ, Արշարունեաց Արշաւիր, Մոկաց Արտակ եւ ուրիշ աւագ նախարարներ : Աջ թեւին կը հրամայէ Մախաղ Խորէն (Խորխոռունի), որուն զինակիցներն են Վանանդայ իշխան Թաթուլ : Ներսեհ Քաջբերունի եւ ուրիշ աւագ նախարարներ : Իսկ ձախ թեւին կը հրամայէ ինքը, Սպարապետը, զինակից ունենալով Առաւեղնեաց Փաւստը եւ ուրիշ նախարարներ : Սպարապետը ձախ թեւը կ՚ընտրէ, որովհետեւ [illegible], Պարսից աջին, կը տեսնէ Սիւնեաց իշխանին (Վասակին) դրօշը : Սպարապետին եղբայրը, Համազասպ, կը հրամայէ վերջապահ գունդին : Սպարապետը կը հրահանգէ իր եղբօր, որ զինուորներուն հետ խառնութեամբ չվարուի, այլ յորդորելով առաջնորդէ կռուի (Փարպեցի) : Եղիշէի համաձայն, Սպարապետը Գ. գունդը կը յանձնէ Թաթուլ Վանանդեցիին, անոր նիզակակից կարգելով Տաճատ Գնթունին : Իսկ չորրորդ գունդը ինքը, Սպարապետը կը վերցնէ, նիզակակից առնելով Քաջն Արշաւիր, եւ իր հարազատ եղբայրը՝ Համազասպ :

Երկու բանակները այսպէս կազմ ու պատրաստ, բախումը կը սկսի : Սարսափած գետը անցնելու դժուարութենէն, պարսիկ զօրքը կը խռնուի ափունքը, իսկ Հայոց զօրքը կ՚անցնի գետը եւ ուժեղ թափով կը յարձակի թշնամիին վրայ : Երկու կողմէն ալ բազմաթիւ վիրաւորներ գետին կ՚իյնան :

Վարդան, տեսնելով որ Պարսից ընտրանին իր յարձակողականը կեդրոնացուցած է Հայոց ձախ թեւին վրայ, սպառնալով ողողել իր գունդը թուական գերազանցութեամբ, հակադրոհ կուտայ, ետ կը շպրտէ Պարսից աջը եւ կը խորտակէ Մատեան գունդը, որ տակաւին չպարտուած, փախուստի կը դիմէ :

Պարսիկ հրամանատարը, Մուշկան Նիսալաւուրտ, որ փիղի մը վրայ նստած, բարձունքէն կը դիտէ ճակատամարտին ելեւէջը, հեռուէն կը տեսնէ որ Հայոց զօրքին մէկ մասը բաժնուած է գլխաւոր բանակէն ու կը նահանջէ դէպի լեռներն ու հովիտները : Քաջալերուած այս տեսարանէն, Նիսալաւուրտ կը խրախուսէ իր զինուորները, որոնք կը ճակատին Վարդանին՝ այն ենթադրութեամբ թէ Հայերը արդէն պարտուած են եւ կը փախչին : Տեղի կունենայ կատաղի կռիւ : Սպանեալներուն եւ վիրաւորներուն թիւը այնքան մեծ կ՚ըլլայ, որ երկու կողմերն ալ իրենք զիրենք պարտուած կը զգան : Փողեր հնչեցնելով, Նիսալաւուրտ կը հաւաքէ իր գումարտակները եւ կը պաշարէ Վարդանը : Վարդան, իր նիզակակիցներով, քաջաբար կը կռուի, քանդումներ կ՚ընէ Պարսից զօրքին մէջ, եւ վերջապէս թուր ի ձեռին, կ՚իյնայ :

Պատերազմը այսպէս կ՚երկարի մինչեւ երեկոյ : Երկու կողմերուն կորուստը ահռելի է : Ընդհանուր [illegible] այն է, որ ոչ մէկ կողմ յաղթած է, ոչ ալ միւս կողմը պարտուած, այլ քաջերը քաջերու դէմ դուրս գալով, երկու կողմերն ալ պարտուած են : Սակայն, որովհետեւ Հայոց Սպարապետը ինկած է ճակատամարտին մէջ, եւ ուրիշ մէկը չկայ, որուն շուրջը զօրքը հաւաքուի, թէպէտեւ ողջ մնացողները աւելի շատ են, քան թէ մեռածները, Հայոց զօրքը ցիրուցան կ՚ըլլայ եւ կը քաշուի երկրին զանազան բերդերը :

Վարդան Մամիկոնեան նահատակուած է 130 մարդով, միւս նախարարները՝ համաձայն իրենց թիւին : Պարսիկներուն կորուստն է 3544 զինուոր, որոնց ինը բարձրաստիճան սպաներ : (Վարդանանց պատերազմը, ՃԷՅՄՍ ՄԱՆՏԱԼԵԱՆ)

ՌՈՒՄԱՆԱՑԻ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄԸ

ԴԱՒԱԴԻՐՆԵՐԸ ԿԸ ՄԵՐԺԵՆ ԴՈՒՐՍ ԵԼԼԵԼ ԴԵՍՊԱՆԱՏՈՒՆԷՆ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, խումբ մը ռումանացի տարագիրներ Գշ. առտու յարձակեցան Պեռնի (Զուիցերիա) ռումանական դեսպանատան վրայ, ծանրապէս վիրաւորելով շարժավարը որ մեռաւ հիւանդանոց փոխադրուած ատեն : Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, հինգ վեց դաւադիրներէն մէկը յաջողած է փախչիլ, իսկ երկուքը բռնուած են, իրենց յափշտակած վաւերաթուղթերով : Դաւադիրները նախ կաշկանդած են շարժավարին կինը : Մարդը վիրաւորուեցաւ, երբ կը փորձէր ազատել կինը : Դաւադիրները զինուած էին ատրճանակներով, փոքր գնդացիրներով, ռումբերով եւ դանակներով : Դեսպանատունը անձեռնմխելի ըլլալով, ոստիկանութիւնը չէ կրցած ներս մտնել եւ կը գոհանայ պաշարելով ամբողջ շէնքը, որ կը գտնուի քաղաքին կեդրոնը : Դաւադիրները վճռած են տեղի չտալ, մինչեւ որ չարձակուին Ռումանիոյ մէջ բանտարկուած հինգ ականաւոր անձեր : Մէկը զօրավար մըն է, Ալդէա, նախկին նախարար, որ ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուած է 1946 Նոյ. 18ին, երկրորդը՝ եպիսկոպոս մը, Նիքոլա Սուչիա, որ բանտարկուած է 1948էն ի վեր, երրորդը՝ գիւղացիական կուսակցութեան քարտուղարը, Իլիա Լազար, չորրորդը՝ նոյն կուսակցութեան թերթին խմբագիրը, Անտոն Մուրիզան, հինգերորդը՝ նախկին նախարար մը, Պ. Պրաթիանու :

Ռումանական կառավարութիւնը խիստ ծանուցագիր մը ուղղեց Զուիցերիոյ կառավարութեան, պահանջելով անմիջապէս ձերբակալել եւ արտաքսել «Ֆաշական եւ ուրիշ ոճրապարտ տարրերը» : Պեռնի ոստիկանութիւնը հրամայեց դաւադիրներուն անձնատուր ըլլալ, խուսափելու համար արիւնահեղութենէ : Միւս կողմէ ռումանական կառավարութեան հաղորդեց իրենց պահանջները : Այս կոչը մերժուած ըլլալով, զուիցերիական զօրքը այժմ ձեռնարկած է բռնի գրաւելու դեսպանատունը : Ռումանական գործակատա-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԳԱՒԱՌԻ ՏՂԱՔԸ

Անցեալները հայերէն թերթի մը մէջ տեսայ լուսանկարը հայորդիի մը՝ որ մեր գաւառի տղաներէն մէկն էր։ Անշուշտ որ նկարը կը ներկայացնէր երիտասարդութեան տարիքը։ Պեխերը ոլորած, գլուխը բարձր, աչքերուն արտայայտութիւնը քաղցր եւ խրոխտ։

Կը խորհիմ թէ անիկա լաւ ձի նստող մէկն էր եւ իր քաղաքին լեռներն ու արօտներն ծանօթ էին իրեն, իրենց օձապտոյտ արահետներով, բարձրաւանդակներով եւ խորունկ ձորերով։

Տեսնելով այդ պատկերը եւ կարդալով կենսագրական տեղեկութիւնները, ես յիշեցի սրտայոյզ ափսոսանքով իմ ծննդավայրիս տղաքը։ Անոնք աչքիս առջեւ եկան իրենց ոսկեթել նախշուած բաճկոններով, վայելչահասակ եւ յանդուգն ամէն վտանգի առջեւ, աւելի կանգնած՝ քան թէ նստած իրենց տակը խաղացող փոթորկոտ նժոյգներուն վրայ։

Ամէն կիրակի անպատճառ եկեղեցի գացող այդ երիտասարդները, հալաւի օրհնութեան երեկոն խորանին առջեւ շարուած այդ սիրավառ ազնուր տղաքը միայն յիշատակ են այսօր, ստուերամած ու ցաւալին յիշատակ։ Բայց կ'ապրին դեռ անոնք իբրեւ լուսեղէն տեսիլք բոլոր անոնց համար՝ որոնք գաւառի կեանքէն բան մը պահած են իրենց հոգիին մէջ, անջնջելի գեղեցկութեամբ լեցուն կեանքի մը խորհուրդը։

Բայց գանոնք յիշողներն ալ հետզհետէ կը թողուն աշխարհը, եւ հայ տուներուն անկիւնը նստած մէկ քանի ծերեր ու պառաւներ միայն կ'ողեկոչեն այսօր գաւառի տղոց սիրելի կերպարանքը։ Հեքիաթ կը թուի ինչ որ տակաւին կ'անդրադառնայ անցեալին բարկ արեւէն մեր օրերու գորշ, անհարազատ հայելիին մէջ։ Կտրիճներով ու թագաւորի աղջիկներով երազուած հեքիաթ մը՝ զոր պատմողներն ալ չկան հիմա, կամ զառամած են շատոնց։ Ուրեմն ի՞նչ է մնացեր մեզի, որպէսզի կարենայինք կառչիլ գոնէ խլեակի մը եւ փրկենք հանիլ, մեր տառապանքը, յոյսերը, ցնորքները, մեր սէրն ու ատելութիւնը աղաղակելու Աստուծոյ եւ մարդկութեան։ Ինչ որ մնացած է մեզ գօտեպնդող եւ յուսադրող, մեր իսկ հոգիին մէջ պէտք է փնտռենք եւ գտնենք։ Յուշերը։

Պատմենք զանոնք, մինչեւ իսկ եթէ կրկնութեան ձանձրոյթը տալու մեղքին մէջ իյնանք։ Պատմենք մեր գիտցածները այն կեանքին մասին՝ որուն գիշերները հրաշալի սպասումն էին արդար առաւօտներու։ Ինչ պայծառութիւն կար մեծ ճրագներուն լոյսին մէջ եւ ինչ անսպառ օրհնութիւն մեր երդիքներուն տակ։ Մեր շրթունքներուն վրայ աղօթքը կը ծաղկէր ամէնէն խնկաբոյր բառերով եւ մեր ձեռքին ընծաները թանկագին էին, եւ ընդունելի ամենադժուարահաճ աստուածներէն իսկ։ Բարիքը մենք էինք ամբողջապէս. եւ կեանքի ուրախութիւնը կը բխէր մեզմէ, քաղցր եւ լուսահոս, գարնանային անձրեւի պէս։

Եթէ չարիքը յաղթեց եւ մենք կորսնցուցինք մեր ունեցածը, դարձեալ հարուստ մնացինք հոգիով։ Որովհետեւ հայու հոգին մարմինը չնչացող պարզ խորհուրդ մը չէ միայն, այլ մանաւանդ անհուն գեղեցկութիւն է, կենդանի ապառաժ՝ որուն մէջ անջնջելի դրոշմներ քանդակած է յաղթանակներ աւետող ադամանդէ մուրճը։

Գաւառի տղաքն էին մեր զարթօնքի արշալոյսներէն յայտնուող առաջին կերպարանքները։ Անոնք լեռներու եւ անդունդներուն ոգիներ եղան եւ իրենց կեանքը զոհաբերեցին խորանի մը՝ որուն վրայ ոչ թէ ոսկի բուրվառով, այլ հողի ամանով մը իսկ խունկ չծխեցինք մենք։

Գաւառի տղաքը չկային այլեւս, երբ ես պատանի էի։ Անոնք որ Զատկի կիրակին հաւկիթ կը խաղային մեր տան առջեւի հրապարակը, մեծցեր էին, կարգուած, զաւակներու տէր։ Բայց ուր էին անոնց յաջորդները։ Կեանքը փոխած էր իր ճամբան, հեղեղօրէն յորդած գետի մը պէս։ Ցաւագին լռջութիւն մը կը տիրէր հիմա մեր հողին։ Կարդալ գրել գիտէին գաւառի տղաքը։ Ձի նստիլն իսկ, ճիրիտ խաղալն իսկ բացառիկ բան մը կը նկատուէր։ Ուր կը մնար Զատկին հաւկիթ խաղալը։

Արմաշական ուսուցիչներ եկած էին մեր քաղաքը։ Շաբաթ երեկոները Սբ. Յակոբ եկեղեցին յողնախուռն բազմութիւն մը կը փութար միշտ անոնց ըրած բանախօսութեանց։ Ով հիմա, լուսնկայ գիշերները կը նստէր իր ձիուն վրայ եւ կը բարձրանար դէպի մթագող լեռները։ Ձի պահողներն իսկ հետզհետէ մատի վրայ կը համրուէին։ Անոնց մէկը Մարգրիտ մօրքուրիս տղան էր, Ասլանը՝ որ միշտ սիրահար մնաց հրեղէն երիվարներուն։

Հիմա որ կը մտաբերեմ գաւառի տղաքը, սիրտս կը ճմլուի ցաւատանջ։ Ողբերգական եղաւ անոնց վախճանը։ Զէնքի եւ ձիու վարժ էին անոնք, եւ անոնցմէ շատ քիչերուն տրուեցաւ բախտը կտրիճի մահով մեռնելու։ Զարիքը խաբէութեամբ ծպտուած՝ մօտեցաւ անոնց, երբ արիւնոտ փոթորիկը յանկարծ կը պայթէր։

Օտար երկնքի տակ իր աչքերը փակող այս մէկը փրկուած էր մրրիկէն։ Գաւառի այս տղան, սուր պեխերը ոլորած, աչքերը միշտ քաղցր եւ խրոխտ արտայայտութեամբ, ահա կեցեր է դիմացս եւ ինծի կը յիշեցնէ միւսները, գաւառի բոլոր միւս տղաքը՝ որոնց համար օրհնութեան եւ սիրոյ անոյշ խօսքեր ունին դեռ մեր տուներուն մութ անկիւնները լքուած զառամ պապիկներն ու մամիկները։

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

Ս... ԳԻՒՂԸ

— Ո՞ւրտեղացի էք, հայրենակից։

— Սէօլէօզցի ...

— Հա, Սէլէզցի էք...

Սրտի տարօրինակ սեղմում մը կ'ունենամ ամէն անգամ երբ կը լսեմ ծննդավայրիս աղաւաղեալ այս հնչումը։ Պոլսոյ այնքան մօտիկ այս գիւղին անունը ինչպէ՞ս չեն լսած, եթէ լսած են ապա ուրեմն ինչո՞ւ ճիշդ չեն արտասաներ։ Առաւօտ ժամը 9ին Պոլսոյ քարափէն նաւ նստողը ճիշդ կէսօրին Կէմլէյիկ կը հասնի, անկից 20 քիլոմեթր դէպի ներս Նիկիոյ լիճը շրջապատող բարձունքներուն մէջտեղը բազմած թագուհիի մը պէս հմայիչ գեղեցիկ էր ան, Պրուսայի նահանգին հայ գիւղերու՝ ամէնէն նշանաւորը եւ ամէնէն հետաքրքրականը։ 800 մեթր բարձրութեան վրայ, ․րեք կողմերէն աւելի բարձր լեռներէ շրջապատուած էր դիմացը բացուող հովիտը մինչեւ լիճ՝ ձիթենիներու մշակուած անտառ մըն էր հայ շինականին զարաւոր աշխատանքովը գեղեցկացած, առատութեան շտեմարան։ Լիճը, դիւթական հայելի, որչափ գեղեցիկ՝ նոյնքան օգտակար։ Տասը հազար էր բնակչութեան թիւը, զուտ Հայ։ Անոնք ճանչցան արաբական անապատներու արհաւիրքը եւ հոն ապրեցան իրենց գողգոթան։ Վեց քահանայ ունէր իր եկեղեցին՝ վեց հարիւր աշակերտ իր դպրոցը, 12 ուսուցիչ՝ ընտիր ուսուցչական կազմով (Յ. Օշական, Գ. Հաթլեան, Տէր Սմբատ Խաչոյեան, Տօնիկ Հզրեան, Քիրէմիտճեան) որոնք ապրելի պայծառ առաւօտ մը Ատրնայի քարքարուտ եւ լերկ հողերուն վրայ քշուեցան, հոն ալ կախուելու հրէշական ծրագրով։ Տասը հազար մեկնողներէն վերադարձան միայն 2300 հոգի։ Թուրք գաղթականներով լեցուած Սէօլէօզը հիմնայատակ քանդած էին, աղջկանց և տղոց վարժարաններ (Թուրքը պէտք չունենար ատոնց), իր այնքան անուանի Ս. Հրեշտակապետ եկեղեցին ալ նախ ցորենի ընդհանուր շտեմարանի եւ վերջն ալ ախոռի վերածեր էին։ Սուրբերու նկարները դետին նետուած ջորիներու սմբակներուն եւ աղբին տակ ծածկուած էին։ Բայց, Հայոց Աստուածը կոյր ըլլալով բան չէր տեսած, փոքրիկ հրաշք մը անգամ չէր գործած։

Մօտաւորապէս 7700 հոգի կը պակսէր այն չէն աւանէն։ Ամէն սրտէ արիւն կ'երթար, ամէն մարդ վրէժով եւ ատելութեամբ լեցուած էր։ Փոքր դաշնակից էինք մենք, ապատութեան բանակը Պոլիս կը գտնուէր. մեր դատը լուծուած, մեր յոյսերը իրականացած կը կարծէինք, եւ ահա մեր խանդավառութիւնը նոր պատմուճան կը հագնի ... Յունաստան Փոքր Ասիա կ'արշաւէ, Հայէն աւելի հաւատարիմ զինակից չէր կրնար ըլլալ։ Իզմիր եւ Պրուսա կը գրաւուին բայց քէմալական կառավարութիւնը կը դիմադրէ։ Կը պարպուին բոլոր հայ գիւղերը բացի մէկէն՝ եւ այդ մէկը Սէօլէօզն էր։ Կազմուեցաւ պաշտպանութեան կոմիտէ մը գլխաւորութեամբ օրուան քաղաքապետ Ստեփան Քիւփճեանի (Քաջքը Ստեփան) որուն մաս կազմեցին թաղականութիւնը իր լրիւ կազմով եւ հոգաբարձութիւնը։ Կոմիտէին առաջին գործը եղաւ կիները եւ անչափահաս տղաքը Կէմլէյիկ՝ ծովեզերք փոխադրել, զոր գրաւած էին անգլ. մարտանաւեր։ Փոխադրական բոլոր միջոցները ի սպաս դրուեցան գործը յաջողցնելու համար։ 48 ժամ չանցած Սէօլէօզը կ'ամայանար։ Կռիւի անընդունակ բոլոր տարրերը կը հեռանային։ Հոն մնացին 650 այր մարդ։ Արձանագրութիւնները եւ ցանկերու պատրաստութիւնները յանձնուեցան գիւղի վերակազմեալ դպրոցին տնօրէն Պ. Նիկողոս Գարաճեանի։ Ունէին 450 լաւ հրացան, իւրաքանչիւրը 4-500 փամփուշտով, 70 որսի հրացան, 182 ռումբ։ Կազմուեցան մարտական եւ օժանդակ խումբեր։ Մարտական խումբերուն համար մարզանք եւ նշանառութիւն պարտաւորիչ հռչակուեցան։ Հացի պաշարը բռնագրաւելով մասնաւոր մարմինի մը իրաւասութեան տակ դրուեցաւ, խրամատներ փորուեցան ճամբաներուն իշխող բարձունքներուն վրայ, կատարեալ կարգապահութեամբ սկսան պահակ կենալ տառու եւ իրիկուն։ Թոյլուն չէր կրնար Ս. գիւղը մնել առանց Քաջքըի արտօնութեան եւ հրամանին, իր անառիկ դիրքովը հպարտ, իր զաւակներուն քաջութեան և զոհաբերութեան ոգիին վստահ. 4 ամիս շարունակ քէմալական յորձանքին դէմ մինակ կանգնած անպարտելի բերդի մը պէս մաքառեցաւ։ Իր զաւակներէն աւելի քան տասը հոգի զոհուեցան այդ անհաւասար կռիւին մէջ, բայց դիմադրութիւնը շարունակուեցաւ առանց ընկրկումի, առանց մէկ վայրկեան իսկ թուլանալու, մինչեւ յունական բանակի մուտքը։

×

Յունիսի տաք օր մըն էր, համատարած մեռելային լռութիւն մը կը տիրէր ամէն տեղ։ Կէմլէյիկէն Սէօլէօզ բարձրացող օձապտոյտ մեծ ճամբան ամայի է, 12 կտրիճներ խրամին մէջ երկնցած կը խօսակցին։ Խմբապետը, Մովսէս Շ. հեռադիտակը ձեռքը, հովիտին մէջ կորսուած Թուրք գիւղը կը դիտէ։ Կեանքը կարծես կանգ առած է, շարժում չկայ։ Սէօլէօզէն իջնող գետը 7 ջաղացքներու ջուր մատակարարելէ վերջ, իր պարտականութիւնը կատարած մարդու մը պէս, ձիթենիներու զորշ անտառին ծառերուն փաթթուած ժապաւէն մըն է որ հանդիստ եւ անվրդով լիճ կը դիմէ։ Լիճին ջուրերը փոքր վէտվէտումներով դէպի ափ կը քշուին։ Երկու նաւակներ առագաստները պարզած հովի հոսանքի մը կը սպասեն իրենց ընդհատուած ճամբան շարունակելու համար։ Ճամբուն վրայ երկու սեւ կէտեր կը յառաջանան ճերմակ դրօշ պարզած։ Անցան որոշուած սահմանը։ 12 հրացաններ ուղղուած են անոնց ճակատին։ Կը յառաջանան բացած տակաւին, պոռայ, անհանդարտ եւ ջղայնոտ․

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՄԵԾ ՀՕՐՍ ԱՂՕԹՔԸ

Հարցուցի թէ արդեօք եպիսկոպոս մը տեսա՞ծ էր երբեք։

— Ոչ, ըսաւ հառաչելով. չեմ տեսած։ Ամբողջ կեանքիս մէջ փափաքած եմ եպիսկոպոս մը տեսնել։ Անգամ մը միայն վանահայր մը տեսած եմ։ Բայց եպիսկոպոս մը... Այնքան ալ դիւրին բան չէ եպիսկոպոս մը տեսնելը։ Քանի մը եպիսկոպոս միայն կայ աշխարհի վրայ։ Անոնք արծաթէ գլխով գաւազան ունին, ոսկեճամուկ զգեստ կը հագնին եւ խոյր կը կրեն սուտակներով, զմրուխտներով եւ ուրիշ գոհարներով պճնուած։ Զաւակս, եպիսկոպոսները այնքան հաղուագիւտ են, որ հողը, որուն վրայ անոնք կը կոխեն, անմիջապէս կը սրբագործուի»։

— Մե՞ծ են, պապիկ, հարցուցի։

— Ինչ յիմար հարցում, ըսաւ, պզտիկ եպիսկոպոս չկայ։

— Մարդկային էակնե՞ր են, մեծ հայր, ծնա՞ծ են ինչպէս մենք։

— Ահ, այո, անոնք ալ մօրմէ ծնած են, ճիշդ մեզի պէս։ Բայց աստուածային բան մը կայ իրենց վրայ, բան մը, որ հողեղէն չէ։

Եպիսկոպոսը եկաւ։ Առաջին անգամն էր որ եպիսկոպոս մը մեր գիւղը կը մտնէր։ Բոլոր գիւղացիները, ժամկոչէն զատ, որ գիւղը մնացած էր․ եկեղեցիին զանգակները հնչեցնելու համար, ընդառաջ գացին հովիտէն վար մինչեւ կէս ճամբան։

Մեծ հայրս եւ ես կը սպասէինք գիւղական դպրոցին պատշգամին վրայ եւ անձկութեամբ կը նայէինք այն ուղղութեան ուրկէ պիտի յայտնուէր սրբազանը։

Պապս իր տօնական հագուստները հագած էր. ամէն ինչ սպիտակ, բացի կօշիկներէն եւ «խալփախ»էն, որ շինուած էր սեւ գառնուկի մը մորթէն։ Իր վտաւակը ամէնէն ընտիր ճերմակ բուրդէ էր, զոր գիւղացի կիներ կը լուային առուակին մէջ եւ յետոյ կը դզէին այնքան խնամքով, որ ճեփ-ճերմակ եւ փափուկ կը դառնար մետաքսի պէս, յետոյ իբրեւ թել կը մանէին զայն եւ ջահրակին վրայ ձեռքով կը հիւսէին թաւիշէ կտաւի վերածելով։ Այս թանկագին հագուստը, որուն ծայրերը ասեղնագործուած էին, մատ մը սեւ երիզով, թեւեր չունէին այնպէս որ մեծ հօրս ճերմակ կտաւէ շապիկին թեզանիքները իր բազուկներուն կը զարնուէին հսկայ թռչունի մը սպիտակ թեւերուն պէս։

— Ձեռքին մէջ պինդ բռնած իր կիրակնօրեայ սքանչելի գաւազանը, որուն վրայ հին կտակարանէն ամբողջ դրուագներ փորագրուած էին, մեծ հայրս վեհ արտայայտութիւն մը ունէր, կենդանի սուրբի մը պէս, որ պատրաստուած է կատարելիք արարողութիւններուն համար։

Երբ եպիսկոպոսը տեսնուեցաւ գեղջուկներուն ընկերակցութեամբ, մեծ հօրս ձեռքը բռնելով՝

— Ահաւասիկ, շշնջացի։

Մեծ հայրս անլոյս աչքերը սեւեռեց դէպի փոքրիկ կամուրջը, որուն վրայէն կ'անցնէր թափօրը։ Գիւղացիներու խումբը յետոյ եկաւ լեցնել գիւղին հրապարակը, ճիշդ առջեւը պատշգամին, որուն վրայ կեցած էինք։ Եպիսկոպոսը կը տեսնէի այնքան որոշ, կարծես քովս ըլլար։ Կարճուլիկ մարդ մըն էր, տժգոյն եւ յոգնած դէմքով, գռուզ եւ ցանցառ մօրուքով, ցորենի թոռմած թելերուն նման։ Հագած էր գունատ պատմուճան մը, ճամբուն ցեխէն աղտոտած։ Գլուխը դրած էր խալկինի նմանող, տափակ սեւ գդակ մը։

Անխօս կանգնած էի պատշգամին վրայ մեծ հօրս քով։ Դժուարիս կուգար հաւատալ թէ այս պզտիկ մարդը եպիսկոպոսն էր, որուն սպասած էին ամբողջ գիւղը եւ մեծ հայրս այնքան երկիւղով եւ պատկառանքով։ Պապս անհամբեր կը սպասէր որ սկսէի նկարագրել եպիսկոպոսը։ Երբ քանի մը վայրկեան անցաւ եւ բերանս չէի բացած տակաւին, պոռաց, անհանդարտ եւ ջղայնոտ․

— Բան չես ըսեր, զաւակս։ Կը տեսնե՞ս զինքը։ Ըսէ, խօսէ։ Գիւղացիները կը համբուրե՞ն իր ոսկէ պատմուճանին քղանցքը, կը մեծարե՞ն եւ կը ծնրադրե՞ն հողին վրայ որ սրբացած է իր ոտքերուն հետքերէն։

— Այո, մեծ հայր, ըսի մեքենաբար, ժողովուրդը կը խոնարհի եւ կը խաչակնքէ։

Սակայն մեծ հայրս չգոհացաւ այս քանի մը բառերով, զորս անտարբերօրէն արտասանած էի։ Ան ծարաւի էր զարդարուն նկարագրութիւն մը լսելու։

— Ինչ հագած է եպիսկոպոսը, բացագանչեց սրտնեղած։ Ի՞նչ տպաւորութիւն կ'ընէ։

Մե՞ծ է։ Նկարագրէ։ Այդքան անձնասէր մի ըլլար եւ միայն քեզի համար մի դիտեր։ Ամբողջ կեանքս այս վայրկեանին սպասեցի եւ փառք Աստուծոյ, ես ալ պիտի կարենամ տեսնել, եթէ ուղես օգնել։

Սիրտս չարժեցաւ եւ սկսայ խօսիլ յուզուած։

— Եպիսկոպոսը բարձրահասակ եւ յաղթամարմին է։ Իր հասակը կը տիրապետէ բոլորին վրայ, ինչպէս եկեղեցիին գմբէթը գիւղին տանիքներուն վրայ։

ՍԹՈՅԱՆ ԽՐԻՍԹՈՎ

Թարգմ. Պ. ՆԻԿՈԼԵԱՆ

(2) (Շար.)

ՅՈՒՆԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

★

Աթէնքի մեր պաշտօնակիցը, «Ազատ Օր», հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ, «կենսական հարց մը» խորագրով.

— Ամբողջ երեսուներկու տարի, մեր գաղութին ջախջախիչ մեծամասնութիւնը շինեց ու ապրեցաւ գաղթակայաններու ախուաչէն ու թիթեղապատ հիւղակներուն մէջ, առողջապահական վատթար պայմաններու տակ: Սերունդներ հասակ նետեցին խեղճուկրակ տնակներու մէջ, որոնց կառչած մնացին մինչեւ այսօր, հակառակ անոր՝ որ շատերու տնտեսական եւ նիւթական բարելաւ պայմանները թոյլատու էին ազատուելու կայաններու փոշիէն ու ցեխէն: Արենակիցներու կպած ապրելու եւ Հայ. Եկեղեցիին ու դպրոցին մօտ ըլլալու ցեղային բնազդը՝ մեծապոյն արգելքը եղաւ այսպիսիներուն համար հեռանալու գաղթակայաններէն: Իսկ օրուան հայի պայքարին լծուած մեր համեստ դասակարգերը ստիպուած մաշեցուցին իրենց կեանքը կայաններուն մէջ, ամէն վայրկեան որոնելով արտադրութերու ճամբան:

Ձետեղման խիստ կենսական հարցին հանդէպ մեր անփութիւնը կը շարունակուի մինչեւ այսօր ալ, երբ գիտենք՝ թէ կառավարութիւնը որոշ ծրագիր մշակած է հիւղաւանները քանդելու եւ գաղթականներու վերջնական զետեղման գործը գլուխ հանելու համար: Ծրագիրը արդէն սկսած է գործադրուիլ եւ անակնկալ մը պիտի չըլլայ՝ եթէ օր մը քանդումի կառավարական հրահանգը հասնի Տուրկութիի, Գոքինիոյ եւ Կեսարիանիի գաղթակայաններուն, որոնց մէջ կ'ապրի աթէ-

նահայ գաղութին ջախջախիչ մեծամասնութիւնը:

Իր հարազատներուն զետեղման գործին մէջ տնտեսական մեծ դժուարութիւններու առջեւ գտնուող հելլէն կառավարութիւնը, հակառակ իր բարեացակամ տրամադրութեան, կը տարակուսինք՝ թէ կարենայ նոր կառուցուելիք բնակարաններուն մէջ տեղ տալ մեր բեկորներուն ալ: Եթէ նոյնիսկ լաւատեսութիւն սնուցանենք այդ մասին, պէտք է այժմէն հաշտուինք այն գաղափարին հետ՝ թէ երբ գաղթակայաններու ամփոփ հայութիւնը 5 – 10ական ընտանիքներով պիտի ցրուի մայրաքաղաքի հեռաւոր ծայրամասերը: Եւ ասիկա աղէտ է ազգապահպանման տեսակէտ:

Արդ, ի՞նչ կը մտածենք եւ ի՞նչ կ'ընենք մենք այս կացութեան առջեւ: Գաղութին ճակատագրին հետ սերտօրէն կապուած այս կենսական հարցով զբաղա՞ծ է արդեօք Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը:

Բաց ենք ուրիշ անգամ եւ դարձեալ կը կրկնենք՝ թէ արտագաղթի հոսանքը ինչ հունի մէջ ալ մտնէ, առնուազն 6–7 հազար հայութիւն պիտի մնայ այս երկրին մէջ: Կարեւոր թիւ մը՝ որուն ապագային հետ կապուած հրատապ հարցերը պարտաւոր ենք դիմագրաւել ամենայն խոհականութեամբ եւ լրջութեամբ, նախ փոտահելով մեր սեփական կարելիութիւններուն եւ ուժերուն եւ յետոյ մտածելով արտաքին օժանդակութիւններ ապահովելու մասին:

նան առանց տեղեակ ըլլալու թէ արծիւներ կան հոն իրենց ամէն մէկ շարժումը տեսնող, իրենց ամէն մէկ քայլը խուզարկող: Իրենց ոտքերուն տակ քաշուած առաջին հրացէնի պայթիւնը չշմեցուց զիրենք. Ս. գիւղի դիրքերը դեռ հեռու կը կարծէին անոնք, կ՚ընդ առին, աւելի բարձրացնելով ճերմակ պաստառը:

— Թոփալ Օսմանին կողմէ կուգանք Ս.ի ուղղուած իր նամակը կը բերենք:

Կնքուած մեծ պահարան մը բռնած անդադար կը շարժէին, իրենց բառը հաստատելու համար: Մանրակրկիտ խուզարկութիւնէ մը վերջ բերուեցան գիւղին կեդրոնը: Հոն էր Սէօլէօզի ապայակոյտը իր պետով: Թօփալ Օսման իր նամակով Քէմալական շարժումը տարափողելէ վերջ, կը պահանջէ որ Սէօլէօզցիներն ալ մասնակցին շարժումին, մինչեւ որ «Թուրք սրբազան հողը ապստամբող հունաց բանակները ծովը թափեն...»: Եւ իբրեւ մասնակցութեան բաժին կ'որոշէ «երկու հարիւր ձի, երկու հարիւր լաւ հրացան, երկու հարիւր զինուոր, երկու հարիւրական փամփուշտով, յանձնելի 24 ժամուան մէջ են...»:

Գ. Ս. Զ.

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՐԺԱՆԱՒՈՐ ԳՆԱՀԱՏԱՆՔ

★

Ինչպէս հաղորդած էր «Յառաջ»ը, Ֆրանսական կառավարութիւնը, գնահատելով Փարիզի Հայ Աղքատախնամի աւելի քան վաթսուն տարուան հանրային գործունէութիւնը, անոր ներկայ նախագահին՝ Պ. Ա. Աճէմեանի կը պարգեւէր «ընկերային արժանեաց» ասպետի շքանշանը:

Այս ուրախ առթիւ, Աղքատախնամի վարչութիւնը, սեղմ շրջանակի մը մէջ կազմակերպած էր հաւաքոյթ մը, որ տեղի ունեցաւ, Փետրուար 12ին, շաբաթ օր, փարիզեան ճաշարանի մը մէջ: Հրաւիրուած էին, Փոնթուազի փոխ – նահանգապետը Պ. Մալին իր կնոջ հետ, որ անձնապէս պիտի յանձնէր շքանշանը, ինչպէս նաեւ ծերակուտակա՛ Պ. Լաշէւը:

Ընկերական տաք մթնոլորտի մը մէջ, Աղքատախնամի վարչութեան փոխ – ատենապետ Տօքթ. Վակրամ հաւաքոյթը բանալով, նախ, համառօտակի պարզեց Աղքատախնամին անցեալ եւ մանաւանդ ներկայ գործունէութիւնը: Ապա, խօսքն ուղղելով Ֆրանսական կառավարութեան ներկայացուցիչ Պ. Մալինի, երախտագիտութիւն յայտնեց տեղական իշխանութեանց որոնք միշտ քաջալերած են հայկական հանրօգուտ ձեռնարկները եւ այս անգամ ալ, Աղքատախնամի գործունէութիւնը: Սրտագին շնորհակալութիւն յայտնեց նաեւ Պ. Նահանգապետին, որ այս հաւաքոյթին նախագահելու պատիւն ըրած էր, նոյնպէս ծերակուտական Պ. Լաշէւին, որ՝ Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան բացման օրը, խորապէս խանդավառուելով շէնքին արդիական կազմակերպութենէն, շքանշանով մը վարձատրելու առաջին գաղափարը ինքն էր յղացած եւ դիմում կատարած էր պատկան իշխանութեանց: Տօքթ. Վակրամ, յետոյ դառնալով Պ. Աճէմեանի շնորհաւորական ջերմ խօսքեր ուղղեց իր եւ վարչութեան բոլոր անդամներուն կողմէ, յետոյ թուեց անոր ծառայութիւնները, վերջին տարիներու ընթացքին, մեր զոյգ Հանգստեան Տուներու կառուցման առթիւ:

Ծերակուտական Պ. Լաշէւ խօսք առնելով ըսաւ թէ շատ ուրախ է որ անգամ մը եւս առիթն ու հաճոյքը կ'ունենայ հայ բարեկամներու շրջանակի մը մէջ գտնուելու: «Այդ բարեկամութիւնը ինծի համար շատ թանկագին է, որովհետեւ, մեզի կուգայ հին ժամանակներէն ու շատոնց է որ նուիրագործուած է մեր օրերուն: Ահա թէ ինչու, մենք Ֆրանսացիներս, պէտք է գուրգուրանքով պահենք այդ գրեթէ եղբայրացած բարեկամութիւնը: Ուրախ եմ այսօր, որ յանձին ձեր Նախագահ Պ. Ա. Աճէմեանի, ձեր ընկերութեան երկարամեայ հանրային գործունէութեան արդիւնքն է որ կը վարձատրուի: Ուրախ առիթ մըն է ասիկա, անգամ մը եւս հաստատելու հայ ժողովուրդի ձեռներէց ու շինարար ոգին»:

Ամէնէն վերջ խօսեցաւ, գրեթէ նոյն իմաստով, Պ. Նահանգապետը, որ նախ, ընդհ. գիծերու մէջ, գրուատալից խօսքեր ուղղելով Հայ ժողովուրդին, ըսաւ.— Սիրելի հայ բարեկամներ, մենք Ֆրանսացիներս, ձեր հին քաղաքակրթութեամբ ձեզի այնքան լաւ ճանչցած ենք, որ կրնանք ձեր բարեկամութեան վրայ պարծենալ ու վստահիլ, որովհետեւ հայ ժողովուրդը ազնիւ տարր մըն է եւ իր բարեկամութիւնն ալ մեզի համար թանկագին: Ես շատ ուրախ եմ, որ Ֆրանսական կառավարութիւնը գիտնալով գնահատել Աղքատախնամի կատարած ազգօգուտ դերը մեր համայնքին մէջ, փութացած է, «Ընկերային Արժանեաց» ասպետի շքանշանը պարգեւել ձեր սիրելի նախագահին, բան մը՝ որ շատ քիչերու կը տրուի Ֆրանսայի մէջ:

Ապա, յանուն Ֆրանսական կառավարութեան, շքանշանը յանձնեց Պ. Ա. Աճէմեանի:

Պ. Ատենապետը իր կարգին, իրեն եղած այս պատիւին համար, յուզուած շեշտով մը, երախտագիտութիւն յայտնեց Ֆրանսական կառավարութեան եւ անոր ներկայացուցիչներուն: Ապա, խօսքն ուղղելով իր պաշտօնակիցներուն, Պ. Աճէմեան ըսաւ.— Ինծի եղած այս պատիւը հաւասարապէս կը բաժնեմ ձեզի հետ, որովհետեւ, առանց ձեր թանկագին գործակցութեան, անտարակոյս, բան մը չէի կրնար ընել, մինակս:

× Առիթէն օգտուելով, կ'ուզեմ երկու խօսք եւս աւելցնել: Պ. Ա. Աճէմեան, որ Փարիզի Աղքատախնամ ընկերութեան նախագահն է գրեթէ տասը տարիէ ի վեր, այդ փափուկ պաշտօնը կը վարէ ամենայն ձեռնհասութեամբ: Աղքատախնամը, Փարիզի հայ գաղութիս հնագոյն ընկերութիւնն է եւ աւելի քան վաթսուն տարիէ ի վեր, կը ջանայ օգտակար ըլլալ իր չքաւոր ազգակիցներուն: Մեր երկու Հանգստեան Տուներու գոյութիւնը, առանց հաշուելու նիւթական կողմը, կը պարտինք Աղքատախնամի անդամներուն անձնուիրութեան:

Եւ եթէ, երկար տարիներ, Աղքատախնամի վարչութեան անդամները կրցան օրինակելի գործակցութիւն մը ապահովել, ասիկա, առաւելապէս կը պարտինք Ա. Աճէմեան համեստ և հաշտարար բնաւորութեան:

Հետեւաբար, երբ Ֆրանսական կառավարութիւնը՝ Աղքատախնամի կատարած դերը գնահատելով կը փութայ շքանշան մը պարգեւել մեր արժանաւոր ազգակիցներէն մէկուն, այդ բարոյական վարձատրութիւնը հոգեվին կը խանդավառէ մեզ:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՏԽՐՈՒՆԻ

•

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Օտարութեան մէջ սեւ հողին յանձնեցինք Խաչատուր Գրիգորեանը: Հանգուցեալը բնիկ Զարասնճաղի Խարեսիդ գիւղէն էր, ծնած 1880 – 82ին: Երիտասարդութեա՛ օրերէն, Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանին մտած էր Հ. Յ. Դաշնակցական շարքերը: Անցաւ խանդավառութեան շրջանը եւ եկան արհաւիրքի օրերը: Խաչատուր Գրիգորեան, ինչպէս շատեր, իր ընտանիքը փրկելու համար կ'անցնէր Տէրսիմ: Յետոյ իբրեւ արհեստաւոր, Պէկին կարգադրութեամբ կը վերադառնայ գիւղ, 1918ին անցնելով Խարբերդ, օգտակար կ'ըլլայ շատերու:1922ին կ'անցնի Սուրիա, Կ.Պոլիս եւ վերջապէս Ֆրանսա: Ունի զաւակներ, թոռնիկներ որոնց մէջ վառ կը մնայ ազգային ոգին:

Թաղման տխուր արարողութիւնը տեղի ունեցաւ Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ մէջ: Դամբանականը խօսեցաւ Կատարինեան քահանայ, պարզելով հանգուցեալին արժանիքները:

Ս. Գ.

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

Երիտասարդութիւն Հայոց, դուն կանանչ տարիք, ծն անդր յասպարէզ, գրեց Շ. Նարդունի: Լոյս տեսաւ Թէհրան, «Ալիք»ի տպարանէն:

Որդիք ցասման, գրեց Շ. Նարդունի, լոյս կը տեսնէ ամսագլխուն Փարիզ, «Արաքս» տպարանէն:

Ո՞ւր ես, մա՛յր իմ, գրեց Շ. Նարդունի, լոյս կը տեսնէ շուտով Թէհրան, «Ալիք»ի տպարանէն:

Թաւ ջութակի վրայ, (քերթուածներ), գրեց Յ. Ազայեան, լոյս կը տեսնէ շուտով Փարիզ, «Արաքս» տպարանէն:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

«Ֆիկառօ» կը գրէ թէ Պ. Աշոտ Մալաքեան որոշած է եռ կենալ «Նոթր Տամ տըՓարի»ն շարժանկարի վերածելու ձեռնարկէն: Սեպտեմբերին պիտի դարձնէ Սերժ Կոուսառի «Անկարեւոր Մարդիկ»ը, Ժան Կապէնի եւ Ֆրանսուազ Առնուլի հետ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (79)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

•

Այդ օրերին Մշոյ Դաշտի մէջ հազիւ թէ տղամարդ այդ պաշտօնը ստանձնէր եւ ապահով կերպով իր նպատակատեղին հասնէր: Կառավարութիւնը ամէն տեղ պահապաններ նշանակած էր: Այն կէտերը, որ մի քիչ կասկածելի կը թուէին, անմիջապէս պահապաններ կը դրուէին: Եւ այնտեղից անցնող տղամարդիկ մանրակրկիտ խուզարկութեան կ'ենթարկուէին: Եւ նոյնիսկ, եթէ մի բան չգտնէին նրանց մօտ, բայց մի քիչ կասկած ունենային, անմիջապէս կը ձերբակալէին եւ քաղաք կը տանէին:Կանանց էլ կը խուզարկէին, բայց ոչ այնպէս խիստ, ինչպէս տղամարդկանց:

« Մեր սուրհանդակահուհին ապահով կերպով վերադարձաւ երեկոյեան: Տեղեկութիւն բերեց, որ գիւղում զինուորներ չկան: Մրրիկը ասել էր. «Մենք մի որոշ տեղ կը սպասենք. Արամը գիտէ, առանց կասկածելու թող ուղիղ հոն գան»:

« Երեկոյեան, շարունակեց Մուրատ, երբ մութը կոխեց Հայոց Աշխարհի վրա ֆետայիների արեւը ծագեց: Սուսիկ – փուսիկ անցանք Մեղրագետը եւ ուղղուեցանք դէպի Ալվառինչ:

« Մուշաղշէնցիներին արդէն վերադարձուցել էինք: Օրերով մեզ հետ էին եղել դըմերտցի չալակաւորներ եւ Դըմերտի խումբին մի քանի փորձուած տղաները:

« Կէս գիշերը անց էր, երբ հասանք գիւղ: Բայց, առանց գիւղը մտնելու, բարձրացանք սարը, ուրտեղ մեզ կը սպասէին անհամբեր կերպով, Սասնոյ զոյգ առիւծները, իրենց քաջարի կորիւններով: Լուսինը փայլում էր երկնակամարի վրայ: Լուսնի լոյսով ողջագուրուեցինք մեր գէնքի քաջարի ընկերների հետ: Անկարելի է բացատրել այն, ինչ որ տեսանք եւ զգացինք:

« Մեր չորս կողմը պաշարեցին ընկերները եւ կարկուտի նման հարցեր թափեցին: Մէկը Վանի ընկերների վիճակի մասին էր հարցնում: Մի ուրիշը ուզում էր իմանալ թէ՝ ինչո՞ւ մեր նեղ օրերին Վանը չապստամբեց, կամ ինչո՞ւ Վանը օգնութեան չեկաւ, կամ ի՞նչ էին անում Կոմսը եւ Իշխանը: Մի ուրիշը հարցնում էր. Ո՞ւր է Քեռին, Աւետիսը: Ոմանց ես էի պատասխանում, ոմանց Առաքելը, ոմանց էլ՝ Մոկացին: Այդ օրը մինչեւ լոյս մեր օճիքը ազատել անհնար պիտի լինէր, եթէ Անդրանիկն ու Գէորգ Չաւուշը օգնութեան չհասնէին մեզ:

« Ալ բաւ համարեցէք խօսակցութիւնը այսօրուան համար: Վաղը կրնաք նորէն շարունակել»:

« Եւ հրամայեցին վեր կենալ, եւ հանգստանալ ծառերի տակ: Ամէն կողմ պահապաններ նշանակեցին, պահապանների վրայ էլ առանձին տղաներ դրին, որպէսզի երբեմն երբեմն տեսնեն եւ ճշդեն, որ պահապանները չեն քնանար եւ իրենց պարտականութիւնը լաւ կը կատարեն: Տղաները բոլորը քաշուեցին ժայռերի ստուերների տակ եւ երկարեցան գետնի վրայ: Այդ օրերին՝ մեր պանդոկը լեռների կատարին էր: Ունէինք մաքուր օդ, առողջ կլիմայ, պաղ ջուր տղայոց պատսպարանի շուրջը»:

— Ասա Մուրատ, ի՞նչ են մտածում Վանի մեր ջոջ տղաները, հարցուց Անդռանիկ.— անպայման մեզ մեղադրում են, որ շուտ սկսեցինք կռիւը եւ վերջացուցինք անփառունակ կերպով:

— Այդ տեսակ մեղադրանք երբեք չկայ: Վանի մեր ընկերները՝ Իշխանն ու Կոմսը, շատ լաւ տեղեակ են, որ այդ բոլորը Բաղէշի նահանգապետի՝ ճիւաղային դաւերն էին: Եթէ անցեալ աշնան անձրեւները արգելք չհանդիսանային, այդ ոճրագործը պիտի սկսէր գործադրել իր հրէշային ծրագիրը այն ժամանակ իսկ: Մեր ընկերները քաջ գիտէին, որ կռիւը մեր կողմից սկսուած չէր, այլ վայրագ եւ անգութ կառավարութեան կողմէ կազմակերպուած ոճրային մի արշաւանք էր: Ինչ որ է: Մեր ծանր բոպէներին, գոնէ 5 մարդիկ չուղարկեցին, որ ասէինք թէ՝ «կ'ուզէին մի մեծ բան անել, բայց իրենց ուժերից վեր էր»: Թէեւ ոչ մէկին պէտք է մեղադրենք

Նրանք էլ այնպիսի պայմանների մէջ էին գտնւում, որ մի անզգոյշ քայլ կրնար այդ չքնաղ եւ գեղեցիկ քաղաքը աւերակների կոյտի վերածել:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ըը, որ յաջողած էր փախչիլ, ութ ժամ ետքը արտօնեց որ զուիցերիական ուժերը դեսպանատուն մտնեն: Ռումանական վարչութիւնը ստիպուած էր սպասել դաշնակցային խորհուրդին հրամաններուն: Ամէն անգամ որ ոստիկանութիւնը կոչ մը կ'ուղղէր, դաւադիր խումբին պետը կ'երեւար սպառազէն, ետեւն ալ՝ ուրիշ զինակից մը: Դաշնակցային խորհուրդը ժողով գումարեց ամբողջ օրը :

Յարձակումը ոստիկանութեան հաղորդեցին դեսպանատան դրացիները, որոնք հրացանի ձայներ լսած էին առտուան ժամը 2ին: Իրականին մէջ դաւադիրները ներս մտած էին ժամը 10ին, նախ կարելով հեռաձայնի գիծերը: Շարժավարը (շոֆէօր) զիմադրած ըլլալով գետին փռուած էր եւ հինգ ժամ վերջը մարմինը գտնուեցաւ պարտէզին մէջ :

Ռումանական ոստիկանութիւնը դաւադիրներուն ձերբակալումը եւ արտաքսումը պահանջելով, յոյս կը յայտնէ թէ Զուիցերիոյ կառավարութիւնը «անհրաժեշտ միջոցները ձեռք պիտի առնէ այս ծանրակշիռ կացութեան առջեւ: Այս աննախընթաց աւազակութիւնը դեսպանութեան մը դէմ, անոր պաշտօնէութեան դէմ կատարուած զինեալ յարձակումը կը կազմեն բացառապէս ծանր ոճիրներ եւ եղեռնական բռնաբարում միջազգային օրէնքի: Ռումանական կառավարութիւնը զուիցերիական կառավարութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ այն ծանր պատասխանատուութեան վրայ որ կ'իյնայ իր վրայ»: Բողոքագիրը ցաւ կը յայտնէ նաեւ որ զուիցերիական կառավարութիւնը «անթոյլատրելի յապաղում» ցոյց տուած է, անմիջական միջոցներ ձեռք չառնելով, ոճրագործները ձերբակալելու եւ դեսպանատունը փրկելու համար :

× Լոնտոնի ազատ Ռումանացիները երբեմնի Երկաթեայ պահակներու կազմակերպութեան անդամներուն կը վերագրեն այս դաւը :

× Վերջին լուրերու համաձայն, դեսպանատունը պաշարուած կը մնայ: Ամբողջ գիշերը բանակցութիւններ կատարուած են, առանց արդիւնքի մը յանգելու: Զօրքը պատրաստութիւններ կը տեսնէ գրոհ տալու համար : Հետազօտութիւններ կը կատարուին լուսարձակներով, 14 ատիճան ցուրտին մէջ: Տակաւին յայտնի չէ թէ դաշնակցային խորհուրդը արտօնա՞ծ է կրակ բանալ: Գիշեր ցերեկ հսկողութիւն կը կատարուի: Պահակ մը դիրք բռնած է իւրաքանչիւր տանը մեթրի վրայ :

× Ուրիշ դէպք մըն ալ պատահած է Քոփէնհակի մէջ (Դանիա): Խորհրդային դեսպանատան պաշտօնեաներէն շարժավար մը, Իօն Զիմպա, 25 տարեկան, որ երկու ամիս առաջ հասած էր կնոջը հետ, ուրբաթ օր ոստիկանութեան դիմելով ապաստան խնդրեց իրեն եւ կնոջը համար : Բայց կինը չերեւաց եւ շաբաթ առտու երբ ժամադրութեան մը կը սպասէր, իմացաւ որ կինը վար դրուած է դեսպանատան մէջ եւ չուզեր գալ : Շարժավարը 6000 քուրոն յանձնեց ոստիկանութեան, ըսելով թէ սխալմամբ միասին առած է: Ոստիկանութիւնը պաշտպանած է չէնքը, յանուն ապահովութեան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՈՐՄՈԶԱՅԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, այս շաբթու համայնավարական յարձակումի մը կը սպասուի Նեղուցին ծովեզերեայ կղզիներուն վրայ: Արդէն իսկ վտանգի ազդանշանը տրուած է երկու կղզիներու մէջ եւ ուրիշ մըն ալ կը պարպուի :

80 ՄԻԼԻՈՆ ՋԻՆՈՒՈՐ պիտի կրնան զէնքի տակ առնել կարմիր Չինաստանի մէջ, համաձայն պարտաւորիչ զինուորութեան օրէնքին, որ վաւերացուեցաւ կառավարութեան կողմէ: Զինուորագրութեան ենթակայ են 18էն 40 տարեկան բոլոր Չինացիները, այսինքն վեց հարիւր միլիոն բնակչութեան մօտ մէկ եօթնեբորդը: Զինուորութեան շրջանը բացառապէս երկար պիտի ըլլայ, երեք տարի՝ ցամաքային զինուորներուն եւ ենթասպաներուն համար, չորս տարի՝ օդաչուներուն, հինգ տարի ալ՝ նաւաստիներուն համար :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ, Յունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ զինուորները միացեալ ռազմափորձեր պիտի կատարեն Տոյրանի մէջ (յունական Մակեդոնիա): Թրքական եւ յունական մարտանաւերն ալ պիտի մասնակցին: Ռազմափորձերը պիտի տեւեն ութ օր, ի ներկայութեան Ատլանտեան կազմակերպութեան պ···տուիրակներուն :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սրահը, 28 ռիւ Սէռփանթ, մեթրօ Սէն Միշէլ կամ Օտէօն:

Շաբաթ փետրուար 19ին, ժամը 20·30էն կէս գիշեր :

Կը նախագահէ՝ Ընկ. Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին, Օր. Ա. Քէօսէեան, Շ. Պէնկեան, Ս. Յաքէթճագովեան, Պ. Պ. Ա. Քիւփէլեան եւ Գարեգին :

Պար Օր. Սեդա Ջամալեան :

Կը ներկայացուի Ա. Ահարոնեանի «Ազատութեան ճանապարհին»էն տեսարան մը (Մայրը):

Մուտքը ազատ է :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ՏՕՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ հայ արենոյշներու եւ մասնակցութեամբ արիներու, փետրուար 19, շաբաթ երեկոյ, ժամը ճիշդ 9ին Սալ Մազընոյի մէջ, (88 ռիւ տ'Օպաներ):

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

Շաւարշանայ ճաչերուն նուիրուած երգերով, արտասանութիւններով եւ հայկական պարերով:

Պիտի ներկայացուի Վեր. Աւետիս Տարաքճեանի

ՇՈՒՇԱՆԻԿԸ

(Դուստր Քաջն Վարդան Մամիկոնեանի, ողբ. վեց արար):

Կը մասնակցին նախկին արիներէն կարող ուժեր՝ Պ. Պ. Ժ. Մակարեան, Գ. Քէրքէրեան եւ Յ. Տօլապճեան :

Շուշանիկի դերը պիտի կատարէ Արենոյշ Ալիս Շամիրեան, խօսնակ՝ խմբապետուհի Ալիս Յարութիւնեան, պիտի նուագէ՝ խմբապետուհի Մատլէն Մարկոսեան (դաշնակի վրայ):

Տախքերու մասնակցութիւնը 100 Ֆր.:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի Ազգային Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ յառաջիկայ 17 Փետրուար, Հինգշաբթի օր Վարդանանցի տօնակատարութիւնը տեղի պիտի ունենայ եկեղեցին : Հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ազգանուէր նահատակաց յիշատակին համար :

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Ծանօթ «պաս» ժիրայր Սերգոյեան, որ միշտ կը շարունակէ իր փայլուն ասպարէզը, այս ուրբաթ կ'երգէ «Ռիկօլէթթօ»յի մէջ Սփառաֆուչիլէի դերը, երկուշաբթի «Օթելօ»ի մէջ Խալիֆի դերը, շաբաթ «Քարմէնի» մէջ, իսկ կիրակի ցերեկ Նուրիպատի դերը «Մարգարտի որսորդներ»ուն մէջ:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

ՎԱԼԱՆՍ.— Ազգ. Միութեան վարչութեան երկրորդ տարեշրջանը լրացած ըլլալով, կը հրաւիրուի Վալանսի եւ շրջանի գաղութը ներկայ ըլլալ ընդհ. ժողովին, որ պիտի գումարուի 26 Փետր. շաբաթ երեկոյ ժամը 8·30ին, նախկին եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Օրակարգ.— 1) Բարոյական եւ նիւթական զեկուցում: 2) Հաշուեքննիչ մարմնի ընտրութիւն: 3) Նոր վարչութեան ընտրութիւն

Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէ անխափր ներկայ ըլլալ սոյն ժողովին :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՓԱՌԱՏՕՆ ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԷՋ

Փարիզի եւ շրջանի բոլոր դպրոցներու աշակերտներու Մշակոյթի փառատօնը տեղի պիտի ունենայ, կիրակի 20 Փետր. ժամը 15ին, Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ՝ Կրթական Մարմնի, ի նպաստ Կրթական ձեռնարկներու :

Հովանաւորութեամբ՝

Հայրապետական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ եւ

Նախագահութեամբ Ֆրանսական Ակադեմականի Պ. ԼՈՒԻ ՄԱՌԷՆԻ

Բոլոր դպրոցներու աշակերտները անխտիր կը մասնակցին հանդէսին: Խմբերգ, մեներգ, օրուան տօնին պատշաճ արտասանութիւններ, զանազան խմբապարեր, մենապար ընկերակցութեամբ դաշնակի եւ ջութակի :

Սահակ Մեսրոպի կենդանի պատկերը, ներկայացում «ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ»: Անոնք որ կը սիրեն հայ մշակոյթին ստեղծագործ ուժը եւ մեր Մեծասքանչ լեզուն այժմէն թող ապահովեն իրենց տոմսակները, դիմել Փարիզի եւ շրջակայ հայ եկեղեցիներու հոգաբարձութեանց եւ բոլ·ր դասընթացքներու տեղական կրթական յանձնախումբին: Տոմսերու գին 100, 200 եւ 300 ֆրանք :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Գործակցութեամբ Հայաստանեայց Առաքելական եւ Աւետարանական եկեղեցիներու: Կը նախագահէ Պ. Յ. ՊԱՆՏԻԿԵԱՆ

Այսօր ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, երեկոյեան ժամը 8·45ին Պոմոնի Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ:

Կը խօսին Փրոֆ. Գ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ եւ Պ. Վ. ՊԱՊՈՒԽԵԱՆ (Մխաիք):

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Պոմոնի Հայաստանեայց Առաքելական եկեղեցւոյ Դպրաց Դասը եւ Հայ. Աւետ. եկեղեցւոյ երգչախումբին մէկ մասը :

Երգ, արտասանութիւն :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. «Մուրատ» խումբի ակումբ – գրադարանի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի Նիկոլ Աղբալեան խումբի՝ այս կիրակի ժամը 3·30ին Կղերականներու սրահը, 4 ռիւ տը Պահուբիէ :

Խմբերգ, արտասանութիւն, մեներգ, նըւագ եւայլն:

Նոր Սերունդի կողմէ պիտի բեմադրուի «Վեցուկէս պորտի ժառանգորդը» :

ԾՆՈՒՆԴ

Տէր եւ Տիկին Պետրոս Պետիկեան ուրախութեամբ կը ծանուցանեն ծնունդը իրենց աղջկան՝ Իզապէլ Սոֆիի:

ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

Ֆրանսահայ Իրերօգնութեան Միութեան Ակումբը կը հրաւիրէ մամուլի եւ կազմակերպութիւններուն ներկայացուցիչները ինչպէս նաեւ բոլոր փափաքողները, որ ներկայ ըլլան Միութեանս Ակումբին բացառիկ հաւաքոյթին: Այս երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 21ին, Քաֆէ Քառէի վերնայարկը (մեթրօ Քառէի դիմացը):

Պիտի խօսի Պ. ՅԱԿՈԲ ՆԱԶԱՐԵԱՆ

Նիւթը.— Հայրենիքը, Սփիւռքը եւ Իրերօգնութեան անհրաժեշտութիւնը :

Նոյն առիթով պիտի վաճառուին Հայաստանէն ստացուած բազմաթիւ գիրքեր, հանդէսներ, թերթեր եւ տեսքեր :

Մուտքը ազատ է :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Պետրոսեան ընտանիքին եւ իր պարագաներուն իրենց մօր՝ Տիկին Սուլթանի մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար Ֆր. կը տրամադրէ Պրեւանի հայ հիւանդներուն :

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Անտիյլի ծերանոցին համար կ'ուզուին խոհարարուհի մը եւ լուացարարուհի մը :

Դիմել ամէն օր ժամը 14·30էն 18, Աղքատախնամի գրասենեակը՝ 32 Ռիւ տը Թրէվիզ:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ 18 փետրուար, ժամը ճիշդ 20·30ին, 101, Ավընիւ Սաքսի անկիւնի սրճարանը: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր բակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՑԵՏԱԶԳՈՒԱԾ է, Փետրուար 18ի տօնակատարութեան առթիւ, Իսկի Զաւարեան կոմիտէի ժողովը որ տեղի պիտի ունենար այս շաբաթ :

ՎԱԼԱՆՍ.— Ֆ. Կ. Խաչի նորընտիր վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերուհիները, այս կիրակի ժամը 15ին Ահարոնեան ակումբը :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս ուրբաթ ժամը 20ին, ծանօթ սրճարանը, 40 պիս, ռիւ Էթիէն Տօլէ : Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊԱՏԱՐԱԳ ՆԻՍԻ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ՄԱՏՈՒՌԻՆ ՄԷՋ

ՆԻՍ.— Տիկին Գայսէրլեանի փափաքին համաձայն, իր հանգուցեալ ամուսնոյն՝

ՍԻՄՈՆ ԳԱՅՍԷՐԼԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ, Տեառնընդառաջի նախօրեակին, կիրակի 13 Փետրուար, Նիսի Ս. Աստուածածին մատրան մէջ, ի ներկայութեան հանգուցեալին մօտաւոր ազգականներուն եւ բարեկամներուն եւ տեղւոյն հաւատացեալ ժողովուրդին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Թաղ. խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Աւետիս Մելքոնեանէ՝ հինգ հազար ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի, Ֆիլիփ Վարդանեանի մահուան առթիւ: Նոյն առթիւ իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ողբացեալի պարագաներուն :

***

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, ի նըպաստ իր դպրոցին, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Ղարիպեանէ հազար Ֆր., Պ. Բագրատ Ղարիպեանէ 500 Ֆր., իրենց զաւկին եւ եղբօր ամուսնութեան առթիւ :

***

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացաւ ի նպաստ եկեղեցւոյ շինութեան, Պ. Խորէն Նաճարեանէ (Մարսէյլ), փոխան ծաղկեպսակի, երեք հազար ֆրանք, Տիկին Մատլէն Վարդանեանի (ծնեալ Շաքարեան) մահուան առթիւ, Պ. Ժիլպէր Շնորհքեանէ (Մարսէյլ) հինգ հազար ֆրանք :

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 18 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

VENDREDI 18 FEVRIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7601 31e ANNEE Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3012

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՊ ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

●

Յաճախ կ'արծարծենք այս հարցը, որ սերտ կապ ունի մեր ինքնապաշտպանութեան պայքարին հետ :

Անհրաժեշտ է որ իրար մօտէն ճանչնան, խրամով չնչեն մեր աշխարհացրիւ բազմութիւնները, որպէսզի կարենան աւելի երկար դիմանալ :

Կղզիացումը ի վերջոյ կը յանգի ամլութեան եւ կազմալուծման :

Օրինակներ չեն պակսիր, ապացուցանելու համար այս տարրական ճշմարտութիւնը :

Նոյն գաղութին մէջ անգամ, երբ համբանք մը ինքն իր գլխուն կը մնայ, առանց ակնարկ մը նետելու դէպի դուրս, հետզհետէ կը լճանայ: Կը տկարանայ :

Նոյն վախճանին դատապարտուած են միեւնոյն աշխարհամասին մէջ հաստատուած գաղութները :

Եթէ Լոնտոնը լուր չունենայ Փարիզէն, կամ այս վերջինը անգիտանայ Պրիւսէլը եւ Միլանը, երկու կողմերն ալ չարաչար կը տուժեն :

Ուրիշ խօսքով, կը տկարանայ ինքնապաշտպանութեան ճակատը, փոխանակ նոր ուժեր ստանալու եւ ամրապնդուելու :

Միայն ազգային – պաշտօնական յարաբերութիւնները բաւական չեն, կորով ներշնչելու համար, փոխադարձաբար :

Այդ կապն անգամ խախուտ է: Պատահական եւ ամուլ :

Հարցուցէք թէ Փարիզը լուր ունի՞ Մարսէյլի հողերէն: Կամ Վիէնը եւ Տէսինը ինչո՞ւ չեն կրցած կապուիլ հարեւան Լիոնի Ազգ. Միութեան հետ :

Պատասխանը իրենք ալ պիտի չկրնան տալ: Եւ կամ պիտի պարզեն պատճառաբանութիւններ որոնք աւելի շատ պատրուակներ են :

Կրնաք վստահ ըլլալ թէ նոյնպէս պատերեսին վիճակ մը ունին Լոնտոնը եւ Մանչէսթըրը եւ ուրիշ սահմանամերձ գաղութներ :

Իսկ ամէնէն վրդովիչ պարագան այն է որ, բոլոր գաղութներուն մէջ ալ, երիտասարդութիւնը կծկուած է իր պատեանին մէջ :

Պարբերաբար տեղեկութիւններ կ'երեւան մամուլին մէջ: Յաճախ կոչեր ալ կը հրատարակուին :

Բայց բոլորը կը մոռցուին մէկ օրէն միւսը: Կամ սահմանափակուելով կը դառնան տեղական խնդիր :

Մինչդեռ, նոր շունչ մը պիտի հոսէր գաղութէ գաղութ, եթէ Երիտ. Միութիւնները կարենային կենդանի կապեր հաստատել եւ ընդարձակել իրենց յարաբերութիւնները :

Ունինք Երիտասարդական Միութիւններ գրեթէ ամէն գաղութի մէջ: Կազմակերպութիւններ որոնք վառ կը պահեն հանրային գործունէութեան ճրագը :

Կարելի է ընդարձակել այդ ցանցերը, սերտ կապեր հաստատելով երկիրէ երկիր եւ գաղութէ գաղութ :

Որ եւ է գաղութի մէջ, եթէ տարեցները յոգնած են եւ ամփոփուած՝ նեղ շրջանակի մը մէջ, երիտասարդները կրնան լրացնել պակասը :

Իրենց տարրական պարտքն է չարժում ստեղծել, ստանձնելով մայրենի մշակոյթին տարածումը, զարկ տալով հանրային կեանքի վերանորոգման :

Տարագիր եւ ցիրուցան բազմութիւնները աւելի շուտ կը մաշին, եթէ երիտասարդութիւնն ալ կղզիանայ ինքն իր մէջ, փոխանակ դիրքեր գրաւելու եւ արդարացնելու իր կոչումը :

Աւելի քան երբեք, մեր ցիրուցան բազմութիւնները կը կարօտին սերտ եւ գործօն յարաբերութեանց, ո՛ւր որ ալ գտնուին :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐ

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

●

ԴԵՌ ԱՄԷՆ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՐԹՈՒԱԾ ՉԷ

Պ. Քրիսթիան Փինօ վերջնապէս յանձն առած ըլլալով կազմել նոր դահլիճը, որ չեց իր ցանկը Ազգ. Ժողովին հաղորդել այսօր, ուրբաթ: Բայց տակաւին ամէն դժուարութիւն հարթուած չէ: Պահպանողականները, որոնք Ազգ. Ժողովին մէկ չորրորդը կը կազմեն, 4ի դէմ 74 ձայնով որոշեցին չմասնակցիլ դահլիճին: Պիտի վստահի սակայն անգամ, եթէ ինքնաբերաբար մասնակցի: Ջոր. տը Կոլի նախկին կուսակիցներն ալ, որոնք հակառակ են Հիւս. Ափրիկէի մասին եղած գիջումներուն, 39ի դէմ 79 ձայնով որոշեցին չմասնակցիլ: Իրենց թիւը կը կազմէ Ազգ. Ժողովին մէկ ութերորդը: Ժխտական դիրք բռնած երրորդ հոսանք մը եւս, չափաւորներու խմբակցութիւնը, որ համաձայնելու վրայ էր, բայց սրդողեցաւ, երբ վարչապետը մերժեց ընդունիլ իրենց երկու թեկնածուներէ՛ մէկը :

Պ. Փինօ իր վերջնական հաւանութիւնը յայտնելէ ետք, յայտարարեց թէ չի գիտեր ի՛նչ տեսակ մեծամասնութիւն՛ պիտի գտնէ, երբ Ազգ. Ժողովին ներկայանայ այսօր: Նախարարական տագնապը կը տեւէ 13 օրէ ի վեր: Այս պատճառով յետաձգուած են Հիւս. Ափրիկէի մասին կատարուած բանակցութիւնները եւ նորէն պիտի ուշանայ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը Ծերակոյտին կողմէ: Կարգ մը ներքին դժուարութիւններ ալ մտահոգութիւն կը պատճառեն.— ցոյցեր տուրքերու ծանրութեան դէմ, հաղագործներու դժգոհութիւնները եւն. : Մանր եւ միջին առեւտրականներու Դաշնակցութիւնը, որ զանազան քաղաքներ յայտնած էր, առջի օր առաջարկեց նոր ընտրութիւններ կատարել, այն յոյսով թէ նոր Ազգ. Ժողով մը կրնայ գոհացում տալ իրենց պահանջներուն :

Պ.Փինօ արդէն կազմած է դահլիճ մը որ մօտաւորապէս կը նմանի Մենտէս Ֆրանսի կառավարութեան: Այ սաութիւ փոխվարչապետի պաշտօն մը առաջարկած էր հրաժարեալ վարչապետին, որ մերժեց ընդունիլ, բսելով թէ կ'ուզէ հանգստանալ երկու – երեք ամիս: Պ. Փինօ ըսաւ թէ միեւնոյն պաշտօնը պիտի առաջարկէ, երբ Մենտէս Ֆրանս հանգստանայ :

Նոր վարչապետը արտաքին գործերու նախարարութիւնն ալ պիտի վարէ իր կազմած դահլիճին մէջ : Փոխ – վարչապետի պաշտօն յանձնուած է Պ. Ռոպէռ Շումանի (ժողովրդական)եւ Պ. Իվոն Տելպոսի (արմատական), ներքին գործերու նախարարութիւնն ալ առաջարկուած է արմատականի մը: Ելմտական եւ տընտեսական գործերու, աշխատանքի, Թունուզի եւ Մարոքի գործերու նախարարութիւնները վերապահուած են ընկերվարականներուն, ազգ. պաշտպանութեան, հողագործութեան, առեւտուրի եւն. նախարարութիւնները՝ ժողովրդական Շարժումին (կաթոլիկ) են:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Ազգ. Ժողովը վաւերացուց Փարիզի համաձայնութիւնները, 6ի դէմ 346 ձայնով: Նոյնպէս վաւերացուց Յունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ հետ կնքուած դաշինքը (1954 Օգոստ. 10) :

12 ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԿԵԴՐՈՆՆԵՐ պիտի հաստատուին Անգլիոյ մէջ, ճարտարագործական ձեռնարկներու համար: Այս հաստատութեանց շնորհիւ պիտի խնայուի քառասուն միլիոն թոն հանքածուխ եւ ընտանիքներն ալ մեծապէս պիտի օգտուին :

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

*

ԲԱՐՔԵՐ…

Այս միջոցին շունդալից դատավարութիւն մը տեղի կ'ունենայ Մ. Նահանգներուն մէջ :

Ամբաստանեալն է Հարվի Մաթուսով, նախկին բոլշեւիկ, որ դառնալով պաշտօնական լրտես, մատներ է իր ընկերները:

Ի՛ր իսկ վկայութեանց վրայ, բանտարկութեան դատապարտուեցան 13 համայնավար առաջնորդներ, իբրեւ դաւադիր :

Առտու մը այս մարդը խոստովանեցաւ թէ սուտ վկայութիւններ տուած էր իր նախկին ընկերներուն դէմ :

Փոթորիկ մը պայթեցաւ եւ այժմ «զգայացունց» յայտնութիւններ կը հրատարակուին ամէն օր :

Մաթուսով ալ հակասական յայտարարութիւններ կ'ընէ, մէկ օրէն միւսը :

Իբրեւ պաշտօնական վկայ, օրական չորս տոլար վարձք ունէր: Իրազեկներ կը պնդեն թէ շատ աւելին կը ստանար, սուտեր հիւսելու համար :

Երէկ նոր յայտնութիւն մը կ'երեւար մամուլին մէջ,— Մաթուսով խոստովաներ է թէ աւելի քան հարիւր անձեր ամբաստանած է առանց ճանչնալու, թէ կը գործէր համաձայն իր մեծաւորներուն յանձնարարութեան, թէ գիրք մըն ալ պիտի հրատարակէին, եւն. :

Անորակելի զայթակղութիւն մը զոր կը նոխացնեն ամերիկեան թերթերը, ամբոխին կեր նարելու համար :

Կարծողներ կան թէ մեծ հաւատաքննիչը, Մըք Քարթի, ծանր հարուած մը պիտի կրէ, այս դատավարութեան հետեւանքով :

Ահա ուրեմն բարքեր որոնք ապշութիւն կը պատճառեն միամիտներուն :

Անշուշտ ամէնէն զզուելին դաւաճանով Մաթուսովն է: Նախ թունդ բոլշեւիկ, յետոյ հասարակ լրտես եւ մատնիչ :

Ինչպէս ամէն դաւաճանող, այս երկերեսն ալ խրած է ցեխին մէջ, համբաւ եւ դրամ շահելու համար :

Իր մեծաւորները անհամանալի մեղքեր կը խոստովանէին բռնութեան տակ, դառնալով «լպրծուն իժեր», ուրիշ մեծաւորներու թաթին տակ :

Մաթուսով նոյն խոստովանութիւնները կը կատարէ ազատ երկրի մէջ, պատմելով մեղքեր որոնց սովորական են իրենց աղանդին համար :

Կը բաւէ աչքէ անցընել որեւէ սովետական կամ «պրոգրեսիւ» թերթ, աւելի պատկերազարդ պատմութիւններ գտնելու համար, աշխարհի բոլոր լեզուներով :

Ո՞ր նակատին վրայ խտ մնացին «ազգային» դաւաճանոխներ կամ թթու աղանդամոլներ, իբրեւ հասարակ խաչագող կամ վարձու լրտես :

Վ.Ա.Հ.

ՌՈՒՄԱՆԱՑԻ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐԸ ԱՆՋՆԱՏՈՒՐ ԵՂԱՆ

★

ՏԵՐՏԵՐ ՄԸ ՅԱՋՈՂԵՑԱՒ ՀԱՄՈԶԵԼ ՈՐ ԴՈՒՐՍ ԵԼԼԵՆ

Զուիցերիոյ դաշնակցային խորհուրդը եւ ոստիկանութիւնը պահելով իրենց պազարիւնը, յաջողեցան Պեռնի խորհրդային դեսպանատունէն դուրս հանել ռումանացի դաւադիրները, առանց արիւնահեղութեան :

Չորեքշաբթի օր դեսպանատունէն դուրս ելան երեք Ռումանացիներ, քնաթաթախ աչքերով եւ առանց ածիլուած ըլլալու : Անձնատրութիւնը տեղի ունեցաւ դեսպանատան գրաւումէն 48 ժամ ետք : Յարձակումը կատարած աւեն սպաններ էին դեսպանատան շարժավարը, ահուդողի մատնելով մնացեալ պաշտօնէութիւնը եւ անոնց ընտանիքները :

Զուիցերիոյ կառավարութիւնը վերջնագիր մը ուղղած էր դաւադիրներուն, որպէսզի անձնատուր ըլլան, այլապէս կրակ պիտի բանային : Դաւադիրները հաւանեցան դուրս ելլել Պեռնի Ս. Երրորդութեան եկեղեցւոյ կաթոլիկ աւագերէցը տեսնելէ ետք : Այս կղերականը, Դոկտ. Լորենց Սեքինկէր, կէս ժամ խօսակցեցաւ երեք Ռումանացիներուն հետ: Մինչեւ այդ պահը ոստիկանութիւնը կը կարծէր թէ դաւադիրները չորս հոգի են. բայց խմբապետը յայտնեց թէ միայն երեք հոգի էին վերջին 36 ժամուան մէջ: Չորրորդը պարզ առասպել էր: Ուրիշ մը ձերբակալուած էր Գշ. օր, փախած ատեն : Կը կարծուի թէ հինգերորդ մը յաջողած է փախչիլ :

Դաւադիրները դեսպանատունէն դուրս հանուելով անցան սպառազէն զինուորներու եւ ոստիկաններու շարքի մը մէջէն : Հազար հոգինոց բազմութիւն մը մօտ մէկ ժամ սպասեց ոստիկանական շղթային ետեւ, տեսնելու համար կալանաւորները, 27 – 35 տարեկան երիտասարդներ : Ոստիկանութիւնը կը մերժէ տեղեկութիւններ հաղորդել: Նոյնիսկ խմբապետին անունը գաղտնի կը պահուի: Խմբապետը պատմեր է ոստիկանութեան թէ իր հայրը սպաննուած է Ռուսերուն կողմէ, Ռումանիոյ մէջ :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, երեք դաւադիրներէն իւրաքանչիւրը զինուած էր ինքնագործ ատրճանակով մը: Դեսպանատունէն մեկնելէ առաջ, դաւադիրները պատռած են բազմաթիւ համայնավարական հրատարակութիւններ, ցիրուցան նետելով շէնքին մէջ: Ուրիշ վնաս չեն պատճառած շէնքին:

Դեսպանատան գործակատարը, Էմէրիկ Շթոֆէլ, որ գիշերազգեստով հեռացած էր յարձակման պահուն, մերժեց ընդունիլ թերթերու թղթակիցները: Ի պատասխան գրաւոր հարցումի մը, յայտարարեց թէ «այնպիսի տաղտուկներ ունի որ չի կրնար զբաղիլ թղթակիցներով» : Յետոյ գանգատեցաւ որ Զուիցերիոյ կառավարութիւնը որեւէ բան խոստացած չէ դաւադիրները Ռումանիոյ յանձնելու համար: Այս վերապահութիւնը մեծ դժգոհութիւն պատճառած է իրեն: Այս առթու նորէն գանգատեցաւ թէ Զուիցերիոյ կառավարութիւնը դանդաղ շարժած է, դեսպանատունը պարպելու համար :

Զուիցերիոյ ընկերվարական թերթերը կը գրեն թէ դաւադիրները կարգ մը վաւերագիրներ գտած են որոնք վտանգաւոր են պաշտօնէութեան համար եւ կը հաստատեն թէ դեսպանատունը լրտեսական կեդրոն մը դարձած էր: Այդ վաւերագիրները յանձնուեցան ոստիկանութեան ... վերադարձուց դեսպանատան :

Ուրիշ լուրի մը համաձայն, ոստիկանութիւնը բազմաթիւ ռումբեր եւ ռազմանիւթ գտած է դեսպանատան մէջ, մանրակրկիտ խուզարկութիւններ կատարելով: Կը կարծուի թէ բոլորն ալ դես

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱԾ

Ուրախութեամբ կ'իմանանք թէ ծանօթ գրող Յ. Ճ. Սիրունի, որ Ռուսաստան աքսորուած էր 1944ին, արձակուած ըլլալով Պուքրէշ վերադարձած է: Կը կարծուի թէ Ռումանիայէն եւ Պուլկարիայէն այլուր փոխադրուած միւս հայրենակիցներն ալ պիտի վերադառնան :

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ԴԱՄԲԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Հայրենակից մը 25.000 ֆր. կը նուիրէ Ահարոնեանի դամբարանին շինութեան համար: Ստանալ ընկ. Գ. Բալայեանէն:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ե.

Ցրանսական ծանօթ առածը շրջելով, կարելի է ըսել թէ Ամերիկայի մէջ «Հագուստը մարդը վանական կ'ընէ»: Եկեղեցականները իրենց յատուկ ճալըրով (օձիք) եւ հագուստով եկեղեցական են արդէն: Քրիստոսի խօսքին քարոզիչը ըլլալու հոգեկան ներքոյ կարողութիւնը անշուշտ միշտ արժէք մըն է: Բայց բարոյական այդ արժէքէն առաջ, շատ մը պարագաներու մէջ, եկեղեցականի մը արտաքին նշանները, հագուստ, օձիք, գլխարկ, կօշիկ, բէվըրըճտ (վերապատուելի) տիտղոսը, եւն., կը բաւեն ինքնին ճշմարիտ եկեղեցականի մը դէմ դիմաց գտնուելու հաւատքը ներշնչելու հասարակութեան:

«Փոլիսմէն»ներէն բարեւ կը ստանան անոնք երբ փողոցն են եւ կամ կառքը կը վարեն: Ճաշարաններուն մէջ մասնաւոր հոգածութեան կ'արժանանան, դատարաններուն մէջ առանձնաշնորհումներ կը վայելեն, իսկ եկեղեցիներու բեմէն իրենց խօսքին հաւատք կ'ընծայէ ժողովուրդը: Այս տեսակ հմայքի մը նմանը գտնելու համար պէտք է խորհիլ Արեւելքի մասին:

Քրիստոնեայ եկեղեցիներու տեսակներուն թիւը կ'անցնի երկու հարիւրը: Ստուար մեծամասնութիւնը կը կազմեն Բողոքական Եկեղեցիին ճիւղաւորումները: Հաւատացեալներու ամէնէն մեծ թիւը, բողոքական եկեղեցիէն վերջը Հռովմի կաթոլիկ եկեղեցին է որ հաւաքած է իր շուրջը, քառասուն միլիոն:

Բարեկամի մը հետ Տիթրոյթի մէջ կը շրջինք իր ինքնաշարժով, բազմաթիւ եկեղեցիներու առջեւէն կ'անցնինք, որոնք կը պատկանին զանազան յարանուանութեանց: Շատերու դուռին քով կը գտնուի տախտակ մը, որուն վրայ գրուած է Ուէլքըմ = «բարի եկաք»: Իւրաքանչիւր յարանուանութիւն կը ձգտի այսպէս հաւատացեալներու մեծ թիւ մը ապահովել: Եկեղեցիներուն շուրջ տարեցներու եւ երիտասարդներու յանձնախումբեր կազմակերպուած են «Թրըսթի»ներէն (հոգաբարձութիւն) զատ, որոնք կ'աշխատին պայծառացնելու այն եկեղեցին որուն կը պատկանին: Եկեղեցականի մը արժանիքը Եկեղեցիին գանձին մէջ մտած տոլարիքանակով կը չափուի:

Ներկայ էի անցեալ տարուան Քրիստմըսի (Ծնունդ) կէս գիշերուան պատարագին, Հարթֆըրտի կաթոլիկներու Մայր Եկեղեցիին մէջ: Պատարագիչն էր թեմին արքեպիսկոպոսը, գերապայծառ Օպրիէն: Կար երեք հազարի մօտ բազմութիւն մը: Կաթոլիկներու տօնական արարողութիւնները ծանօթ են, ժառանգ՝ հռովմէական կայսրութեան պերճանքէն, բացառիկ իրենց հանդիսաւորութեամբ: Երբ կարգը եկաւ նուիրահաւաքութեան, մէջտեղ եկան եկեղեցւոյ ծխական խորհուրդին պատկանող քանի՛ մը անդամներ: Անոնք բռնած էին ձողեր, որոնց ծայրերէն կախուած կային տոպրակներ: Ամէնը միասին գացին դիրք բռնել նստարաններու կղզեակներուն դիմաց, եւ ազդանշանի մը վրայ, անցուցին ձողերու ծայրը կապուած տոպրակները հասարակութեան շարքերուն մէջ, յառաջխաղաց եւ յետախաղաց յաջորդական կանոնաւոր շարժումներով: Մինչ երգեհոնի ախորժալուր երաժշտութիւն մը կը հնչէր, հասարակութիւնը կը ձգէր իր լուման տոպրակներուն մէջ: Քանի վայրկեան ետք վեց հազար տոլար հաւաքուած էր, աւելի քան երկու միլիոն փրանք:

«Քրիսմըս»ը Ամերիկացիներուն ամէնէն մեծ տօնն է: Աւելի մեծ քան Անկախութեան Օրը կամ Աշխատանքի Օրը, կամ Թէնքսկիվինկ Տէյը (Գոհաբանութեան Օր), ուր իւրաքանչիւր տունի մէջ կը գտնես հնդկահաւ մը սեղանին վրայ, եւ ուր Ամերիկացին իր շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Աստուծոյ, անոր պարգեւած առատաձեռն բարիքներուն համար:

«Քրիսմըս»ը արտասովոր տօն մըն է: Մարդկութեան տօնն է ան: Նոր Արքային Ծնունդը — որ հեռաւոր Արեւելքէն մինչեւ Բեթղեհէմ, թանկագին նուէրներով ծանրաբեռնուած, ամենախոնարհ մսուրի մը մէջ, Մանուկի մը առջեւ երկրպագութեան բերաւ ամենահզօր թագաւոր մոգերը, մինչդեռ երկինքին մէջ աստղը ցոյց կուտար անոնց ճամբան — Նոր Արքային ծնունդը Ամերիկայի մէջ տակնուվրայ կ'ընէ բոլոր սրտերը տարին մէկ անգամ: Տարին անգամ մը Աստուածային Մանուկին ծնունդը կը հնչեցնէ մարդոց մէջ խաղաղութեան աւետիսը: Այդ պահը, ուր բոլոր իրենց եսերուն փաթթուած մարդերը կը կարծեն կարենալ սիրել իրար եւ կարենալ չվնասել իրարու, այդ միակ պահը Ծնունդի տօնն իսկ է, որ կը լուսաւորէ բոլոր հոգիները... անմեղութեան պսակով:

Եւ ասիկա մեծերուն «Քրիսմըս»ն է, կայ փոքրերունը:

Այս վերջինը կը սկսի արդէն Նոյեմբերի առաջին շաբաթներէն: Ֆիֆթ Էվընիւին վրայ գտնուած վաճառատուները կը սկսին լուսավառուիլ իրենց ճակատներէն: Անոնցմէ մեծերը իրենց «շօ»երը (ցուցափեղկերը) կը յատկացնեն Յիսուսի Ծնունդը պատմող ներկայացումներու, որոնց դերակատար մարիօնէթներն եւ մանուկ Յիսուսը, Մարիամ Աստուածածինը, Ս. Յովսէփը, հրեշտակները իրենց փողերով, մոգերը իրենց ընծաներով, անփառունակ մսուրին մէջ էշը, կովը ու ոչխարները, եւ վերջապէս լուսազարդ երկինքին մէջ տօնական աստղերը: Այս ամէնուն առջեւէն, շարան շարան, իրենց ծնողքին ձեռքէն բռնած, կ'անցնին մանուկներու հիացիկ աչքերով, մինչ նոյեմբերի վաղահաս գիշերը յամրօրէն կուգայ մթագնել շրջապատը եւ ի վերջոյ իր խորհուրդին մէջ ծրարել ամէն ինչ:

Ֆիֆթ Էվընիւին վրայ, Րոքֆէլլըր Սէնթրին մէջ կը կանգնի Ամերիկայի ամէնէն հսկայ եւ շքեղ Ծնունդի ծառը: Մեղի ընտանի չորս յարկանի շէնքէ մը աւելի բարձր է ան: Անոր ճիւղերուն վրայ կը պլպլան վենետիկեան գեղակերտ լամբարներ, կարմրորակ, նարընջագոյն, բաց կապոյտ, գոյներու գիշերային ներդաշնակութեան մը մէջ: Հովին եւ քաղաքին ժխորէն պատսպարուն տօնական աւանդական երգերու ծուէններ շրջան կ'ընեն օդին մէջ եւ կ'իջնեն մինչեւ փողոցները անցորդներուն վրայ, անոնց մէջ էին Ծնունդերու յիշատակը քրքրելով եւ նորին խորհուրդը ներշնչելով: Ու Մթնոլորտը ամբողջ տեսակ մը անուշահոտութիւն կը բուրէ:

Նոր տարիէն անմիջապէս ետք, յաջորդ օրը, ամէն ինչ կը վերստանայ իր սովորական կերպարանքը:

Եւ Ամերիկայի միայն յատուկ ԲԸԶԸ (արշաւ), խուժում լարուած մեքենայի մը անողոք կշռոյթովը կը կենայ նորէն:

ՕՆՆԻԿ ՓԻՐՓԻՐԵԱՆ

Ս... ԳԻՒՂԸ

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

«Քայքը»ն երբ նամակին պարունակութեան տեղեկացաւ, ձեռքերը ետին կապած մօտեցաւ առաջին բանւորին.

— Է՛, էֆէնտի՛մ, պունլարը վերեմեսէք նէ՞ օլաճագ ···

— Օ զաման քէնտի կէլէճէք···

— Կէլէճէկի վար սա կէօրէճէկի տէ վար··· հայ տէ՛ գացէք, Քայքըն բարեւ տարէք, հօս մենք իրե՛ կը սպասենք եւ օրհնեալ բերանը բանալով սկսաւ՝ «զորս դու պատուիրեցեր» հայհոյել: Ձեռքի մէկ շարժումով թարգմանող վարժապետէն խլեց նամակը, կտոր կտոր ըրաւ եւ գետին նետեց:

— Գացէք եւ այսպէս ըսէք··· Ծօ տը – դաք, սըվոնց բելին չդպած գեղէն դուրս հանեցէք:

Եւ հրամայեց.

— Ամէն մարդ իր դիրքերը:

Յաջորդ օրը Սէօլէօզի այգիներէն թընդանօթի երեք հարուածներ կը գտային վարը հովիտին մէջ թառած թրքական գիւղին վրայ:

— Քանի որ թնդանօթ ունին, կարելի չէ դըլուխ ելլել ատոնց հետ, ըսաւ Թ. Օսման, մինչեւ այդ անգէն գիւղերը թալանող եւ զանոնք խարոյկի վերածող արիւնարբու վոհմակին առջեւէն մորակելով իր արաբական գեղեցիկ նժոյգը:

Ուժի ցուցադրում մը անհրաժեշտ էր սարսափեցնելու համար Սէօլէօզը շրջապատող թրքական գիւղերը եւ ատիկա կ'ըլլար միայն թնդանօթի զոռոզով:

Սէօլէօզի ամենավարպետ երկաթագործին անդրանիկ զաւակն էր ան, բայց ինք եղաւ ամբողջ Օրերուն Կաղի Գաւառին ամէնէն նշանաւոր զարբինը եւ զարբինէն ալ բան մը աւելի, պզտիկուց զէնքի սիրահար, իր առօրեայ զբաղումը ըրաւ զէնք նորոգել, քանի հատ զէնք որ կար Սէօլէօզի մէջ անպայման իր ձեռքէն անցած էր: Հին որսորդներ կուգային իրենց ունեցածը նորոգելու, իսկ նորելուկները իրենց գնածներուն գործածութիւնը անկից կը սորվէին: Խոփի եւ բահի նորոգութիւնը իր հօրը եւ իրմէ փոքր եղբօրը ձգած՝ ինքը զարձաւ զէնքի մասնագէտ: Իր աշխատանոցին առջեւէն կ'անցնէինք, հոն կ'ըլլար խարտոցը ձեռքը, կորացած եւ ուշադիր իր աշխատանքին: Շատ մը անցորդներ կանգ կ'առնէին յաճախ, ներսը անցածը դիտելու: Իրեն համար ուրիշ բան գոյութիւն չունէր կարծես, մարդ չէր տեսներ, եւ ներսէն կը լսուէր խարտոցին միօրինակ ձայնը որ մեր մազերը փուշ – փուշ կ'ընէր: Ամբողջ օրեր խարտոցը ձեռքը կը յղկէր ու տաշէր պողպատի մը այն կտորը, որ յետոյ իրեն յատկացուած տեղը պիտի բռնէր իբրեւ լրացուցիչ մաս ատրճանակի մը եւ կամ հրացանի մը կազմին: Ինչ հրաշքներ պիտի գործէր այդ տղան, եթէ հնարաւորութիւն ունենար ուսանելու: Իր բնածին ուշիմութեան եւ ջանասիրութեանը եթէ միանար արհեստին գիտական եւ գործնական կիրառումը տարբեր պիտի ըլլար իր ճակատագիրը եւ բոլորովին այլ իր կեանքը: Սակայն ափսոս, ինքը ծնած էր Թուրքիոյ խորը լըքուած հայ գիւղի մը մէջ, ակամայ կրելով եւ բաժնելով այն բոլոր դառնութիւնները ու յուսախաբութիւնները որոնց գոհը եղաւ, Օսմ. Սահմանադրութեան նախօրեակին հասակ նետած մեր անբախտ հայ երիտասարդութիւնը:

Ինքնապաշտպանութեան օրերուն իր աշխատանոցը կատարեալ զինարանի մը վերածուած էր: Հոն ձուլուեցաւ Սէօլէօզի «Պերթան», որուն գործած աւերը աւելի մեծ էր քան իրական թնդանօթի մը բրածը, (մինակ թերութիւնը այն էր որ նշան բռնել կարելի չէր), 17 օխա սեւ վառօդ, աւելի քան 53 օխա երկաթի կտոր քառորդ մատի մեծութեամբ մասնաւորապէս պատրաստուած կլոր կամ քառակուսի, չորս հաստ պարաններով ձիթենիի զարտուղ արմատներուն ամրացուած եւ իր երախը ուղղած դէպի նշանակէտ ... Հոն էին Սէօլէօզի ինքնապաշտպանութեան կոմիտէին բոլոր անդամները: Դէպի ետ յխուն մեթր հեռաւորութեան վրայ, մասնաւոր փոս – թաքստոցներ շինուած էին:

— Տղաք ետ, ամէն մարդ իր տեղը ···

Մնաց մինակ ինքը՝ Մովսէս, որ ոչ ոքի չէր վստահած կրակելու պատիւը, բռնկցուց պատրոյգը, խուլ ճարճատիւն մը լսուեցաւ որ կը շարունակուէր երբ Մովսէս հեւասպառ իր թաքստոցը հասաւ: Գծաւոր մեծ թաշկինակով իր ճակատին քրտինքը սրբելու հազիւ ժամանակ ունե –

ՄԵԾ ՀՕՐՍ ԱՂՕԹՔԸ

●

Դէմքը լեցուն եւ քաջառողջ է, մօրուքը խիտ է եւ խայծղանի պէս սեւ, որ մինչեւ իր կուրծքը կը հասնի: Քիչ մը վար, փորին վրայ, արծաթէ խոշոր խաչ մը կ'երերայ, աւելի խոշոր քա՛ն այն խաչը, զոր քահանան մեզի համբուրել կուտայ:

Մեծ հայրս բոլոր մարմնով կը դողդըղար յուզումէն: Արցունքները կը գլորուէին իր աչքերէն վար, թրջելով իր ըսպիտակ մօրուքը:

Թափօրը դանդաղօրէն կը յառաջանար հրապարակէն դէպի եկեղեցին: Եպիսկոպոսին ոտքերը, ցեխոտած կօշիկներով, թեթեւօրէն կը շարժէին: Սեւ պարեգօտին քղանցքը կը զարնուէր ոտքերուն:

— Նորէն լռեցիր, ինչո՞ւ չես խօսիր: Նորէն միայն քեզի համար կը դիտես: Ըսէ տեսնեմ. գլխուն վրայ գոհարազարդ թագ մը ունի՞: Ոսկեղէն քղամիդ մը հագա՞ծ է:

Պապս կը պնդէր մոլեգնօրէն եւ դողդոջուն:

— Այո, մեծ հայրս, քղամիդը ոսկեղէն է, եւ այնքան մեծ, որ թեղանիքները գետին կը դպին: Մազերը հիւսուած են եւ հիւսքերը հանդրեճուած են թագին տակ: Թագը մոմակալի մը պէս մեծ եւ կլոր է, եւ այնքան գոհարներով զարդարուած՝ որ նոյնիսկ արեւուն լոյսը կը խաւարի անոնց փայլէն:

— Իսկ իր գաւազա՞նը, հապա քալուածքը··· կը պնդէր տակաւին պապս թախանձագին:

— Իր գաւազանը աւելի մեծ է քան քուցուպդ, ձեռնակը ծռած չէ, այլ խնձորի մը պէս կլոր է եւ արծաթէ: Եպիսկոպոսը շատ դանդաղ կը քալէ, մեծ հայր, եւ շատ ծանրաբարոյ: Երբ քայլ մը կ'առնէ, ոտքը հաստատ կը մնայ գետինը մինչեւ յաջորդ քայլը: Ոչ ոք տեսած է այսպիսի քալուածք, մեծ հայր:

— Իսկ գիւղացիք ի՞նչ կ'ընեն:

— Եպիսկոպոսը շարունակ կ'օրհնէ զանոնք: Աջ ձեռքին երկու մատները կը բարձրացնէ եւ կը շարժէ օդին մէջ: Գիւղացիները կը խոնարհեն իրենց գլուխը ալիքներու նման, ինչպէս ցորենի հասկերը հովին առջեւ, որպէսզի օրհնութիւնը ուղղակի իրենց գլուխներուն վրայ իջնայ:

Այսպէս շարունակեցի եպիսկոպոսը դիտել մեծ հօրս աչքերով, մինչեւ որ ան մտաւ եկեղեցիին կամարակերպ դռնէն ներս: Այն ատեն նորէն բռնեցի մեծ հօրս ձեռքը եւ,

— Եկեղեցիէն ներս մտաւ, մեծ հայր, ալ երթանք հիմա, ըսի:

— Խաչակնքէ, զաւակս, ըսաւ:

Երբ խաչ հանեցի երեսս, գրկեց գիս եւ աւելցուց յուզուած.

— Աստուած օրհնէ քեզ, Աստուած օրհնէ:

Օգնեցի որ իջնէ սանդուղներէն, հրապարակը ճեղքեցինք եւ փոքրիկ փայտէ կամուրջին վրայէն վերադարձանք տուն:

Երբ մինակ մնացի, յանցաւոր զգացի ինքզինքս զայն խաբած ըլլալուս համար: Աւելի լաւ պիտի չըլլա՞ր եպիսկոպոսը նըկարագրել ճիշդ այնպէս ինչ որ էր: Մեծ հայրս թերեւս աւելի ուրախանար, երբ գիտնար որ եպիսկոպոսը թէեւ պզտիկ մարդ մըն էր, նիհար, զալկացէմ եւ յոգնաբեկ, բայց ցեխոտ ճանապարհներէն քալած էր հին առաքեալի մը նման, մինչեւ մեր հեռաւոր գիւղը գալու եւ լեցնելու համար սուրբերուն առջեւ շարուած իւղամանները, մարդոց հոգիներուն ուրախութիւն պատճառելով:

Ու հիմա որ նստած էինք արեւուն տակ, բլուրին կուշտին կը մտածէի թէ հոս յարմար վայրն էր եւ յարմար պահը իրականութիւնը խոստովանելու համար Եպիսկոպոսին մասին:

Մտովի սկսայ պատշաճ բառեր փնտռել: Կ'ուզէի բացատրել թէ ստած չէի, այլ Եպիսկոպոսը տեսած էի ոչ միայն իմ աչքերովս այլ եւ իր աչքերով: Այսպէս, կը նայէի դիմացս, հովիտն ի վար եւ կը փորձէի յարմար բառեր գտնել ճշմարտութիւնը խօսելու համար, երբ նշմարեցի երկու ամպ, մէկն սպիտակ, միւսը սեւ, որոնք հովիտին հեռաւոր կողմէն կը մօտենային: Զարմանալի էր, ամպ էին թէ ոչ: Երբ աւելի ուշի ուշով նայեցայ, տեսայ որ անոնք ամպերու համար անհաւատալի արագութեամբ մը կը կը բարձրանային հովիտն ի վեր: Նշմարեցի որ բացորոշապէս իրարմէ անջատ էին եւ երկուքն ալ կը յառաջանային նոյն արագութեամբ, միօրինակ, հսկայ թռչունի մը երկու թեւերու նման: Երբ հովիտին կէսին հասան, սկսան նշմարել որ այն երկու ամպերը թերեւս կազմուած էին հազարաւոր մարմիններէ, որոնք կը շարժէին օդին մէջ մեղուներու հոյլի մը պէս: Շուտով այդ շարժող կէտերը սկսան խոշորնալ եւ վերածուիլ թեւերը լայն բացած թռչուններու: Կատարելապէս զուգահեռական՝ ինչպէս միասին յառաջացող փաղանգներ, երկու երամները դէպի գիւղը ուղղեցին իրենց թռիչքը: Գիւղին մօտերը, երբ իրենց շուքերը այլեւս կ'իյնային դաշտերուն եւ մարգագետիններուն վրայ, որոշապէս տեսայ որ ճերմակ ամպը արագիլներէ կազմուած էր, իսկ սեւը ագռաւներէ:

Միշտ օդին մէջ, ալիքի մը պէս ծփալով, բայց այլեւս քիչ մը աւելի դանդաղ, գիւղին եզերքներուն մօտեցան: Իրենց շուքերը կ'իյնային գիւղին տանիքներուն վրայ, երբ երկու երամներն ալ սկսան վար իջնել:

ՍԹՈՅԱՆ ԽՐԻՍԹՈՎ

Թարգմ. Պ. ՆԻԿՈԼԵԱՆ

(3) (Շար.)

ցաւ երբ լսուեցաւ աճարկու դղրդիւնը մեր թնդանօթին ... Փայլեցան Մովսէսի աչքերը, գոհունակութեան ժպիտ մը ուրուագծուեցաւ իր դէմքին վրայ, զապանակէ մը մղուածի պէս «հուռա» գոռացինք գիրքերէն դուրս խոյանալով: Երկու հսկայ ծառերը կէս մը արմատախիլ եղած էին, պարանները պրկուած, «պեռթա»ն երախը գետին հանդչեցուցած կը մխար ... Յուզիչ էր տեսարանը, մինչեւ ակռաները զինուած թաւ յօնքերով, ահեղատեսիլ մարդիկ մանուկներու պէս խայտալով կ'ողջագուրուէին, իրար կը շնորհաւորէին: Քայքըն առաջ անցաւ, ձեռքը Մովսէսի ուսին դրած կերկերուն եւ դողդոջուն ձայնով մը.

— Մովսէս, տղաս, քանի դուն կաս Սէօլէօզը չի կրակուիր, ապրիս ...:

Եւ հօր մը խանդաղատանքով ճակատը համբուրեց: Այո սիրելի Մովսէս, դուն որ յանցաւոր տղու մը պէս անխօս աչքերդ ձեռագործիդ յառած չկրցար բառ մը արտասանել, ինչեր չանցաւ մտքէդ, ինչ պատկերներ չուրուագծուեցան քու առնական վրիժառու սրտիդ մէջ աքսորի ճամբան առեւանգուած քրոջդ, մորթազերծ սպաննուած հօրդ, քարկոծուած անօթի փոքր եղբօրդ, իր վիշտէն խենդեցած մօրդ ուրուականները տեսար անպայման որոնք հին օրերու սուրբերու լուսապսակները իրենց գլխուն շուրջ՝ քեզի մօտեցան միաբերան ըսելու.

— Մեր վրէժը լուծուած է եւ յաւիտենական քունը, խաղաղած ...

Իսկ հայրդ աւելցուց.

— ... Որդի՛, ձգէ՛ խոփն ու բահը, թնդանօթ շինէ, իրաւունքն ու արդարութիւնը ա՛ն միայն կը վճռէ՛:

Ընդամէնը երեք անգամ գոռաց «պէռթա»ն, ոգեւորելով Սէօլէօզի արիասիրտ պաշտպանները, արհաւիրք եւ սարսափ սփռելով Սէօլէօզը հրջապատող Թուրք գիւղերուն եւ Քէմալի նորակազմ պաշըպօզուքներու շարքերուն մէջ:

Մեզի համար անմոռանալի է քու անունդ, սիրելի Մովսէս Տէմիրճեան, եւ քանի կ'ապրի Սէօլէօզցին, կ'ապրիս դուն անոր սրտին մէջ, անոր յիշատակներուն եւ ապագայ յոյսերուն խորը, որովհետեւ չէ յագեցած վրէժի աստուածը ...:

Օտարութեան մէջ, հայրենիքէ կարօտով սպառած, փակեցիր աչքերդ առյաւէտ: Այս քանի մը տողերը թող ծաղկեփունջ մը կազմեն թարմ հողակոյտիդ վրայ, հերոս հայրենակից ...:

***

Սէօլէօզի մէջ կատարուած այս դէպքերուն մէկ մանրանկարը հազիւ կրցայ տալ, բուն պատմութիւնը կը ձգեմ աւելի ձեռնհաս անձերու որոնք նիւթեր առած են տեղին վրայ, թուականներով եւ աւելի խորունկ վերլուծումներով ոգեկոչելու համար այն անցքերը որոնց զոհ գնաց մեր ժողովուրդը:

Սէօլէօզ, Զէնկիլէր, Մեծ Նոր Գիւղ, Պէյնի, եւ Կիւրլէ, որոնց ինքնապաշտպանութեան դրուագներէն կարելի է այնքան

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՎԱՐԻՉՆԵՐԸ

•

Խ. Միութեան վարիչներէն Խրուշչեւն է որ այս պահուս ամէնէն աւելի խօսեցնել կուտայ իր մասին: Սալսպըրի, «Նիւ Եորք Թայմզ»ի թղթակիցը կը ներկայացնէ զայն իբրեւ անուղղայ շատախօս մը, որ շարունակ կը կորսնցնէ թելը իր գաղափարներուն, շփոթ նախադասութեանց լաբիւրինթոսի մը մէջ:

Ուրիշ անգլիացի թղթակից մը Իզաաք Տէօյչըր, կը նմանցնէ զայն այն փոքր կապարագործ արհեստաւորին որ աստիճանի բարձրացումով հասած է վարելու մեծ գործատուն մը, սակայն մնացած է պարզ արհեստաւորի իր վարժութեան մէջ:

Մալենկովի հրաժարումով, եթէ Խրուշչեւ կը յուսար մենատիրութեան վերածել իշխանութիւնը, սխալ քայլ կ'առնէր, կը գրեն ուրիշ իրազեկ թերթեր, որովհետեւ մարաջախտ Բուլկանին, որ կը յաջորդէ Մալենկովի, իբրեւ վարչապետ, երբեք չի կրնար նկատուիլ խաղալիկ մը Խրուշչեւի ձեռքին մէջ: Ան շեշտուած անհատականութիւն ունի եւ արդէն կարեւոր դէմք մըն էր, երբ Խրուշչեւի աստղը սկսաւ փայլիլ:

«Բուլկանին ամերիկեան իմաստով գործի մարդ է, կը գրէ ամերիկեան թերթը: Երբ հանդիպեցայ անոր Մոսկուայի մէջ, եւ երբ ան կը վարէր Խ. Միութեան ամէնէն մեծ ելեկտրարհեստագիտական գործատունը, իր վերաբերումը հանդէպ իր ստորադասներուն՝ նոյնքան ուղղամիտ էր որքան եւրոպական վարիչի մը վերաբերումը: Գիտէր թէ ինչ կ'ուզէր եւ կը պահանջէր ամենախիստ կարգապահութիւն: Ուշադրութիւն չէր դարձներ կուսակցութեան հսկիչներուն, զորս մէկ անկիւնը քշած էր: Արտակարգօրէն խելացի է եւ ձեռներէց»:

Դահլիճի խորհրդակցութեան մը միջոցին, եթէ Բուլկանին կրնայ գլուխ բռնել Խրուշչեւի, մարաջախտ Ժուկով աւելին կրնայ ընել: Ամերիկեան թղթակիցին կարծիքով Ժուկով արհամարհանք ունի Խրուշչեւի հանդէպ, իսկ ատոր փոխարէն մեծ վստահութիւն ունի Մալենկովի, Միկոյեանի եւ Բուլկանինի հանդէպ:

Ժուկովի մուտքը խորհրդային դահլիճին մէջ, ուրկէ զինքը հեռացուցած էր Ստալին 1946ին, կը սահմանափակէ կուսակցութեան ուժը, համաձայն «Մանչէսթըր Կարտիըն» թերթին: Որովհետեւ Ժուկով Խ. Միութեան ամէնէն ազդեցիկ զինուորն է, եւ ամէնէն ժողովրդական մարդը բոլոր Ռուսիաններուն: Ան իր ժողովրդականութիւնը չի հիմներ իր զինուորական քաջութեանց վրայ, այլ սա իրողութեան վրայ թէ պատերազմի միջոցին դիրք բռնած է կուսակցութեան ուրիշ զինուորական վարիչներուն եւ ղեկավարներուն հանդէպ, ստանձնելով իր զինուորներուն պաշտպանութիւնը, յանուն մարդկային սկզբունքներու: Ան չէր ուզեր որ զինուորը նկատուէր իբրեւ թնդանօթի միս:

Յաճախ կը նկարագրեն Ժուկովը իբրեւ «Խորհրդային Այզընհաուըր»ը: Եւ Այզընհաուըր որ կը գնահատէր անոր լայն ժպիտը եւ «զինուորական հանճարը», իրական համակրութիւն կը տածէ անոր հանդէպ: «Ժուկով մէկն է որուն հետ կրնայի լաւ աշխատանք տանիլ», կ'ըսէր «Այք» 1945ին: Անցեալ շաբթուան իր մամուլի ասուլիսին մէջ, Այզընհաուըր կարօտով կը յիշէր իր զինակցութիւնը Ժուկովի հետ, կը յիշէր այն արջի մորթը զոր խորհրդային մարաջախտը ղրկած էր իրեն եւ կ'աւելցնէր.— «Պերլինի մէջ 1945ին որտանց ցոյց կուտայինք թէ մեր երկու երկիրները կրնային համաձայնիլ, միայն թէ գիտնային որ յիմարութիւն էր չհամաձայնիլ»:

Անցեալ օր, երբ ամերիկացի թղթակից մը կը հարցնէր թէ հիւլէական զէնքերը անհրաժե՞շտ են յաջորդ պատերազմին համար, Ժուկով պատասխանեց.

— «Ընդհակառակն, ես այն կարծիքն ունիմ թէ պէտք է արգիլել այդ զէնքերը: Յորչափ ատոնք գոյութիւն ունենան, կրնայ միշտ ալ գտնուիլ յիմար մը, զօրաւոր անհատ մը, կամ ժողովուրդ մը որ փորձուի գործածել զանոնք: Այդ զէնքերուն սեփականութիւնը վտանգաւոր է երկու կողմերուն համար ալ»:

Ցիւրիխի «Թաթ» թերթին կարծիքով նշանակելի է որ ազգ. պաշտպանութեան նախարար նշանակուեցաւ Ժուկով եւ ոչ թէ մառեշալ Վասիլեւսկին, որ այդ պաշտօնը կը վարէր 1949 – 1953:

Վասիլեւսկի «քաղաքական մարաջախտ» է ի տարբերութիւն Ժուկովի: Շատ յաճախ զայն կը կոչեն «Մոլոթովի մառեշալը» որուն ձեռնասունը կը համարուի: Ժուկով եւ Վասիլեւսկի սրտանց կ'ատեն իրար: Պատերազմի միջոցին, Վասիլեւսկի Ստալինի կը հաղորդէր Ժուկովի քննադատութիւնները՝ հրամանատարութեան դէմ եւ կը լրտեսէր ի հաշիւ կուսակցութեան: 1946ին Վասիլեւսկին էր որ Ժուկովը տեղեն կը քշէր Քաղաքական Բիւրոյի զինուորական յանձնախումբին առջեւ «բարոյական վստահութեան պակասի պատճառով»: Իբրեւ հետեւանք ձեռք առնուած այս միջոցներուն Ժուկով Օտեսա աքսորուեցաւ եւ Ստալին մինչեւ իսկ չյիշեց անոր անունը երբ 1948ին կը տօնէր Պերլինի գրաւումը:

Այզընհաուըրի կարծիքով Ժուկով, որուն ամէնէն աւելի կը պարտին Դաշնակիցները, «գաղափարապէս չէզոք մըն է» որ կը մտնէ խորհրդային կառավարութեան մէջ: Անգլիական թերթ մը դիտել կուտայ թէ հաւանաբար Ժուկովն էր որ արգիլեց Մալենկովի մաքրագործումները: Եւ կը հաստատէ թէ երեսնական թուականներուն Թուխաչեւսկին որ Ժուկովի ներկայ դիրքը կը գրաւէր, վճռական փորձ մը կատարեց, տապալելու համար Ստալինը:

Գ. Ս. Զ.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՆԻԿՈՍԻԱ (Կիպրոս) Հայ Երիտասարդաց Միութիւնը փառաշուք հանդիսութեամբ տօնած է իր բեղուն գործունէութեան քառամեայ յոբելեանը: Նախ, կազմակերպուած է ֆութպոլի բարեկամական հանդիպում մը, յունական եւ Հ. Ե. Մ.ի խումբերուն միջեւ: Ներկայ եղած են հինգ հազար հոգի: Յանձնախումբը երկրորդ ձեռնարկ մը ունեցած է յունուարին: Ներկայ եղած են երկու հարիւր հրաւիրեալներ եւ Կիպրոսի կուսակալին ներկայացուցիչը, բարձրագոյն դատարանի անգլիացի նախագահը, քաղաքին բոլոր հիւպատոսները, Կիպրոսի առաջնորդը, Ղեւոնդ եպիսկ. Ճէպէճեան, Մելքոնեան Կրթ. հաստատութեան տնօրէնը եւ օգնականը: Հ. Ե. Մ.ի կողմէ Պ. Յ. Փալամուտեան ճառով մը պարզած է Միութեան գործունէութիւնը: Կիպրոսի ֆութպոլի ընկ. նախագահը Նիկոս Սթիլիանաքիս գրուատելով Հ. Ե. Միութիւնը, գեղեցիկ վահան մը յանձնած է Պ. Օ. Ծաքարեանի որ 18 տարիէ ի վեր կ'անդամակցի Միութեան եւ ատենապետն է Ազգ. իշխանութեան: Պ. Ծաքարեան գեղեցիկ ճառով մը բացատրած է Երիտ. Ընկերութեանց անհրաժեշտութիւնը:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Յունուար տասնին Լոս Անճէլըսի մէջ մեռած է հարիւրապետ Հայկ Պօնափարթեան, նախկին Դաշնակցական, որ Պոլիս կը գտնուէր Օսմ. Սահմանադրութեան առաջին օրերուն: Ա. մեծ պատերազմին զինուոր էր Օսմ. բանակին մէջ եւ յաջողեցաւ Կովկաս ապաստանիլ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (80)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

•

Այժմ, Անդրանիկ, խորհինք մեր անելքի վրայ: Իմ հեռանալէս յետոյ, լսեցի, որ Թուրք հրէշները ձեր ետեւէն են ընկել՝ որոշած լինելով վերջ տալ ձեր խմբի գործունէութեան:

— Այո, ճիշդ է, Մուրատ: Եւ քիչ մընաց որ իրենց նպատակին հասնէին: Նորէն Դաշնակցութեան Աստուածը գթաց մեր վրայ, եւ սրանից մի քանի օր առաջ, Վանի եւ Բաղէշի ընկերների միջոցով, 2000 փամփուշտ ստացանք ճիշդ այն ատեն, երբ մեր լոյսի կանթեղը հանգելու վրայ էր: Փամփուշտ չունէինք, եւ ոեւէ տեղէ էլ ստանալու յոյսը չկար: Չորս կողմէն յուսահատութիւն տիրած էր: Մեզ կը մնար կամ մէյ մէկ փամփուշտով վերջ տալ մեր կեանքին, կամ թեւեր առնել եւ սլանալ բարձրաբերձ լեռների գագաթից դէպի Կովկաս, ուր ոչ Թուրք զինուորի, ոչ էլ Քիւրտի ձեռքը կը հասնէր մեզ: Ահա այդպիսի յուսահատեցուցիչ մի բոպէին էր «Թուրք Զավուշի» ձեռքով ստացանք այդ փրկարար նիւթերը: Հաւատացիր, Մուրատ, այդ օրը մեր տղայոց համար՝ Բերդակայ վերի սարը ուխտատեղի էր դարձած: Այսօր էլ ահա, դու եկար, եւ նոյնպէս մի քիչ փամփուշտ բերիր:

Վստահ եղիր, Մուրատ, որ մեծ ու փարթամ քաղաքները ինձ երբեք չեն հետաքրքրում: Մեր Սասնոյ ժայռերը, Մշոյ դաշտի աւերակ վանքերը՝ մեծ քաղաքների հազարաւոր պալատների հետ իսկ չեմ փոխեր: Բայց ի՞նչ անել, երբ անիրաւ Թուրքը որսկան շան նման ընկած է մեր ետեւէն եւ կը հալածէ: Նա քաջ գիտէ, որ մենք ուղղակի տանջւում ենք ռազմամթերքի պակասութեան պատճառով: Այս վերջերս մի քանի յաջող կռիւներ ունեցանք: Մի քիչ հրացան եւ փամփուշտ խլեցինք շներից: Եթէ այդ չլինէր, մեր վիճակը աւելի արդահատելի կը լինէր:

Մեր տղաները առիւծներ դարձած էին: Կալէն ու Ակէն, Պօղոսն ու Վարդանը, Սէյտօն ու Ճնտօն, Աստուրն ու Կորիւնը, Հասրաթն ու Արամը կրակի մէջ էին նետւում, որպէսզի մի քիչ ռազմամթերք ձեռք բերեն: Շէյխ Եուսուֆի կռիւին մէջ, 11 հրացան եւ 1560 փամփուշտ ձեռք բերինք, ինչպէս նաեւ մի քանի սուիններ: Այդ աչքի ընկնող ընկերները կ'առաջարկէին յարձակիլ Մուշի վրայ: Բայց ինչո՞վ, կ'ըսէի: Մեր սուիններով, կը պատասխանէին: Ահա թէ նրանց ոգեւորութիւնը մինչեւ ուր հասած էր:

«Սակայն, լսի, քանի դեռ մեր այս փամփուշտները սպառած չենք, կամաց-կամաց պէտք է հեռանանք ասկէ եւ երթանք Սեպուհի մօտ՝ Նէմրութ: Հոն մաս մը կռուողներ զինաթափ կ'ընենք, կը ղրկենք արտասահման, եւ մենք կը թղթակցինք Վանայ մեր ընկերների հետ եւ կը լսենք նրանց կարծիքն էլ: Նրանց հետ մեր թղթակցութիւնը շատ կարեւոր է: Լաւ է որ կանչենք նաեւ Գէորգ Զավուշը, Իսօն եւ Սմբատը, տեսնենք թէ նրանք ինչ կը մտածեն:

«Իսօն շատ սիրուած եւ յարգուած էր մեր խումբին մէջ: Նա յարգուած է եղել դեռ իր պատանի հասակէն, իրենց գիւղի մէջ եւ դրա համար էլ նրան Ռէս էին ընտրած: Երբեմն կատակի համար կ'ըսէինք, Ռէս, քո՞ կարծիքն ինչ է:

«Ընկերները եկած էին լուսնի լոյսով: Թախիծը պատած էր նրանց դէմքերին. գուշակում էին, որ մի լաւ բանի համար չէր որ ժողովի էին կանչուել:

«Երկրից հեռանալու խնդիրն էր դըրւած: Բայց ինչպէս թողնել արեան մէջ եղող ժողովուրդը: Բոլորը կը զգային, որ դիւրին չէր որոշել»:

«Արդէն իմ հոն հասնելէս առաջ էլ, ըսաւ Մուրատը, այդ մասին խորհել ու խօսել էին, բայց ոեւէ եզրակացութեան չէին եկել: Այդ ատեն Գէորգ Զավուշը՝ մի քանի ընկերներով՝ բարձրացել էր Սասուն այն համոզումով, որ հոն հնար կը լինէր պատսպարուիլ, մինչեւ որ արեւը ծագէր Հայոց աշխարհին վրայ»:

Անոր հետեւել էր Անդրանիկն էլ: Մընացել էին հոն մի ժամանակ: Սակայն, ինչպէս ռազմամթերքի պակասը՝ նոյնպէս սովածութիւնը նեղել էին նրանց: Երկար չէին կարողացել դիմանալ մանաւանդ երբ տեսել էին Ջնկալի քարայրի առաջ ընկած մեծ նահատակը: Ուստի իրենց «մընաս բարով»ն էին ասում Անտոքին, Կեփինին, Ծովասարին ու Մարաթուկին եւ՝ ծնկաչոք Սասնոյ սրբացած հողը համբուրելէ յետոյ՝ հեռացել էին Սասունից եւ իջել Մշոյ դաշտը:

«Մէկ կողմէ կը մտածէին, որ այլեւս լեռների վրայ մնալ կարելի չէր, իսկ գիւղերի մէջ էլ՝ լեցուած էին զինուորներ եւ Քիւրտեր: Իսկ այդ գիւղերի մէջ, ուր զինուորներ բանակած չէին, հոն էլ զոյգ զոյգ հրջիկ պահակներ կային, որոնք անպայման կը հաղորդէին կառավարութեան կասկածելիների մասին: Անսատողները իբր Փետայիի օգնողներ՝ խստիւ կը պատժուէին:

«Տեսնելով ժողովուրդի չարչարանքը, որ հասցւում էր իրենց պատճառով, նըրանք ասում էին թէ յանուն ժողովրդի շահերին պէտք է տոկան այդ «անպատուութեան» էլ եւ առանց նկատի առնելու իրենց եղած վիրաւորանքը, անմիջապէս պէտք է հեռանան գիւղերից:

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

պանատան կը պատկանին, նկատի առնելով քանակութիւնը :

Զուիցերիոյ դաշնակցային խորհուրդը չորրորդ անգամ ժողով գումարելով, ծանուցագիր մը խմբագրեց, ի պատասխան ռումանական կառավարութեան մեղադրանքներուն: Ծանուցագիրը ցաւ կը յայտնէ պատահած դէպքին եւ չարժավարին սպանութեան առթիւ եւ անթոյլատրելի գտնելով ռումանական ծանուցագրին ոճը, կը մերժէ եղած անարդար ամբաստանութիւնները : Կ'ըսէ թէ ոստիկանութիւնը առաւելագոյն արագութեամբ շարժեցաւ, թէ դեսպանատան պաշտօնէութիւնը, կիները եւ տղաքները փրկուեցան եւ թէ զուիցերիական ոստիկանութեան կ'իյնայ վճռել գործողութեան մեթոտները, ձերբակալելու համար յանցաւորները : Զուիցերիոյ արտաքին գործերու նախարարութիւնն ալ բուռն բողոքագիր մը ուղղեց: Զուիցերիական թերթերը դիտել կուտան թէ ռումանական դեսպանատան գործակատարը կրնայ պաշտպանութիւն խնդրել, բայց իրաւունք չունի «պահանջելու» :

× Փարիզի եւ ուրիշ մայրաքաղաքներու մէջ նոր միջոցներ ձեռք առնուած են ռումանական եւ ուրիշ խորհրդային դեսպանատուններու պաշտպանութեան համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԶԷՆՔԵՐՈՒ նոր փորձերը, որոնք պիտի սկսէին Դշ. օր, Մ. Նահանգներուն մէջ, յետաձգուեցան, նկատի առնելով որ սաստիկ հովը կրնայ հիւլէական ամպեր տարածել բազմամարդ շրջաններու վրայ :

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հեռագրեն թէ Իսլամ Եղբայրներու Ընկերակցութեան համագումարը ժողով գումարելով Հոմսի մէջ, անխնայ ձաղկեցին Թուրքեւիրաքեան դաշինքը :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ բանակի պաշտօնաթերթը, «Կարմիր Աստղ», կը ծանուցանէ թէ ձերբակալուեցաւ «կարեւոր լրտես մը որ ղրկուած էր օտար պետութեան մը կողմէ»: Լուրը, որ հրատարակուած է թերթին Ա. էջը, շրջանակով, միեւնոյն ատեն արթնութեան կոչ մըն է, մասնաւորապէս ուղղուած խորհրդային սպաներուն : Թերթը կ'ըսէ թէ լրտեսը կարմիր բանակի տեղակալի մը հետ միեւնոյն սենեակը կը բնակէր պանդոկին մէջ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ Ֆորմոզայի շրջակայ կղզիներէն Քուէմոյի եւ Մացուի պաշտպանութեան մասին իրենց դիրքը կախում պիտի ունենայ համայնավար Չինաստանի ընթացքէն: Այս առթիւ նորէն յիշեցուց թէ «խաղաղութիւնը տկարութիւն չի նշանակեր» :

ՃԱՓՈՆԻ հետ հաշտութիւն կնքելու համար, Խ. Միութիւնը հաւանեցաւ ժողով գումարել Նիւ Եորքի մէջ :

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՆ երկու Ռուսեր, Իւան Աղամիտի եւ Նիկոլա Անտոնով, որոնք ձերբակալուած էին Թուրքիոյ մէջ, 1953ին: Ազգ. ժողովին կ'իյնայ վաւերացնել մահավճիռը :

ՊՐԻՒՍԷԼ – ՀՌՈՄ օդանաւ մը, որ անհետացած էր քանի մը օր առաջ, վերջնապէս կորսուած կը համարուի : Որեւէ հետք չէ գտնուած :

ՓՈԹՈՐԻԿ մը պայթեցաւ Անգլիոյ Երեսփ. ժողովին մէջ, թէյի մասին որ Անգլիացիներու ազգային ըմպելին է եւ որուն գինը աւելի քան կրկնապատկուած է: Լիպրան 180 Ֆր. էր 1953ին, այժմ կը ծախեն 375 Ֆրանքի : Ընդդիմադիրները անխնայ ձաղկեցին պարենաւորման նախարարը եւ վարչապետը :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր Եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի, Տօն Բուն Բարեկենդանի, պիտի երգուին նաեւ Վարդանանց տօնի յատուկ գլխաւոր շարականները, ընկերացած տօնին վերաբերող մաղթանքին, որոնցմէ ետք հոգեհանգիստի հանդիսաւոր պաշտօն պիտի կատարուի համօրէն Ննջեցեալներու յիշատակին :

Արեւապայլի հոգեմայլ երգեցողութիւնները կը կատարուին ամէն կիրակի, Փետրուար 27ի կիրակիէն սկսելով, ժամը ճիշդ 11ին :

Ընկերակցութիւնը փոխան ծաղկեպսակի Պ. Յովսէփ Մարաշլեանէ շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆրանք, ողբացեալ Սարգիս Վարդերէսեանի մահուան առիթով :

ECOLE NORMALE DE MUSIQUE

78, Rue Cardinet

Métro Malesherbes

ՈՒՐԲԱԹ, ՓԵՏՐ. 18, ԺԱՄԸ 21ԻՆ
Ջութակի երեկոյ

ԶԱՒԷՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆ

(Licence de Concert 1954)

Դաշնակի ընկերակցութեամբ՝
ՎԵՌՆԷՌ ԿԻԿԵՌԻ

Տոմսերու գին՝ 200, 350 եւ 500 ֆրանք: Դիմել սրահը, Տիւրանին եւ «Յառաջ»ի վարչութեան :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ՏՕՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ հայ արենոյշներու եւ մասնակցութեամբ արիներու, փետրուար 19, շաբաթ երեկոյ, ժամը ճիշդ 9ին Սալ Մագընոյի մէջ, (88 ռիւ տ'Օպաներ) :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին : Շաւարշանայ քաջերուն նուիրուած երգերով, արտասանութիւններով եւ հայկական պարերով :

Պիտի ներկայացուի Վեր. Աւետիս Տարաքճեանի

ՇՈՒՇԱՆԻԿԸ

(Դուստր Քաջն Վարդան Մամիկոնեանի, ողբ. վեց արար) :

Կը մասնակցին նախկին արիներէն կարող ուժեր՝ Պ. Պ. Ժ. Մակարեան, Գ. Քէրքէրեան եւ Յ. Տօլապեան :

Շուշանիկի դերը պիտի կատարէ Արենոյշ Ալիս Շամիրեան, խօսնակ՝ խմբապետուհի Ալիս Յարութիւնեան, պիտի նուագէ՝ խմբապետուհի Մատլէն Մարկոսեան (դաշնակի վրայ) :

Տախքերու մասնակցութիւնը 100 Ֆր. :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՆԴԱՐԱՅԻՆԵՐՈՒ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Սալօն Սապաթիէի շքեղ սրահներուն մէջ, Շաբաթ փետրուար 19, ժամը 22էն մինչեւ լոյս :

Նուագախումբ.— Ալ – Մօն եւ իր խումբը :

ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Մարսէյլի մասնաճիւղը կը տեղեկացնէ թէ՝

12 ՄԱՐՏԻ

Աննախընթաց պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ՝

VAMPING, Les CATALANS

շքեղ սրահին մէջ :

Նոյն օրը տոմսակ պիտի չծախուի եւ բոլոր սեղաններ թուագրուած պիտի ըլլան: Կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանները: Դիմել Միութեան բոլոր անդամներուն

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Մօպէօժէն Պ. Հ. Պարոնվարդեան իր ծնողքին՝ Միսաք եւ Մարիամ Պարոնվարդեանի եւ զոքանչին՝ Վերոնիկ Հագարեանի յիշատակին հազարական Ֆր. կը նուիրէ Անտիլիի ծերանոցին, «Յառաջ»ի բարգաւաճման եւ Ֆ. Կ. Խաչին:

Ստանալ «Յառաջ»էն :

Միեւնոյն ատեն հազար ֆրանքի տոմս գնած է Լիոնի եկեղեցւոյ վիճակախաղէն:

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Անտիլիի ծերանոցին համար կ'ուզուին խոհարարուհի մը եւ լուացարարուհի մը :

Դիմել ամէն օր ժամը 14·30էն 18, Աղքատախնամի գրասենեակը՝ 32 Ռիւ տը Թրէվիզ :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սրահը, 28 ռիւ Սէռփանթ, մեթրօ Սէն Միշէլ կամ Օտէօն: Շաբաթ փետրուար 19ին, ժամը 20·30էն կէս գիշեր :

Կը նախագահէ՝ Ընկ. Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ Կը խօսի ընկեր ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին, Օր. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ
Ս. ՅԱՐԷԹՆԱԳՈՎԵԱՆ, Պ. Պ. Ա. ՔԻՒՔՓԼԵԱՆ եւ ԳԱՐԵԳԻՆ (թառ) :

Կը ներկայացուի Ա. Ահարոնեանի «Ազատութեան ճանապարհին»էն տեսարան մը (Մայրը) : Մուտքը ազատ է :

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ 27 ՓԵՏՐ. ԿԻՐԱԿԻ, ԺԱՄԸ 15·30ԻՆ
Հովանաւորութեամբ Կրթական նախարարին եւ նախագահութեամբ՝

կաթող. պատուիրակ **ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ**

Խօսք պիտի առնեն Տիկին ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ – ՊՈՒՏԱԳԵԱՆ, Պ. Պ. ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՖԷՅՏԻ եւ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին պիտի մասնակցին Օր. Օր ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ (երգ), տաւիղի եւ սրինգի ընկերակցութեամբ

Պ. Զ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ (ջութակ) Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ (արտասանութիւն)

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. ԱՓՐԻԿԵԱՆի եւ չորս հոգինոց ֆրանսական քուաթոր մը

Մուտքը ազատ է: Հրաւիրատոմսերը կը գտնուին, Հայոց եկեղեցին, «Յառաջ»ի խմբագրատունը եւ հայկական դպրատուները :

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՓԱՌԱՏՕՆ ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԷՋ

Փարիզի եւ շրջանի բոլոր դպրոցներու աշակերտներու Մշակոյթի փառատօնը տեղի պիտի ունենայ, կիրակի 20 Փետր. ժամը 15ին, Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ՝ Կրթական Մարմնի, ի նպաստ Կրթական ձեռնարկներու :

Հովանաւորութեամբ՝

Հայրապետական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ եւ

Նախագահութեամբ Ֆրանսական Ակադեմական Պ. ԼՈՒԻ ՄԱՌԷՆԻ

Բոլոր դպրոցներու աշակերտները անխտիր կը մասնակցին հանդէսին: Խմբերգ, մեներգ, օրուան տօնին պատշաճ արտասանութիւններ, զանազան խմբապարեր, մենապար ընկերակցութեամբ դաշնակի եւ ջութակի :

Սահակ Մեսրոպի կենդանի պատկերը, ներկայացում «ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ »: Անոնք որ կը սիրեն հայ մշակոյթին ստեղծագործ ուժը եւ մեր Մեծասքանչ լեզուն այժմէն թող ապահովեն իրենց տոմսակները, դիմել Փարիզի եւ շրջակայ հայ եկեղեցիներու հոգաբարձութեանց եւ բոլոր դասընթացքներու տեղական կրթական յանձնախումբին : Տոմսերու գին 100, 200 եւ 300 ֆրանք :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի ակումբ – գրադարանի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի Նիկոլ Աղբալեան խումբի՝ այս կիրակի ժամը 3·30ին Կղերականներու սրահը, 4 ռիւ տը Պահուբիէ :

Խմբերգ, արտասանութիւն, մեներգ, նըւագ եւայլն :

Նոր Սերունդի կողմէ պիտի բեմադրուի «Վեցուկէս պորտի ժառանգորդը » :

Ի ՆՊԱՍՏ ՈՂՈՂԵԱԼՆԵՐՈՒ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ի նպաստ ողողումներէ աղէտեալներու համար Ալֆորվիլի հայ գաղութին անունով եկեղեցւոյ հոգաբարձութենէն եւ քանի մը բարեսիրական անձերէ բաղկացած յանձնախումբը 112·200 ֆրանք հաւաքելով յանձնած է քաղաքապետին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պոստոյի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Մ. Մառանճեանէ երկու հազար Ֆր. Կ. Խաչի օժանդակութեան կայանի կահաւորման համար :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Mécaniciennes au paquet veston
Se présenter Brones, 20 Rue des Orteaux
Paris (20)

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

Օր. ԱՐՇԱԼՈՅՍ–ՌՕԶԷԹ ՅԱԿՈԲԵԱՆ
Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

Ամուսնացած

Կնքահայրութեամբ Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Խաչատուրեանի :

12 Փետր. 1955, Ժանթիյի

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ 18 փետրուար, ժամը ճիշդ 20·30ին, 101, Ավընիւ Սաքսի ակումբի սրճարանը: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր րակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՎԱԼԱՆՍ.— Ֆ. Կ. Խաչի Նորընտիր վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերուհիները, այս կիրակի ժամը 15ին Ահարոնեան ակումբը :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս ուրբաթ ժամը 20ին, ծանօթ սրճարանը, 40 պլս, ռիւ էթիէն Տօլէ : Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը իր անդամները սովորական ժողովի կը հրաւիրէ այս կիրակի առաւօտ ժամը տասնին, սովորական հաւաքատեղին : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 19 ՓԵՏՐՈՒԱՐ * SAMEDI 19 FEVRIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7602 31e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3013

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԲԱԺԱԿԸ ՅՈՐԴԱԾ ԷՐ

●

Կարելի՞ էր խուսափիլ 1921 Փետր. 18ի ապստամբութենէն, որ կուսակնծոր դարձած է այսքան տարի վերջն ալ, իբրեւ հետեւանք չարամիտ խաչակլութեան մը:

Բոլոր փաստերը կը հաստատեն թէ բաժակը շատոնց յորդած էր: Միայն հրաշք մը կրնար զսպել տարերային պոռթկումը:

Նորեկները, որոնց յանձնուած էր իշխանութիւնը 1920 Դեկտ. 2ին, դրաւոր համաձայնութեամբ, ոչ նաև ձեւականօրէն յարգեցին զայն:

Իշխելու, նոր կարգուսարքը պարտադրելու համար, անոնք փութացին յետամնաց երկրի մը մէջ ալ կիրարկել «ռազմական կոմունիզմը»:

Եւ գործի ձեռնարկեցին սանձակոտոր մոլեգնութեամբ, իրենց գլուխն ունենալով տխրացու Կասեան մը, խելագար Աւիս մը եւ արիւնարբու դահիճ մը, Ս. Աթարբէկեան:

Երկիրը դարձած էր դժոխք, նոյն իսկ բոլշեւիկներու կամ ուղեկիցներու վկայութեամբ:

Անտանելի չափերու հասած էին բռնութիւնը, հալածանքը, աւարը երկրի մը մէջ որ արդէն ուժասպառ եղած էր հայ-թրքական պատերազմին հետեւանքով:

Կատարուած բարբարոսութեանց մասին գաղափար մը կազմելու համար, կը բաւէ կարդալ բոլշեւիկ հեղինակի մը, Բորեանի ռուսերէն պատմութիւնը եւ ուրիշ հակապաշնակցական ականատեսներու վկայութիւնները:

Նոյն ինքն Ց. Բաջազնունի, որուն անունով կ'երդնուն շատեր, իրենց պայքարը զօրաւորելու համար, ամէնէն ջախջախիչ փաստերը արձանագրած է, իբրեւ իրազեկ:

Ահա ուրիշ վկայութիւն մը, նոյնպէս ականատեսի մը կողմէ գրի առնուած.

— «Ոչ ոք իր բնակարանի, զոյքի, մանաւանդ պարէնի տէրն էր: Ոչ ոք իրաւունք ունէր մէկ ամսուան պաշարէն եւ 40 փութէն աւելի ալիւր ունենալու:

... Կը թալանէին նաեւ պետական մթերանոցները, զինապահեստները: Կը թալանէին որբերու վերջին հացն ու կաթը, պետական կաշին ու բամբակը, զէնքն ու հագուստը եւ ալիւրը: («*Փետր. 18*»):

Թալանը տեղի կ'ունենար ոչ միայն ի հաշիւ բանակի իշխանութեան, այլ եւ ի նպաստ «եղբայրական Ադրբէջանի» եւ կարմիր բանակին:

Ի՞նչ հեղինակութիւն, — այդ օրերուն Հայաստանի դատական նախարարն էր քէմալական գործակալ մը, Սիւլէյման Նուրի, որ յաջորդած էր հայ բոլշեւիկի մը...

Փոթորիկը պայթեցաւ երբ սկսան զանգուածային ձերբակալութիւնները եւ 1200 սպաներու աքսորը դէպի Ռուսաստան, ձիւն – ձմրան փոթորիկներուն մէջ:

Հայա՞ս գնդակահարութիւննե՞րը...

Եւ տեղի ունեցաւ անխուսափելին. — Ամբողջ ժողովուրդ մը ոտքի կանգնած ընդդէմ բռնութեան: Առանց կուսակցական, հատուածական կամ դասակարգային խտրութեան:

Պայքարի առաջին գիծերուն վրայ կը գտնուէին բանուորն ու գիւղացին, որոնց անունով եկեր էին «փրկիչները»: Ռամկավարներն անգամ կը պարծենային իրենց վաշտերով, թէեւ այսօր ամէն բան կ'ուրանան կամ կը չարափոխեն:

Փոթորիկին ձայնը հասաւ Թիֆլիս, ուրկէ կարմիր փոխարքան, վրացի Օրճոնիկիձէ, կը սաստէր հայ բոլշեւիկները: Ապա միջամտեց նոյն ինքն Լենին, որ Երեւան կը ղրկէր Ա. Մեասնիկեանը եւ խոհեմութեան խորհուրդներ կուտար խելագար նորընծաներուն, յիշեցնելով թէ Հայաստանը Ռուսաստան չէ:

Եթէ այդքանը միայն սորվէին հայ իշխանաւորները, դեռ որքան չարիքներ խնայուած կ'ըլլային մեր հայրենիքին...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐ

ԴԱՀԼԻՃԸ ԿԱԶՄՈՒԵՑԱՒ

●

ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ԱՊԱՀՈՎ ԿԸ ՆԿԱՏՈՒԻ

Պ. Փինօ լրացուցած ըլլալով իր դահլիճին կազմը, երէկ ներկայացաւ Ազգ. Ժողովին, որ մեծամասնութեամբ համակիր կ'երեւայ նոր կառավարութեան եւ անոր ուղեգծին:

Առաջին անգամ է որ ընկերվարական մը դահլիճ կը կազմէ 1947էն ի վեր, երբ վարչապետն էր Փոլ Ռամատիէ: Իր իշխանութիւնը տեւեց տասը ամիս: Այնուհետեւ չափաւոր տարրեր կը կազմէին կառավարութիւնը: Փինոյի դահլիճին կը մասնակցին ընկերվարականներ, Ժողովրդական Շարժումի ներկայացուցիչները, Արմատականներ եւ ձախակողմեան խմբակցութեան մը անդամները:

Փոխ-վարչապետներէն մէկն է նախկին նախարար մը, Ռոպէր Շուման, անդամ Ժողովրդական Շարժումի, որ կը կոչուի հայրը միացեալ Եւրոպայի: Միւսն է արմատական մը, Իւան Տելպոս: Պ. Փինօ ինք պիտի վարէ արտաքին գործերու նախարարութիւնը, ինչպէս գրած էինք արդէն: Դահլիճը կը բաղկանայ 16 գլխաւոր նախարարներէ եւ 21 օգնականներէ: Նախարարներէն երեքը եւ օգնականներէն 12ը առաջին անգամ է որ կ'անդամակցին կառավարութեան մը: Այս անգամ սովորականէն աւելի են նորընծաները: Դահլիճէն դուրս կը մնան կարգ մը յայտնի դէմքեր, — Ժորժ Պիտօ, Փոլ Ռէնօ, Ռընէ Մայէր, Անթուան Փինէ եւ ուրիշներ որոնք մասնակցած են զանազան դահլիճներու: Պ. Փինօ նկատի ունէր նաեւ երկու թեկնածուներ զօր. տը Կոլի նախկին կուսակիցներէն, զօր. Քոռնիլիոն Մոլինիէ եւ Փիէռ Ֆեռի, բայց կուսակցութիւնը պարտադրեց որ մերժեն: Առաջինը դատական նախարար պիտի ըլլար, երկրորդը՝ հաղորդակցութեանց: Դատական նախարարութիւնը ստանձնեց Պ. Ռոպէր Շուման, միւսը՝ Պ. Տիւմա, երկուքն ալ անդամ Ժողովրդական Շարժումի: Նախարարներուն միջին տարիքն է 49ուկէս, երկուքուկէս անգամ աւելի քան Մենտէս Ֆրանսի աշխատակիցները որոնք բաղդատաբար երիտասարդ էին: Պ. Փինօ 50 տարեկան է, այսինքն իր նախորդէն երկու տարի աւելի մեծ:

Ներքին գործերու նախարարն է Պ. Պուրժ Մոնուրի, արմատական: Պետական նախարար մը, Պոնֆու, պիտի վարէ Ատլանտեան կազմակերպութեան եւ միացեալ Եւրոպայի վերաբերեալ գործերը: Ազգ. պաշտպանութեան նախարարն է Ժողովրդական մը, Ռոպէր Լըքուռ, որ պիտի ունենայ օգնականներ՝ ցամաքային, օդանաւային եւ ծովային ուժերու համար: Ելմտական եւ տնտեսական գործերու նախարարն է ընկերվարական մը, Ռոպէր Լաքոստ: Կրթական նախարարը՝ Ժան Պերթուան, (արմատական), հանրօգուտ շինութեանց նախարարը՝ Անտրէ Մորիս (նոյնպէս), վերաշինութեան նախարարը՝ Մորիս Լըմէր, առեւտրական նախարարը՝ Լուվէլ (Ժողովրդական), հողագործականը՝ Ռընէ Շարփանթիէ (նոյնպէս): Անդրծովեան ստացուածքներու (գաղթավայրեր) նախարարութիւնը ստանձնած է Մարսէյլի ընկերվարական երեսփոխանը, Կասթոն Տէֆէռ: Ընկերային գործերու նախարարն ալ (Աշխատանք, առողջապահութիւն եւ պետական պաշտօնէութիւն) ընկերվարական մըն է, Ալպէռ Կազիէ: Նախկին ռազմիկներու նախարարը՝ Ժան Լըկաոէ:

Տեղական թերթերը նորէն կը յիշեցնեն թէ նոր դահլիճը զանազան դժուարութեանց պիտի հանդիպի, Ազգ. Ժողովին մէջ կամ իր պաշտօնավարութեան ընթացքին: Ժողովրդական Շարժումը (Կաթոլիկ) մասնակցելով հանդերձ դահլիճին, հակառակ է Պ. Փինոյի ընկերվարական գաղափարներուն, մասնաւորապէս պետական եւ մասնաւոր դպրոցներու հարցին առջեւ: Պահպանողականները եւ անկախներն ալ միշտ պատրաստ են խոչընդոտներ յարուցանելու: Ընկերվարական կուսակցութիւնը ինք ալ հաշտ աչքով չի դիտեր Ժողովրդական Շարժումին մասնակցութիւնը: Երկու հոսանքները յառաջիկային դէմ դիմաց պիտի ելլեն, երբ նոր ընտրութիւնները կատարուին:

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

*

ՄԱՆԿԱԿԱՆ...

Մանկական եւ պատանեկան հրատարակութեանց մէջ, միշտ ուշադրութիւն կը գրաւեն ոտանաւորները:

Գրականութեան այս ճիւղը ընդհանրապէս անտեսուած է մեր մէջ, մինչդեռ գնահատելի նուաճումներ կը ցուցնէր Կովկասը:

Այսօր ալ, յաջող փորձեր կը կատարուին Հայաստանի գրողներուն կողմէ, շարունակելով Աղայեանցի, Թումանեանի եւն. աւանդութիւնները:

Անմրցելի պիտի մնայ Խնկո Ապերը, որուն մէկ հաւաքածոն ալ հրատարակուեցաւ Երեւանի մէջ:

Խոստովանինք որ այնքան դիւրին չէ ոտանաւորներ յօրինել պատանիներուն, մանաւանդ մանուկներուն համար:

Գործը կը պահանջէ ոչ միայն վառ երեւակայութիւն, այլ եւ ընտիր եւ սահուն լեզու:

Բառերը եւ խօսքերը պէտք է հոսին առուակի մը պէս, առանց խիճերու կամ աւազի:

Որքան պարզ, այնքան լաւ:

Պայման չէ որ գրագիտութեան մարզանքներ կատարուին:

Պոլսոյ մանկական եւ պատանեկան ամսագիրը, *Պարտէզ*, որ 9րդ տարին թեւակոխած է, յաճախ կը հրատարակէ սիրուն ոտանաւորներ:

Վերջին թիւին մէջ (1955 Յունուար) յաջող էր «Անձրեւը» — «Երբ փոքր էի, — Չէի սիրեր, — Քեզի, անձեւ, — Չէի հաւտար բարիքներուդ» եւն.:

Նոյն հեղինակը, Անուշ – Մանուշ, հրատարակած է ուրիշ ոտանաւոր մը, «Սիրածներս»:

Յաջող է առաջին տունը.

Ես կը սիրեմ գարուն ու վարդ,
Լեռներ, ձորեր, ծով ու պուրակ,
Կը սիրեմ միշտ լոյսը զուարթ,
Արեւ, երկինք ու մոլորակ:

Յաջող են միւս երկու տուները ալ, մատչելի ու ներդաշնակ: Բայց կը կաղայ վերջին տունը.

Բայց ինչ որ գիս միշտ կ'առինքնէ,
Եւ որ սրտիս խորէն կուգայ,
Ինչ որ թանկ է ամէն բանէ
Իմ մայրենի լեզուս է նա:

Կարելի էր մասնաւոր ուշադրութեամբ մշակել այս վերջին տունը, որ ամէնէն կարեւորն է:

Կարկտաններ են «կ'առինքնէ», «նա» բառերը, իսկ ամբողջութիւնը՝ ձախողած:

Առաջարկ մը, այս առթիւ, —

Այն Հրատարակչականները որ միջոցներ ունին հին ու նոր գիրքեր տպելու, ինչո՞ւ քանի մը սիրուն հատորներ ալ չեն նուիրեր մանկական ոտանաւորներու: Անշուշտ հաւաքելով ամէնէն ընտիրները եւ հրապարակ հանելով գեղեցիկ տպագրութեամբ:

ՎԱՀԷ

ԱՆԳԼԻԱ ՋՐԱԾԻՆ ՌՈՒՄԲ ԿԸ ՇԻՆԷ

●

Անգլիական կառավարութիւնը պաշտօնապէս հաղորդեց թէ գտած է ջրածինի ռումբին գաղտնիքը, առանց Մ. Նահանգներուն օգնութեան եւ թէ ձեռնարկած է շինութեան, իբրեւ գլխաւոր չարխափան մը նախայարձակման դէմ: Ուրեմն, Մ. Նահանգներէն եւ Խ. Միութենէն վերջ երրորդ մեծ պետութիւնն է որ գիտէ գաղտնիքը եւ ինքն ալ պիտի շինէ:

Այս կարեւոր յայտարարութիւնը եղաւ Սպիտակ Տետրակով մը, որ կը պարզէ Անգլիոյ ազգ. պաշտպանութեան քաղաքականութիւնը եւ 1955 – 56ի ելմտացոյցը: Տետրակը երեսփ. Ժողովին յանձնելէ ետք, ազգ. պաշտպանութեան նախարարը յայտարարեց թէ շատոնց գտած էին գաղտնիքը, առանց արտաքին օգնութեան: (Ամերիկեան կառավարութիւնը արգիլած է հիւլէական եւ ջրածին ռումբերու շինութեան գաղտնիքները յայտնել օտար երկիրներու, մէջն ըլլալով դաշնակիցները): Ամերիկեան թերթերու թղթակիցները հարցուցին թէ ե՞րբ կրնայ պատրաստ ըլլալ անգլիական առաջին ջրածին ռումբը: Նախարարը պատասխանեց. — Չեմ կրնար ճշդել բուն թուականը. բայց կը յուսամ թէ պատրաստ պիտի ըլլայ երբ որ Ռուսերը ուզեն»: Եւ աւելցուց թէ անգլիական նոր ռմբաձիգները պիտի կրնան թշնամի ճակատին կեդրոնը փոխադրել ջրածին ռումբը: Վերջին դրութեամբ ռմբաձիգ օդանաւերը պատրաստ պիտի ըլլան այս տարի: Ասոնք աւելի փոքր են քան ամերիկեան տեսակները, որոնցմէ մաս մը տեղաւորուած է Անգլիոյ մէջ:

Ազգ. պաշտպանութեան խարարը մասնաւորապէս շեշտեց թէ ջրածին ռումբի շինութեան հիմնական նպատակն է վհատեցնել ռեւէ նախայարձակ պետութիւն: Ներկայիս Խ. Միութիւնը եւ իր արբանեակները ունին վեց միլիոն զինուոր, կազմ եւ պատրաստ կռուելու Եւրոպայի մէջ: Կարմիր բանակը կրնայ մէկ ամսուան միջոցին շարժման մէջ դնել հարիւր զօրաբաժին՝ գերմանական ճակատին վրայ: Հետեւաբար, Անգլիա կ'ուզէ հասկցնել թէ ի վիճակի են ջախջախիչ հարուած մը տալու նախայարձակին, շնորհիւ նոր զէնքերու, թէ Արեւմուտքը լաւագոյն միջոցներն ունի խափանելու նոր ընդհարում մը: Իսկ եթէ պատերազմը պայթի, կրնան վճռական դեր խաղալ օդանաւային ո[illegible], միշտ նոր զէնքերով:

ՏԻՐՈՆԻ. — Հ. Գ. ԳԱՐԱՆՖԻԼԵԱՆ

«Յուսաբեր»ի Փետր. 14ի թիւէն ցաւով կ'իմանանք թէ մեռած է Հ. Գարեգին վրդ. Գարաֆիլեան, նախկին տեսուչ Գահիրէի Մխիթարեան վարժարանի:

ԽՆՁԵՐ ԳՏԱԾ ԵՆ ԴԵՍՊԱՆԱՏԱՆ ՄԷՋ

Պեռնի խորհրդային դեսպանատունը մտած ռումանացի դաւադիրներուն ձերբակալութենէն 24 ժամ ետք, Զուիցերիոյ կառավարութիւնը յայտարարեց թէ ամբաստանեալները պիտի դատուին իր երկրին մէջ եւ երբեք պիտի չյանձնուին ռումանական կառավարութեան, ինչպէս կը պահանջուի:

Դեսպանատունը հսկողութեան տակ է միշտ. մանաւանդ որ դաւադիրներէն երկուքը փախած են: Ձերբակալուած դաւադիրները, որոնք անդամ են Ռումանիոյ դիմադրական ճակատին, կեդրոնական բանտ փոխադրուելով հարցաքննուեցան: Այդ միջոցին քննութիւններ կը կատարուէին դեսպանատան մէջ ուր ամէն բան տակնուվրայ եղած էր: Խորհրդային գործակատարը կորսուած իրերու ցանկը եւ վնասներու հաշիւը կը պատրաստէ: Կ'ըսուի թէ դաւադիրները խորտակելով դեսպանատան դրամարկղը, թռցուցած են դրամը եւ կարեւոր վաւերաթուղթեր: «Ֆիկառօ» կը գրէ թէ ոստիկանութիւնը կարեւոր զինարան մը եւ գաղտնի ռատիօ մը գտած է դեսպանատան մէջ: Ցանցա–

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԲՌՆՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

●

Ընդհանրացած կարծիք է, թէ Հայը դարերի ընթացքում եղել է ստրուկ:

Թիւրիմացութիւն 101 առ հարիւր, հակասութիւն ճշմարտութեան ինչպէս լոյսը խաւարին, լեռը՝ անդունդին: Ես չգիտեմ մի այլ ժողովուրդ, որ մեզի չափ ձիգ ու արիւն թափած լինի ինքնապաշտպանութեան եւ ազատութեան համար: Աւանդի կարգ անցած է թէ Հայաստանի հողը ամէնէն առատ իր զաւակների արիւնով ոռոգուած է: Մենք երբեք ստրուկ չենք եղել: Ստրուկները չեն հալածւում, չեն ջարդւում, այլ ծունկի գալով թշնամու առջեւ հրաժարւում են իրենց էութիւնից ու մեռնում նրա հետ: Մեր մատենագրութիւնը, որ սակայն շատ հին է ու հսկայական, չունի ոչ մի անժխտելի յիշատակութիւն այն մասին, թէ ստրկութիւնը կամ ճորտութիւնը, իբրեւ ընկերային ու տնտեսական կարգուսարք գոյութիւն ունեցե՞լ է մեր երկրում այնպէս, ինչպէս կար միջնադարեան Եւրոպայում, իսկ Ռուսաստանում մինչեւ 1861 թիւը: Հայ գիւղացին վաճառքի ապրանք չի եղել անասունին հաւասար, ինչպէս եղել է, օրինակ ,ռուս մուժիկը: Բագրատունիների անկումից մինչեւ 1918, Մայիս 28 մենք զուրկ ենք եղել քաղաքական անկախութիւնից: Պատճառը մեր երկրի աշխարհագրական դիրքն է ու մակերեւոյթի կազմը: Հայաստանը լեռնաշխարհն է եւ մեր ազգը լեռնային ազգ: Այդ յատկութիւնից բխում են մեր պակասութիւններն ու առաւելութիւնները: Սիւնիքի, Արարատի, Վանի, Բարձր Հայքի եւ այլ միմեանցից դժուարանցանելի(?) բարձունքներով կտրտուած երկրամասեր չէին կարող ամրօրէն միանալ մէկ պետութեան մէջ, քանի որ անվերջ այս ու այն կողմից արշաւող զաղանաբարոյ թշնամիները դադար չէին տալիս Հային ինքն իրեն գտնելու, ուժերը միացնելու ու կեդրոնացնելու: Բայց ո՞ր թշնամին կարողացաւ խորտակել մեր հոգեկան անկախութիւնը: Եւ ոչ մէկը: Մեր լեզուով, սովորութիւններով, հաւատքով, հանրային կեանքով, արհեստով ու առեւտրով մենք մնացինք անխախտ եւ բաղդատաբար անվթար: Մանաւանդ անհէջ է մեր մէջ անարդարութիւն չհանդուրժելու կրակը: Ի՞նչ կայ աւելի անարդար, քան բռնութիւնը: Ամենաչնչին հընարաւորութեան դէպքում մենք ծառացել ենք նրա դէմ: Մեր անցեալը լի է անթիւ ապստամբութիւնների ու ընդվզումների դէպքերով:

Հայկական պատմութիւնն իսկ սկսւում է Հայկի առասպելական ըմբոստութեամբ Բելի դէմ: Հինգերորդ դարի կէսին ժողովուրդը, ռամիկ ու իշխան միասին, մի մարդու պէս ոտքի ելաւ, խորտակեց Պարսից կառուցած մեհեանները, ջարդեց մոգերը եւ վերականգնեց իր հաւատքի գերիշխանութիւնը: Ապստամբներն էին Վահան Մամիկոնեան, Աշոտ Բագրատունի, Ռուբէն իշխան, Իսրայէլ Օրի, Ղարաբաղի Մելիքներ, Դաւիթ Բեկ, Զէյթուն ու Սասուն, Կովկաս՝ 1903ին եկեղեցական կալուածների գրաւման եւ 1905ին, հայ թաթարական կռիւների ժամանակ:

Եւ դեռ քանի՜ քանի՜ ըմբոստութիւններ մնացել են առանց արձանագրուելու մեր «սուր քո եւ պարանոց մեր» սկզբունքը դաւանող հոգեւորական պատմիչների կողմից:

Մենք ասում ենք թէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կռուել սովորեցրեց հայ մարդուն, ճիշդ է: Բայց փոխադարձաբար՝ կռուելու տենչից ծնաւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Նրա առաջին թռուցիկը 1890–թւին ասում է:

— «Հայը ազատութիւն է պահանջում, չի խնդրում, այլ պահանջում է զէնքը ձեռքին: Երէկուայ համբերող Հայաստանցին այսօր յեղափոխական է դարձել: Այսպիսի մի պատմական ճգնաժամի միջոցին, առաջին հարցը, որ պիտի զբաղեցնէ ամէն մի լուրջ հայրենասէրի, այդ բոլոր յեղափոխական ուժերի միութեան եւ Դաշնակցութեան հարցն է»:

Այնուհետեւ մեր հողին ցնցւում է ըմբոստ մարտիրոսների անհատնում փաղանգից: Որի՞ն յիշես: Անհատներ, խմբեր, քաղաքներ ու երկրամասեր կարծես մրցակցութեան մէջ են մտնում նուիրումի, զոհաբերութեան ու հերոսացումի համար:

1921 Փետրուար 18ի ժայթքումով գոցուեց հայկական ըմբոստացումների շղթան: Խորհրդային երկաթեայ կափարիչը իջաւ նաեւ Հայաստանի վրայ: Բայց, թէեւ փոքր, անընկճելի է մեր ազգը: Ապագային կայծերը կը բռնկին եւ կափարիչը յօդս կը ցնդի:

ՀԱՅԿ Ս.

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆԸ

●

ԴԷՊՔԵՐ ԵՒ ԹԻՒԵՐ

1920 Նոյեմբերի վերջերը Հայաստանի Անկախ Հանրապետութեան կառավարութիւնը լուծուեց եւ իշխանութիւնը յանձնուեց Դրոին՝ Դաշնակցական եւ Սիլինին՝ մեծամասնական մինչեւ յեղափոխական կոմիտէի Երեւան գալը: Կասեանի գլխաւորած յեղկոմը Երեւան մտաւ Դեկտեմբեր 2ին: Ամէնքին յայտնի են այն անլուր բարբարոսութիւնները, որ գործուեցան մեր տարաբախտ հայրենիքում: Զանգեզուր գաւառը, որը մինչ այդ յաղթական կռիւներ էր վարել Ադրբէյջանից նրա վրայ արշաւող կարմիր բանակի դէմ, սկիզբից եւեթ չճանաչեց Երեւանի խորհրդային կոմիսարներին, թէեւ Հայաստանի Հանրապետութեան մի գաւառն էր: Երեւանից քառասուն քիլոմեթր հեռու Բաշ Գառնի մեծ լեռնային գիւղը մերժեց ներս առնել խորհրդային պաշտօնեաները եւ ապստամբ վիճակի մէջ մնաց: Փետրուար 17ի լոյս 18 գիշերը Կոտայքի ըմբոստները գրաւեցին կարեւոր զօրակայան մը, Քանաքեռ գիւղը: Վաղ լուսաբացին մօտ տասը հազար զինուած գիւղացիներ, արուարձանների խմբերին միացած, մտան քաղաք: Կարճատեւ, բայց տաք կռիւ տեղի ունեցաւ նահանգային փողոցում եւ բանտի մօտ: Եղան սպաննուածներ եւ վիրաւորներ: Բանտարկեալներն ազատագրուեցան աննկարագրելի ցնծութեան մէջ: Բանտի բակում գտնուեցան երկու տասնեակ կացնահար հայրենասէրերի դիակները: Նոյն օրը կազմուեցաւ ժամանակաւոր կառավարութիւն Հայրենիքի Փրկութեան կոմիտէ անունով, Ս. Վրացեանի նախագահութեամբ: Անդամները իրենց վրայ վերցրին նախարարութիւններ վարիչ տիտղոսով: Նրանք բոլորը խորհրդարանի նախկին անդամներ էին բացի խնամատարութեան վարիչ Բժ. Ս. Եղիազարեանից: Փրկութեան Կոմիտէի անդամ էր եւ զինուած ուժերի ընդհանուր հրամանատար զնդ. Կ. Թարխանեանը:

Մի քանի օրուան շփոթումից յետոյ նահանջած մեծամասնական զօրամասերը վերակազմուեցան եւ յարձակման անցան սկզբում հարաւից զրահապատի օգնութեամբ, իսկ Մարտի 20ից սկսած հիւսիսից, Ախտայի ու Աբարանի ճակատներում: Այդտեղ մեր դէմ էր գալիս 11րդ Կարմիր Բանակը լայնօրէն սպառազինուած հրետանիներով, գնդացիրներով, նոյնիսկ սաւառնակներով:

Ապստամբ ուժերը նահանջեցին Ախտայից ու Աբարանից մինչեւ մայրաքաղաքի մօտակայ գիւղերը: Ապրիլ 2ին ճակատը ձգւում էր Կոտայքի բարձունքներից մինչեւ Աշտարակ: Կարմիրները բուռն ռմբակոծումից ու գնդացիրային կրակից յետոյ առաջացան Երեւան – Ախտա խճուղիով ու ժամը տասնի մօտերքը ճեղքեցին մեր ճակատը ու երկու մասի բաժանելով ապստամբները՝ գրաւեցին Երեւանը: Նրանք, ովքեր Հրազդանի աջ ափից այն կողմն էին, ամբողջութեամբ գերի ընկան, որովհետեւ նահանջի տեղ չունէին: Թիկունքում Ալէքպոլը գրաւած էին թուրքերը: Մայրաքաղաքի ու Կոտայքի ռազմիկներն ու քաղաքական գործիչները նահանջեցին դէպի Բաշ Գառնի: Յաջորդ օրը կարմիրներն արշաւեցին Բաշ Գառնիի վրայ: Կռիւ եւ զոհ էր: Մթնաշաղին հեռացանք Բաշ Գառնիից ու Քսենոֆոնի բանակից աւելի դժուարութիւնների յաղթելով երկնամերձ լեռների մարդահասակ ձիւնը ճեղքելով իջանք Վայոց Ձոր ուր երկու երեք օր հանգստանալուց յետոյ կրկին բարձունքներ յաղթելով մտանք Զանգեզուր, ուր իշխում էր Գ. Ն.:

Տաթեւի վանքում ապրիլ 20ին տեղի ունեցաւ Փրկութեան Կոմիտէի նիստ, որ լուծման որոշում տուեց: Անմիջապէս կազմուեց Լեռնահայաստանի կառավարութիւն, որի մէջ մտան Վրացեանի հետ Փրկութեան Կոմիտէի մի քանի անդամները, իսկ բազմութիւնն հասաւ Արաքսի ափը եւ մաս մաս մի քանի օրուայ ընթացքում փոխադրուեցաւ գետի միւս կողմը՝ Պարսկաստան:

Թաւրիզը դարձաւ տարագիրներով խըճողուած կեդրոն: Տեղական հայութիւնը եղբայրական յուզիչ վերաբերմունք ցոյց տուեց Փետրուար 18ի ապստամբ ուժերի մնացորդներին:

Զանգեզուրը դիմադրեց մի քանի շաբաթ: Յուլիսի 31ին վերջին ռազմիկն անցաւ Արաքսն ու դարձաւ տարագիր:

Թաւրիզում մի առ ժամանակ գոյութիւնը շարունակեց կառավարական մի մարմին բաղկացած երկու հոգուց, վարչապետից եւ փոխ վարչապետից: Շնորհիւ նրա ջանքերի վտանգուած տարագիրները մի քանի ամիս նպաստ ստացան:

Խորհրդային Հայաստանի կառավարութիւնը ընդհ. ներումի հրամանագիր հրատարակեց Պարսկաստան անցած բոլոր ապստամբների համար, բացի վաթսուն հոգուց: Շուրջ 7000 հոգի չուտով վերադարձան հայրենիք: Մնացեալներն ստիպողաբար ցրուեցան աշխարհի չորս կողմը, բացի Թաւրիզում հենց տուն տեղ եղած մի քանի տասնեակից:

Թաւրիզում կառավարական մարմինը տողերս գրողին յանձնարարեց կազմել վիճակագրութիւն Պարսկաստան անցած տարագրութեան մասին: Պրպտումներիս արդիւնքը յանձնեցի փոխ – վարչապետ Յակոբ Տէր Յակոբեանին: Որքան գիտեմ, մէկը օգտագործել է իմ աշխատանքիս արդիւնքը, բայց ուր եւ երբ՝ չեմ յիշում: Ինձ մօտ մնացել են մի քանի թիւեր միայն, բայց բնորոշ:

Փետրուար 18ի ապստամբութեան զէնքը ձեռքին մասնակցեցան մօտ երեսուն հազար հոգի: Յաղթանակից յետոյ գիւղական վաշտերը ստիպողաբար նուազեցին: Մարտի վերջին կռուողների թիւն իջած էր 15000ի: Բաշ Գառնիից Զանգեզուր անցան մօտաւորապէս ութ հազար հոգի: Մի մասը մնաց այնտեղ ու ապա վերադարձաւ տուն: Ստոյգ թիւեր ունինք միայն Թաւրիզ ապաստանած տարագիրների մասին, որոնց գաղթը կարելի է բաժանել երկու հատուածների,— առաջին, մինչեւ Զանգեզուրի անկում բացառապէս Երեւանից նահանջածների եւ երկրորդ՝ Զանգեզուրի անկումից յետոյ:

Այսպէս.—

Մինչեւ 30 Ապրիլի 1921 Արաքսն անցել են վաթսուն հոգի, 31 Մայիսին 4947 հոգի, 25 Յունիսին 1255 հոգի: Ընդամէնը 6262 հոգի:

Երկրորդ գաղթը տեղի է ունեցել Յուլիսի 10ից մինչեւ 31, 1404 հոգի, Թաւրիզի մօտիկ Մուժամբար հայ գիւղում տեղաւորուել են 170 հոգի, ընդամէնը երկու գաղթերին 7836 հոգի, չհաշուելով նը-

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՄԵԾ՝ ՀՕՐՍ ԱՂՕԹՔԸ

●

Գեղեցիկ եւ սահող ալիքներու նման, մինչ արեւը փայլուն գոյներ կը ցոլացնէր իրենց փափուկ փետուրներուն վրայ, արագիլներն ու արծիւները իջան մարգագետինները, գետակին երկու ափերուն վրայ:

— Նայէ, մեծ հայր, նայէ, բացագանչեցի, թեւէն քաշելով:

Պապս իր խորշոմած ձեռքը մօրուքին եւ անլոյս աչքերուն վրայէն անցուց, ու սեւեռեց զանոնք ուղիղ դէպի յառաջ, մոլորած նայուածքով մը:

— Ի՞նչ կայ, զաւակս, ի՞նչ պատահեցաւ:

— Արծիւներ եւ արագիլներ, հազարներով...

— Ի՞նչ արծիւներ, աղուորս, ո՞ւր են

— Մարգագետիններուն վրայ:

— Ե՞րբ եկան:

— Ճիշդ հիմա վար իջան: Արագիլները գետին մէկ ափն են բռներ, արծիւները միւս ափը

Ծերունին ձեռքս ուժով մը սեղմեց եւ սկսաւ ցնցուիլ խռովայոյզ: Իր աչքերը հեռադիտակներու նման կը հետազօտէին մարգագետինները ուր իջեր էին թռչունները:

— Ուշադրութեամբ դիտէ, ըսաւ, եւ պատմէ ինծի ամէն բան: Պատերազմ պիտի ըլլայ, պիտի կռուին: Իմաստալից նշան մըն է ասիկա:

— Ո՞վ պիտի կռուի, մեծ հայր:

— Արագիլները եւ արծիւները, Իսլամներու թռչունները եւ քրիստոնեաներու թռչունները: Ճակատամարտ մը պիտի պայթի Խաչին եւ Մահիկին միջեւ: Հիմա ուշադրութեամբ պէտք է դիտես, պէտք չէ թերանաս ինծի հանդէպ, պէտք է որ տեսնեմ, որովհետեւ խոր իմաստով նշան մըն է ասիկա:

Ան տակաւին կը խօսէր, երբ երկու արագիլներ եւ երկու արծիւներ միաժամանակ վեր թռան եւ սկսան անվեհեր դարձդարձիլ գետակին երկու ափերուն վրայ: Ահեղ եւ խլացուցիչ սուր սուլոց մը լըսուեցաւ երկու արծիւներուն կողմէ: Մեծ հայրս աւելի ցնցուեցաւ եւ աւելի զօրաւոր սեղմեց ձեռքս:

— Պատերազմի կանչը... ըսաւ, դողդղացող ձայնով մը, արծիւները ազդանշանը տուին:

Արծիւներուն այս սուր կանչին իբրեւ պատասխան, երկու արագիլները, դիմացի ափէն, կափկափեցին իրենց կտուցները եւ իրենց թեւերը թափահարեցին արեւուն ճառագայթներուն դէմ:

Այս ազդանշանին վրայ, մարգագետիններու սեւ – ճերմակ փետուրներու զանգուածները սկսան բարձրանալ դէպի օդ: Երբ լեռներու կէս բարձրութեան հասան, ճակատ առ ճակատ՝ զօրեղ թռչունները խոյացան իրարու վրայ խելագար ուժգնութեամբ մը: Կարծես երկու լեռնաշղթաները, որոնք դարերու ընթացքին հանդարտ բարեկամներու պէս կանգներ էին դէմ առ դէմ, յանկարծ կատաղութեամբ մը բռնուած՝ կը սկսէին իրարու նետել կենդանի ռումբեր իրենց հսկայ կողերէն:

Արծիւներուն դժոխային սուր ճիչերը կը լեցնէին հովիտը եւ վախ կ'ազդէին ամբողջ բնութեան: Անոնց դէմ անձայն արագիլները այնպիսի ժխոր մը կը հանէին իրենց երկար կտուցներով, որ կարծես հազարաւոր գնդացիրներ կը բանէին մէկ անգամէն: Ճիրաններ եւ կտուցներ իրարու կը կառչէին, թեւեր իրարու կը զարնուէին եւ իրար կը ծեծէին: Մթնոլորտը ժխորալի ալիքներու ծով մը դարձած էր հովիտին մէջ:

— Արծիւները յաղթելու վրա՞յ են, հարցուց մեծ հայրս ջղաձգօրէն սեղմելով թեւս:

— Դժուար է ըսել, մեծ հայր: Ամէնքը իրար խառնուած են: Տեսարանը սարսափելի է:

Խումբ մը արագիլներ յանկարծ բարձրացան պատերազմի դաշտէն վեր եւ կատաղի թափով մը խոյացան արծիւներու խումբի մը վրայ, հարուածեցին եւ իրենց զօրեղ կտուցներով եւ թեւերով զանոնք գետին թափեցին: Սակայն խումբ մը կատաղի արծիւներ, իրենց ընկերներուն վրէժը հանելու համար, եւ իրենց սուր ճչոցներով օդը թրթռացնելով, յաղթական արագիլներուն վրայ յարձակեցան եւ իրենց կտուցները կայծերու նման մխեցին անոնց մարմիններուն մէջ:

Մեծ հայրս ելաւ կանգնեցաւ իր տկար ոտքերուն վրայ եւ դէպի ծռած խաչով սրբատեղին դառնալով, սկսաւ աղերսել պահապան սուրբին:

Ճակատամարտին դժոխային աղմուկին մէջէն կը լսէի իր խօսքերը եւ սուրբին ուղղած երախտագիտական արտայայտութիւնները, անոր գիւղին հանդէպ ցոյց տուած ուանդական(?) պահպանութիւնը եւ իր աղերսանքը, որ չլքէր իր պաշտպանեալները այս աղետաբեր պահուն՝ երբ Քրիստոնեաներուն եւ Իսլամներուն ճակատագիրը որոշուելու վրայ էր: Իր աղօթքը այսպէս սուրբին ուղղելէ ետք տեղը նստաւ նորէն եւ իր մեռած աչքերը դարձուց դէպի հովիտին կատաղի փոթորիկը:

— Արծիւները պէտք է յաղթեն, յարեց: Լաւ նայէ, արծիւները առաւելութիւն ունի՞ն միւսներուն վրայ:

ՍԹՈՅԱՆ ԽՐԻՍԹՈՎ

Թարգմ. Պ. ՆԻԿՈԼԵԱՆ

(4)

(Շար.)

ԵՐԳԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ԴԵՐԸ ԳՈՅՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՔԱՐԻ ՄԷՋ

Կարծուածէն շատ մեծ է երգին դերը մշակոյթի կալուածէն ներս :

Երգը իբրեւ խօսք՝ բանաստեղծութեան մաս կը կազմէ, իբրեւ խաղ՝ կը մնայ կապուած այդ բանաստեղծութեան : Որպէսզի կարենանք երգել, պէտք է ունենանք երգ, ուստի երգարաններ :

Ուրախութեամբ յայտարարենք, որ վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին ամէն կողմ լոյս տեսած մեծ ու փոքր բոլոր տեսակի երգարաններն ալ ունեցան արագ սպառում :

Կը նշանակէ ժողովուրդը, մանաւանդ նոր սերունդը, կը սիրէ երգել :

Ասիկա կարծուածէն շատ մեծ առաքինութիւն մը եւ առաւելութիւն մըն է :

Եթէ մեր տղաքը յաճախ ընկերային հաւաքոյթներու մէջ կը խանդավառուին ու կը ստեղծեն իրական հայկական մթնոլորտ, ատիկա կը պարտին իրենց գիտցած երգերուն :

Երգարանի մը դերը ուրեմն մեծ է :

Անոր պիտի դիմեն անոնք որ կը փափաքին նոր երգ մը սորվիլ, կամ յիշել իրենց արդէն գիտցած մէկ եղանակին բառերը :

Ամէն երկրի մէջ երգարանները փնտռուած հրատարակութիւններ են : Մեր մէջ անոնք փնտռուած առաջին հրատարակութիւններն են, պահելով անշուշտ միշտ համեմատութիւնը ·

Հայերէն լեզուով լոյս տեսած երգարաններու տպաքանակը դժբախտաբար հազար կամ հազար հինգ հարիւրը չանցնիր :

Համաձայն ժամանակի պահանջին, վերջին տարիները լոյս տեսած երգարանները ունեցան ձայնագրուած եղանակներու բաժին եւս : Արդարեւ աննպատակ կը դառնայ երգարան մը, երբ ծանօթ քանի մը տասնեակ երգերու մօտ կը հաշուէ հարիւրաւոր ուրիշներ, որոնց ձայնագրուած եղանակները, կը պակսին անոր :

Զգալով այդ թերին, ու ընթանալով ժամանակին հետ, նոր հրատարակութիւնները դրին ձայնագրուած երգերու բաժին մըն ալ, ինչ որ գեղեցիկ առիթ մը եղաւ խազագրութենէ իմացող նորերու, խկոյն սորվելու զանոնք ու երգելու :

Առաւելութիւն մը աւելի դարձաւ, երբ ձայնագրուեցան հայերէն եղանակներ դաշնակի բաժիններով :

Նման հրատարակութիւններ են Գահիրէ լոյս տեսած ձայնագրեալ հայերէն երգերու հաւաքածոն, հանդուցեալ Գէորգ Աճէմեանի «Հայերէն Երգէ» գրքոյկներու շարքերը, Պ. Այրէսի մէջ լոյս տեսած Արմենիա Երիտասարդաց Միութեան երգարանը եւ Աթէնքի մէջ հրատարակուած «Նոր Քնար» պատկերազարդ երգարանը, աշխատասիրութեամբ Կարօ Գէորգեանի, որ ճոխացած ու վերամշակուած՝ նոր լոյս տեսաւ Պէյրութի մէջ, շքեղ տպագրութեամբ մը :

Այս երգարանները պիտի շարունակեն իրենց օգտակար գործը Սփիւռքի մէջ, երբ մեր դպրոցներէն շատերը չունին հայերէն երգի դասեր, եղածներէն մէկ մասն ալ չեն անցնիր, հասկնալի է, մանկական երգերու սահմանէն անդին :

Մինչ մենք ունինք հայ գեղջուկ, ժողովրդական եւ յեղափոխական երգերու ընտիր քանակ մը, որու մասին քիչեր գաղափար ունին :

Ձայնագրուած հայերէն երգարաններով երգի սիրահարներ պիտի կրնան դիւրութեամբ սորվիլ իրենց ուզածը :

Հայերէն երգել տանը մէջ, պտոյտի մը կամ դաշտահանդէսի մը ընթացքին, հոգեպարար ժամանց մըն է, այլ եւ հայկական մթնոլորտ ստեղծող գերազանց միջոց մը :

Մեր արդ. նահանջները կասեցնելու զօրաւոր գործօններէն մին ալ հայերէն երգն է, ուստի եւ հայերէն երգարան մը, այն միւս ստարին հետ, որ կը կոչուի հայերէն ձայնապնակ :

Հայ ընտանիքներու համար թէ մին եւ թէ միւսը այսօր ցեղապահպանման ազդակներ կը նկատուին :

Տան մը գրադարանին մէջ կամ սեղանին վրայ հայերէն երգարան մը, ձայնագրի կողքին ձայնապնակներու ընտիր հաւաքածոյ մը, օրուան յոգնութենէն վերջ հոգիները անդորրացնող ու ջերմացնող գործօններ են :

Զուրման վտանգի մասին կարծիք ունեցող չունեցող բնիկներ ու օտարականներ, դարձեալ ունին իրենց սեղանին վրայ զանոնք, անոնցմով մոռնալու համար նիւթին հետ կապուած շատ մը մտահոգութիւններ եւ դառնութիւն :

Մեզի համար հայերէն երգը եւ երգարանը, հայերէն ձայնապնակն ու ձայնասփիւռը գոյութեան պայքարը աշխուժացնող անփոխարինելի ստարներ են :

Մշակոյթի այլապէս գեղեցիկ եւ յանկուցիչ գործիներ, որոնց պէտք ունի հայ մարդը, ժամանակ մը դեռ կարենալ երկարելու համար իր դիմադրական ճիգերը

բանց, որոնց չեն արձանագրուել գաղթականական կոմիտէում, օրինակ Պարսկահայերը կամ անհատները :

Տարագիր ապաստարաններ մէջ եղել են, Ա. եւ Բ. գաղթերին.— Վանեցիներ 2139 հոգի, Բիթլիսի նահանգից 784, Կարինի նահանգից 409, Փոքր Ասիան 193, Եւրոպա (Պոլիս եւ այլք) 34 հոգի, գումար 3587 հոգի :

Թուսաստան 36, Վրաստան 140, Ադրբէյջան 94, գումար 270 :

Երեւան 1475, Էջմիածին 140, Սուրմալու 220, Ն. Բայազիտ 305, Նախիջեւան 241, Շիրակ, Կարս, Դիլիջան 362, գումար 3013 :

Դարալագեազ 78, Զանգեզուր 359, Ղարաբաղ 128, Պարսկաստան 116, Ծայր. Արեւելք 8, գումար 689 :

Անյայտ 277 :

Ընդհ. գումար 7836 :

Տարագրներին նպաստ է բաժանուել Թաւրիզ մտնելու օրից մինչեւ յաջորդ տարուայ Յուլիս ամիսը : Բայց 1921 Նոյեմբերին նպաստընկալների թիւը արդէն իջած էր 650ի որ նուազելով 1922 Յուլիսին իջաւ 356ի : Զանգուածային վերադարձ հայրենիք տեղի ունեցաւ 1921 Սեպտեմբերին — 547 հոգի եւ Հոկտեմբերին 6504 :

Մինչեւ 1922 Յուլիս 31 բաշխուած նպաստի գումարը եղել է 291·780 ղէա, այն ժամանակուայ դրամով մօտ 30·000 տոլար :

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Փետր. 13ին Հայ Մարզականը կը մեկնէր Քոլոմպ, կատարելու դարձի մրցումը ընդդէմ Ռասինկ Քլիւպ փրօֆէսիոնէլ պահեստի խումբին, Լոնկվիլ բաժակի մրցումին առիթով :

Այս անգամ մեր դէմն ունէինք անուանի խաղացողներուն մէջէն Սիգօվսքի, Թիյօն, Թոռիս : Հաղուադէպ է որ հայկ. խումբ մը, Ֆրանսայի մէջ, այդքան զօրաւոր խումբի հետ ճակատի :

Երթի առեն մեր դաշտին վրայ մնացած էինք հաւասար 1–1ով : Ի՞նչ արդիւնքով պիտի վերադառնայինք այս անգամ : Տասնհինգ օր առաջ մեր դասակարգին առաջինը Քլիւպ Աթլ. Վիթռի 9 կօլ կերած էր այդ խումբէն :

Խաղը սկսաւ հակառակորդին տիրապետութեամբ, թէքնիքով մեզմէ շատ բարձր խումբի մը դէմ կը գտնուէինք : Կ'արժէ տեսնել թէ ինչպէս տոկաց մեր պաշտպանողական գիծը ու մանաւանդ աչալուրջ խաղը մեր բերդապահին :

Մօտ կէս ժամ տեւեցին վտանգաւոր գրոհները մեր դէմ : Ապա մենք անցանք յարձակողականի, Լօշեան հասած էր դիմացի բերդը, պիտի գրոշմէր առաջին կէտը : Երեք մեթր էր մնացած հակառակորդ մարզիկ մը վար ձգեց զինքը եւ բռնեց ոտքէն : Դատաւորը սուլեց փենալթի մը զոր խմբապետ Սրապ յաջողեցաւ կէտի վերածել : Այժմ յաղթական էինք 1–0ով : Հինգ վայրկեան վերջ դարձեալ խոյանք մը մեր կողմէ : Սրապ վարպետօրէն կ'անցընէր գնդակը Լօշեանի որ երկրորդ կէտը չահեցաւ :

Երկար չտեւեց մեր ուրախութիւնը : Վերջին վայրկեաններուն հռչակաւոր Սիգովսքին երկու անգամ յաջողեցաւ չահիլ եւ 2–2ով հաւասար կիսախաղին :

Խաղը վերսկսած առեն, մեր խմբապետը, հրահանգած էր Հրայր Պասմաճեանին «փակել» Նեղը դնել Սիգովսքին : Այնպէս ալ եղաւ : Մեզ վստահեցուց յաղթանակին համար : Կը խրախուսէր անդադար : Մեր տղաքը յոգնութիւն ցոյց կուտային : Բայց այնքան տոկացին որ քառորդ ժամ մնացած, Լըռու, մեր ձախ ծայրը, կ'արձանագրէր երրորդ եւ վերջին կէտը : Խանդավառ ծափերու մէջ, մեր տղաքը դաշտէն դուրս ելան յաղթական, 3 – 2 :

Այս կիրակի 20 Փետրուար, մեր դաշտին վրայ կը հանդիպինք Ա. ԷՍ Ամիքալի, ախոյենական մրցումներու առթիւ : Երթին պարտուած էինք 4 – 1ով : Մարզական թերթերը, Փարիզեան շրջանի ամենամեծ «Տէրպի»ն կը նկատեն այդ օրուան մրցումը :

Խմբապետ Սրապ իր յարձակողական գիծը միայն Հայերէ կազմած է այս անգամ :

Յաջողութիւն կը մաղթենք Ալֆորվիլի խումբին եւ իրեն :

Զ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

օտար հորիզոններու տակ :

Օրուան կարգախօսը պէտք ըլլայ ·

Հայերէն խօսիլ ·

Հայերէն երգել ·

Հայ երգ լսել ու մանաւանդ ոգեւորուիլ հայերէն երգերով :

ԱՐՄԵՆԻԱ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ԼԻՈՆ, 13 Փետր.— Երէկ, շաբաթ, Գ. Թաղապետարանի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի տասնամեակի տօնակատարութիւնը : Սրահը լեցուած էր հետաքրքիր բազմութեամբ մը : Սրահին ճակատը զետեղուած էր մեր յաւէտ պաշտելի եռագոյնը, «Յոյս եւ Կամք» նշանախօսքերով : Ժամը 9·30ին հանդէսին բացումը կատարուեցաւ «Հայ ապրինք, եղբայրք» խմբերգով : Յետոյ օրուան խօսնակը Յ. Խաչերեան, քանի մը խօսքով շեշտեց թէ «Մենք, նոր սերունդս, մեր բոլոր ժողովներուն մէջ մայրենի լեզուն կը գործածենք եւ հրաւիրեց ծնողքները որ իրենց զաւակները Նոր Սերունդին ղրկեն» :

Կարգով բեմ հրաւիրուեցան երկու սեռէ Նոր Սերնդականներ արտասանելու եւ երգելու համար : Սիրելի Յառաջ Թոյլ տուր յիշել քանի մը անուններ.— Ո. Տէրմանեան, Օր. Վ. Նորոյեան, Պետրոս Թութլեան, Օր. Լ. Հարէլեան, Օր. Գ. Փափազեան, Ա. Տօնապետեան, բոլորն ալ ջերմօրէն գնահատուեցան ներկաներու կողմէ :

Անմիջապէս վերջ ցուցադրուեցաւ կենդանի պատկեր մը Մայր Հայաստանը աւերակներու վրայ նստած : Այս առթիւ Օր. Շաքէ Խաչատուրեան «Սեւ Խաւարը» երգեց, իսկ Ա. Տօնապետեա՛ ողբացեալ Ա. Զօպանեանի «Մայր Հայաստան»՝ արտասանեց : Այնքան խորհրդաւոր էր պահը եւ յուզիչ, որ շատերու աչքերը թրջեցան :

Օրուան բանախօսը ընկեր Հ. Սէրէնկիւլեան ընդհանուր ակնարկ մը նետելէ վերջ Սփիւռքի հայութեան սպառնացող վտանգին վրայ, խօսքը ուղղեց Նոր Սերունդին : «Ձի բաւեր միայն Ա. Բ. Գ. սորվիլ, չի բաւեր այս կամ այն նշանակէտին հասնելու ձգտումը ունենալ, պէտք է որ ամէն մէկդ գաղափարական թռիչք ունենաք, պէտք է դուք ալ ձեր կարգին ազգային մասին մտածէք : Պէտք չէ գլուխ ծռէք որեւէ օտար Աստուածին առջեւ, այլ վարժուեցէք ինքնավստահ, ազատ մտածելու, ազատ ապրելու եւ ազատ մեռնելու առաքինութեան : Մարդ արարածը ինչ վարչաձեւի տակ ալ գտնուի պէտք է ազատ զգայ ինքզինքը, ամէն տեսակէտով» :

Կէս ժամուան դադարի ընթացքին, յատկապէս Փարիզի Հ. Յ. Դ. Թանգարանէն բերուած «Հայկական Ազատամարտ» գեղեցիկ նկարը վիճակախաղի դրուելով շահեցաւ Պ. Ե. Վարդանեան : Այս առթիւ նուիրեց հազար փրանք :

Դադարէն անմիջապէս վերջը, սկսաւ խիստ ծիծաղաշարժ թատերախաղը, «Պաշտօնի խնդրան է», մասնակցութեամբ Պ. Թութլեանի, Ա. Տօնապետեանի, Եղիսաբէթ Խաչատուրեանի եւ պատանի Գալուստեանի, որոնք մեծ յաջողութեամբ կատարեցին իրենց դերերը : Ապրիք, Նոր Սերնդականներ եւ Հայ ապրիք :

Այս տարի Նոր Սերունդի ղեկավարն է ընկեր Յ. Հարէլեան որ ջանք չէր խնայած տօնակատարութիւնը լաւագոյն ձեւով կազմակերպելու համար :

Հանդէսը վերջացաւ կէս գիշերին :

ԿԱՐՕ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (81)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Կորիւնը կ'ըսէր · «Մի քիչ էլ լսենք մեր շրջանների ընկերներին · գուցէ նրանք մեզ կ'առաջարկեն մի աւելի լաւ միջոց :

— Ի՞նչ միջոց :

— Այն՝ ինչ որ Քեռի Բարսեղին առաջարկեցին : Այսինքն՝ հեռանալ գիւղից :

— «Այո, այս ժողովուրդը անձնուէր է, զոհաբերող է, նպատակի սիրոյն համար ոչ մի բանի առջեւ կանգ չի առնէր : Բայց երբ մենք նրանից անհնարինը կը պահանջենք, նա էլ մի անգամ կարող է մեզ ասել ·

— «Մտէք մեր դրութեան մէջ : Տեսնո՞ւմ էք, թշնամին կրակը ձեռք առած, այրում է դաշտ ու ձոր, գիւղ եւ աւան : Ձեր ուժը ազդեցութիւն չունի : Եթէ երբեմն նրանք կը սարսափէին ֆետայու անունից, այժմ արհամարհում են : Ամէն կռւի մէջ դուք բղաւում էք · «Տղաք, փամփուշտնիդ խնայեցէք, եթէ ոչ՝ մեր հրացանները անպէտ կը դառնան» : Նրանք ձեզանից լաւ գիտեն եւ հասկանում են թէ՝ ի՞նչ ըսել է փամփուշտ «խնայելը» :

«Լաւ է որ լսենք նաեւ Յեսուին : Նա առջի օր, մեզ լուր ուղարկած էր այլեւս Դաշտի մէջ ոեւէ ցոյց չանել, որքան կարելի է ընդհարումից խուսափել եւ, եթէ հնարաւոր է վտանգուած տղաներին եւ ֆետայիներին կամաց – կամաց հեռացնել արտասահման :

— «Ամէն տեղից այդ ձայնն էր հասնում մեր ականջին, ասաց Իսօն : Մեզ կը մնայ այսուհետեւ անցնիլ Ախլաթի շրջանը եւ հոն որոշել մեր վերջնական անելիքը :

«Գէորգ Զաւուշն ասաց, (կը շարունակէր պատմել Մուրատը) · «Քանի որ Սասունը ընկաւ եւ Վահանը, ու Հրայրը սպաննուած են, մենք՝ մնացածներս, պատասխանատուութիւնից զերծ մնալու համար, մենք մեզ որոշումներ չտանք : Մենք ունինք Զինուորական Մարմին, որի երեք անդամները այժմ հոս են (Անդրանիկ, Գէորգ Զաւուշ եւ Մուրատ) : Այդ երեքին վրայ երկուք եւս աւելացնենք, եւ ինչ որ որոշուի, մինչեւ որ այդ մարմինը իր հ[..]ւանութիւնը չտայ, ոչ մէկս ինքնագլուխ գործ անենք : Այս պարտութիւնից յետոյ, նկատում եմ, որ ամէն մի զինուոր, ուզում է առաջ քշել մի տեսակէտ : Այդ կրնայ պաշխպօզուքութիւն առաջ բերել մեր շարքերի մէջ : Ուստի կանչենք ընկերները, եւ թող ընտրեն երկու անդամներ եւս Զինուորական Մարմնի համար :

« Հին եւ փորձուած զինուորները ժողովի հրաւիրեցինք : Ընտրուեցին Կայծակն ու Սմբատը :

« Մարմինը անմիջապէս յայտարարեց, որ գործունէութեան վերաբերեալ որոշումները, զինուորական կամ քաղաքային, պիտի անցնին այս մարմնի խողովակէն միայն եւ պիտի դառնան պարտադիր : Եւ բոլորը պէտք է ենթարկուին նրա վճիռին :

« Որոշումները գործադրելու պատասխանատուութիւնը յանձնուեցաւ խմբապետներին : Որոշումները պիտի հաղորդուէին Անդրանիկի եւ Գէորգ Զաւուշի կողմէ, որոնցմէ մէկը միւսին պակասը պիտի լրացնէր :

« Այդ օրերին Կուրավացի Քեռին, ուրի խսկական անունը Բարսեղ էր, սպաննուած էր : Մարմինը որոշեց այդ խնդիրը տեղն ու տեղը քննել եւ պատժել յանցաւորներին : Որոշումը տրուեցաւ միաձայնութեամբ :

«Այդ առեն լերան գլուխը գտնուող հայդուկների թիւը 90ի կը հասնէր : Զինուորական Մարմինը նկատեց, որ այդ մեծ թիւով շարժուելը յարմար չէր : Որոշեց նոր զինուորներէն 20 հատը զինաթափ անել եւ ղրկել Ախլաթ՝ Սեպուհին, որ նա էլ այնտեղից Վան ուղարկէ :

«Որոշումը գործադրուեցաւ : Այդ տղաները ղրկուեցան Ախլաթ, Մխիթարի հետ : Բայց այնտեղից Կարճկանի վրայով Վան անցած առեն բոլորն էլ ձերբակալուել էին» :

⁂

Նաւը սահում էր Վանի խաղաղ ծովի վրայից եւ, վիզը երկարած կարապի նման, գնում էր դէպի Առտէր կղզին կողմը :

(Շար.) ՌԵՊՈՒՀ

ւորները պիտի դատուին համաձայն միջազգային օրէնքներու :

× Պուքրէշէն կը հեռագրեն թէ պաշտպանութեան տակ առնուած են զուիցերիական դեսպանատունը եւ գործակատարին բնակարանը :

× Ձերբակալուած դաւադիրները հարցաքննութեան առեն խոստովաներ են թէ իրենց ընկերներէն երկուքը փախած գաղտնի վաւերագիրներ տանելով : Զուիցերիական օրէնքը առաւելագոյն ցկեանս բանտարկութիւն կը նախատեսէ երկրին մէջ գործուած մարդասպանութեան համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՈՐՄՈԶԱՅԻ հարցին առթիւ նոր թիւրիմացութիւն մը ծագած է Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ : Նախարար Տըլըսի վերջին ճառը ծանր տպաւորութիւն գործեց Լոնտոնի մէջ, ուր կ'աշխատին միջին ճամբայ մը գտնել, տագնապը մեղմացնելու համար : Անգլ. մամուլը խստօրէն կը քննադատէ ամերիկեան քաղաքականութիւնը : — Հեռագրի մը համաձայն, կարմիր Չինացիները սկսած են ռմբակոծել Քուէմոյ կղզին :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ երեսփ. ժողովին արտաքին գործերու յանձնախումբը 13ի դէմ 16 ձայնով վաւերացուց Սարի մասին կնքուած համաձայնութիւնը :

104 ԱՆԳԼԻԱՑԻ երեսփոխաններ բանաձեւ մը ստորագրեցին, որ կը պահանջէ անմիջապէս բանակցութիւններ կատարել Խ. Միութեան հետ, օրուան հրատապ խնդիրներու լուծման համար :

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը, Չըրչիլ, յայտարարեց թէ սիրով կ'ուզէ նոր տեսակցութիւն մը ունենալ Այզընհաուըրի հետ, Անգլիոյ կամ Մ. Նահանգներուն մէջ : Ընդդիմադիր երեսփոխան մը առաջարկեց որ Խ. Միութեան վարչապետին հետ ալ տեսակցի : Այս առթիւ թելադրեց շնորհաւորական հեռագիր մը ուղղել մառեշալին : Չըրչիլ պատասխանեց.— «Մենք այդպիսի սովորութիւն չունինք եւ ես չեմ ուզեր չեղել նախընթաց կանոնէն » :

ՎՃՌԱԲԵԿ ԱՏԵԱՆԸ մերժեց մահապարտ Տոմինիչիի խնդրագիրը՝ դատին վերաքննութեան մասին, բաւարար փաստ՝ը չգտնելով :

ՄՈԽԻՐ դարձաւ Եոքոհամայի (Ճափոն) Ֆրանսացի մայրապետներուն վանքը : Հարիւր դիակներ հանուեցան փլատակներուն տակէն : Ողջ ողջ այրած են շատ մը մայրապետներ եւ պատսպարեալներ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր Եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի, Տօն Բուն Բարեկենդանի, պիտի երգուին նաեւ Վարդանանց տօնի յատուկ գլխաւոր շարականները, ընկերացած տօնին վերաբերող մաղթանքին, որունմէ ետք հոգեհանգիստի հանդիսաւոր պաշտօն պիտի կատարուի համօրէն ննջեցեալներու յիշատակին :

Արեւագալի հոգեւմայլ երգեցողութիւնները կը կատարուին ամէն կիրակի, Փետրուար 27ի կիրակիէն սկսելով, ժամը ճիշդ 11ին :

ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

Ֆրանսահայ Իրերօգնութեան Միութեան Ակումբը կը հրաւիրէ մամուլի եւ կազմակերպութիւններուն ներկայացուցիչները ինչպէս նաեւ բոլոր փափաքողները, որ ներկայ ըլլան Միութեանս Ակումբին բացառիկ հաւաքոյթին : Այս երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 21ին, Քաֆէ Քառէի վերնայարկը (մեթրօ Քառէ դիմացը) :

Պիտի խօսի Պ. ՅԱԿՈԲ ՆԱԶԱՐԵԱՆ

Նիւթը.— Հայրենիքը, Սփիւռքը եւ Իրերօգնութեան անհրաժեշտութիւնը :

Նոյն առիթով պիտի վաճառուին Հայաստանէն ստացուած բազմաթիւ գիրքեր, հանդէսներ, թերթեր եւ տխքեր :

Մուտքը ազատ է :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համազգայինի ընկ. Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Կ. Փօլատեանի, Պ. Միհրան Հրաչեանին, Տէր եւ Տիկին Յովհ. Հրաչեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Վարդան Պանտիկեանի, Տէր եւ Տիկին Ա. Հրաչեանի, Տէր եւ Տիկին Շ. Փափազեանի եւ Լորենեանի ՏԻԿԻՆ ԵՐՄՈՆԻԱ ՀՐԱՉԵԱՆի դառնագէտ մահուան առթիւ :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ՏՕՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ հայ արենոյշներու եւ մասնակցութեամբ արիներու, փետրուար 19, շաբաթ երեկոյ, ժամը ճիշդ 9ին Սալ Մադընոյի մէջ, (88 ռիւ տ'Օպաներ) :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

Շաւարշանեայ քաջերուն նուիրուած երգերով, արտասանութիւններով եւ հայկական պարերով :

Պիտի ներկայացուի Վեր. Աւետիս Տաբաքճեանի

ՇՈՒՇԱՆԻԿԸ

(Դուստր Քաջն Վարդան Մամիկոնեանի, ողբ. վեց արար) :

Կը մասնակցին նախկին արիներէն կարող ուժեր՝ Պ. Պ. Ժ. Մակարեան, Գ. Քէրքէրեան եւ Յ. Տօլապեան :

Շուշանիկի դերը պիտի կատարէ Արենոյշ Ալիս Շամիրեան, խօսնակ՝ խմբապետուհի Ալիս Յարութիւնեան, պիտի նուագէ՝ խմբապետուհի Մատլէն Մարկոսեան (դաշնակի վրայ) :

Տոմսերու մասնակցութիւնը 100 Ֆր. :

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ»Ի ԱՌԹԻՒ

ԽՆՋՈՅՔ—ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան :

Կիրակի, 27 Փետրուար, ժամը 15էն 24 : Սալ Ֆրանքօ Պելժի մէջ, 59 ռիւ Վէրնիօ, մէթրօ Թոլպիաք եւ Կլասիէռ, օթօպիւս 62 թիւ, Սթասիօն Վէրնիօ :

Կը նախագահէ Պ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Կը խօսին Պ. Պ. ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ եւ ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ :

Կ'երգեն Ստեփան Պօղոսեան, Աւետիս Քիւփէլեան

Տիկին Արաքսի Մուրատեան, Տիկին Լուսիկ Ամիրեան եւ Օր. Շաքէ Պէնկեան : Կը նուագէ Պ. Մեսումեան :

Կ'արտասանեն Զօհրապ Մուրատեան, եւ Մխիթարեան վարժարանի աշակերտներէն Մուրատ Սարգիսեան եւ Յովսէփ Տօնիկեան :

Քանի մը սիրողներ կը պարեն Մշոյ Քոչարին եւայլն :

Նուագախումբ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ :

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ :

Մուտք 200 ֆրանք :

ՏԷՍԻՆԻ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Տէսինի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ մօտերս տեղի պիտի ունենայ ժողովրդային ընդհ. քուէարկութիւն, Կրօն. Ընկ. վարչութեան ընտրութեան համար : Արձանագրութեան պայմանաժամ որոշուած է մինչեւ 26 Մարտ :

Ըրագիր կանոնագրի տրամադրութեան համաձայն, քուէարկութեան մասնակցելու համար պէտք է լրացնել հետեւեալ պայմանները.— ա) Քուէարկութեան կրնան մասնակցիլ այն այրերը՝ որոնք 21 տարիքը լրացուցած են : բ) Կը պատկանի Հայ Առաքելական ուղղափառ եկեղեցւոյ : գ) Մէկ տարիէ ի վեր Տէսին կը բնակին : դ) Վճարած են հարիւր Ֆր. իբրեւ արձանագրութեան տուրք :

Վստահ ենք թէ գաղութը անխտիր պիտի մասնակցի այս քուէարկութեան՝ ընտրելու համար Կրօն. ընկերակցութեան օրինաւոր վարչութիւնը :

Քուէարկութեան արձանագրող յանձնախումբ՝ Վահան Յակոբեան, Սարգիս Քէօլէեան, Խորէն Գարակէօզեան :

Յ. Գ.— Արձանագրութեան համար դիմել, ամէն շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3էն վեց, եկեղեցին :

Ծանօթ.— Քուէարկութեան օրը եւ ուրիշ մանրամասնութիւններ պիտի հաղորդուին առանձնապէս :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սրահը, 28 ռիւ Սէռփանթ, մէթրօ Սէն Միշէլ կամ Օտէօն : Շաբաթ Փետրուար 19ին, ժամը 20·30էն կէս գիշեր :

Կը նախագահէ՝ Ընկ. Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին, Օր. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ Ս. ՑԱՐԷԹՆԱԳՈՎԵԱՆ, Պ. Պ. Ա. ՔԻՒՔՍԼԵԱՆ եւ ԳԱՐԵԳԻՆ (Թառ) :

Կը ներկայացուի Ա. Ահարոնեանի «Ազատութեան ճանապարհին»էն տեսարան մը (Մայրը) :

Մուտքը ազատ է :

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՓԱՌԱՏՕՆ ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԷՋ

Փարիզի եւ շրջանի բոլոր դպրոցներու աշակերտներու Մշակոյթի փառատօնը տեղի պիտի ունենայ, կիրակի 20 Փետր. ժամը 15ին, Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ :

Նախաձեռնութեամբ՝ Կրթական Մարմնի, ի նպաստ Կրթական ձեռնարկներու :

Հովանաւորութեամբ՝

Հայրապետական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ եւ

Նախագահութեամբ Ֆրանսական Ակադեմ'ական Պ. ԼՈՒԻ ՄԱՌԷՆԻ

ԹԱՏՐՈՆ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կապ. Խաչի Անիէռ – պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի կողմէ : Կիրակի 27 Փետրուար :

Ի նպաստ Օգափոխութեան կայանին նորոգման ֆոնտին :

Անիէռի քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ, Փլաս տը լ'Օթէլ տը Վիլ, Անիէռ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին, Անիէռի եւ Իսիի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբը, Տիկին Լիւսի Ամիբայեան (երգ), Օր. Ալիս Քէշիշեան (արտասանութիւն), եւայլն :

Անիէռի Նոր Սերունդի կողմէ կը ներկայացուի «ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ», քըքջալից զաւեշտ մէկ արար :

Ընտիր նուագախումբ ղեկավարութեամբ Պ. Գրիգոր Վարդիվանեանի :

Հաղորդակց. միջոց.— Կառ Սէն Լազարէն իջնել կար տ'Անիէռ, Փորթ տը Քլիշէէն 140 եւ 139 թիւ օթօպիւս, Փորթ Շամփէրէէն 165, իջնել Ավընիւ Տը Լամարն :

Օր. ԱՂԱՒՆԻ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ (Լիոն)

Պ. ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՕՀԱՆԵԱՆ (Տէսին)

Ամուսնացած

Կնքահայրութեամբ՝ Տէ. եւ Տիկին Ոլոճեանի :

Տէսին, 6 Փետրուար, 1955

ՄԱՐՏ 6ԻՆ

Տեղի կ'ունենայ

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԱՇԷՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նախագահութեամբ ճարտարապետներ

Պ. Պ. ՄԻՒՋԻԻ եւ ՃԷՎԱՀԻՐԻ

FOIRE DE LYON - Pavillon Textileի

Ընդարձակ սրահներուն մէջ

ժամը 16էն կէս գիշեր

Պարահանդէսի ընթացքին, Պ. ՖՈՒՐՆԷՕԼի (Հիւսիէ) հսկողութեան տակ, պիտի կատարուի ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՖՐԷԿԱԹԻՆ՝ որ պիտի ցուցադրուի սրահին մէջ :

Լիոնի Ազգ. Միութիւնը, Եկեղեցաշէն Յանձնախումբը, Տիկնանց եւ Երիտ. Օժանդակ յանձնախումբերը կը հրաւիրեն Լիոնի եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցները այս աննախընթաց եւ շքեղ պարահանդէսին :

Մուտք՝ 200 Ֆրանք

Կը յանձնարարուի կանխաւ ապահովել իր սեղանը (300 ֆրանք), հեռաձայնելով BU. 27 - 22:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի ակումբ – գրադարանի եւ մասնակցութեամբ Ն. Սերունդի Նիկոլ Աղբալեան խումբի՝ այս կիրակի ժամը 3·30ին Կղերականներու սրահը, 4 ռիւ տը Պահութիէ :

Խմբերգ, արտասանութիւն, մեներգ, նուագ եւայլն :

Նոր Սերունդի կողմէ պիտի բեմադրուի «Վեցուկէս պորտի ժառանգորդը» :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՎԱԼԱՆՍ.— Ֆ. Կ. Խաչի նորընտիր վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերուհիները, այս կիրակի ժամը 15ին Ահարոնեան ակումբը :

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը իր անդամները սովորաբար ժողովի կը հրաւիրէ այս կիրակի առաւօտ ժամը տասնին, սովորական հաւաքատեղին : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ռապաթէն (Մարոք) Պ. Յովհ. Գազանճեան տասը հազար ֆրանք կը նուիրէ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան համար :

Ստանալ թերթիս վարչութենէն համապատասխան ստացագիրով :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ (Մարսէյլ).— Պ. Յարութիւն Փանոսեան եւ որդիք՝ Կարպիս եւ Կրօնիկ եւ բոլոր պարագաները հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կնոջ, մօր, ներոջ եւ ազգականին՝

ՖԻԼՕՐ ՓԱՆՈՍԵԱՆԻ

դառնաղէտ մահուան առթիւ որ տեղի ունեցաւ Փետրուար վեցին :

***

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Տէր եւ Տիկին Միքայէլ Պետրոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Թադէոս Պետրոսեան եւ զաւակները, եւ պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն, մասնաւորապէս Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէին, Ֆ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, եւ բոլոր անոնց որոնք ցաւակցութիւն յայտնեցին անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակով, իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգականին

Սուլթան Պետրոսեանի

մահուան առթիւ :

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Անտիլիի ծերանոցին համար կ'ուզուին խոհարարուհի մը եւ լուացարարուհի մը :

Դիմել ամէն օր ժամը 14·30էն 18, Ազգատախնամի գրասենեակը՝ 32 Ռիւ տը Թրէվիզ :

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 20 ՓԵՏՐՈՒԱՐ * DIMANCHE 20 FEVRIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7603 31e ANNEE | խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3014

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՏԻՐՈՒԹԻՒՆ

Ամէնք ալ ճառ կը խօսին եւ դիր կը գրեն մշակոյթի զարգացման եւ զօրացման մասին:

Առեն – առեն փառաւոր հանդէսներ ալ կը սարքուին:

Դժբախտաբար խաբուսիկ է պատկերը:

Չկայ իրական եւ տեւական շարժում: Հազուադէպ են արտակարգ ճիգերը:

Ամէն գաղութի մէջ ալ, կը գոհանան եղածը պահելով:

Եթէ դպրոց մը ունին, կը շարունակեն: Եթէ չունին, որո՞ւ հոգ:

Տպագրական մեքենան կը բանի անընդհատ, մասնաւորապէս Հիւս. Ամերիկայի եւ Միջին Արեւելքի մէջ:

Դէզերով գիրքեր՝ հին եւ նոր հեղինակներէ: Հատորներ որոնք արժանի են քանի մը տպագրութեան:

Բայց ոչ մէկ խանդավառութիւն:

Սակաւաթիւ են ընթերցողները: Ան որ կարդալ եւ օգտուիլ կ՚ուզէ, կը խրտչի գիներու սղութենէն:

Իսկ ունեւորը եթէ գնէ, ոչ իսկ էջերը կը կտրէ: Կը կարծէ թէ ազգասիրական ծառայութիւն մը կատարեց, գիրքը գնելով եւ անկիւն մը նետելով:

Ելեկտրականութեան, սրընթաց շարժումի դար է, կ՚ըսեն. եւ կը կարծեն թէ իրենք ալ յառաջ կ՚երթան, հեւ ի հեւ հետեւելով ամենօրեայ անցուդարձին:

Իրականին մէջ, շատ ետ մնացած են: Կանգ առած է միտքը, եւ թեւերն ու ոտքերը, աչքերն ու ականջներն են որ կը գործեն:

Իւրաքանչիւր տարադիր կրնայ ինքզինքը դատել, բաղդատելով երեսուն տարի առաջ գիտցածը՝ այսօրուան պաշարին հետ:

Տարբերութիւնը շատ մեծ չէ տարեցներուն եւ երիտասարդներուն միջեւ:

Իբրեւ ընդհանուր երեւոյթ, ամէնքն ալ հետաքրքիր են եւ աշխոյժ՝ նոր միջավայրին բարքերը օրինակելու համար: Բայց կը դառնան կրաւորական, նոյն իսկ անխոյժ, երբ կարգը կուգայ տէր կանգնելու սեփական արժէքներու:

Կը լսեն ու կը մոռնան: Կը ծափահարեն եւ կ՚անցնին, այն տպաւորութիւնը ձգելով թէ պարտականութիւնը իրեն չէ, այլ հարեւանին:

Ինչպէս ամէն շարժում, հայկական մշակոյթին զարգացումն ալ ծրագրեալ աշխատանք եւ յարատեւութիւն կը պահանջէ:

Մենք աւելի շատ կը տեսնենք ցիրուցան ճիգեր, անկապ եւ անծրագիր:

Եւ կան գաղութներ ուր ամէն ինչ ձեւականի վերածուած է: Օրինակ՝ մեր գաղութը, ինչպէս եւ արեւմտեան Եւրոպայի միւս շրջանները:

Հետզհետէ զգալի կը դառնայ մտաւոր ուժերու պակասը:

Արդէն իսկ ճրագով կը փնտռուին հայերէնի դասատուները:

Մինչդեռ կարելի էր եռամեայ դասընթացք մը հաստատել, հաւաքական ճիգերով:

Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան պաշտօնաթերթը, «Հասկ», 1954 Նոյ.— Դեկտ.ի խմբագրականին մէջ ցաւով կը մատնանշէ այլապէս վրդովիչ երեւոյթ մը:

Բացատրելով հայագիտութեան անհրաժեշտութիւնը՝ երկրորդական դպրոցներու համար, ամսագիրը դիտել կուտայ.

— «Դժբախտաբար ցարդ մեր թոշակառու սաները, որոնք նկատելի թիւ մը կը ներկայացնեն, նախընտրած են «գործնական» նիւթեր, կերպով մը յումպէտս վատնելով մեր հիմնադրամներու մեծ արժէքները: Օրինակի համար, Նուպարեան Հիմնադրամի բազմաթիւ թոշակառուներէն ոչ ոք նուիրուեցաւ հայագիտութեան»:

Ախտանշան մըն ալ այս:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ՄԵՐԺԵՑ ՎԱՒԵՐԱՑՆԵԼ ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ

ՉՈՐՐՈՐԴ ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՄԸ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Ազգ. Ժողովը ուրբաթ օրուան նիստը շարունակելով մինչեւ առտու, 268ի դէմ 312 ձայնով մերժեց վստահութեան քուէ տալ նոր վարչապետ Փինոյի կազմած դահլիճին:

Հանրապետութեան Նախագահը անմիջապէս գործի ձեռնարկեց, վարչապետութեան նոր թեկնածու մը գտնելու համար: Ամէնէն հաւանական թեկնածուն կը համարուի Նախկին Նախարար մը, Անտուէ Մօրիս, որ 54 տարեկան է եւ անդամ արմատական կուսակցութեան,

Տեղական թերթերը զարմանալի չեն գտներ Պ. Քրիսթիան Փինոյի ձախողանքը: Վիճաբանութիւններէն առաջ, Ազգ. Ժողովին խմբակցութիւնները ճշդած էին իրենց դիրքը, մեծ մասով ժխտական: Վարչապետին յայտարարութիւնը չկրցաւ բարեփոխել կացութիւնը: Յայտարարութեան ընթերցումը տեղի տուաւ բուռն հակաճառութեանց: Նախկին վարչապետ մը, Փոլ Ռէնօ, մասնաւորապէս քննադատեց նոր դահլիճին տնտեսական քաղաքականութիւնը, իսկ ուրիշ ընդդիմադիր մը, Լըժանտր, Պ. Փինոյի տեսակէտները Հիւս. Ափրիկէի հարցին լուծման համար: Ուրիշ յարձակումներն ալ կատարուեցան, որոնց պատասխանեց Պ. Փինօ, գիշերային նիստին մէջ:

Ի՞ՆՉ ԾՐԱԳԻՐ ՈՒՆԷԻՆ

Վարչապետը իր յայտարարութեան մէջ կը պահանջէր լրացնել Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը, ամրապնդելու համար հաւաքական պաշտպանութեան ճակատը: Թունուզի մասին կը խոստանար հետեւիլ 1954 Յուլիս 31ի յայտարարութեան, որ կը տրամադրէ ներքին ինքնավարութիւն տալ այդ երկրին: Մարոքի մասին անհրաժեշտ կը գտնէր վերջ տալ ահաբեկչական գործունէութեան: Ալժերիոյ մէջ ալ անհրաժեշտ է վերահաստատել բարեկարգութիւնը: Կառավարութիւնը հակառակ է զսպողական մեթոտներու: Հնդկաչինի մասին կնքուած համաձայնութիւնները պիտի յարգուին:

Գալով ներքին քաղաքականութեան, բանակը պիտի վերակազմուի, զարկ պիտի տրուի ճարտարարուեստին: Պիտի ջանան տարին 250.000 բնակարան, նոյն իսկ աւելին շինել: Կարելին պիտի փորձեն, թեթեւցնելու համար հողագործութեան տագնապը որ մասնաւորապէս զգալի է միսի, կաթի եւ գինիի արտադրութեանց մէջ: Կարգ մը միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, բարելաւելու համար վարձու աշխատաւորներու եւ պետական պաշտօնեաներու կացութիւնը: Պիտի բարեկարգեն ընկերային Ապահովութեան վարչութիւնը, ինչպէս եւ հարկային դրութիւնը:

Պ. Փինօ կը խնդրէր երեք ամիս երկարաձգել այն մասնաւոր իրաւասութիւնները որ տրուած էին նախորդ դահլիճին, փութացնելու համար կարգ մը խնդիրներու կարգադրութիւնը:

ԽԻՍՏ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Առաջին անգամ խօսք առաւ Պ. Փոլ Ռէնօ, իբրեւ ներկայացուցիչը երեք չափաւոր հոսանքներու եւ բացատրեց թէ վարչապետին ծրագիրը չի կրնար բարձրացնել ժողովուրդին կենցաղի մակարդակը: «Կ՚ընդունիմ թէ բանուորը պէտք է բաժին ունենայ արտադրութեան յաւելման մէջ. բայց սպառողն ալ — եւ բանուորը միեւնոյն ատեն սպառող մըն է — պէտք է իր բաժինն ունենայ: Եւ յետոյ, որքան մանր եւ միջին ձեռնարկներ պիտի անհետանան իբրեւ հետեւանք պետական միջամտութեան»:

Նախկին վարչապետը յետոյ քննադատեց պետական ծախքերու յաւելումը, որ մեծ համեմատութիւններ պիտի ստանայ պաշտօնեաներու թոշակի յաւելումով: Հիւս. Ափրիկէի մասին ալ խօսելով, Պ. Փոլ Ռէնօ դիտել տուաւ թէ միայն կենցաղի մակարդակը պահելու համար, անհրաժեշտ է տարեկան հարիւր միլիառ փրանք ծախսել Թունուզի մէջ, նկատի առնելով ժողովուրդին աճումը: Իսկ Ալժերիոյ մէջ ամէն օր 650 նոր բերան կ՚աւելնայ: Բանախօսը այս առթիւ բացատրեց թէ իրենք այնքան մտահոգ չեն նախարարական տագնապին տեւողութենէն որքան նոր կառավարութեան տեւողութեան համար: «Պէտք չէ որ այս կառավարութիւնը միւսներուն նմանի: Ֆրանսան պէտք է ունենայ կառավարութիւն մը որ օժտուած ըլլայ կառավարելու միջոցներով: Մենք իրաւունք չունինք ձգելու որ երկրին իրաւակարգը ծաղրանքի մատնուի»:

Միւս ընդդիմադիրը, Ժան Լըժանտր սովորական մեծարանքներէն ետք յայտարարեց, խօսքը ուղղելով Պ. Փինոյի.

— Ձեր ծրագիրը կը պարունակէ ընկերվարութեան նմանաբուժական դեղաչափ մը. մեր կարծիքով փոքր չափով թոյն մը երբեմն աւելի վտանգաւոր է քան եթէ մեծ քանակութեամբ տրուի: Այսօր դուք մեզի կ՚առաջարկէք տեսակ մը խաղաղ կենակցութիւն, բայց մեծ քայլ մը չէք առներ դէպի մեզ...

Բանախօսը ամէնէն աւելի ծանրացաւ Հիւս. Ափրիկէի խնդիրներուն վրայ: Եւ հեգնութեամբ դիտել տուաւ թէ վարչապետը իր դահլիճին մէջ առած է Թունուզի ազգայնական շարժումին վարիչը, Պուրկիպան, նախարար նշանակելով Պ. Սավարին: «Այդ պարոնը Պուրկիպայի անձնական բարեկա՞մն է թէ ոչ: Ան կարգ մը պարագաներու մէջ կիսապաշտօնական գործակալ եղած չէ՞ նախորդ կառավարութեան եւ Պ. Պուրկիպայի միջեւ: Մենք դատապարտեցինք նախորդ կառավարութեան քաղաքականութիւնը Հիւս. Ափրիկէի մէջ: Եթէ դուք կ՚ուզէք շարունակել զայն, մենք պիտի կրկնենք մեր դատապարտութիւնը: Մէկ մաղթանք ունիմ. — Անոնք որ վստահութեան քուէ պիտի տան կառավարութեան, այն տպաւորութիւնը չձգեն թէ Ֆրանսական Ափրիկէի դերեզմանը կը կնքեն»:

Գիշերային նիստին մէջ խօսք առաւ Համայնավար կուսակցութեան ներկայացուցիչը, Ֆաժոն, դատապարտելով Մենտէս Ֆրանսի քաղաքականութիւնը եւ մեղադրելով որ նոր վարչապետն ալ անոր կը հետեւի: Ուրիշ կարգ մը դասերէ ետք, Պ. Փինօ պատասխանեց քննադատութեանց, պաշտպանելով իր ծրագիրը. բայց խմբակցութիւնները արդէն ճշդած էին իրենց դիրքը եւ 268ի դէմ 312 ձայնով մերժուեցաւ վստահութեան քուէն:

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

*

ՅԱՂԱԳՍ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԵԱՆ

Երէկ առաջարկեր էի հատընտիր հաւաքածոյ մը կազմել մանուկներու եւ պատանիներու համար գրուած ոտանաւորներէ:

Կը կարծեմ թէ Միջին Արեւելքի հրատարակիչներուն համար դժուար չէ գլուխ հանել այս ձեռնարկը, գեղեցիկ տպագրութեամբ եւ պատկերազարդ:

Նոյն թելադրութիւնը՝ արտասանութեանց առթիւ:

Հայկական բոլոր հանդէսներուն մէջ իբար կը հրմշտկեն արտասանութիւնները, արժակ թէ ոտանաւոր:

Անոնց մէջ կան կտորներ որոնք ամէն տեղ կ՚արտասանուին 40–50 տարիէ ի վեր:

Յաճախ չափազանց երկար կը տեւեն արտասանութիւնները, առանց մեծ տպաւորութիւն մը գործելու:

Պատճառը այն է որ ընդհանրապէս պատահաբար կ՚ընտրուին արտասանելի կտորները: Եւ արտասանողը կը կարծէ թէ պարտաւոր է գոց ընել առաջին տողէն մինչեւ վերջինը:

Մինչդեռ հատընտիր հատուած մը պիտի բաւէր, եթէ յաջող ընտրութիւն մը կատարած ըլլային:

Արտասանողները այնքան յանցանք չունին, որքան հանդէսներու կազմակերպիչները:

Մեծապէս պիտի դիւրանար երկուքին ալ աշխատանքը, եթէ ձեռքի տակ ունենային հատընտիր հաւաքածոյ մը:

Այդ առթիւ, նորութիւններ ալ պիտի լսէինք, արձակ թէ ոտանաւոր:

Ցաւա՜լ յաճախ բանաստեղծութիւններ կ՚արտատպէ Երեւանի թերթերէն:

Շատեր անոնց մէջ գտած են արտասանութեան յարմար կտորներ:

Արտասահմանի ամենօրեայ մամուլին և գրական հանդէսներու մէջ ալ չեն պակսիր պիտանի նիւթեր, արձակ թէ ոտանաւոր:

Ուշադիր աչք մը կրնար հաւաքածոյ մը կազմել առանց մեծ դժուարութեան:

Քաջավարժ արտասանողները իրենք ալ կրնան օգնել այս աշխատանքին:

Ամէն պարագայի մէջ, գնահատելի գործ մը կատարած պիտի ըլլային մեր հրատարակիչները, կազմելով երկու հաւաքածոներ, — մէկը՝ մանուկներու եւ պատանիներու յատուկ ոտանաւորներ, միւսը՝ արտասանութեան կտորներ:

ՎԱՀԷ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ Կ՚ԱՌԱՋԱՐԿԷ ՈՉՆՉԱՑՆԵԼ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԶԷՆՔԵՐԸ

ԵՒ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ ՄԸ ԳՈՒՄԱՐԵԼ

Խ. Միութիւնը հինգ էջերէ բաղկացեալ յայտարարութիւն մը հրատարակեց, որով կ՚առաջարկէ արգիլել հիւլէական զէնքերը, ոչնչացնել պատրաստ մթերքը եւ համաշխարհային խորհրդաժողով մը հրաւիրել Ազգաժողովին միջոցաւ, քննելու համար ընդհանուր զինաթափութեան խնդիրը: Յայտարարութիւնը առանձին հաղորդուեցաւ Մոսկուայի օտար թղթակիցներուն, երբ անոնք նոր առաջարկներ կը սպասէին գերմանական հարցին կամ Ֆորմոզայի մասին:

Ինչպէս կը յիշուի, Խ. Միութիւնը վերջին անգամ ընդունած էր Արեւմուտքի առաջարկը, որ միաձայնութեամբ քուէարկուեցաւ Ազգաժողովին մէջ:

Այդ առաջարկին համաձայն գաղտնի բանակցութիւններ պիտի կատարուին հինգ հոգինոց յանձնախումբի մը կողմէ որ պիտի գումարուի Փետր. 25ին:

Խ. Միութիւնը իր նոր յայտարարութեամբ կ՚առաջարկէ նաեւ որ Ազգաժողովին անդամակից բոլոր երկիրները յանձն առնեն իրենց զինուորներուն թիւը եւ սպառազինութիւնները պահել 1955 յունուար մէկի մակարդակին վրայ: Յետոյ կ՚առաջարկէ ստեղծել վերստուգիչ միջազգային մարմին մը, հսկելու համար այս առաջարկներուն գործադրութեան վրայ: Յայտարարութիւնը կը վերջանայ հետեւեալ խօսքերով.— «Միջազգային հանրային կարծիքի մեծ մասը կը պահանջէ որ հիւլէական եւ ջրածին ռումբերու պատրաստ մթերքը ոչնչացնեն: Այս պահանջին գործադրութիւնը կարեւոր քայլ մը պիտի կազմէ դէպի գլխաւոր նպատակը, այսինքն բոլորովին արգիլել հիւլէական զէնքերը եւ զանոնք ոչնչացնել բոլոր ազգերու զինարաններուն մէջ»: Յետոյ կը բանաձեւէ իր առաջարկները զորս յիշեցինք արդէն: Իբրեւ եզրակացութիւն, խորհրդային կառավարութիւնը կը կարծէ թէ բոլոր ազգերուն համար կենսական

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

"ԽԱՆՁՈՒԱԾ ՕՐԵՐ"

«Խանձուած Օրեր» վերնագրին տակ, գրագիտուհի Պերճուհի տուաւ ամբողջ շարք մը իր յուշերէն եւ ապրումներէն, առնուած այն շրջանէն, որ եղաւ Օսմանեան Սահմանադրութեան սկիզբէն, մինչեւ առաջին ընդհանուր պատերազմին ահաւոր օրերը:

Պերճուհիին «Խանձուած Օրեր»ը քիչ մը բոլորին ալ խանձուած օրերն են, զանց առնելով, անշուշտ, անոնց իբր նախաբան ծառայող այն կախարդիչ շրջանը, որ ըսկսելով 1908ի ամառէն, տեւեց մինչեւ 1914ի ամառը:

Պերճուհիին այս գրուածքը կարդացի խնայողութեամբ, կամաց կամաց, որպէսզի շուտով չհատնի: Կնոջական զգածուած եւ խոր ապրումներ են հոն, եւ ինչքան եղերերգական:

Առաջին մասը մասնաւորապէս լաւ տրուած է: Սահմանադրութեան հռչակումին հետ, այն հեշտագին ազատութիւնը, որ եկաւ ու համակեց ամբողջ Թրքահայութիւնը:

Ճնշուած Թրքահայութիւնը, յանկարծ, ազատութեան եւ խանդավառութեան հըրաշալի օրեր տեսաւ:

Յանկարծ, չես գիտեր ո՞ր տեղերէն, մեզի անծանօթ, բայց այնքան հարազատ Հայ մարդեր լեցուեցան Պոլիս, այն տեսակ մարդեր, որ քիչ մը ամէն ռոմանթիք աղջիկ, եւ գաղափարական տղայ, երազած էր.— Ըմբոստ մազերով, ալեծուփ փողկապներով, չխտակ նայող աչքերով, թաւ ձայնով, եւ հրաշալի նոր բաներ բաղ...

Եւ անոնք սկսան, եկեղեցիներու եւ դպրոցներու բեմերէն խօսիլ, եւ ըսել բաներ, որոնց մէկ մասը չէր հասկցուեր, միւս մասն ալ զարմացումով կը խորհրդածուէր, խուժող խուռներամ բազմութիւններէն:

Եւ այն ատենուան շատ մը աղջիկներ, գաղտնի կամ բացայայտ, սիրահարուեցան այս մարդոց: Երազեցին՝ աղքատ, բայց հարուստ կեանք մը անոնց հետ:

Պոլսոյ կախարդական մթնոլորտը, օդը, հովը, երկինքը, բանաստեղծները, հայրենաշունչ երգերը, օգնեցին, որպէսզի այս աղջիկները ընտրեն այս մարդերը:

Եկեղեցիներու ճառախօսութիւններէն վերջ, շատ սիրտեր ծանր ու լեցուն դուրս ելան հոնկէ: Յետոյ, լսարաններու ծուխոտ եւ թէյի ջերմութեան ժամերը կը յաջորդէին անոնց.— Մթնոլորտ մը, բոլորովին նոր Թրքահայութեան համար.— ուր, քով քովի այդ նոր մարդոց հետ, աղջիկները կ'երազէին՝ սէր ու հայրենիք:

Եղաւ որ անոնցմէ ոմանք մտերմացան ու յաջերը մարմին առին: Եւ վերջ ի վերջոյ, կնքուեցան ամուսնութիւններ, ինչպէս «Խանձուած Օրեր»ի հեղինակուհիին, Պերճուհիին, հրաշալի սիրային վէպը: Բայց յետոյ, անոր սամոկեցուցիչ դժբախտութիւնը:

Եղան նաեւ, աւելի համեստ հանդիպումներ, ինչպէս նոյն վէպին մէջ, Մելինէին եւ Դաշնակցական ուսուցիչ, իր նըշանածին պարագան, որոնք կրցան վերջ մը գտնել, ու տեւել:

Բայց «Խանձուած Օրեր»ին մէջ, ամէնէն աւելի լաւ տրուած եւ բաղձ[illegible]ներէն մէկն է՝ Զարօն:

Զարօին հերոսութիւնը, եւ Պերճուհիին դժբախտութիւնը, կը կազմեն Հայ կնոջ ճակատագրին՝ երկու ցցուն կէտերը:

Պերճուհին, որ մեռաւ Փարիզի մէջ, «Խանձուած Օրեր»ը գրելէն քիչ վերջ, վիպային բազմաթիւ եւ բանաստեղծական փորձեր ալ ըրած էր, որոնք չանցան, սակայն, ընդունելի գրականութեան մը եզրերը:

Բայց «Խանձուած Օրեր»ը կը մնայ իր լաւագոյն գրածը, նոյն իսկ կը մտնէ լաւ գրուածքներու դժուարին շարքին մէջ:

Ինչ որ կ'ապացուցանէ՝ թէ արուեստագէտ մը, կրնայ, ամէնէն աւելի լաւ արտայայտել, այն ինչ որ ինք ամէնէն խորապէս զգացած է, եւ տառապած անկէ...

ՄԱՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ՔՈՒՆ ԲԵՐՈՂ ԲԱՐՁԻՆ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

Նոյն գիւղէն եւ նոյն թաղէն երկու ընտանիքներ որոշեցին իրենց երիտասարդ զաւակները ղրկել արտասահման, դրամ շահելու եւ նիւթապէս օգտակար ըլլալու նպատակով:

Մեր գիւղերու մէջ սովորութիւն կար, որ երբ մէկը օտարութեան երթար, անոր կինը, մայրը կամ քոյրը, օրեր առաջ տոպրակ մը կը կարէր, անոր մէջ կը լեցնէր հայրենի հող եւ կը կախէր մեկնողի վիզէն, որպէսզի պանդխտութեան մէջ հայրենի երկրին ու տան կարօտախտէն չբռնուի, հողեպէս չտառապի, առողջ եւ տոկուն մնայ:

Պանդխտութեան երթալիք երիտասարդներն էին Կիրակն ու Գողորը: Գողորենց տունը, իր մեկնումէն օր մը առաջ լուսազարդուեր էր, մէկ ճրագի տեղ՝ հոթը ճրագներ վառեր էին, հաւաքուեր էին ազգականներն ու դրացիները, խնջոյքի նստեր էին, երգ ու բարեմաղթութիւն, յորդոր ու խրատ, զուարթ, հանդէս մը: Գողորի մայրը, այս թոհուբոհին մէջ՝ մոռցաւ հայրենի հողին վրայ մտածել, իր սիրելի զաւակը զրահաւորել, հայրենի հողին ուժովը, այսինքն՝ անոր դրպանին մէջ լեցնել ափ մը հող, եւ կամ՝ գօտիին տակ զետեղել հողով լեցուն «չիլիկն» մը:

Կիրակի հայրն ու մայրը իրենց տղուն մեկնումին առթիւ չկրցան սեղան լարել, որովհետեւ աղքատ էին: Խարխլած տուն մը ունէին եւ հին թոնիր մը, տղուն մեկնումէն ետք, հայրն ու մայրը պիտի ապրէին, անմխիթար, աչքերը դէպի հեռաւոր ճամբաներ, թէ ե՞րբ պիտի վերադառնար իրենց հարազատը: Պանդուխտ ունեցողի աչքը կը դամուի այդ ճամբաներուն վրայ, անոր սիրտը կը հալի կըրակի վրայ բռնուած մոմին պէս:

Դիւրին բան չէր բաժնուիլ մէկ հատիկ զաւակէն: Հայրն ու մայրը նստեր են թոնիրին մօտ եւ սինի մը կուշտը, ուրկէ ճրագին աղօտ լոյսը կը ցրցքուէր, կը պտղտէր լուսաւորելու համար տունը, մէջտեղնին առեր էին Կիրակը, անոր մարմինը կ'ամրացնէին հայրենասիրութեամբ, իսկ հոգին՝ հաւատքով:

Հայրը ըսաւ.

— Կիրակ, իմ անուշ զաւակս, իմ աչքիս լոյս, տանս թոնիրն ու կրակը, վաղը կը բաժնուիս մեզմէ, հայրենի տունէն եւ անոր սուրբ սեմէն, յիշէ մեզ, յիշէ հայրենի տունդ, մեր գիւղի հողն ու քարը:

Մայրը ըսաւ.

— Որդիս, Կիրակ, իմ յոյսերուս, իմ երազներուս աղբիւրն ու ակ, չմոռնաս հայրդ ու մայրդ, մեր տունը թշուառ, մեր սեմն խոնարհ, մեր թոնիրը արդար: Ուր որ ըլլաս, ուր որ երթաս՝ տղաս, քու ազգութիւնդ, մեր վարքն ու բարք, մեր ժամն ու վանք, մեր մայրական մեղրոտ լեզուն չմոռնաս: Գիտցիր որ ծնունդով Հայ ես, ազգով Հայ, կրօնքով Հայ ես:

Հայրը ըսաւ.

— Պանդխտութեան պիտի երթաս, օտարութեան մաշեցնող կեանքին մէջ պիտի իյնաս: Ցոյդ չկտրես, չարանջաս, չբարկանաս, սիրտդ չնեղես: Քաջ կեցիր, թէ օր մը կուշտ, տասը օր ալ անօթի մընաս, յոյսդ մի կտրեր, դէմ դիր կեանքի ցուրտին, անգութ խայթին, որ՝ յաղթանակին արժանանաս, տունդ վերադառնաս ու փեսայանաս:

Մայրը ըսաւ.

— Թէ անկողին, թէ վերմակ իսկ չունենաս, հող մի ըներ, հողի տղաս, բաւ է որ բարձ մը գլխուդ համար ունենաս...: Պառկէ գետին, քարի վրայ, մի վախնար, ահա քեզ բարձ, պարզ, բայց՝ արդար, այս բարձը այսօր, քեզի համար կարեցի, թէ կարեցի, թէ օրհնեցի: Մասունքի պէս պահէ այս բարձը:

×

Կիրակի մայրը աւանդապահ, մոլեռանդ հաւատացեալ մըն էր: Ան՝ իր պանդուխտ երթալիք տղուն համար բուրդէ բարձ մը կարեց, անոր մէջ զետեղեց ափ մը հայրենի հող, որ՝ երբ, օտարութեան մէջ տղան հայրենիքի կարօտէն բռնուի, կամ հիւանդանայ, գլուխը այդ բարձին վրայ դնէ, եւ հայրենի հողէն՝ ուժ ու կազդոյր առնէ:

Յաջորդ օրը, գիւղացին հաւաքուեցաւ, Գողորն ու Կիրակը ճամբու դրաւ: Համբոյր ու լաց: Լաց ու համբոյր: Յորդոր ու խրատ: Մաղթանք եւ օրհնութիւն ճամբայ ելան երկու երիտասարդները՝ դէպի անորոշութիւն, դէպի օտար երկիր եւ անյայտ ճակատագիր: Կիրակի կռնակը կապուած էր մօրը կարած բարձը:

Քալեցին ու քալեցին: Կտրեցին սարեր ու ձորեր, դաշտեր ու գետեր, գիւղեր ու քաղաքներ: Հասան Տրապիզոն, անկէ շոգենաւ նստելով Պոլիս ելան, գտան Հայաստանցի պանդուխտներ եւ անոնց միջոցով գտան թէ գործ, թէ պառկելու սենեակ: Կիրակ՝ շուկայի պահակ եղաւ, իսկ Գողորը՝ բեռնակիր: Անցան ամիսներ: Իրարու հետ ապրեցան եղբօր պէս, միեւնոյն սենեակին մէջ եւ միեւնոյն բախտով:

Տարին լրացաւ: Գողորը առողջ էր ու զուարթ, բնաւ հոգ չունէր: Կարծես թէ պանդխտութեան ելած չէր, հեռուն՝ տուն ու տեղ, հայր ու մայր չունէր, մէկը կ'ըսէր, տասը կը խնդար: Բայց երկրորդ տարին՝ իր մէջ բան մը ճարճատեցաւ, բան մը վար ինկաւ չառաչալից: Դարձ ու մտացիր, անտրամադիր ու ցաւոտ, օրէ օր հալեցաւ: Երեսը մոխրի գոյն առաւ, ախորժակէ կտրեցաւ:

Օր մըն ալ հիւանդ պառկեցաւ, աչքերու մէջ արցունք կար, իսկ սրտին մէջ՝ հայրենի տան ու հողին կարօտը: Կիրակը իբրեւ ընկեր ու համագիւղացի խնամեց, հոգ տարաւ, կատարեց իր ճշմարիտ Հայու պարտականութիւնը: Գողորը օրէ օր կը տկարանար, ոչ կ'ուտէր, ոչ ալ կը քնանար, այլ՝ կը տքար, կը հառաչէր, տղու պէս կուլար:

Պանդուխտ Հայերը, որոնք այցելութեան կուգային Գողորին կ'ըսէին.

— Ոչինչ, պանդուխտի ցաւ ա, տէրը մեռնի էդա ցաւին...:

Գողորն ու Կիրակը այս խօսքերէն բան մը չէին հասկնար: Դեռ նոր պանդխտութեան ելած էին, փորձառութիւն չունէին, անծանօթ էին հայրենաբաղձութեան ցաւին: Ուրկէ՞ գիտնային թէ պանդուխտը իրեն յատուկ ցաւ ունէր օտարութեան մէջ, որ ներսէն կը կրծէր մարդը՝ այնպէս, ինչպէս մուկը սնտուկը:

Իրաւ ալ Հայ պանդուխտը իր սեփական ցաւն ունէր, Գողորն ու Կիրակը ներկայ եղան Հայ պանդուխտներու կազմակերպած խնջոյքներուն, տեսան անոնց տանջուած դէմքերը, արցունքոտ ու մշուշոտ աչքերը, լսեցին անոնց թախծալից երգերը: Այն ատեն միայն հասկցան որ՝ ամէն պանդուխտի մէջ դագաղ մը կար, իսկ Մշեցի Հայրոյի մէջ՝ ոչ թէ դագաղ մը կար, այլ՝ ողջ գերեզմանատուն մը: Ամէն անգամ որ Հայրօն կ'երգէր՝ իր ձայնն ու բառերը մեռել կը հոտէին...:

Օր մը Հայրօն երգեց.

Աստուած՝ քեզնէ խնդրեմ մուրվաթ ու
քէրամ,
Ղարիպի սիրտն է խոց, ճիկէրն է վէրամ,
Կերած հացն է լեղի, ու ջուրն է խարամ,—
Կռո՛ւնկ, մեր աշխարհէն խաբրիկ մը
չունի՞ս...

Աստուած վկայ, աշխարհիս մէջ չկայ ուրիշ ազգէ պանդուխտ մը, որ այսպիսի տխուր երգ մը ունենայ եւ կարենայ զայն երգել: Այս երգը ստեղծեց հայ բանաստեղծը եւ միմիայն հայ պանդուխտին համար: Դարերու գերութիւնը մեր մէջ զետեղեց ցաւի ու տխրութեան ովկիանոս մը: Ասոր համար է որ մենք կրնանք երգել ամէնէն հզօր ողբը:

Կիրակին ալ հետզհետէ կը դպչէր պանդխտութեան ցաւը: Մանաւանդ գիշերը, երբ չուկան կ'ամայանար, ինքը մինակ կը մնար, ու կ'իյնար երեւակայութեան մէջ, կ'երթար գիւղը, կը տեսնէր հայրն ու մայրը, տունն ու սեմը, բարեբախտաբար երբ առտուն իր սենեակը կը վերադառնար, գլուխը իր մօրը կարած բարձին վըրայ կը դնէր, կը քնանար, խաղաղութիւն մը կը հոսէր իր գանկին մէջ, կը հանդստացնէր զինքը...:

Ինչ անուշ խաղաղութիւն:

Ան՝ կուգար բարձի մէջ դրուած հայրենի ՀՈՂԷՆ...:

×

Գիշեր մը, Գողորը ապրեցաւ ծայրայեղ տագնապ մը: Կիրակը չկար, գացեր էր գործի:

Գրգռուած էր իր երեւակայութիւն: Մտածումի հրաբուխ մը կար իր գանկին մէջ: Սիրտը կը թփրտար: Գլուխը քանի մը անգամ ցնցեց, ցրուելու համար երեւակայութեան հեղեղին հոսումը, նստեցաւ, ոտքի ելաւ, բայց անօգուտ, իր մէջ ամբողջ հրդեհ մը կար: Ի՞նչ ընել, արդեօք բարձը ցա՞ծ էր, ատկէ՞ կուգար իր տագնապը: Կիրակի բարձը առնէ՞ր, իր գլխու տակը դնէ՞ր...:

Կիրակը չկար: Գացեր էր գործի: Գողորը առաւ Կիրակի բարձը, դրաւ իր բարձին վրայ, ու գլուխը հանդչեցուց, ինչ հրաշք, այն գիշերը անխռով քնացաւ:

Առտուն, երբ Կիրակը գործէն վերադարձաւ, Գողորը համեմատաբար լաւ դըտաւ, երեսին վրայ ուրախութեան նշոյլ մը կար:

— Գողոր, ի՞նչպէս ես, լա՞ւ ես, հարցուց:

— Կիրակ, փառք Աստուծոյ, այսօր լաւ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՄԵԾ ՀՕՐՍ ԱՂՕԹՔԸ

— Որոշ չէ տակաւին մեծ հայր, դըժուար է ըսել:

Հիմա ես ալ կը դողայի յուզումէս: Գիտէի, ինչպէս ամէն ոք թէ արագիլները նուիրական էին Թուրքերուն համար, որոնք մեր վրայ կ'իշխէին. իսկ հերոսական արծիւները մեր ժողովրդական երգերուն եւ հէքեաթներուն մէջ՝ եղբայրներն էին մեր «հայդուկ»ներուն եւ «կոմիթաճի»ներուն, որոնք կը կռուէին անհաւասար Թուրքերուն բռնութեան դէմ:

Ուշադրութեամբ կը դիտէի թէ ինչպէս արագիլները ահեղագոռ ալիքներու պէս՝ սուր ճչացող սեւ մարմիններուն վրայ կը թաւալէին, լեռնէն փրցուած ժայռերու նման, եւ զանոնք կը թաղէին իրենց փըլուզումին տակ: Արագիլներուն արիւնոտ եւ անկենդան մարմինները, տասնեակներով, գետին կը թափէին փոթորկահար օդէն, բայց աւելի մեծ թիւով արծիւներ, արագիլներուն զօրեղ մագիլներէն ճանկռտուած, հսկայ թեւերէն մորթուած եւ անոնց դաշոյնի նմանող կտուցներէն զարնուած՝ կը սեւցնէին մարգագետիններ իրենց արիւնաթաթաւ դիակներով:

— Արծիւները յաղթակա՞ն են, հարցուց մեծ հայրս նորէն անձկութեամբ:

— Սպասէ, մեծ հայր, սպասէ քիչ մը:

Բայց կացութիւնը յուսահատական էր: Արծիւները արագիլներու գրոհէն խորտակուած՝ սկսան խումբ-խումբ անջատուիլ խառնիճաղանճէն եւ ճակատամարտէն խոյս տալ, կարծես քշուած ըլլային յանկարծական փոթորիկէ մը: Շատերը սակայն կը յամառէին տակաւին, կը բարձրանային կրկին եւ կրկին, հովիտէն վեր եւ մոլեգնութեամբ կը յարձակէին մահացու հարուածներով արագիլներուն վրայ, բայց իրենք ալ իրենց կարգին յարձակում կը կրէին եւ գետին կը տապալէին:

Ողջ մնացած արծիւները հետզհետէ հեռացան կռուի վայրէն եւ աղմուկը դադրեցաւ: Դեռ քանի մը վայրկեան յաղթական արագիլները հանդարտօրէն սաւառնեցան հովիտին վրայ: Յետոյ, մարգագետիններուն վրայ պարտեալ արծիւներուն խառնուած իրենց ընկերները լքելով, սկսան թռիլ գիւղին վրայէն դէպի լեռներու անցքերը:

Երբեմն ուժասպառ արագիլ մը, թերեւս վիրաւոր եւ այլեւս ցաւին դիմանալու անկարող, մահամերձ կ'իյնար տանիքի մը վրայ: Գիւղին վրայէն անցնելու ատեն, անոնք եռանկիւնաձեւ սանդուղ մը կազմեցին եւ ուղղուեցան դէպի բարձունքները, որոնցմէ անդին դաշտավայրերը կը տարածուէին Եղէականի լուսաւոր ափունքներուն վրայ:

Նորէն կը փայլէր արեւը հողին վիրաւոր կուրծքին վրայ եւ հովիտը նորէն ըսկսաւ շնչել: Կենդանիներ, որոնք սարսափահար՝ անտառները փախած էին, կը վերադառնային անհամարձակ արօտներուն, կասկածոտ՝ դիտելով ինկած թռչունները եւ խորշելով արիւնոտած խոտէն:

— Ա՛լ վերջացաւ, մեծ հայր:

Լուռ էր պապս: Իրեն նայեցայ: Իր անլոյս աչքերը անքթիթ՝ կը սեւեռէին տակաւին դէպի մարգագետինները ուր տեղի ունեցած էր ճակատամարտը:

— Արծիւները յաղթեցին, մեծ հայր, ըսի ակամայ:

— Փառք քեզ, ով Տէր, բացագանչեց եւ ինծի դառնալով աւելցուց.

— Հիմա կրնամ գոհ սրտով մեռնիլ: Ասիկա բարեգուշակ նշան մըն է որ օտարին լուծը պիտի վերնայ մեր երկրէն:

Օգնեցի իրեն որ ոտքի ելլէ ու դանդաղօրէն առաջնորդեցի զինքը արահետն ի վար դէպի գիւղը:

ՍԹՈՅԱՆ ԽՐԻՍԹՈՎ

Թարգմ. Պ. ՆԻԿՈԼԵԱՆ

(5 եւ վերջ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԴԵՂՁԵՆԻՆ

●

Արաքս գետից մինչ Երեւան,
Արարատի հայեացքի տակ ,
Փռուած է դաշտն Արարատեան ,
Վրան՝ երկինքը կապուտակ :
Հարուստ է , շէն , առատ ու լի
Կանաչ հովիտն Արարատի ,
Նրա հողին կեանք է տալիս
Ջրանցքների արծաթ գօտին :
Արեւից՝ հուր , ջրանցքից՝ ջուր ,
Մարդուց՝ խնամք ու աշխատանք ,
Կեանք է առնում ու կանաչում
Եւ ամէնքին իր մօտ կանչում
Արարատի հովիտը պերճ ,
Այգեստաններ՝ անվե՛րջ… անվե՛րջ ,
Ոսկէ վազերը խաղողի
Ոնց են շողում տես քաղողին ,—
Էլ դեղձ ու քալ , հիւթեղ կեռաս ,
Ուտես , նորի՛ց կը ցանկանաս ,
Տանձ ու խնձոր ու ծիրանի ,
Ընկոյզ ու թութ , արծաթ փշատ ,
Այնքան առատ եւ այնքան շատ ,
Որ ձայնում են , կանչում կարծես
— Ով ուզում է , թող հի՛ւր գայ մեզ··
Ու մի օր էլ խսկապէս որ ,
Գարնանային պայծառ մի օր ,
Հիւր եկան գիւղը Մրգաշատ
Ճապոնացի տաս դելեկատ :
Ու նրանց հետ փոքրիկ սիրուն
Մի թուխ աղջիկ՝ Կիու – Սիուն :
Մրգաշատցիք տուն գեղովի
Մեր հիւրերին պատիւ տուին :
Եղան հիւրերը դպրոցում ,
Տեսան ակումբը մեր գիւղի ,
Մանկամսուր , մանկապարտէզ ,
Գրադարան , ընթերցարան ,
Որը անես , որը թողես —
Ինչ որ սիրտը ուզեց նրանց :
Իսկ դաշտերո՛ւմ —
Պայծառ գարուն …
Եւ գարունը արեւաշատ
Կարծես ելեր էր ափերից ,
Ծաղկել էին այգի ու դաշտ
Արեգակի ջերմ համբոյրից :
Եւ հիւրերը դաշտերն ելան …
Կատարները Մասիս լեռան
Շողում էին կապոյտի մէջ ,
Իսկ դաշտերը՝ անծի՛ր , անվե՛րջ…
Ծաղկել էին այգի , պարտէզ ,
Իսկ նրանց մէջ շողում էր մեզ
Ժպտում էր մեզ , աչքով անում
Նուրբ ,— վարդագոյն դեղձենին :
Ժպտում էր եւ Կիու – Սիուն :
Երկար նայեց նա դեղձենուն ,
Յետոյ նա մեզ գլխով արեց ,
Նշան էր , որ շատ հաւանեց :
— Հաւանո՛ւմ է Կիու – Սիուն ,
Սրա անունն է դեղձենի …
— Այո՛… Ես այն ծառն եմ սիրում ,
Որ վարդագոյն ծաղիկ ունի :
Ասաց , նորից ժպտաց Սիուն ,
Գնաց կանգնեց դեղձենու դէմ :
— Այսպիսի ծառ մեր Տոկիոյում
Ջեմ հանդիպել ես ոչ մի տեղ :
Ու մօտ վազեց Կիու – Սուին
Փոքրիկ Մարօն , մեր բնագէտ :
— Կտա՛նք մենք ձեզ ծառն այս սիրուն ,
Որ հայրենիք տանէք ձեզ հետ :
— Ծառը դեղձե՛նու… Հայաստանից
Ինչպէ՞ս նա պիտ Տոկիո տանի…
Մենք լսում ենք ու զարմանում ,
Եւ հիւրերն են իրար նայում ·
Եւ ժպտում է Կիու – Սիուն :
Ու մեր Մարօն , մեր բնագէտ
Մեր հիւրերին տարաւ իր հետ
Միչուրինեան իրենց այգին ,
Իսկ սա , տեսէք , այգու կողքին
Սենեակն է մեծ՝ սարքին կարգին —
Մեր պատանի բնագէտի :
Հիւրերին նա հրաւիրեց
Բնագէտի սենեակը մեծ
Ու դարձաւ նա Կիու – Սուին
— Թող վարդագոյն մեր դեղձենին
Ձեր Տոկիոյում ծաղկի , աճի ,
Ճապո՛նիայում էլ կանաչի ,
Հասակ առնի ու բարձրանայ
Եւ յիշատակ մեզնից մնայ …
Ու մեր Մարօն հնարագէտ ,
Իր բնագէտ ընկերոջ հետ
Կորիզները մեր դեղձենու
Դրին թղթէ ծրարներում
Տուին փոքրիկ Կիու – Սուին ,
Որ Ճապոնիա իր հետ տանի
Որպէս նուէր Հայաստանից :

***

Անց է կացել քանի տարի …
Եւ ասում են ,
Որ դեղձենին Հայաստանի
Տոկիո հեռու այն քաղաքում ,
Դպրոցական փոքրիկ բակում
Կանաչել է , ծաղիկ բացել ,
Հասակ առել ու բարձրացել :
Ճապոնական ծովի ափին ,
Ուր այնպէս վառ , շող է արփին ,
Միշտ այգաբացն է ողջունում :
Իսկ Կիու – Սուն … մեր Կիու – Սուն
Մարո՛յին է մտաբերում ,
Որ ապրում է ու սովորում
Այն հեռաւոր Հայաստանում :

ԳՈՒՐԳԷՆ ԲՈՐԵԱՆ

իմ , ամբողջ գիշերը հանգիստ քնացայ :

— Քնացա՞ր :

— Շատ լաւ :

— Այդ ինչպէ՞ս եղաւ , ի՞նչ ըրիր որ… դե՞ղ մը զտար :

— Ի՞նչ դեղ , Կիրակ , ողջ մնայ մայր՛ — կիդ կարած բարձը :

— Իմ բա՞րձը , մամայիս շինած բա՞րձը : Ի՞նչ կար այդ բարձին մէջ : Արդեօք մայրիկը բարձին մէջ հմա՞յեկ մը թաղ ած էր … :

Կիրակն ու Գողորը բացին բարձը եւ անոր մէջ գտան Հայրենի հողը :

Գտեր էին դաղտնիքը :

Հայրենի հո՛ղ , հայրենի հող ,

Ակ ու աղբիւր՝ հրաշք ուժի … :

ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԵՒ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետները երկար խորհրդակցութիւններէ ետք համաձայնութիւն մը կնքեցին , որ բացարձակապէս կը դատապարտէ ամէն տեսակ զինեալ գործողութիւն եւ այն բոլոր արարքները որոնք կը ծանրացնեն միջազգային կացութիւնը : Կ'առաջարկեն հիւլէական ուժը գործածել յետամնաց երկիրներու բարգաւաճման համար եւն . :

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ԱԿԻՆԵԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

●

ՎԻԷՆՆԱ , (Յառաջ) .— Փետր . 12ին , Շաբաթ , Վիէննայի Մխիթարեան վանքին մէջ հանդիսաւորապէս տօնուեցաւ Հ . Ներսէս վրդ . Ակինեանի գրական – բանասիրական գործունէութեան յիսնամեայ յոբելեանը :

Ինչպէս յայտնի է , այս յոբելեանը պիտի տօնուէր անցեալ Սեպտեմբերին , սակայն յետաձգուեցաւ ցաւալի արկածի մը հետեւանքով :

Երբ յոբելեարը առոյգ քայլերով սրահ մտաւ , հանդիսականները ծափերով դիմաւորեցին զինքը : Բազմելէ ետք իրեն յատկացուած տեղը , միաբանութեան Արբահայրը՝ Հ . Մեսրոպ արք . Հապոզեան , ճիշդ ժամը չորսին հա՛ դէսին բացումը կատարեց ողջոյնի սիրալիր խօսքեր ուղղելով ներկաներուն :

Ապա սկսաւ յայտագրին գործադրութիւնը : Ի դիմաց յոբելենական յանձնախումբին խօսք առաւ դաղութին հոգեւոր հովիւը՝ Եղիշէ Ծ . վրդ . Իւթիւճեան , յոբելեարին գրական – բանասիրական աշխատութեանց դովքը հիւսելով եւ յարգանք ու երախտագիտութիւն յայտնելով վաստակաւոր ու անխոնջ Վանականին :

Յոբելեարին կեանքն ու գործը մանրամասնօրէն ներկայացուց Դոկտ . Հ . Վահան Ինգլիզեան , պարզելով մանաւորապէս Հ . Ակինեանի բազմաբեղուն գործունէութիւնը իբրեւ խմբագիր «Հանդ․ս Ամսօրեայ»ի :

Յանուն երիտասարդութեան եւ ուսանողութեան խօսեցաւ Պ . Վահէ Պալըքճեան , երախտագիտութիւն յայտնելով Հ . Ակինեանի ցոյց տուած հայրական խնամքին ու հոգածութեան համար : Իսկ գաղութին կողմէ խօսեցաւ Պ . Արմենակ Վարդեան , նախագահը եկեղեց . վարչութեան , սրտագին շնորհաւորութիւններ ու արեւշատութիւն մաղթելով :

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին երգչախումբը ու երգեց երեք երգեր , «Ով մեծասքանչ»ը , «Հայ ազգինք»ը եւ «Տէր կեցո»ն : Դաշնակով կ'ընկերանար Պ . Վ . Պալըքճեան : Յաջող արտասանութիւններ բրաւ Պ . Կարօ Տօնիկեան , Դուրեան արք . ի «Օշական»ը եւ Սիպիլի «Հայ լեզուն» : Կղերանոցի երեք սաներ արտասանեցին Հ . Ակինեանի «Մայրենի լեզու» բանաստեղծութիւնը :

Ապա յանձնախումբի քարտուղարը՝ Պ . Վ . Պալըքճեան կարդաց ստացուած շնորհաւորական գրութիւնները , որոնց կարգին եւ «Յառաջ»ի հեռագիրը :

Եղիշէ Ծ . վրդ . կարդաց ինքնագիր ներբողական ոտանաւոր մը : Բոլորն ալ ջերմապէս ծափահարուեցան :

Յետոյ յոբելեարը բեմին առջեւ երեւաց ընդհանուրին համակրական արտայայտութիւններուն մէջ : Խորապէս յուզուած էր , շնորհակալութիւն յայտնեց ու խոստացաւ շարունակել իր պրպտումները եւ ուսումնասիրութիւնները ի շահ հայ գրականութեան ու բանասիրութեան :

Նախագահ Հ . Մեսրոպ արք . ի փակման գլխային եւ տպաւորիչ խօսքերէն ետք , բոլոր ներկաները ջերմապէս շնորհաւորեցին ալեփառ վանականը , երկար կեանք եւ նոր վաստակներ մաղթելով :

Յաջորդ օրը , կիրակի , Միաբանութիւնը սեղան մը սարքած էր ի պատիւ յանձնախումբի անդամներուն : Ընդարձակ ճաշարահը լեցուած էր վարդապետներով , աշակերտներով եւ հիւրերով : Մտերմիկ շրջանակ մը ստեղծուած էր : Ազգային երգերով , ճառերով եւ գուարթ ասուլիսներով սահեցան քանի մը ժամեր ու հիւրերը իրենց շնորհակալութիւնները յայտնելով հիւրընկալներուն բաժնուեցան հայ արուեստի այդ տունէն ուր շնչեր ու վաստակեր էին Մխիթարեան մեծ դէմքեր , որոնց մէկ պատուարեր ներկայացուցիչն էր բազմավաստակ յոբելեարը՝ Հ . Ներսէս վրդ . Ակինեան :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԼԻՏՈՅԻ ՏՈՎՈՒՆ

★

Ցետ շրջել է հովտէ հովիւ ,
Բլրէ բլուր , լեռէ լեռ ,
Եկած եմ արդ գտնել վըտիտ
Լոյսերուդ խաղն ու բստուեր :

Հիմա առջեւս , ափին վըրայ ,
Դուն կը ձայնես մեղմ ու գոհ ,
Ծոցին ամէն ալեակի կայ
Ինծ համար վանկ մը սիրոյ :

Կը յիշես ինծ ժամերն անցեալ ,
Երբ միասին , կողք կողքի ,
Կ'օրօրուէինք աշնան շըռայլ
Իրկուններուն մէջ ոսկի :

Կու գար քաղել հովն ուղեւոր
Բընարէս տաղ մ'արփաւէտ ,
Ու պերճըրթաց յաղթերգ մ'հըզօր՝
Հըրաշունչ լայն քու կուրծքէդ :

Կը սիրէի տեսնել ես քեզ
Փրփրոտ , առոյգ եւ վըսեմ ,
Հանգոյն անսանձ ձիերու վէս՝
Արշաւասոյր հովին դէմ :

Կը սիրէի տեսնել քու ձիդ
Մարմինդ բուքին մէջ փըշուր ,
Երբ հետզհետէ ամէն ալիք
Կը թօթուէր բաշն իր փրփուր :

Կը սիրէի վախաններուդ
Բախումն ու կոչն հապըշտապ՝
Տենդագալար օրուան մէջ մութ
Շեփորներուդ ափէ ափ :

Ինծ կը թուէր լսել ջուրի
Ջայնն աստուծոյ անգորով ,
Եռարձէնն իր վիհերէ վիհ
Շարժելով լի գայրոյթով :

Ու կը թուէր ապրիլ ինծ հին
Դարերուն կեանքն յաղթական ,
Երբ կը հեղուր լոյսն իր մտքին՝
Պերիկղէսի Ելլադան :

Վենետիկ

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (82)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Մուրատ պատմում էր ինծ եւ իր անուշ եւ քաղցր լեզուին մասնաւոր շեշտ էր դնում՝ ոգեւորելով թէ իրեն եւ թէ ինծ :

« 20 տղաներ էլ թողուցինք Անտառի մէջ , Տէր Քերոբի (Փոթորիկի) հետ : Այդ քահանան Խաս Գեղցի էր : Ծանօթ էր շրջանի բոլոր լեռներին : Մի ժամանակ եղել էր փախստական եւ զինուած թափառել էր սար ու ձոր եւ միացել Սասնոյ կռուողներին :

« Այդ կարգադրութիւնից յետոյ , մենք 50 տղաներով , մեկնեցինք Բերդակի անտառը : Այդ օրերին գիւղ մտնելը բաւական վտանգաւոր էր : Այդ պատճառով մենք մնացինք անտառին մէջ : Այդ նոյն գիւղացի Անդրէն , մի ուրիշի հետ ծըպտուած , գիւղ մտաւ : Իր մօտ կանչելու գիւղին խմբապետը եւ մի քանի ուրիշ ընկերներ : Բերդակը մեզ պատսպարան տըւող գիւղերից ամէնէն երեւելիներէն էր : Այդ գիւղին մէջ , բոլորը , մեծէն փոքրը , ազմունակ Դաշնակցականներ էին : Այդ տեղից կը սկսէր Հաւատորիկի կիրճը եւ Հաւատորիկից կը բարձրանայինք Սասուն : Այդ գիւղը եղել էր նաեւ մեր իրերի պահեստատեղին : Այդ գիւղը հայթայթել էր մեզ շատ կին սուրհանդակներ , որոնք ամենադժուարին րոպէներին իսկ թշնամիի զինուորական շղթային մէջէն կ'անցնէին եւ կը հասնէին իրենց նպատակին :

« Անդրէին գնալէն յետոյ , գիւղի խմբապետը մեզ մօտ եկաւ : Հարկ եղած տեղեկութիւնները քաղեցինք ,եւ ան վերադարձաւ գիւղ : Մեզ բերին պաշար , հաց , հալուայ , մածուն եւ նշանաւոր «փիլաւ»ը , մանաւանդ երբ բրինձով ոչխարին փորը կը լցնէին եւ թոնիրը կը կախէին :

« Այդ օրը շատ դառն լուրեր առինք Ցրօնքի մասին : Մեր ընկեր Ցրօնցքի Մուրատին սարսափելի կերպով տանջել էին եւ պահանջել նրանից «մեծ քանակութեամբ զէնքեր եւ փամփուշտներ» : Մուրատը զէնք չունէր : Գիւղը վաղուց զինաթափ եղած էր կառավարութեան կողմից , Սասնոյ կռիւների նախօրեակին :

« Դահիճները զէնքի այդ պարագան իբր պատրուակ կը գործածէին : Մուրատ կը պատասխանէ թէ՝ «Ցրօնքի մէջ մենք զէնք չունինք : Ինչ որ կար , կառավարութիւնը արդէն ամիսներ առաջ հաւաքել է » :

« Գաղան Ալայ – պէկը դայրացած բանտարկում է քաջը եւ գիւղի մի քանի երեւելիների հետ շղթայակապ ուղարկում է Մուշ : Այդ դուլումի աշխարհի միջից ճանապարհուեցինք դէպի Ցոնան գիւղը , որ հաստատուած էր Մեղրագետի աջ ափին վրայ :

«Կէս գիշերին հասանք գիւղ : Տեղաւորուեցինք գիւղի զանազան մասերի մէջ : Այդ այն նպատակով էր , որ եթէ հակառակ պարագային՝ մի մասին տեղը փատնւէր , միւս մասը ազատ կը լինէր եւ անմիջապէս կը կարողանար օգնութեան հասնել :

«Այփ գիւղն էլ իր անցեալովը նշանաւոր էր : Հոն եղած էին Փէտայիական մի քանի կռիւներ : Վերջին կռիւը մղուած էր Մշեցի ոստիկանների դէմ , Կայծակ-Առաքելի եւ Իսոյի խումբերի կողմէն : Երբ նրանք ձմեռը Սասունից դաշտ իջած էին եւ մթերքներ փոխադրելու եւ ժողովուրդը ինքնապաշտպանութեան պատրաստելու կ'աշխատէին , կը նկատուին ոստիկաններէն , եւ կռիւը կը սկսի : Հրացանները կ'որոտան , եւ տղայոց գնդակներից երկու ոստիկաններ թաւալ-գլոր կ'իյնան : Նորշէն գիւղի զինուորները օգնութեան կը հասնին : Բայց մինչեւ նրանց գալը , հայ քաջերը , Իսոյի առաջնորդութեամբ , գիւղի աղայի ապարանքը կը գրաւեն : Իսկ Կայծակ-Առաքելն էլ , առիթից օգտուելով 13 հատ ձի կը խլէ ոստիկանների ձեռքից :

«Երեկոյեան , երբ մութը կը կոխէ եւ կռիւը կը դադրի , տղաները կը թռչին ձիերի վրայ եւ կ'աներեւութանան :

«Հետեւեալ օրը ոստիկանները իրենց ձիերը կը գտնեն Մշոյ առջեւ , բայց բոլորին էլ պոչերը կտրուած էին : Ոստիկանները , այդ անպատուութիւնը ծածկելու համար , իրենց իսկ ձեռքերով կը գընդակահարեն իրենց սիրած ձիերը՝ իրենց հոգիների մէջ ոխ սնուցանելով Փետայիների եւ անզէն ժողովուրդի դէմ :

«Գիւղացիները այդ օրը մեզ յիշեցուցին այդ դէպքը եւ ծիծաղելով ասին . «Տղանե՛ք , դուք այսօր ի՞նչ պիտի ընէք» :

«Այդ օրը մեզ ամէն կերպով հիւրասիրելէ յետոյ , նրանք քահանայով , խաչով ու խաչվառով , ծեր ու երիտասարդ , պառաւ եւ հարս , եկեղեցի մտան՝ աղօթելու մեր զէնքի յաջողութեան համար :

(Շար .)

ՍԵՊՈՒՀ

կարեւորութիւն ունի զինաթափութեան եւ հիւլէական զէնքերու ոչնչացման խնդիրներուն լուծումը : «Որ եւ է կառավարութիւն, Ազգաժողովին անդամ ըլլայ թէ ոչ, պէտք չէ զուրս ձգուի այն ջանքերէն որոնց նպատակն է լուծել այս կարեւոր եւ սախրողական հարցը» : Իրազեկներ կը կարծեն թէ այս վերջին պարբերութիւնը կապ ունի Ջինաստանի հետ : Այս առթիւ դիտել կուտան թէ նոր յայտարարութիւնը կը հրատարակուի ճիշդ 15 օր ետքը այն որոշումէն որով Խ. Միութիւնը տասը առ հարիւր կ՚աւելցնէր իր զինուորական վարկերը :

Արեւմտեան շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ Խ. Միութիւնը իր նոր առաջարկով կ՚ուզէ անուղղակի արգիլել Փարիզի համաձայնութեանց գործադրութիւնը՝ Գերմանիոյ վերազինման մասին :

× Փետրուար 25ի խորհրդաժողովին համար Խ. Միութեան պատուիրակ նշանակուեցաւ Պ. Կրոմիքօ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ հանրապետութեան նախագահը, Ճէլալ Պայար, Քարաչի (Փաքիս-տան) հասաւ ուրբաթ օր : Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ՚ընծայեն այս պաշտօնական այցելութեան, որ պիտի ծառայէ ամրապնդելու երկու զինակից երկիրներու յարաբերութիւնները : Վերադարձին Ճէլալ Պայար պիտի հանդիպի Պաղտատ, ուր պիտի գտնուին նաեւ Թուրքիոյ վարչապետը եւ արտաքին գործերու նախարարը, ստորագրելու համար Թուրքեւիրաքեան դաշինքը, Փետրուար 22ին :

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ Թուրքիոյ եւ Լիբանանի նախագահները պաշտօնական այցելութիւններ պիտի փոխանակեն այս գարնան : Թուրքիա եւ Իրաք այս առթէն ալ պիտի օգտուին, իրենց դաշինքին կապելու համար Լիբանանը :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ նախկին վարչապետը, Պեն Կիւրիոն, որ մէկ տարիէ ի վեր քաշուած էր քաղաքական կեանքէ, Երուսաղէմ վերադառնալով ստանձնեց ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնը : Պ. Կիւրիոն Իսրայէլի զինուորական վարիչն էր Պաղեստինի պատերազմին առեն եւ բանակին ղեկավար կազմակերպիչներէն մին :

ԶՈՒԻՑԵՐԻՈՅ կառավարութիւնը մերժեց Ռումանիոյ մէկ նոր բողոքագիրը, որ ամբաստանութիւններ կը պարունակէր Պերնի խորհրդային դեսպանատան դէպքին առթիւ : Ռումանիա կը պահանջէ իրեն յանձնել դաւադիրները : — Կը հաստատուի թէ հինգերորդ Ռումանացի մը Պերն գացած էր մասնաւորապէս եւ թէ յաջողած է փախչիլ, միասին տանելով գաղտնի վաւերագիրներ : Ուրիշ տեղեկութեանց համաձայն, դեսպանատունը լրտեսական կեդրոն մը դարձած էր :

ՖՈՐՄՈԶԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ ծովամարտ մը տեղի ունեցաւ կղզիէն հարիւր քիլոմեթր անդին, եւ թէ համայնավարները կորսնցուցին եօթը թնդանօթակիրներ եւ ութ փոխադրանաւեր որոնք երկու հազար զինուոր կը փոխադրէին : — Խ. Միութիւնը նոր ծրագիր մը առաջարկեց Անգլիոյ, Ֆորմոզայի հարցին կարգադրութեան համար :

ՍՆԱՆԿԱՑԱԾ ձուլարանի մը չահագործումը 93 բանուորներու յանձնուեցաւ Ֆլորենցայի (Իտալիա) քաղաքապետին կողմէ, համաձայն 1865ին հրատարակուած օրէնքի մը :

ԻՐԱՆԻ Շահին եղբօր կինը, որ Ֆրանսուհի մըն է եւ եօթը տարեկան մանչ մը ունի, հսկողութեան տակ առնուած է Հռոմի մէջ : Տղուն հայրը զոհ գնաց օդանաւի արկածի մը եւ կը կարծուի թէ զաւակը կրնայ իբրեւ գահաժառանգ ներկայանալ օր մը, եթէ Շահը ինք մանչ զաւակ մը չունենայ :

ՁԻՒՆԸ ահագին աւերներ կը գործէ Ֆրանսայի եւ հարեւան երկիրներու մէջ : Ամբողջ քաղաքներ ելեկտրականութենէ զրկուած, գործարաններ փակուած եւ 50 հազար բանուորներ անգործութեան դատապարտուած են Սավուայի եւ Տոֆինէի նահանգներուն մէջ : 350 քիլոմեթր հեռաձայնի եւ հեռագրի թելեր անգործածելի դարձած են :

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Անտիլիի ծերանոցին համար կ՚ուզուին խոհարարուհի մը եւ լուացարարուհի մը :

Դիմել ամէն օր ժամը 14·30էն 18, Ազգասախնամի գրասենեակը՝ 32 Ռիւ տը Թրէվիզ :

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդի» Ալֆորվիլի մասնաճիւղին, իր տասնամեակին առթիւ :

Կիրակի, 27 Փետրուար, կէսօրէ վերջ, ժամը 15 – 24, տեղւոյս քաղաքապետարանի սրահին մէջ, Սալ Վօլթէր, Ռիւ Վօլթէռ :

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին :

Առնուվիլի Նոր Սերունդի «Կառվառենց »խումբի կողմէ կը ներկայացուի ժամը ճիշդ 15ին Գրիգոր Վահանի՝

ԲԱԽՏԻՆ ԱՆԻՒԸ (Թատերգ. 3 արար)

Եւրոպական պարեր, Օրքէսթր ԺԱԳ ՄԱՏԻԼԵԱՆ եւ իր խումբը :

Vainqueur de la Coupe de France de Veriétés 1950 - 1951 et de Radio Luxembourg.

Հաղորդակց. միջոցներ.— Առնել օթօպիւս 103 Շարանթօն էքոլէն եւ իջնել Ռիւ տը լ՚Իւնիօն :

Ճոխ պիւֆէ Մուտք 300 Ֆր.

ԹԱՏՐՈՆ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ց. Կապ. Խաչի Անիէռ–պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի կողմէ : Կիրակի 27 Փետրուար :

Ի նպաստ Օգնութեան կայանին նորոգման ֆոնտին :

Անիէռի քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ, Փլաս տը լ՚Օթէլ տը Վիլ, Անիէռ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին, Անիէռի եւ Իսիի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբը, Տիկին Լիւսի Ամիրայեան (երգ), Օր. Ալիս Քէշիշեան (արտասանութիւն), եւայլն :

Անիէռի Նոր Սերունդի կողմէ կը ներկայացուի «ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ», քրքջալից զաւեշտ մէկ արար :

Ընտիր նուագախումբ ղեկավարութեամբ Պ. Գրիգոր Վարդիվառեանի :

Հաղորդակց. միջոց.— Կառ. Սէն Լազարէն իջնել կար տ՚Անիէռ, Փորթ տը Քլիշէէն 140 եւ 139 թիւ օթօպիւս, Փորթ Շամփէրէէն 165, իջնել Ավընիւ Տը Լամարն :

24ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Երէցներուն ,սկաուտներուն եւ գայլիկներուն :

Մասնակցութեամբ՝ Փարիզի Հայ Արենոյշներուն :

ԿԻՐԱԿԻ 6 ՄԱՐՏ

Կէս օրէ վերջ ժամը 2·30ին

SALLE DE LA CHIMIE

28bis, Rue St. Dominique, Paris (7)

(Métro Invalides)

Ներկայացումներ, երգեր եւ պարեր, ցուցադրութիւն սկաուտներուն կողմէ : Սկաուտական կեանքէ տեսարաններ : Հայկական պարեր Արենոյշներուն կողմէ :

Հանդէսին երկրորդ մասին սկաուտները եւ արենոյշները կը ներկայացնեն Հայերէն Մոլիէռի

«Մէօսիէօ տը Փուրսօնեաք» կատակերգութիւնը :

Մուտք 500 եւ 300 ֆրանք :

Ճոխ պիւֆէ :

LUCIEN DURAND

ՓՈՐՁԱԳԷՏ ՀԱՇՈՒԱԿԱԼ

23, Rue Notre Dame des Victoires, Paris (2). GUT 36-71

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ 27 ՓԵՏՐ. ԿԻՐԱԿԻ, ԺԱՄԸ 15·30ԻՆ

Հովանաւորութեամբ Կրթական նախարարին եւ նախագահութեամբ՝

Կաթող. պատուիրակ **ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ**

Խօսք պիտի առնեն Տիկին ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ – ՊՈՒՏԱԳԵԱՆ, Պ. Պ. ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՖԷՅՏԻ եւ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին պիտի մասնակցին Օր. ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ (երգ), տաւիղի եւ սրինգի ընկերակցութեամբ

Պ. Զ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ (ջութակ) Պ. Ա. ԶՄԲԷԹԵԱՆ (արտասանութիւն)

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ եւ ֆրանսական քուարթոր մը

Մուտքը ազատ է : Հրաւիրատոմսերը կը գտնուին, Հայոց եկեղեցին, «Յառաջ»ի խմբագրատունը եւ հայկական գրատուները :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը, այս Ուրբաթ ,ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին (Քաֆէ Ռեժան) :

Երեկոյթը նուիրուած է

ՄԻՔԱՅԷԼ ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆԻ

Ծննդեան 120ամեակին առթիւ :

Դասախօսը՝ ՏԻԿԻՆ ՇԱՔԷ ՍԱԳԸԶ :

: Մուտքը ազատ է :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը՝ չորեքշաբթի գիշեր, Քաֆէ Քատէ սրճարանի վերնայարկը :

Պ. ՅՈՎՀԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ պիտի խօսի Պոլսոյ Թուրքերէն «Սապահ» օրաթերթի խմբագրապետ Տիրան Քէլէկեանի մասին, որուն աքսորի եւ բանտի ընկերը եղած է ամբողջ եօթը ամիս, 1915ին :

ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

Ֆրանսահայ Իրերօգնութեան Միութեան Ակումբը կը հրաւիրէ մամուլի եւ կազմակերպութիւններուն ներկայացուցիչները ինչպէս նաեւ բոլոր փափաքողները, որ ներկայ ըլլան Միութեանս Ակումբին բացառիկ հաւաքոյթին : Այս երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 21ին, Քաֆէ Քատէի վերնայարկը (մեթրօ Քատէ դէ Մաժը) :

Պիտի խօսի Պ. ՅԱԿՈԲ ՆԱԶԱՐԵԱՆ

Նիւթը.— Հայրենիքը, Սփիւռքը եւ Իրերօգնութեան անհրաժեշտութիւնը :

Նոյն առիթով պիտի վաճառուին Հայաստանէն ստացուած բազմաթիւ գիրքեր, հանդէսներ , թերթեր եւ ախքեր :

Մուտքը ազատ է :

ԾՆՈՒՆԴ

Պ. Շարլ Արթինեան եւ Տիկինը (ծնեալ Մարի Կառվարենց) ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց անդրանիկ զաւկին՝ ՊԱՏՐԻԿի ծնունդը : Փարիզ, 13 Փետր. 1955 :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տարօն Սասնոյ Ջորի Հայր. Միութիւնը ուրախութեամբ լսելով հայրենակից Արսէն Տէր Զաքարեանի ապաքինումը, շնորհակալութեամբ ստացած է իր տասը հազար ֆրանքի նուէրը :

Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է նաեւ հայրենակից Ա. Յակոբեանէ երկու հազար ֆրանք նուէր, իր քրոջ մահուան տարելիցի առթիւ :

Իսկ Տիկին Մարգրիտ Կաղնեանէ հազար ֆրանք փոխան ծաղկեպսակի, հանգուցեալ հայրենակից Արմենակ Թոմասեանի մահուան առթիւ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Կը հրաւիրենք մեր հայրենակիցներուն ուշադրութիւնը

Այս կիրակի օրուան ֆութպոլի մեծ ՏԷՐՊԻԻՆ վրայ, որ տեղի պիտի ունենայ Ա-ԷՍ-ԱՄԻՔԱԼԻ եւ Հայ Մարզականի միջեւ, եւ պիտի դասուի Փարիզի ախոյեանական հանդիպումներու կարգին Պատուոյ դասաւորում ;

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 15·30ԻՆ ի ներկայութեան Ալֆորվիլի քաղաքապետին

ՁԵՐ ՆԵՐԿԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ՔԱՋԱԼԵՐԱՆՔ ՄԸՆ Է ՄԵՐ ՏՂՈՑՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

GRAND DERBY DE FOOTBALL

Entre l'A. S. Amicale et l'U. J. Arménienne d'Alfortville comptant Pour le championnat de Paris.

Division d'honneur Dimanche à 15 h. 30

STADE MUNICIPAL D'ALFORTVILLE 2, Rue de Seine

En présence de M. RAOUL BLEUZE Maire d'Alfortville

Venez en grand nombre.

Imp. Araxes - 46, Rue Richer Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 22 ՓԵՏՐՈՒԱՐ * MARDI 22 FEVRIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7604 — 31e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3015

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԾԻՐԱՆԻ ԳՕՏԻ

Կիրակի օր անհամար բազմութիւն մը գրաւած էր Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը, բուն սրահէն մինչեւ ընդարձակ վերնատունը :

Հոգեպարար էր այսպիսի բազմութիւն՝ գիտութեան եւ արուեստի պատմական տաճարին մէջ :

Հայեր՝ ամէն դասակարգէ եւ մանուկներ, մանուկնե՛ր :

«Մշակոյթի փառատօն» կոչեր էին եւ յուսախաբ չեղանք :

Յայտագիրը քիչ մը չափ ծանրաբեռնուած էր, եւ սակայն տպաւորութիւնը եղաւ տաք եւ հայաշունչ :

Մեր ծերունազարդ բարեկամը, Լուի Մաղէն, ակադեմական եւ նախկին նախարար, որ սրտագին ճառ մըն ալ խօսեցաւ, խանդավառանքով կը հետեւէր երեկոյթին, հակառակ իր տարիքին :

Իր ներկայութիւնը մեզ ետ կը տանէր մինչեւ 1895 – 96, երբ ինք առաջին անգամ ձայն կը բարձրացնէր հայասպան ջարդերուն դէմ :

Աշխարհ մը փլաւ այդ օրերէն ասդին : Եւ ահաւասիկ Թուրքիոյ հայ ժողովուրդին մնացորդները արմատախիլ եւ ցիրուցան : Ազատ՝ պարբերական կոտորածի եւ Թալաթի մղձաւանջէն, բայց մտահոգ՝ իբրեւ աշխարհացրիւ բազմութիւն :

Կիրակի օրուան տօնակատարութիւնը բացառիկ արժէք մը ունէր ոչ միայն իր բովանդակութեամբ, այլեւ իբրեւ երեւոյթ :

Տարիներէ ի վեր, առաջին անգամ էր որ հայկական հոծ բազմութիւն մը կը համախմբուէր Լոյս Քաղաքին մէջ, փառաբանելու համար իր մշակոյթը :

Փառաբանութիւնը տեղի կ'ունենար մանուկներու բերնով : Եւ ի խնդիր անոնց փրկութեան :

Որ եւ է արտայայտութիւն,— երգ, խմբերգ, արտասանութիւն, մինչեւ անգամ մենապար կամ խմբապար — կը ջերմացնէր բազմութեան սիրտն ու միտքը :

Եւ բնազդաբար կը խորհէինք .—

Շատ բան կրնանք փրկել, միասնաբար գործելով գոնէ այն ճակատին վրայ որ կը կոչուի սերունդի փրկութիւն :

Թող մանուկներն ըլլան առաջնորդ, այս ճամբուն վրայ :

Թող անոնց պճլտուն աչքերը եւ կրակոտ նայուածքը հալեցնեն կանխակալ կարծիքներու սառը :

Եւ թող Մշակոյթի Տօնը դառնայ ծիրանի գօտի, փարատելով փոխադարձ անվստահութեան եւ սնոտի նախապաշարումներու գոլորշին :

Ուր որ ալ գտնուինք, ստիպուած ենք ինքնապաշտպանութեան պայքարը մղել հաւաքական ճիգերով : Պարտաւոր ենք իրար լրացնել :

Իւրաքանչիւրը բաժին մը պիտի բերէ համաձայն իր կարողութեան, ինչ անունով ալ գործէ :

Մեր նշանաբանը պիտի ըլլայ հաւատք եւ աշխատանք : Յարատեւ ճիգ, համաձայն որոշ ծրագրի մը, եւ ոչ թէ խարխուփիկ մաղթանք :

Ճշմարիտ հայրենասիրութիւնն ալ այս կը պահանջէ, առանց ընկերային դասակարգի խտրութեան :

Ուրիշ որ եւ է հարցի մասին վիճած ատեն, պիտի զգուշանանք նոր սերունդին փրկութեան խնդիրն ալ խառնել ամենօրեայ ժխորին :

Կարելին փրկել, բոլոր միջոցներով :

Սահմանափակել կորուստը, ձեռք ձեռքի տալով եւ որոշ յանձնառութիւններ ստանձնելով :

Ահաւասիկ պարզ ուղեգիծ մը, որուն եթէ ուշադրութեամբ եւ անկեղծութեամբ հետեւինք, մթնոլորտը կը պայծառանայ եւ ուրիշ թիւրիմացութիւններ ալ կը հարթուին :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՉՈՐՐՈՐԴ ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՄԸ՝ ԷՏԿԱՌ ՖՈՌ

ՊԻՏԻ ՓՈՐՁԷ ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴԱՀԼԻՃ ՄԸ ԿԱԶՄԵԼ

Պ. Քրիսթիան Փինոյի անկումէն ետք, Հանրապետութեան նախագահը անհրաժեշտ խորհրդակցութիւնները կատարելով, դահլիճը կազմելու պաշտօնը յանձնեց Պ. Էտկառ Ֆօռի, որ դեռ նոր արտաքին գործերու նախարար նշանակուած էր Մենտէս Ֆրանսի դահլիճին մէջ : Նոր վարչապետը իր վերջնական պատասխանը պիտի տայ այսօր, երեքշաբթի : Տասնեւեօթը օր է որ կը տեւէ տագնապը, մտահոգութեան մատնելով քաղաքական շրջանակները :

Նոր վարչապետը բազմաթիւ տեսակցութիւններ ունեցաւ հին եւ նոր վարիչներու, ինչպէս եւ խմբակցութեանց պետերուն հետ, ճշդելու համար թէ կարելի՞ է ազգային միութեան դահլիճ մը կազմել, ապահովելով լայն եւ տեւական մեծամասնութիւն մը Ազգ. Ժողովին մէջ : Այս առթիւ ըսաւ.— «Փորձառութիւնը հաստատեց թէ Պ. Մենտէս Ֆրանսի դահլիճին վայելած մեծամասնութիւնը շատ նեղ էր. ուստի հարկ է ընդլայնել զայն» : Յետոյ բացատրեց թէ իրեն համար երկրորդական կարեւորութիւն ունին աթոռներու բաշխումը եւ իւրաքանչիւր խմբակցութեան մասնակցութեան բաժինը :

Տագնապին լուծումը փութացնելու համար, Հանրապետութեան Նախագահը բացառիկ միջոցի մը դիմեց, առաջարկելով որ ազգային խմբակցութեանց պետերը խառն ժողով մը գումարեն եւ համաձայնութեան կէտերը գտնեն : Այս կարգադրութեամբ կը յուսար մօտեցնել տեսակէտները : Նախկին նախարար Պ. Էտ. Տէփռէօ յայտարարեց թէ ընկերվարական կուսակցութիւնը չի կրնար մասնակցիլ որ եւ է կառավարութեան կամ ուժ տալ անոր, առանց լուրջ երաշխիքներ ստանալու որոշ ծրագրի մը մասին : Միւս խմբակցութեանց ներկայացուցիչներն ալ պարզեցին իրենց տեսակէտները : Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, չափաւոր հոսանքները նպաստաւոր դիրք բռնած են նոր վարչապետին հանդէպ :

Պ. Էտկառ Ֆօռ, որ 45 տարեկան է, մասնաւորապէս խորհրդակցեցաւ նախկին վարչապետներէն Ժորժ Պիտոյի, Փոլ Ռընոյի : Անթուան Փինէի, Մենտէս Ֆրանսի, Ռընէ Մայէրի, Ռընէ Փլեւէնի, Ռոպէռ Շումանի եւ ուրիշներու հետ, իսկ հեռաձայնով երկար խօսեցաւ Էտ. Էռիոյի հետ : Տեսակցեցաւ նաեւ Անրի Քէօյի հետ, որ մասնակցած է 35 դահլիճներու, իբրեւ վարչապետ կամ նախարար եւ Տալատիէի հետ, որ վարչապետ էր Միւնիխի համաձայնութեանց ատեն : Խօսակցութիւններ ունեցաւ նաեւ այն երեք վարչապետներուն հետ որոնք չկրցան կազմել նոր դահլիճը : Բոլոր խօսակցութեանց առթիւ նոր վարչապետը բացատրած է թէ անհրաժեշտ է փութացնել Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը եւ դիջումներ ընել Հիւս. Ափրիկէի բնիկներուն :

× Պ. Էտկառ Ֆօռ ծնած է 1908ին եւ աւարտած Փարիզի իրաւագիտական համալսարանը : Մասնագէտ է արեւելեան լեզուներու եւ սահուն ռուսերէն կը խօսի, Քսան տարեկան էր երբ նշանակուեցաւ Բ. քարտուղար փաստաբանական ժողովին : Պատերազմի շրջանին, 1943ին Սպանիա փախչելով գնաց Ալժէ, ուր նշանակուեցաւ օգնական քարտուղար զօր. տը Կոլի : Նիւրընպէրկի դատավարութեան ատեն Ֆրանսայի օգնական դատախազն էր 1945ին : Ժիւռայի արմատական երեսփոխանն է 1946էն ի վեր : Դատական բարձրագոյն ատեանի դեր–նախագահ նշանակուեցաւ 1948ին, յետոյ անգամ հարկային բարենորոգման յանձնաժողովին : Ելմտական նախարար էր 1949ի եւ 1950ի դահլիճներուն մէջ. պաշտօն մը զոր վարեց յաջորդաբար : Առաջին անգամ վարչապետ եղաւ 1952 Յունուար 20ին, միեւնոյն ատեն վա–

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

*

ԿԸ ԹԱՐԳՄԱՆԵՆ ՈՒԼՈՐ – ՄՈՒԼՈՐ

Քանի մը տարիէ ի վեր, Թուրքիոյ վարչապետութեան մամուլի դիւանը թարգմանութիւններ կը կատարէ արտասահմանի հայերէն թերթերու խմբագրականներէն, հետեւեալ խորագրով, — «Թուրքիոյ հետ կապ ունեցող նիւթեր» :

Թարգմանութիւնները նորէն հայերէնի վերածելով, կը հաղորդեն Պոլսոյ հայերէն թերթերուն, որպէս զի հրատարակեն :

Աւելորդ է ըսել թէ՝ երկու թարգմանութիւններէն ետք, հրատարակուած նիւթը կը դառնայ կատարեալ «չորպա» : Վերէն վար թրքաբանութիւն՝ թէ շարադրութեամբ եւ թէ բովանդակութեամբ :

Այսպէս, անցեալ տարի Յառաջէն թարգմաներ էին երկու խմբագրականներ, տեսակ մը դրամանենգութիւն կատարելով :

Կը թուի թէ կա՛մ թարգմանիչը կարդացածը չի հասկնար, եւ կամ մամուլի վերատեսչութիւնը գրիչ կը խաղցնէ, թարգմանութենէն ետք :

Ինչո՞ւ հայերէնը թուրքերէնի, յետոյ հայերէնի թարգմանել տալ, այլափոխելով թէ ոճը եւ թէ միտքը :

Եթէ յարմար կը դատեն արտատպել այս կամ այն խմբագրականը, աւելի գործնական չէ՞ կարդալ վերջ տեղական մամուլին յանձնել իսկական բնագիրը :

Պոլսոյ «Մարմարա»ն Փետր. 12ի թիւին մէջ հրատարակած էր Յառաջի Յունուար 18 թուակիր խմբագրականը, հետեւեալ ծանօթութեամբ . — «Վարչապետութեան կից մամուլի դիւանի արտաքին քաղաքականութեան տեղեկագրէն քաղուած : Դաշնակ կուսակցութեան օրկան՝ Փարիզի «Յառաջ»ը իր 18 Յունուարի թիւին մէջ կը գրէ վերոյիշեալ խորագրով (Թրքական ծեծնարկ մը) .—

Թարգմանութիւնը եւ բնագիրը իրարու այնքան կը նմանին որքան կեղծ դրամ մը՝ իրականին :

Ոչ միայն բառերն են շինծու, այլ եւ ամբողջ նախադասութիւններ :

Նիւթին հիւսուածքը յարմարցուցած են իրենց հասկացողութեան :

Խմբագրականը կը պարզէր թրքական դիւանագիտութեան արտակարգ ճիգերը՝ միացեալ ճակատ կազմելու համար Միջին Արեւելքի մէջ, սիրաշահելով Արաբները :

Այս առթիւ արթնութեան կոչ մը կ'ուղղէր, յիշեցնելով թէ «ժամանակն է կարն կապելու կարգ մը լրագրական մարզանքներ, որոնք ի վերջոյ պիտի յանգին ներքին եւ գործօն ուժերու ջլատման» :

Խմբագրականը կը վերջանար հետեւեալ տողերով .

— «Գործենք պաղարիւն, եւ «Թող Թշնամին ամաչի», ոչ թէ. հրճուի, չարախինդ քրքիջներ արձակելով» :

Յետին հայախօսն ալ կը հասկնար թէ ինչ ըսել կ'ուզենք : Եւ հիմա կարդացէք թարգմանութիւնը .

— «Մենք պաշտպանեմք չարժինք որպէս զի Թշնամին (Սովիէթներուն կ'ակնարկէ) փոխանակ ուրախութեան կանչեր արձակելու, չըմի մնայ» :

Թուրքերը պատկերազարդ բացատրութիւն մը ունին, այս տեսակ պարագաներու մէջ .

— Ուստա՛ր, ուստուր սէօյլէ . . .

ՎԱՀԷ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՆՈՐ ԱՌԱՋԱՐԿԸ ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Արեւմուտքի քաղաքական շրջանակներուն մէջ կարեւորութիւն չեն ընծայեր Խ. Միութեան վերջին ծրագրին, որով կ'առաջարկէր ոչնչացնել հիւլէական եւ ջրածնի ռումբերը, 1955 Յունվ. 1ի մակարդակին վրայ պահել զինուորներու թիւը եւ սպառազինութիւնները, համաշխարհային խորհրդաժողով մը գումարել եւն : Ամէնուն կարծիքը այն է թէ Խ. Միութիւնը նոր փորձ մը կը կատարէ, խափանելու համար Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը, հետեւաբար եւ արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը : Անգլիական կառավարութիւնը այս տեսակէտն ունենալով հանդերձ, խոհեմ դիրք մը բռնած է : Իր բանբերը յայտարարեց թէ կառավարութիւնը հակառակ չէ համաշխարհային խորհրդաժողովի մը, պայմանաւ որ պատեհ ժամուն գումարուի : Միւս կողմէ նախորդ վարչապետը, Էթլի դատապարտելով միակողմանի զինաթափութիւնը, հանդիսաւոր կոչ մը ուղղեց, առաջարկելով ջնջել հիւլէական եւ ջրածնի զէնքերը եւ համաշխարհային համաձայնութիւն մը կնքել զինաթափութեան համար :

Մ. Նահանգները բացարձակապէս անընդունելի կը նկատեն Խ. Միութեան նոր առաջարկը, իբրեւ նոր խաղ մը սպառազինութեանց հակակշիռը խափանելու : Միեւնոյն ատեն դիտել կուտան թէ երբ Խ. Միութիւնը կը պահանջէ 1955 Յունուար մէկի մակարդակին վրայ պահել զինուորներու թիւը, կը մոռնայ որ իրենք (կարմիրները) 400 զօրաբաժին ունին կազմ եւ պատրաստ, իսկ Մ. Նահանգները՝ միայն քսան զօրաբաժին :

× Այս շաբաթ վճռական կը համարուի արեւմտեան Գերմանիոյ համար, Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման տեսակէտով : Ընդդիմադիրները եւ վաւերացման կուսակիցները բուռն պայքարի մը բռնուած են : Միւս կողմէ արեւելեան Գերմանիան ամէն միջոց կը փորձէ, վաւերացումը խափանելու համար : Այսպէս, կը խորհին պատուիրակութիւն մը ղրկել արեւմտեան Գերմանիա, խորհրդակցելու համար ազատ ընտրութեանց մասին : Յետոյ կ'առաջարկեն կոչ մը ուղղել մեծ պետութեանց, որպէս զի ժողով գումարելով կարգադրեն Գերմանիոյ վերամիացման եւ ազատ ընտրութեան . խնդիրը :

ՀԱՅԿ. ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՓԱՌԱՏՕՆԸ ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի օր տեղի ունեցաւ Հայկ. մշակոյթի փառատօնը Սորպոնի ամփիթատրոնին մէջ, որ լեցուած էր խուռն բազմութեամբ : Կը նախագահէր նախկին նախարար Պ. Լուի Մաղէն, որ սիրով յանձն առած էր այս յոգնութիւնը :

Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ «Մարսէյեզ»ով, որուն յաջորդեցին «Ծաղկիր ազատ իմ հայրենիք» եւ «Ո՛վ մեծասքանչ» երգերը, դպրոցական աշակերտներու երգչախումբին կողմէ : Ներկայացուեցաւ նաեւ կենդանի պատկեր մը :

Ի դիմաց եկեղեցւոյ Կրթական Խորհուրդին ճառ մը խօսեցաւ Պ. Ս. Քարեան : Յետոյ խօսք առաւ Պ. Լուի Մաղէն, որ մօտէն ծանօթ է հայ ժողովուրդին կրած անլուր տառապանքներուն եւ մեծ արժանիքներուն :

Յայտագիրը ամբողջութեամբ գործադրուեցաւ, մեծ խանդավառութիւն պատճառելով : Փարիզահայ բոլոր դասերէն – թաղերէն աշակերտներ եւ աշակերտուհիներ իրարու կը յաջորդէին բեմին վրայ, արտասանութիւններով, երգերով, պարերով եւ խաղերով : Հանդիսութիւնը որ սկսած էր ժամը 3ին, տեւեց մինչեւ ժամը 7ուկէս եւ փակուեցաւ առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի քաջալերական բանախօսութեամբ :

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ :

ԳԱՀԻՐԷԻ ԹԵՄԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱՌԹԻՒ

●

ԽՄԲ.— փետր. 13ին տեղի ունեցան Գահիրէի թեմական ընտրութիւնները, եւ մեծամասնութիւն շահեցաւ «Ազգ. Հոսանք»ին դէմ կազմուած միացեալ ճակատը:

«*Յուսաբեր*» հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ՚ընէ փետր. 16ի խմբագրականով, այս արդիւնքին առթիւ.—

Ընտրութեանց իրաւունք ունէր մասնակցելու 1980 հոգի:

Այս քանակէն այլեւայլ պատճառներով երկու հարիւր հոգի չմասնակցեցաւ եւ մասնակցեցան միայն 1780 հոգիներ՝ ընտրողներու շուրջ 90 տոկոսը:

«Ազգային Հոսանք»ի թեկնածուներէն նուազագոյն քուէ ստացողը առած է 766 քուէ, իսկ առաւելագոյնը՝ 803 քուէ. «Հոսանք»ի թեկնածուներէն իւրաքանչիւրը միջին հաշուով առած է 783 քուէ:

«Անկուսակցականներու Ցանկ»ի թեկնածուներէն նուազագոյն քուէ ստացողը առած է 963 քուէ, իսկ առաւելագոյնը՝ 1012 քուէ. այս «Ցանկ»ի թեկնածուներէն իւրաքանչիւրը միջին հաշուով առած է 980 քուէ:

Այս բացարձակ թիւերը կացութեան յստակ պատկերը չեն տար սակայն. այդ պատկերը անոնք կուտան, երբ մենք թիւերը տոկոսներու վերածենք:

Արդ, տոկոսային առումով մենք շահած ենք ընտրողներու 44.3 տոկոսը, մինչ մեր հակառակորդներու միացեալ ցանկը շահած է 55.7 տոկոսը, շնորհիւ աղաղակող եւ ընդվզեցուցիչ ապօրինութեանց եւ խարդախ խաղերու, որոնց պիտի անդրադառնանք գատ խմբագրականով:

Տոկոսային այս թիւերն են ահա, որ կուտան յստակ պատկերը այն տեղին, որ կողմերէն իւրաքանչիւրը կը գրաւէ քուէատու բազմութեանց մէջ:

Այս թիւերը մեզի իրաւունք կուտան հետեւեալ չորս եզրակացութիւնները քաղելու.

ԱՌԱՋԻՆ.— Միացեալ ճակատի անուանայէս երեք ուխտակիցներէն իւրաքանչիւրը եթէ յանդգնէր առանձին շարք գալ մեզի դէմ՝ ապա չարաչարօրէն պարտութեան պիտի մատնուէր:

Իսկ իրողութիւն է, որ Միացեալի ուխտակիցներուն թիւը ոչ թէ երեք էր («Անկախ»ներ, ՌԱԿ եւ Ս. Դ. Հնչակեան «Մայր Կուսակցութիւն»), այլ աւելին էր. այս երեքին հետ էր մասնաւորաբար խորհրդաւոր ուժ մը — անանուն եւ անչօշափելի ... — որ «յաղթանակ»ին մէջ երեք ուխտակիցներէն շատ աւելի մեծ բաժին մը ունէր:

ԵՐԿՐՈՐԴ.— Եթէ ընտրութիւնը համեմատական *սկզբունքով կատարուէր, որ պահանջն է բոլոր ժողովրդավար հոսանքներու, ապա մենք նորընտիր Թեմականի մէջ պիտի գրաւէինք տասնըմէկ աթոռ՝ ուխտակիցներէն իւրաքանչիւրին բաղդատմամբ աւելի քան յաղթական ըլլալով եւ Թեմականի մէջ անոր բուն վարիչ ուժը հանդիսանալով:*

ԵՐՐՈՐԴ.— Մեր շահած քուէներու քանակը կուգայ լեզուներէն ամէնէն պերճախօսին՝ թիւերու լեզուով ցոյց տալու այն մեծ տեղաշարժը, որ կատարուած է մեր գաղութի վարիչ ուժերու մէջ, անոր երբեմնի ղեկավար խաւերն ու հոսանքները դէպի ետ քշելով եւ առաջնորդութեան կոչելով Դաշնակցութիւնը եւ իրեն համակիր տարրերը:

ՉՈՐՐՈՐԴ.— Ընտրութեանց նախօրէին մեզ հետ բանակցողները մեզ ընդամէնը երեք աթոռ կ՚առաջարկէին՝ այդքան նուազ գնահատելով այն տեղը, որ մենք կը գրաւենք մեր հանրային կեանքի մէջ:

Ընտրութիւնները եկան վկայելու, որ աւելի քան արդար եւ իրաւացի էր մեր մերժումը:

Մեր շահած քուէներու քանակը ապացոյց է, որ գրեթէ չորս անգամ աւելի է մեր ունեցած կշիռը, քան զայն կ՚ուզէին տեսնել մեր մէջ մեզ հետ բանակցողները:

Մեր մատնանշած չորս եզրակացութիւններէն եւ ոչ մէկը կարելի է ուրանալ:

Որովհետեւ երբեք կարելի չէ ուրանալ հիմը այդ եզրակացութեանց, այն իրողութիւնը, որ 1955 Փետր. 13ի ընտրութեանց մէջ մենք շահած ենք միջին հաշուով 783 քուէ, այլ խօսքով՝ շահած ենք ընդհանուր քուէներու աւելի քան 44 տոկոսը:

Այս պատկառելի ու կազմակերպ ուժը այսօր դուրս կը մնայ Ազգ. Իշխանութիւններէն:

Այդ իշխանութիւնները, լրիւ եւ ամբողջութեամբ, կը մնան միայն եւ բացառաբար անոնց, որոնք մեզմէ քիչ մը աւելի շահած ըլլալով եւ ամէնքը միասնաբար հազիւ մեզի չափ կշիռ եւ հմայք ունենալով այս ժողովուրդի մէջ, կ՚ուզեն զայն ներկայացնել եւ անոր ճակատագիրը վարել:

Ծիշդ ընտրութեանց նախօրէին, մեր 1955 Փետր. 10ի խմբագրականին մէջ, անգամ մը եւս անդրադառնալով այն հարցին, թէ ինչ պիտի ըլլայ մեզ վարող ոգին, եթէ մենք չշահինք ընտրութեանց մէջ, կը գրէինք.

«ա.— Պիտի չդադրեցնենք մեր նպաստը եկեղեցիին, դպրոցին, աղքատախնամին:

«բ.— Մեր զաւակները ազգային վարժարաններէն պիտի չհանենք:

«գ.— Ոչ քով պիտի չյայտարարենք ազգին եւ ազգային հաստատութիւններուն դէմ:

«դ.— Պարկեշտ եւ արդար պիտի ըլլանք մեր քննադատութեանց մէջ:

«ե.— Մանաւանդ պիտի չդադրինք սիրելէ մեր ազգը»:

Հակառակ մեր կողմէ բազմիցս իրեն եղած պահանջին, հակառակորդը անկարող եղաւ նման յայտարարութիւն մը ընել այն պարագային համար, երբ մենք ըլլայինք յաղթանակողը ընտրութեանց մէջ...

Եւ ահա այսօր, երբ յաղթականը ինքն է, հանդիսաւորապէս կը հաստատենք այն, ինչ որ ըսած ենք թերթիս Փետր. տասնի թիւով:

ԴՈՒՐՍ ԿԸ ՄՆԱՆՔ Ազգ. Իշխանութիւններէն, ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ ՉԵՆՔ ՍՏԱՆՁՆԵՐ այդ իշխանութեանց գլխաւորած հաստատութիւններու մէջ, սակայն կը կատարենք այն զոհողութիւնները, որ կը կատարէինք ցարդ իբրեւ անդամները այս համայնքի:

Խորօրէն ու լաւապէս «յաղթական»ները ճանչնալով՝ մեզ դժուար չէ նախատեսել այն ճակատագիրը, որ սահմանուած է մեր Ազգ. Հաստատութիւններուն:

ԽՈՒԼ-ՀԱՄՐԵՐՈՒ ՏՈՒՆԸ

●

ՄԻԼԱՆ.— Քաղաքէն քիչ մը դուրս, օդասուն հրապարակի մը վրայ կառուցուած է խուլ-համրերու ընդարձակ հաստատութիւնը, ուր այցելեցի անցեալ օր, իբրեւ լրագրող:

Իր հիմնարկութեան թուականը շատ հին է, բայց շէնքը իր կատարելագործումը ստացած է 1936ին ու նուիրուած է Փիէմոնթէի իշխաններուն: Թագաւորական ընտանիքին անկումէն ու մեկնումէն վերջ սակայն այդ խոշոր տառերը վար առնուած են շէնքէն:

Հաստատութեան նպատակն է դաստիարակութիւնը եւ զարգացումը խուլ-համր մանչերու եւ աղջիկներու, սկսեալ չորս տարեկանէն մինչեւ քսան կամ քսանեւկու: Զափահասներուն արհեստ մըն ալ կ՚ուսուցանեն, համաձայն իրենց յարմարութեանց ձգտումներուն:

Ընդարձակ շէնքը, բաժնուած է երկու մասերու՝ աղջիկներու եւ մանչերու յարկաբաժիններով, եւ ներկայիս կը պատսպարէ աւելի քան հարիւր աշակերտներ եւ աշակերտուհիներ:

Շէնքին մուտքը կը կազմէ ընդարձակ եւ հոյակապ դահլիճ մը, ուրկէ վեր բարձրացանք մարմարեայ լայն սանդուղներէ: Ամէն բան սպիտակափայլ է, ու մաքուր, լոյսը՝ լայն պատուհաններէ կ՚ողողէ սրահները, դասարանները, ննջարանները:

— «Լոյսը, ըսաւ տնօրէնուհին, առաջին պայմաններէն մէկն է մեր հաստատութեան: Տղաք պէտք է լաւ տեսնեն մեր դէմքերը, մեր շրթունքներուն շարժումները: Տեսողութեամբ է որ կը դարմանեն լսողութեան պակասը»: Ու գիս առաջնորդեց նախ, ամէնէն պզտիկներուն դասարանը:

Սիրուն աղջնակ մը, հազիւ չորս տարեկան բաժնուեցաւ իր խաղընկերներէն, ու ընդառաջ գալով շնորհալի խոնարհութիւն մը ըրաւ: Խելացի ու արտայայտիչ աչքերով, բնաւ չէր տարբերէր բնականոն մանուկէ մը:— «Խելքը չէ որ կը պակսի իրենց, պատասխանեց տնօրէնուհին, այլ խլութեան հետեւանքով խօսելու կարողութիւնը եւ ճիշդ այդ է որ կ՚ուսուցանենք իրենց: Այս պզտիկները տակաւին միայն վանկեր ու բառեր կրնան ըսել»:

Հարցուցինք իրենց անունները, զորս բաւական յաջողութեամբ կրցան արտասանել իրենցմէ ոմանք դնելով իրենց պզտիկ քիթին անկիւնը, բերնին մօտ, թրթռումներուն իրազեկ ըլլալու համար: Երբեմն ալ իրենց ձեռքը կը դնեն, ուսուցչուհիին կոկորդին վրայ, գուշակելու համար բառը այդ թրթռումներուն օգնութեամբ:

Սրտառուչ է այն ուշադրութիւնը՝ որով կը կեդրոնանան խօսողին շրթունքներուն վրայ, ջանալով տեսողութեամբ լրացնել լսողութեան պակասը: Այդ վարպետութեամբ է որ կը սորվին գուշակել, ըմբռնել բառերը խօսողին շրթունքներուն վրայ:

Անցանք աւելի մեծերուն դասարանը: Հոս տղաք աւելի վարժ էին, ու բաւական յաջողութեամբ պատասխանեցին մեր զանազան հարցումներուն:— «Տիկինը, լրագրող է, ու ձեր մասին պիտի գրէ», ըսաւ տնօրէնուհին, շեշտելով վանկերն ու բառերը բերնին շարժումներովը:

Զարմանքով նկատեցի որ հասկցան, եւ յարգալիր ժպիտով մը կրկին բարեւեցին զիս: Հրաժեշտ առած պահուս իրենցմէ, — «Սիրելի տղաք, ըսի, շատ յուզուած եմ այս այցելութենէս, պիտի գրեմ ձեր մասին հեռաւոր երկրի մը լեզուովը, զոր դուք անշուշտ չէք հասկնար, բայց ձեր մասին պիտի խօսիմ գորովով, հիացումով»: Տնօրէնուհիին օգնութեամբ հասկցան բոլոր ըսածներս, ու ամէնքը մէկ ոտքի ելան:

Յուզուած էի արդարեւ:

Յետոյ այցելեցինք աւելի պզտիկ սրահ մը՝ օժտուած ամենավերջին ու կատարելագործուած գործիքներով, որոնք կը ծառայեն չափելու, քննելու եւ օգտագործելու լսողութեան հետք մը նոյնիսկ, եթէ երբեք կայ այդ հէք տղոց մօտ:— «Երբեմն կը պատահի որ, բացատրեց տնօրէնուհին, լսողութեան ամենայետին նշոյլ մը գտնուի ոմանց մօտ, բայց դժուար է օգտագործել, որովհետեւ ուղեղին մէջ վընասուած մասեր կ՚ըլլան, ու տղան չի կրնար յիշել, ու կրկնել, ինչ որ լսած է տարտամօրէն»:

Ամէնէն վերջը այցելեցինք չափահաս աղջիկներուն աշխատանոցը, ուր, ձեւ, կար, ճերմակեղէնի պատրաստութիւն, գծագրութիւն կ՚ուսուցանեն իրենց: Գծագրութեան մեծ ուժ կը տրուի ամբողջ հաստատութեան մէջ, մանաւանդ անօթներու, պնակներու վրայ գծագրելու արուեստը (Սերամիք):

Հոս բոլորովին մեծ աղջիկներ էին այլեւս: Ուրախութեամբ իրենց աշխատութիւնները բերին ցոյց տալու, բաւական դիւրութեամբ հասկցան մեր ըսածները, ու յարմար պատասխաններ տուին, բայց իրենց ձայնին ելեւէջները շատ բնականոն չէն, յայտնաբար դժուարութեան մը առջեւ կը գտնուին երբեմն, ու կանգ կ՚առնեն:

Սիրուն ու երիտասարդ կին մը, որ կարծի ուսուցչուհին էր, ու ժպտադէն կը հետեւէր մեր խօսակցութեան, մասնաւոր ուշադրութիւնս գրաւեց,— «Ինքն ալ խուլ-համր է, ըսաւ տնօրէնուհին, հաստատութեան ընթացքը աւարտելէ վերջ, մեր մօտ մնաց իբրեւ ճերմակեղէնի ուսուցչուհի: Ամուսնացած է խուլ-համր երիտասարդի մը հետ, որ լաւ գործ մը ունի իբրեւ գծագրիչ անօթներու, պնակներու վրայ: Շատ երջանիկ են»:

Երեսը նայեցայ ժպտելով:

— «Այո, տիկին, ըսաւ, ութ տարեկան մանչուկ մըն ալ ունիմ, որ կը լսէ, ու լաւ կը խօսի», աւելցուց հպարտութեամբ:

Այսպէս, գիտութեան բարիքը մինչեւ երջանկութեան սեմին վրայ բերեր էր զիրենք, պարգեւելով իրենց կեանք մը՝ սիրոյ ու աշխատութեան միջեւ բաժնուած, որ շատ չէր տարբերէր ուրիշներու ճակատագրէն ...:

ՍԻՐՎԱՐԴ ՄԿՐԵԱՆ

ԳԵՐԵԶՄԱՆՆԵՐՈՒ ԿԱՆՉԸ

●

ԾԱՆՕԹ.— Խալիլ Ճիպրան ծնած է 1883ին, Լիբանանի մայրիներու շուքին տակ, համբաւաւոր Պշարրի գիւղի մէջ: Ուսած է Փարիզ եւ Նիւ Եորք: Թէ Արաբերէն, թէ օտարներէն կը նկատուի արաբ գրականութեան ամենամեծ հսկան: Միանգամայն՝ եղած է համբաւաւոր նկարիչ: Իր ամբողջական գործերը թարգմանուած են անգլերէնի եւ ջերմ ընդունելութիւն գտած բովանդակ անգլիասաքսոն աշխարհէն: Ճիպրան, իր գրութիւններուն ըմբոստ պարունակութեամբ շատ գործ տեսած է նաեւ իբրեւ ընկերային բարեկարգիչ, արաբական աշխարհին մէջ: Մեռաւ 1931ին:

Դատարան մտնելով, Էմիրը գրաւեց կեդրոնական աթոռը: Աջ ու ձախ կողմը բազմեր էին երկրի իմաստունները: Սուրերով ու նիզակներով զինուած՝ պահակները բարեւ էին բռներ եւ դատավարութեան ներկայ ըլլալու համար դատարան խուժած ժողովուրդը հանդիսաւորապէս կը խոնարհէր Էմիրին առջեւ որուն աչքերէն կ՚արձակուէր ուժի եւ հեղինակութեան այնպիսի ալիք մը որ սարսափ կ՚ազդէր իրենց հոգիներուն, թունդ հանելով իրենց սրտերը:

Երբ դատարանին մէջ կարգ-կանոնը հաստատուեցաւ, ու հասաւ դատավարութեան ժամը, Էմիրը, վերցնելով ձեռքը, մարտադրօ ձայնով հրամայեց.

— Ներս բերէք ոճրագործները՝ մէկիկ-մէկիկ ու ըսէք ինծի թէ ի՛նչ ոճիր է գործած անոնցմէ ամէն մէկը:

Վայրագ անասունի մը յօրանջող երախին նման՝ բացուեցաւ բանտին դուռը: Նկուղի մութ անկիւններէն կը հասնէր ընդացող շղթաներու մամահոտ արձագանգը՝ միախառնուած՝ բանտարկեալներու աղեկտուր ողբ ու կոծին: Հանդիսատեսները կ՚ուզէին ժամ առաջ տեսնել՝ այդ դժոխքին խորերէն ելլելիք որսերը՝ մահուան: Քանի մը վայրկեան վերջ երկու զինուորներ հասան, առաջնորդելով երիտասարդ մը, որուն ձեռները կապուած էին ետին: Անոր խիստ ու ազնական դէմքին վրայ հոգւոյ ազնուականութեան եւ սրտի քաջութեան կնիքն էր նստած:

Կեցուցին զինքը՝ դատարանին մէջտեղ ու զինուորները մէկ-երկու քայլ ետ քաշուեցան: Էմիրը, սեւեռելով իրեն, ըսաւ.

— Ի՞նչ ոճիր է գործած հպարտօրէն առջիս կանգնող այս մարդը:

Դատաւորներէն մին պատասխանեց խակոյն.

— Մարդասպան է: Երէկ սպաննեց էմիրի պաշտօնատարներէն մին որ կարեւոր առաքելութեամբ շրջակայ գիւղերէն մին էր ղրկած: Երբ ձերբակալուեցաւ այս ոճրագործը, դեռ ձեռքին էր արիւնոտ սուրը:

Էմիրը վճռեց բարձրաձայն.

— Առաջնորդեցէք զինք իր մութ բանտը, կապեցէք հաստ շղթաներով ու արեւածագին կտրեցէք իր գլուխը իր իսկ գործածած սուրով ու մարմինը նետեցէք անտառները, որպէսզի գազաններն ուտեն իր միսը եւ իր դիակի գարշահոտութիւնը հովերուն շնորհիւ հասնի իր ընտանիքի անդամներուն եւ բարեկամներու քթին:

Երիտասարդը առաջնորդուեցաւ բանտ: Ժողովուրդը իրեն կը նայէր արդահատալից ակնարկներով, վասնզի երիտասարդ էր ան ու դեռ կեանքի գալար գարնան մէջ:

Զինուորները դարձեալ եկան բանտէն, առաջնորդելով մանկամարդ կին մը՝ բնական նուրբ գեղեցկութեամբ օժտուած: Տժգոյն էր եւ դէմքին վրայ գծագրուած էին կարծես՝ բռնութեան եւ յուսահատութեան յայտարար նշանները:

Աչքերը լեցուած էին աղի արտասուքով ու գլուխը հակած էր վշտի բեռան տակ:

Էմիրը ոտքէն մինչեւ գլուխը չափչփելով զայն, աղաղանչեց.

— Իսկ այս ծիւրած կինը, որ դիակին մօտ կանգնած ուրուականի պէս կեցեր է, ի՞նչ ըրած է:

Զինուորներէն մին պատասխանեց.

— Շնացող է: Երէկ գիշեր ամուսինը զինքը բռնած է յանցանքի վրայ՝ սիրահարին բազուկներուն մէջ: Սիրահարը կը յաջողի փախչիլ, ամուսինն ալ կը դիմէ Արդարութեան:

Էմիրը, նայելով կնոջ երբ այս վերջինը արտայայտութենէ զուրկ բութ դէմքը կը վերցնէր, ըսաւ.

ԽԱԼԻԼ ՃԻՊՐԱՆ

Անգլ. թարգմ. Ս. ԱՃԵԱՆ

(1) (Շար.)

ԿՐԹ. ԳՈՐԾԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՍԷՆ ԺԵՌՈՄԸ ԻՐ ԴՊՐՈՑՈՎ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ, 13 Փետրուար.—Սէն Ժեռոմը Մարսէյլի բարեկեցիկ եւ գեղեցիկ արուարձաններէն մէկն է: Այն օրէն որ Հայեր սկսած են հողեր գնել եւ անձնական տուներ շինել, մտածեր են նաեւ եկեղեցիի եւ դպրոցի մասին:

Թաղեցիներու նիւթական զոհողութեամբ եւ ձեռական ձրի աշխատանքներով, անոնք կառուցեր են փոքրիկ, բայց վայելուչ եկեղեցի մը, համաձայն Հայ. Առաքելական եկեղեցւոյ աւանդութեանց եւ պահանջներուն:

Ապա ձեռնարկած են դպրոցի շինութեան եւ ունին սրահ մը որ կը ծառայէ թէ Թաղեցիներու համախումբ ձեռնարկներուն եւ թէ դպրոցի:

Ընդարձակ է սրահը, առաստաղը բարձր, պատերը ներկուած եւ պատուհանները մեծ: Առանձին տնտեսուհի մը կը կատարէ մաքրութիւնը: Գրասեղանները նոյնպէս մաքուր են եւ ներկուած: Սրահին լոյսը, մաքրութիւն եւ ուրիշ կարգ մը յարմարութիւնները շատ հաճելի են մանուկներուն եւ պատանիներուն համար, որոնք տեսակ մը պարծանքով կը կրկնեն «մեր դպրոցը» խօսքը:

Դպրոցն ունի նաեւ դաշնակ, մարմնամարզական գունդեր եւ գրասեղան-նստարաններ 120 աշակերտի համար: Ունի երկու խողովակներ եւ ջուր դնելու գործիք:

Անցեալ տարի արձանագրուած էին 75 աշակերտներ, մանչ եւ աղջիկ եւ դասերուն կանոնաւոր կը հետեւէին 70 հոգի:

Այս տարեշրջանի սկիզբը արձանագրուած են դարձեալ 75 աշակերտներ որոնք բոլորն ալ կանոնաւորապէս կը հետեւին դասաւանդութեանց: Վերջին հանդէսէն ետք, արձանագրուած են վեց նոր աշակերտներ եւ դեռ կ՚աւելնան: Ութ տարեկանէն վար տղաներ եւ աղջիկներ չեն ընդունուիր:

Աշակերտները բաժնուած են չորս մասերու,— Սկսնակները՝ 12 աղջիկ, 10 տղայ, երկրորդ դասարան տասը աղջիկ, 14 տղայ, երրորդ դասարան 18 աղջիկ, չորս տղայ, չորրորդ դասարան՝ ութ աղջիկ, հինգ տղայ, ընդամէնը՝ 48 աղջիկ, 33 տղայ: Ընդհանուր թիւը 81: Դասաւանդութիւնները տեղի կ՚ունենան շաբաթը երկու անգամ, հինգշաբթի եւ շաբաթ օրերը, կէսօրէն վերջ, ժամը 5էն 7.30:

Աշակերտները մեծ մասով 8–13 տարեկան են, իսկ չորրորդ դասարանցիները, 16–19 տարեկան: Ասոնք այս տարի կ՚աւարտեն նախակրթարանի լրացուցիչ բաժնի քառամեայ շրջանը:

Կը դասաւանդուի Հայոց լեզու, յարակից գիտելիքներով (քերականութիւն, թելադրութիւն — ուղղագրութիւն, շարագրութիւն), Հայոց Պատմութիւն, Հայաստանի աշխարհագրութիւն եւ երգ:

Դասաւանդութիւնը տեղի կ՚ունենայ համաձայն Պոլսոյ նախկին ուսումնական խորհուրդի ծրագրին: Ուսուցիչն է Պ. Այգին Մարտիրոսեան, որ ունի երեսնամեայ փորձառութիւն:

Աշակերտները ընդունակ են, կարգապահ և բանիբուն: Ուսուցչի և թաղականութեան յարաբերութիւնները տոգորուած են փոխադարձ վստահութեամբ:

Թաղին մէջ վէճեր չկան:

Թաղեցիներու մեծ մասը Սիվրիհիսարցիներ են, հայախօս, բարեկեցիկ, իսկ բոլոր Թաղեցիները նախանձախնդիր են հայապահման եւ մզում կուտան մայրենի լեզուի ուսուցման: Կը սիրեն իրենց դպրոցն ու եկեղեցին եւ միշտ գիտակցօրէն կը ստանձնեն նիւթական ու բարոյական զոհողութիւններ:

Թաղական խորհուրդն ալ սրտագին փարած է գործին եւ որեւէ արգելքի առջեւ կանգ չառներ, դպրոցը եւ եկեղեցին բարեզարդելու, պաշտօնէութիւնը գոհ ձգելու եւ գործերը կանոնաւորապէս կարգադրելու համար:

Անցեալ տարի ձեռնարկուեցաւ զանգակատան շինութեան եւ զանգակի մը գնման եւ երկու իւղաներկ նկարներու պատրաստութեան: Իսկ այս տարի սկսած են ներկել եկեղեցին եւ ձեռնարկած են կարգ մը նորոգութեանց:

Դպրոցն ու եկեղեցին ունին չորս պաշտօնեայ, հոգեւոր հովիւ, ուսուցիչ, երկու տնտեսուհիներ: Ցետոյ կան 5–6 դպիրներ եւ սարկաւագներ, մէկ մասը վճարովի:

Նկատի առնելով տեղական պայմանները, աշակերտներու հոգեկան պահանջները եւ սկաուտական կեանքի դաստիարակիչ դերը, ուսուցիչը խնդրած է Արենոյշներու Միութենէն որ՝ խմբապետուհիներ տրամադրէ, գայլիկներու եւ թեւիկներու խումբեր կազմելու համար դպրոցին մէջ: Երկու փորձառու եւ ժրաջան խմբապետուհիներ, Ալիս Յարութիւնեան եւ Ալիս Շամիրեանը սիրայօժար յանձն առած են այդ պարտականութիւնը, մեծ ուրախութիւն պատճառելով աշակերտներուն:

Այս փաստացի տեղեկութիւնները հաւաքելէս վերջ, կը մեկնիմ դպրոցէն մխիթարուած եւ խորապէս համոզուած որ եթէ ամէն արուարձանի եւ Մարսէյլ քաղաքի մէջ գտնուին սրտցաւ եւ նախանձախնդիր նուիրեալներ, Մարսէյլի բոլոր դասընթացքներն ալ կրնան մխիթարական վիճակ մը ունենալ: Այն ատեն կարելի պիտի ըլլայ ամուր հիմերու վրայ դնել մայրենի լեզուի ուսուցման գործը եւ ապահովել նոր սերունդի մեծ մասին փրկութիւնը:

Շնորհաւորելի է Սէն Ժեռոմը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

★

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի ունեցաւ 11 Փետրուարին սովորական հաւաքատեղին, ի ներկայութեան խուռն բազմութեան մը:

Երեկոյթը նուիրուած էր Վահան Մինախորեանի, մահուան տասնամեակին առթիւ:

Նախագահ Մ. Պարսամեան, ներկաները հրաւիրեց յոտնկայս յարգել ողբացեալին յիշատակը եւ քանի մը խօսքով ներկայացուց «Արհաւիրքի Օրեր»ու եւ Սողոմոն Թեհլիրեանի «Վերյիշումներու» հեղինակը:

Օրուան Ա. դասախօսը, Տ. Միսաքեան բացատրեց թէ յայտնութիւն մը եղաւ Վ. Մինախորեան, իբրեւ գրագէտ, երբ կը հրատարակէր «Արհաւիրքի Օրերը» (1915 թուականը): Ունի սուր աչք եւ խորաթափանց միտք: Եւ վարպետօրէն կը ներկայացնէ դէմքեր, պատկերներ, վայրկեաններ, առանց գրագիտական մարզանքներ փորձելու: Նոյն յաջողութիւնը՝ Սողոմոն Թեհլիրեանի «Վերյիշումներ»ուն եւ մանաւանդ վերջին շարքին՝ «Մեր երկրի մրրիկը» մէջ, զոր կը հրատարակէ Հայրենիք ամսագիրը եւ որ դեռ չաւարտած է:

Դասախօսը այս առթիւ կարդաց յատկանշական հատուածներ երեք հրատարակութիւններէն, իսկ Պ. Ա. Գմբէթեան «Արհաւիրք Օրերուն» այն մասը որ կը նկարագրէ Ջարդէն փրկուած մանուկներու խօսակցութիւնը:

Երկրորդ դասախօսն էր Ա. Խոնդկարեան, որուն տրուած էր ներկայացնել Վ. Մինախորեանի արկածալից կեանքին մանրամասնութիւնները:

Դասախօսը, իբրեւ մտերիմ, քայլ առ քայլ հետեւեցաւ այդ կեանքին բոլոր դրուագներուն, յիշելով նաեւ անցքեր ժամանակակից պատմութենէն: «Ան ներկայ էր, ըսաւ, մեր կեանքը յուզող բոլոր դէպքերուն, եւ իր գործօն մասնակցութիւնը կը բերէր: Իսկական յեղափոխական մը, որ սիրուած ու յարգուած էր ուրիշ կուսակցութիւններէ, որովհետեւ մաքուր եւ անկաշառ դէմք մըն էր: Կը պատկանէր ընկերվարական յեղափոխականներու (էս էր) խմբակին, սակայն բացառութիւն ըլլալով, հրաւիրուեցաւ գումարուած Հ. Յ. Դաշնակցութեան ընդհ. ժողովին, որ կը գումարուէր Կարին, ճակատագրական պահու մը»:

Կէս գիշեր էր արդէն, երբ վերջացաւ երեկոյթը: Օրուան նախագահը, անգամ մը եւս ոգեկոչելով Վ. Մինախորեանի յիշատակը ըսաւ. «Կամքի եւ հոգիի ինչ ուժ ունենալու է հեղինակը այս կարեւոր գործերուն: Իր գրչին կը պարտինք տակաւին, ուրիշ կարեւոր յուշեր եւ գրութիւններ»:

ՈՒՆԿՆԴԻՐ

ԱՇԱԿԵՐՏԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Սեւոյի Մուրատեան վարժարանի աշակերտները այս տարի եւս հանրութեան ներկայացան, իրենց տարեկան թատերական ներկայացումներով:

Թատերական այս ներկայացումները ընդհանրապէս տեղի կ՚ունենան «Վարդանանցի» յիշատակութեան թուականներուն, ուր կ՚ոգեկոչուին Վարդանի եւ իր զինակից 1036 քաջամարտիկներու ազնուական մահը «վասն կրօնից եւ հայրենեաց»:

Կիրակի, 13 Փետրուար, ներկայացումը թէեւ ուղղակի կապ չունէր «Վարդանանցի»ն հետ, բայց նկատի ունենալով Սփիւռքի հայ ժողովուրդին ներկայ վտարանդի վիճակը, կրնանք անվարան յայտարարել թէ՝ այդ կարգի ներկայացումներ իրենց նպաստը կը բերեն «վասն փրկութեան մանկտւոյն Հայոց»:

Արդարեւ հաճոյք մըն էր լսել մեր մայրենի բարբառը, վարժարանի ուսանողներուն կողմէ, մաքուր եւ յստակ առոգանութեամբ:

Այդ մասին մասնաւոր գնահատութեան արժանի են՝ աշակերտներ Գպիրեան, Զէքեան, Տէտէճեան, Փարմագսըզեան, Ճառայեան, Ճապուռեան եւ ուրիշներ:

Այս պարագան մասնաւորաբար չէր վրիպեցաւ ներկայ ժողովուրդին կողմէ, որ բացորոշապէս կը յայտնէր իր հիացումը:

Շնորհակալութիւն ուսուցիչ վարդապետներուն, որ խոպան կարծուած դաշտերը պտղատու անդաստանի մը վերածեր էին, շնորհիւ իրենց տքնաջան աշխատութեան:

Նոյնքան յաջող էր Ֆրանսերէն կատարերգութիւնը, որուն ղեկավարութիւնը՝ ինչպէս ուրիշ տարիներ, ստանձնած էր չարժանկարի հայազգի դերասան Պ. Միշէլ Արտան:

Վարժարանին «Տիկնանց Օժանդակ Մարմին»ը գլխաւորութեամբ Տիկիններ Ցէյտլի եւ Եփրեմեանի, ստանձնած էր կարգապահութեան եւ պիւֆէի ծանր պարտականութիւնները:

Խուռներամ բազմութիւնը ապացոյց է որ մեր ժողովուրդը գիտէ գնահատել կրթական ձեռնարկները: ՀԱՆԴԻՍԱՏԵՍ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՃՇԴՈՒՄ

«Յառաջ»ի Փետրուար 16ի յօդուածը Ռուբէն Իսրայէլեանի մասին, քանի մը սխալներ կը պարունակէր.—

Մեր յօդուածագիրը կը գրէ թէ Բերկրիի ոստիկանութիւնը այնպիսի բռնութիւններ կը գործադրէ, Բերդակ գիւղին մէջ որ գիւղացիները չհանդուրժելով կը դիմեն զէնքի:

Բերկրիի եւ Թիմարի շրջանին մէջ Բերդակ անունով գիւղ չկայ: Բերդակը Այգեստանի հարաւ. արեւմտեան կողմն է որ եւ արուարձան կը համարուի, իսկ ըմբոստացած գիւղը «Պայերակ» կը կոչուի, ոչ թէ Բերդակ:

Ռուբէն Իսրայէլեան երբ Այգեստանէն եկաւ 14 զինուորով, առաջին անգամ մեր գիւղը՝ Շահպաղի հանդիպեցաւ եւ ութ հոգի եւս առնելով անցաւ Աւերակ: Այդ վայրէն ալ քանի մը հոգի առնելով գնաց կռուի վայրը, ուր արդէն եկած էին, Բերկարեպակ գիւղին կտրիճ տղաները եւ Նապաթայ Մնօն եւ Ռ՚նտրօն վեց հոգիով, նոյնը և Պողանցի և Գիւմնացի լաւ տղաներ: Կռիւը շարունակուեցաւ 3 օր եւ ճիշդ է որ վերջ գտաւ Արամի եւ Իշխանի միջամտութեամբ: Իշխան եկաւ անձամբ եւ կռիւը դադրեցուց:

ԽԱՉԻԿ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ

ԽՄԲ.— Ուրիշ ընթերցող մը եւս, Ե. Սահակեան, որ մասնակցած է կռիւներուն, նոյն ճշդումները կը կատարէ:

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

«Նրանց այդ արտաքուստ վերաբերմունքը արտասուքներ խլել բոլորիս աչքերից: Աղօթք էին անում նրանց համար, որոնք իրենց հետ ամէն տեղ մահ էին տանում:

«Արեւամուտին թողինք գիւղը եւ ուղղուեցինք դէպի Մուրատ (Եփրատ) գետի եզերքը: Գետի վրայ մի կամուրջ էր ձգուած, Սուլուխ գիւղի մօտը: Այդ կամուրջի վրայ այդ օրերին Թուրք զինուորներէն պահապաններ էին դրուած: Աննըկատ մնալու համար, գետին ծանծաղուտից անցանք:

«Այդ օրը տղաները յոգնածութեան նշաններ էին ցոյց տալիս: Սարից սար հալածուած եղջերուների նման, վեց ամիսներից ի վեր նրանք մի ապահով վայր չէին ունեցել՝ գոնէ մի քանի գիշեր հանգիստ քնելու համար:

«Անդրանիկը, Խօսն եւ Սմբատը՝ մի կողմից եւ Գէորգ Չաւուշը՝ միւս կողմից խրախուսում էին տղաներին, որ արագացնեն իրենց քայլերը:

«Հեռուից լսւում էր ճամբորդների խօսակցութիւնը: Նրանք խօսում էին ֆետայիների մասին: Թուրքերից ոմանք աստուածացնում էին նրանց, իսկ ուրիշներ անիծում, «չար դեւ» էին անուանում, եւ առասպելներ հիւսում նրանց շուրջ:

«Կասկածելի վայրերից եւ ճանապարհներից խոյս էինք տալիս: Նպատակ ունէինք քննութիւն կատարել դէպքի մասին, որ մի քանի օր յառաջ պատահել էր գիւղի շրջակայքում:

«Կուրավուն մի մեծ գիւղ էր, լայն ճանապարհի վրայ ընկած: Այդտեղից Կարինի կարաւանները Մուշ էին գնում, եւ Մուշից էլ՝ Կարին: Գիւղը գրեթէ միշտ օտարականներով, ճամբորդներով, ոստիկաններով եւ զինուորներով լեցուած էր, մանաւանդ Սասունի կռիւներից յետոյ: Այդ պատճառով էլ գիւղացիները խնդրել էին Քեռի – Բարսեղին, որ մի առ ժամանակ հեռանար գիւղից, մինչեւ Թուրք զինուորների ոտքը կտրէր այդ շրջականերէն:

«Քեռին երկարօրէն կը խորհի եւ մի գիշեր կը գնայ Եփրատ գետի եզերքի մօտերը ու գետնափոր մի խրճիթ կը շինէ: Խրճիթին դուռը տանիքից կը բանայ, այնինքն՝ երդիքը իբր դուռ կը ծառայեցնէ: Ընկերներով այնտեղ կ՚ապաստանին եւ, երբ մէկը կը նկատեն, երդիքը կը ծածկեն: Գետնափոր այդ խրճիթին ներսը բաւական ընդարձակ է լինում, եւ 20 կամ 30 տղաներ հանգիստ կերպով կը կարողանան տեղաւորուիլ: Այդտեղ մի ժամանակ կ՚ապրին եւ պաշարն էլ գիւղից կը ստանան:

«Մի օր ընկերներից մէկը, գետից ջուր առած, կը վերադառնայ այդ թաքստոցը: Յանկարծ մի ոստիկան կը նկատէ, որ ջուր տանող մարդը հողերի մէջ կ՚անյայտանայ: Լուր կը տայ իր ընկերներուն: 30 ոստիկաններ կը գնան տեղը պաշարելու: Տղաները լուր չունին: Գիւղացիք էլ չեն նկատած ոստիկանների այդ շարժումը: Մէկ էլ, կէսօրի ատենները հրացանի ձայներ կը լսեն: Գիւղացիները դուրս կը վազեն եւ կը դիմեն հրացանաձգութեան վայրը:

«Վերադարձող ոստիկանները կը սկսին հայհոյել եւ ծեծել գիւղացիներին ասելով.— Ինչո՞ւ համար ֆետայիներ կը պահէք ձեր գիւղի սահմանների մէջ: Այժմ գնացէք ձեր եղբայրներուն դիակները բերէք: Ահա այդպէս էր պատահած Քեռիի մահը:

«Խումբով գետը անցնելէ յետոյ, գիմեցինք դէպի գիւղ: Մեզ հետ ունէինք Ցօնանից մի քանի տղաներ: Գիւղի մօտերը մի առուակի եզերքը նստանք: Անդրանիկը պատուիրեց այդ երկու տղաներին, որ գիւղ մտնեն եւ Ռէս Օհանին լուր տան, թէ խումբը եկած է եւ այսինչ առուի մօտ նստած՝ իրեն կը պասէ: Այդքանը բաւական էր: Նա պէտք եղած կարգադրութիւնները կ՚անէր: Պատուիրուեցաւ նաեւ, որ եթէ նա գիւղը չլինէր, լուր տային գիւղի խմբապետին անմիջապէս դալու: Նոյնպէս յանձնարարուեցաւ, որ զգուշութեամբ առնեն իրենց քայլերը, չորս կողմերը դիտեն եւ ապա յառաջանան: Իսկ ճախորդութեան պարագային մի կերպով պէտք է լուր ղրկէին խումբին՝ առանց վերջինիս տեղը իմացնելու:

«Անդրանիկի այս պատուէրներէն յետոյ, Գէորգ Չաւուշն էլ բռնեց տղաների ականջից եւ կամացուկ ասաց.— Թող պարոնին սատծները ձեր ականջին օղ լինին:

«Տղաները մեկնեցին, եւ մենք մի քիչ պառկեցինք առուի եզրքին: Առանց ձայն ու ձունի կը նայէինք երկնքին: Ամպերը ուղտի կարաւանների նման կ՚անցնէին դէպի արեւմուտք:

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

րելով ելմտական նախարարութիւնը։ Իր դահլիճը տեւեց մինչեւ 29 Փետրուար։ Նորէն ելմտական նախարար եղաւ Լանիէլի դահլիճին մէջ 1953 Յունուարին, եւ նոյն պաշտօնը կը վարէր Մենտէս Ֆրանսի դահլիճին մէջ, 1954 Յունիս 13էն ի վեր, երբ կոչուեցաւ՝ արտաքին նախարարութեան, 1955 Յունուար 20ին։

× Հանրապետութեան նախորդ նախագահը, Պ. Վէնսան Օրիոլ ճառ մը խօսեցաւ Վալանսի մէջ, նախկին նախարար Պ. Մ. Մութէի երեսփոխանական յոբելեանին առթիւ։ Մասնաւորապէս թելադրեց որ «Հանրապետական խմբակցութիւնները արագօրէն համախմբուին եւ գործի ձեռնարկեն յանուն ազգային միութեան, առանց որու կարելի չէ ոչ ապահովութիւն ոչ ալ հաստատուն վիճակ։ Եթէ անկարգութիւնները շարունակուին, Հանրապետութիւնը կրնայ վտանգուիլ»։

ՁԻՒՆ, ՓՈԹՈՐԻԿ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԱՒԵՐՆԵՐ

Ուրբաթ օրէն ի վեր անընդհատ ձիւն կը տեղայ Ֆրանսայի մէջ։ Կարգ մը քաղաքներ ծանր վնասներ կրած են արդէն, մասնաւորապէս Ալպեան շրջանին մէջ։ Իսկ դէպի հարաւ, Միջերկրականի գեղածիծաղ ափերուն վրայ, Մարսէյլէն մինչեւ Նիս եւ Մանթոն, մինչեւ Իտալական Ռիվիէրա, փոթորիկը եւ ալիքներու յորձանքը ահագին աւերներ գործած են։ Փարիզի մէջ ալ բաւական ձիւն տեղաց եւ օդը ցուրտ է։ Կրընոպլի, Շամպերիի եւ Էքս լէ Պէնի մէջ հեռաձայնը խզուած եւ ելեկտրական հոսանքը դադրած է, ձիւնին ծանրութեան տակ։ Տեղ-տեղ ձիւնակոյտը փակած է ճամբաները։ Քանթալի նահանգին մէջ ձիւնը նստած է մինչեւ 80 սանթիմեթր խորութեամբ։ Ձիւնամրրիկը աւերներ կը գործէ Ժիռոնտի նահանգին մէջ։

Մխտրալը մեծ աւերներ գործած է Մարսէյլի շրջանին մէջ, շոգեկառքի երթեւեկը խանգարելով քաղաքին մօտ։

× Նիսէն կը հեռագրեն թէ 70 տարեկան մարդ մը ջուրերէն քշուած է Մանթոնի մէջ։ Ուժգին մխտրալ մը, որ ժամական 160 քիլոմեթրի հասած էր շաբաթ կէս օրին, ջուրերով ողողեց ծովեզերքը։ Երբ ջուրերը քաշուեցան, Փրոմընատ տէ զ'Անկլէն ծածկուած էր քարերով եւ ցեխով։ Ցարակից փողոցներն ալ ողողուեցան ականներու յորդումով։ Հարկ եղաւ դադրեցնել երթեւեկը։ Շատ մը պանդոկներու նկուղները ողողուեցան։ Երկու Ֆրանսացի շրջիկներ վիրաւորուեցան տանիքներէ ինկած կղմինտրներով եւ աղիւսներով։ Իտալական Փաչէ նաւը 2ուկէս ժամ պայքարեցաւ ալիքներուն դէմ, Մոնթէ Քարլոյի մէջ Իտալուհի մը հովէն քշուեցաւ, երբ նստած էր պատշգամը։ Կառախումբերը երեք ժամ ուշացան։ Նիսի առաջին ծաղկամարտը դրեթէ փճացաւ։ Առաջին անգամ է որ բնութիւնը իր կատաղութիւնը կը թափէ Նիսի եւ Մոնաքոյի շրջանին մէջ։

Փոթորիկը շատ աւելի ծանր վնասներ պատճառեց Իտալական ափերուն վրայ, մասնաւորապէս Ճենովայի նաւահանգստին մէջ որուն մէկ քառորդը անգործածելի դարձած է։ Ալիքները քանդած են 400 մեթր թումբ եւ ջուրը խուժած է ցած թաղերուն մէջ։ Քանի մը ժամ քաղաքը ահռելի կացութեան մը մատնուած էր, երբ յիսուն թոն ծանրութեամբ լծակներ կը խորտակուէին եւ նաւերուն պարանները կը խզուէին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԷՐ ՖՐԱՆՍԻ օդաչուները գործադուլ յայտարարեցին 48 ժամուան համար։ Երթեւեկը դադրած է շատ մը գիծերու վրայ։

ԱՆԳԱՐԱՅԻ թերթերը կը գրեն թէ վերջերս մահուան դատապարտուած երկու լրտեսներէն մէկը վրացի է, Իւան Ագամիտի, իսկ միւսը «Հայաստանի կառավարութեան Երեւան քաղաքի Գնունեան փողոցի թիւ մէկ տան բնակիչներէն կօշկակար Գաբրիէլի զաւակ Նիկոլա Անտոնով։ Ծնած 1924ին»։

ՖՈՒԹՊՈԼԻ ազգային ախոյենական հանդիպումներու շարքին կիրակի օր Ռասինկ յաղթեց Մէցի 0–4ով, իսկ Ռէնս իր յաղթանակով աւելի ամրապնդեց իր դիրքը եւ դասաւորման գլուխը կը գտնուի 37 կէտով, 3 կէտ տարբերութեամբ երկրորդին վրայ՝ Թուլուզ։ Միլանի մէջ Եւրոպայի թեթեւ ծանրութեանց ախոյեան՝ Լուա կէտերով յաղթեց փետուր ծանրութեանց Եւրոպայի ախոյեան, Ֆամըշոնին, չարաթ գիշեր։

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդի» Ալֆորվիլի մասնաճիւղին, իր տասնամեակին առթիւ։

Կիրակի, 27 Փետրուար, կէսօրէ վերջ, ժամը 15–24, տեղւոյս քաղաքապետարանի սրահին մէջ, Սալ Վօլթէր, Ռիւ Վօլթէռ։

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին։

Առնուվիլի Նոր Սերունդի «Կառվարենց» խումբի կողմէ կը ներկայացուի ժամը ճիշդ 15ին Գրիգոր Վահանի՝

ԲԱԽՏԻՆ ԱՆԻՒԸ (թատերգ. 3 արար)

Եւրոպական պարեր, Օրքէսթր ԺԱԳ ՄԱՏԻԼԵԱՆ եւ իր խումբը։

Vainqueur de la Coupe de France de Veriétés 1950 - 1951 et de Radio Luxembourg.

Հաղորդակց. միջոցներ.— Առնել օթօպիւս 103 Շարանթօն էքոլէն եւ իջնել Ռիւ տը լ'Իւնիօն։

Ճոխ պիւֆէ Մուտք 300 Ֆր.

ԹԱՏՐՈՆ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ց. Կապ. Խաչի Անիէռ-պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի կողմէ։ Կիրակի 27 Փետրուար։

Ի նպաստ Օգափոխութեան կայանին նորոգման ֆոնտին։

Անիէռի քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ, Փլաս տը լ'Օթէլ տը Վիլ, Անիէռ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին, Անիէռի եւ Իսիի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբը, Տիկին Լիւսի Ամիրայեան (երգ), Օր. Ալիս Քէշիշեան (արտասանութիւն), եւայլն։

Անիէռի Նոր Սերունդի կողմէ կը ներկայացուի «ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ», քրքջալիր զաւեշտ մէկ արար։

Ընտիր նուագախումբ ղեկավարութեամբ Պ. Գրիգոր Վարդիվանեանի։

Հաղորդակց. միջոց.— Կառ Սէն Լազարէն իջնել կար տ'Անիէռ, Փորթ տը Քլիշէէն 140 եւ 139 թիւ օթօպիւս, Փորթ Շամփէրէէն 165, իջնել Ավընիւ Տը Լամարն։

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ»Ի ԱՌԹԻՒ ԽՆՋՈՅՔ—ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան։

Կիրակի, 27 Փետրուար, ժամը 15էն 24։ Սալ Ֆրանքօ Պելժի մէջ, 59 ռիւ Վէրնիօ, մէթրօ Թոլպիաք եւ Կլասիէռ, օթօպիւս 62 թիւ, Սթասիօն Վէրնիօ։

Կը նախագահէ Պ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Կը խօսին Պ. Պ. ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ եւ ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ։

Կ'երգեն Ստեփան Պօղոսեան, Աւետիս Քիւփէլեան

Տիկին Արաքսի Մուրատեան, Տիկին Լուսիկ Ամիրեան եւ Օր. Շաքէ Պէնկեան։ Կը նուագէ Պ. Մեսումենց։

Կ'արտասանեն Զոհրապ Մուրատեան, եւ Մխիթարեան վարժարանի աշակերտներէն Մուրատ Սարգիսեան եւ Յովսէփ Տօնիկեան։

Քանի մը սիրողներ կը պարեն Մշոյ Քոչարին եւայլն։

Նուագախումբ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ։

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ։

Մուտք 200 Ֆրանք։

Ց. ԿԱՊ. ԽԱՉ

Ց. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Նշանեանէ երկու հազար Ֆրանք, օգափոխութեան մանուկներու կայանին նորոգութեան համար, փոխան ծաղկեպսակի, իրենց կնքամօր՝ Այրի Տիկին Սուլթան Պետրոսեանի մահուան առթիւ։

Նոյնպէս շնորհակալութեամբ ստացած է Այրի Տիկին Թէլիկ Սէլէօղեանէ հազար Ֆր. օգափոխութեան մանուկներու կայանին նորոգութեան համար, փոխան ծաղկեպսակի իրենց ազգականին Այրի Տիկին Սուլթան Պետրոսեանի մահուան առթիւ։

×

Տիկին Ռօզ Հանըմեան, իր ամուսնոյն Արտաւազդ Հանըմեանի մահուան 11րդ տարելիցին առթիւ հազար Ֆր. կը նուիրէ Ց. Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer Paris (9e)

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ[illegible]ՆՇԱՆ [illegible] ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ 27 ՓԵՏՐ. ԿԻՐԱԿԻ, ԺԱՄԸ 15.30ԻՆ

Հովանաւորութեամբ Կրթական նախարարին եւ նախագահութեամբ՝

Կաթող. պատրիարք ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Խօսք պիտի առնեն Տիկին ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ – ՊՈՒՏԱԳԵԱՆ, Պ. Պ. ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՖԷՅՏԻ եւ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին պիտի մասնակցին Օր. ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ (երգ), տաւիղի եւ սրինգի ընկերակցութեամբ

Պ. Զ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ (ջութակ) Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ (արտասանութիւն)

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ եւ Ֆրանսական քուարթօ մը

Մուտքը ազատ է։ Հրաւիրատոմսերը կը գտնուին, Հայոց եկեղեցին, «Յառաջ»ի խմբագրատունը եւ հայկական գրատուններ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը, այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին (Քաֆէ Ռեժան)։

Երեկոյթը նուիրուած է ՄԻՔԱՅԷԼ ՆԱԼԲԱՆՏԵԱՆԻ Ծննդեան 125ամեակին առթիւ։

Դասախօս՝ ՏԻԿԻՆ ՇԱՔԷ ՍԱԳԸԶ։

Մուտքը ազատ է։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը՝ չորեքշաբթի գիշեր, Քաֆէ Քատէ սրճարանի վերնայարկը։

Պ. ՅՈՎՀԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ պիտի խօսի Պոլսոյ Թուրքերէն «Սապահ» օրաթերթի խմբագրապետ Տիրան Քէլէկեանի մասին, որուն աքսորի եւ բանտի ընկերը եղած է ամբողջ եօթը ամիս, 1915ին։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ց. Կ. Խաչի։

Այս Շաբաթ ժամը 20էն մինչեւ առտուան 3, նուագախումբ ԺՕ. Փարթամեան։ Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով։ Կը հրաւիրուին Վիէնի եւ շրջանի հայրենակիցները եւ երիտասարդութիւնը քաջալերելու մեր այս գեղեցիկ եւ ազգօգուտ ձեռնարկը։ Մուտք 200 Ֆր.

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ

Շ. Նարդունիի հիւանդութեան պատճառով, ՀԱՅ – ԲՈՅԺի առաքումը պիտի ուշանայ քիչ մը եւս։ Պատրաստ է բացառիկը, 110 էջ, որ նուէր կը ղրկուի կանխիկ վճարողներուն։ Մէկ մասը յանձնուած է արդէն փոստի, մնացեալն ալ կը ղրկուի մինչեւ ամսու վերջ։ Լոյս տեսաւ Յունուար – Փետրուար թիւն ալ, 48 էջ, որ պիտի ղրկուի առաջինին առաքումէն ետքը։ Հայ – Բոյժի վարչութիւնը ներողութիւն կը խնդրէ այս ակամայ յապաղումներուն համար, վստահեցնելով որ ոչ ոք պիտի զրկուի իր թերթէն։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հայ Մարզականը կարեւոր հանդիպում մը ունէր կիրակի, պատուոյ բաժանումի կարգին։ Ինչպէս յայտարարած էինք։ Մեր տղաքը յաղթական ելան մէկի դէմ երկու կէտով, Ա. ԷՍ Ամիէյալի դէմ։ Մանրամասնութիւններով յաջորդով։

Օր. ԱԼԻՆ ԳՈՑՈՒՆԵԱՆ

Տր. ՏԻԳՐԱՆ Ա. ԱԼԵՔՍԱՆԵԱՆ

Ամուսնացած

Փետր. 19, Միլանօ

(Վալանս) (Միլանօ)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Ահարոնեան խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Կարեւոր օրակարգ։

ՊԱՆԵՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

Տէր եւ Տիկին Հմայեակ եւ Նուարդ Տողրամաճեան, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Տողրամաճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկ. Ժիրայր Տողրամաճեան, Պ. Օննիկ Սագըզեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Սագըզեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կիւրեղ Ջուտուտեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Քիւրտեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Այտընեան, Տէր եւ Տիկին Արապեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Քէօմիւրեան եւ զաւակները (Ամերիկա), ինչպէս նաեւ Տողրամաճեան, Պարտաքճեան, Յովնանեան եւ Գրիգորեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ եւ ազգականին

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՇԱՀԵՆԻԿ ՋԱՔԱԼԵԱՆԻ (Ծնեալ Սագըզեան)

մահը, 69 տարեկան, Մեծ Նոր Գիւղացի։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի չորեքշաբթի ժամը 13.30ին, Շաւիլի մատրան մէջ։

Կը խնդրուի փոխան ծաղկեպսակի նուէրները յատկացնել բարենպատակ հաստատութեանց։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 23 ՓԵՏՐՈՒԱՐ * MERCREDI 23 FEVRIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7605 31e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3016

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ԽԱՐԻՍԽ ՄԸ

Ազգային մշակոյթի փառաբանութեան առիթ մը եւս պիտի ունենանք, այս կիրակի, դարձեալ Սորպոնի ամփիթատրոնին մէջ :

Հանդիսաւորապէս պիտի տօնուի Համազգային ընկերութեան եւ իր առաջին ձեռնարկին՝ Նշան Փալանճեան ճեմարանին 25ամեայ յոբելեանը :

Ինչպէս յայտնի է, նոյն տօնակատարութիւնը տեղի ունեցաւ, առաջին անգամ, Պէյրութի, յետոյ Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ, ապահովելով մեծ յաջողութիւն, թէ բարոյական եւ թէ նիւթական տեսակէտով :

Ուրիշ գաղութներ ալ պիտի տօնեն յաջորդաբար : Հիւս. Ամերիկայի մէջ ձեռնարկած են ընդհանուր հանգանակութեան մը, կեդրոնէն մինչեւ Գալիֆորնիա եւ Գանատա :

Սակաւաթիւ գաղութի մը՝ Գազապլանքայի մէջ (Մարոք) տօնակատարութեան առթիւ մեծ կտակի մը աւետիսը հաղորդեց Շ. Նարդունի, որ յատկապէս հրաւիրուած էր (քսան միլիոն ֆրանք, Յովհ. Գաղանճեան) :

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ մեր գաղութն ալ իր պարտականութիւնը պիտի կատարէ համաձայն իր համբաւին եւ կարողութեան :

Արդէն իսկ նուիրատոմսեր բաշխուած են, եւ շատ մը հայրենակիցներ իրենց բաժինը կը տրամադրեն ինքնաբերաբար :

Թերեւս անակնկալներ ալ ունենանք, տօնակատարութեան ընթացքին :

Ամէն տեղ ալ, յոբելեանը առիթ մըն է ոչ միայն հոգեպէս կազդուրուելու, այլեւ որոշ յանձնառութիւններ ստանձնելու :

Անբաժանելի հաստատութիւններ են Համազգային կրթական ընկերութիւնը եւ Փալանճեան ճեմարանը :

Մէկը հայրն է, միւսը զաւակը :

Մեծ կարողութիւն մը չունէր հայրը, եւ զաւակը ծնաւ մսուրի մը մէջ, շրջապատուած՝ ափ մը բարեկամներու գուրգուրանքով :

Այսօր արդէն 25 տարեկան է ճեմարանը, առոյգ եւ հաստատուն :

Իր երկու ողբացեալ հիմնադիրներուն, Լեւոն Շանթի եւ Նիկոլ Աղբալեանի շունչը կը սաւառնի կրթարանին թէ ընկերութեան վրայ, իբրեւ մղիչ ուժ՝ նորանոր նուաճումներ կատարելու համար :

Երէկ վարձու շէնքի մը մէջ կծկուած էր ճեմարանը, մատնուելով բազմազան դժուարութեանց :

Այսօր ունի սեփական շէնք, շնորհիւ առատաձեռն երիտասարդի մը, Նշան Փալանճեանի կտակին (20.000 ստեռլին) : Շէնք մը՝ օժտուած արդիական յարմարութիւններով : Հաստատութիւն մը որ կրնայ ընդարձակուիլ եւ դառնալ ինքնապահ, շնորհիւ նոր հասոյթներու :

Համազգային ընկերութիւնը երէկ միայն շարք մը դասագիրքեր կրնար հրատարակել, իր սահմանափակ միջոցներով :

Այսօր ի վիճակի է ամէն տեսակ հրատարակութիւն ստանձնելու : Եւ արդէն հրապարակ հանած է բազմաթիւ ստուար հատորներ, սկսելով Լեւոն Շանթի երկերու ժողովածուէն :

Երկու անբաժանելիները բոլորելով իրենց առաջին 25ամեակը, կանգ չեն առներ իբրեւ հանգստեան կոչուած յոբելեարներ, այլ կը պատրաստուին նոր 25ամեակներ բոլորելու, յարաճուն վաստակով :

Փրկութեան խարիսխ մըն է ճեմարանը, եւ անոր լրացուցիչ մասը՝ Համազգային ընկերութիւնը, իր կրթական եւ գրական հրատարակութիւններով եւ այլազան ձեռնարկներով :

Որքան լայն միջոցներ ունենան, այնքան գործ կրնան կատարել համաձայն իրենց բազմակողմանի ծրագրին :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ ՄԵՐԺԵՑԻՆ ՄԱՍՆԱԿՑԻԼ

Նոր վարչապետը, էտ. Ֆոռ, կը յուսայ Ազգ. Ժողովին ներկայանալ այսօր, չորեքշաբթի, իր կազմած դահլիճով, պարզելու համար գործունէութեան ծրագիրը :

Երկարատեւ խորհրդակցութեանց ընթացքին, ընկերվարականները ծանր պայմաններ դրին իրենց մասնակցութեան համար եւ քիչ մնաց որ վարչապետը հրաժարէր. բայց Հանրապետութեան Նախագահը թելադրեց շարունակել : Նախագահին հետ խօսակցութիւնը տեւեց 90 վայրկեան : Յետոյ Պ. էտ. Ֆոռ յայտարարեց թէ նոր տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ նախորդ վարչապետին՝ Մենտէս Ֆրանսի եւ ուրիշ քաղաքագէտներու հետ եւ թէ կը յուսայ դահլիճին կազմը լրացնել եւ Ազգ. Ժողովին ներկայանալ չորեքշաբթի օր :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, ընկերվարականները ըսած են թէ չեն կրնար մասնակցիլ որեւէ դահլիճի որ նկատի չառնէր իրենց ընկերային ծրագիրը, այնպէս ինչպէս բանաձեւած էր Պ. Քրիսթիան Փինօ, երբ կը փորձէր կազմել նոր կառավարութիւնը : Այս առթիւ հրատարակուած յայտարարութիւնը կ'ըսէ, — « Համայնավարներուն համար միշտ աւելի կարեւորութիւն ունի ուժ տալ Խ. Միութեան արտաքին քաղաքականութեան քան բարելաւել աշխատաւորներու վիճակը. իսկ պահպանողականները կ'ուզեն պաշտպանել իրենց առանձնաշնորհները քան թէ վերահաստատել Հանրապետութեան մեծութիւնը եւ վարկը : Մենտէս Ֆրանսի փորձառութենէն եւ Քրիսթիան Փինոյի փորձէն վերջ, Ազգ. Ժողովին պահպանողական մեծամասնութեան կ'իյնայ պատասխանատուութիւններ ստանձնել, իսկ եթէ անկարող է, պէտք է ընդունի որ նոր ընտրութիւններ կատարուին : Հետեւաբար, ընկերվարական կուսակցութեան խորհրդարանական խմբակցութիւնը եւ վարիչ մարմինը անկարելի կը գտնեն մասնակցիլ կամ նեցուկ հանդիսանալ որեւէ կառավարութեան որուն ծրագիրը վար կը մնայ մեր առաջարկած նուազագոյն ծրագրէն» :

Կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը այս որոշումը հաղորդելով Պ. էտ. Ֆոռի, աւելցուց թէ նոր դահլիճին վաւերացման համար իր վերջնական դիրքը պիտի ճշդէ վարչապետական յայտարարութեան ընթերցումէն ետք :

Չափաւորները եւ պահպանողականները կ'ուզեն որ ընկերվարականները մասնակցին ազգ. միութեան դահլիճի մը, կարգ մը բարենորոգումներ կատարելու համար : Իսկ ընկերվարականները կը վախնան որ եթէ մասնակցին, համայնավարները պիտի շահագործեն այս պարագան, յառաջիկայ ընտրութեանց առեն : Շատ մը տնտեսագէտներ դիտել կուտան թէ ընկերվարականներուն պահանջած կարգ մը արմատական բարենորոգումները կրնան վտանգաւոր տագնապի մը մատնել երկիրը, երկու երեք ամիսէն :

Նոր դահլիճին հանդէպ նպաստաւոր դիրք բռնած է Ժողովրդական Շարժումը (կաթոլիկ), որոշ վերապահումներ ունենալով հանդերձ :

Պ. էտ. Ֆոռ կուսակցապետներուն հետ խորհրդակցած առեն եռամեայ ծրագիր մը առաջարկեց ընկերային բարօրութեան համար, բացատրելով թէ գործնական չէ հապճեպ ձեռնարկներ կատարել նախարարական տագնապի մը առթիւ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ ձերբակալուեցաւ կին մը որ վեց տեսակ ինքնութեան թուղթ եւ 96 բանալի ունէր :

❁ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❁

*

ԱՐԺԱՆ ԵՒ ԻՐԱՒ

Յաճախ յուզուած է հետեւեալ հարցը, — Խ. Միութեան մէջ երբ կը վերհրատարակեն զանազան երկեր, կը յարգե՞ն բնագրին հարազատութիւնը :

Տրամաբանական է հարցումը, վասն զի խորհրդային դիկտատուրան միշտ կը ձգտի ամէն բան յարմարցնել իր վարդապետութեան եւ իր քաղաքական ձգտումներուն :

Պաշտօնական գրաքննութիւնը, երբեմն ալ անհատներ, մոլեռանդ բանգէտներ կը սիրեն գրիչ խաղցնել դասական հրատարակութեանց վրայ : Յապաւել, կլորցնել կամ չարափոխել հատուածներ : Նոյնիսկ ամբողջ էջեր :

Վերջերս թերթերը կը գրէին թէ որոշուած է նորէն հրատարակել Մարքսի եւ Էնգէլսի գործերը, նկատելով որ կարգ մը վրիպումներ կատարուած են, Ստալինի օրով :

Յաճախ բոլշեւիկեան գրաքննութեան ճանկերը կ'երեւան ոչ միայն պատմական, այլ եւ գրական – գեղարուեստական արտադրութեանց մէջ :

Ընդհանրապէս կեդրոնը աւելի թոյլատու է քան ծայրագաւառները :

Երեւանի Պետական Հրատարակչականը 1951 – 54ին լոյս ընծայեց Մուրացանի երկերուն հինգ հատորները, որոնց մասին ուսումնասիրութիւն մըն ալ կատարած է Վազգէն Պարտիզունի :

Նախապէս, 1936 – 39ին, նոյն հեղինակին գործերը լոյս տեսած էին չորս հատորով, բայց գրագէտներ լաւագոյն կը համարին վերջին հրատարակութիւնը :

Մուրացան այն հեղինակն է որուն «Գէորգ Մարզպետունի»վէպը Վենետիկի Մատենադարանէն փոխ առնելով օրինակեցինք եւ հրատարակեցինք *Յառաջի* մէջ, Բ. Աշխարհամարտէն առաջ, իբրեւ թերթօն :

Մեր երկու պաշտօնակիցները, *Յուսաբեր* եւ *Հայրենիք* եւս արտատպելով, գրքի վերածեցին զայն :

Վէպին անգլերէն թարգմանութիւնը կը հրատարակուի *Հայրենիքի* անգլերէն եռամսեայ պարբերականին, *Արմինիըն Րիվիու»ի* մէջ :

Գրագէտ մը խօսելով նոր հրատարակութեան վրայ, հետեւեալ դիտողութիւնը կ'ընէ, Երեւանի «Գրական Թերթ»ին մէջ (23 Յունուար) :

—Միանգամայն անտեղի՝ վէպից դուրս են թողնուած «Տասնեհինգ տարուց յետոյ» եւ «Վերջին թշնամու վախճանը» գլուխները : Գրական հասարակայնութեանը (հասարակութիւն) յայտնի է որ այդ գլուխների մէջ Մուրացանը պատկերում է Ափխազաց Բեր Թագաւորի արշաւանքը Հայաստան, նրա պարտութիւնը եւ պատիժը » :

Գրագէտը, Արշալոյս Բաքայեան, կողմնակից ըլլալով հանդերձ հայ եւ վրացի ժողովուրդներու բարեկամութեան, դիտել կուտայ.

— « Մուրացանն իրաւունք ունէր իր գայրոյթի խօսքն ասելու հայ ժողովրդի արժանապատուութիւնը ոտնահարել ցանկացող, նրա հայրենիքի վրայ ձեռք բարձրացնող Բերի հասցէին : Հարց է առաջանում, թէ ինչո՞ւ հայ [illegible] Մուրացանը իրաւունք չունի ասելու Ափխազաց բռնակալին» :

Չէ՞ք գտներ թէ ուրիշ [illegible] ալ գրի առնուա՞ծ են այս կարգի դիտողութիւններ, — արժան եւ իրաւ :

Ամէն պարագայի մէջ, կ'արժէ շնորհաւորել գրագէտը :

ՎԱՀԷ

ԻՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Հեռագրական գործակալութիւնները կը հաստատեն թէ Թուրքիոյ Հանրապետութեան նախագահը եւ Փաքիստանի վարչապետը ծրագիր մը յօրինած են որուն համաձայն շարք մը զինակցութիւններ պիտի կնքուին, Միջին Արեւելքի երկիրները միացնելով հաւաքական ապահովութեան ցանցի մը :

Այս առաջադրութեամբ բանակցութիւններ կատարուած են Սուրիոյ, Լիբանանի, Յորդանանի եւ Եմէնի հետ : Քննուած է նաեւ Իրանի մասնակցութեան խնդիրը : Ինչպէս որ Թուրքիա յաջողեցաւ Իրաքը կապել այդ ցանցին, Փաքիստան եւս կ'ուզէ համաձայնութեան մը յանգիլ Իրանի հետ : Փաքիստան հասարակաց ընդարձակ սահմաններ ունի Իրանի հետ եւ կրնայ օգնել Պարսկական ծոցին պաշտպանութեան, պատերազմի պարագային :

Ամերիկեան թերթերու տեղեկութեանց համաձայն, Յորդանան եւ Եմէն մօտերս պիտի ծանուցանեն իրենց մասնակցութիւնը Միջին Արեւելեան դաշինքի մը : Եթէ Սուրիա եւ Լիբանան ալ մասնակցին, այն ատեն Արաբական Դաշնակցութեան հաւատարիմ պիտի մնան միայն Եգիպտոս եւ Արաբիա : Իրաքեան աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ Եգիպտոս դիւանագիտական բոլոր միջոցները սպառած չէ : Նախարար Սալէհ Սալէմ երկար տեսակցութիւններ ունեցաւ Լիբանանի վարիչներուն հետ, Պէյրութի մէջ : Այդ առթիւ պարզեց համարաբական ապահովութեան ծրագիրը :

Սուրիոյ նոր կառավարութիւնը հաւատարիմ կ'երեւայ Արաբական Դաշնակցութեան, բայց կան ընդդիմադիրներ ալ : Իրաքի նախորդ վարչապետը, Ֆատըլ Ճամալի, Դամասկոս գնաց Փետրուար 15ին, համոզելու համար Սուրիոյ վարիչները որ չընդդիմանան Թուրքեւիրաքեան դաշինքին : Կը թուի թէ չէ յաջողած, վասն զի Փետրուար 18ին եգիպտական դեսպանատան գործակատարը կը յայտարարէր թէ շատ լաւ են Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ յարաբերութիւնները : Յաջորդ օր երկրորդական վարժարաններու աշակերտներ դասադուլ մը կը սարքէին, բողոքելու համար ընդհանրապէս զինակցութեանց քաղաքականութեան եւ մասնաւորապէս Թուրքեւիրաքեան դաշինքին դէմ :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՁԻՒՆ - ՁՄԵՌ, ՓՈԹՈՐԻԿ ԵՒ ԾԱՆՐ ԱՐԿԱԾՆԵՐ

Ձիւնը, անձրեւը, փոթորիկները, ծովային յորձանքները եւ ձիւնակոյտերը ահաւոր աւերներ կը գործեն ամբողջ Եւրոպայի մէջ : Մասնաւորապէս ազդուած է նաեւ Ֆրանսան : Երթեւեկը դադրած կամ չափազանց դժուարացած է կարգ մը նահանգներու մէջ : Օդը բաղդատաբար մեղմ է փարիզեան շրջանին մէջ, սակայն ծանր լուր կը հասնին գաւառէն : Բուռն փոթորիկներ պայթած են Ալպեան շրջանին մէջ, անհաշուելի վնասներ պատճառելով :

Ձիւնը եւ փոթորիկները շատ աւելի մեծ վնասներ պատճառած են Անգլիոյ մէջ : Եօթը հոգի մեռած, ուրիշներ վիրաւորուած են : Մասնաւորապէս ծանր է կացութիւնը Սկովտիոյ լեռնային շրջաններուն մէջ :

Ձիւնակոյտերը եւ փոթորիկը նոյն ուժգնութեամբ կը շարունակուին Իտալիոյ մէջ : Շատ մը ծովեզերեայ քաղաքներու փողոցները ողողուած են : Շուէտական նաւ մը, որ «քարպիտ» բեռցած էր, պայթեցաւ Ճենովայի նաւահանգստին մէջ : Յիսուն տարիէ ի վեր այսքան բուռն փոթորիկ պատահած չէր այդ նաւահանգիստին մէջ : Բազմաթիւ նաւակներ ընկղմած են : Միայն Ճենովայի կրած վնասը չորս միլիառ լիր կը հաշուեն (մօտ վեց միլիոն տոլար), առանց հաշուելու ընկղմած նաւերը : Աւելի քան մէկ տարի պէտք է, նաւահանգիստին վնասուած մասերը նորոգելու համար :

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀՈՂԻՆ ՈՒ ՋՈՒՐԻՆ ՈՒԺԸ

●

Խորենացիի պատմած աւանդութիւնը կ'ըսէ թէ Բաբելոնի բռնակալ Բէլի մենատիրութեան չհանդուրժելով, «քաջազանդուր, Խաժակն եւ հաստաբազուկ» Հայկը իր տոհմով քշեց եկաւ դէպի հիւսիս եւ Արարատեան դաշտը հասնելով՝ իր նիզակը խրեց հողին մէջ ու ըսաւ՝ «Սա է իմ հայրենիքը»: Եւ այնուհետեւ երկիրը կոչուեց Հայաստան:

Հայկը կ'ատէր ու չէր հանդուրժեր բռնութիւնը Բէլի, Հայկը ազատասէր էր ու ազատամիտ: Այդ օրէն ի վեր ազատութեան ու հայրենիքի գաղափարները ընդելուզուեցան, ձուլուեցան ու կազմեցին անբաժանելի ամբողջութիւն մը,

Այդ օրէն ի վեր սկիզբ առաւ մեր պայքարը, ոգորումն ու կռիւը ի խնդիր ազատութեան եւ մայրենի հողին:

Մեր արի ժողովուրդը՝. Հայ, մեր աննման հայրենիքը՝ Հայաստան, կռուի ելաւ աշխարհի հզօրներուն դէմ, ծանր, օրհասական կռուի՝ Բաբելոնի դէմ, Ասորեստանի, Մարաստանի եւ Պարսկաստանի, Յունաստանի եւ Հռոմի, Արաբիոյ եւ Սելճուկներու, Թաթարներու եւ Թուրքերու, դէմ: Այս պետութիւններէն շատերը հող ու փոշի դարձան, փշրուելով պատմութեան ահաւոր ժայռերուն վրայ:

Պատմութեան այս ահաւոր, մարդաջինջ եւ ազգաջինջ փոթորիկներուն մէջէն հայ ժողովուրդը կենդանի մնաց՝ իր պայծառ մտքով, վերասլաց հոգիով եւ ազատատենչ ոգիով:

Մեր ժողովուրդը տարօրէն ու աննկարագրելի սէր ունեցաւ ազատութեան, լոյսի եւ հայրենիքի:

Մութ ու մռայլ, խաւար տիրապետութիւններու օրով Հայոց Աշխարհի լեռնապատ վանքերուն մէջ անշէջ մնացին մեր կանթեղները, կանթեղները մտքի եւ լոյսի: Անշէջ մնաց եւ կը մնայ «Լուսաւորչի կանթեղը» նաեւ մայր Արագածի կատարին, իբրեւ խորհրդանիշը հայ լու– [illegible] ջահին:

Հայաստանի աշխարհագրական դիրքը, իբրեւ կամուրջ մը Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ, ճակատագրական դեր կատարեց՝ մեր պատմութիւնը արիւնահեղ կռիւներու թատերաբեմ դարձնելով: Բարբարոս ցեղեր արշաւեցին, մեր աննման երկիրը կրունկներու տակ տրորելով, մեր ժողովուրդը սրածելով: Չմնաց թիզ մը հող, որ հայ արիւնով չներկուէր: Որքան, սակայն, դաժան եղաւ հալածանքն ու սրածութիւնը, նոյնքան աճեցաւ ու զարգացաւ մեր ժողովուրդի սէրը դէպի իր հայրենիքը, դէպի հայրենի հողն ու ջուրը:

Հայրենի հողն ու ջուրը ուժ ու կորով եւ ոգի կը ներշնչէին մեր նախնիքներուն: Չորրորդ դարու մեր մատենագիրը, Փաւստոս Բիւզանդ, ապացուցանելու համար հայրենի հողին ու ջրին ուժը, հրաշալի աւանդութիւն մը կը պատմէ մեր Արշակ Թագաւորին մասին: Պարսկաստանի Շապուհ արքան, որ խաբէութեամբ մեր Արշակ Թագաւորն ու սպարապետ Վասակ Մամիկոնեանը Տիզբոն կանչած էր եւ բանտարկած, կը փափաքի իմանալ Արշակ Թագաւորին տրամադրութիւնները. մոգերու խորհուրդով ան Հայաստանէն բերել կուտայ հող եւ ջուր, կը ցանէ այն վրանին մէջ ուր պիտի հանդիպէր Արշակին, ապա անոր հետ կը ճեմէ վրանին մէջ, հարց ու փորձ ընելով: Արշակ, Հայոց Թագաւորը, երբ կը խօսէր վրանին այն մասին մէջ ուր պարսկական հողն էր, կը խոստանար հնազանդ ըլլալ, բայց երբ կը հասնէր վրանին այն մասը, ուր ցանուած էր հայրենի հողը, ուժ ու եռանդ կը ստանար կը խրոխտանար, կը սպառնար վրէժխնդիր ըլլալ Թշնամիէն...

Ահա հրաշալի աւանդութիւն մը հայրենի հողին ու ջուրին ուժին մասին: Եւ ի զուր չէ որ մեր տարագիր բազմութիւններ տասնամեակներ շարունակ հայրենի հողին ու ջուրին կարօտը կ'ապրին: Զուր չէ որ «Շուշանն Շաւարշանայ»ի հեղինակը՝ Հայր Ղեւոնդ Ալիշան՝ բոցավառ հայրենասէրը ափ մը հող ունէր իր մօտ, Նուիրական Հայաստանէն:

1915ի Ապրիլեան Եղեռնի օրերուն տարագրուած բազմութիւններու մէջ կային շատերը որ իրենց հետ առած էին հայրենի ափ մը հող, օտարութեան մէջ մահուան պահուն իրենց վրայ ցանելու համար... Լսած ենք յուզող պատմութիւն մը. երբ Թուրք ոստիկաններ հայ տարագիր բազմութիւնները կը խուզարկէին, ոսկի գտնելու նպատակով, հայ մամիկի մը մօտ կը գտնեն ծրար մը հող: «Ինչո՞ւ համար է այս հողը», կը հարցնէ Թուրք ոստիկանը զարմացած.— «Վաթանիս հողն է, որ երբ մեռնիմ, ցանեն իմ վրայ»,— կը պատասխանէ հայ մամիկը ...

Դաժան բռնակալները, աշխարհակալութեան ու մենատիրութեան տենդով բռնուած, բաժնած են մեզ մեր հայրենի անուշ հողէն ու ջուրէն. «Ախ, անգամ մը խմէի մեր Բինգեօլի (Բիւրակն), մեր Տարօնի սառն աղբիւրներէն ու յետոյ մեռ– ճէին, կը [illegible] մեր [illegible] հայրենասէր Փետայիներէն մէկը: Եւ հայրենի հողի ու ջուրի ուժն ու կարօտն են որ կ'ապրեցնեն զինքը օտար ափերու վրայ, խոր ծերութեան մէջ:

Մեռան, ու փոշիացան բոլոր բռնակալ կայսրութիւնները, հպարտ՝ իրենց զէնքով ու զօրքով, նիւթական հարստութեամբ ու փառքով, անցան պատմութեան գիրկը տխուր անուն մը ձգելով իբրեւ ժառանգութիւն. բայց չմեռաւ ու չանհետացաւ հայ ժողովուրդը, որ ոչ զէնք ունէր եւ ոչ ալ մեծ բանակներ, չմեռաւ՝ որովհետեւ հայրենի հողին ու ջուրին, լոյսին եւ յառաջդիմութեան անհուն սէրն ունէր:

Այսօր եւս, ինչպէս մեր պատմութեան հին օրերուն, երկու բռնակալ եւ արիւնկզակ ուժեր նստած են մեր հայրենի հողին վրայ եւ դռները փակած հայ տարագիր բազմութիւններու առջեւ, սակայն պատմութեան անողոք եւ անյեղլի օրէնքը կայ, որ բռնութիւնն ու անարդարութիւնը պիտի պարտուին ազատութեան եւ արդարութեան հարուածներուն տակ, չարը պիտի պարտուի, բարին պիտի յաղթանակէ: Յաղթանակ պիտի չահի հայրենի հողին ու ջուրին ուժը, ազահ եւ անարդ տիրակալներու վրայ:

Մինչ այդ՝ աւելի կը զօրանայ մեր սէրը դէպի հայրենի հողն ու ջուրը:

ԱՍՊԱՐԷԶ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԻՐԱՔԻ ԱՐՄԱՒԸ

●

Իրաք երկիրն է արմաւին: Երկար դարերէ ի վեր մեծ քանակութեամբ արմաւ կ'արտադրէ, մօտ ութսուն առ հարիւրը համաշխարհային արտադրութեան: Արմաւենիները հսկաւագիտ ծաղիկներու նման կը մշակուին գիւղացիներու կողմէ: 35 միլիոն արմաւենիներ կ'երկարեն իրենց նրբին շարքը երկու գետերուն ափերուն վրայ եւ իբրեւ հիանալի անտառ մը կը տարածուին Պասրայի շուրջ եւ Շաթ էլ Արապի մօտ: Արմաւը, Պետեւիներու գըլխաւոր սնունդը, Իրաքի մէջ ոչ միայն տնտեսական առաւելութիւն կը ներկայացնէ, այլեւ բանաստեղծական, ինչպէս ուրիշ երկիրներու մէջ խաղողը, ցորենը կամ ձիթենին: Մասնագէտներ կ'ըսեն թէ 169 տեսակ արմաւ կայ, գեղեցիկ անուններով — Աշքար (շէկը), «Ասապիէլ Արուս» (նշանածի մատ), Սաատահ (երջանկութիւն), Իղհաքի (սիրահարը)...

Ամէն տարի, երկու հարիւր հազար թոն կը ստանան այս համեղ եւ սննդարար պըտուղէն: Այս հունձքը կրնայ չորս հարիւր հազար թոնը անցնիլ: Կարելի է երեւակայել թէ ի՛նչ մեծ հարստութիւն կը ներկայացնէ:

Անտարակոյս շատ մեծ հարստութիւն պիտի ըլլար. եթէ կարենային արտածել իրենց արտադրութիւնը: Դժբախտաբար հեռու են ատկէ: Կրնան չքեղ պատատումի եւ յառաջդիմութեան շնորհիւ դրաւել կարգ մը շուկաներ, սակայն ասոնք չեն լուծեր գերարտադրութեան տագնապը: Լաւ արտադրութեան տարիներուն գինը այնքան կ'իյնան որ բաշխիչ կազմակերպութիւններու համար շահյլութիւն կը համարուի փոխադրել պտուղները: Երբեմն Պասրայի մէջ կրնան թոնը մինչեւ 3800 ֆրանքի գնել:

«Տէյթ խոսիէյշըն»ը (արմաւի ընկերակցութիւն) երկար ատենէ ի վեր մտահոգ է այս կացութեան հետեւանքով: Ինէսքոյի արհեստագիտական օժանդակութեան [illegible] վերջերս: Բժշկարանութեան դասախօս Պ. Մոհլէր ըմբռնեց թէ Իրաք սախլուած հազարաւոր թոն արմաւ կը կորսնցնէր, իբրեւ հետեւանք գնող շուկայի բացակայութեան, այն որ կը ներմուծէր տարեկան աւելի քան ութսուն հազար թոն շաքար, թոնը 70էն 80 տինարի:

Արդ, արմաւը 81 առ հարիւր շաքար կը պարունակէ. թէեւ այս շաքարը զուտ saccharose չէ զոր շաքարեղէգէն կամ ճակնդեղէն կը հանեն, այլ glucose եւ fructose-ի բաղադրութիւն մըն է: Իրաքի մէջ երբեք չէին մտածած օգտագործել իբրեւ համարժէք արտադրութիւն: Արմաւի օշարակը թերեւս կրնար ունենալ սննդական կարեւոր յատկութիւններ, կը թուէր թէ գործնական նպատակներու համար անօգտագործելի էր, ինչպէս անուշեղէնի մէջ: Այս պարագան կարեւոր կէտ մըն է, որովհետեւ շաքարեղէնը Արեւելքի մէջ աւելի արժէք ունեցած է քան մսագործութիւնը:

81 առ հարիւր շաքարը արդէն շատ կարեւոր արտադրութիւն է: Պ. Մոհլէր, Ցիւրիխի քաղաքապետական գիտական աշխատանոցին նախկին տնօրէնը, քանի մը փորձերէ ետք հաստատեց թէ կարելի է արմաւէն ճերմակ շաքար հանել, որ սովորական շաքարի համ պիտի ունենար եւ շատ խնայողական է:

Փորձերը պէտք է՚ ճարտարարուեստականացնել: Զտարանի անհրաժեշտ գործիքները միմիայն Զուիցերիոյ մէջ կան: Պ. Մոհլէր դիւրութեամբ գտաւ աշխատակիցներ իր երկրին մէջ: «Տէյթ խոսիէյշըն» երեք թոն պտուղ ղրկեց եւ քանի մը շաբաթ ետք, զուիցերիական գիտական աշխատանոցները ղրկեցին զանոնք շաքարի ձեւին տակ, մէկ թոն շաքար—շատ թանձր օշարակ մը, յիսուն քիլոնոց թիթեղամաններու մէջ:

Այս նոր արտադրութիւնը անմիջապէս բաժնեցին Պաղտատի մէջ, շաքարավաճառներու եւ խմորեղէնի գործատէրերուն: Անոնց գործը յաղթութիւն մը եղաւ: Անմիջապէս պաշտօնական ընդունելութիւն մը սարքուեցաւ, ուր մեծ քանակութեամբ շաքարեղէն եւ խմորեղէն բաժնեցին, բոլորն ալ «ազգային» շաքարով շինուած:

Տէյթ խոսիէյշընը, Երկրագործական Դրամատունը եւ Իրաքի երկրագործական հիմնադրամը ընկերութիւն մը հիմնեցին, շահագործման դնելու արտադրութեան [illegible] կը շինուի, պիտի արտադրէ տարեկան հինգ հազար թոն շաքար: Փրոֆ. Մոհլէր կը մտածէ թէ այս գործարանը կրնար հայթայթել օշարակ մը, կամ շատ աժան անուշեղէն որ շատ օգտակար պիտի ըլլայ ժողովուրդի մը որ յաճախ ենթակայ է սովի: Իսկ արտադրութեան մնացորդները կրնան սքանչելի սնունդ ճարել կենդանիներու:

Ուրեմն, առաջին անգամ ըլլալով դարերու ընթացքին՝ Իրաք պիտի օգտագործէ երկրագործական իր թանկագին հարստութիւնը: Իսկ արհեստագիտական օժանդակութեան առաքելութիւնը ցոյց պիտի տայ անգամ մը եւս թէ գիտական հետազօտութիւնը կրնայ եւ պէտք է օգնէ, ոչ միայն ապագային, այլ եւ ներկայ տնտեսական յառաջդիմութեան համար:

UNESCO

ԳԵՐԵԶՄԱՆՆԵՐՈՒ ԿԱՆՉԸ

●

— Տարէք զինքը նկուղ: Փուչէ անկողին մը շինեցէք ու պառկեցուցէք վրան, որպէսզի յիշէ այն հանգստարանը զոր ապականեց իր յոռի յանցանքով: Քացախով խառնուած լեղի տուէք՝ խմելու համար, որպէսզի յիշէ իր փոխանակած անոյշ համբոյրները: Արշալոյսին՝ մերկ մարմինը քաշկռտեցէք քաղաքէն դուրս ու քարկոծեցէք: Թող գայլերը վայելեն իր մարմնին քաղցր միսը եւ որդերը կրծեն իր ոսկորները:

Երբ կը յառաջանար կինը, դէպի մութ նկուղը, ժողովուրդը կը նայէր իրեն զարմանքով եւ համակրութեամբ: Էմիրին արդարադատութիւնը կ'ապշեցնէր զիրենք եւ կը տխրէին կնոջ վիճակուած անփառունակ ճակատագրին համար:

Զինուորները նորէն երեւցան, կթոտ սրունքներով ողորմելի մարդ մը բերելով, որ, կը դողդղար՝ հիւսիսային սառուցեալ հովին առջեւ սրսփացող մատղաշ տունկի մը նման: Վատուժ էր, վախի տիրակալութեան տակ ամքած եւ անօգնական: Էմիրը պժգանքով նայեցաւ անոր եւ հարցուց.

— Ոճիրներու մէջ մեռեալի կերպարանք ունեցող այս սատկածը, ի՞նչ ըրած է տեսնենք այս թշուառականը:

Պահակներէն մին պատասխանեց.

— Գող է: Վանք մտնելով սրբազան սպասներն է թռցուցած: Վարդապետները զինք բռնած ատեն, երեւան կը հանեն վերարկուին տակ պահած գողօնները:

Կտրած թեւերով թռչնիկի մը վրայ նայող անօթի արծիւի մը պէս, Էմիրը նայելով իրեն, ըսաւ.

— Տարէք բանտ եւ շղթայեցէք: Լուսաբացին բարձր ժայռէ մը կախեցէք որպէսզի մէջտեղէն վերնան իր մեղաւոր ձեռքերը եւ իր մարմնին անդամները կտոր կտոր ըլլալով՝ տարտղնուին հովերէն:

Մինչ գողը իյնալով–ելլելով բանտ կ'առաջնորդուէր, ժողովուրդը կը փսփսար իրարու.

— Այսքան տկար եւ այսքան անհաւատ մարդ մը ինչպէ՞ս ալ համարձակեր էվանքին սրբազան անօթները վերցնել...

Այդ պահուն վերջացաւ դատավարութիւնը եւ Էմիրը դուրս ելաւ շրջապատուած իր իմաստուններով եւ պաշտպանուած իր զինուորներով:

Ժողովուրդը ցրուեցաւ եւ սրահը դատարկուեցաւ: Բանտարկեալներու բեկբեկ ողբուկոծը կը լսուէր միայն, մօտակայ բանտէն: Այս բոլորը կը պատահէին իմ ներկայութեամբս, երբ, կեցեր էի հոն՝ հայելիի մը նման որուն առջեւէն ուրուականներ կը տողանցեն:

Կը խորհրդածէի օրէնքներուն վրայ, մարդուն կողմէ մարդուն համար գրուած օրէնքներուն, մտածելով այն բանի մասին որ մարդոց կողմէ «արդարութիւն» կը կոչուի, եւ միտքս կը յամենար կեանքի գաղտնիքներուն վրայ: Կը ջանայի լուծել տիեզերքին իմաստը: Եւ շշմած էի անդրադառնալով որ այս գործողութեան ընթացքին ինքզինքս կը կորսնցնէի՝ ամպերուն ետեւ կորսուած հորիզոնին պէս: Երբ կը հեռանայի դատարանէն, ես ինծի կ'ըսէի.

— Բոյսերը կը սնանին հողային տարրերէն, ոչխարները կ'ուտեն բոյսերը, գայլը կը նետուի ոչխարին վրայ, ցուլը կը սպաննէ գայլը, առիւծն ալ կ'ուտէ ցուլը կը յօշոտէ: Եւ սակայն մահը կ'ոչնչացնէ առիւծը: Կա՞յ ուժ մը որ կարենայ գլխանել Մահը եւ այս բոլոր վայրագութիւններուն յաւիտենական արդարութիւն ընել: Կա՞յ զօրաւոր ուժ մը որ կարենայ բոլոր տգեղ բաները փոխակերպել գեղեցկութեան: Գոյութիւն ունի՞ ուժ մը որ կարենայ կեանքի բոլոր տարրերը իր ձեռքերուն մէջ առնել ու կուրծքին սեղմել երանութեամբ, ինչպէս ծովը երջանկութեամբ իր ծոցին մէջ կ'ընդունի բոլոր գետերը: Կա՞յ ամենազօր ուժ մը որ կարենայ կալանաւորել ոճրագործն ու իր զոհը շնացող այրն ու շնացող կինը, աւազակն ու իր զոհը եւ զանոնք բերել դատարանի մը առջեւ որ աւելի բարձր ըլլայ քան Էմիրին դատարանն ու իր դատաստանը:

Բ.

Յաջորդ օր, հեռանալով քաղաքէն, դէպի դաշտերն ուղղուեցայ, ուր տիրող միապաղաղ լռութիւնը կը յայտնէ հոգիին այն՝ որուն կը ցանկայ եւ ուր յստակ երկինքը ի սպառ կը չքացնէ յուսահատութեան մանրէները որ քաղաքին ու իր խըճողուած փողոցներուն ու գոհներուն մէջ կ'աճին անսանձօրէն:

Երբ ձոր հասայ, տեսայ ագռաւներու եւ անգղերու երամ մը որ կ'ելլէր ու կ'իջնէր, մթնոլորտը լեցնելով կռկռոցով, սուլոցով ու թեւերու բացխփումով: Յառաջանալով առջեւս տեսայ ծառէ մը կախուած մարդու մը դիակը, մերկ կնոջ մը դիակը՝ քարակոյտի մը վրայ, եւ երիտասարդի մը դիակը որուն վրայէն կտրուած նետուած էր գլուխը եւ այլանդակուած դիակը շաղախուած էր արիւնի եւ հողի թանձր խաւով: Ահռելի տեսարան մըն էր այդ որ վշտի սեւ ու հաստ քողո՛ կը կուրցնէր աչքերս:

ԽԱԼԻԼ ՃԻՊՐԱՆ

Անգլ. թարգմ. Ս. ԱՇՃԵԱՆ

(2) (Շար.)

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

●

Փարիզահայ գաղութը առիթը ունեցաւ այս վերջին շաբթուան ընթացքին երկու անգամ լսելու «Նայիրի» գրական շաբաթաթերթի խմբագիր բանաստեղծ Անդրանիկ Ծառուկեանը, որ ուրբաթ օր վերադարձաւ Պէյրութ։

Ծառուկեան տիրացած է որքան գրելու նոյնքան խօսելու արուեստին եւ իր երկու դասախօսութիւնները շահեկան զրոյցներ էին բոլորին համար ։

Երեքշաբթի իրիկուն հրապարակային առաջին դասախօսութիւն մը կազմակերպած էր Փարիզի Հ. Յ. Դ. «Եգիպտացի» կոմիտէն, նոր սրահի մը մէջ։ Ծառուկեան բովանդակալից դասախօսութիւն մը կատարեց, ծանրանալով մշակոյթի կարեւորութեան վրայ ։ Շեշտեց մասնաւորաբար թէ պէտք չէ հակառակորդ նկատել բոլոր անոնք որ մեր կազմակերպութեան չեն պատկանիր եւ Դաշնակցութեան խօսքը լսելի ընել տալ բոլորին։ « Եթէ, այս ժողովուրդին 25 առ հարիւրը կը պատկանի այս կամ ան կուսակցութեան, պէտք չէ անտեսել մնացեալ 75 առ հարիւրը, որ պատրաստ է լսելու եւ հասկնալու քու խօսքդ ալ։ Այլապէս հակառակորդ կուսակցութիւնները պատրաստ են զայն շահագործելու եւ խեղաթիւրուած քարոզութեամբ դարձնելու հակադաշնակցական, որովհետեւ ան չի գիտեր թէ ո՞վ է Դաշնակցականը եւ ի՞նչ է Դաշնակցութիւնը։ Այսօր, եթէ չենք կրնար ըսել թէ « «միայն զէնքով կայ Հայոց փրկութիւն» պէտք է գիտնանք թէ ազգ. մշակոյթի զարգացումէն կախում ունի մեր փրկութիւնը»։ Դասախօսը պատասխանեց նաեւ քանի մը հարցումներու ։

Յաջորդ գիշեր, չորեքշաբթի Ֆրանսահայ Լսարանի հերթական հաւաքոյթին Ծառուկեան պատմեց իր տպաւորութիւնները Մ. Նահանգներէն։ Բացատրեց թէ գաղութներու մէջ սխալ կարծիք մը կայ Ամերիկահայերու մասին։ Եթէ անոնք ունին մասնաւոր կնիք մը Ամերիկայէն [illegible], իրականին մէջ բոլորն [illegible] մարդիկ են, ոչ այնքան նիւթապաշտ որքան կը կարծուի։ Անոնք ալ ունին գիրի, արուեստի եւ մշակոյթի նոյն հասկացողութիւնը ինչ որ մենք։ Ամերիկայէն իր կրած տխուր տպաւորութիւնը գաղութին պառակտումն է որ կը տեւէ 1933էն ի վեր։ Այս առթիւ յիշեց թէ որքան գէշ ազդուած էր Նիակարա Ֆոլսի մէջ տեսնելով երկու հայկական եկեղեցի հարիւր մեթր հեռաւորութեամբ, շատ փոքր գաղութի մը համար։ Ուրիշ քաղաքի մը մէջ երկու հոգեւոր հովիւներ իրար չեն ճանչնար։ Դասախօսը յոյս յայտնեց թէ այս վիճակը վերջ պիտի գտնէ եւ սուր պայքարը պիտի դադրի ի շահ ժողովուրդին որ բան չի կրնար սպասել պառակտումէն։

Դասախօսը յիշեց նաեւ թէ Ամերիկահայն ալ իր կարգին կը ցաւի որ արտասահմանի մէջ զինքը կը նկատեն միայն լորեւ «կթան կով»։ «Ճիշդ է ըսի, կթան կովի պատմութիւն մը կայ, սակայն պէտք է տաք, որովհետեւ դուք դրամ ունիք, բայց դպրոց չունիք, մենք դպրոց ունինք, դրամ չունինք»։

Ծառուկեան իր երկու զեկուցումները աւելի շահեկան դարձուց մէջ ընդմէջ տալով սրամիտ պատկերներ եւ տպաւորիչ մանրադէպեր ։

Վերջին դասախօսութիւնը վերջացուց այն փաստահութեամբ թէ այսուհետեւ աւելի համերաշխօրէն պիտի ապրին բոլոր գաղութները։

Այս առթիւ ալ հարցումներ եղան, որոնց սիրով պատասխանեց դասախօսը ։

Ա. Մ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ, 6 Փետրուար.— Շաբաթ երեկոյ (12 Փետրուար), Սալ Մասալիայի սրահին մէջ, տեղի ունեցաւ «Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան» հանդէսը ։ Նախագահը, ընկեր Ա. Արմագանեանը յետադարձ ակնարկ մը նետելով մեր նորագոյն պատմութեան վրայ, պարզեց մեր ներկայ տագնապը, — ձուլումի, այլասերումի վտանգները։ Յետոյ բացատրեց միութեան նպատակը, — պատրաստել նորահաս հայրենակիցներէն այնպիսի անձեր, որոնք կը հասկնան տարագրութեան մէջ ծնած մատաղ սերունդի լեզուին, բարքերէն ու ձգտումներէն եւ կրնան զայն կազմակերպել եւ ազատել ձուլումի վտանգէն։ Արդէն երկու պատանիներ դպրոց դրած են եւ կը յուսան թէ յառաջիկային պիտի կրնան երրորդ մը ուսումն ալ ապահովել ։ Օր. Ալիս Յարութիւնեան արտասանեց Զարենցի Հայաստանը եւ Կ. Զարեանին մէկ բանաստեղծութիւնը, խանդավառելով ներկաները։ Օր. Ժանէթ Դաւիթեան երգեց «Թուչէի մաքով տուն» եւ «Հայաստանի ձիւնադաղաթ»ը երգերը։

Ֆ. Կ. Խաչի Պուլվար Օտտոյի դպրոցին աշակերտները երգեցին «Արագի ափին», «Իմ հայրենեաց հոգին Վարդան» եւ ուրիշ երգեր, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Սօնա Թորոսեանի։

Աշակերտներէն մէկը խաղաց «Բժիշկ մըն եմ»։ Ապա ներկայացուցին կենդանի պատկեր մը։ Նոյն աշակերտները պարեցին տասնըեւչորս եւ Թիթեռնիկի պարերը։ Ընկեր Գր. Քէնտիրեան արտասանեց «Երեւան» եւ «Զարդը»։ Օր. Ա. Բաղրամեան (Լիոնէն) դաշնակի վրայ նուագեց քանի մը անգամ, ծափահարութիւն պատճառելով հանդիսականներուն ։

Բեմ հրաւիրուեցաւ ընկեր Աղդին, որ փառաբանեց մեր հերոսները եւ անոնց կատարած դերը, յատկապէս յիշելով Սեբաստացի Մուրատը եւ ըսաւ.— «Որքան ալ խօսուի եւ գրուի Սեբաստացի Մուրատի մասին քիչ է։ Ան հերոսն եղաւ լեռներու, ձորերու մէջ մարտնչող եւ հերոսը նաեւ ծովու վրայ, խիզախ հերոս մը, որ իր սակաւաթիւ քաջերով օրհասական կռիւ մղեց թէ մեր դարաւոր ոսոխին՝ եւ թէ բնութեան արհաւիրքներուն դէմ, պէտք չէ սակայն գոհանալ տարին անգամ մը հանդէս մը կազմակերպելով Մուրատի յիշատակին։ Պէտք է աշխատիլ, զոհողութիւններ յանձն առնել նոր Մուրատներ ունենալու համար » ։

Այս ճառէն վերջ, Տիւրկէրեան քոյրեր հայկական տարազով պարեցին «Հելինէ» եւ «Ածուխի պէս սեւ սեւ աչերդ» ։ Պուլվար Օտտոյի Նոր Սերունդէն երեք երիտասարդներ ներկայացուցին ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը։ Օր. Ժանէթ Դաւիթեան երկրորդ անգամ բեմ գալով երգեց «Վարդնոց գնա» եւ «Հայրենիք» երգերը ։ Գեղարուեստական բաժնի վերաջաւորութեանը ծանօթ ջութակահար Պ. Ս. Չէօրէքճեան նուագեց Խաչատուրեանի ընտիր կտորներէն մէկը ։

Բոլոր արտասանողները, երգողները, պարողները, նուագողները եւ դերակատարները ջերմօրէն գնահատուեցան ծափերով։ Ապա նախագահը փակեց գեղարուեստական բաժինը, շնորհակալութիւն յայտնելով բոլորին։

Անմիջապէս դասաւորուեցան սեղանները եւ հանդիսականները գրաւեցին իրենց տեղերը ։

Միութեան կազմակերպած վիճակահանութենէ ետք, սկսաւ կերուխումը ։ Մինչեւ լոյս երիտասարդ զոյգեր, ինչպէս եւ հանդիսականներէն շատեր պարեցին եւրոպական եւ հայկական պարեր։

Լուսաբացին, հայկական ջերմ մթնոլորտի մէջ, հայրենի յիշատակներով ներշնչուած ներկաները ցրուեցան գոհունակ եւ զուարթ տրամադրութեամբ ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

★

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆ

«Սով. Հայաստան»ի վերջին թիւերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.

Լենինական Հայաստանի երկրորդ մեծ քաղաքն է։ Վեց – եօթ տարիէ ի վեր նախկին միայարկանի տուներու փոխարէն բարձրացած են գեղեցիկ երկյարկանի շէնքեր։ Փողոցները աւելի լայն են շքեղ հրապարակներով ։ Կալինինի պողոտան ամէնէն նորն է եւ ամէնէն բանուկը ։

Մանարանի ամէնէն մեծ եւ գեղեցիկ գործարանը հոն կը գտնուի ինչպէս եւ մսի եւ հանածոներու արդիւնաբերական հաստատութիւնը որ ամէնէն կարեւորն է Անդրկովկասի մէջ ։

Լենինականը միեւնոյն ատեն երկաթուղիներու մեծ ցանց է։ Անդրկովկասեան երկաթուղիի մէջ առաջնակարգ տեղ կը գրաւեն կառքերու եւ տեղաշարժի կեդրոնները, գծի եւ կապի ուղեմասերը։

Արդիւնաբերական ձեռնարկներու մէջ 1952ին արտադրութիւնը 22.8 առ հարիւր աւելցած է 1954ին։

26 ժողովրդական եւ ինը բանուորաերիտասարդական դպրոցներ կան ուր կ'ուսանին քսան հազար աշակերտներ ։

Մանկավարժական վարժարաններու դարբնոց կը հանդիսանայ «Մ. Նալբանդեան» մանկավարժական ուսումնարանը։ Ամէն տարի հարիւրաւոր մասնագէտներ կուտան մանկավարժական, բժշկական, երկաթուղային, կաթնարդիւնաբերական, գիւղատնտեսական, հիւսուածեղէնի հաստատութիւնները։

Քաղաքը ունի արուեստի եւ մշակոյթի բազմաթիւ հաստատութիւններ ։ Այս տարի լրացաւ «Մռաւեան» պետական թատրոնի գոյութեան 27 տարին։«Կարա Մուրզա» երաժշտական ուսումնարանը լրացուց իր քսանամեակը ։ Իսկ աշխատաւորներու գեղարուեստական դաստիարակութեան համար կան ակումբներ, գրադարաններ, ընթերցարաններ, տիկնիկային թատրոն, նկարչական դպրոց, հայֆիլ հարմոնիայի բաժանմունք ։

Վերջերս Լենինի հրապարակին վրայ կանգնեցին անոր հոյակապ արձանը ։

Յետպատերազմեան տարիներուն, քաղաքի բարեզարդման համար ծախսուած է 80 միլիոն ռուբլի։ Սալայատակուած եւ կուպրապատուած են 90 հազար քառակուսի մեթր մայթ ու փողոց։ Անցեալ տարի 180 հազար ծառերով բարեզարդուած են եւ Ախուրեան գետին ափը կը պատրաստուին հանգիստի եւ մշակոյթի նոր զբօսայգիներ ։

Կառուցուած են վեց հարիւր անհատական բնակարաններ շուրջ 12 հազար քառակուսի մեթր տարածութեամբ ։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԳՈՒՐԳԷՆ ՎՐԴ. ԹԱՇՃԵԱՆԻ հանրային գործունէութեան յիսնամեայ յոբելեանը տօնուեցաւ Պուէնոս Այրէսի մէջ, ինչպէս գրած էինք արդէն։ Ծնած է Սէվէրէկ, աշխարհական անունով Եղիա Թաշճեան, պաշտօնավարած է Սուրիոյ Եօղուն – Օլուգ, Վագֆ եւ Քէպուսիէ, Քէսապ եւ Գարատուրան գիւղերուն մ[illegible] ինչպէս եւ Անտիոք եւ Տէօրթ Եոլ, 1897–1915։ 1912ին քահանայ կը ձեռնադրուի եւ կը կոչուի Գուրգէն ։ 1919էն 1922կը պաշտօնավարէ Պիրէճիկի մէջ իբրեւ քահանայ եւ ուսուցիչ։ 1926 – 1928ին կը մեկնի Գորտոպա (Արժանթին), 1929–1940 կ'ունենայ արդիւնաւոր գործունէութիւն, հասցնելով աւելի քան քառասուն շրջանաւարտներ ։ Իր օրով Գորտոպա կ'ունենայ քարաշէն դպրոցական սրահ։ Իբրեւ վարձ իր ծառայութեան կը ստանայ Ազատութեան աստիճան եւ ծաղկեալ փիլոն կրելու արտօնութիւն։ 1940ին կը փոխադրուի Պուէնոս Այրէս, եւ կը ստանձնէ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովուութիւնը եւ «Արծրունեան» վարժարանի տնօրէնի եւ ուսուցչի պաշտօնը։ 1947ին վարդապետ կը ձեռնադրուի։ Ներկայիս 75 տարեկան է։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (84)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Աչքիս այնպէս կ'երեւար, որ այդ ուղտի կարաւանները, թնդանօթներով բեռցուած, բարձրանում են դէպի Սասուն։ Աչքերս փակուել էին ու քնացել էի, եւ կարծում էի, որ ամպերը թնդանօթակիր ուղտի կարաւաններ են։ Յանկարծ Գէորգ Չաւուշը ձայն տուեց.

«Անդրանիկն էլ դուրս ելած էր ։ Իսկ Սմբատը եկեղեցիի տանիքին վրայ դիրքեր կը շինէր։ Մի խումբ տղաներ էլ գերեզմանոցին մէջ դիրք բռնած էին ։

« Դէպի գիւղ տանող ճանապարհին վրայ գտնուած Թուրք զինուորները, երբ լսում են հրացանի ձայները, հասկանում են, որ իրենց ընկերները, գիւղում կռուի են բռնուած։ Աճապարում են օգնութեան։ Սկսում են կրակել գիւղի ուղղութեամբ եւ յառաջանալ դէպի գերեզմանոցը։ Նախապէս գիւղի մէջ եղած եւ ողջ մնացած զինուորները գիւղից դուրս են փախչում եւ գիւղի եզերքում դիրքեր բռնում։ Աղան իր խմբով կրակում էր փախչողներին ։ Իսկ Գէորգ Չաւուշն եւ ես, երբ նկատեցինք, որ դուրսէն եկած ուժը բաւական մեծ էր, գնացինք դէպի գերեզմանոց՝ Անդրանիկի մօտ ։

« Դրսից օգնութեան փութացող Թուրք զինուորները ուղղուեցան դէպի գերեզմանոց՝ գրաւելու համար այդ տեղերը ։

« Տրուած հրահանգի համաձայն, մենք մի քանի անգամ կրակ բացինք եւ մի քանի տղաներ էլ ցոյց արին լքելով դիրքերը եւ փախչելով դէպի դաշտ»։

«Թուրք զինուորները, անտեղեակ ֆետայիների այդ խաղի նպատակին,— Օլան, խընդըրլար ղաչըյօրլար— կը պոռային եւ կրակելով կը մօտենան դէպի գերեզմանոցը։ Իսկ քարերի ետեւ աննկատելի ներպով պահուած մեր տղաները թոյլ կուտան որ մի քիչ աւելի մօտենան, եւ երբ հազիւ երկու հարիւր քայլ կը մնար հասնելու գերեզմանաքարերին, Անդրանիկի խրոխտ ձայնը կը բարձրանայ՝ հրամայելով — կրակ ։

« Տղայոց հրացանները մէկէն բացուեցան եւ հնչեցին թշնամիին առաջին շարքերը։ Շատեր ընկան գետին չնչապատ վիճակի մէջ։ Իսկ ետեւ գտնուած Թուրք զինուորները անմիջապէս գետին պառկեցին, եւ կռուելով սողացին դէպի ետ ։

« Բայց մեր հրացանները հնձեցին դըռանց էլ։ Գոռում գոչումը երկինք բարձրացել էր։ Կռիւը սաստիկ տաքցաւ եւ յամառօրէն շարունակուեց երկու կողմերից ։ Սուլուխի մէջ գտնուած Թուրք զինուորներն եւս հասան թշնամիի օգնութեան։ Նոյնպէս չորս կողմերից մեզ դէմ թափուեցան քիւրտ ձիաւորները ։

« Թշնամին, անզուսպ դառնալով, յարձակումի սկսաւ։ Մեր անվրէպ գնդակները ծակում էին նրանց կուրծքն ու ճակատը։ Եւ նրանք ընկրկում էին ետ, փայտ ուտող դազանի նման »։

Մուրատը շարունակեց իր պատմութիւնը.—

« Գէորգ Չաւուշը ինձանից մի քանի քայլ առաջ նստել էր դիրքի մէջ, կոնակը ուղիղ ինձ դարձուցած։ Այդ տեղ, ճանապարհի խիստ մօտերը քարեր կային, որոնց միջից մի Թուրք զինուոր սողալով մօտեցել էր Գէորգ Չաւուշի կոնակի կողմը, իսկ Գէորգ, մի քարի ետեւ նստած, մերթ փամփուշտ էր արձակում եւ մերթ տղաներին հրահանգներ տալիս։ Երբեք նրա մտքէն չէր անցնում, որ մի թշնամի զինուոր կրնար դարանակալ սպասել իր կոնակի կողմը։ Նա, երեւի, կարծում էր թէ՝ իր ետեւը հայդուկներ կան, որոնք կրնան իր կոնակը պաշտպանել ։

« Հրացանները որոտում էին։ Հազարաւոր գնդակներ պատռում էին երկրի հողը, եւ փոշիի մի հսկայական սիւն էր հետզհետէ բարձրանում ։

«Խրախուսում էի շուրջս գտնուող զինուորներին, երբ նկատեցի իմ ձախ կողմից մի Թուրք զինուոր, որ սողսկում էր փորի վրայ, ձեռքին բռնած մահաբեր հրացանը։ Նա կանգ առաւ։Նա հազիւ 8 քայլ հեռու էր Գէորգ Չաւուշի կոնակէն։ Կանխեցի թշնամի զինուորի մահացու հարուածը։ Հրացանս պայթեց, եւ զինուորը վայր ընկաւ։ Գէորգը այդ անակնկալ պայթումից վեր ցատկեց։ Տեսաւ արեան ճապաղիքի մէջ թաւալող Թուրք զինուորը եւ զարմացած՝ ասաց.— Ես այսքան անզգոյշ եղած չէի։ Զգիտեմ, ինչպէս այսօր մոռացել էի ամէն վտանգ։ Էհ, ինչ որ է, տղերք, այսօր էլ մեր մորթը ազատեցինք ։

» Վերցուցինք Թուրք զինուորի հրացանը եւ փամփուշտները, իսկ դիակը թողուցինք տեղին վրայ։ Մեր մէջ մի հրացանակիր աւելցաւ։ Այդ օրը շատ յաջող էինք։ Ուրիշ ռազմամթերք էլ խլեցինք թշնամուց ։

« Կռիւը տաք էր։ Թուրքերը սկսած էին նոր օգնական ուժեր ստանալ։ Կրկին զօրացնում էին առաջին շարքերը, որպէսզի երեկոյեան դէմ կրկին յարձակումի անցնին։ Մենք նկատեցինք այդ։

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԱՀԻՐԷԻ բարձրագոյն ատեանը սկսաղատել քսան համայնավարներ որոնք ամբաստանուած են թէ դաւեր սարքած էին կառավարութիւնը տապալելու համար : Տասնըմէկ ամբաստանեալներ կը դատուին ի բացակայութեան : Ասոնց մէջ կը գտնուի Հէնրի Քիւրիէլ զոր եգիպտական թերթերը «միլիոնատէր համայնավարը » կը կոչեն : Մեծ հարստութիւն մը ժառանգած ըլլալով, այս Իտալացին թիւ մէկ համայնավարը կը համարուի տասը տարիէ ի վեր : Քանի մը անգամ դատի քաշուած է Ֆարուքի օրով, իբրեւ խռովարար :

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ Փլեւէն քաղաքին ատեանը 10–15 տարի բանտարկութեան դատապարտեց կոլխոզի չորս վարիչներ որոնք մախումներ եւ գողութիւններ կատարած էին : Վրացայի ատեանը մահուան դատապարտեց երկու գիւղացիներ, հինգ հոգի քսան տարի բանտարկութեան եւ ուրիշներ ալ երկուքէն 15 տարի բանտարկութեան նոյն ամբաստանութեամբ :

ԵԹԷ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ռումբեր արձակուին Մ. Նահանգներու 92 գլխաւոր քաղաքներուն վրայ, 70 միլիոն Ամերիկացիներ պիտի սպաննուին, կ'ըսէ քաղաքային պաշտպանութեան վերատեսուչը, Փեթըրսըն : Իր կարծիքով, այդպիսի ռմբակոծութիւն մը պիտի չանհետացնէ Մ. Նահանգները, «վասնզի ամերիկեան երկրամասին երեք առ հարիւրը միայն քանդուած պիտի ըլլայ» : Պ. Փեթըրսըն յետոյ յայտարարեց թէ Մ. Նահանգները պէտք եղածին պէս պաշտպանուած չեն չողարձակումի վտանգին դէմ եւ թէ Ամերիկացիները պատսպարաններ չեն շինած տակաւին եւ չեն ըմբռներ գալիք փորձանքները , եթէ նոր աշխարհամարտ մը պայթի :

ՀԱՐԱՒ. ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՍԻՈՅ դաշինքին ութ անդամները այսօր ժողովի հրաւիրուած են Պանքոկի մէջ (Սիամ), զօրական միջոցներ ձեռք առնելու համար : Նիստերը մեծ մասով գոնփակ պիտի ըլլան : Սիամի վարչապետը տեղեկագիր մը կազմած է, որուն համաձայն ամբողջ հարաւ. արեւելեան Ասիան կը գտնուի համայնավարական արշաւանքի մը սպառնալիքին տակ :

ԳՏՆՈՒԵՑԱՒ պելժիական այն օդանաւը զոր կը փնտռուէր մէկ շաբաթէ ի վեր : Ջարդուփշուր եղած է Ապենինեան լեռներուն մէջ, Հռոմէն վաթսուն մղոն հեռու : Քսաններնը ուղեւորներէն ոչ մէկը ողջ մնացած է :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ միջնակարգ վարժարաններու 23.600 ուսուցիչներէն աւելի քան չորս հազար հոգի գործադուլ յայտարարեցին, թոշակի յաւելում պահանջելով :

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Հիւսէյին թագաւորը Գահիրէ հասաւ եւ պիտի մնայ վեց օր :— Հեռագրի մը համաձայն ջերմաչափը 31 աստիճան կը ցուցնէ Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ :

ԽՆՋՈՅՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ՓԵՏՐ. 18Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի « Սիամանթօ » խումբին :

Այս կիրակի կէս օրէ վերջ, ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Յոյներու սրահին մէջ, 5 ռիւ Պօնըֆուա :

Կը խօսի՝ ընկեր Ս. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, ճոխ պիւֆէ, եւրոպական պարեր :

Մուտքը ազատ է :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

ՎԱԼԱՆՍ.— Ազգ. Միութեան վարչութեան երկրորդ տարեշրջանը լրացած ըլլալով, կը հրաւիրուի Վալանսի եւ շրջանի գաղութը ներկայ ըլլալ ընդհ. ժողովին, որ պիտի գումարուի 26 Փետր. շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, նախկին եկեղեցւոյ սրահին մէջ :

Օրակարգ.— 1) Բարոյական եւ Նիւթական զեկուցում : 2) Հաշուեքննիչ մարմնի ընտրութիւն : 3) Նոր վարչութեան ընտրութիւն

Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէ անխափր ներկայ ըլլալ սոյն ժողովին :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Imp. Araxes - 46, Rue Richer Paris (9e)

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդի» Ալֆորվիլի մասնաճիւղին, իր տասնամեակին առթիւ :

Կիրակի, 27 Փետրուար, կէսօրէ վերջ, ժամը 15 – 24, տեղւոյս քաղաքապետարանի սրահին մէջ, Սալ Վօլթէր, Ռիւ Վօլթէռ :

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին :

Առնուվիլի Նոր Սերունդի «Կառվարենց »խումբի կողմէ կը ներկայացուի ժամը ճիշդ 15ին Գրիգոր Վահանի՝

ԲԱԽՏԻՆ ԱՆԻՒԸ (Թատերգ. 3 արար)

Եւրոպական պարեր, Օրքէսթր ԺԱԳ ՄԱՏԻԼԵԱՆ եւ իր խումբը :

Vainqueur de la Coupe de France de Variétés 1950 - 1951 et de Radio Luxembourg.

Հաղորդակց. միջոցներ.— Անսել օթօպիւս 103 Շարանթօն էֆ լէն եւ իջնել Ռիւ տը լ'Իւնիօն :

Ճոխ պիւֆէ Մուտք 300 Ֆր.

ԹԱՏՐՈՆ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կապ. Խաչի Անիէռ – պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի կողմէ : Կիրակի 27 Փետրուար ժամը 13.30 – 23.30 :

Ի նպաստ Օղափոխութեան կայանին նորոգման ֆոնտին :

Անիէռի քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ, Փլաս ը լ'Օթէլ տը Վիլ, Անիէռ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին, Անիէռի եւ Իսիի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբը, Տիկին Լիւսի Ամիբայեան (երգ), Օր. Ալիս Քէշիշեան (արտասանութիւն), եւայլն :

Անիէռի Նոր Սերունդի կողմէ կը ներկայացուի «ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ», քրքջալից զաւեշտ մէկ արար :

Ընտիր նուագախումբ ղեկավարութեամբ Պ. Գրիգոր Վարդիվանեանի :

Հաղորդակց. միջոց.— Կառ Սէն Լազարէն իջնել կար տ'Անիէռ, Փորթ տը Քլիշէէն 140 եւ 139 թիւ օթօպիւս, Փորթ Շամփէրէէն 165, իջնել վրնիւ Տը Լամարն :

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ»Ի ԱՌԹԻՒ

ԽՆՋՈՅՔ—ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան :

Կիրակի, 27 Փետրուար, ժամը 15էն 24 : Սալ Ֆրանքօ Պելժի մէջ, 59 ռիւ Վէրնիօ, մէթրօ Թոլպիաք եւ Կլասիէռ, օթօպիւս 62 թիւ, Սթասիօն Վէրնիօ :

Կը նախագահէ Պ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Կը խօսին Պ. Պ. ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ եւ ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ :

Կ'երգեն Ստեփան Պօղոսեան, Աւետիս Քիւփէլեան

Տիկին Արաքսի Մուրատեան, Տիկին Լուսիկ Ամիրեան եւ Օր. Շաքէ Պէնկեան : Կը նուագէ Պ. Մեսումեան :

Կ'արտասանեն Զօհրապ Մուրատեան, եւ Մխիթարեան վարժարանի աշակերտներէն Մուրատ Սարգիսեան եւ Յովսէփ Տօնիկեան :

Քանի մը սիրողներ կը պարեն Մշոյ Քոչարին եւայլն :

Նուագախումբ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆի :

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ :

Մուտք 200 ֆրանք :

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Փոն տը Շէրիւի Ազգ. Միութեան, «Արաքս» երգչախումբը պիտի տայ երգահանդէս մը, ղեկավարութեամբ Տիկին Բ. Անտոնեանի, ի նպաստ Փոն տը Շէրիւի եկեղեցւոյ շինութեան, այս կիրակի ժամը 15ին, յունական Թատերասրահը (Բէվէ) : Երգահանդէսէն անմիջապէս վերջ ընտանեկան պարահանդէս մինչեւ ժամը 23 : Մուտք 100 Ֆր. :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի :

Այս Շաբաթ ժամը 20էն մինչեւ առտուան 3, նուագախումբ ԺՕ. Փարթամեան : Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով : Կը հրաւիրուին Վիէնի եւ շրջանի հայրենակիցները եւ երիտասարդութիւնը քաջալերելու մեր այս գեղեցիկ եւ ազգօգուտ ձեռնարկը :

Մուտք 200 ֆր.

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ 27 ՓԵՏՐ. ԿԻՐԱԿԻ, ԺԱՄԸ 15.30ԻՆ

Հովանաւորութեամբ Կրթական նախարարին եւ նախագահութեամբ՝

Կաթող. պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Խօսք պիտի առնեն Տիկին ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ – ՊՈՒՏԱԳԵԱՆ, Պ. Պ. ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՖԷՅՏԻ եւ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին պիտի մասնակցին Օր. ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ (երգ), տաւիղի եւ սրինգի ընկերակցութեամբ

Պ. Զ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ (ջութակ) Պ. Ա. ԶՄԲԷԹԵԱՆ (արտասանութիւն)

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ եւ ֆրանսական քուարթոր մը

Մուտքը ազատ է : Հրաւիրատոմսերը կը գտնուին, Հայոց եկեղեցին, «Յառաջ»ի խմբագրատունը եւ հայկական գրատունները :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը, այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին (Քաֆէ Ռեժան) :

Երեկոյթը նուիրուած է ՄԻՔԱՅԷԼ ՆԱԼԲԱՆՏԵԱՆԻ Ծննդեան 125ամեակին առթիւ :

Դասախօսը՝ ՏԻԿԻՆ ՇԱՔԷ ՍԱԳԸԶ :

Մուտքը ազատ է :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը՝ չորեքշաբթի գիշեր, Քաֆէ Քատէ սրճարանի վերնայարկը :

Պ. ՅՈՎՀԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ պիտի խօսի Պոլսոյ Թուրքերէն «Սապահ» օրաթերթի խմբագրապետ Տիրան Քէլէկեանի մասին, որուն աքսորի եւ բանտի ընկերը եղած է ամբողջ եօթը ամիս, 1915ին :

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Գործաւորուհիներ ժիւփի եւ շըմիզիէի համար : Դիմել՝

Sté. LYDA, 21, Rue des Petits Carreaux Paris (2)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Ռոստոմ, Քրիստափոր, Ազբիւր – Սերոբ – Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան, Րաֆֆի, Վահան Խորէնի եւ Փոքրիկ խումբերը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սրճարան Պարպօթ (Կառ տիւ Նորին դիմաց) :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Ահարոնեան խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ : Կարեւոր օրակարգ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Պարտաւորիչ ներկայութիւն : Կարեւոր օրակարգ :

ՊԱՆԵՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 9ին, Խրիմեան դպրոցը : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐԷՆ ԱՄԷՆԷՆ ԳԵՂԵՑԻԿԸ

Կիրակի, 13 Մարտ, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր :

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութեան :

ՕԹԷԼ ԺՈՐԺ Ե.ի գեղեցիկ սրահներուն մէջ :

Նախագահութեամբ Մ. ՀԱՆՐԻ ԺՈՒԻի

(Նախագահ Սէնի նահանգային խորհուրդի)

եւ Պ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ :

(Ատենապետ Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. յանձնաժողովի) :

Գեղարուեստական խնամեալ յայտագիր, առաջնակարգ նուագախումբ :

Ուշադրութիւն .— Յանձնարարելի է նախապէս վերապահել սեղանները, հեռաձայնելով Պ. Օգսէն Հայրութեանի, Փրօ. 82–38 եւ կամ Բարեգործականի գրասենեակը, Թրօ. 03–18 :

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ ՄԱՐՍԷՅԼԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Մարսէյլի Առաջնորդարանը կը տեղեկացնէ տեղացիներուն թէ Ֆրանսական օֆիսին Մարսէյլի գրասենեակին փակուելէն վերջ իրեն պէտք է դիմել ծննդեան, ամուսնական եւ այլ վկայականներու համար : Հասցէ՝

PRELATURE DES ARMENIENS

57, Rue Tapis Vert

ԱԶԳ. ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Լուսիկ Սալմասլեան, զաւակները, եղբայրները, ինչպէս նաեւ բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ ազգականին՝ ՏԻՐԱՆ ՍԱԼՄԱՍԼԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժերոմի Թաղ. Խորհուրդը խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ իր անխոնջ եւ ժրաջան քարտուղարին՝ Պ. Յարութիւն Փանոսեանի, իր կնոջ կսկծալի մահուան առթիւ : Այս առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, փոխան ծաղկեպսակի, ի նպաստ դպրոցին.— Թաղ. Խորհուրդի անդամներու կողմէ երկու հազար ֆրանք, Պ. Անթուան (Պառ Թապա) հազար, Յ. Զաթալեան, Թ. Նիկողոսեան, Հ. Հոփճանեան, Մ. Հոփճանեան, Ա. Մանկասարեան, Պ. Յակոբեան, Յ. Ժամկոչեան, Կ. Պետրոսեան, Յ. Ժամկոչեան 500ական ֆրանք :

× Թաղ. Խորհուրդը, ողբացեալ Մաքրուհի Տէօվլէթեանի մահուան առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է, փոխան ծաղկեպսակի, Պ. Յ. Մարգարեանէ հազար ֆր, ի նպաստ դպրոցին, իսկ Պ. Մ. Մարգարեանէ հազար ֆր. եկեղեցւոյ պայծառութեան համար :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 24 ՓԵՏՐՈՒԱՐ * JEUDI 24 FEVRIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7606 31e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3017

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՆՃՈՒԿ ՄԸ ԵՒՍ

●

Ինչպէս միջազգային ամէն կնճիռ, զի-նաթափութեան խնդիրն ալ կատարեալ թնճուկի մը վերածուած է :

Երկու կողմերը տարիներէ ի վեր կը վիճին եւ բանաձեւեր կը մշակեն, առանց վերջնական եզրակացութեան մը յան-գելու :

Միեւնոյն ատեն կը շարունակեն զինար-շաւը, պարտաւորիչ զինուորութեամբ եւ ամէնէն արդիական, հիւլէական սպառա-զինութիւններով :

Դեռ անցեալ շաբթու Անգլիոյ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը հպարտօ-րէն կը յայտարարէր թէ գտած են ջրածին ռումբին գաղտնիքը եւ արդէն ձեռնար-կած՝ շինութեան :

Այս առթիւ մասնաւորապէս կը յիշէր թէ գաղտնիքը գտած են առանց Մ. Նա-հանգներուն աջակցութեան :

Զէ՞ որ այս վերջինը արգիլած է հիւ-լէական գաղտնիքներ յայտնել օտարնե-րուն, մինչեւ անգամ դաշնակիցներուն :

Միեւնոյն ատեն հեռագիրները հաղոր-դեցին թէ հիւլէական զէնքերու նոր փոր-ձեր կը կատարուին Մ. Նահանգներուն կողմէ, Նեւատայի անապատին մէջ :

Նոյն շաբթուն Խ. Միութիւնը զինա-թափական ռումբ մը եւս կը պայթե-ցնէր, հետեւեալ յայտարարութեամբ.—

1. Արգիլել հիւլէական զէնքերու գոր-ծածութիւնը :

2. Ոչնչացնել բոլոր պատրաստ մթերքը :

3. Ազգ. ժողովին բոլոր անդամներուն պարտադրել որ յանձն առնեն 1955 Յուն-ուար 1ի մակարդակին վրայ պահել իրենց զինուորներուն թիւը եւ սպառազինու-թիւնները :

4. Համաշխարհային խորհրդաժողով մը գումարել նախաձեռնութեամբ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան :

Այս յայտարարութիւնը կը հրատա-րակուէր ճիշդ այն պահուն երբ Հինգ Հոգինոց յանձնախումբ մը ժողովի հրա-ւիրուած է Փետր. 25ին (վաղը), գաղտնի բանակցութիւններ կատարելու համար :

Ինչպէս ուրիշ պարագաներու մէջ, Խ. Միութեան այս առաջարկն ալ ընդունուե-ցաւ սառնութեամբ եւ բացորոշ կասկա-ծանքով :

Ընդհանուր կարծիքը այն է թէ՝ Մոս-կուա նոր փորձ մը կը կատարէ, խափա-նելու համար Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը եւ մանաւանդ արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը :

Անգլիոյ պաշտօնական շրջանակներուն մէջ սովորաբար վերջին խօսքը չեն ար-տասաներ, երբ կասկածելի իրողութիւն մը առջեւ գտնուին :

Իսկ Ամերիկացիները մէկ անգամէն կ'արտայայտուին, ուղղակի կամ անուղ-ղակի :

Այս անգամ ալ անընդունելի նկատեցին նոր առաջարկը, դիտել տալով թէ Խ. Միութիւնը 400 զօրաբաժին ունի (ար-բանեակներով), կազմ եւ պատրաստ, եւ թէ Գերագոյն Խորհուրդը դեռ նոր 10 առ հարիւր աւելցուց զինուորական վարկերը :

Այսպէս, երկու ճակատները նորէն դէմ դիմաց կանգնած են եւ պիտի շարունակեն ակադեմական վիճաբանութիւնները, միեւնոյն ատեն զօրացնելով իրենց զինեալ ուժերը :

Արեւմտեան ճակատը չուզեր տեղի տալ երկու հիմնական պատճառներով.— 1. Ուժերու հաւասարակշռութիւնը խան-գարուած է,— 2. Կարելի չէ իրական հա-կակշիռ գործադրել Խ. Միութեան սպա-ռազինութեանց վրայ :

Դեռ չենք յիշեր հոգեբանական պատ-ճառը,— փոխադարձ անվստահութիւն :

Երկու կողմերը իրար կը հետապնդեն բարակի հօտառութեամբ :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑԱՒ

●

ԲՈԼՈՐ ՀՈՍԱՆՔՆԵՐԸ ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻՆ ԲԱՑԻ ՁԱԽԵՐԷՆ

Պ. Էտ. Ֆոռ երեքշաբթի գիշեր կազմած ըլլալով իր դահլիճը, Ազգ. Ժողովին ներ-կայացաւ չորեքշաբթի առտու, իր յայ-տարարութիւնը կարդալու եւ վաւերա-ցում խնդրելու համար : Տեղական թեր-թերը կը հաստատե՛ն թէ վաւերացումը ա-պահովուած է, քանի որ բոլոր հոսանք-ները կը մասնակցին, բացի ընկերվարա-կաններէն, իսկ համայնավարները չա-տոնց է որ դուրս կը ձգուին բոլոր կառա-վարութիւններէն :

Դահլիճին մէջ նախարարներ ունին ար-մատականները : Առողջապահական նա-խարար ընտրուած է Փարիզի քաղաքապե-տը, Պերնար Լաֆէ, կրթական՝ Ժան Պերթուան, ներքին գործերու՝ Մօրիս Պուրժ Մոնուրի, եւն. : Ցետոյ կուգան Ժողովր-դական Շարժումի անդամները,— Ռոպէր Շուման (դատական), Ֆլիմլէն (ելմտա-կան), Փոլ Պաքոն (աշխատանքի), Փ. Ա. Թեթժէն (անդրծովեան) : Զափաւորներէն նախկին վարչապետ Փինէի յանձնուած է արտաքին գործերու նախարարութիւնը, Ռ. Տիւշէի՝ վերաշինութեան, Պերկասի՝ առեւտրական տոմիզի, Սուրպէի՝ հողա-գործական, Ժիւլի՝ Թունուզի եւ Մարոքի գործերու նախարարութիւնները : Զօր. ար Կօլի նախկին կուսակիցներէն զօր. Քէօնիկ ընտրուած է ազգ. պաշտպանութեան նա-խարար, Թրիպուլէ՝ նախ. ռազմիկներու, Կաստոն Փալեւսկի՝ վարչապետարանի, զօր. Քորնիլիոն Մոլինէ՝ հանրօգուտ շի-նութեանց : Օգնակա՛ն նախարարներն ալ առնուած են նոյն հոսանքներէն :

Պատերազմի դադարումէն ի վեր 21րդ դահլիճն է որ կը կազմուի եւ չորրորդ վարչապետն է որ կը նշանակուի, Մենտէս Ֆրանսի հրաժարումէն ի վեր : Պ. Էտ. Ֆոռ 45 տարեկան է, քաջ տնտեսագէտ : Իր ծրագիրը կը պահանջէ արագօրէն լը-րացնել Փարիզի համաձայնութեանց վա-ւերացումը, ներքին ինքնավարութեան ձեւ մը գտնել Թունուզի համար եւ բա-րելաւել բանուորներուն նիւթական վի-ճակը :

Դահլիճին կազմութեան ատեն, Ժող. Շարժումը սաստիկ մեծամասնութեամբ որոշեց մասնակցիլ : Վարչապետին կու-սակցութիւնը — արմատական — հաւա-նութիւն յայտնեց 48ի դէմ 121 ձայնով : Զօր. տը Կոլի նախկին կուսակիցները հա-ւանութիւն յայտնեցին 30ի դէմ 87 ձայ-նով եւ հինգ հոգի ձեռնպահ մնացին : Երեք խմբակցութիւնները միասին ունին 240 երեսփոխան 627ի վրայ : Ուրիշ պահպա-նողական հոսանքներ ունին 130 աթոռ եւ համաձայն են նոր կառավարութեան : Պ. Ֆոռի յաջողութիւնը ապահով կը հա-մարուէր նաեւ անոր համար որ շատ եր-կար տեւեց տագնապը եւ հարկ էր ելք մը գտնել : Ուրիշ ազդակ մըն ալ այն էր որ կը վախցուի թէ կացութիւնը կրնայ վատթարանալ : Ժողովրդական Շարժու-մին անդամներէն շատեր անձնապէս հա-կառակ են Պ. Ֆոռի, բայց կը վախնան որ իր յաջորդը կրնայ շատ աւելի պահպա-նողական դահլիճ մը կազմել, նոր ճեղ-քեր բանալով եւ նորէն իշխանութեան գը-լուխ բերելով Մենտէս Ֆրանսը : Այդ կու-սակցութիւնը սկիզբէն ի վեր հակառակ է հրաժարեալ վարչապետի ներկուքի բաժ-նուած է Արեւմուտքի եւ Արեւելքի քա-ղաքականութեան պաթիւ :

× Դահլիճի տագնապը կը տեւէ Փետր. 5էն ի վեր, երբ Մենտէս Ֆրանսի կառա-վարութիւնը տապալեցաւ 273ի դէմ 319 ձայնով, Հիւս. Ափրիկէի մասին կատար-ուած վիճաբանութենէ մը ետք : Առաջին թեկնածուն, Փինէ, ետ կեցաւ, ընդդի-մութեան հանդիպելով (10 Փետր.) երկ-րորդը՝ Ֆլիմլէն նոյնպէս հրաժարեցաւ (14 Փետր.), երրորդը Փինօ յաջողեցաւ կազմել կառավարութիւնը եւ Ազգ. Ժողո-վին ներկայացաւ, որ անվստահութիւն յայտնեց 268ի դէմ 312 ձայնով (19 Փե-տրուար) : Այս ձախողանքներուն վրայ, Հանրապետութեան նախագահը վարչա-պետութեան կոչեց Պ. Էտ. Ֆոռը, իբրեւ չորրորդ թեկնածու :

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

*

ԾՈՒՌՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

Երբ թրքաբանութեան եւ անտիրու-թեան մրցանակ մը հաստատուի, ապահո-վաբար առաջին շքանշանը պիտի ստանայ Պոլսոյ «Ժամանակ»ը :

Կատարեալ խառնակոյտ :

Երբ համբերութիւնն ունենաք ծայրէ ծայր կարդալու որեւէ թիւ, կրնաք առ նուազն երկու սիւնակ «մարգրիտ» ժող-վել :

Ես հազիւ ժամանակ ունիմ աչք մը նե-տելու խորագիրներուն կամ կարգ մը նիւ-թերու վրայ, եւ միշտ ալ խինդերու կը հանդիպիմ :

Ահաւասիկ վերջին գոհարները.—

« Չըրչիլ Պուլկանինի հետ Բարիզի հա-մաձայնութիւնները վաւերացնելէ յետոյ տեսակցիլ կ'ուզէ» (11 Փետր.) :

Ուրեմն, Չըրչիլ Փարիզի համաձայնու-թիւնները պիտի վաւերացնէ Բուլկանինի հետ, ապա պիտի տեսակցի...

Բացորոշ է որ երանելի խմբագիրը նոյ-նութեամբ թարգմանած է թուրքերէն բը-նագիրը, առանց բան մը հասկնալու ի-մաստէն :

Եթէ հայերէն գիտնար, պիտի գրէր .—

« Չըրչիլ կ'ուզէ տեսակցիլ Բուլկանինի հետ, Փարիզի համաձայնութեանց վաւե-րացումէն ետք» :

Ուրիշ գոհար մը, վերջին թղթաբերէն.

— « Անգարայի եգիպ. դեսպանը սո-վիէթ գործակատարին հետ անտառին մէջ տեսակցեցաւ : (15 Փետր.) :

Պիտի գրէր, եթէ հայերէն գիտնար .

— « Անգարայի եգիպտական դեսպանը տեսակցեցաւ խորհրդային գործակատա-րին հետ, անտառի մը մէջ » :

Նոյն թիւին մէջ, յուղարկաւորութեան մը առթիւ, — «Դարձ անցնիմ» : Անշուշտ վրիպակ է : Պիտի ըլլայ «Դարձ անձն իմ» :

Տակաւին ի՜նչ «թրանսֆեր»ներ, «լօ-ֆալ»ներ եւ ուրիշ այլանդակութիւններ.

Ծանօթ գրողներ ալ կան որոնց թրքա-բանութիւնը խորագիրներէն կը սկսի :

× « Բազմավէպ »ի Յունուար - Փետր. ի թիւին մէջ, Հ. Ներսէս Վ. Տ. Ներսէսեան աչքէ անցընելով օրուան թերթերը, «ա-ւաղելի վիճակ մը» գտեր է,— «ուղղա-գրական խառնիճաղանճ մը, բաբելոնա-կան խառնակութեան պէս որ մտահոգիչ է անշուշտ » :

Այս առթիւ շնորհաւորելի կը գտնէ քա-նի մը թերթերու «ոստիկանական արարք-ները՝ ի նպաստ լեզուական մաքրու-թեան » :

Վարդապետը մոռցեր է յիշել Յառաջը եւ Արմենիան, այդ շարքին մէջ : Անշուշտ անուշադրութեամբ :

Այս առթիւ կը սրբագրէ քանի մը թեր-թերու կոպիտ սխալները, որոնք իսկապէս «աւաղելի» են .

Քանի մը դիտողութիւններ, այս առ-թիւ.— Սխալ է՝ «ամէն պարագայի »: Ճիշդը՝ «ամէն պարագայի մէջ» :

Թրքաբանութիւններ են «Աշխարհա-բարնիս», «ուզածնուս պէս »: Ճիշդը՝ «մեր աշխարհաբարը», «մեր ուզածին պէս » :

Պիտի խնդրէի Հ. Ներսէսէն կամ ուրիշ Մխիթարեան միաբանէ մը բացատրել թէ ինչո՞ւ գլխագիր չեն գրեր ազգերու ա-նունները (գոյական), երբ արար - աշ-խարհ ընդունած է այդ սկզբունքը :

ՎԱՀԷ

ՄԱՌԵՇԱԼ ԺՈՒԿՈՎ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ

«ՄԵՐ ԹՇՆԱՄԻՆԵՐԸ ԹՈՂ ՉՄՈՌՆԱՆ ՀԻԹԼԷՐԻ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐԸ»

Խ. Միութեան Ազգ. պաշտպանութեան նոր նախարարը, մառեշալ Ժուկով, փե-տրուար 22ին ճառ մը խօսեցաւ, կարմիր բանակի հաստատման տարեդարձին տօ-նակատարութեան առթիւ : Արարողութիւ-նը ժողովուրդին հաղորդուեցաւ հեռա-պատկերով (թելեվիզիոն) : Իր շուրջը նս-տած էին նոր վարչապետը, մառեշալ Բուլկանին, Կեդր. Կոմիտէին Ա. քար-տուղարը՝ Խրուշչեւ, մառեշալներ, Վա-սիլեւսկի եւ Սոկոլովսկի, Մերեցկով, Տիմոշէնկօ եւայլն : Ժուկով խօսեցաւ ա-ւելի քան երկու հազար զօրավարներու, սպաներու եւ զինուորներու առջեւ, մաս-նաւորապէս շեշտելով .

— « Խ. Միութեան խաղաղասիրական քաղաքականութիւնը նպաստաւոր արձա-գանգ չգտաւ դրամատիրական երկիրնե-րու, մասնաւորապէս Մ. Նահանգներուն կողմէ որոնք պատերազմի պատրաստու-թեան եւ ռազմաշունչ քարոզութեան քա-ղաքականութիւն մը կը վարեն : Մենք պատրաստ ենք ուժգնօրէն պատասխանե-լու որեւէ յարձակման : Անոնք որ նկատի չեն առներ պատմութեան դասերը, ինչ-պէս Հիթլէր, որ փորձեց բռնի ուժի քա-ղաքականութիւն մը վարել Խ. Միութեան հանդէպ, պէտք է յիշեն անոր ճակատա-գիրը : Խորհրդային զինեալ ուժերը, հա-ւատարմօրէն անձնուէր՝ ժողովուրդին, արթուն կը հսկեն, պաշտպանելու համար պետութեան շահերը : Անոնք պատրաստ են ամէն վայրկեան գործադրելու իրենց երկրին, կուսակցութեան եւ կառավարու-թեան հրամանները» :

Միեւնոյն ատեն բանակին ուղղուած օ-րակարգով մը մառեշալը կ'ամբաստանէ « աշխարհակալ պետութեանց յարձակո-ղական ուժերը թէ բացէ ի բաց նոր պա-տերազմ մը կը պատրաստեն Խ. Միու-թեան, ժողովրդական հանրապետու-թեանց եւ Չինաստանի ժողովրդական հանրապետութեան դէմ, զինուորական խմբակցութիւններ ստեղծելով եւ փոր-ձելով վերահաստատել գերման ռազմա-պաշտութիւնը » :

Նոյն առթիւ Մոսկուայի անթելն ալ ազ-դարարեց, կարմիր բանակին ուղղուած ճառով մը.— « Խ. Միութեան բանակը, նաւատորմը եւ օդատորմիղը ամէն տեսակ արդիական զէնքեր ունին, եւ նոյն իսկ ջրածին ռումբի զինարանատին մէջ Խ. Միութիւնը կը գերազանցէ Մ. Նահանգ-ները » :

Այս յայտարարութիւնն ըրաւ զօր. Ս. Շաթիլով, աւելցնելով .— « Մենք այժմ ունինք բաւարար քանակութեամբ օդա-նաւեր, սրընթաց եւ գիւրաւ գործածելի հրասայլեր, ուժեղ հրետանի եւ առաջնա-կարգ մարտանաւեր՝ որոնք կրնան կրա-կել անբաղդատելի ճշգրտութեամբ : Մէկ խօսքով, խորհրդային ռազմիկները ունին բոլոր անհրաժեշտ միջոցները, ապահո-վելու համար իրենց հայրենիքին պաշտ-պանութիւնը » :

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ Փօլ Քլօտէլ մեռաւ Գի-շեր, սրտի տագնապի մը հետեւանքով : Առտուն կ'աշխատէր սովորականին պէս, երբ տկարութիւն մը զգաց :

ՁԻՒՆ ՁՄԵՌԸ նոյն սաստկութեամբ կը շարունակուի ամբողջ Եւրոպայի, մաս-նաւորապէս Անգլիոյ, Պելժիոյ, Իտալիոյ եւ Աւստրիոյ մէջ : Գալով Ֆրանսայի բազմաթիւ ճամբաներ փակուած են եւ նոր փոթորիկներ կը նախատեսուին : Շո-գենաւ մը եւս ընկղմեցաւ Ճենովայի մէջ :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Զ.

Ինչպէս յայտնի է, առաջին Սթիւըրթներէն հալածուած «փիւրիթէն»ները, որոնք Անգլիան լքելով Ամերիկա գաղթեցին 17րդ դարու սկիզբը, խիստ մաքրակրօն քրիստոնեաներ եղած են։ Եւ Ամերիկայի քրիստոնէավայել կենցաղի տէր այս առաջին գաղթականներէն բան մը կը յամենայ տակաւին այսօրուան ամերիկեան բարքերուն մէջ։ Այսպէս է որ ամերիկացին երբ կ'ուզէ մերժել առաջարկ մը, չըսեր «չեմ կրնար ընել, կամ չեմ ուզեր ընել», այլ կ'ըսէ — այ քէն'դ հէլփ իդ, այսինքն, «ճար մը չեմ կրնար գտնել»։ Կարծես թէ իր ցանկութիւնը եղած ըլլար օգնութեան ձեռք կարկառել քեզի, ինչպէս Սիմոն ըրաւ Յիսուսին, անոր գողգոթայի ճամբուն վրայ։ Եթէ չըներ այդ բանը, պարագաներունն է յանցանքը։ Թերեւս անկեղծ արտայայտութիւն մը եղած ըլլար, քանի մը դար առաջ, այս բացատրութիւնը։ Բայց քրիստոնէական սիրոյ զգացումէն բոլորովին պարպուած՝ անիկա մէկն է այսօրուան ժամանակավրէպ այն «ամերիքանիզմ»ներէն (ամերիկաբանութիւն) որոնցմով գործի մարդու իր բիրտ կամքը ծածկելու քաղաքավարական ցոյց մը կ'ընէ Ամերիկացին։

Սեւի եւ ճերմակի խնդիրը Ամերիկայի մէջ, մորթի գոյնին հետ միասին, մանաւանդ հետեւանք է մարդաբաններու ծանօթ անկը փասիալի (դիմանկիւն) չափին։ Երեւակայական երկու գիծեր որոնք քիթին խարիսխէն կը մեկնին եւ որոնցմէ մին ականջին խոռոչը կ'երթայ դէպի, եւ միւսը ճակատէն յառաջացած մասին վրայ, կը կազմեն անկիւն մը որ սուր է սեւին դէմքին վրայ եւ գրեթէ ուղիղ ճերմակին դէմքին վրայ։ Անկիւնային այս տարբերութիւնը կը թարգմանուի ճերմակին գերազանցութեամբ քաղաքակրթական մարզին մէջ։ Իրենց գանկին այս կազմութեան պատճառաւ սեւերը ճակատագրականօրէն քաղաքակրթական ցած մակարդակի վրայ մնացած են։ Անշուշտ այսօրուան սեւերուն մէջ կան անհատներ որոնք կրցած են իւրացնել ճերմակներուն մտաւորական մշակոյթը։ Բայց զանգուածը,— 17 միլիոն — ընդունակ չէ մտքի մշակութեան։

Ամերիկեան մարդասէր կառավարութիւնը սակայն, խտրութիւն չէ դրած այսօր սեւի եւ ճերմակի միջեւ։ Իր կրթարանները բաց են երկու ցեղերուն առջեւ հաւասարապէս, եւ հետզհետէ կը ջնջէ օրինապէս բոլոր այն արգելքները որոնք կը ձգտէին անջատել երկու ցեղերուն կենցաղը։ Բայց սեւերը դեռ չեն մոռցած այն խժդժութիւնները որոնց ենթակայ էին դեռ երէկ։ Եւ ճերմակներն ալ, հակառակ սեւերուն դէմ հաստատուած օրէնքներուն աստիճանական մեղմացումին — նոյնիսկ բարձմանը՝ կարգ մը նահանգներու մէջ— չեն քալեր կառավարական ցանկութիւններուն հետ համընթաց։ Որով Ամերիկային մէջ անլուծելի կը մնայ միշտ սեւի եւ ճերմակի համակեցութեան խնդիրը։

Նոր հասած էի Ամերիկա։ Օր մը դեղարան մը մտայ, դրոշմաթուղթ գնելու համար։ Դեղարանները կը ծախեն բացի դեղերէն, նաեւ ուրիշ բաներ։ Կարելի է նոյնիսկ թեթեւ ճաշ մը ընել անոնց մէջ։ Դրոշմաթուղթ ծախող օթօմաթի մը մէջ տասը սէնթ նետեցի եւ ստացայ երեք սէնթնոցներէն երեք հատ։ Սպասեցի որ մէկ սէնթ մըն ալ, տարբերութիւնը, դուրս ելլէ մեքենայէն. բայց ի զուր։ Հարցուցի դեղագործին թէ այդ սէնթը ո՞ր մեքենային մէջ կը մնար, իր շա՞հն էր։ Ոչ, պատասխանեց, այդ մէկ սէնթը մեքենան է որ կ'առնէ։ Թելադրական էր այս խօսքերուն արտայայտութիւնը։ Արդեօք մեքենա՞ն ալ մեզի պէս անձնաւորութիւն մը ունի եւ աշխատելով, մեզի պէս դրա՞մ կը շահի։ Ամերիկացիին միտքին մէջ մարդը եւ մեքենան իրարմէ շատ հեռու բաներ չեն։ Մարդը մեքենայի տեսակ մըն է եւ մեքենան ալ տեսակ մը մարդ։ Եւ կը յիշէի Չարլի Չէփլինի «Արդի ժամանակներ» ժապաւէնը ուր հանրածանօթ արուեստագէտը, իր աշխատած գործարանին մեքենային կ'ուղղէ այնպիսի աղիողորմ ակնարկներ որոնք կրնային պօսի մը (գործարանատէր) ուղղուիլ, եւ ուր ինքզինքն իսկ կը նոյնացնէ մեքենայի մը հետ, իր ծիծաղաշարժ ձեւերով։

Նիւ Եորքի հանրային պարտէզներու նստարանները անծայր երկայնութիւններ ունին։ Կիրակի օրերը, գեղեցիկ օդերուն, քով քովի նստած կը տեսնես անոնց վրայ յիսուն, վաթսուն հոգինոց բազմութիւններ։ Մեր Լիւքսանպուրին մէջ, նստարանի մը վրայ մէկ հոգի մը եթէ գտնուի, յաճախ երկրորդ մը չի փորձեր անոր քով տեղաւորուիլ, որովհետեւ կը կարծէ թէ իր անձնականութեան ամբողջութենէն բան մը կը կորսնցնէ կամ իր ինքնատպութենէն կը զրկուի, բաժնելով նստարանը, արդէն անոր վրայ նստած ուրիշին հետ։ Բայց Նիւ Եորքի մէջ անձնականութիւնները ներդոյ յատկութիւններով այնքան չեն զանազանուիր իրարմէ։ Ամերիկայի մէջ գրեթէ գոյութիւն չունի այդ ուրիշըին փօպիա (խորշում), որ շատ անգամ պատուար մը կը բարձրացնէ երկու անհատականութիւններու միջեւ։ Այսպէս է որ հանրային պարտէզներուն նստարաններուն վրայ բազմութիւններ իրարու կը հանդուրժեն, կամ կառախումբին վակոններուն մէջ բաժանումներ չկան, կամ փապուղիին մէջ երկու նստարան կայ միայն, դէմ դիմաց, ամբողջ վակոնին երկայնքը, եւ ճաշարանները կամ սրճարանները զուրկ են ընդհանրապէս այն կորսուած անկիւններէն որոնք Փարիզեան համանման վայրերուն կուտան այնքան մտերմիկ հրապոյր մը։

Փողոցներն ալ իրարու կը նմանին։ Իրարու վրայ ուղղահայեաց գիծեր են անոնք, որոնց մէջ տարբերութիւն մը գտնողը փողոցին թիւն է։ Այլապէս, շէնքերուն ճարտարապետութիւնը, որ փարիզեան փողոցի մը պիտի տար շուտով առանձնայատուկ քաշէ մը, Նիւ Եորքի մէջ կամ այլուր գոյութիւն չունի։ Շէնքերը շինուած են առանց մասնաւոր ճարտարապետութեան։ Անոնք կը բաղկանան պատուհաններով ծակուած, պէթօն առմէ է շինուած խորանարդներէ, որոնք իրարու վրայ կը բարդուին միշտ, կազմելով յարկեր եւ դարձեալ յարկեր։ Եւ այս խոյանքը կանգ կ'առնէ միայն այն կէտին վրայ որ շինութեան յատկացուած դրամագլուխը սահմանած է։ Ճարտարապետական մտահոգութիւնը դեր չունի հոս։

ՕՆՆԻԿ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ՎՐԻՊԱԿ.— Ե. յօդուածին վերջին պարբերութիւնը կարդալ այսպէս.— Եւ Ամերիկայի միայն յատուկ «րըշ»ը (արշաւ, խուժում) լարուած մեքենայի մը անողոք կշռոյթովը կը հեւայ նորէն։

ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(Ամփոփուած դասախօսութենէ մը)

●

Հայաստանի մէջ հայագիտական մարզին մէջ ամէնէն մեծ աշխատողները եղած են հայազգի ուսուցչապետներ Աճառեան, Մանանդեան, Տէրտէրեան, որոնք ոչ միայն ուսումնասիրեցին եւ զարգացուցին այդ ճիւղը, այլեւ հասցուցին խանդավառ սերունդ մը։

Հայաստանի մէջ հայագիտութիւնը ունի զանազան կեդրոններ, որոնց մէջ ամէնէն կարեւորը Գիտութեանց Ակադեմիան է։ Նախագահն է պրոֆ. Վ. Համբարձումեան, իր հետ ունենալով օգնականներ, փոխ – նախագահներ։ Ակադեմիայի երեք ճիւղերն են — աստղաբաշխութիւն, բնագիտութիւն – ուսողութիւն եւ մարդասիրական աշխատութիւն։ Երկրորդ մեծ կեդրոնն է Երեւանի Պետական Համալսարանը, ուր կ'աշխատին պատմութեան եւ լեզուի մասնագէտներ։ Երրորդը Մատենադարանը։ Ասոնցմէ զատ կան մանկավարժական հիմնարկը, Լենինական հիմնարկը եւ ուրիշ հաստատութիւններ։

Հայաստանի բանասիրական աշխատանքները կը տարուին մասնագիտական սահմանի մէջ։

«Հայաստան հնագիտութեան թանգարան մըն է», ըսած է Ռուս մը։ Արարատի ստորոտը, Արգնիի շրջանները ուր մէջտեղ ելան Հին Քարէ Դարէն իրեր, որոնք այն եզրակացութեան բերին հնագէտները թէ Հայաստան եղած է մարդկային քաղաքակրթութեան հնագոյն օրրաններէն մէկը։ Նախապէս կը մտածէին թէ Սեւ եւ Կասպից ծովը իրարու կապուած էին, հետեւաբար բնակութիւն չէր կրնար ըլլալ Հայաստանի հողին վրայ։ Պիոտրովսքիի պեղումները լոյս սփռեցին Ուրարտուի վերջին շրջանի պատմութեան վրայ։ Կարմիր Բլուրի շրջանին մէջ բացուած են բազմաթիւ սենեակներ եւ գտնուած զանազան զարդարիրեր։ Դուինը նոյնպէս կարեւոր կեդրոն մըն է պեղումներու։ Կը թուի թէ այս քաղաքը եղած է առեւտուրի եւ զինուորական մեծ ոստան մը։ Գառնիի շրջանին մէջ նկարիչ Մ. Սարեան գտած է յունարէն արձանագրութիւններ, որոնց վրայ բաւական աշխատելէ ետք, կը մտածեն թէ Տրդատի կողմէ ձգուած էր, սակայն ո՛ր Տրդատին յայտնի չէ։ Տաճարը կառուցանելու յիշատակութենէն յայտնի եղաւ թէ Տրդատ Ա.ն էր։ Այդ շրջանի պեղումներէն մէջտեղ ելած են նաեւ խճանկարներ։ Հոն կ'աշխատին վիմագրութեան մասնագէտ Եղիազարեան որ ղեկավար է հնութեան պահպանման կոմիտէին, Նազարեանը եւ Թորամանեանի դուստրը։

Խումբ մը պրպտողներ այժմ կ'աշխատին Հայաստանի մէջ ԺԵ. դարու յիշատակարաններու վրայ։ Վերջերս Շուշիկ Նազարեան կը վարէ այն յանձնախումբը որ կ'աշխատի մեր միջնադարեան տաղերու, մասնաւորաբար հայրէններու վրայ։

Հայկական մանրանկարչութիւնը բացառիկ տեղ մը կը գրաւէ մեր մշակոյթի պատմութեան մէջ։ Անոր վրայ կ'աշխատին խումբ մը մասնագէտներ ղեկավարութեամբ ռուս տիկին Թուռնովայի, այն որ հրատարակած է մանրանկարչական ալպոմ մը։

Մասնագէտներ այժմ կ'աշխատին էջմիածնի որմնանկարներու վերահաստատման, մանաւանդ Նաղաշ Յովնաթանի գործերուն, որոնց մէկ մասը Խրիմեան Հայրիկի օրով վերցուած եւ պահուած էր։

Ականաւոր գիտնական Ղափանցեան որ քաջ գիտէ նախաբնիկներու պատմութիւնը եւ հին արեւելեան լեզուները, կ'աշխատի Մարկօ Իսրայէլեանի հետ, հայ ժողովուրդի ծագման հարցերը լուծելու։

Արտաշէսեան հարստութեան (Մեծն Տիգրան, եւն.) վրայ կ'աշխատի պատմագիտութեան հիմնարկի տնօրէն բանասէր Սուրէն Երեմեան, որ վերջերս մասնակցեցաւ Լոնտոն արեւելագէտներու միջազգային ժողովին։

Հայոց պատմութիւնը կ'աւանդուի բոլոր Հայկ. դպրոցներուն, ինչպէս եւ ռուսական դպրոցներու մէջ։ Ռուս աշակերտները պարտաւոր են գիտնալ հայ ժողովուրդի պատմութիւնը։

Գրաբարագէտ Վ. Զալեան, որ լաւ գիտէ նաեւ յունարէն, կ'աշխատի ապացուցանել թէ Վերածնունդը (Ռընեսանսը) նախ տեղի ունեցած է Արեւելքի մէջ — Արաբներու, անդրկովկասեան ժողովուրդներու եւ Պարսիկներու մօտ — եւ Արեւմուտքը օգտուած է Արեւելքէն։

Հայաստանի մէջ կ'ուսումնասիրեն նաեւ գիտութեան պատմութիւնը, մանաւանդ բժշկութեան պատմութիւնը։ Արեւելքի հին բժշկութեան բոլոր տարրերը գոյութիւն ունէին Հայաստանի մէջ եւ հիւանդները կը դարմանուէին բժշկական զանազան գիտելիքներու հիման վրայ։ Մալխասեան շատ կարեւոր գործ կատարած է Ամիրտովլաթի բժշկական աշխատանքներու վրայ։ Բժշկապետ Յովհաննէսեան հինգ հատորով հրատարակեց հայ բժշկութեան պատմութիւնը (ռուսերէն)։

Մաթեմաթիկի պատմութեան մէջ ամէնէն աւելի ուսումնասիրուած են Անանիա Շիրակացիի գործերը։ Ան ճանչցուած է իբրեւ ամէնէն հին ամբողջական թուաբանագէտը, ոչ միայն հայրենիքի գիտնականներուն, այլ եւ ամերիկացի, անգլիացի եւ օտար գիտնականներու կողմէ։

Ալքեմիայի մէջ կ'աշխատի Աշխէն Յարութիւնեան, որ կ'ուսումնասիրէ մանրանկարներու ներկերու բաղադրութիւնը եւ կրցած է վերահաստատել կարգ մը հին գոյներ, զարմանքի մատնելով մասնագէտները։

Վանեցի Վալիկ Աբրահամեան ուսում –

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԳԵՐԵԶՄԱՆՆԵՐՈՒ ԿԱՆՉԸ

●

Ամէն ուղղութեամբ կը նայէի, սակայն ոչինչ կը տեսնէի բացի Մահուան գուժկան ստուերէն որ կը տիրապետէր այս սարսափազդու դիակներուն վերեւ։ Մարդկային ծուռ օրէնքներու զոհերուն գլխավերեւը պտուտքող ագռաւներու կռինչէն միախառնուած Մահուան ողբէն զատ ոչինչ կարելի էր լսել։ Երեք մարդկային արարածներ որ դեռ ողջ էին երէկ, ինկած էին այսօր իբրեւ զոհ՝ Մահուան, վասն զի մարդկային ընկերութեան օրէնքներուն հակառակ ընթացք էին բռնած։ Երբ մարդ մը ուրիշ մը սպաննէ, ժողովուրդը զայն կը կոչէ ոճրագործ, բայց երբ էմիրն է որ կը սպաննէ, արդար է էմիրը։ Երբ մարդ մը վանք մը կողոպտէ, զայն կը կոչեն գող, բայց երբ էմիրը կողոպտէ անոր կեանքը, էմիրը կ'ըլլայ պատուաւոր եւ արդար։ Երբ կին մը դաւաճանէ իր ամուսնոյն, կ'ըսեն թէ՝ կը շնայ, բայց երբ էմիրը կը բռնադատէ զայն փողոցներէն մերկ անցընել — եւ հուսկ ապա գազանօրէն քարկոծել, էմիրը ազնիւ է ու արդարակորով։ Արգիլուած է արիւն թափել։ Սակայն ո՞վ է իրաւասութիւն տըւած էմիրին որ իր թափած արիւնն ըլլայ՝ օրինաւոր։ Մէկու մը դրամը գողնալը՝ ոճիր է, բայց մէկու մը կեանքը առնել՝ ազնիւ ու արիական գործ։ Ամուսնին մը դաւաճանելը տգեղ գործ է, բայց ապրող հոգիներ քարկոծելը՝ գեղեցիկ տեսարան։ Միթէ՞ այս է օրէնքը՝ որ անարդարութիւնը դարմանուի առաւել եւս մեծ անարդարութեամբ։ Չարիքը չարիքով դարմանելու ելլենք՝ ե արդարութի՞ւն կոչենք այս բարբարոսութիւնը։ Ոճիրներ առաւել եւս ահաւոր ոճիրներով դիմակալենք եւ յայտարարենք թէ արդարութի՞ւն է եղածը։ Արդեօք էմիրը իր անցեալին մէջ թշնամի մը չէ՞ր սպաննած։ Չէ՞ր կողոպտած իր անզօր հպատակները, դրամը կամ ստացուածքը։ Չէ՞ր շնացած։ Արդեօք անսխալակա՞ն էր ան երբ սպաննեց ոճրագործը, կախեց գողը ու քարկոծամահ ըրաւ մեղաւորուհին։ Գողը ծառէն կախողները ովքե՞ր էին։ Երկինքէն իջած հրեշտակնե՞ր էին թէ՞ կեղեքիչ եւ աւարառու սրիկաներ։ Ովքե՞ր էին մարդասպանին գլուխը կտրողները։ Երկնառաք մարգարէնե՞ր էին իրենք թէ ամէն տեղ արիւն թափող անոպայ զինուորներ։

Ովքե՞ր էին մեղաւոր կինը քարի տարափին տակ անշնչացնողները։ Իրենց ճգնարաններէն պատահաբար դուրս ելած սրբակեաց ճգնաւորնե՞ր էին անոնք թէ մարդկային կոպիտ ու բարբարոս արարածներ որոնց համար վայրագութիւնն անսահման ուրախութեան առատաբուխ ակ մըն է, ուղէտ Օրէնքին բորբոս կապածիրով սահմանաւոր։ Ի՞նչ է Օրէնք կոչուածը։ Ո՞վ է տեսեր որ Օրէնքը, արեւուն հետ, ծագած ըլլայ երկինքի անսահմանութենէն։ Ո՞րն էր այն մարդկային երանելին որ կրցաւ Աստուծոյ սիրտը քննել ու թափանցել Անոր կամքին ու նպատակներուն գաղտնիքին։ Այդ ո՞ր օրհնեալ դարուն մէջ էր որ երկինքի հրեշտակները ման եկան մարդոց մօտ ու քարոզեցին, ըսելով.

— Մի ձգէք, մի թոյլատրէք որ տկարներն իրաւունք ունենան կեանքը վայելելու։ Սպաննեցէք անօգնական մարդիկը սուրին հատու շեղբով ու երկաթեայ ոտներով ալ կոխկռտեցէք մեղաւորներուն վրայ։

Միտքս այս մտորումներով պաշարուած պահուն, մօտիս խոտերուն վրայ լսեցի խշրտուք մը։ Ուշադրութիւնս լարելով տեսայ որ մանկամարդ կին մը կը յառաջանար ծառերուն ետեւէն։ Մեծ շրջահայեցութեամբ կը գննէր ամէն ուղղութեամբ, երեք դիակներուն մօտենալէ առաջ։ Մերձենալով, տեսաւ երիտասարդին մարմնէն անջատուած գլուխը։ Եւ լացաւ սրտաճմլիկ աղաղակներով որոնք փուշ-փուշ կ'ընէին մարդուս մարմինը։ Ծնրադրեց, գրկեց զայն իր դողդոջ բազուկներով։ Յետոյ յորդառատ արցունք թափելով, շոյեց լերթացած արիւնով թնճկուած քաջագանգուր մազերը իր նուրբ մատներով, լացաւ ձայնով մը որ կը բխէր իր փեռեկտուած սրտին խորերէն։ Ալ չէր կրնար դիմանալ տեսարանին։ Դիակը դէպի փոս մը քաշեց ու քնքշօրէն գլուխը տեղաւորեց ուսերուն միջեւ։

ԽԱԼԻԼ ՃԻՊՐԱՆ

Անգլ. թարգմ. Ս. ԱՇՃԵԱՆ

(3) (Շար.)

ԶԱՒԷՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆԻ ՋՈՒԹԱԿԻ ՌԵՍԻԹԱԼԸ

●

Ուրբաթ իրիկուն Էքոլ Նորմալի սրահը մեծ մասով լեցուած էր լսելու համար Զ. Մելիքեանը: Ինչպէս գրած էինք արդէն, երիտասարդ ջութակահարը, 1954ին ընտրուած էր նոյն դպրոցին լիսանս տը քոնսերին եւ առաջին անգամն էր որ կուտար Փարիզի մէջ երաժշտական երեկոյ մը:

Մելիքեան շատ յաջող յայտագրով մը ներկայացաւ հասարակութեան որուն մեծ մասը կը բաղկանար օտարներէ, ինչ որ կ'ապացուցանէ թէ իրական արժանիքը միշտ ալ կը գնահատուի, ազգակից ըլլան թէ օտար:

Զ. Մելիքեան առաջին մասին մէջ նուագեց Քորելլիի Լա Ֆոլիան, Պախի Սոնատ ան սօլ մինէօրը եւ Պեթովէնի Սոնատ ան լա մաժէօրը: Երեք կտորին մէջ ալ ի յայտ բերաւ «վիրթիւոզ»ի յատկութիւններ, մանաւանդ Պեթովէնի սոնատը գոյն նուագելով հանդերձ արժանացաւ ջերմ ընդունելութեան:

Երկրորդ մասին, նուագեց Շոսոնի «Փօէմ»ը, զոր լսած ենք ուրիշ առիթներով ալ հայկական բեմերու վրայ: Այս կտորին մէջ, երիտասարդ արուեստագէտը միշտ ցոյց կուտայ նուրբ ճաշակ եւ զուսպ նուագում:

Յայտագիրը վերջացուց Փականինիի «Սոնատին»ով եւ Սէն Սանսի «Ռոնտօ-քափրիչիօզօ»ով որ նոյնպէս ստեղծեց մեծ խանդավառութիւն:

Կրկնակի ծափերու վրայ, Մելիքեան նուագեց Ռավէլի «Ապանեռան» եւ Շուպէրթի «Մեղուն»:

Վստահ ենք թէ այս յաջողութիւնը փայլուն ասպարէզի մը սկզբնաւորութիւնը պիտի կազմէ մեր տաղանդաւոր ջութակահարին համար:

Ա. Մ.

նասխրած է արհեստներու պատմութիւնը:

Հին խաղերուն պատմութիւնը նախապէս ուսումնասիրած էր Կոմիտաս: Այժմ Ղազարոս Աղայեանի տղան՝ Մուշեղ Աղայեան, կ'աշխատի վերականգնել բոլոր խաղերը:

Նոր սերունդը ոգեւորելու համար չեշտ կը դրուի մեր պապերուն հերոսական եւ ստեղծագործ ոգիին վրայ, որպէսզի անդինայ թէ որդին է հերոսական ժողովուրդի մը: Պատմութեան դասին մէջ շեշտ կը դրուի նաեւ հայրենասիրութեան վրայ:

«ԿԻԿԵՐՈՆ»Ի ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ կը յիշէք անշուշտ, քանի որ իբրեւ թերթօն հրատարակուեցաւ «Յառաջ»ի մէջ: Թրքական ատեան մը դատ բացած է հռչակաւոր լրտեսին դէմ, այն ամբաստանութեամբ թէ 37.000 թրքական ոսկի շորթած է վաճառական Իսմայիլ Քարալիէ, կեղծ ըսթերլիններ քշելով ապրանքի մը փոխարէն: Այս լրտեսը, բուն անունով Էլիազա Պազնա, որ Անգարայի անգլիական դեսպանին սենեկապանն էր պատերազմի միջոցին, անոր դրամարկղը բանալով թուղթեր կը գողնար եւ կը ծախէր գերման դեսպանին: Գերմանները փոխարժէքը վճարած էին կեղծ սթերլինով:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ՄԻԼԱՆԻ ՄԷՋ

ՄԻԼԱՆՕ, (Յառաջ).— Փետրուար 17ին, ժամը ճիշդ 21.30ին, Հայկական Տան մէջ տեղի ունեցաւ Վարդանանցի հանդիսութիւնը՝ նախաձեռնութեամբ Մշակութային Միութեան: Տօնակատարութիւնը սկսաւ «Տէր Կեցո դու զՀայս» մաղթերգի երգեցողութեամբ, զոր ներկաները ունկնդրեցին յոտնկայս:

Ապա խօսք առաւ Բժ. Արամայիս Սրապեան, որ ամփոփ ճառով մը վերլուծեց Վարդանանց եւ Ղեւոնդեանց գաղափարական զոհաբերութեան իմաստը: Անոնք առոյգ մահը գիմաղրաւեցին որպէսզի կրօնքի լոյսը եւ հայրենիքի գաղափարը մնային յաւերժական եւ ազատ:

Օրիորդներ Ալեկրա Պայպուրթլեան, Նանի Քիւրքճեան եւ Սիմա Վ. Փափազեան մեծ յաջողութեամբ արտասանեցին հայրենաշունչ քերթուածներ՝ Գամառ-Քաթիպայէն, Խորէն արք. Նար Պէյէն եւ անանուն բանաստեղծէ մը, արժանանալով խանդավառ ծափերու:

Ապա, երիտասարդ երգչուհի Օր. Լ. Ալեանաքեան խոր յուզումով երգեց «Լռեց ամպեր»ն ու «Իմ հայրենեաց հողի Վարդան»ը, արժանանալով նոյնպէս ջերմ ծափերու: Երգչախումբը երգեց «Թէ հայրենեաց պսակաղիր»ը: Խմբերգներուն եւ մեներգներուն դաշնակով կ'ընկերանար՝ տիկին Արփիկ Փափազեան:

Ամէնէն վերջ խօսք առաւ Տ. Զգօն Ծ. վարդապետ, շեշտելով հաւատքի եւ հայրենիքի գաղափարին հաստատակամութիւնը Վարդանանց եւ Ղեւոնդեանց հոյլին մօտ: Անոնց թափած արիւնը պտղաբերեց, հասնելով մինչեւ ներկայ ժամանակները: Ոգեկոչման հանդիսութիւնը վերջացաւ ժամը 23ին, «Հայր Մեր»ով, զոր ժողովուրդը երգեց համախումբ եւ յուզումնալից:

Ա. Ս.

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆՆԱ, (Յառաջ).— Վարդանանցը հանդիսաւորապէս տօնուեցաւ մեր Մատրան մէջ, պատմական ու յիշատակելի ձեւով:

Առտուան ժամը տասնին արդէն ներկայ էին հրաւիրեալ օտար եկեղեցականներ, թիւով տասներկու, երբ սկսաւ Ս. Պատարագը, զոր կ'երգէր երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Վահէ Պալըքճեանի: Կը սպասարկէր Պ. Կարօ Տօնիկեան:

Հիւրերուն բաժնուած էր մեր Ս. Պատարագին գերմաներէն բովանդակութիւնը:

Վերջաւորութեան Եղիշէ Ծ. վրդ. բարի գալուստ մաղթեց օտար բարձրաստիճան հիւրերուն եւ բեմ հրաւիրեց պրոֆ. Կապրիէլը, որ կարճ բայց ազդու ճառով մը բացատրեց Վարդանանց պատերազմին նպատակը ու անոր նպաստաւոր ելքը Հայոց համար: Գովեստով արտայայտուեցաւ Հայոց մասին եւ ըսաւ թէ ճանչցած է Հայերը իբրեւ ազնիւ, աշխատասէր եւ քաղաքակրթուած ժողովուրդ: Յիշելով Հայոց մշակոյթի սէրը, բացատրեց թէ թէեւ գաղթական եւ ցիրուցան, բայց ուր որ հաստատուած են, միասին տարած են իրենց յատկութիւնները ու բարի օրինակ եղած են հիւրընկալ ժողովուրդներուն:

Տեղի ունեցաւ նաեւ պատշաճ պատուասիրութիւն մը: Հիւրերը մեկնեցան գոհ տպաւորութեամբ, յայտնելով իրենց շնորհակալութիւնները: Գոհ էին նոյնպէս

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

«ՊՆԱԿ ՄԸ ԿԵՐԱԿՈՒՐԻ» հանգանակութիւնը տեղի ունեցած է Պէյրութի մէջ Փետրուար 13ին Տրք. վարչութեան կազմակերպութեամբ: Հարիւրի մօտ յանձնախումբեր ամբողջ օ շրջած են տունէ տուն: Առաջին առթիւ գոյացած է 12 հազար լ. ոսկի: Հանգանակութիւնը կը շարունակուի:

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ժողով. եկեղեցի մը շինուած է Գահիրէի մէջ: Շէնքը հայկական ոճով է եւ պզտիկ մանրանկարն է Գահիրէի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Առաջնորդանիստ եկեղեցիին: Եկեղեցիին բարերարն է տիկին Վիքթորիա Ն. Զադըրճեան: Հիմնարկէքի պաշտամունքը կատարուած է Յուլիս 11ին 1954, իսկ նաւակատիքը 6 Փետր. 1955ին: Եկեղեցին շինած է ճարտարապետ Հայկազուն Շիրինեան: Նաւակատիքի եւ ընծայումի պաշտամունքին ներկայ եղած են պաշտօնական անձնաւորութիւններ, կառավարութեան ներկայացուցիչը, Ղպտի աւետ. եկեղեցիին վերապատուելին, ազգ. Առաջնորդարանի առաջնորդ Մամբրէ արք. Սիրունեան: Այս եկեղեցիով Գահիրէի երեք յարանուանութիւնները կ'ունենան իրենց աղօթատեղին:

ԹԷՀՐԱՆԻ «Արարատ» Միութեան լեռնագնացներ Վիլիկ Մարտիրոսեան եւ Սեպուհ Ղարաբէկեան փոթորիկի եւ ձիւնի մէջ բարձրացան Նոյեմբերի վերջերը Էլպրուզ լեռնաշղթայի երկրորդ գագաթը Թոչալ, որ 4000 մեթր բարձրութիւն ունի:

ՊԸԼՍՈՅ Կեդր. դպրոցի ճաշասրահը նորոգուեցաւ եւ արդիականացաւ շնորհիւ Սանուց Միութեան նախաձեռնութեան: Այս ընդարձակումով ներկայիս 380 հոգի պիտի կրնան ճաշել հոն: Ասկէ զատ կատարուած են ջուրի, ելեկտրականութեան, օդային կայլի եւ կեդրոնական ջեռուցման նոր դեռեզումներ:

ՀԱԼԷՊԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Պուլկարիոյ ազգային խումբի մրցումէն ետք հանդիպում մը տեղի ունեցած է երկու խումբերուն միջեւ: Պուլկար խումբին մէջ կը գտնուէր մարզիկ մը Եաննեւ, որ կը խօսի հայերէն եւ թուրքերէն, կը բնակի Փլովտիւ: Տեսակցութեան ընթացքին տեղեկութիւններ քաղուած են որոնց համաձայն Սոֆիայի մէջ կայ հայկական երգչախումբ մը որուն 25ամեայ գործունէութեան յոբելեանը տօնուած է: Օփերայի երգչուհի է Նատիա Աֆէյեանը: Արքօ Սարտարեան 65 քիլօ ծանրութեան, Գաբրիէլ Գաբրիէլեան թեթեւ ծանրութեան կոփամարտի մէջ ախոյեաններ են: Աշոտ Յովհաննէսեան նշանաւոր ֆութպոլիստ է: Օննիկ անունով Հայ մը լողալու ախոյեան է: Ուրիշ երկու Հայեր պասքէթպոլի «դաստիարակ» են: Հայ աթլէթ մը Մաթիքեան 400 մեթր վազքի Պուլկարիոյ ախոյեան: Հայերը ունին ֆութպոլի երկրորդական խումբեր: Պուլկար ըմբիշներ անցեալ տարի Երեւանի մէջ մրցելով Հայաստանի ախոյեաններուն դէմ պարտուեցան:

ու հպարտ գաղութին անդամները, որ ականաւոր հիւրեր կ'ողջունէին իրենց համեստ տան մէջ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Խրուշչեւ, վերջերս Քիեւ երթալով, ներկայ եղած է Ուկրայնայի համայնավար կուսակցութեան համագումարին: Այս առթիւ ճառ մըն ալ խօսած է, ինչ որ տեղի կուտայ զանազան մեկնութեանց:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Կ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ).— Հին սերունդէն կաղնի մըն ալ տապալեցաւ Փետրուար 13ին, Մարսէյլի արուարձաններէն Քամփ. Ֆրէզի մէջ:

Կարապետ Պապիկեան բնիկ Խոզաթցի, բազմանդամ եւ բարեկեցիկ ընտանիքի մը զաւակն էր: Փոքր հասակէն շփում ունեցած է Տէրսիմցի Քիւրտ Պէկերու հետ: Կը խօսէր քրտերէն մեծ դիւրութեամբ: Ինքնաբերաբար նուիրուած էր, Հայաստանի ազատագրական գործին, Դաշնակցական էր առանց անդամատետրի:

Տարագրութեան ժամանակ Կովկաս անցնելով կը միանայ Անդրանիկի կամաւորական գունդին: Մասնակցած է բազմաթիւ կռիւներու: Յաճախ մեծ խանդավառութեամբ կը պատմէր այդ կռիւները: Եղած է գործակիցը Սեբաստացի Մուրատին եւ Տէրսիմէն բազմաթիւ Հայեր ազատագրած է «Մէկ Հայ մէկ ոսկի» նշանաբանով:

Նահանջի ժամանակ առաջնորդած է բազմաթիւ գաղթականական խումբեր դէպի Կովկաս, շնորհիւ քրտերէնի հմտութեան: Խանդավառօրէն կը հաւատար թէ Հայաստանը դարձեալ պիտի ըլլայ ազատ եւ անկախ շնորհիւ Դաշնակցութեան: Հայկ. Հանրապետութեան ժամանակ եղած է Երեւան եւ ունեցած գնահատելի գործունէութիւն:

1922ին Պոլիս գտնուած միջոցին, քեմալականներու կողմէ կասկածելի նկատուելով կը հետապնդուի թուրք ոստիկաններէ, սակայն միջոցը կը գտնէ նաւ նստելու դէպի Ֆրանսա: Կը հաստատուի Մարսէյլ եւ կը դառնայ նաւահանգիստի աշխատաւոր: Պալաքեան եպիսկ.ի ժամանակ իր եւ թաղեցիներու ջանքերով կը կառուցուի թաղին Ս. Կարապետ մատուռը բարձր դիրքի մը վրայ:

Թաղումը կատարուեցաւ Փետրուար 15ին: Սոյն երկտողս թող ըլլայ ծաղկեփունջ մը ծննդավայրիդ Խոզաթի լեռներէն, սիրելի Կարապետ:

Յ. Նիկողոսեան

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Թեհրանի մէջ մեռած են երկու Դաշնակցական ընկերներ: Առաջինը, Արշակ Ալմարեան ծնած էր Զանգեզուրի Խնձորեսկ գիւղը 1886ին: Շրջելով Զանգեզուրի գիւղերը կը կազմակերպէ գիւղացիները: Մասնակցած է հայ-թաթարական կռիւներուն: Իրանի մէջ կը մասնակցի սահմանադր. կռիւներուն: Ա. Աշխարհամարտին կամաւորական բանակին մէջ է իբրեւ վաշտապետ եւ կը մասնակցի՝ Քեռիի գունդի կռիւներուն: 1918ին Բագուի մէջ կը մասնակցի Թուրքերու դէմ մղուած կռիւներուն: Մինչեւ 1936 Հայաստան էր, անկէ կ'անցնի Պարսկաստան իբրեւ իրանահպատակ: Երկրորդ ընկերն է Գէորգ Մելիք Բարսեղեան (Սարօ) ծնած 1896ին Արճէշի շրջանէն Դիլան գիւղը: Կը մասնակցի կամաւորական կռիւներու, Անդրանիկի գունդի ձիաւոր հարիւրեակին մէջ: Հաւատաւոր Դաշնակցական էր:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (85)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ
Յ Ո Ւ Շ Ե Ր Է Ս

●

«Տղաների՝ հրահանգ տուինք, որ աւելի լաւ դիրքեր չինեն եւ հողէ պատնէշներ կանգնեցնեն: Նոյնպէս մեր զինուորական մարմնի կողմից հրամայուեց հայ գիւղացիներին, որ իրենց սայլերով փողոցների անցքերը գոցեն, որպէսզի թուրք եւ քիւրտ ձիաւորները ապատօրէն չխուժեն ներս:

«Եկեղեցիի տանիքում գտնուած փետայիներն էլ հնձում էին թշնամին եւ ոգեւորուած՝ բարձրաձայն երգում.—

Ոսկեզօծ պաշլըխներով, լազի շորեր թաւկազին,
Գնում էին դէպի Սասուն, օգնելու Անդրանիկին:

«Երգը աւելի է զայրացնում թշնամին, որ փնտռում էր մեր թոյլ կողմը, որպէսզի կարողանայ մի կերպ ձեռք անցընել գիւղը, յետոյ եկեղեցին եւ մեզ նետէ բաց դաշտը եւ հեշտութեամբ կոտորէ:

«Զինուորական խորհուրդը հրաման տուած էր Անդրանիկին դառնալու գիւղի շուրջը եւ զննելու թէ՝ ո՞ր տեղից թշնամին ուզում է մեզ հարուածել, որպէսզի, ըստ այնմ, պահեստի ուժերից այնտեղ հասցնէինք կռուող փետայիներ:

«Արեւը մայրամուտին էր մօտենում, երբ թրքական յարձակողականի չափը հնչեց եւ գերեզմաննոցի կողմից յանկարծ մի փոթորիկ բարձրացաւ: Հազարաւոր հրացաններ կը գոռային: Թուրք զինուորները «ալլահ» տալով, գնդակների տարափի մը տակ, գերեզմանների քարերն էին փշրում: Գետինը սկսում էր եռալ վզզացող գնդակների հարուածներից: Կատաղի մի կռիւ էր: Մերոնք էլ անխնայ կրակում էին եւ նրանց շեշտակի համազարկերից թշնամին ոչ միայն չէր կարողանում մի քայլ յառաջ գալ, այլ եւ սկսում էր նահանջել՝ քաշուելով Մուրատ գետի թումբերի տակ, խուսափելու համար մեր գնդակներից:

«Մի թուրք հրամանատար, նստած նժոյգի վրայ, քշում էր մէկ աջ, մէկ ձախ, եւ հրամաններ արձակում: Գէորգ Չաւուշը ասաց մեր տղաներին.— Ձեզանից ո՞վ է այն քաջը, որ այդ ձիաւորը վար պիտի բերէ: Ամէն մէկս նշան բռնեցինք եւ կրակեցինք: Բայց կարծես անխոցելի պողպատ հագած լինէր. մեր գնդակները ոչ մի ազդեցութիւն գործեցին նրա վրայ: Նա նկատել էր, որ մեր հրացանները ուղղած էինք նրա կողմը, բայց համառ կերպով քշում էր իր ձին յառաջ՝ հայհոյելով:

«Ասատուրը խնդրեց Գէորգից, որ տղաները այլեւս չկրակեն եւ մի անգամ միայն ինք կրակէ: Գէորգը իր անուշ ժպիտով ասաց.— Ասատուր, մենք միահամուռ զարկ տուինք եւ չկարողացանք նրան վար բերել: Դու մինա՞կդ կ'ուզես այդ ընել:

«Ասատուրը հին փետայիներից էր: Իր քաջութիւնով բոլորին համակրութիւնը շահած էր: Կռիւների ամենավտանգաւոր րոպէներին ամենայանդուգն քայլերը կ'առնէր եւ կը ստիպէր թշնամին լքելու իր գրաւած դիրքերը:

«Գէորգը դադարեցնել տուաւ մեր գծի վրայ եղած հրացանաձգութիւնը, մինչ միւս կողմը, Աղայի շրջանը, հրացանաձգութիւնը սաստկութեամբ շարունակւում էր: Թէեւ Ազան կատաղած առիւծի նման մէկ այս դիրքը մէկ միւսն էր վազում խրախուսելով տղաներին, բայց զարմացել էր, որ գերեզմաննոցի մէջ գտնուած մեր դիրքերը յանկարծ լռել էին: Մարդ էր ղրկել հասկնալու պատճառը, եւ այդ մարդն էլ ուշացել էր: Թէեւ ինք մտահոգ էր, բայց հիասթափութիւն չյառաջացնելու համար՝ խրախուսում էր տղաներին, միեւնոյն ատեն կարծելով որ գերեզմաննոցի խումբը ոչնչացել է:

«Միւս խումբը, որ եկեղեցիի վրայ էր, եւ որի հետ էր Անդրանիկը, անվհատ կը կռուէր:

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

ԱՆՍՏՈՒԳՈՒԹԻՒՆ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Միջազգային մամուլը հակասական լուրեր կը հաղորդէ Միջին Արեւելքի մէջ կատարուած խորհրդակցութեանց եւ ծրագրուած զինակցութեանց մասին: Այսպէս, առ նուազն կանխահաս կը համարուին այն տեղեկութիւնները թէ Սուրիա, Լիբանան եւ Իրան տրամադիր են յարելու Թուրքեւիրաքեան դաշինքին: Սուրիոյ վարչապետը, որ միեւնոյն ատեն արտաքին գործերը կը վարէ, յայտարարեց երեսփ. ժողովին մէջ թէ ինք տեղեկութիւն չունի նախընթաց բանակցութեանց մասին: Եւ աւելցուց.— «Մեր կառավարութեան քաղաքականութիւնն է հետեւիլ վերջերս Գահիրէի համագումարին մէջ եղած յանձնարարութեանց, այսինքն որ եւ է զինակցութիւն չկնքել եւ մանաւանդ չյարիլ Թուրքեւիրաքեան դաշինքին որ պիտի ստորագրուի:

Այս յայտարարութեամբ անգամ մը եւս կը հաստատուի թէ Թուրքիոյ վարչապետը եւ արտաքին նախարարը որոնք Դամասկոս գացին վերջերս, յաջողութիւն չեն գտած:

Գալով Իրանի, բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ վարանոտ եւ անորոշ դիրք մը բռնած է: Թեհրան տնտեսական շահերով կապուած է Արեւմուտքի հետ, որուն շնորհիւ վերսկսան բանիլ Ապատանի նաւթահորերը եւ բանակը մեծապէս օգտուեցաւ, բայց միեւնոյն ատեն կ'ուզէ խուսափիլ որեւէ ձեռնարկէ որ կրնայ թշնամացնել իր անմիջական դրացին՝ Խ. Միութիւնը: Ասկէ զատ, Մոսկուա, որ գրեթէ կարգադրած է բոլոր վիճելի խնդիրները Իրանի հետ, կրնայ յանկարծ փոխել իր դիրքը, մերժելով վերադարձնել իրանեան ոսկիները:

Այսպէս, Սուրիա ժխտական դիրք բռնած է, Լիբանան լռութիւն կը պահէ, իսկ Իրան կը վարանի: Կարծողներ կան թէ Եգիպտոս պիտի օգտուի այս կացութենէն, արժեցնելու համար իր տեսակէտները:

× Եգիպտոսի ազգ. առաջնորդութեան նախարարը, Սալէհ Սալէմ, որ Լիբանան կը գտնուէր, Դամասկոս կը սպասուի շաբաթ օր, խորհրդակցելու համար Սուրիոյ կառավարութեան հետ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԵՌԱՒՈՐ – ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՍԻՈՅ ութ պետականներուն խորհրդաժողովը բացուեցաւ երէկ, չորեքշաբթի, Պանքոքի մէջ: Քաղաքական շրջանակներու մէջ անձկութեամբ կը հետեւին այս համագումարին, որուն ելքէն կախում ունի Ծայր. Արեւելքի կացութիւնը: Ժողովին կը մասնակցին ութ պետութեանց արտաքին նախարարները, գլուխն ըլլալով Տըլըսը (Ամերիկա) եւ Իտընը (Անգլիա): — Կարմիր Չինաստանի մարտանաւերը կը սպառնան գրաւել Նանչի կղզին, Ֆորմոզայի ջուրերուն մէջ:

ԱՆԳԼԻՈՅ երեսփ. ժողովին մէջ ընդդիմադիրները առաջարկեցին դադրեցնել հիւլէական ռումբերու փորձերը, գոնէ զինաթափութեան խորհրդաժողովի միջոցին, որ պիտի բացուի վաղը, ուրբաթ, Լոնտոնի մէջ (գոնփակ): Չըրչիլ մերժեց: Նոյնպէս մերժեց Հնդկաստանի մէկ բանաձեւը որ կ'առաջարկէր արգիլել հիւլէական եւ ջրածին ռումբերը: — Փետ. 22ին հիւլէական ռումբի նոր պայթիւն մը տեղի ունեցաւ Նեւատայի մէջ: Լոյսը կը տեսնուէր Սան Ֆրանչիսկոյէն, որ 800 քիլոմեթր հեռու է:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Փոն տը Շէրիւի Ազգ. Միութեան, «Արաքս» երգչախումբը պիտի տայ երգահանդէս մը, ղեկավարութեամբ Տիկին Բ. Անտոեանի, ի նպաստ Փոն տը Շէրիւի եկեղեցւոյ շինութեան, այս կիրակի ժամը 15ին, յունական Թատերասրահը (Րէվէ): Երգահանդէսէն անմիջապէս վերջ ընտանեկան պարահանդէս մինչեւ ժամը 23: Մուտք 100 Ֆր.:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ց. Կ. Խաչի:

Այս Շաբաթ ժամը 20էն մինչեւ առտուան 3, նուագախումբ Ժ.Օ. Փարթամեան: Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով: Կը հրաւիրուին Վիէնի եւ շրջանի հայրենակիցները եւ երիտասարդութիւնը քաջալերելու մեր այս գեղեցիկ եւ օգտակար ձեռնարկը: Մուտք 200 Ֆր.

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ»Ի ԱՌԹԻՒ ԽՆՃՈՅՔ—ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան:

Կիրակի, 27 Փետրուար, ժամը 15էն 24: Սալ Ֆրանքօ Պելժի մէջ, 59 ռիւ Վէրճիօ, մէթրօ Թոլպիաք եւ Կլասիէռ, օթօպիւս 62 թիւ, Սթասիօն Վէրճիօ:

Կը նախագահէ Պ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Կը խօսին Պ. Պ. ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ եւ ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ:

Կ'երգեն Ստեփան Պօղոսեան, Անետիս Քիւփէլեան

Տիկին Արաքսի Մուրատեան, Տիկին Լուսիկ Ամիրեան եւ Օր. Շաքէ Պէնկեան: Կը նուագէ Պ. Մեսումենց:

Կ'արտասանեն Զոհրապ Մուրատեան, եւ Մխիթարեան վարժարանի աշակերտներէն Մուրատ Սարգիսեան եւ Յովսէփ Տօնիկեան:

Քանի մը սիրողներ կը պարեն Մշոյ Քոչարին եւայլն:

Նուագախումբ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ:

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ:

Մուտք 200 ֆրանք:

ԹԱՏՐՈՆ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ց. Կապ. Խաչի Անիէռ – պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին կողմէ: Կիրակի 27 Փետրուար ժամը 13·30 – 23·30:

Ի նպաստ Օգափոխութեան կայանին նորոգման ֆոնտին:

Անիէռի քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ, Փլաս ը լ'Օթէլ տը Վիլ, Անիէռ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին, Անիէռի եւ Իսիի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբը, Տիկին Լիւսի Ամիրայեան (երգ), Օր. Ալիս Քէշիշեան (արտասանութիւն), եւայլն:

Անիէռի Նոր Սերունդի կողմէ կը ներկայացուի «ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ», քրքջալից զաւեշտ մէկ արար:

Ընտիր նուագախումբ ղեկավարութեամբ Պ. Գրիգոր Վարդիվանեանի:

Հաղորդակց. միջոց.— Կառ. Սէն Լազարէն իջնել կար տ'Անիէռ, Փորթ տը Քլիշէէն 140 եւ 139 թիւ օթօպիւս, Փորթ Շամփէրէէն 165, իջնել վրնիւ Տը Լամարն:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդի» Ալֆորվիլի մասնաճիւղին, իր տասնամեակին առթիւ:

Կիրակի, 27 Փետրուար, կէսօրէ վերջ, ժամը 15 – 24, տեղւոյս քաղաքապետարանի սրահին մէջ, Սալ Վօլթէր, Ռիւ Վօլթէռ:

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին:

Առնուվիլի Նոր Սերունդի «Կառավարենց»խումբի կողմէ կը ներկայացուի ժամը ճիշդ 15ին Գրիգոր Վահանի՝

ԲԱԽՏԻՆ ԱՆԻՒԸ (Թատերգ. 3 արար)

Եւրոպական պարեր, Օրքէսթր

ԺԱԳ ՄԱՍՏԻԼԵԱՆ եւ իր խումբը:

Vainqueur de la Coupe de France de V ar iétés 1950 - 1951 et de Radio Luxembourg.

Հաղորդակց. միջոցներ.— Առնել օթօպիւս 103 Շարանթօն էֆ լէն եւ իջնել Ռիւ տը լ'Իւնիօն:

Ճոխ պիւֆէ Մուտք 300 Ֆր.

ՀԱՅԱԾԻՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ԱՆԻԷՌԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի իրիկուան ժամը 5·30ին ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Նօթր Տամ տիւ Փէրփէթիւէլ Սըքուռ եկեղեցւոյն մէջ: 35 ռիւ Ալպէռ Ա.:

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ 27 ՓԵՏՐ. ԿԻՐԱԿԻ, ԺԱՄԸ 15·30ԻՆ

Հովանաւորութեամբ

ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ

Նախագահութեամբ՝

Կաթող. պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Խօսք պիտի առնեն Տիկին ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ – ՊՈՒՏԱԳԵԱՆ, Պ. Պ. ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՖԷՅՏԻ եւ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին պիտի մասնակցին Օր. ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ (երգ), տաւիղի եւ սրինգի ընկերակցութեամբ

Պ. Զ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ (ջութակ), Օր. ՍԵԴԱ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԱԳՈՎԵԱՆ եւ Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ (արտասանութիւն):

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

ՆՈՒԱԳ ֆրանսական քուարթէթ մը կողմէ

Մուտքը ազատ է: Հրաւիրատոմսերը կը գտնուին, Հայոց եկեղեցին, «Յառաջ»ի խմբագրատունը եւ հայկական գրատուները:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը, այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին (Քաֆէ Ռեժան):

Երեկոյթը նուիրուած է

ՄԻՔԱՅԷԼ ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆԻ

Ծննդեան 125ամեակին առթիւ:

Դասախօսը՝ ՏԻԿԻՆ ՇԱՔԷ ՍԱԳԸԶ:

: Մուտքը ազատ է:

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՐԵԿՈՅ, 15 ՄԱՐՏ

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ

եւ

ԳՐԻԳՈՐ-ՎԱՀԱՆ

Կը ներկայացնեն ՅԱԿՈԲ ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐԸ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՄԱՐՏ 6ԻՆ

Տեղի կ'ունենայ

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԱՇԷՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նախագահութեամբ ճարտարապետներ Պ. Պ. ՄԻՒՋԻԻ եւ ՃԷՎԱՀԻՐԻ

FOIRE DE LYON - Pavillon Textileի

Ընդարձակ սրահներուն մէջ

ժամը 16էն կէս գիշեր

Պարահանդէսի ընթացքին, Պ. ՖՈՒՐՆԷՕԼի (Հիւսիէ) հսկողութեան տակ, պիտի կատարուի ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ՖՐԷԿԱԹԻՆ՝ որ պիտի ցուցադրուի սրահին մէջ:

Լիոնի Ազգ. Միութիւնը, Եկեղեցաշէն Յանձնախումբը, Տիկնանց եւ Երիտ. Օժանդակ յանձնախումբերը կը հրաւիրեն Լիոնի եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցները այս աննախընթաց եւ շքեղ պարահանդէսին:

Մուտք՝ 200 Ֆրանք

Կը յանձնարարուի կանխաւ ապահովել իր սեղանը (300 Ֆրանք), հեռաձայնելով BU. 27 - 22:

Ց. Կ. ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Գալֆայեանի միջոցաւ.— Գ. Գալֆայեանէ երկու հազար, Տիկին Կարապետեանէ եւ Պ. Վ. Մինէլեանէ հազարական, Պ. Տիմիթրի Մատճաքոսէ եւ Տիկին Վանանեանէ 500ական, զանազաններէ 1550, ընդհ. գումար 6550 Ֆրանք:

× Մասնաճիւղերէն կը խնդրուի կայանի շէնքի ի նպաստ հաւաքուած գումարները շուտով ղրկել Միութեան չէք փոստին:

ԽՆՃՈՅՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ՓԵՏՐ. 18Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին:

Այս կիրակի կէս օրէ վերջ, ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Ցոյներու սրահին մէջ, 5 ռիւ Պօնըֆուա:

Կը խօսի՝ ընկեր Ս. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, ճոխ պիւֆէ, եւրոպական պարեր:

Մուտքը ազատ է:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Ռոստոմ, Քրիստափոր, Աղբիւր – Սերոբ – Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան, Րաֆֆի, Վահան Խորէնի եւ Փոթորիկ խումբերը այս շաբաթ ժամը 20·30ին, սրճարան Պարպօթ (Կաւ տիւ Նորին դիմաց):

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Ահարոնեան խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Կարեւոր օրակարգ:

ՊԱՆԵՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 9ին, Խրիմեան դպրոցը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, ընկեր Թորոս Սարեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Ց. Կ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները, այս կիրակի ժամը 15ին, իր դպրոցի սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ

ՍԵՒ. ՄՈՒՐԱՏ Ուս.ը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր Սեբաստահայերը եւ մասնաւորաբար իր անդամները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Իսիի «Խրիմեան» դպրոցը:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 25 ՓԵՏՐՈՒԱՐ * VENDREDI 25 FEVRIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7607 31e ANNEE խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3018

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՄՊԵՐ Մ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Թուրքիոյ հանրապետութեան նախագահը, որ Փաքիստան կը գտնուէր, յանկարծ ճամբայ ելաւ դէպի Պաղտատ, ներկայ ըլլալու համար Թուրքեւիրաքեան դաշինքին ստորագրութեան :

Երբ վարչապետին եւ արտաքին գործերու նախարարէն զատ, հանրապետութեան նախագահն ալ ներկայ կ'ըլլայ արարողութեան, կը նշանակէ թէ Անգարա մասնաւոր կարեւորութիւն մը կ'ընծայէ այս ձեռնարկին :

Այսպէս, օղակ մը եւս պիտի կազմուի Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան համար, միեւնոյն ատեն պառակտելով համարաբական ճակատը :

Արդարեւ, ժխտական կամ առնուազն կրաւորական դիրք բռնած են արաբական միւս երկիրները, այս քաղաքականութեան հանդէպ :

Եգիպտոս վճռապէս հակառակ է, սկիզբէն ի վեր: Սուրիան ալ իր ընդդիմութիւնը յայտնեց նոր վարչապետին միջոցաւ, որ կը յայտարարէր երեկ. ժողովին առջեւ, իբրեւ արտաքին գործերու նախարար.

— «Մեր քաղաքականութիւնն է հետեւիլ վերջերս Գահիրէի արաբական համագումարին մէջ եղած յանձնարարութեանց. այսինքն որեւէ զինակցութիւն չկնքել եւ մասնաւորապէս չյարիլ Թուրքեւիրաքեան դաշինքին »:

Անշուշտ կը յիշէք թէ ի՛նչ փոթորիկներ պայթեցան Գահիրէի ժողովին մէջ, որուն կը մասնակցէին արաբական երկիրներու վարչապետները եւ որ գումարուեցաւ Եգիպտոսի նախաձեռնութեամբ :

Այս ձեռնարկին հետեւանքով էր որ Թուրքիոյ վարչապետը եւ արտաքին նախարարը պաղ ընդունելութիւն գտան Սուրիոյ մէջ, եւ Լիբանանէն Անգարա վերադարձան անմիջապէս, առանց Եգիպտոս հանդիպելու :

Լիբանան թէեւ նպաստաւոր դիրք բռնած է թրքական ձեռնարկին հանդէպ, բայց կը վարանի վերջնական որոշում տալ, աւելի չխորացնելու համար պառակտումը :

Լիբանանեան մամուլը մեծ մասով նոյնքան կծու խօսքեր կ'արտասանէ որքան եգիպտականը

Միւս երկիրներէն Յորդանան եւ Արաբիա սպասողական դիրք բռնած են, որմէ կը ջանայ օգտուիլ Եգիպտոսի յեղափոխական կառավարութիւնը :

Անոնք որ կը ջատագովեն այս նոր դինակցութեանց կազմութիւնը, — Մեծն Բրիտանիա եւ Մ. Նահանգները — նկատի ունին, նաեւ, պատմական Իրանը :

Անոնց թելադրութեամբ էր որ Թուրքիա զինակցութիւն կնքեց Փաքիստանի հետ, եւ այժմ կը փորձէ ընդարձակել զանգը:

Ատլանտեան կազմակերպութեան լրացուցիչ օղակներն են այս նոր դաշինքները, ամրապնդելու համար միացեալ ճակատը՝ հաւանական նախայարձակին դէմ :

Իրան հասարակաց սահմաններ ունենալով Փաքիստանի եւ Իրաքի հետ, ստիպուած է դիրք ճշդել :

Իր տնտեսական եւ զինուորական շահերը կը թելադրեն հակիլ դէպի Արեւմուտք, որուն երկու գործօն առաջնորդները, Անգլիա եւ Մ. Նահանգները շօշափելի վարկեր տրամադրեցին եւ դեռ պիտի շարունակեն տրամադրել :

Միեւնոյն ատեն, Իրան իր դիմացն ունի հզօր հարեւան մը, Խ. Միութիւնը, որ միշտ կասկածամտութեամբ կը հետեւի բոլոր շարժումներուն: Ուրեմն, ստիպուած է տասը մտածել, քայլ մը առնելէ առաջ :

Կարճ խօսքով, կատարեալ անստուգութիւն :

Ի՞նչպէս պիտի փարատին ամպերը :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ
ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ ՇԱՀԵՑԱՒ 210Ի ԴԷՄ 369 ՁԱՅՆՈՎ

ԻՐ ԾՐԱԳՐԻՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՄԱՍԵՐԸ

Ինչպէս կը նախատեսուէր, էտ. Ֆոռի կազմած դահլիճը վստահութիւն շահեցաւ Ազգ. ժողովին մէջ, Փետր. 23ին: Թեր քուէարկած էին 369 երեսփոխաններ, դէմ՝ 210, ուրեմն 159 ձայնի մեծամասնութիւն մը որ նշանակալից կը համարուի: Միասին քուէարկած էին արմատականներ եւ պահպանողականներ, Փարիզի համաձայնութեանց կուսակիցներ եւ հակառակորդներ: Նոր դահլիճին մէջ պաշտօններ ստացած են վարչապետական երկու թեկնածուներ, Անթուան Փինէ եւ Փիէռ Ֆլիմլէն որոնք չէին յաջողած կազմել դահլիճը : Առաջինը նշանակուած է արտաքին գործերու նախարար, երկրորդը՝ ելմտական, ինչպէս գրած էինք երէկ: Բանդէտներ կը կարծեն թէ երկար չի կրնար տեւել նոր կառավարութիւնը, իր աջակողմեան հակումներով: Պ. Էտ. Ֆոռ 1952ին ալ դահլիճ մը կազմած էր որ հազիւ երկու ամիս տեւեց: Իսկ ուրիշներ կը կարծեն թէ Ազգ. ժողովը այնքան հոգեր ունի յառաջիկայ վեց ամիսներու ընթացքին որ, կրնայ խուսափիլ նախարարական նոր տագնապէ մը:

Պ. Էտ. Ֆոռ ամէնէն երիտասարդ վարչապետն է: Իր ծրագիրը կը նախատեսէ ընկերային բարենորոգումներ եւ ելմտական բարւոքում, ինչպէս եւ որոշ զիջումներ Հիւս. Ափրիկէի բնիկներուն համար: Դահլիճէն դուրս կը մնան համայնավարները որոնք 1947էն ի վեր զանց առնուած են բոլոր դահլիճներուն մէջ եւ ընկերվարականները որոնք իշխանութեան չեն մասնակցիր 1951էն ի վեր: Զօր. տը Կոլի նախկին կուսակիցները լայնօրէն կը մասնակցին, ինչպէս եւ արմատականները, ժողովրդականները եւ չափաւորները: Տը Կոլի ամէնէն գործօն կուսակիցը, Կաստօն Փալեւսկի, ամենաբարձր պաշտօններէն մին ստանձնած է նոր դահլիճին մէջ, վարչապետէն ետք, իբրեւ «պատուիրակ-նախարար վարչապետական պաշտօնատան մէջ», ինչ որ նորութիւն մըն է: Զօրավարին կուսակիցները տարիներէ ի վեր կը մերժէին մասնակցիլ որեւէ կառավարութեան, պահանջելով զօրացում գործադիր իշխանութեան. բայց վերջին ամիսներու ընթացքին զանազան պաշտօններ ստանձնեցին անհատաբար: Պ. Փալեւսկի հակառակ է Գերմանիոյ վերազինման, թէ միացեալ բանակի ծրագրով եւ թէ Փարիզի համաձայնութիւններով: Կոլեաններու երկու թեւերը հինգ նախարարներ ունին նոր կառավարութեան մէջ: Վարչապետին կուսակցութիւնը — արմատական — որ չափաւոր պահպանողական կը համարուի հակառակ իր անունին, ունի չորս նախարար: Վարչապետութենէն զատ, իր ձեռքն է ներքին գործերու նախարարութիւնը որ պիտի վարէ յառաջիկայ ընտրութիւնները: Ժողովրդական Շարժումն ալ չորս նախարար ունի, գլուխն ըլլալով Ռոպէռ Շուման (դատական): Անկախ հանրապետականները, որոնք պահպանողական կը համարուին, ստացած են արտաքին գործերու (Փինէ) եւ վերաշինութեան նախարարութիւնները: Պ. Փինէ, որ համաձայն է միացեալ Եւրոպայի ծրագիրներուն, նշանակուած է հաւասարակշռելու համար Փալեւսկին եւ ուրիշ ազգայնականներ :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ երեսփ. ժողովը Եշ. օր սկսաւ քննել Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման խնդիրը, երկրորդ եւ երրորդ ընթերցումով: Ազատականները ժխտական դիրք բռնած ըլլալով, վարչապետը պահանջեց որ կա՛մ համակերպին եւ կամ հրաժարին :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ՏԻՐԱՆ ՔԷԼԷԿԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Պ. Յովհան Կարապետեան, նախկին վարդապետ եւ առաջն. փոխանորդ Զմիւռնիոյ, Դշ. օր շահեկան դասախօսութիւն մը կատարեց Ֆրանսահայ Լսարանին մէջ, իբրեւ աքսորի ընկերը Տիրան Քէլէկեանի, որ չարաչար սպաննուեցաւ 1915ին, ուրիշ ականաւոր դէմքերու հետ:

Դասախօսը պարզելով տաղանդաւոր նահատակին արժանիքները, հերքեց այն կարծիքը թէ Տիրան Քէլէկեան թրքասէր մը եղած էր :

Այս առթիւ պատմեց թէ հանգուցեալը միշտ կ'աշխատակցէր անգլերէն թերթերու, ամէնէն վտանգաւոր պարագաներուն մէջ, նկարագրելով հայկական տառապանքը :

Որքան գիտեմ, երկար ատեն Տիրան Քէլէկեանի մասին կանխակալ կարծիքներ կը տիրէին Պոլսոյ մէջ:

Պատճառը այն էր որ, Պոլսէն փախչելէ ետք, տարու մը կը վերադառնար եւ պաշտօն ալ կը գտնէր, իբրեւ խմբագրապետ «Սապահ»ի :

Եւ այս՝ համիտեան բռնակալութեան ամէնէն կատաղի շրջանին, Սահմանադրութեան վերահաստատումէն քանի մը տարի առաջ :

Մանաւանդ որ, ամէնքն ալ գիտէին թէ 1895 – 96ի ջարդերու մասին գրութիւններ հրատարակած էր անգլերէն ամսագիրներու մէջ:

Իրաւեկներ կ'ըսէին թէ պաշտպանեալն է օրուան հզօր երեւելիներէն Ճէմալէտտին փաշայի :

Այն ատեն կ'աշխատակցէր նաեւ հայատառ թուրքերէն «Ճէրիտէի Շարգիյէ»ին, սկզբնատառերով: Իսկ հայերէն կը գրէր «Սուրհանդակ»ի մէջ, «Սիրայր» ստորագրութեամբ :

Ուրիշ հայերէն թերթերու ալ կ'աշխատակցէր «Գլանիկ» ծածկանունով: Ունի շարք մը յաջող պատմուածքներ, ինչպէս եւ նկարագրութիւններ՝ Ենիչէրիներու կեանքէն :

Մենք պատանիներ էինք այն ատեն — վառեակներ՝ Կ. Իւթիւճեանի բառով — եւ կը յիշեմ որ Տիրան Քէլէկեան գուրգուրանքով կը մօտենար մեզի, մասնաւորապէս ողբացեալ Գեղամ Բարսեղեանի, նոր գրականութեան դասեր տալու համար :

Ունէր տոկուն պաշար, քաղաքական, ընկերային եւ տնտեսագիտական, բայց միեւնոյն ատեն գեղարուեստական ճաշակ:

Դասախօսութեան ընթացքին ակնարկներ եղան Իթթիհատի եւ Իթիլաֆի տարբերութեանց մասին :

Իբրեւ թէ աժան ազատած կ'ըլլայինք, եթէ իշխանութեան գլուխ գտնուէր Իթիլաֆը, որուն անդամ կը համարուէր Տիրան Քէլէկեան եւ որ աւելի շատ աղմուկ էր քան թէ իրական ուժ:

Կարելի չէ հարց-պատասխանով մը լուծել այս ծանրակշիռ խնդիրը, որ կը պահանջէ լուրջ ուսումնասիրութիւն :

Այնքան ալ միամիտ չէին անոնք որ անկարելին կը փորձէին, ի դերեւ հանելու համար Իթթիհատ կոչուած գազանին արիւնազանգ դաւերը :

Մնաց որ, Դաշնակցութիւնը շատոնց երես դարձուցած էր այդ գազանին, ամուր կառչելով Բարենորոգումներու դատին, ինչպէս միւս բոլոր հոսանքները եւ պաշտօնական մարմինները : ՎԱՀԷ

ԻՆՉ ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՈՒՆԻՆ

Ահաւասիկ վարչապետին յայտարարութեան հիմնական մասերը .—

Կառավարութիւնը պիտի գործէ այնպէս որ 1956 Յունիս 30էն առաջ ստացած ըլլայ հետեւեալ արդիւնքները .— 1. Ճարտարարուեստական արտադրութիւնը, որուն միջինը 153 էր 1954ին, պիտի բարձրանայ 180ի .— 2. Միեւնոյն թուականին կենցաղի մակարդակը պիտի բարձրանայ 7 առ հարիւր, թէ աշխատավարձքի յաւելումով եւ թէ գիներու անկումով, կամ տուրքերու թեթեւցումով : — 3. Նոյն համեմատութեամբ պիտի բարձրանայ հողագործական ընդհանուր եկամուտը .— 4. Պիտի հաւասարակշռուին փոխանակութիւնները արտասահմանի հետ :

Կառավարութիւնը որոշած է յառաջիկայ մարտէն իսկ ձեռնարկել ընկերային բարենորոգումներու: Ապրիլին պիտի քննուին աշխատավարձքի եւ թոշակներու յաւելման խնդիրները: Միեւնոյն ատեն պիտի գործադրեն տնտեսական ծրագիր մը, որպէսզի հետզհետէ բարձրանայ Ֆրանսացիներու կենցաղի մակարդակը :

Հիւս. Ափրիկէի մասին կառավարութիւնը կարելին պիտի փորձէ, ներքին ինքնավարութեան համար, ապահովելով սերտ կապը Ֆրանսայի հետ: Ալժերիան մայր երկրին հետ կը կազմէ միութիւն մը որ չի կրնար խախտիլ եւ որ պէտք է ամրապնդուի ոչ միայն քաղաքական, այլ եւ տնտեսական եւ ընկերային դետնի վրայ: Թունուզի մասին սկսած բանակցութիւնները պիտի շարունակուին, ապահովելով Ֆրանսայի ներկայութիւնը :

Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը պիտի կազմէ մեկնակէտը արեւմտեան Եւրոպայի միութեան : Կը սպասենք որ Սարի մասին 1954 Հոկտ. 23ին կնքուած համաձայնութիւնը գործադրուի ոգիով եւ տառով :

Վիճաբանութեանց ընթացքին բուռն ճառեր խօսեցան համայնավար եւ ընկերվարական ներկայացուցիչները :

× Տեղական թերթերը կը գրեն թէ սենատորները մեծ մասով դժգոհ են նոր դահլիճին յայտարարութենէն :

ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Այսօր, ուրբաթ, Լոնտոնի մէջ կը բացուի զինաթափութեան յանձնախումբին ժողովը, համաձայն Ազգ. ժողովին մէջ տրուած որոշման: Խորհրդակցութիւնները պիտի կատարուին գաղտնի: Ժողովը տեղի կ'ունենայ ճիշդ այն պահուն երբ Ամերիկացիները վերսկսած են հիւլէական զէնքերու փորձերը Նեւատայի մէջ: Յետոյ, իրարու կը յաջորդեն զանազան յայտարարութիւններ պատասխանատու անձերու կողմէ: Յայտնի է մեծ պետութեանց դիրքը՝ այս հիմնական հարցին մէջ: Խ. Միութիւնը կը պահանջէ ջնջել հիւլէական զէնքերը եւ 1951 Յունուար 1ի մակարդակին վրայ պահել զինուորներու թիւը եւ սպառազինութիւնները, մինչդեռ իր Գերագոյն Խորհուրդը որոշեց 10 – 12 առ հարիւր աւելցնել զինուորական վարկերը : Արեւմտեան պետութիւնները այն տեսակէտն ունին թէ Մոսկուա կ'ուզէ խափանել Գերմանիոյ վերազինումը, այս պահանջը դնելով. հետեւաբար շատ յոյս չկայ որ համաձայնին :

Արեւմտեան չորս պետութեանց գլխաւոր պատուիրակները մասնաւոր ժողով մը գումարեցին, իրենց դիրքը ճշդելու համար: Դատելով բուն ժողովի ելքին, մեծ արդիւնք մը չի սպասուիր, նկատի առնելով երկու կողմերուն տեսակէտներու տարբերութիւնը: Մ. Նահանգներէն ետք, Անգլիան ալ համաձայն չէ ոչնչացնելու կամ արգիլելու հիւլէական զէնքերը, քանի որ Խ. Միութեան զինեալ ուժերը յարաճուն վտանգ մը կը կազմեն ազատ աշխարհին համար :

× Անգլիոյ վարչապետը, Չըրչիլ, կարգ մը լուսաբանութիւններ հաղորդեց երեսփ. ժողովին, արտաքին քաղաքականութեան մասին: Ըսաւ թէ Մեծն Բրիտանիա չի կրնար թելադրութիւններ ընել Մ. Նահանգներուն, անոնց բռնելիք դիրքի մասին: Եւ յայտարարեց, խնդալով. — «Ինչ որ ալ ըլլայ Մեծն Բրիտանիոյ ազդեցութիւնը մեծ զինակցութեան մէջ, ամենազօր չէ»: Ըսել կ'ուզէր թէ Մ. Նահանգ-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

« ՊՆԱԿ ՄԸ ԿԵՐԱԿՈՒՐ »

●

ԽՄԲ.— Ինչպէս հաղորդեցինք արդէն, Լիբանանի Օգնութեան խաչի վարչութիւնը այս տարի եւս կարեւոր գումար մը հաւաքած է, «Պնակ մը կերակուր»ի հանգանակութեան առթիւ: «Ազդակ» խմբագրականով մը կը պարզէ ձեռնարկին արժէքը.

Երբ տասնեւմէկ տարի առաջ ձեռնարկուեցաւ այս գործին, Օգնութեան Խաչը թէեւ վստահ էր հայ ժողովուրդին մօտ գտնելիք ջերմ ընդունելութեան, սակայն ոեւէ մէկուն մտքէն պիտի չանցնէր թէ Պէյրութի հայութիւնը այնքան մեծ տարողութեամբ գործ մը պիտի իւրացնէ եւ ամէն կերպով նպաստէ անոր յաջողութեան :

Հայ ժողովուրդը, որ միշտ ալ, դժուարութեան պարագաներուն, ողջմտութիւնն ունեցած է լիովին ըմբռնելու կացութիւնը, անգամ մը եւս կուգար հաստատելու թէ որոշած է արժանի կարեւորութիւնն ընծայել « Պնակ մը Կերակուր»ի ձեռնարկին, որուն նպատակը պարզ էր — ֆիզիքական քայքայումէ փրկել մեր մատղաշ սերունդը, օգնութեան հասնիլ չքաւոր մանուկներուն, որոնք յաճախ կը մնան առանց սնունդի, ֆիզիքապէս կը ծիւրին, անընդունակ դառնալով մտային ու հոգեկան զարգացումի :

Ոչ մէկ գործ այնքան շուտ Պէյրութի հայութեան սրտին խօսեցաւ, որքան « Պնակ մը Կերակուր»ի ձեռնարկը: Ո՞ւր է այս աննախընթաց յաջողութեան գաղտնիքը: Նախ՝ որովհետեւ զայն կազմակերպող Միութիւնը՝ Լիբանահայ Օգնութեան Խաչը կը վայելէ հայ ժողովուրդի անվերապահ վստահութիւնը: Հայ ժողովուրդը գիտէ թէ ինչ որ կը տրուի Օգնութեան Խաչին՝ կոչուած չէ դրամատուներու արկղերուն մէջ դիզուելու՝ ի փառս անօգուտ հարստութեան մը, այլ նոյն տարին իսկ արդարօրէն ու անխտիր բաժնուելու մեր կարօտեալներուն, վերածուելու դեղի, բժիշկի, դարմանատունի, պատսպարանի, ամառանոցի, կրթաթոշակի եւ պնակ մը տաք կերակուրի : Օգնութեան Խաչի տարեկան ելեւմուտքը պերճախօս փաստն է կանացի այս մեծ կազմակերպութեան կատարած նախախնամական գործին :

Երկրորդ պատճառը « Պնակ մը Կերակուր»ի ձեռնարկի գտած յաջողութեան՝ այն իրողութիւնն է որ հայ ժողովուրդը ըմբռնած է նոր սերունդի ֆիզիքական առողջութեան կարեւորութիւնը: Այն 800 չքաւոր աշակերտները, որոնք կ'օգտուին Օգնութեան Խաչի սեղանէն — հայ ժողովուրդի սեղանէն — մեր ապագան են, վաղուան մեր յոյսը: Անոնք են որ տէր պիտի կանգնին մեր իրաւունքներուն եւ այդ իրաւունքները կրնան լաւագոյնս արժեցնել միայն այն պարագային՝ երբ ֆիզիքապէս ու հոգեպէս առողջ են, եթէ ընդունակ են պայքարի, ամենօրեայ զոհողութիւններու :

Հետեւաբար, անոնք այսօր արժանի են մեր զոհողութեան: Արժանի են մեր լիառատ նուիրատուութիւններուն :

Իւրաքանչիւր հայ ինքզինքը քիչ մը աւելի հայ կը զգայ՝ մասնակցելով « Պնակ մը Կերակուր»ի հանգանակութեան: Վստահ ենք որ, ինչպէս ամէն տարի, այս անգամ եւս, ունեւորը պիտի տայ իր ունեցածէն, չքաւորը՝ իր չունեցածէն, պիտի տան բոլորը, շատ կամ քիչ, բայց պիտի տան, որովհետեւ տարեկան հանգանակութիւնը նոյն ատեն խորհրդանիշ մըն է, խորհրդանիշը մեր ապրելու կամքին եւ յարատեւելու անօրինակ ուժին :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

(Ամփոփուած ամերիկեան թերթէ մը)

Ֆրանսայի Ազգ. ժողովին մէջ կան 94 համայնավար երեսփոխաններ, այսինն՝ մէկ վեցերորդը: Անոնք լուռ կը մնան կամ բողոքի ցոյցեր կ'ընեն, երբ մնացեալ բոլոր երեսփոխանները կը ծափահարեն այս կամ այն առիթով :

Երբ իրենց առաջնորդը ժաք Տիւքլօ, բեմ կ'ելլէ խօսելու, միայն համայնավարներ՝ են որ կը ծափահարեն: Այդ պահուն բոլորը մէկ անգամէն կը ծափահարեն եւ միեւնոյն տեւողութեամբ :

Ոչ մէկ երեսփոխանական խմբակցութիւն այնքան մեկուսացած է Ֆրանսայի Ազգ. ժողովին մէջ:

Եւ սակայն, քիչեր այնքան զօրաւոր դիրք մը կը վայելեն, հակակշռելու համար: Երբ վարչապետ ժօզէֆ Լանիէլի հակառակորդները փորձեցին տապալել յետպատերազմեան 19րդ կառավարութիւնը, համայնավարները իրենց քուէներով խանգարեցին հաւասարակշռութիւնը: Երբ Լանիէլի տապալումէն ետք չփոթութիւնը փարատեցաւ եւ հակառակորդները սկսան դաշնակցիլ իր յաջորդին՝ վարչապետ Մենտէս Ֆրանսի դէմ համայնավարները դաշնակիցներ ճարեցին եւ ապահովեցին այս վերջինին տապալումը: Երբ ոչ – համայնավարներուն մէջ պառակտում ծագի, Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման եւ Գերմանիոյ վերազինման մասին, համայնավարները կ'ընդդիմանան ձեռք առնուած միջոցներուն: Տեւականօրէն կ'օգնեն ճեղքեր բանալու եւ երբեք չինելու :

Ազգ. ժողովին մէջ համայնավար գործելակերպը վերլուծելով, կը տեսնե՞ք թէ ինչու ամէնէն պաղարիւն հռետորն ալ չի յաջողիր փոխել համայնավար քուէ մը:

Բացի Պ. Տիւքլոյէն Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարութեան միւս երեք անդամներն ալ երեսփոխաններ են, — Մորիս Թորէզ, որ դեռ անուանական վարիչն է կուսակցութեան, հակառակ իր առողջական վիճակին, Ֆրանսուա Պիյու, որ կրնար փոխարինել Տիւքլոն եթէ Ֆրանսացի համայնավարները փոխեն իրենց ներկայ դիրքը, աւելի բուռն գործելակերպի մը հետեւելու համար եւ էթիէն Ֆաժօն, նախկին ուսուցիչ եւ լրագրող :

Քաղաքական Բիւրօն ալ ներկայացուցիչ ունի Ազգ. ժողովին մէջ, 85ամեայ Մարսէլ Քաշէնը, անուանական խմբագիրը համայնավար կուսակցութեան թերթին «Իւմանիթէին», որ կը նախագահէ Ազգ. ժողովին քանի մը ժամ ամէն տարի յունուարին, իբրեւ երիցագոյն երեսփոխանը, ժան Քանեը, Լոռան Քազանովա, դաւադրական առաջնորդը պատերազմի ընթացքին եւ կուսակցութեան հզօր դէմքերէն մին, Ռէյմօն Կիւյօ, Ուալտէք Ռօշէ. ագարակատէր մը եւ կուսակցութեան մասնագէտը գիւղացիական ճակատին վրայ եւ Ժանէթ Վերմիրշ, Մօրիս Թորէզի կինը :

Կեդր. կոմիտէին մեծ մասը անդամ է Ազգ. ժողովին: Շատեր երկար ատեն մնացած են Մոսկուայի մէջ, ոմանք տակաւին կ'երթան ու կուգան :

Ուրիշ գանազան ազդակներ իրենց կուսակցութեան կը կապեն համայնավար երեսփոխաններ: Անոնք իրենց թոշակին մէկ մեծ մասը կը յանձնեն կուսակցութեան գանձին: Քաղաքական շրջանակներէ բխած տեղեկագրի մը համաձայն վերճարման չորս հինգերորդը կուսակցութեան գանձը կ'իյնայ, երեսփոխանին ձգելով այնքան որքան կը ստանայ մետաղագործարանի մը արհեստագէտ բանուորը փարիզեան շրջանին մէջ, ամսական հարիւր տոլարէն քիչ մը աւելի :

Պակասը լրացնելու համար, համայնավար երեսփոխան մը բազմաթիւ պաշտօններ կը ստանձնէ: Իսկ ոմանք, ինչպէս Պ. Թորէզ գեղեցիկ վիլլա մը կը ստանան:

Համայնավար երեսփոխաններ եւ անոնց ուղեկիցները կուգան ժողովուրդի բոլոր խաւերէն եւ բոլոր շրջաններէն, սակայն կան տարրեր որոնք տիրական են :

Իննսուն եւ չորս համայնավար երեսփոխաններուն 34ը բանուոր դասակարգէն են: Եօթը հողագործներ, 13ը մտաւորականներ, և 42ը միջին դասակարգէն:Չորս Ցառաջդիմական երեսփոխաններ ալ համայնավարներուն հետ կը քուէարկեն : Ասոնց երկուքը միջին դասէն են, իսկ միւս երկուքը ազնուական դասէն: Էմմանուէլ տը լա Վիքըրի պառոն է եւ նախկին սպայ, ուրիշ մը՝ դերկոմս:

Երեսփոխաններուն աշխատաւոր տարրը կը պատկանի ամէն տեսակ արհեստներու: Պ.Տիւքլօ, խմորեղէնի մէջ վարպետ մըն էր: Տակաւին կլոր եւ կարճ է, սակայն մասնագէտ մը կը նկատուի խորհրդարանական գործելակերպի մէջ :

Պ. Թորէզ հանքագործ էր, զաւակը եւ թոռը հանքագործներու: Փիէռ Պէսէ տուն ներկող էր ,իսկ Պ. Պիյու գինի կը ծախէր: Լէօփոլտ Պիսոլ ատաղձագործ էր, Փոլ Սերմոլոքս նաւաստի, Եօժէնի Տիւվէռնուա հիւանդապահուհի, Իվօն Էսթաշ՝ կարուհի, Էմիլիէն Կալիսէ, անուշավաճառի խանութպան, իսկ Անտոէ Թուանէ այգեպան :

Տասնըմէկը ուսուցիչ էին, եօթը դասախօս, երկուքը բնագէտ, երեքը լրագրող : Կուսակցութեան մէջ, դիրքի բարձրացումով, շատերը իրենց կապերը զարգացուցին մամուլի հետ, ուրիշներ ալ իբրեւ խմբագիր :

Անցան այն օրերը երբ Համայնավարութիւնը փարիզեան երեւոյթ էր: Փարիզի քուէարկուները տակաւին կ'աւելցնեն ժողովին համայնավար երեսփոխաններու թիւը, սակայն ուրիշ շրջաններ ալ ընդհանրապէս կ'օգնեն: Ֆրանսայի երեք մասերը համայնավարներուն կուտան իրենց քուէներուն հարիւրին երեսունը կամ աւելին — Փարիզ եւ հիւսիսի հանքային շրջանը, հարաւ արեւելեան շրջանը, սահմանակից Իտալիոյ եւ Միջերկրականի, մէջն ըլլալով Մարսիլիոյ շրջանը, եւ այն ագարակային աղքատ շրջանը, որ կ'երկարի դէպի հարաւ արեւմուտք, ոչ շատ հեռու Փարիզէն :

Համայնավար երեսփոխաններուն ճառերը այնքան իրարու կը նմանին որ ոմանք կ'ըսեն թէ միայն Տիւքլոն է որ կը գրէ իր ճառերը: Անշուշտ բոլորն ալ կ'օգտուին կուսակցութեան մշակած նիւթերէն :

Ցառաջդիմականներու ճառերը աւելի հետաքրքրութեամբ կ'ունկնդրուին: Անշուշտ անոնք աւելի ինքնատիպ են ինչպէս Փիէռ Քօթինը, նախկին դասախօս :

Համայնավար երեսփոխաններուն թիւը երկու հարիւրի կը մօտենար պատերազմի դադարումէն վերջ .այժմ համեմատաբար փոքր է: Մէկ պատճառը կը վերագրուի ընտրական օրէնքի մը: Կարծողներ կան թէ նեղ համեմատական դրութիւն մը կրնար իրենց շահեցնել Ազգ. ժողովի աթոռներուն մէկ չորրորդէն աւելին:

Ի ՊԱՏԻՒ Մ. ՄՈՒԹԷԻ

Նախկին նախարար Մարիուս Մութէի խորհրդարանական գործունէութեան 25 – ամեակը տօնուած է մեծ շուքով, Փետր. 19ին, Վալանսի մէջ: «Լը Տոֆինէ Լիպէրէ» թերթը նկարագրելով հանդիսութիւնը, կը գրէ թէ Դաշնակցութեան կողմէ սրտառուչ ուղերձ մը խօսեցաւ Ժ. Դատաւորեան: Ներկայ էին նաեւ Պ. Պ. Անտոնեան, Սինապեան, Առաքելեան, Կօշկակարեան եւ տիկին Օտէթ Միքայէլեան: Բոլոր խօսողներն ալ վեր առնելով Մարիուս Մութէի արժանիքները, ներկայացուցին զայն իբրեւ «պաշտպան բոլոր արդար դատերուն», եւ անկեղծ բարեկամ հայութեան :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ հատիկ - հատիկ գրել անուն, մականուն, ստորագրութիւն, քաղաքի, գիւղի, փողոցի կամ սրահի անուն, նուիրատուներու եւ վարչութեանց անդամներու ցանկեր, եւայլն:

Խմբագիրը գրաշարը հանելուկ լուծելու պարտականութիւն չունին :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԳԵՐԵԶՄԱՆՆԵՐՈՒ ԿԱՆՉԸ

●

Ամբողջ մարմինը ծածկեց հողով ու հողաթումբին վրայ ալ տնկեց այն սուրը որով կտրուած էր երիտասարդին գլուխը:

Երբ կը պատրաստուէր մեկնիլ՝ մօտեցայ իրեն: Զիս տեսնելով՝ սարսռաց եւ աչքերը արտասուքով լեցուեցան: Հառաչելով ըսաւ ինծի.

— Եթէ կ'ուզես՝ յանձնէ զիս էմիրին : Աւելի լաւ է ինծի համար մեռնիլ ու միանալ անոր որ իմ կեանքս փրկեց անարդութեան սինին զամուելէ, քան թէ ձգել որ իր մարմինը կեր դառնայ վայրի գազաններուն:

Այն ատեն պատասխանեցի իրեն.

— Մի վախնար, խեղճ աղջիկ, ես քեզմէ առաջ եմ սգացեր այդ երիտասարդին վրայ: Բայց ըսէ ինծի, ինչպէ՞ս եղաւ որ հանդուցեալը փրկեց քեզ անարդութեան սինին զամուելէ :

Խեղդուկ ու մարած ձայնով պատասխանեց.

— Էմիրին պաշտօնատարներէն մին մեր դաշտն էր եկած՝ տուրք հաւաքելու: Երբ զիս տեսաւ, նայեցաւ վրաս՝ ինչպէս գաւը կը նայի զանոնքին: Հօրս անիմին ծանր տուրք մը գրեց որ նոյն իսկ հարուստ մէկը անկարող էր վճարելու: Եւ հօրս վճարել չկրցած ոսկիին փոխարէն ուզեց զիս վերցնել իբրեւ փրկագին: Պաղատեցայ իրեն որ գթայ ինծի, բայց աղաչանքս ի զուր էր, վասն զի անգութ էր՝ արտաքոյ կարգի: Ատոր վրայ «օգնութիւն» աղաղակեցի եւ այս երիտասարդը, որ ոչ եւս է հիմա, հասաւ օգնութեան ու փրկեց զիս կենդանի մահէ մը: Ապերասան պաշտօնեան փորձեց սպաննել զայն, բայց այս կրակուրոց երիտասարդը մեր սենեակի պատէն կախուած հին թուրը խլելով սրախողխող ըրաւ զայն: Չփախաւ ոճրագործի պէս, այլ կեցաւ մեռած պաշտօնատարին մօտ մինչեւ որ ոստիկանները, կալանաւորելով բանտ տարին զինքը:

Այս քստմնելի խօսքերն արտասանելէ ետք, մանկամարդ կինը դարձուց գլուխն ու հեռացաւ:

Քանի մը վայրկեան անց, տեսայ երիտասարդ մը որ, երեսը վերարկուի մը մէջ ծածկած, կը յառաջանար: Երբ մօտեցաւ մեղաւորուհիին դիակին, վերցուց վերարկուն եւ փռեց անոր մերկ մարմնին վրայ: Ցետոյ, վերարկուին գրպանէն դաշոյն մը հանելով, փոս մը փորեց որուն մէջ տեղաւորեց մեռած աղջիկը եւ մեծ հոգածութեամբ ու քնքշութեամբ, դիակը հողով ծածկելէ վերջ, հողաթումբը թրջեց իր արտասուքով:

Երբ վերջացուց իր պարտականութիւնը, զոգ մը ծաղիկ քաղելով ջերմեռանդօրէն ցանեց գերեզմանին վրայ: Մեկնելու պատրաստուած պահուն, կեցուցի զինքն ըսելով.

— Ի՞նչ ազգականութիւն ունիս այս մեղաւորուհիին հետ եւ ի՞նչ բան կը մղէ քեզ կեանքիդ գնով հոս գալով իր մերկ մարմինը պաշտպանելու՝ ընդդէմ վայրի գազաններուն :

Երբ նայեցաւ ինծի, իր վշտալից աչքերուն մէջ կարդացի իր անյատակ թշուառութիւնը: Պատասխանեց.

— Ես եմ այն ապաբախտ արարածը որու սիրոյն քարկոծուեցաւ անիկա : Մեր մանկութենէն ի վեր կապուած էինք իրարու՝ փոխադարձ սիրով: Մեծցանք միասին: Սէրը, որուն կը ծառայէինք եւ զոր կը յարգէինք ամենայն երկիւղածութեամբ, կը տիրապետէր մեր սրտերուն : Սէրը կը միացնէր մեզ եւ հիմնովին կը կլանէր մեր էութիւնը:

Օր մը, բացակայեցայ քաղաքէն ու վերադարձիս տեսայ որ հայրը բռնի ամուսնացուցած էր զայն, մէկու մը հետ զոր չէր սիրեր երբեք: Ատոր վրայ կեանքս դարձաւ տեւական պայքար մը եւ բոլոր օրերս վերածուեցան անվերջ ու թանձրամութ գիշերուան : Ջանացի խաղաղեցնել սիրտս, բայց զուր էր ամէն ճիգ: Վերջապէս գաղտնօրէն գացի տեսնել զինքը: Նպատակս էր պարզապէս իր գեղեցիկ աչքերը տեսնելու անձկէ կարօտը գոհացնել ու լսել իր պայծառ ձայնին թրթռացումը: Երբ իր տունն հասայ, տեսայ որ առանձին էր ու կ'ողբար իր դժբախտութիւնը : Նստայ իր մօտ: Լռութիւնն էր մեր հիմնական խօսակցութիւնը եւ մաքրամաքուր առաքինութիւնը՝ մեր ընկերակիցը: Հազիւ լռին իբերահասկացողութեամբ օծուն ժամ մը անցած էր , երբ ամուսինը մտաւ սենեակ: Զգուշացուցի մարդը որ տիրապետէ իր ջիղերուն, բայց ան, երկու ձեռքերով փողոց քաշկռտեց անմեղ կինը ու բարձրաղաղակ՝ հաւար կանչեց.

— Եկէ՛ք, եկէ՛ք, եկէ՛ք տեսէք շնացող կինն ու իր սիրահարը :

Բոլոր դրացիները դուրս թափեցան եւ շատ չանցած ոստիկանները հասնելով, զինքը տարին էմիրին մօտ: Բայց զինուորները չդպան ինծի: Տգէտ Օրէնքն ու մգլոտած սովորութիւնները կը պատժէին կինը, անոր հօր վրայ բարդելով անէծքը, իսկ կը ներէին սիրահարին :

Այսպէս խօսելէ ետք, երիտասարդն ուղղուեցաւ դէպի քաղաք, մինչ ես մնացի առանձին, խորհրդածելով այս անգամ բարձր ծառէն կախուած դիակին վրայ, որ կը տարուբերուէր մեղմօրէն, ամէն անգամ որ հովը ցնցէր ծառին ոստերը:

ԽԱԼԻԼ ՃԻՊՐԱՆ

Անգլ. թարգմ. Ս. ԱՇՃԵԱՆ

(5) (Շար.)

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՅՔԱՐԸ

(Տարօնցիներու հանդէսին առթիւ)

★

Վարդանանց պատերազմի մասին շատ մը հին ու նոր պատմագէտները մանրամասնօրէն գրած են, բայց ես պարտք կը սեպեմ քաղուած մը Ղեւոնդ Ալիշանէ «Ակնարկ մը Աւարայրի դաշտի վրայ»:

— «Կանխենք, Հայկակ, մեծ գործողութիւնը՝ գոնէ օր մը, գոնէ գիշեր մը, փութանք Փոքր Մասեանց սարերէն դար վար սահելով՝ մինչեւ յետին բարձրաւանդը, որ կը նայի Շաւարշան դաշտին վրայ: Անհատնում գիշերային լապտերը, ահա հանդարտ, համասփիւռ, եւ իբրեւ խղակաթ կակուղ ճառագայթներով կը լուսաւորէ մեր փնտռածը: Նեղ եւ նուազ ջուր մըն է ան, բայց ինչ լայն վիհ, ինչ խոր խորոց՝ իր եզերքը տարածուած երկու աննման բանակներու մէջ, որոնցմէ մեր կողմը, մեզի մօտ եղածը՝ լուսնէն եւ կրակէ աւելի պայծառութեամբ լուսաւորուած՝ ճերմակ ու գեղնագոյն կը տեսնեմ, իսկ մէկալը, կարծեմ հեռաւորութենէ աւելի պատճառով մը, խառն ու խաւար կ'երեւայ, թէեւ ահեղ, անտառի պէս սփռուած ու դաշտին մեծ մասը ծածկած է: Առաջինը Հայոց բանակն է վերջին բազմաթիւ բանակը՝ գումարուած ամբողջ Հայութեան համար. իր հին իշխաններուն ձեռքով 66000 հայ պատերազմողներ, ձիաւոր եւ հետեւակ: Խաչանիշ վրաններու եւ դրօշներու տակ ժողվուած են Ազգն ու կրօնը պաշտպանելու: Ինչ պանծալի գունդ եւ ինչ բազմաթիւ կարիճներ՝ մեր աչքերուն առջեւ: Այս բոլոր բանակին առաջնորդն ու սպարապետն է ինքը, Մամիկոնեանց տէրը, մեծ, քաջ եւ սուրբ Կարմիր Վարդանը: Գրեթէ ամէն տեղ, ամէն գնդի քով կ'երեւայ, ամէն մէկուն պէտքն ու պատրաստութիւնը քննելու, տեսնելու եւ հարկաւորը տալու ըսելու:

Ահա լուսցեր է պատերազմական օրը, օր մեծ, օր անմոռանալի: Երկու բանակներն ալ իրենց հրամայուած տեղն ու կարգը կը բռնեն: Ահա եւ Վարդան, հագաւ, հեծաւ, զուարթացաւ: Արեւէն աւելի ցանկալի ու սպասելի այն օրը՝ իր սիրելիներուն ալ ամէնուն աչքը ոչ այնքան թշնամիներուն բազմութեանը վրայ կը նայէին սոսկումով, որքան սիրով կը դառնային այն բարձրասուր, կաթողիկէաձեւ, չիկակարմիր վրանին, որուն դրան վերեւ ոսկի արծուին թեւատարած, չորս բոլոր կարմիր, կանաչ, սպիտակ դրօշներ հովէն ծալլուելով ու բացուելով՝ իբր ծափ ծափի տուած՝ կը հրաւիրէին Վարդանը: Վարդանը հրաւիրելով վրանին եզերքը շրջապատուած պահապան ու պատուոյ գունդը նշան տուաւ եւ սկսաւ շարժիլ: Յանկարծ, վրանին փեղկերը վերնալով բացուեցան, թիկնապահ ու սպայ, հեծեալ ու հետեւակ, փայլ փայլ զէնքերով, իբրեւ ամպէ, սկսան դուրս թափիլ: Եւ խումբ մը երիտասարդներ 25 որոտալուր, ահաւոր, փսեմ եւ քաղցր տարիներէ ի վեր լռած ձայն մը ձգեցին ձայն մը, որ մեր յետին Արշակունի Արտաշէս Թագաւորին սեւ օրէն ի վեր չէր լսուած ...: Արքունական երաժիշտներ ու դասն էր որ այն օրը Վարդանին մէջ կը գտնէր Հայոց Թագաւորը, առաջնորդը: Յոյսը ու փառքը: Եւ երբ մեծամեծ ոսկեփայլ, դալարուն պղինձները՝ լայնաբոլոր բերաններն երկնքի ուղղած, հայկական պատերազմի եղանակը հնչեցին, ոհ, բոլոր բանակը, գետին ու լեռները թնդալով չափելով որոտացին, փառք Հայոց, Սուրբ սպարապետ Վարդան Քաջ»:

Ահա թէ 15 դար առաջ ինչպէս Վարդան Մամիկոնեան իր բուռ մը քաջերով կը ճակատէր Պարսից հսկայ բանակին դէմ հայութեան կրօնը եւ պատիւը պաշտպանելու համար: Անշուշտ ինքն ալ լաւ գիտէր որ իր դէմը ունէր գերազանց ուժ մը, բայց նախամեծար համարեց դիմադրել՝ քան թէ ընդունիլ եղած անպատիւ առաջարկը: Այդ ճակատագրական պատերազմը սկսելէ առաջ Վարդան կրակոտ ճառ մը կը խօսէր իր քաջերի զինուորներուն առջեւ ըսելով:

Այդ ճառէն վերջ կը սկսի ահեղ ու ճակատագրական պատերազմը: Հայոց բանակը կը պարտուի եւ Վարդանը կը նահատակուի: Յազկերտ թէեւ յաղթեց Հայոց բանակին, սակայն չկրցաւ տիրապետել Հայոց սրտին եւ կրօնքին:

Այդ թուականէն ի վեր հայութիւնը կայ եւ կը մնայ իր աւանդութիւններով եւ դաւանանքով, մինչդեռ իրենք շատ կարճ ժամանակի մէջ բռնութեամբ իսլամացան գրեթէ առանց դիմադրելու: Դարեր անցեր են եւ տակաւին շատ դարեր պիտի անցնին, սակայն Վարդանը պիտի մնայ Հայոց պատմութեան մէջ իբրեւ լուսաւոր փարոս մը, առաջնորդելու համար մեզ եւ գալիք սերունդը դէպի վերջին հանգրուան:

ՍՈՐԴԱՐՑԻ

ՅԱՆՈՒՆ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ

★

ԽՄԲ.— Անցեալ կիրակի օրուան փառատօնին առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Սորպոնի ամփիթատրոնին մէջ, Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանապետ Պ. Սեդրակ Գարակէօզեան հետեւեալ տեղեկագիրը կարդաց կրթական ճակատին վրայ կատարուած աշխատանքի մասին.—

Փարիզ եւ շրջաններ 1925էն ի վեր ունեցած են հինգշաբթի օրուան դասընթացքներ, այսօր եթէ մինչեւ երեսուն տարեկան երիտասարդներ մեր մայրենի լեզուն կը գրեն եւ կը մասնակցին ժողովներու, կը պարտին կրթական այս ձեռնարկներուն: Պատերազմը պահ մը դադրեցուց այս շարժումը, բայց Իսիի Խրիմեան դպրոցը ռումբերու տարափին տակ բացառաբար շարունակեց իր գործը: 1945ին Փարիզի Հայ. եկեղեցւոյ վարչութիւնը անմիջապէս հովանաւորեց կրթական աշխատանքները եւ հաստատեց կարեւոր կեդրոններու մէջ մասնաւոր դասընթացքներ: Պանթէօ Քաշան, Լիլա, Պուա Քոլոմպ, Ժանթիյի, Շավիլ, եկեղեցւոյս կեդրոնը, Լիոն Քոնտորսէ, ունեցան ութ դասընթացքներ 350 աշակերտներով, կազմուեցան տեղական մարմիններ գիտակից եւ նուիրուած անձնաւորութիւններէ, որոնք հաւատարմօրէն կապուած են կեդրոնի կրթական խորհուրդին, որմէ կը ստանան թելադրութիւններ եւ նիւթական աջակցութիւն: Եկեղեցին յատկացուցած է տարեկան 800 հազար Ֆրանք այս նպատակին համար:

Այժմ Փարիզի եւ շրջաններու մէջ կան նաեւ Մխիթարեանց, Դպրոցասիրացի, Հ. Բ. Ը. Միութեան Հայկազեան, Ալֆորվիլի, Արնուվիլի, Կապոյտ Խաչի հովանաւորած Անկէնի եւ Իսիի Խրիմեան դպրոցները եւ զանազան միութիւններու գիշերային դասընթացքները, ասոնց աշակերտութեան ընդհանուր գումարը կը հասնի 350ի, երկու թիւերը գումարելով կ'ունենանք 700ի մօտ աշակերտներ: Փարիզը իր շրջաններով կը հաշուենք 40.000 հայութիւն: Անշուշտ 700 թիւը շատ քիչ է այս բազմութեան առջեւ, խորհրդածութիւնը կը թողում մեր հայրենակիցներուն:

Եկեղեցւոյս դպրոցներուն ուսուցչութիւնը կազմուած է գիտակից եւ անձնուէր ուժերէ՝ որոնք կ'աշխատին նուազագոյն վճարումով եւ առաւելագոյն զոհողութիւններով: Կատարած ենք հսկողութիւն ծրագրի գործադրութեան եւ ուսուցչական ժողովներ ունեցած ենք քանի մը անգամ, կրթական ծրագիրը բարելաւուած է հետզհետէ, դպրոցներու սրահները ներկայանալի եղած են, ունին նստարաններ, գրատախտակ, սեղաններ եւայլն:

Եկեղեցւոյս կեդրոնի դպրոցական սրահի հարցը ներկայ հայրենակիցներու մասնաւոր ուշադրութեան կը յանձնեմ: Հայրենասէր բարերարի մը պէտք ունինք որպէսզի խորհրդարանի վրայ յարկ մը եւս բարձրանայ, այն ատեն կ'ունենանք սրահ մը 250 աշակերտներով, ճոխ գրադարան մը որուն գիրքերը պատրաստ են արդէն: Երբ եկեղեցւոյ զանգակին հետ միախառնուի աշակերտներու աղմուկը եւ դպրոցի զանգի ձայնը «Ժամու բակի»ն մէջ, ուրիշ խօսքով եթէ Հայ. եկեղեցին ազգ. դպրոցին կողքին ըլլայ, հայ մշակոյթը կը դառնայ տեւական եւ կը տոկայ տակաւին շատ տարիներ: Այս աղմկարար սերունդը մասնաւոր յարգանքով պիտի գայ, մեկնող սերունդին պարապ թողած աթոռները գրաւելու:

Լրջօրէն գնահատենք հինգշաբթի օրերու այս դասընթացքները: Ներկայ պայմաններուն մէջ անոնք են որ մատաղ սերունդին հոգին պիտի ձեւաւորեն եւ պիտի պատրաստեն վաղուան Հայը: Նոր սերունդին մէջ տակաւին ուժեղ են մեր ցեղին բնազդները, զանոնք տաշելու եւ հայութեան թաքուն առաքինութիւնները երեւան բերելու ծանր բայց նուիրական պարտականութիւնը կը կատարեն մեր ուսուցիչները:

Կարեւոր հարց մը եւս կը յանձնեմ ամէնուդ ուշադրութեան, գիտած ենք որ այն աշակերտները, որ մայրենի եզուն կը սիրեն եւ մեր պատմութիւնով կը ներշնչուին, կ'ունենան քաղաքացիական ուժեղ գիտակցութիւն եւ հայրենիքի ծառայելու ներքին պատրաստակամութիւն: Վստահ եղէք, անոնք հայրենասէր Ֆրանսայի քաղաքացիներ դառնալու բոլոր կարելիութիւնները ունին իրենց մէջ, քան իրենց միւս եղբայրները՝ որոնք զրկուած են այս դասընթացքներէն:

Այսօրուան հանդիսաւոր այս տօնակատարութիւնը հայ ծնողները եւ զաւակները իրարու հանդիպելու առիթը ստեղծած է: Ուշադրութիւն ըրէք, մեր գաղութին բոլոր հոսանքներու ներկայացուցիչները համախմբուած են եւ միասին կը ծափահարեն նոր սերունդի արժէքներու ցուցադրութիւնը:

Հայ լեզուին, հայ երգին եւ նոյնիսկ հայ պարին վրայ ուրուագծուած է մեր պատմութեան դարաւոր դրոշմը: Անոնց մէջն է մեր հայրենիքին արձագանգը, մեր նախահայրերու ոգին կ'արծարծենք այսօր, մեր ժողովուրդին փառատօնն է: Սորպոնի այս սրահէն պէտք է մեկնինք, մէկ նշանաբանով, մէկ ուխտով, — համախմբուիլ, մեր ազգային եկեղեցիին շուրջ, միշտ հայ մշակոյթին ուռճացման համար: Որովհետեւ մեր գիրը, մեր մշակոյթը, մանաւանդ մեր հայկական Եկեղեցին մշտատեւ լոյս եւ հմայք ունին նոր սերունդը իրենց կապելու համար:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳ. հիւանդանոցի տարեկան պարահանդէսը անցած է շատ յաջող: Ներկայ եղած են ոչ միայն Հայեր ամէն դասակարգէ, այլեւ քաղաքին միջազգային ընտրանին, ինչպէս եւ Պոլսոյ կուսակալ եւ քաղաքապետ Օրտ. փրոֆ. Կէօքայ եւ Պոլսոյ հրամանատար զօր. Նէճաթի Թաճանի: Կուսակալը որ կը ներկայացնէր նաեւ վարչապետ Ատնան Մէնտէրէս, անոր կողմէ այս տարի եւս նուիրած է հազար ոսկի:

ԳԱՀԻՐԷԻ Ազգ. Գալուստեան վարժարանի հարիւրամեակի տօնակատարութիւնը տեղի ունեցած է Փետրուար 19ին Ամերիկեան համալսարանի սրահին մէջ: Դարաւոր այս հաստատութիւնը օրհնութիւն մը եղած է գաղութին համար: Ամբողջ գաղթաշխարհի մէջ միակ վարժարանն է որ հարիւր տարիէ ի վեր կը պահէ իր գոյութիւնը, հաւատարիմ իր պատմական առաքելութեան: Հանդէսին հովանաւորութիւնը ստանձնած էին Ազգ. իշխանութիւնները, նախագահած է Հայոց առաջնորդ Մամբրէ արք. Սիրունեան:

ԸՆԿ. ՀԷՐԻ ՔԱՐԵԱՆ հիւանդանոց փոխադրուելով, գործողութեան ենթարկուած է Լոս Անճէլըսի մէջ: Գործողութիւնը անցած է յաջող:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Դեկտեմբեր 29ին Ֆրէզնոյի մէջ մեռած է ընկեր Աւագ Աւագեան: Մէկն էր այն նուիրեալներէն որ 1901ին կազմեցին Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ֆրէզնոյի կոմիտէն: Ծնած էր 1884ին, Մուշ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ հանրապետութիւնը 1954 Յունիս 30ին պարտք ունէր Մ. Նահանգներուն 32.737.042 տոլար: Մայր գումարը (1920ին) 11.959.917 տոլար էր, ուրեմն բարդուած է տոկոսը 20.813.124

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (86)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Անդրանիկն էլ կասկածի մէջ է ընկնում դիրեզմաննոցի դիրքերի լռութեան վրայ: Բայց կը մտածէ, որ Գէորգ Չաւուշ եւ եա հաւանաբար մի ծուղակ կը պատրաստենք թշնամիի համար: Մի քանի վայրկեան մտիկ կ'անէ զարկերի ձայնը եւ կը հասկընայ թէ ինչ տեսակ հրացանի ձայներ են:

«Անդրանիկ գիտէր, որ տղաների հրացանները շան նման վնկվնկալով էին գնում դէպի թշնամին: Իսկ ա՞յժմ, տղայոց կռակը դադարել էր, եւ թրքական չափուն էր հնչում, եւ թուրք զինուորներն էին յառաջանում, մինչ մեր տղաները չէին պատասխանում:

«Ձիաւոր սպա՛ն աւելի մօտեցած էր տղաների դիրքերին եւ կը պոռար թուրք զինուորներին. «Կեավուր ֆետայիները փախել են, չուտ, քալեցէք եւ գրաւեցէք գերեզմաննոցը»:

«Ահա այդ ժամանակ է, որ Ասատուրը գնդակահարում է այդ չփացած զօրականը: Վերջինս ընկնում է ձիից վար, ա՞ կողմի վրայ: Բայց իր ոտները ասպանդակից դուրս չեն ելլում, եւ ձին խրտչած՝ վեր վար ցատկելով վազում է դէպի մեր դիրքերը:

«Թուրք զինուորները, երբ տեսնում են իրենց հրամանատարի դժբախտ վիճակը, «սալավաթ» տալով, «ալլահ, ալլահ» ոռնալով յարձակւում են տղայոց վրայ:

«Ահա այդ ժամանակ, Գէորգը, որ առիւծի նման մռնչում էր, տեղից շարժւում է ու գոռում. «Կրակ, այդ վատերին»: Հրացանները որոտում են, 20 – 30ը միաժամանակ, կարծես մի հրացան լինէին:

«Թշնամիին առաջին շարքերը կրկին նօսրանում են: Նորեր գալիս են, բայց ֆետայիների չեշտակի գնդակներին հանդիպելով մահանում են: Թէ ձի, թէ հեծեալ ընկնում են դիրքերի մօտ, եւ մեր տղաները վազում ու գրաւում են հեծեալների թուրերն ու ատրճանակները: Իսկ մի մասը նահանջում է:

«Թուրք հրամանատարի սպանութիւնից յետոյ, մեր ընկերներից Ազգոնցի Մխաքը վիրաւորուեց եւ մի տղայ էլ սպաննուեց: Այդ սպաննուողը Խաս Գիւղցի քաջ եւ կտրիճ Ալէքն էր: Այդ օրը նա բնաւ հանգիստ չունէր, դիրքից դիրք կը թռչէր: Այնպէս որ, Գէորգը մի քանի անգամներ զգուշացուց նրան, որ դիրքից դուրս չցատքէ՝ թէ իրեն եւ թէ իր ընկերներուն չվնասելու համար: Որովհետեւ, ասում էր նա. «Երբ թշնամին քեզ տեսնէ, այդ ուղղութեամբ կը կեդրոնացնէ իր կրակը»:

«Սակայն, Ալէք այդ օրը չափազանց ոգեւորուած էր: Նա ասում էր իր ընկերներին. «Երազ եմ տեսել, գլխուս գալիք կայ, բայց այդ անօրէնների դիմաց չեմ կարող ինքզինքս զսպել»:

«Վրէժառութեան ծարաւի այդ քաջը ամբողջ օրը կռուեց եւ երեկոյեան դէմ միայն, «դէպի յառաջ» ստոումի ժամանակ, թշնամու մի գնդակի զոհ գնաց:

«Բոլորը տխրեցին, որովհետեւ սիրում էին Ալէքին: Արինաթաթաւ դիակի վրայ երդուեցին շարունակել Ալէքի սիրած գործը եւ լուծել իր վրէժը: Մի փոս փորեցին եւ նրա մէջ ամփոփեցին մարմինը:

«Արեւը թռնում էր բարձր լեռների վերայից՝ հետզհետէ նուաղեցնելով իր վերջին ճառագայթները:

ՃՇԴՈՒՄՆԵՐ

«Հայրենիք»ի 9 Փետրուար, 1939 թիւ 8131 զօր. Սեպուհի պատմական «Յեղափոխականի յուշեր»ուն մէջ Մանխասի Խորէն Պետրոսեանի մասին յիշատակութիւն կար:

Այդ դէպքի պատմութիւնը յայտնի է շատ սեղմ շրջանակի մը, պատմուած նոյն իսկ իր՝ Խորէնի բերնով (Իգմիր): Մահացնող ընկերը գնդակը պարպելէն վերջ լսած է. «պրծաւ»: Խորէն շատ յատակ կերպով լսած է այդ՝ թէեւ նուաղած վիճակի մէջ է գտնուել:

Ողբացեալ Խորէնի մասին գրողներ երբեմն Ս. Սարգիսեան կը գրեն, երբեմն ալ առանց Ս.ի: Խորէնի աւազանի անունը Խորէն Ստեփանեան է (կեղծանուն Պետ. Ակիգով):

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ները կրնան իրենց նախընտրած քաղաքականութեան հետեւիլ Ծայր. Արեւելքի մէջ, Ֆորմոզայի խնդիրը եւ ուրիշ հարցեր կարգադրելու համար, յանուն իրենց ապահովութեան ։

ԱՍԻԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ

Չորեքշաբթի օր բացուեցաւ Հարաւ. արեւելեան Ասիոյ ութ զինակից պետութեանց խորհրդաժողովը, Պանքոքի մէջ (Սիամ) ։ Առաջին օրէն իսկ յայտնի եղաւ թէ տեւական հանդամանք մը ունի համայնավարական վտանգը աշխարհի այդ մասին մէջ ։ Այս առթիւ դիտել կուտան թէ մեծ տարբերութիւններ չկան Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու տեսակէտներուն միջեւ ։ Ամէն պարագայի մէջ, անհամբեր կը սպասուի երկու պետութեանց արտաքին նախարարներուն յայտարարութեան ։

Ժողովը տեղի կ'ունենայ Սիամի արքայական դահլիճին որ խաչի ձեւ ունի եւ շատ կը նմանի եկեղեցիի մը ։ Շքեղօրէն զարդարուած է ։

Առաջին գոնփակ նիստին մէջ Տըլը" Թելադրեց նկատի առնել ազգայնական Չինաստանի եւ Հարաւ. Քորէայի զինեալ ուժերը ։ Յետոյ ազդարարեց թէ Ֆորմոզայի եւ Քորէայի անկումը պիտի նշանակէ խորտակումը համայնավարութեան վտանգին դիմադրելու սահմանուած երեք խարիսխներէն երկուքին ։ Ի վերջոյ ըսաւ թէ Հարաւ. արեւելեան Ասիոյ պաշտպանութեան կազմակերպութիւնը պէտք է նկատի առնէ նաեւ Ճափոնը եւ Հնդկաչինը ։ Արեւմտեան ճակատին կացութիւնը պիտի վտանգուի, եթէ Ճափոն հարկադրուի ընդունիլ Խ. Միութեան ճնշումը ։ Յետոյ տեղեկութիւններ հաղորդեց սպառազինութեանց եւ հիւլէական զէնքերու մասին ։

× Այզընհաուըր իր շաբաթական ասուլիսին մէջ յայտարարեց թէ Մ. Նահանգները լիովին ուժ պիտի տան Փարիզի համաձայնութեանց եւ թէ ուրիշ ելք չեն տեսներ միացեալ Եւրոպան կերտելու համար ։ Իր կարծիքով, մեծ ուժ մը կը ներկայացնէ արեւմտեան Եւրոպան իր 250 միլիոն բնակչութեամբ եւ տնտեսական ահագին հարստութիւններով ։ Եթէ արեւմտեան Եւրոպան պառակտուի, պիտի չկրնայ կատարել իր պատմական դերը ։ Ֆորմոզայի մասին ալ խօսելով, ըսաւ Ցէ կարելին պիտի փորձեն, կրակը դադրեցնելու համար ։

Նախագահը անդրադարձաւ նաեւ Խ. Միութեան հետ եղած յարաբերութեանց եւ ըսաւ թէ կառավարութիւնը կը խորհի մեծ քանակութեամբ հողագործական արտադրութիւններ տրամադրել Խ. Միութեան ։ Յետոյ շեշտեց զինաթափութեան անհրաժեշտութիւնը, պայմանաւ որ բոլոր ազգերն ալ ուղղամտօրէն գործեն ։ Եւ աւելցուց .— «Ես հակառակ եմ հիւլէական եւ ջրածին զէնքերու փորձերը արգիլելու առաջարկին, միջազգային դետնի վրայ » ։

ՅԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ եղաւ ակադեմական Անտրէ Շոմէ, իմանալով բանաստեղծ Փոլ Քլոտէլի մահը ։ 81 տարեկան էր եւ ունի բազմաթիւ հեղինակութիւններ ։ Երկար ատեն եղած է խմբագրապետ «Ֆիկառօ» օրաթերթին եւ աշխատակից գրական պարբերականներու ։

ԻՐԱՆԻ ՇԱՀԸ եւ Թագուհին, որոնք Հիւս. Ամերիկա կը գտնուէին, Համպուրկ հասան եւ պիտի այցելեն արեւմտեան Գերմանիոյ գլխաւոր քաղաքները ։

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Փոն տը Շէրիի Ազգ. Միութեան, «Արաքս» երգչախումբը պիտի տայ երգահանդէս մը, ղեկավարութեամբ Տիկին Բ. Անտոեանի, ի նպաստ Փոն տը Շէրիի եկեղեցւոյ շինութեան, այս կիրակի ժամը 15ին, յունական թատերասրահը (Րէվէ) ։ Երգահանդէսէն անմիջապէս վերջ ընտանեկան պարահանդէս մինչեւ ժամը 23 ։ Մուտք 100 ֆր. ։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի ։

Այս Շաբաթ ժամը 20էն մինչեւ առաւօտեան 3, նուագախումբ Ժ Օ. Փարթամեան ։ Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով ։ Կը հրաւիրուին Վիէնի եւ շրջանի հայրենակիցները եւ երիտասարդութիւնը քաջալերելու մեր այս գեղեցիկ եւ ազգօգուտ ձեռնարկը ։ Մուտք 200 ֆր.

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ»Ի ԱՌԹԻՒ
ԽՆՋՈՅՔ—ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան ։

Կիրակի, 27 Փետրուար, ժամը 15էն 24 ։ Սալ Ֆրանքօ Պելժի մէջ, 59 ռիւ վէրնիօ, մէթրօ Թոլպիաք եւ Կլասիէռ, օթօպիւս 62 թիւ, Սթասիօն վէրնիօ ։

Կը նախագահէ Պ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ
Կը խօսին Պ. Պ. ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ եւ ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ ։

Կ'երգեն Ստեփան Պօղոսեան,
Աւետիս Քիւփէլեան
Տիկին Արաքսի Մուրատեան, Տիկին Լուսիկ Ամիրեան եւ Օր. Շաքէ Պէնկեան ։ Կը նուագէ Պ. Մեսումեան ։

Կ'արտասանեն Զոհրապ Մուրատեան, եւ Մխիթարեան վարժարանի աշակերտներէն Մուրատ Սարգիսեան եւ Յովսէփ Տօնիկեան ։

Քանի մը սիրողներ կը պարեն Մշոյ Քոչարին եւայլն ։

Նուագախումբ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ ։
Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ ։
Մուտք 200 ֆրանք ։

ԹԱՏՐՈՆ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կապ. Խաչի Անիէռ – պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի կողմէ ։ Կիրակի 27 Փետրուար ժամը 13·30 – 23·30 ։

Ի նպաստ Օգաւփոխութեան կայանին նորոգման ֆոնտին ։

Անիէռի քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ, Փլաս ը լ'Օթէլ տը Վիլ, Անիէռ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին, Անիէռի եւ Իսիի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբը, Տիկին Լիւսի Ամիրայեան (երգ), Օր. Ալիս Քէշիշեան (արտասանութիւն), եւայլն ։

Անիէռի Նոր Սերունդի կողմէ կը ներկայացուի «ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ», քրքջալիր զաւեշտ մէկ արար ։

Ընտիր նուագախումբ ղեկավարութեամբ Պ. Գրիգոր Վարդիվանեանի ։

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդի» Ալֆորվիլի մասնաճիւղին, իր տասնամեակին առթիւ ։

Կիրակի, 27 Փետրուար, կէսօրէ վերջ, ժամը 15 – 24, տեղւոյս քաղաքապետարանի սրահին մէջ, Սալ Վօլթէր, Ռիւ Վօլթէռ ։

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Լուսիկ Սալմասլեան, զաւակները, եղբայրները, ինչպէս նաեւ բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ ազգականին՝ ՏԻՐԱՆ ՍԱԼՄԱՍԼԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները ։

COMITÉ DU PRIX BRÉMOND

Այս երկուշաբթի ժամը 21ին հայերէն դասախօս Պ. ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՖԷՅՏԻ

Կը խօսի Սալ Տըպիւսի, 252 Ֆօպուր Սէն թ'Օնօրէ ։

Նիւթ՝ «Կատակերգութիւնը եւ երգիծաբանութիւնը Հայաստանի մէջ՝ Պարոնեան եւ Օտեան» ։

Մուտք 300 ֆրանք ։

ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

Բացառիկ հաւաքոյթը այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, Քաֆէ Քատէի վերնայարկը (Մէթրօ Քատէի դիմաց) ։ Պիտի խօսի Պ. ՅԱԿՈԲ ՆԱԶԱՐԵԱՆ ։

Նիւթ՝ հայրենիքը, սփիւռքը եւ իրերօգնութեան անհրաժեշտութիւնը ։ (Շար. եւ մտքերու փոխանակութիւն) ։

Մուտքը ազատ է ։

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ԱՆԻԷՌԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի իրիկուան ժամը 5·30ին ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Նօթր Տամ տիւ Փէրփէթիւէլ Սըքուռ եկեղեցւոյն մէջ ։ 35 ռիւ Ալպէռ Ա. ։

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆ
ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ 27 ՓԵՏՐ. ԿԻՐԱԿԻ, ԺԱՄԸ 15·30ԻՆ

Հովանաւորութեամբ

ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ

Նախագահութեամբ՝

Կաթող. պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Խօսք պիտի առնեն Տիկին ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ – ՊՈՒՏԱԳԵԱՆ, Պ. Պ. ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՖԷՅՏԻ եւ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին պիտի մասնակցին Օր. ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ (երգ), տաւիղի եւ սրինգի ընկերակցութեամբ ԼԻԼԻ ԼԱՍՔԻՆ և ԺԱԳ ՔԱՍԹԱՆԻ, Պ. Զ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ (ջութակ), Օ. ՍԵԴԱ ՅԱԲԵԹՆԱԳՈՎԵԱՆ եւ Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ (արտասանութիւն) ։

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
ՆՈՒԱԳ ֆրանսական քուարթեթի մը կողմէ

Մուտքը ազատ է ։ Հրաւիրատոմսերը կը գտնուին, Հայոց եկեղեցին, «Յառաջ»ի խմբագրատունը եւ հայկական գրատուները ։

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐԷՆ ԱՄԷՆԷՆ ԳԵՂԵՑԻԿԸ

Կիրակի, 13 Մարտ, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր ։

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութեան ։

ՕԹԷԼ ԺՕՐԺ Ե.ի գեղեցիկ սրահներունմէջ ։

Նախագահութեամբ Մ. ՀԱՆՐԻ ԺՈՒԻԻ

(Նախագահ Սէնի նահանգային խորհուրդի)

եւ Պ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ ։

(Ատենապետ Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. յանձնաժողովի) ։

Գեղարուեստական խնամեալ յայտագիր, առաջնակարգ նուագախումբ ։

Ուշադրութիւն .— Յանձնարարելի է նախապէս վերապահել սեղանները, հեռաձայնելով Պ. Օգսէն Հարբութեանի, Փրօ. 82–38 եւ կամ Բարեգործականի գրասենեակը, Թրօ. 03–18 ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը, այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին (Քաֆէ Ռեժան) ։

Երեկոյթը նուիրուած է

ՄԻՔԱՅԷԼ ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆԻ

Ծննդեան 125ամեակին առթիւ ։

Դասախօսը՝ ՏԻԿԻՆ ՇԱՔԷ ՍԱԳԸԶ ։

։ Մուտքը ազատ է ։

ԽՆՋՈՅՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ՓԵՏՐ. 18Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարդանեան» կոմիտէին, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին ։

Այս կիրակի կէս օրէ վերջ, ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Յոյներու սրահին մէջ, 5 ռիւ Պօնըփուա ։

Կը խօսի՝ ընկեր Ս. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, ճոխ պիւֆէ, եւրոպական պարեր ։

Մուտքը ազատ է ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՄԱՐՏ 5ԻՆ ԺԱՄԸ 21ԻՆ
ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին ։

Կը ներկայացուի՝

ԱՇՈՒՂ ՂԱՐԻՊԸ

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Որբերու Օգն. Միութեան միջոցով Պ. Գ. Մերոպեան ի յիշատակ իր ծնողաց և եղբօր՝ Վաղարշակ Մերոպեանի, Տիկ. Վ. Ճիվանեանի 50·000 ֆր. կը նուիրէ հաւասարապէս բաժնելով հետեւեալ Միութեանց եւ հաստատութեանց .— Անթիլիի եւ Մոնմորանսիի ծերանոցներուն, Աղքատախնամին, Կարմիր Խաչին եւ Որբերու Օգն. Միութեան ։

× Ֆ. Կ. Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 6000 ֆր. Պ. Նիկողոս Նիկողոսեանէ, կազդուրման կայանի շէնքին նորոգութեան համար ։

× Պատրաստուեցէք Մուրատ Ռուսումնասիրացի տարեկան հանդէսին, Ապրիլ 3ին ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Աշկերտ մը կամ աշկերտուհի մը եւ կամ գործաւորուհի մը դերձակի քով աշխատելու համար ։ Դիմել Պ. Միհասեանի,
74, Rue d'Hauteville, Paris (10), PRO. 24-58

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ .— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Ռոստոմ, Քրիստափոր, Աղբիւր – Սերոբ – Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան, Րաֆֆի, Վահան Խորէնի եւ Փոթորիկ խումբերը այս շաբաթ ժամը 20·30ին, սրճարան Պարպօթ (Կառ տիւ Նորին դիմաց) ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ .— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՊԱՆԵՕ ՔԱՇԱՆ .— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։

ԻՍԻ .— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 9ին, Խրիմեան ակումբը ։ Կարեւոր օրակարգ ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՇԱՒԻԼ .— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, ընկեր Թորոս Սարեանի բնակարանը ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՎԱԼԱՆՍ .— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը ։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ .— Ֆ. Կ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները, այս կիրակի ժամը 15ին, իր ակումբի սրահին մէջ ։ Կարեւոր օրակարգ ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պատաւորիչ

ՍԵԲ. ՄՈՒՐԱՏ Ուս.ը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր Սեբաստահայերը եւ մասնաւորաբար իր անդամները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Իսիի «Խրիմեան» ակումբը ։

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Սպասուհի մը Անտիյիի ծերանոցին համար

Խիստ նպաստաւոր պայմաններով

Դիմել ամէն օր ժամը 14·30էն 18, Աղքատախնամի գրասենեակը՝ 32 Ռիւ տը Թրէվիզ ։

⁂

Լաւ գործաւորուհիներ կիներու «շըմիզիէ»ի համար ։ Ապահովուած է իրենց տարեկան գործը ։ (Անթրըփրընէօր շուզուիր) ։ Դիմել Maison MICHEL, 165, Rue de Javel
Métro Félix - Faure
Առաւօտեան ժամը 10–12 ։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. կամ 10 $, հատը 12 փր.

ՇԱԲԱԹ 26 ՓԵՏՐՈՒԱՐ * SAMEDI 26 FEVRIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7608 31e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3019

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԷՊԻ ՆՈՐ ՅԱՂԹԱՆԱԿ

Վաղը, կիրակի, Սորպոնի ամփիթատրոնը անգամ մը եւս պիտի լորդի հայկական բազմութեամբ, տօնելու համար Համազգային ընկերութեան եւ իր ճեմարանին 25ամեակը :

Անգամ մը եւս հայերէն եւ ֆրանսերէն ճառեր, երգեր ու արտասանութիւններ պիտի պանծացնեն Հայկական Մշակոյթը, որուն զարգացումէն կախում ունի մեր փրկութիւնը օտարութեան մէջ:

Եւ անշուշտ այս տօնակատարութեան արձագանգները պիտի ազդեն, նաեւ, ուրիշ հայաշատ քաղաքներու եւ հարեւան գաղութներու մէջ, որպէսզի իւրաքանչիւրը կատարէ իր պարտականութիւնը :

Եթէ Համազգայինը եւ Նշան Փալանճեան ճեմարանը հաստատուած են Միջին Արեւելքի մէջ, այդ չի նշանակեր թէ տեղական հանգամանք ունին:

Տեղական հաստատութիւն չէ, նաեւ, Հալէպի Քարէն Եփփէ ճեմարանը, որ կը ձգտի միեւնոյն նպատակին, — սերունդ պատրաստել եւ ծառայել ժողովուրդին : Ոչ միայն տարագիր բազմութեանց, այլ եւ հայրենիքին :

Բազմաթիւ առիթներով պարզեցինք թէ Համազգային ընկերութեան եւ թէ ճեմարանին կատարած դերը՝ տարիներու ընթացքին: Վաղը պիտի լսէք այլապէս շահեկան տեղեկութիւններ :

Այսօր ամբողջ էջ մը (Բ.) յատկացուցած ենք, ներկայացնելով ճեմարանին ծագումն ու զարգացումը :

Կարելի չէ առանց խանդաղատանքի կարդալ տարիներու ընթացքին թափուած ճիգերը, ոչ միայն հաստատութիւնը կանգուն պահելու, այլ եւ աւելի արդիւնաւոր դարձնելու համար :

Առաջին օրէն իսկ, ահագին դժուարութիւններ ցցուած էին հիմնադիրներուն առջեւ :

Ուրիշներ կէս ճամբան պիտի մնային, այդ պայմաններուն մէջ :

Բայց, հիմնադիրները իրենց անձին օրինակով հաստատեցին թէ հաւատքը եւ աշխատանքը լեռներ կը գլորեն :

Անոնք շատ լաւ գիտէին թէ այս ժողովուրդը կրնայ գնահատել որեւէ հանրօգուտ գործ, կը բաւէ որ ձեռնարկողները վստահութիւն ներշնչեն իրենց գործունէութեամբ, գիտութեամբ եւ զոհողութեամբ:

Համազգային ընկերութեան եւ ճեմարանին հիմնադիրները, ինչպէս եւ իրենց անմիջական գործակիցները օժտուած էին այդ յատկութիւններով :

Եւ հիմա որ 25 տարուան փաստեր ունինք աչքի առջեւ, կը նշանակէ թէ երկունքը պիտի շարունակուի, ապահովելով նոր նուաճումներ :

Վաղուան տօնակատարութիւնը հանդիսաւոր աղդանշան մըն է, ճիգերը լարելու համար դէպի նոր յաղթանակ :

Ճամբան հարթուած է արդէն եւ կը մնայ ձեռք ձեռքի տալ, սրտանց ու գիտակցօրէն, աւելին սպասելու համար :

Ըսած ենք արդէն, թէ Համազգային ընկերութիւնը ունի բազմակողմանի ծրագիր մը, որուն մէկ մասը միայն գործադրուած է :

Տրամադրելի միջոցները որքան բազմապատկուին, կարելի է նոյնքան ընդարձակել գործունէութեան անդաստանը :

Օրուան այս ժամուն չունինք աւելի ծանր եւ նուիրական պարտականութիւն քան սերունդի փրկութիւնը :

Այդ աշխատանքին յաջողութեան համար անհրաժեշտ են ոչ միայն հիմնարկներ, այլ եւ պիտանի տարրեր, — գիտուն եւ անձնուէր մշակներ :

Անոնց պատրաստութեան կոչուած է Համազգային Ընկերութիւնը իր ճեմարանով :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԱՆՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

●

ԹՈՒՐՔԵՒԻՐԱՔԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔԸ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԵՑԱՒ

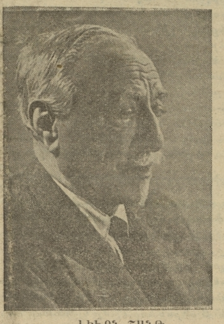
Պաղտատէն կը հեռագրեն Փետր. 24 թուականով. — Թուրքիոյ վարչապետը, Ատնան Մենտէրէս եւ Իրաքի վարչապետը, Նուրի Սայիտ փաշա այս գիշեր ստորագրեցին զինուորական դաշինք մը փոխադարձ պաշտպանութեան եւ գործակցութեան համար: Ստորագրութիւնը տեղի ունեցաւ երկար խորհրդակցութենէ մը ետք որ տեւեց վեց ժամ, գրեթէ անընդհատ: Արարողութիւնը կատարուեցաւ Սպիտակ Տան մէջ որ կառավարութեան հիւրանոցն է եւ ուր կը բնակին Թուրքիոյ վարչապետը եւ իր պատուիրակութեան անդամները: Երկու վարչապետներուն խորհրդակցութիւնը սկսաւ կէս օրէն ետք եւ շարունակուեցաւ մինչեւ կէս գիշեր : Միայն ճաշի ատեն դադար տրուեցաւ : Երկու պատուիրակութիւնները հարթեցին վերջին դժուարութիւնները:

× Լոնտոնէն ալ կը հեռագրեն թէ դաշնագրին ստորագրութիւնը գոհունակութիւն պատճառեց բրիտանական կառավարութեան: Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Սըր Էնթընի Իտըն, որ Գահիրէ կը գտնուէր անցեալ շաբաթ օր, այս առթիւ բացորոշապէս հասկցուցած էր թէ իր կառավարութիւնը համաձայն է դաշինքին ստորագրութեան: Ինչպէս յայտնի է, Եգիպտոսի վարչապետը կը սպառնար դուրս ժել արաբական երկիրներու հաւաքական ապահովութեան դաշինքը եւ ուրիշ գինակցութիւններ կնքել, եթէ ստորագրուէր Թուրքեւիրաքեան դաշինքը: Բայց Լոնտոնի մէջ կը կարծեն թէ կարելի պիտի ըլլայ խուսափիլ այդ նոր տագնապէն : Այս առթիւ կը հաւաստեն թէ Իրաք եւ Թուրքիա միջոցներ մտածած են, Եգիպտոսի դիւրագրգռութիւնը չքացնելու համար: Այս մտահոգութեամբ խմբագրուած է դաշինքին վերջնական բնագիրը, որպէսզի Եգիպտոս եւ միւս արաբական երկիրները չխրտչին եւ յառաջիկային կարենան անդամակցիլ: Թուրքիա եւ Մեծն Բրիտանիա կը յուսան թէ Եգիպտոսի առարկութիւնները շատ բան պիտի կորսնցնեն իրենց ուժէն, մինչեւ մէկ տարի :

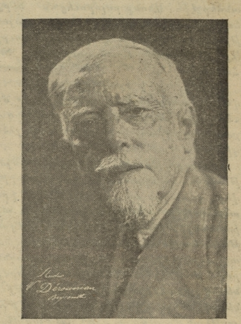
Այժմ երկու կողմերը պիտի աշխատին Թուրքեւիրաքեան դաշինքը ներդաշնակել Թուրքիոյ եւ Փաքիստանի միջեւ կնքուած դաշնագրին հետ: Ապա պիտի մտածեն Իրանի անդամակցութիւնը ապահովելու մասին:

× Պաղտատէն կը հեռագրեն թէ դաշինքին ստորագրութենէն ետք Թրքական պատուիրակութիւնը Ճերմակ Դղեակը վերադարձաւ, շրջելով ամբողջ քաղաքին մէջ: Վերջին պահուն դժուարութիւններ ծագած էին, հետեւեալ խնդիրներուն առթիւ, — դաշինքին վերջնական ձեւը, Մեծն Բրիտանիոյ տրուելիք երաշխիքները եւ Իսրայէլի հարցը: Թուրքերը կ'ուզէին որ դաշնագիրը հիմնուի պալքանեան գինակցութեան վրայ, որ պաշտպանութեան ճշգրիտ ծրագիր մը կը նախատեսէ: Իրաքի ներկայացուցիչները կը նախընտրէին ընդհանուր համաձայնութիւն մը, որպէսզի չստիպուին որոշ յանձնառութիւններ ստանձնել, հակասելով համարաբական դաշինքին: Իրաքեաններ կը հաւաստեն թէ Իրաքի տեսակէտը յաղթած է: Գալով Մեծն Բրիտանիոյ, Իրաքի վարչապետը յայտներ է թէ պիտի խզէ 1936ի անգլեւիրաքեան դաշնագիրը, երբ ստորագրուի Թուրքեւիրաքեան դաշինքը եւ Անգլիան ալ հաւանութիւն յայտնէ :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ մասնաւոր ատեանը անպարտ արձակեց .սան ամբաստանեալներ որոնք երկար ատենէ ի վեր կը գտնուէին [illegible]

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹ

ՆԻԿՈԼ ԱՂԲԱԼԵԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԸ, ՊԷՅՐՈՒԹ

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵ՞Ր

Եգիպտական կառավարութեան մէկ բանբերը յայտարարեց թէ պիտի պահանջեն Իրաքը վտարել համարաբական ապահովութեան դաշինքէն: Միւս կողմէ, Եգիպտոս պիտի հրաւիրէ բոլոր արաբական երկիրները, Իրաքէն զատ, որ ժողով մը գումարեն, վերաքննելու համար համարաբական պաշտպանութեան դաշինքը, համաձայն նոր կացութեան :

Այս առթիւ նորէն հակասական լուրեր կը շրջին Եգիպտոսի մտադրութեանց մասին: Առջի օր հեռագիր մը կը հաղորդէր թէ Թուրքիա կարգ մը զինուորական շարժումներ կը կատարէ եւ թէ Եգիպտոս միջոցներ ձեռք առած է, փոխադարձաբար: Այսպէս, Գահիրէի թերթերը կը ծանուցանէին թէ Թուրքիա երկու զօրաբաժիններ տեղափոխած է դէպի հարաւ, ճնշելու համար Սուրիոյ վրայ: Այս առթիւ Եգիպտոսի զինուորական բանբերը կը ծանուցանէր թէ եգիպտական բանակը հրաման ստացած է կազմ եւ պատրաստ գտնուելու: Եւ կ'աւելցնէր. — «Մեզի համար մասնաւորապէս ծանր պարագայ մըն է որ արեւմտեան պետութիւնները սկսած են ճնշում բանեցնել Եգիպտոսի վրայ, որպէսզի հաւանի Թուրքեւիրաքեան դաշինքին: Այսպէս, Պէն Կիւրիոն նշանակուեցաւ ազգ. պաշտպանութեան նախարար Իսրայէլի, յարձակում մը կատարուեցաւ եգիպտական սահմանագլուխին վրայ եւ վերջապէս Թրքական կարեւոր ուժեր ղրկուեցան դէպի սուրիական սահմանագլուխը : Այս պայմաններուն մէջ, Եգիպտոս հրամայեց իր բանակին կազմ եւ պատրաստ ըլլալ ամէն պատահականութեան հանդէպ »:

Այս յայտարարութենէն քիչ ետք, Գահիրէի Թրքական դեսպանը կը հերքէր այն լուրը թէ իր կառավարութիւնը զինուոր ղրկած է դէպի հարաւային սահմանագլուխը: Դամասկոսէն հասած լուրերն ալ կը յայտնէին թէ որեւէ անսովոր բան չէ [illegible]

դէմ, Եգիպտոսի վարչապետին դիւանապետը բացարձակապէս կը հերքէր այն լուրերը թէ բանակը բացառիկ վիճակի մէջ դրուած է կամ թէ հրահանգներ տրուած են պատրաստ գտնուելու ամէն պատահականութեան հանդէպ :

× Դամասկոսէն կը հեռագրեն թէ Սապրի Ասալիի դահլիճը, որ կազմուած է 12 օրէ ի վեր, վստահութիւն շահեցաւ 54ի դէմ 66 ձայնով: Երկու հոգի ձեռնպահ մնացին: Վիճաբանութիւնները տեւեցին 7 ժամ: Օրակարգի գլխաւոր խնդիրն էր վարչապետին այն յայտարարութիւնը թէ կառավարութիւնը պիտի չմիանայ Թուրքեւիրաքեան դաշինքին: Սապրի Ասալի ըսաւ թէ արաբ ազգերուն շահերը այդ քաղաքականութիւնը կը պարտադրեն, ներկայ պարագաներուն մէջ :

(Շար. ը կաշդալ Դ. էջ)

ՎԱՂՈՒԱՆ ԹԻՒՈՎ

Կաթող. պատուիրակ Սերովբէ Ծ. վարդապետի նամակը՝

ԿՈՉ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ

«ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ»

Հայաստանի գրագէտներէն Ալեքսանդր Արաքսմանեան, որ քանի մը տարի առաջ վէպ մը գրած էր Միք. Նալբանդեանի կեանքէն, այս անգամ յօրինած է նոր վէպ մը, ուր կը նկարագրէ Նալբանդեանի այցելութիւնը Պոլիս, վերի խորագրով :

Երեւանի «Սովետական Գրականութիւն եւ Արուեստ» ամսագրին 1954 Դեկտեմբերի թիւը կը պարունակէ հատուած մը՝ այդ նոր վէպէն: Անշուշտ շատ մը դէմքեր եւ դէպքեր, պատկերներ յարմարցուած են տիրող կարգուսարքին, մասնաւոր նկատումներով :

Վաղը, կիրակի, կը սկսինք հրատարակել այդ հատուածը, որմէ վերջ պիտի կարդաք մեր միջազգային թերթօնը, աշխարհահռչակ հեղինակէ մը :

ԻՆՉՊԷՍ ՀԻՄՆՈՒԵՑԱՒ ՀԱՅ ՃԵՄԱՐԱՆԸ

(ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ 25ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

1928, Մայիս 28ին, Գահիրէի մէջ հիմնուեցաւ Հայ Կրթական եւ Հրատարակչական Համազգային Ընկերութիւնը իր հիմնադիր անդամներու նախաձեռնութեամբ: Այս իր հոգիները, որոնց մէջ կը գտնուէին նաեւ Բժ. Հ. Օհանջանեան, Լ. Շանթ, Ն. Աղբալեան եւ Գ. Իփէկեան, որակեալ մտաւորականներ կամ ազգային ու հանրային կեանքով հետաքրքրուող անձեր էին: Անոնք բոլորուեցան ներքին եւ արտաքին վտանգներուն դէմ հայութիւնը պահպանելու գաղափարին շուրջ: Այս հիմնական մտահոգութենէն ծնաւ Համազգայինը:

Համազգայինի ծրագիրը խտացած կը գտնենք պարզ նախադասութեան մը մէջ. «Հայ ժողովուրդի կրթական մակարդակը բարձրացնել հայ լեզուով եւ հայ հոգիով»:

Տարագրութենէն վերապրող հայութեան բեկորները ութ — տասը տարիէ ի վեր, ցանուցան գաղութներու մէջ, իրենց տնտեսական կեանքը վերագտնելու աշխատանքին լծուած էին, որուն զուգընթաց հետզհետէ կը կազմակերպուէր նաեւ ազգային մեքենան՝ նախակրթարաններով, Թաղային ու եկեղեցական մարմիններով, բարեսիրական հաստատութիւններով: Բայց այսքանը բաւարար չէր հայութեան մտաւոր — մշակութային վերակենդանումին համար: Մանաւանդ Լոզանի չարաղէտ դաշնագրէն ետք: Մեծ Եղեռնը հնձած տարած էր մեր մտաւորականութեան ընտրանին՝ խզելով կապը հին սերունդի եւ նորահաս երիտասարդութեան միջեւ: Անհրաժեշտ էր ուրեմն նոր ուժեր պատրաստել, հայեցի լուրջ կրթութեամբ օժտուած, որոնք կարենային տէր կանգնիլ մեր մշակութային ժառանգութեան եւ շարունակել անհետացողներու կէս ձգած գործը:

Ահա ճիշդ այս կենսական հարցին լուծում տալու համար Համազգայինը առաջին առթիւ իսկ ձեռնարկեց միջնակարգ Հայ վարժարան մը բանալու դժուարին, բայց [illegible]լութեամբ Լիբանան ուղարկեց հայ մշակոյթի երկու մեծ վարպետները՝ Լ. Շանթ եւ Ն. Աղբալեան:

Անոնք Պէյրութ ոտք դրին 1929 Հոկտեմբերին եւ լծուեցան նախապատրաստական աշխատանքներու:

Դիմումներ կատարեցին Ֆրանսական հովանաւոր իշխանութեան եւ լիբանանեան կառավարութեան մօտ՝ միջնակարգ վարժարանի մը բացման իրաւունքը ձեռք բերելու համար: Միւս կողմէ յարմար շէնք մը սկսան փնտռել քաղաքի հայաշատ թաղերէն մէկուն մէջ:

Անոնց ներկայութիւնը մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց Պէյրութի մէջ եւ ձեռնհաս ընկերներ եւ ազգայիններ ամէն կերպ աշխատեցան օգտակար հանդիսանալ անոնց:

1930, Փետրուարի վերջերը վաւերացումը ստացուած էր Ֆրանսական հովանաւոր իշխանութենէն եւ շէնքն ալ վարձուած Քանթարի փողոցին վրայ, երկյարկանի եւ փոքրիկ պարտէզով:

Մարտի 3ին բացուեցաւ Համազգայինի ծրագրած երկրորդական վարժարանը՝ Հայ Ճեմարան անունով:

Հայ Ճեմարանը կը հիմնուէր առանց նիւթական ապահովութեան: Նախորդ տարուան Ն. Աղբալեանի եւ Լ. Շանթի կողմէ կարգ մը մեծահարուստ Հայերու եղած դիմումները ապարդիւն մնացած էին: Հայ դրամատէր դասը հոգեբանօրէն անպատրաստ էր մշակութային կարեւոր ձեռնարկներու գլուխն անցնելու:

Իբրեւ միակ շօշափելի յենարան Ճեմարանը ունէր Ամերիկայի Հայ Կարմիր Խաչի օժանդակութեան խոստումը, տարեկան երկու հազար տոլարի սահմանին մէջ: Հակառակ նիւթական այս աննպաստ պայմաններուն, Լ. Շանթ եւ Ն. Աղբալեան յանդգնութիւնը ունեցան բանալու Հայ Ճեմարանը այն հաստատ համոզումով, որ գործը կ'արդարացնէ նպատակը եւ տարուէ տարի կ'ամրապնդուի եւ կը բարգաւաճի:

Անոնք չէին սխալած: Հայ Ճեմարանը շնորհիւ իր հիմնադիր վարիչներու գաղափարական բարձր ոգիին եւ նուիրումին կրցաւ յաղթահարել բազմաթիւ դժուարութիւններ եւ քառորդ դարու բեղմնաւոր կեանք մը բոլորելով հասնիլ այսօրուան դիրքին:

ԱՌԱՋԻՆ ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ

Ճեմարանը դանդաղ, բայց յարատեւ վերելքով մը տարուէ տարի ամբողջացուց իր ծրագիրը եւ առաջադրութիւնները:

1934 – 35 տարեշրջանին կազմած էր իր վերջին դասարանը՝ Երրորդ լսարան:

Աշակերտներու ընդհանուր թիւը հասած էր 94ի, 20 աղջիկ, 74 մանչ:

Մնայուն եւ այցելու ուսուցիչներու թիւը 13 էր, 2 օտար (ֆրանսերէնի եւ արաբերէնի) եւ 11 հայ:

Ուսուցիչներու այս թիւին վրայ պէտք է աւելցնել ութ ճեմարանական դասատուներ, բոլորն ալ Երրորդ լսարանէն, որոնք նախապատրաստական կարգերուն մէջ կ'աւանդէին հայերէն, արաբերէն, թուաբանութիւն, իրագիտութիւն, աշխարհագրութիւն, գեղագրութիւն եւ պատմութիւն:

Այս դասաւանդութիւնները նպատակ ունէին գործնականօրէն Ճեմարանի ապագայ շրջանաւարտները ուսուցչութեան վարժեցնել եւ միեւնոյն ատեն ընդհանուր մեթոտ մը մտցնել Ճեմարանի վարի դասարաններուն մէջ: Լ. Շանթ, որ կը դասաւանդէր մանկավարժութեան տեսութիւնը, միեւնոյն ատեն անձնապէս կը հսկէր լսարանցի դասատուներուն վրայ, պարբերաբար ներկայ ըլլալով անոնց դասաւանդութիւններուն:

1935 Յունիսը նոր էջ մը կը բանար Ճեմարանի պատմութեան մէջ: Այդ թուականին Ճեմարանը կուտայ իր առաջին շրջանաւարտները, թիւով ութ հոգի, բոլորն ալ մանչ.— հինգ գրական եւ երեք գիտական ճիւղէն:

Լ. Շանթ կարդալէ ետքը իր տարեկան տեղեկագիրը մի առ մի ներկայացուց աւարտականները եւ անոնց ուղղելով խօսքը ըսաւ.

— «Կը մաղթեմ, որ ուր ալ երթաք, ինչ գործի ալ ձեռք զարնելու ըլլաք՝ ըլլաք միշտ լուրջ ու նուիրուած աշխատաւորներ: Աշխատաւոր՝ ոչ միայն ձեր անձնական բախտն ու յաջողութիւնը կերտելու ջանքով, այլ եւ այն հանրութեան եւ այն [illegible] յաջողութիւնը կերտելու, որուն զաւակն էք դուք, որուն մէկ մասնիկն է միայն ձեր ընտանիքը. եւ որ աշխարհիս բոլոր ծայրերէն իր օրուան ապրուստին մէկ պատառը կը ղրկէ հոս, այս միջնակարգ կրթարանը բարձրացնելու ճիգով, ուր դուք ու ձեր յաջորդները կարողանաք միջնակարգ կրթութեան առաւելութիւններուն տիրանալ, մնալով միաժամանակ հոգիով Հայ տոգորուած հայու շունչով եւ պատրաստակամ ծառայելու հայ ձգտումներուն եւ հայութեան բարձրացումին:

«Ծառայեցէք ամէն տեղ եւ ինչով որ կրնաք ձեր ժողովուրդին, ձեր ժողովուրդի զարգացումին, հայ ժողովուրդի հոգեկան բարձրացումին, հայ ժողովուրդի քաղաքական բարձրացումին»:

ՍԵՓԱԿԱՆ ՇԷՆՔԻ ՄԸ ԳՆՈՒՄԸ

1947ի սկիզբն էր, երբ Պէյրութի մէջ տուն մ[ը] փլաւ մարդկային զոհեր խլելով: Այդ ծանր տպաւորութեան տակ կառավարութիւնը բացառիկ խստութեամբ քաղաքին հին շէնքերը քննութեան ենթարկել տուաւ եւ բաւական թիւով տուներ քանդումի դատապարտուեցան ամբողջովին կամ մասամբ:

Հայ Ճեմարանն ալ հրահանգ ստացաւ, որ շաբթուան մը ընթացքին պարպէ շէնքը, որովհետեւ վերի յարկը կասկած կը ներշնչէր ճարտարապետներուն:

Մինչեւ իսկ կառավարական պաշտօնեաներ ու գործաւորներ եկան, որպէսզի քանդումի գործողութիւններուն սկսին:

Այսպէսով Ճեմարանը կը գտնուէր փակուելու սպառնալիքին առջեւ: Տնօրէնութիւնը պետական երեսփոխան Պ. Մ. Տէր Գալուստեանի գործակցութեամբ անմիջապէս միջոցներ ձեռք առաւ, նոր քննութիւն կատարել տուաւ եւ յաջողեցաւ յետաձգել տալ հրամանի գործադրութիւնը այն խոստումով որ, Յունիս մէկէն անդին վերի յարկը այլեւս պիտի չգործածուի իբրեւ դպրոց:

Բնականաբար կառավարական որոշումը անդրադարձած էր նաեւ ծնողներու եւ աշակերտներու հոգեբանութեան վրայ:

Ճեմարանի տեսչութիւնը իսկոյն լծուեցաւ նոր շէնք մը վարձելու աշխատանքին. բայց դիւրին գործ չէր դպրոցի յարմարութիւն ներկայացնող շէնք մը գտնել Պէյրութի մէջ, ուր բնակարանի տագնապ կը տիրէր արդէն: Վարձու շէնք գտնելու անկարելիութիւնը մղեց որ Ճեմարանի վարչութիւնը մտածէ փոքրիկ պարտէզով համեստ շէնք մը գնելու մասին, քանի որ այդ ձեւի ծախու բնակարաններ կային, սակայն այդ նուազագոյնին համար ալ պէտք էր մօտ 150.000 լ. ոսկի: Ի՞նչպէս ճարել այդքան գումար, երբ անձեռնմխելի պահեստը 50.000 լ. ոսկին չէր անցներ:

Հոկտեմբերին, երբ վերամուտի օրերը հասան, առժամեայ կարգադրութեամբ մը վարձուեցաւ ծովեզերքը գտնուող հին երկյարկանի շէնքի մը վարի յարկը, որուն սենեակները աւելի նկուղներու կը նմանէին, քան դասարանի: Բայց ուրիշ ճար չկար, Ճեմարանի վերի կարգերը փոխադրուեցան հոն, իսկ նախապատրաստական դասարանները մնացին հին շէնքի վարի յարկը: Ուսուցիչներէն շատեր ըստիպուած էին դրսանքի կարճ դադարին, մէկ շէնքէն միւսը վազել, բաւական երկար տարածութիւն մը կտրելով:

Բարեբախտաբար այս տխուր կացութիւնը երկար չտեւեց: Նոյն տարուան մէջ Օգոստոսի առաւօտ մը, աւետաբեր նամակ մը հասաւ Գահիրէէն: Համազգային Ընկերութեան նախագահ՝ Բժ. Հ. Օհանջանեան ուրախութեամբ կ'աւետէր թէ՝ հանգուցեալ Նշան Փալանճեանի երկու քոյրերը, Տիկին Պայծառ Խանճեան եւ Օր. Անուշ Փալանճեան, իրենց եղբօր յիշատակը յաւերժացնելու համար, Հայ Ճեմարանին կը նուիրէին քսան հազար անգլ. ոսկի, այն պայմանով, որ Ճեմարանը կրէր իրենց եղբօր անունը:

Այս խոշոր նուիրատուութիւնը Ճեմարանի պատմութեան մէջ նոր դարձակէտ մը կազմեց. սեփական շէնք մը ունենալու երազը իրականութեան կը վերածուէր:

18 տարի անկայուն գոյութիւն մը քաշքշելէ ետքը Ճեմարանը վերջապէս պիտի ունենար իր հաստատուն կայքը:

Անմիջապէս սկսան խորհրդակցութիւններ: Համազգայինի Կեդրոնական վարչութեան անդամներու ընդհանուր տրամադրութիւնը սկիզբը նոր շէնք մը կառուցանելու կողմնակից էր. բայց քաղաքի կեդրոնին մօտիկ վայրերու մէջ քիչ շատ ընդարձակ հող գտնել անկարելի էր [illegible] կեդրոնական մասէն շատ հեռանալն ալ նպատակայարմար չէր:

Այս որոշումներու ընթացքին ներկայ կալուածը, որ նախապէս Ֆրանսական ծովակալութեան կեդրոնատեղին էր, ծախու հանուած էր: Այն ատեն առաւելութիւններ ունէր այս հողը իր դիրքով, առողջապահական եւ մանկավարժական յարմարութիւններով եւ իր գրաւիչ պարտէզով, որ իսկոյն որոշուեցաւ տիրանալ անոր:

Մէկ – երկու ամիսներու սակարկութենէ ետք յայտնի եղաւ որ փոխանցման բոլոր ծախքերը մէջը հաշուած՝ կալուածը պիտի արժէր 350.000 լիբ. ոսկի:

Ճեմարանը իր տրամադրութեան տակ ունէր այս գումարին 2/3ը, կը պակսէր 120.000ի չափ: Պատրաստ գումարը վճարուեցաւ եւ մնացածին համար ալ հաստատութեան բարեկամները մուրհակներ ստորագրեցին:

Լ. ՇԱՆԹԻ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Համազգայինի Կեդր. վարչութիւնը Բժ. Հ. Օհանջանեանի մահէն ետք փոխադրուած Պէյրութ, որոշեց Լ. Շանթը ուղարկել Հիւսիսային Ամերիկա: որպէսզի հանգանակութեան մը ձեռնարկէ: Հակառակ իր յառաջացած տարիքին՝ Լ. Շանթ սիրով յանձն առաւ այս առաքելութիւնը եւ 1948ի Սեպտեմբերի կէսերուն օդանաւով մեկնեցաւ Մ. Նահանգներ:

Շնորհիւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ամերիկայի բարձր մարմնին արագ կարգադրութիւններուն եւ սրտագին վերաբերումին՝ ստորագրուած մուրհակները շուտով վճարուեցան: Ասիկա փոխառութիւն մըն էր եւ պիտի հատուցուէր հանգանակուելիք գումարներէն:

Հանգանակութեան աշխատանքը սկսաւ Պոսթոնէն, ուր անմիջապէս կազմուեցաւ հանգանակիչ կեդր. մարմին մը: Լ. Շանթի իսկ վկայութեամբ, որ արձանագրուած է իր վերջին տեղեկագրին մէջ, անփոխարինելի եղան Դաշնակցական մարմիններու օժանդակութիւնը, ՀՕՄի տիկիններուն անձնուէր աշխատանքը, ինչպէս նաեւ շարք մը հայրենակցական միութիւններու գիտակից զոհաբերութիւնը:

Այս ընդհանուր գործակցութեան շնորհիւ է, որ հանգանակութիւնը յաջողութեամբ պսակուեցաւ, շատ աւելի փայլուն արդիւնք մը տալով քան կը սպասուէր: Հանգանակութեան ընդհ. արդիւնքը հասաւ 127.000 տոլարի:

Այս հանգանակութենէն զատ, Քալիֆորնիոյ մէջ կազմուեցաւ մշակութային միութիւն մը՝ նախաձեռնութեամբ երեք գաղափարական Հայերու՝ Արփ. Սեդրակեանի, Ալեք Փիլիպոսեանի եւ Հարի Քարեանի, որոնց վրայ յետագային պիտի աւելնային Արշի Տիգրանեան, Տ. Փիլոյեան եւ Փ. Մարանեան: Այս միութեան հիմնական նպատակը պիտի ըլլար պատրաստուած մարդիկ հասցնել հայութեան, հայ ոգիով եւ հայ լեզուով անձնուէր մշակներ: Անոնց մտածումին մէջ առաջին օրէն կարեւոր տեղ մը կը գրաւէր Ճեմարանի ապահովութիւնը եւ կրթական մակարդակի բարձրացումը:

Այս Միութիւնը յետոյ կոչուեցաւ Հայ Կրթ. Հիմնարկութիւն, որ կ'օժանդակէ ոչ միայն Ճեմարանին, այլ նաեւ Լիբանանի եւ Սուրիոյ Հայ Կրթ. Հաստատութիւններուն, առանց դաւանական խտրութեան:

Ճեմարանի պիւտճէին մէջ ներկայիս այս Միութեան օժանդակութիւնը, որ տարին տասը հազար տոլարի կը հասնի, շատ կարեւոր տեղ մը կը գրաւէ:

1950 Յունիսին Ա. Սեդրակեան, Ա. Փիլիպոսեան եւ Հ. Քարեան ժամանեցին Պէյրութ, թէ ներկայ ըլլալու համար Ճեմարանի նոր շէնքի բացման հանդիսութեան եւ թէ մօտէն ծանօթանալու Ճեմարանի եւ հայ վարժարաններու վիճակին:

Նոյն օրերուն կատարուեցաւ Ճեմարանի հանդիսաւոր բացումը, որուն ներկայ եղան Լիբանանի Հանր. Նախագահ Շէյխ Պշարա էլ Խուրի, վարչապետ Ռիատ պէյ Սոլհ, նախարարներ, երեսփոխաններ զինուորականներ եւ բարձր անձնաւորութիւններ:

Ճեմարանը 25ամեայ իր գոյութեան ընթացքին կը հասնէր իրական վերելքի մը ամէն տեսակէտով: Չորս դասարանով ըսկսած այս հաստատութիւնը ներկայիս ունի մանկապարտէզի, նախակրթարանի եւ քոլէճի բոլոր կարգերը: Հին վարձու շէնքերուն փոխարէն ունի իր սեփական շքեղ կալուածը՝ երկու մեծ շէնքերով, խաղավայրով, պարտէզով եւ յարակից բոլոր յարմարութիւններով:

Հիմնադիրներու գաղափարի յաղթանակն էր ասիկա, որ տարուէ տարի ամրացաւ, ուռճացաւ եւ այս գեղեցիկ արդիւնքով պսակուեցաւ, անգամ մը եւս հաստատելով այն իրողութիւնը թէ՝ որքան հզօր է գաղափարին ուժը եւ ինչ հրաշքներ կրնայ գործել նուիրումի եւ զոհողութեան ոգին:

Հայ ժողովուրդը գիտցաւ ըմբռնել Համազգայինի վարիչներուն հետապնդած նպատակին բարձր արժէքը եւ բարոյապէս ու նիւթապէս աջակից հանդիսանալ անոր:

1935էն մինչեւ 1954, Ճեմարանը ունեցած է 155 շրջանաւարտներ, 52 աղջիկ եւ 102 մանչ, որոնք մեծ մասով նուիրուած են հանրային ծառայութեան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԳԵՐԵԶՄԱՆՆԵՐՈՒ ԿԱՆՉԸ

●

Կարծես կը սպասէր մէկուն որ գար վար առնէր զինքը ու հողին վրայ երկնցնէր խոնջ մարմինը, Սիրոյ Ջահին ու Պատուոյ Պաշտպանին միջեւ:

Մէկ ժամ վերջ, նրբամարմին ու թըշուառ կին մը երեւցաւ լալով: Կեցաւ կախուած մարդուն առջեւ եւ աղօթեց ջերմեռանդ: Յետոյ, հազար ճիգով մագլցեցաւ ծառին վրայ եւ ատամներովը կրծեց չուանը մինչեւ որ փրթաւ, ու մեռելը գետին ինկաւ զանգուածեղ ու խոնաւ լաթի մը պէս: Ասոր վրայ, իջաւ ծառէն, փորեց գերեզման մը ու գողը թաղեց միւս երկու զոհերուն մօտ: Եւ երկու կտոր փայտ վերցնելով, խաչի ձեւ տուաւ անոնց ու տնկեց գողի հողաթումբին գլխավերեւը:

Երբ գլուխը քաղաք դարձուցած, կը պատրաստուէր մեկնելու, կեցուցի զինքը եւ հարցուցի.

— Ի՞նչ բան քեզ դրդեց որ հոս գալով թաղես այս գողը:

Թշուառօրէն նայեցաւ ինծի եւ պատաս—

ՏՈՄՍԵՐ

ՈՐՊԷՍԶԻ ՃՐԱԳԸ ՉՄԱՐԻ

*

Հազար քաղաքական ու հայրենասիրական ճառ — արտասանողը ով կ'ուզէ ըլլայ — մեր այբուբենը մեր զաւակներուն սորվեցնող վարժապետին մէկ դասը չեն արժեր :

Հազար խանդավառ հաւաստիք այս ժողովուրդին բաղձանքներուն իրականացման եւ անոր ապագային ի նպաստ, Մեծաւքանչը՝ նորահաս սերունդին մտքէն ու սրտէն ներս առաջնորդող վարժուհիի մը ճիգը չեն կրնար փոխարինել :

Որովհետեւ — պէտք է միանգամ ընդ միշտ համոզուինք — ճառերու եւ ակադեմական հոգեշահ քարոզներու կախարդական ուժին ապաւինելով չէ որ պիտի կարենայինք օտարացման եւ այլասերման վտանգէն փրկել՝ արտասահմանեան Հայաստանի ծաղկահասակ բազմութիւնը :

Ճառը ճառ է, վերջապէս եւ ուրիշ բան չէ : Կը լսես, կը ծափահարես ու յետոյ, յանկարծ, սրահէն կամ դաշտէն հազիւ հեռացած, կը մոռնաս : Մանաւանդ, երբ տարիքդ տասնըհինգէն աւելի չէ :

Արտասահմանի մեր ծփուն հայրենիքին մէջ, նոր սերունդը հին սերունդին հայրենասիրութեան խանդով կը վարակուի միայն այն ատեն, երբ իրեն սորվեցնենք մեր հրաշափայլ լեզուն ու մեր պատմութիւնը եւ իմաստութիւնը ունենանք շաղկապելու իր ներաշխարհը՝ այն հոգեկան ու մշակութային արժէքներուն հետ, որոնք յատկանիշներն են մեր ժողովուրդին :

Նոր սերունդը — որ երկնքին տակ կ'ուզէ թող ապրի — մեր հայրենիքին կը կապուի եւ սրտանց կը նուիրուի անոր, երբ հին սերունդը հրաժարի վիպական հայրենասիրութիւն հոլովելու իր փորձերէն եւ գործնական քայլեր առնէ, չորս հովերուն քմահաճոյքին յանձնուած այս ցիրուցան հայրենիքին մէջ, զինքը այլասերման ճամբէն ետ դարձնելու համար :

— Հայրիկդ, մայրիկդ Հայ են, տղաս, ուրեմն դուն ալ Հայաստանը սիրելու ես․․

Մեծ մայրիկներու խրատ, որ ոչ մէկ արդիւնք կու տայ, եթէ ընկերացած չըլլայ գործնական քայլերու :

Նոր սերնդականը, նախ ինք պէտք է համոզուի թէ Հայաստան ու հայ ժողովուրդ կոչուածները սիրուելու արժանի՞ են թէ ոչ :

Ո՞վ պիտի համոզէ զինքը : Բնականաբար, հին սերունդը : Բայց, ոչ թէ իր ալելուխաններով, այլ իր գործնական դասերով :

Արտասահմանեան Հայաստանը պէտք է ունենայ իր դպրոցները : Որովհետեւ, ընտանեկան երդիքէն ետք, միայն դպրոցն է որ կրնայ Արարատի ստորոտը առաջնորդել մեր նոր սերունդին նայուածքը, միտքը եւ սիրտը :

Բարեբախտաբար, շատ մը տեղեր գործնական քայլեր առած ենք եւ դպրոցներու սով չունինք, օրինակ, Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, ուր կ'ապրի մեր ցիրուցան բազմութեան մեծագոյն համրանքը :

Այդ դպրոցներուն շարքին, ակնառու տեղ մը կը գրաւէ Պէյրութի ճեմարանը, որ քսանըհինգ տարեկան եղաւ 1954ին : Կրթութեան փառարան մը, որուն դասարաններուն մէջ, հայ աշակերտը, քանի մը տարիէն, ամբողջութեամբ կը «հայանայ» եւ իր սիրտը, միտքը եւ բազուկը կը նուիրէ իր պապերուն հայրենիքին :

Լուսաւորչի կանթեղին արձակած լոյսէն աւելի բան մը չէր իր լոյսը՝ 1929ին : Բայց, այսօր, եղած է փայլուն ճրագ մը, շնորհիւ երկու ողբացեալներուն եւ իր ուսուցչական կազմին զոհաբերութեան, ինչպէս նաեւ Փալանճեան քոյրերու եւ Ամերիկայի հայութեան նիւթական օժանդակութեան :

Աշխատինք որ չմարի այդ ճրագը, որպէսզի Լիբանանի մեր Տիգրանիկն ու Սոնան օտար դուռ ափ չառնեն : Որպէսզի Հայ մնան :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՄԵՐ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

•

ԽՄԲ․— Ահաւասիկ այն ճառը զոր խօսեցաւ Փարիզի առաջնորդը Սերովբէ Ծ․ Վ․ Մանուկեան, Փետր․ 20ի փառատօնին առթիւ․—

Վստահ եմ որ ամէնքդ ալ խանդավառութեամբ ու մանաւանդ յուզումով հետեւեցաք մտքի եւ արուեստի այս շքեղ սրահին մէջ մեր փոքրիկներու ներկայացուցած դպրոցական հանդէսին : Անոնք իրենց գողտրիկ արտասանութիւններով, քաղցրահնչիւն երգերով եւ հեզաճկուն պարերով մեզ փոխադրեցին Արարատի ստորոտը, Ս․ Էջմիածին ու Երեւան, պատկերին առջեւը մեր սուրբ թարգմանիչներուն, վերապրեցնելով մեր մէջ, իրենց մանկական արտայայտութիւններով, մեր մշակոյթին եւ մեր անցեալին անուշ յուշերը :

Այս գեղեցիկ երեկոյթին առջեւ հպարտութեամբ կրնանք յայտարարել թէ մենք հարուստ ենք :

Հարուստ, ոչ թէ միմիայն նիւթապաշտի մը հասկացողութեամբ ըստ որում հարստութիւնը կը չափուի ստացուածքներէ, գումարներէ եւ գոհարներէ, այլ հարուստ ենք մեր մշակոյթով, մեր լեզուով, մեր երգերով ինչպէս նաեւ մեր մանուկներով :

Առաջին իմաստով կը հասկնային հին Քանատացիները՝ որոնց հարստութեան չափանիշը կաթսաներ էին, ու երբ Ֆրանսացիները անոնց կը խօսէին Լուդովիկոս ԺԴ․ի հարստութեան մասին անոնք բան մը չկրցան հասկնալ մինչեւ որ իրենց ըսուեցաւ թէ այդ թագաւորը տէր է անհամար կաթսաներու : Այս ըմբռնումով կը դատէ ոեւէ ժողովուրդ որ աղքատ է եւ դրամը միայն հարստութիւն կը նկատէ :

Ընդհակառակն, Մեծն Աղեքսանդր որ ամբողջ Ասիա աւարի տուած էր, երբ հարցուցին իրեն թէ ո՞ւր էին իր գանձերը, պատասխանեց թէ իր բարեկամներն էին իր բուն գանձերը : Իսկ պատմութեան մէջ յաւէտ յիշատակելի Կոռնելիա իր թանկագին զարդերը տեսնելու եկող իր բարեկամուհիին իր զաւակները ցոյց տուաւ իբրեւ իր բովանդակ հարստութիւնը :

Մենք, գաղթահայերս չենք ժառանգած ոչ ոսկի եւ ոչ իսկ թիզ մը հող որուն վըրայ կարենայինք տուն մը շինել ու աշխատիլ : Սակայն մեր երանելի նախնիքներէն ժառանգած ենք մեծագոյն հարստութիւն մը, աւելի թանկագին քան արծաթն ու ոսկին՝ որոնք օր մը կրնան կորսուիլ : Այդ մեր մշակոյթն է, մեր գիրն ու լեզուն որ ոչ ոք կրնայ յափշտակել մեզմէ :

Եթէ կ'ուզենք փառաւորել մեր մշակոյթը, յաւերժացնել մեր լեզուն եւ յարգել յիշատակը մեր մշակոյթի հիմնադիրներուն, մէկ կողմ ձգելով անտարբերութիւնն ու անհոգութիւնը պէտք է բոլորուինք եկեղեցւոյ եւ կրթական մարմիններուն շուրջը ու քաջալերենք ճիգերը անոնց որոնք մեծ զոհողութիւններով կ'աշխատին դպրոցական այս արդիւնքը յառաջ բերելու համար :

Շնորհակալութիւն եւ երախտագիտութիւն բոլոր անոնց, մանաւանդ ուսուցչական կազմերուն որոնք իրենց նիւթական եւ բարոյական ճիգերով կ'օժանդակեն մեր լեզուն ու մեր երգը սորվեցնելու մեր փոքրիկներուն :

Կը փակենք այս հանդէսը այն յոյսով որ յառաջիկայ տարի աւելի բազմաթիւ աշակերտներով պիտի կարենանք համախմբուիլ եւ պանծացնել մեր մշակոյթը :

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՓԱՐՈՍԸ

•

Երբ «Յառաջ»ի մէջ կարդացի Նշան Փալանճեան ճեմարանին ի նպաստ Ա․ հանգանակութեան ցուցակը, ափ ի բերան մնացի, քանի՛ շատերուն ըրած նուէրը չէր համապատասխաներ իրենց նիւթական կարողութեան : Մանաւանդ ցանկին մէջ կ'երեւային կարգ մը հայրենակիցներ, որոնք օրն ի բուն ազգապահպանում կը հոլովեն․․․ : Կը նշանակէ թէ անոնք անկեղծօրէն չեն մտահոգուած Հայը Հայ պահելու կենսական խնդրով, քանի որ գիտեն թէ աշխարհի վրայ, առանց զոհաբերութեան, ոչ մէկ նպատակի կարելի է հասնիլ :

Արդեօք սոյն ազգայինները գիտե՞ն Ն․ Փալանճեան ճեմարանին էութիւնը, անոր առաջնակարգ դերը, որ կը ձգտի տալ հայ մտքով ու սրտով թրծուած մտաւորական դէմքեր, հանրային գործիչներ, նուիրեալ դաստիարակ ուսուցիչներ, վերջապէս Հայկ․ մշակոյթին սատարող անխոնջ մըշակներ, ինչպէս տուին ժամանակին Սանասարեան, Կեդրոնական, Պէրպէրեան եւ ուրիշ վարժարաններ : Այդ հաստատութիւններէն երկուքը չքացան, բոլորիս ծանօթ պատճառներով, բայց հայ ժողովուրդին ապրելու, մանաւանդ քաղաքակիրթ ապրելու ուժեղ կամքով դօտեպնդուած, քանի մը հաւատաւոր եւ անձնուրաց առաքեալներ հիմնեցին մշակոյթին արժանաւոր տաճար մը : Միջին Արեւելքի սրտին վրայ հաստատուած է մեր բոլորի սիրելի ճեմարանը, տալով ազգին հայ մտաւորականներ, որոնք վաղուան փառապանծ հայութեան պատուարժան դրօշակիրները պիտի հանդիսանան :

Արդ, մենք հին սերունդին պատկանող Հայերս, եթէ խիկարպէս կը փափաքինք որ տարագիր հայութիւնը մասամբ փրկուի ուծացումէ եւ քանի դեռ նոր սերունդը չէ տկարացած իր հայրենական նիւթականժառանգութեան, տանք ճեմարանին ինչ որ կրնանք, որովհետեւ այդ անզուգական կրթարանը պիտի հանդիսանայ տարագիր հայութեան լուսաւոր փարոսը, որուն կենսատու շողերը պիտի հասնին ամենայետին գաղութները :

Արդ, ի տես այս բոլորին, ազգը, մեր հայրենասիրութիւնը ապացուցանող գործնական փաստեր կ'ուզէ, որպէսզի հասութաբեր կալուածներ դնելով հաստատութիւնը ինքնաբաւ դառնայ : Ուրեմն մեզմէ ողորմութիւն չէ որ կը խնդրուի, այլ մեր եղբայրական անկեղծ եւ լիարուռն աջակցութիւնը : Անհրաժեշտ է լայն բանալ քսակները, յանուն ազգին գերագոյն շահերուն, յանուն մեր բոլորի անշիրիմ բիւրաւոր նահատակներուն անթառամ յիշատակին :

Սիրելի Ֆրանսահայ եղբայրներս, հաւաքուինք բոլորս այս մեծապէս խոստմնալից ձեռնարկին շուրջ եւ աւելի քան հարազատ զաւկի մը պէս, գուրգուրանք ու խնամենք զայն կարելի եւ անկարելի բոլոր միջոցներով : Անտարբեր եւ ժլատ չըլլանք ողորմութեան փշրանքներ տալով, այլ ամենայն առատաձեռնութեամբ, մեր լիարուռն նուէրները մատուցանենք : Թախանձագին կը խնդրուի մեր ազնուատիկիններէն որ այս փափուկ վայրկեանին իրենց ամուսնոյն փէշը չքաշեն․․․

Ուրեմն սիրելի հայրենակիցներ, խօսքս վերջացնելէ առաջ, դարձեալ կը կրկնեմ թէ ազգային մեծ պարտականութեան մը առջեւ կը գտնուինք : Հպարտութեամբ եւ վեհանձնութեամբ, խղճի բովանդակ հանդարտութեամբ եւ հոգեկան հրճուանքով բանանք լայն մեր քսակները եւ տրամադրենք մեր առաւելագոյն սրտաբուխ նուէրները այս նուիրական հաստատութեան :

ՄԻՀՐԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՃԵՄԱՐԱՆԻ 25ԱՄԵԱԿԸ

(1929 – 1954)

Ամբողջական գաղափար մը կազմելու համար կատարուած աշխատանքին վրայ :

խանեց․

— Հաւատարիմ ամուսինս ու գթասիրտ կենակիցս է ան, Հայրը՝ զաւակներուս՝ հինգ պզտիկներ՝ որոնք կը տուայտին աղքատութեան ճիրաններուն մէջ : Ութ տարու է ամենամեծը, իսկ ամենափոքրը՝ դեռ կաթ կ'ուտէ : Ամուսինս գող չէր, այլ վարպետ մշակ, որ կը տքնէր վանապատկան հողերուն վրայ, մեր հացն ապահովելով այն քիչէն զոր կու տային իրեն, քահանաներն ու վանականները, երբ տուն դառնար երեկոյեան : Պատանեկութեան օրերէն ծառայած էր իրենց, բայց երբ տկարացաւ մարմնով, ճամբեցին զինքը, խորհուրդ տալով որ դառնայ տուն ու զրկէ իր տղաքը որ ծառայեն իրենց, երբ աւելի մեծնային անոնք, ապագային : Խնդրեց անոնցմէ, յանուն Յիսուսի եւ երկնից հրեշտակներուն, որ գթան իրեն, սակայն ականջ չկախեցին իր խնդրանքին : Ոչ իրեն գթացին ոչ ալ՝ հաց աղաղակող իր փոքրերուն : Քաղաք գնաց՝ գործ փնտռելու : Այդ ալ զուր էր, որովհետեւ հարուստները զօրաւոր եւ առողջ բանուորներ կ'ուզէին : Յետոյ, յուսահատ՝ նստաւ փոշոտ ճամբուն վրայ, բացաւ ափն ու մուրաց, աղաղակելով ու ողբալին հեծեծալով կեանքի մէջ իր պարտութիւնը, մինչ կը նուաղէր անօթութենէն ու նուաստացումէն : Բայց մարդիկ անտարբեր էին իրեն հանդէպ ու կը պատասխանէին թէ ծոյլերն անարժան են ողորմութեան :

Գիշեր մը, պզտիկները կը մարէին անօթութենէն, մանաւանդ ամենափոքրիկս, որ յուսահատօրէն կը ճգնէր չորցած ստինքէս կաթիլ մը կաթ ծծել : Ասոր վըրայ, սպառնիկ այլայլելով, ամուսինս խուժեց տունէն դուրս, մութ գիշերին : Մըտաւ վանքին մառանը եւ մէկ փութ ցորեն վերցուց : Դուրս ելած պահուն վանականներն արթննալով, վայրագօրէն ծեծելէ վերջ, կալանաւորեցին զինքը : Արեւածագին զինքը բերին էմիրին ու դանգատ յայտնեցին թէ՝ վանք էր մտեր խորանին սրբազան անօթները վերցնելու համար : Նետեցին բանտ եւ կախեցին յաջորդ օրն իսկ : Յանցանքն այն էր միայն որ փորձած էր իր հասցուցած ցորենով լեցնել իր պզտիկներուն զալարատանջ ստամոքսը : Բայց էմիրը սպաննեց զայն ու մարմինը կեր դարձուց գիշակեր թռչուններուն եւ վայրի գազաններուն :

Այսպէս խօսելէ ետք, մեկնեցաւ խեղճ կինը, զիս մատնելով նեղ կացութեան :

Կեցեր էի այդ գերեզմաններուն առջեւ, նման, ճառախօսի մը որ կը ջանար գովերգ մը հիւսել, այլ սակայն կ'անճրկէր բառերու պակասէն : Անխօս էի եւ մունջ, սակայն արցունքներս կը բռնէին խօսքերուս տեղը եւ կ'արտայայտէին տառապանքս : Կ'ըմբոստանար հոգիս, երբ կը ջանայի խորհրդակցիլ քիչ մը, վասն զի հոգին կը նմանի ծաղկի մը որ կ'ամփոփէ իր փերթերը, երբ կոխէ մութը եւ իր անուշահոտութիւնը չարձակեր գիշերուան ուրուականներուն մէջ :

Այնպէս կը զգայի թէ այդ առանձնարանին մէջ, բռնութեան զոհերն ամփոփող հողէն կը բարձրանային տառապող հոգիներուն վշտաբեկ կանչերը ներշնչելով զիս որ խօսիմ բարձրաձայն : Գլուխ զարկի, լռութեան : Եւ սակայն եթէ մարդիկ հասկնային այն բոլորը որ լռութիւնը կը պատմէ իրենց, այնքան մօտ պիտի ըլլային Աստուծոյ, որքան ձորերու ծաղիկները : Եթէ հառաչող հոգիիս բոցերը դպչէին ծառերուն, անոնք կ'ըլլային տեղահան ու հրաբորբոք բանակի մը նման կը քալէին էմիրին վրայ, կռուելու անոր հետ ու վանքն ալ՝ փլցնելու այն անօրէն քահանաներուն ու վանականներուն գլխուն : Կեցած կը դիտէի շուրջս ու կը զգայի թէ գութի երկնաւոր զգացումն ու վշտի ագեկտուր դառնութիւնը կը յորդէին սրտէս եւ կ'իջնէին թարմ գերեզմաններուն վրայ, — գերեզմանը երիտասարդի մը որ իր կեանքն էր զոհած ի պաշտպանութիւն տկար կոյսի մը, որուն կեանքն ու պատիւն էր փրկեր վայրենի մարդակերպի մը գազանային ճիրաններէն եւ արիւնռուշտ ատամներէն : Գերեզմանը՝ երիտասարդի մը որուն գլուխն էին կտրեր ի վարձատրութիւն իր քաջագործութեան եւ որուն սուրը իր հողակոյտին վրայ էր տնկուած իր փրկածին ձեռքով, իբրեւ խորհրդանիշ հերոսութեան արդար արեւու մը դիմաց որ կը փայլի կայսրութեան մը վրայ որ մինչեւ ողնուծուծը նեխած է անսահման յիմարութեամբ ու անհաշիւ կաշառակերութեամբ : Գերեզմանը մանկամարդ կնոջ մը որուն սիրտը սիրով էր բռնկեր նախքան մարմնին ծախուիլը, ագահութեան եւ կիրքի զոհ դառնալէ եւ բռնութեան կողմէ անգթօրէն քարկոծուելէ առաջ : Իր սիրահարը ծաղիկներ էր սփռեր իր հողաթումբին վրայ, որպէսզի այդ ծաղիկները, թառամելու մօտ, պատմէին այն հոգիներուն մասին, զորս Սէրն էր ընտրած ու օրհնած՝ ժողովուրդի մը մէջ որ կուրացած էր աշխարհիկ ու տարապարհակ նիւթապաշտութեամբ ու վերջնականօրէն մնջացած՝ խաւարակուռ տգիտութեամբ : Եւ գերեզմանը՝ թշուառ մարդու մը, որ տկարացած էր վանքի մը հողերուն վրայ երիտասարդութիւնը սպառելով եւ որ հաց էր խնդրած իր անօթի պզտիկները կերակրելու համար եւ՝ մերժուելով դիմած էր մուրացկանութեան, բայց մարդիկ ականջ չէին կախած :

Երբ իր հոգին դրդած էր զինք որ երթար ու ձեռներովը հասցուցած բերքէն մասնիկ մը վերցնէր, ձերբակալուած էր ու մեռնելու սատիճանդանակուած : Մեռ խեղճ այրին խաչ մըն էր տնկած գլխավերեւը, [illegible] գիշերային լռութեան մէջ բարձրաղաղակ վկայ, երկնքի աստղերուն առջեւ բողոքելու ընդդէմ այն վարդա –

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ ԳՈՐԾԻ ՁԵՌՆԱՐԿԵՑ

Պ. Մենտէս Ֆրանս նոր վարչապետին փոխանցեց իր բոլոր իրաւասութիւնները: Պ. Էտ. Ֆոռ Ելիզէի պալատը երթալով, Հանրապետութեան Նախագահին ներկայացուց իր նախարարները, որոնք առաջին ժողովը գումարեցին երէկ:

Վարչապետը երէկ պիտի նշանակէր օգնական նախարարները, որոնց թիւը կը հաշուեն 8 – 15: Թերթերը կը գրեն թէ բազմաթիւ թեկնածուներ կան: Նոր նախարարները սկսած են դասաւորել իրենց գործերը: Ելմտական նախարարը այժմ կ'ուսումնասիրէ ելմտացոյցի եւ աշխատավարձքի խնդիրները:

Անգլիական եւ ամերիկեան թերթերը Պ. Էտ. Ֆոռի յաջողութիւնը բարենշան կը նկատեն, Փարիզի Համաձայնութեանց վերջնական վաւերացման համար: Կը կարծուի թէ ծերակոյտը այդ համաձայնութեանց քննութիւնը պիտի կատարէ մինչեւ Զատիկ:

ԲՈՒՌՆ ՑՈՅՑԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Փետր. 24ին բուռն ցոյցեր տեղի ունեցան արեւմտեան Գերմանիոյ խորհրդարանին առջեւ, Փարիզի Համաձայնութեանց քննութեան առթիւ: Առատ ան հանդարտութիւն կը տիրէր: Իրիկուան դէմ չորս հազար քաղաքացիներ թափօր մը կազմելով յառաջ խաղացին դէպի խորհրդարան, հետեւեալ բացագանչութեամբ. — «Մէկ, երկու, երեք, չորս, Թող Ատընաուըր հեռանայ այս տեղէն»: Ցետոյ շրջեցան նախարարութեանց փողոցները: Ոստիկանները միջամտեցին, սակայն ցուցարարները միշտ կը համախմբուէին: Երթեւեկը դրեթէ դադրած էր Պոնի կեդրոնին մէջ: Ցուցարարներուն մէջ կային կիներ որոնք նշանատախտակներ կը կրէին, հետեւեալ վերտառութեամբ. — «Կիներ, Թոյլ մի տաք որ դէնք առնեն ոչ ձեր ամուսինները, ոչ ալ ձեր զաւակները»: Ոստիկանութիւնը կ'ըսէ թէ ցոյցը կազմակերպած էին համայնավարները:

Երեսփ. ժողովը երբ կը քննէր Փարիզի Համաձայնութեանց վաւերացման խնդիրը, կառավարական եւ ընկերվարական երեսփոխանները համաձայնեցան բանաձեւի մը մասին որ կը պահանջէ միացնել Գերմանիոյ երկու մասերը: Բանաձեւը կ'առաջարկէ կազմել միայութն յանձնաժողով մը գերման, անգլիացի, ամերիկացի եւ Ֆրանսացի անդամներով, բանակցելու համար Մոսկուայի հետ:

× Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը որոշեց Մարտ մէկէն սկսեալ առանց վիզայի ընդունիլ հպատակները այն բոլոր երկիրներուն որոնք դիւանագիտական յարաբերութիւններ հաստատած են իրեն հետ:

ԻՐԱՆԻ խորհրդարանը Փետր. 24ին վաւերացուց Խ. Միութեան հետ կնքուած համաձայնութիւնը, որով Մոսկուա պիտի վերադարձնէ 11 թոն իրանեան ոսկին: Համաձայնութիւնը նոյնպէս կը կարգադրէ սահմանագլուխի սրբագրութիւնը, ի նպաստ Իրանի:

ՀԱՅԱԾԽՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ԱՆԻԷՌԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի իրիկուան ժամը 5.30ին ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Նօթր Տամ տիւ Փէրփէթիւէլ Սըքուռ եկեղեցւոյն մէջ: 35 ռիւ Ալպէռ Ա.:

պետներուն որոնք Քրիստոսի աստուածայնօրէն վեհ վարդապետութիւնը կը փոխակերպէին կտրուկ թուրերու որոնցմով մարդոց վիզերը կը թռցնէին ու տկարներուն մարմինները կը խողխողէին:

Արեւը կ'անհետա՛ր հորիզոնին ետեւ, կարծես յոգնած՝ աշխարհի անարդարութիւններէն ու զզուած՝ մարդոց անպարկեշտ սարկամտութենէն: Այդ պահուն, գիշերն սկսաւ լռութեան նրբանուրբ թելերով վարշամակ մը հիւսել երկարած, խորհրդանշանները ցոյց տուող դիրքով, ու աչքերս ալ երկինք բարձրացուցած, աղաղակեցի.

— Ով վեհ քաջութիւն, քու սուրդ է այս, այժմ թաղուած՝ հողին մէջ: Ով Սէր սրբազան, քու ծաղիկներդ են ասոնք, խանձած՝ նախրական կրակէն: Ով Փրկիչ Յիսուս, Քու Խաչդ է հոս թաղուած՝ գիշերային խաւարին մէջ...:

ԽԱԼԻԼ ՃԻՊՐԱՆ

Անգլ. թարգմ. Ս. ԱՇՃԵԱՆ

(Վերջ)

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ»Ի ԱՌԹԻՒ

ԽՆՋՈՅՔ—ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան:

Կիրակի, 27 Փետրուար, ժամը 15էն 24: Սալ Ֆրանքօ Պելժի մէջ, 59 ռիւ Վէրնիօ, մէթրօ Թոլպիաք եւ Կլասիէռ, օթօպիւս 62 թիւ, Սթասիօն Վէրնիօ:

Կը նախագահէ Պ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Կը խօսին Պ. Պ. ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ եւ ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ:

Կ'երգեն Ստեփան Պօղոսեան, Աւետիս Քիւփէլեան

Տիկին Արաքսի Մուրատեան, Տիկին Լուսիկ Ամիրեան եւ Օր. Շաքէ Պէնկեան: Կ'նուագէ Պ. Մեսումեան:

Կ'արտասանեն Զոհրապ Մուրատեան, եւ Մխիթարեան վարժարանի աշակերտներէն Մուրատ Սարգիսեան եւ Յովսէփ Տօնիկեան:

Քանի մը սիրողներ կը պարեն Մշոյ Քոչարին եւայլն:

Նուագախումբ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ:

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ:

Մուտք 200 ֆրանք:

ԹԱՏՐՈՆ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կապ. Խաչի Անիէռ – պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի կողմէ: Կիրակի 27 Փետրուար ժամը 13.30 – 23.30:

Ի նպաստ Օգափոխութեան կայանին նորոգման ֆոնտին:

Անիէռի քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ, Փլաս ը լ'Օթէլ տը Վիլ, Անիէռ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին, Անիէռի եւ Իսիի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբը, Տիկին Լիւսի Ամիրայեան (երգ), Օր. Ալիս Քէշիշեան (արտասանութիւն), եւայլն:

Անիէռի Նոր Սերունդի կողմէ կը ներկայացուի «ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ», քրքջալիր զաւեշտ մէկ արար:

Ընտիր նուագախումբ ղեկավարութեամբ Պ. Գրիգոր Վարդիվանեանի:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդի» Ալֆորվիլի մասնաճիւղին, իր տասնամեակին առթիւ:

Կիրակի, 27 Փետրուար, կէսօրէ վերջ, ժամը 15 – 24, տեղւոյս քաղաքապետարանի սրահին մէջ, Սալ Վօլթէր, Ռիւ Վօլթէռ:

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Փոն տը Շէրիւի Ազգ. Միութեան, «Արաքս» երգչախումբը պիտի տայ երգահանդէս մը, ղեկավարութեամբ Տիկին Բ. Անտոնեանի, ի նպաստ Փոն տը Շէրիւի եկեղեցւոյ շինութեան, այս կիրակի ժամը 15ին, յունական Թատերասրահը (Րէվէ): Երգահանդէսէն անմիջապէս վերջ ընտանեկան պարահանդէս մինչեւ ժամը 23: Մուտք 100 ֆր.:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի:

Այս Շաբաթ ժամը 20էն մինչեւ առաւօտեան 3, նուագախումբ Ժօ. Փարթամեան: Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով: Կը հրաւիրուին Վիէնի եւ շրջանի հայրենակիցները եւ երիտասարդութիւնը քաջալերելու մեր այս գեղեցիկ եւ ազգօգուտ ձեռնարկը: Մուտք 200 ֆր.

ՎԱԼԱՆՍԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

ՎԱԼԱՆՍ.— Ազգ. Միութեան վարչութեան երկրորդ տարեշրջանը լրացած ըլլալով, կը հրաւիրուի Վալանսի եւ շրջանի գաղութը ներկայ ըլլալ ընդհ. ժողովին, որ պիտի գումարուի 26 Փետր. շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, նախկին եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Օրակարգ.— 1) Բարոյական եւ նիւթական ղեկուցում: 2) Հաշուեքննիչ մարմնի ընտրութիւն: 3) Նոր վարչութեան ընտրութիւն

Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէ անխափ ներկայ ըլլալ սոյն ժողովին:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԵՒ ՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ 27 ՓԵՏՐ. ԿԻՐԱԿԻ, ԺԱՄԸ 15.30ԻՆ

Հովանաւորութեամբ

ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ

Նախագահութեամբ՝

Կաթող. պատրիարք ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Խօսք պիտի առնեն Տիկին ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ – ՊՈՒՏԱԳԵԱՆ, Պ. Պ. ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՖԷՅՏԻ եւ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին պիտի մասնակցին Օր. ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ (երգ), սաւիղի եւ սրի՛գի ընկերակցութեամբ ԼԻԼԻ ԼԱՍՔԻՆ և ԺԱԳ ՔԱՍԹԱՆԻ, Պ. Զ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ (ջութակ), Օր. ՍԵԴԱ ՅԱԲԵԹՆԱԳՈՎԵԱՆ եւ Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ (արտասանութիւն):

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

ՆՈՒԱԳ ֆրանսական քուարթի մը կողմէ

Մուտքը ազատ է: Հրաւիրատոմսերը կը գտնուին, Հայոց եկեղեցին, «Յառաջ»ի խմբագրատունը եւ հայկական գրատուները:

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Շնորհակալութեամբ ստացանք իրենց այցելութեան առթիւ.— Հայրենակից Պ. Ա.էն 15 հազար ֆրանք, ընկեր Յ. Պետրոսեանէ հազար ֆրանք:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԽՆՋՈՅՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ՓԵՏՐ.18Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին:

Այս կիրակի կէս օրէ վերջ, ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Յոյներու սրահին մէջ, 5 ռիւ Պօնըֆուա:

Կը խօսի՝ ընկեր Ս. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, ճոխ պիւֆէ, եւրոպական պարեր:

Մուտքը ազատ է:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

ՄԱՐՏ 5ԻՆ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին:

Կը ներկայացուի՝

ԱՇՈՒՂ ՂԱՐԻՊԸ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

ՄԱՐՏ 13ԻՆ ժամը 16էն 24

Պարահանդէս, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանեէօ Քաչանի մասնաճիւղին:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ՑԵՏԱԶԳՈՒԱԾ Է

Իրերօգնութեան դասախօսութիւնը որ տեղի պիտի ունենար այս երկուշաբթի իրիկուն Քաֆէ Քաուէի մէջ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Աշկերտ մը կամ աշկերտուհի մը եւ կամ գործաւորուհի մը դերձակի քով աշխատելու համար: Դիմել Պ. Մի՛սաեանի,
74, Rue d'Hauteville, Paris (10), PRO. 24-58

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Ռոստոմ, Քրիստափոր, Աղբիւր – Սերոբ – Մկրտիչ Նօթնեղբայրեան, Րաֆֆի, Վահան Խորէնի եւ Փոթորիկ խումբերը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սրճարան Պարպօթ (Կառ տիւ Նորին դիմաց):

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 9ին, Խրիմեան դպրոցը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, ընկեր Թորոս Սարեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Ֆ. Կ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները, այս կիրակի ժամը 15ին, իր դպրոցի սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պատաւորիչ

ՍԵԲ. ՄՈՒՐԱՏ Ուս.ը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր Սեբաստահայերը եւ մասնաւորաբար ի անդամները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Իսիի «Խրիմեան» դպրոցը:

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Սպասուհի մը Անտիյիի ծերանոցին համար

Խիստ նպաստաւոր պայմաններով

Դիմել ամէն օր ժամը 14.30էն 18, Ազքատախնամի դրասենեակը՝ 32 Ռիւ տը Թրէվիզ:

⁂

Լաւ գործաւորուհիներ կիներու «շըմի-զիէ»ի համար: Ապահովուած է իրենց տարեկան գործը (Անթրըփրընէօր չուզուիր): Դիմել

Maison MICHEL, 165, Rue de Javel

Métro Félix - Faure

Առաւօտես՝ ժամը 10–12:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. կամ 10 $, հատը 12 փր.

ԿԻՐԱԿԻ 27 ՓԵՏՐՈՒԱՐ * DIMANCHE 27 FEVRIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7609 31e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3020

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆԵՐԵԼԻՆ ԵՒ ԱՆՆԵՐԵԼԻՆ

Գործօն դէմքերը կը նօսրանան կամ կ'անհետանան։ Դիրքերը կը պարպուին։

Միջավայրի փոփոխութեան հետ, գործունէութեան եղանակներն ալ կը փոխուին։ Մինչեւ անգամ ա՛յն աշխարհամասին մէջ որ կը կոչուի Միջին Արեւելք։

Ի՞նչ աշխատանքներ կը կատարուին, պարպուած դիրքերը գրաւելու, օրուան պահանջները դոհացնելու համար։

Եթէ հետեւիք անցուդարձին, ձեր առջեւ պիտի պարզուի հետեւեալ տխուր իրականութիւնը.—

Զափահաս երիտասարդութիւնը,— այն որ բարձրագոյն կրթութիւն ստացած է կամ կը ստանայ Եւրոպայի թէ Ամերիկայի մէջ, մեծ մասով կը խուսափի հանրային աշխատանքէ։

Կայ դասակարգ մը, որ եթէ բարեհաճի ակնարկ մը նետել հայկական անդաստանին վրայ, կը նախընտրէ դիտել պատուհանէն։ Ցանկապատէն։ Կը վախնայ որ իր չուքէն կամ շնորհքէն բան մը կը պակսի, եթէ ներս մտնէ եւ խառնուի ամենօրեայ շարժումին։

Ուրիշ դասակարգ մը կրակին կը մօտենայ կիսկատար գիտելիքներով։ Եռանդուն, բայց պաշար չունի։ Եւ մատը մատին չի խփեր, բան մը աւելի սորվելու համար։

Երկու պարագաներուն մէջ ալ, ոչ միայն հանրային, այլ եւ մտաւոր մակարդակն է որ կը տուժէ։ Բուն բառով՝ կ'իջնէ կամ կը լճանայ։

Այսպէս, հետզհետէ համատարած երեւոյթ մը կը ստանան ամայութիւնը եւ անշարժութիւնը։

Ոչ նոր ուժեր կը հասնին, ոչ ալ վերանորոգման հետքեր կ'երեւան հանրային անդաստանին մէջ։

Բազմազան են այս տժգոյն իրականութեան պատճառները։

Մէկը համառօտակի պարզեցինք արդէն,— ներկայ երիտասարդութեան խուսափումը կամ թարթափումը։ Երկուքն ալ հետեւանք՝ անտարբերութեան կամ անգիտութեան։

Օրինակ,— իրողութիւն է որ այդ երիտասարդութիւնը ջախջախիչ մեծամասնութեամբ կը հետեւի գործնական գիտութեանց, չահաբեր ասպարէզներ ապահովելու համար, ապագային։

Բացառութիւն կը կազմեն անոնք որ պաշար կ'ամբարեն հանրային ծառայութեան համար։

Արդէն չատերը հասած են եթէ ոչ փայլուն, գոնէ անկախ եւ ինքնաբաւ դիրքերու։

Արդ, ներելի՞ է որ կծկուին իրենց պատեանին մէջ, կամ հանրային ասպարէզ նետուին թերխաշ գիտելիքներով։

Գաղտնիք չէ. անոնց մէջ հարիւրաւորներ կան որոնք ոչ միայն կարկտան հայերէն մը գիտեն, այլ եւ չեն գիտեր, օրինակ, թէ ի՛նչ է 1915 Ապրիլ 11/24ը։

Թերեւս երէկ ներելի էր որ չգիտնային երկուքն ալ եւ դեռ ուրիշ բաներ։ Իսկ այսօ՞ր, երբ ամէն պատեհութիւն ունին ուսանելու եւ զարգանալու։

Ներելի՞ է բժշկութիւն կամ ճարտարագիտութիւն սորվիլ շոգեպլինգ, բայց ոչ մայրենի լեզու, ոչ ալ Հայոց պատմութիւն կամ գրականութիւն սերտել։

Ի՞նչ կ'արժէ երիտասարդութիւն մը, երբ գլուխը ուռած է միջազգային գիտելիքներով, բայց կը դեգերի բոպիկ, հայկական աւուն մտած ատեն։

Մեր առաջնորդ կամ վանահայր վարդապետները փոքրաւորներ կ'ունենային։

Արդեօք այս երիտասարդնե՞րն ալ փոքրաւորներ պիտի փնտռեն, որպէսզի կարենան մասնակցիլ հանրային ծառայութեան։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

«Լը Մոնտ» երէկուան խմբագրականով գրել կուտայ թէ «յարաբերութեանց լարումը կը բարձրանայ ժամէ ժամ, Մօտաւոր Արեւելքի մէջ», իբրեւ հետեւանք Թուրքեւիրաքեան դաշինքին ստորագրութեան որ տեղի ունեցաւ Փետր. 24ին։

— «Այսօր երկու խմբակցութիւններ դէմ դիմաց կանգնած են Արաբական Դաշնակցութեան մէջ.— Հաշիմականներու ճակատը, դլուխն ըլլալով Իրաք, որ կամայ ակամայ իր ետեւէն կը քաշէ Յորդանանը, կռթնած է Լիբանանի մը վրայ որ չատոնց գիտէ արեւմտեան օգնութեան առաւելութիւնները. միւս կողմէ Եգիպտոսը, որ վճռապէս որոշած է պաշտպանել իր դերը իբրեւ առաջնորդ արաբական աշխարհին եւ մասնաւորապէս գործադրել համարաբական ապահովութեան դաշինքը։ Գահիրէի ետին ուժգնօրէն դիրք բռնած է Սէուտի Արաբիան, ոչ այնքան թշնամութեամբ համակուած արեւմտեան զինակցութեան դէմ որքան մղուած աւանդական թշնամութենէ մը՝ Հաշիմեան դիտումներու հանդէպ։

Բուն զինուորական դետնի վրայ հաւասարակշռութիւնը պիտի խզուի ի նպաստ Իրաքի։ Այդ երկիրը որ բաղդատաբար զօրաւոր բանակ մը ունի, կռնակն ալ Թուրքիոյ եւ Փաքիստանի ռազմական կարողութիւնը եւ աւելի անդին՝ արեւմտեան ազգերու նիւթական անսահման աղբիւրները, մասնաւոր տեղ մը կը դրաւէ արաբական նուիրապետութեան մէջ։ Բայց Եգիպտոս պաշտպանելով չէզոքութեան դիրք մը որ ցանկալի է արաբական տենչերուն համար, մեծ աջակցութիւն կը վայելէ հանրային կարծիքէն, աշխարհի այդ մասին մէջ։

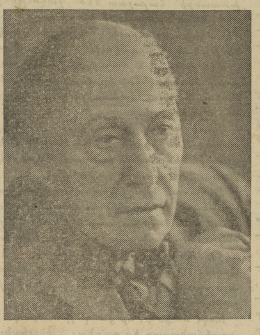
Ինչ որ ըլլայ, Պաղտատի դաշինքին ստորագրութիւնը պիտի պայթեցնէ Արաբական Դաշնակցութիւնը, նոյն իսկ եթէ դալիք օրերու ընթացքին միջին ճամբայ մը գտնուի, փրկելով երեւոյթները։

Դաշինքին ստորագրութիւնը յաջողութիւն մըն է ամերիկեան քաղաքականութեան համար։ Երկու տարիէ ի վեր Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը յաջողեցաւ յաջորդաբար իր Թուրք դաշնակցին շուրջը համախմբել Փաքիստանը, Իրաքը եւ վաղը թերեւս ուրիչ երկիրներ Մօտաւոր Արեւելքի մէջ։ Հասկնալի է այդ նախարարութեան գոհունակութիւնը։

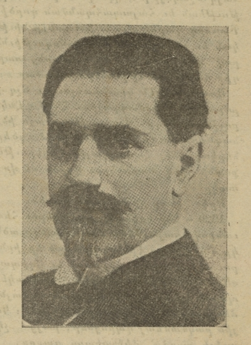
Լոնտոնի մէջ ցուցադրուած գոհունակութիւնը այնքան ալ հասկնալի չէ, առաջին ակնարկով։ Արաբական Դաշնակցութեան խորտակումը, համարաբական հաւաքական ապահովութեան դաշինքին հաւանական անհետացումը կը կազմեն կազմալուծումը այն ամբողջ դրութեան որուն վրայ դրած էր իր յոյսը Լոնտոն, վերջին պատերազմէն ի վեր»։

Խմբագրականը այս առթիւ անդրադառնալով Սուրիոյ կացութեան, գրել կուտայ թէ Իրաքի հետ կցման կուսակիցները վերսկսած են խլրտումները։ «Ճէպէլը Տրիւզի մէջ, ուր բրիտանական ազդեցութիւնը աւանդաբար հզօր է, անհաւանական չէ որ ցոյցեր տեղի ունենան ի նպաստ տեսակ մը անշլուսի (միացում Իրաքի եւ Սուրիոյ)։ Դեռ երէկ կարեւոր ընդհարումներ տեղի ունեցան Հոմսի մէջ, միացման կուսակիցներուն եւ հակառակորդներուն միջեւ։ Կրնայ ըլլալ նաեւ որ Արգաւանդ Մահիկի կուսակիցները նոր ձեռնարկ մը փորձեն եւ բանակը անգամ մը եւս միջամտէ, պաշտպանելու համար Սուրիոյ վտանգուած անկախութիւնը»։

Թերթը այս առթիւ գրել կուտայ թէ Ֆրանսան ալ կենսական շահեր ունի Մօտաւոր Արեւելքի մէջ եւ թէ կարելի չէ դաշնակցիլ մեծ պետութիւններէն երկուքին հետ (Անգլիա եւ Մ. Նահանգներ), չարունակելով թշնամութիւն ցոյց տալ երրորդին հանդէպ (Ֆրանսա)։

ՆՐԿՈՒ ԴԷՄՔԵՐ ՆՈՅՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ
ԳԱՍՊԱՐ ԻՓԷԿԵԱՆ

ՀԻՄՆԱԴԻՐՆԵՐԷՆ
ԲԺ. ՀԱՄՕ ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆ

ԿՈՉ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Այս կիրակի Սորպոնի շքեղ հանդիսասրահին մէջ Փարիզի Հայութիւնն ալ պիտի տօնախմբէ Համազգայինի Ն. Փալանճեան Ճեմարանի քսանհինգամեակը։

Վստահ ենք որ բոլոր անոնք որոնք կը գնահատեն հայ գիրն ու հայեցի դաստիարակութեան արժէքը պիտի փութան հոն փառաբանելու հայկ. մշակոյթը եւ պանծացնելու հայ միտքը օտար հորիզոններու տակ հաստատուած Հայկական Ճեմարանի մը քսանհինգ տարիներու արդիւնաւոր եւ յարատեւ գործունէութեան մէջ։

Ժողովուրդի մը հոգեկան ու մտաւոր կեանքին յատկանիշները կը պահպանուին ու կը զարգանան առաւելաբար իր կրթական հաստատութիւններուն մէջ։ Այսօր արտասահմանի մեր ժողովուրդի մեծագոյն տագնապը մտաւորական առաջնորդներու եւ կրթական մշակներու պակասն է։ Մեծ Եղեռնի մեր ահաւոր կորուստներու կարգին անդարմանելի մնացած են տակաւին կրթական հաստատութիւններու անբաւարարութիւնը եւ նախատակ մտաւորականներուն թողած պարապը։

Այսօր գոյութիւն ունեցող սակաւաթիւ երկրորդական բարձրագոյն վարժարաններէն մէկն է Փալանճեան Ճեմարանը, հիմնուած Հայկ. մշակոյթի սիրով խանդավառ քանի մը մտաւորականներու կողմէ, կոչուած՝ լրացնելու այդ թերին, ծառայելով հայ մշակոյթին։

Քսանհինգ տարիներու ընթացքին, նախատակ նիւթական փրկանքներու եւ դժուարին պայմաններու, իր կրթանուէր վարիչներու եւ հայ ժողովուրդի զոհողութեան շնորհիւ պահած է իր գոյութիւնը դառնալով պատուաբեր հաստատութիւն մը, ազգին պարգեւելով քանի մը մտաւորականներ, կրթական մշակներ ինչպէս նաեւ գրական եւ հանրային ասպարէզներու նուիրուած անձեր։

Այս առթիւ կը հրաւիրենք Փարիզի եւ ընդհանրապէս Ֆրանսայի հայութիւնը որպէս զի յայնօրէն բերէ իր նիւթական եւ բարոյական օժանդակութիւնը Համազգային Ընկերութեան եւ Ճեմարանի այս յոբելենական հանդիսութեանց, այն համոզումով որ նպաստած պիտի ըլլայ հայ դպրոցի բարգաւաճման եւ հայ մշակոյթի զարգացման։

Մնամք ողջունիւ եւ Օրհնութեամբ

Աղօթարար

ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Կաթող. պատուիրակ Արեւմտ. Եւրոպայի

ԵԳԻՊՏՈՍ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ ՎՏԱՐԵԼ ԻՐԱՔԸ

Վերջին լուրերու համաձայն, Եգիպտոս պիտի առաջարկէ արաբական հաւաքական ապահովութեան դաշինքը ստորագրող պետութեանց՝ վտարել Իրաքը։ Այս յայտարարութիւնը պաշտօնապէս կատարեց վարչապետ Կամալ Նասըրի ներկայացուցիչը, Թուրքեւիրաքեան դաշինքին ստորագրութենէն անմիջապէս ետք։ Ապա նկատելով որ կրնայ միաձայնութիւն չգոյանալ Իրաքը վտարելու համար, աւելցուց,— «Եթէ Իրաք չվտարուի, Եգիպտոս ինք պիտի քաշուի դաշինքէն, վասն զի չուզեր կապուիլ նոր յանձնառութիւններով զորս իրեն պիտի թելադրէ վարչապետ Նուրի Սայիտ։ Եգիպտոս պիտի ծանուցանէ արաբական բոլոր պետութեանց թէ չեղեալ կը նկատէ համարաբական ապահովութեան դաշինքին այն բոլոր յօդուածները որ կապ ունին Իրաքի հետ, որովհետեւ Եգիպտոս չուզեր անուղղակի միանալ արեւմտեան պետութեանց հետ կապուած զինակցութեան մը եւ, տակաւ իսկ, կիսապաշտօնակա՛ գործակցութեան

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Ի ՆՊԱՍՏ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

Պէյրութի մէջ բացուած հանգանակութեան քսան հոգի եւս հաւաքարար նուիրած են 5850 լ. ոսկի։ Նախորդ ցանկերու գումարումով հանգանակութիւնը ցարդ հասած է 99.350 լ. ոսկիի։ Հանգանակութիւնը կը շարունակուի եւ յոյս կայ որ ընդհ. գումարը հասնի 150.000 լ. ոսկիի։

× Հազար տոլար նուիրած է Խարբերդի Խուլլու գիւղէն Պետրոս Աստուրեան Պոսթընի մէջ։ Նուիրատուն Լ. Շանթի այցելութեան առթիւ ալ հազար տոլար յանձնած էր։ Խոնարհ եւ համեստ Հայ մըն է։ Կը ցաւի որ ինք առիթ չէ ունեցած դպրոց երթալու, եւ կը փափաքի որ ժողովուրդին զաւակները չզրկուին դպրոցէ։

× Պոսթընի Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը շնորհաւորելով Պէյրութի Փալանճեան Ճեմարանի 25ամեակը 500 տոլար կը նուիրէ եւ նամակով մը կը գրէ «Հայրենիք»ի թէ «մեր սրտին ալ մօտ է Ճեմարանը, որ այնքան մեծ եւ պատմական դեր մը կը կատարէ մեր ազգային կեանքին մէջ։ Ամէն տեղ մեր հոգեւոր հովիւները եւ հոգաբարձութիւնները պիտի աջակցին ձեր կազմած հանգանակիչ յանձնախումբերուն»։

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ արեւելեան Պերլին գընաց կառավարական պատուիրակութեան մը հետ, Լայփցիկի տօնավաճառին առթիւ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾՆ ՈՒ ՎԱՍՏԱԿԸ

Ա.

« Համազգային Հայ Մշակութային ընկերութիւնը եւ Ն. Փալանճեան ճեմարանը քսանհինգամեայ յամառ եւ յարատեւ աշխատանքով ջահակիրը հանդիսացան հայկ. մշակոյթին, գրականութեան, կրթութեան եւ հայապահպանման գործին: Քառորդ դարու այս աշխատանքը նիւթական եւ բարոյական մեծ զոհողութիւններով՝ փրկարար դեր մը կատարեց սփիւռքի հայ բազմութիւններուն համար »:

Առարկայօրէն գնահատելու եւ ճշգօրէն ըմբռնելու «Համազգային» Հ. Մ. Ընկերութեան Կեդր. Վարչութեան այս ինքնագնահատումը, փորձենք սեղմ գծերով ներկայացնել Համազգային Ընկերութեան քսանը հինգ տարիներու գործն ու վաստակը:

Երկու խօսք իր ծագման մասին:

1920 – 23ի կրկնակի աղէտներու հետեւանքով, հայութեան մեծ զանգուածներ կը համախմբուէին արաբական երկիրներու մէջ: Սուրիա, Լիբանան եւ Եգիպտոս: «Այս հայութիւնը արդէն կազմակերպուած էր իբրեւ եկեղեցական համայնք, ձեռք բերած էր որոշ իրաւունքներ: Կային բազմամեայ դպրոցներ, բայց չկար աւելի բարձր՝ միջնակարգ դպրոց, որ ազգային դպրոցներէն դուրս եկողները կարենային շարունակել իրենց կրթութիւնը: Անհրաժեշտ էր ճեմարան մը, որ Թափառիկ, ցանուցիր հայութեան կեանքին մէջ կատարէր այն դերը, ինչ որ էջմիածնի Գէորգեան ճեմարանը եւ Պոլսոյ Կեդրոնականը:» (Բոլոր մէջբերումները առնուած են «Համազգայինի եւ Ն. Փալանճեան ճեմարանի » քսանհինգամեակ 1929 – 1954 հատորէն):

Այդ օրերուն, քիչ մը ամէն կողմէ մատնանշուած այս պահանջի իրականացման նախաձեռնութիւնն ու ղեկավարութիւնը կը ստանձնեն Եգիպտոսի մէջ հաստատուած խումբ մը յայտնի մտաւորականներ:

Լ. Շանթ, Ն. Աղբալեան եւ Վ. Նաւասարդեան նախ կը մտածեն հիմնել մշակութային ընկերութիւն մը, որուն առաջին գործը պիտի ըլլար միջնակարգ վարժարան մը բանալ Լիբանանի կամ Եգիպտոսի մէջ: Աւելի վերջը, այս ծրագրին շուրջ կը համախմբուին Բժ. Հ. Օհանջանեան, Ստեփան Եսայեան, Գ. Իփէկեան, Ս. Մալխասեան, Մ. Խաչատուրեան, Ս. Պալըգճեան եւ Դ. Պալըգճեան:

Կարգ մը խորհրդակցութիւններէ ետք, կ'որոշուի գործել աւելի ընդարձակ ծրագրով, իբրեւ գործունէութեան դաշտ ընտրելով ամբողջ գաղթաշխարհը:

1928 Մայիս 28ին, կ'որոշուի կազմել նոր ընկերութիւն մը, «Հայ Կրթական եւ Հրատարակչական Համազգային Ընկերութիւնը»: Կը կազմուի Կեդր. վարչութիւն մը ընկերութեան հիմնադիր իր անդամներէ եւ կը հաստատուի կանոնադրի նախագիծը: Կ'որոշուի, 1928 Մայիսէն–1929 Մայիս զբաղիլ կազմակերպչական աշխատանքով եւ «հիմնական ֆոնտի գոյացման» հարցով:

Նորաստեղծ ընկերութեան նախնական դրամագլուխը կը կազմէ իր հիմնադիր անդամներու նուէրներէն գոյացած 825 եգիպ. ոսկին:

Ձեռնարկը իրականացնելու համար, անհրաժեշտ էր ամէն բանէ առաջ ժողովրդականացնել նորաստեղծ ընկերութիւնն ու իր առաջադրութիւնները եւ ապահովել նիւթական լայն միջոցներ:

Լ. Շանթ, Ն. Աղբալեան, Գ. Իփէկեան եւ ուրիշները լծուեցան քարոզչական աշխատանքի՝ հայաշատ մեծ գաղութներու մէջ: Կեդր. վարչութիւնը իր կողմէ հայ մեծահարուստներուն դուռը զարկաւ նիւթական օժանդակութեան խնդրանքով:

Մէկ տարուան ընթացքին կատարուած բոլոր ձեռնարկները կը վերջանային խիստ վտիտ, չըսելու համար յուսահատեցուցիչ արդիւնքով:

Միակ շօշափելի արդիւնքը կը հանդիսանար Ամերիկայի Հ. Կ. Խաչի (ՀՕՄ), ճեմարանին համար խոստացած տարեկան 2000 – 3000 տոլարի նպաստը:

Հակառակ այս խիստ աննպաստ իրողութեան, ձեռնարկին հեղինակները, անվհատ եւ ամուր հաւատքով, կ'որոշեն բանալ ծրագրուած վարժարանը, Պէյրութի մէջ: Համազգային Ընկերութեան 1929 Հոկտ. 12ի ընդհ. ժողովը, ուր կը տրուէր այս որոշումը, պիտի մնայ բացառիկ թուական մը:

Անկէ ետքն է, որ ցանկալի երազ մը աստիճանաբար կը դառնայ իրականութիւն, շնորհիւ սակաւաթիւ առաքեալներու հաւատքին եւ զոհաբերութեան:

Մեր նիւթի սահմաններէն դուրս կը մնայ ծանրանալ Համազգայինի կազմակերպական աշխատանքներու վրայ, մանաւանդ Պէյրութի ճեմարանի հիմնադրութենէն ասդին:

Ընդհանուր եւ շատ հարեւանցի այս քանի մը ակնարկները միայն անհրաժեշտ գտանք աւելի առարկայօրէն գնահատելու համար կատարուած աշխատանքի մեծութիւնները:

Ըսինք, որ Համազգայինը կ'որոշէր բանալ Պէյրութի ճեմարանը, առանց նիւթական լուրջ ապահովութեան: Իր միակ կանխիկ դրամագլուխը կը կազմէր 2000–3000 տոլարի խոստումը: Ճեմարանը կը տեղաւորուէր վարձու երկյարկանի շէնքի մը մէջ, զուրկ դպրոցական ամենատարրական պայմաններէ:

Հակառակ այս խիստ աննպաստ պայմաններուն, ձեռնարկը կը յաջողի տարիներու ընթացքին:

Խօսք տանք չոր թիւերուն:

1930 – 31 տարեշրջանի ելմտացոյցը կը ներկայացնէր 2160 օսմ. ոսկի:

1933ին պիւտճէն կը բարձրանար արդէն 5240 օսմ. ոսկիի:

Տարուէ տարի աստիճանական բարձրացումով, ճեմարանի 1939ի ելմտացոյցը կը հասնէր արդէն 14.000 օսմ. ոսկիի:

Ինչպէ՞ս գոյացան այս գումարները եւ ինչպէ՞ս ծախսուեցան:

Տոկոսային յարաբերութեամբ, տասը տարուան ընթացքին ընդհանուր մուտքի 77 առ հարիւրը գոյացած է հանրային օժանդակութեամբ: Առաջին տեղը կը գրաւէ Հ. Կ. Խաչը, երկրորդ՝ մասնակի նուիրատուութեամբ եւ երրորդ՝ Համազգայինը:

Ելքի 58 առ հարիւրը միայն կը կազմէ պաշտօնէութեան ծախքը, իսկ 42 առ հարիւրը շէնքի վարձք եւ դպրոցական միւս ծախքերը:

Ելմտացոյցի զարգացումը իր առաւելագոյնին կը հասնի կլոր թիւով 143 հազար լ. ոսկիի, 1953 – 56 տարեշրջանին, 1948–49ի 64 հազար լ. ոսկիի փոխարէն:

Այլապէս ուշագրաւ է յիշել, որ ճեմարանը իր հիմնադրութենէն մինչեւ 1947 Յունիս ունեցած է՝ մուտք՝ 319.400 լ. ոսկի, ելք՝ 304.000 լ. ոսկի: Իսկ 1930 Մարտէն մինչեւ 1954 Յունիս, որով բոլորէն մինչեւ անց 5 տարեշրջանի վախճանը, ճեմարանը մուտք ունեցած է 942.961 լ. ոսկի, ելք՝ 942.301 լ. ոսկի:

Կ'արժէ քիչ մը աւելի բանալ այս թիւերուն իմաստը:

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

PAUL CLAUDEL

•

«Cet homme extraordinaire n'a-til pas semblé en s'égalant aux plus illustres de toujours, par son œuvre magnifique, s'être établi,dès le temporel dans l'Eternité?... ..

HENRI *MONDOR*

Անսպասելի էր Ֆրանսայի մեծանուն գրագէտին մահը, ոչ թէ իր տարիքին համար, քանի որ 87 տարեկան ծերունի մըն էր Քլոտէլ, այլ որովհետեւ մահէն դեռ երկու – երեք օր առաջ կը հետեւէր իր կարեւորագոյն գործին փորձերուն եւ ներկայ կ'ըլլար նաեւ անոր առաջին ներկայացման: Հինգշաբթի օր վերջապէս թատերագիրը բախտը ունեցաւ «Աւետումն Մարիամ»ի առաջին ներկայացումը տեսնելու Ֆրանսական Ազգային Թատրոնի բեմին վրայ:

Քլոտէլ ուշ համբաւ շահեցաւ իբրեւ բանաստեղծ – թատերագիր: Մինչեւ 60–65 տարեկանը ծանօթ էր իբրեւ դիւանագէտ: Ծնած 1868ին Ֆրանսայի մէկ գիւղը, պահած էր հպարտութեամբ Հողին սէրը եւ երբեք չէր ուրացած իր գիւղական ծագումը: Երբ մօրը հետ Փարիզ հաստատուեցաւ, կը հետեւէր նախ իրաւագիտութեան, ապա քաղաքական գիտութեանց: Եւ 1886ի Ծնունդին օրը երբ Նոթր Տամի մէջ կը հետեւէր աւանդական պատարագին, ուժեղ զգաց Աստուծոյ ներկայութիւնը: Այդ օրուընէ իմէ կը հեռանար ինչ որ կապ ունի Նիւթին հետ:

Այդ թուականէն վերջ Քլոտէլ կը յիշուէր իբրեւ ծանօթ դիւանագէտ եւ անծանօթ բանաստեղծ: Հիւպատոս՝ նախ Պոսթըն, յետոյ Նիւ Եորք, Շանկայ, կը վերադառնայ Փարիզ եւ կ'ամուսնանայ: 1903ին, երբ դեսպան էր Ճափոնի մէջ, ներկայ կ'ըլլայ մեծ երկրաշարժին որ մասամբ քանդեց Թոքիօն: Ամերիկայէն վերջ, 1933ին վերջացուց իր դիւանագիտական ասպարէզը Պրիւքսէլի մէջ:

Այս ամբողջ ժամանակամիջոցին գրած է իր կարեւոր գործերը «Հինգ մեծ տաղեր», «Երգ երեք ձայնի համար», «Պատանդը», «Աւետումն Մարիամ»ի, «Փոխանակութիւն», « Փառթաժ տիւ միտի»ն որ 1949ին միայն բեմադրուած է, (հրատարակուելէ 43 տարի վերջ), եւ միւս կարեւոր գործը՝ «Սնդուսէ մուճակ»ը զոր գրած է 1919էն 1924:

Այս թատերախաղին ներկայացումը 1943ին Ֆրանսական Ազգ. Թատրոնին մէջ տեւեց չորս ժամ, այն ալ կրճատուած ձեւով:

Քլոտէլ ստացած էր Պատուոյ Լէգէոնի մեծ խաչը, անդամ էր Ֆրանսական Ակադեմիային 1946էն ի վեր, առանց իր թեկնածութիւնը դրած ըլլալու: Այդ թուականին ուրիշ կաթողիկէ գրագէտ մըն էր որ զինքը կ'ողջունէր Ակադեմիային մէջ, աւանդական արարողութեամբ: Մորիաք՝ իր ընդունելութեան ճառին մէջ կը շեշտէր յիշելով Ռէնպօն, «...այս կարճ գործը որ կը ծնի, կը ծլի եւ կը մեռնի պատանութեան հետ եւ որուն դառն լուսանքներուն մէջ դուք առաջինը տեսաք «եդեմական քաղցրութեան, անսահման գթութեան եւ սրտակեղեք թախծութեան մը շեշտը »:

Ռէնպօն եղած է իր վարպետը, ինչպէս ինք ներկայ վարպետը կը նկատուի ֆրանսական բանաստեղծութեան: Անցեալ իրիկուն երբ մահուան լուրը նոր կը տարածուէր, Պօոլ Ֆոր Քլոտէլի բեմական լաւագոյն ճարտարը կարելի է նկատել, կ'ըսէր — «Քիչ մը կեանքէս է որ կը կորսնցուցի այսօր, տեսակ մը գործողութիւն տեղի ունեցաւ մէջս: Քլոտէլ ամէնէն ուժեղ, ամէնէն լիւ բանաստեղծն էր: Ծառ մըն էր որ ինկաւ: Հարազատ վարպետն է երիտասարդութեան, իր դասը եղած է՝ ըլլալ միշտ երիտասարդ, առնական, նոր»:

Ուզած է ըլլալ, ինչպէս ինք կ'ըսէր, « ոչ թէ գերազանց մարդ մը, այլ արդար մարդ մը, արդար ինչպէս Դուք էք կատարեալ, Տէր»:

Իր գրական ստեղծագործութեան չափ շահեկան եւ արժէքաւոր է իր նամակագրութիւնը Ժիտի հետ զոր ուզած է հաւաքի բերել, ցոյց տալ այն ճամբան զոր ինք գտած էր Ծննդեան առաւօտ մը, երբ, տակաւին երիտասարդ, չէր իսկ մտածած Հաւատքին մասին: 1912ին իր մէկ նամակին մէջ, ուղղուած Ժիտի, երկար կը խօսի երկու պարտականութեան մասին՝ Արդարութեան պարտականութիւնը եւ Գթութեան պարտականութիւնը: Արդէն իսկ քրիստոնեայ բանաստեղծն է որ կը խօսի:

Անտարակոյս մեծ բանաստեղծ մըն է որ կը մեռնի այսօր: Մեծագոյնը այս վերջին կէս դարու ընթացքին, եթէ չյիշենք մեծ Վալերին: Իր մեծութիւնը կը յիշեցնէ աւելի Հիւկօ մը այն իմաստով զոր կը գործածէր Ժիտ, երբ իրեն կը հարցնէին թէ «ո՞վ է Ֆրանսայի մեծագոյն բանաստեղծը», «Վիքթոր Հիւկօ, աւա՜ղ» կը պատասխանէր:

Բանաստեղծ Քլոտէլ ունի բացառիկ քնար մը, ոտանաւորի իւրայատուկ ձեւ մը որ իր անունով կը կոչուի (Վէր Քլոտելիէն), չունի կշռոյթ եւ կը բաղկանայ 15 – 18 – 22 վանկերէ:

Իբրեւ Թատերագիր՝ ան ապահովաբար Ռասինէն վերջ եղած է մեծագոյն կաթո –

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (1)

« ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ »

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ ՎԷՊԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՔԻՑ)

•

ԲՈՍՖՈՐԻ ԱՓԻՆ

« Տրապիզոն» շոգենաւը Փոթիից դուրս գալուց տասնչորս օր յետոյ խարիսխ գձեց Կոնստանդնուպոլսի նաւահանգստում:

Նալբանդեանը նաւի տախտակամածից ծովադիտակով նայում էր Բոսֆորի ափերին տարածուած բարձրադիր քաղաքին, որն անմիջապէս օտարականին շլացնում էր իր անհամար մզկիթներով, պալատներով ու դաստակերտներով, որոնց հուրհրատում էին հարաւային արեւի շռայլ ճաճանչների տակ:

Շոգենաւի մեքենաները լռեցին:

Ծովեզերքից բաւական հեռու կանգնած « Տրապիզոն »ը շրջապատուեց մեծ ու փոքր նաւակներով, մակոյկներով ու ատգաստանաւերով: Ճանապարհորդները պայուսակ սնդուխքներով սկսեցին իջնել նաւակների մէջ: Նալբանդեանը միացաւ ընդհանուր հոսանքին եւ հէնց այդ պահին լսեց.

— « Դուք ըլլալու էք պարոն Նալբանդեանը:

Նայեց եւ իրեն շրջապատուած տեսաւ մի խումբ Պոլսեցիներով, որոնցից մէկը, ֆէսը գլխին մի մրահօն երիտասարդ, երկու ձեռքը պարզեց ողջունելու:

— Ծիշդ ձեզի այս տեսքով կ'երեւակայէի,— աւելացրեց անծանօթը՝ թօթուելով Նալբանդեանի ձեռքը: Երիտասարդի անբռնազբօս մտերմութիւնը Նալբանդեանին վայրկենապէս կռահել տուեց նրա ով լինելը:

— Յարութիւն Սվաճեա՞ն ...

— Ես եմ, յարգոյ հայրենակից:

Նալբանդեանը գրկեց «Մեղու»ի խմբագրին եւ կրծքին սեղմեց նրա վտիտ մարմինը:

— Այս ազգայինները Հայոց Բարեգործական ընկերութեան եւ Ազգային Ժողովի անդամներն են, որ եկած են ըստ պատշաճի ձեզի դիմաւորելու,— հաղորդեց Սվաճեանը բարձր տրամադրութեամբ:

Բոլորը հերթով ներկայացան, մէկը Նալբանդեանի ձեռքն էր սեղմում, միւսը գլուխն էր յարգանքով խոնարհում, երրորդը արեւելեան ձեւով էր ողջունում:

— Այվազեան ...

— Բժիշկ Շիշմանեան ...

— Թագւորեան ...

— Օտեան...

— Պէշիկթաշլեան ...

Ոմանց Նալբանդեանը ճանաչում էր, լսել էր անունները, բայց մեծ մասը անծանօթ էր: Նա կկոցած աչքերով նայում էր իրեն ողջունողներին ու մտածում. « Ո՞վ ինչպէս է նայում իմ այցելութեան, կեղծաւորո՞ւմ են, թէ՞ անկեղծ են, ցանկալի՞ է իմ միջամտութիւնը իրենց գործերին, թէ՞ ուզում են, որ ինձ սովորական մի հիւրի պէս պահեմ...»:

Նաւամատոյցի վրայ կանգնած կանայք, ասես խօսքերը մէկ արած, որոշ հեռաւորութիւնից նազանքով ռէվէրանս կատարեցին, իսկ նրանցից մէկը, հայիւ քսան տարեկան, բարեկազմ, այրող գեղեցկութեամբ մի օրիորդ, կարծես չբաւարարուելով յարգանքի հաւաստիքն արտայայտելու այդ ձեւով, ատլասէ շրջազգեստը խշխշացնելով, մանրիկ քայլերով յառաջացաւ ու կանգնելով Նալբանդեանին դէմ առ դէմ, ռէվէրանս կրկնեց:

— Օրիորդ Փափազեան, շնորհալի օրիորդ մը... — ներկայացրեց Սվաճեանը:

Նալբանդեանը չկարողացաւ անտարբեր նայել օրիորդի տարօրինակ ձեւի գլխարկին, որը երեւի փարիզեան վերջին մոդայի ընդօրինակումն էր:

Հակառակ օրիորդ Փափազեանի համարձակութեանը, թախծոտ, կարծես միշտ լացի տրամադրուած աչքերով նրա ընկերուհին բոլորովին չմօտեցաւ:

Շրջապատուած իրեն դիմաւորողներով՝ Նալբանդեանը քայլեց դէպի հեռւում երեւացող կառքերի շարքը:

— Նայեցէք, կը ճանչնա՞ք զինքը, — Նալբանդեանի ականջի տակ շշնջաց Սվաճեանը եւ գլխով արեց առանձնացած կառքերից մէկի կողմը: Այնտեղ բազմած էր մի ցամաքած ծերունի, որ անընդհատ քորում էր սպիտակ մօրուքի տակ կորած կզակը եւ ակնոցի տակից բուի նման իրար մօտ աչքերով անթարթ նայում Նալբանդեանի ու Սվաճեանի կողմը:

— Ո՞վ է, — հարցրեց Միքայէլը:

— « Երեւակ»ի տնօրէնը:

— Զամուռճեա՞նը ...

Ա. ԱՐԱՔՍՄԱՆԵԱՆ

(Շար.)

ԼՈՒԻ ՄԱՌԷՆԻ ԽՕՍՔԸ
ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՓԱՌԱՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻԻ

★

ԽՄԲ.— Աւաստիկ այն ճառը զոր խօսեցաւ ակադեմական եւ ճախկին նախարար Լուի Մառէն, Սորպոնի ամփի-թատրոնին մէջ, իբրեւ նախագահը մշակոյթի փառատօնին (20 Փետր.).—

Շատ երջանիկ եմ եւ ուրախ, որ այս տեսակ խանդավառ հանդէսի մը կը նախագահեմ: Երբ ինծի դիմում եղաւ այս մասին, ես վայրկեան մը իսկ չվարանեցայ, հակառակ տարիքիս, առողջական վիճակիս եւ բժիշկներու պատուէրներուն:

Ճիշդ է, ես շատ կը սիրեմ Հայերը: Ճիշդ է դեռ շատ երիտասարդ էի, երբ մեծանուն մտաւորականներ եւ պետական մարդիկ, ինչպէս Ֆրանսիս տը Փրէսանսէ, որ ձախը կը ներկայացնէր, Տընի Քոշէն, որ աջը կը ներկայացնէր, Ժան Ժօռէս, որ ընկերվարութիւնը կը ներկայացնէր, մեզի ներկայացուցած էին հայկական ողբերգութիւնը, Հայերու դէմ գործուած ջարդերը, Պոլիսէն մինչեւ գաւառները: Առաջին օրէն միացուցի ձայնս ձաղկելու համար այդ ոճիրները եւ անո՛նց հեղինակները:

Յետոյ, ես անհուն բախտն ունեցայ այցելելու Հայաստան, տեսայ ու ճանչցայ հայ ժողովուրդը, աշխատասէր, բարի ու հիւրընկալ: Այն ժամանակ մարդիկ կը ճամբորդէին սայլերով կամ գրաստներու եւ ուղտերու քամակին վրայ բարձրացած: Հետեւաբար ամէն քայլափոխի բան մը կը տեսնէին, կ'ուսումնասիրէին: Հիմակուան պէս չէր: Ներկայիս ճեպընթացը կ'առնես 9–10 ժամէն Մարսիլիա ես: Օդանաւ կ'առնես եւ քանի մը ժամէն հազարաւոր քիլոմեթր կը կտրես առանց բան մը տեսնելու:

Պոլսոյ մէջ տեսայ Հայերու կոտորածը խելագար ամբոխին կողմէ իշխանութիւններու հաւանութեամբ: Տեսայ թէ ինչպէս Հայ մը կը կեցնէին կամ հանրակառքէն վար կ'առնէին եւ կը սպաննէին: Ահաւոր բան մըն էր, անպատմելի, անորակելի: Օտար դեսպանատուները լեցուած էին Հայերով: Անկարելի էր չըմբոստանալ այս տեսակ ոճիրներու հանդէպ:

Անկէ ի վեր շատ մը տխուր ու չարաշուք դէպքեր պատահեցան, ինչպէս 1914–18ի պատերազմի ընթացքին կատարուած աներեւակայելի չարագործութիւնները:

Վերջապէս եկաւ հատուցման օրը: Հայերը կը յուսային, վստահ էին թէ պիտի ստանային այն ինչ որ դարերով երազած էին, այն որուն ձգտած էին անվհատ՝ իրենց անկախութիւնը: Նախագահ Ուիլսընի յանձնուեցաւ Հայաստանի սահմանները ծծելու պաշտօնը: Ան կատարեց այդ պարտականութիւնը: Օր մըն ալ, սակայն յայտարարեց թէ իր երկրին Ծերակոյտը չի վաւերացներ: Ահաւոր բան մըն է ասիկա: Ահաւոր է հոգեկան վիճակը ժողովուրդի մը, որ կը կարծէ հասած ըլլալ իր նպատակին ու յանկարծ ինքզինքը կը գտնէ քայքայիչ հիասթափութեան մը առջեւ: Սակայն որքան սքանչելի է հայ ժողովուրդը: Հակառակ այդ բոլորին անձնատուր չեղաւ վհատութեան:

Ուրիշներ ալ տեսան տխուր օրեր. 193?ի պատերազմի ընթացքին ալ տեղի ունեցան չարաշուք դէպքեր:

Ֆրանսան յաճախ ենթարկուած է դժնդակ կացութեան, Վերսէնժէթորիքսի պարտութեան յաջորդեց հռոմէական գրաւումը: Եղան ուրիշ եղերական շրջաններ ալ. Ֆրանսան միշտ յաջողեցաւ պատիւով ու յաղթական դուրս գալ, շնորհիւ իր ընտրանիին:

Ընտրանին ժողովուրդի մը եւ երկրի մը վահանն է: Ան է որ պարտութեան օրերուն դիմադրութեան ոգին կը հանդիսանայ: Ան է որ յաջողութեան եւ յաղթանակի օրերուն առաջնորդի փափուկ ու պատասխանատու դերը կը ստանձնէ:

Դուք ալ միշտ հոգ տարէք, ընտրանիին (էլիթ). ընտրանին պատրաստեցէք:

Ուրախ եմ հաստատելու որ այս հանդէսը նման ճիգի մը փաստն է:

ԼՈՒԻ ՄԱՌԷՆ

դիկէ Թատերագիրը որ ներշնչուած յունական աղբիւրներէ, տուած է երկարաշունչ ողբերգութիւններ:

Իր վերջին ներկայացուած գործերէն է, նաեւ, «Ժան Օ Պիւշէ»ն որ բեմադրուած է Օփերային մէջ, Օնեկերի երաժշտութեամբ: Քանի մը օր է «Քոմէտի տը Փարի»ն կը ներկայացնէ «Փրօթէ»ն: Տարօրինակ հակասութեամբ մը, Քլոտէլ չմեռաւ երբ այլեւս ծերացած՝ քաշուած պէտք է ըլլար կեանքէն, այլ ճիշդ այն օրերուն երբ ամէնէն վառվռունը եղած է: Ծարժանկարը, ձայնասփիւռը, հեռապատկերը եւ մամուլը ամէն օր կը յոդնեցնէին զինքը: Ինք որ ծնած էր երբ օրօ չկար եւ կը մեռնի հիւլէական փորձերու շրջանին, վերջին շահեկան տեսակցութիւն մը ունեցաւ «Լը Մօնտ»ի գրական աշխատակիցին հետ: Այս առթիւ կը պարզէր ոչ միայն գրական, այլեւ քաղաքական տեսակէտներ: Այս մասին մէջ այլեւս Թատերագիրը չէ որ կը խօսի, ոչ ալ բանաստեղծը, այլ Թօքիոյի դեսպանը որ լաւ կը ճանչնայ Ծայր. Արեւելքը: Այս տեսակցութեան առթիւ, Քլոտէլ կը վերյիշէ Մալարմէի՝ շանաւոր «Երեքշաբթի»ները, երբ կը հաւաքուէին Վերլէն, Փի՛ռ Լուիս, Ժիտ, Մոռէաս եւ ինք, լսելու համար բանաստեղծութեան մեծ արուեստագէտը, Մալարմէն: Քլոտէլ աւոր համապատասխան բան մը չէր գտներ այսօր եւ կը խոստովանի նոյնիսկ՝ «բան չեմ հասկնար արդի բանաստեղծութենէն»:

Քլոտէլ, բանաստեղծ եւ Թատերագիր, ուզեց ըլլալ նաեւ փիլիսոփայ, ինչպէս կերեւի «Ֆիկիւռ ' Փառապօլ»ի մէջ, ինքնատիպ տեսակէտներ յայտնելով Յիսուսի կեանքի մասին: Բայց ամէնէն աւելի եղաւ քրիստոնեայ գրագէտ մը որուն գործը կը ներկայացնէ խաղաղութիւն հոգիի եւ մտքի: Մեռած ատենն իսկ, կասկած չէր ունեցած, եւ Մօնտրի գիրքը ձեռքը («Ուսանող Մալարմէ») կ'ըսէր իրեններուն.— «Զգեցէք որ հանգիստ մեռնիմ, ես մահէն չեմ վախնար»:

Այս է անշուշտ ամբողջ գրականութիւնը մեծ վարպետին: Եթէ իր Թատերախաղերուն ալ հերոսները որոնումի մէջ են ի վերջոյ գտած են ճամբան, պարզ եւ լուսաւոր, որ կը ներշնչէր զինքը մինչեւ իր վերջին շունչը, ճամբայ մը զոր ինք ալ գտաւ Ծննդեան ցուրտ առաւօտ մը, Պատարագի մը ընթացքին:

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԵՐ ԱՅԳՈՒ ԱՆՈՒՇ ՀՈՏՈՎ

•

Մեր այգու դրան մօտով
Գնում է մի ջինջ առու,
Մեր այգու անուշ հոտով
Գնում է հեռու, հեռու:

Գնում է ու չի քնում,
Չի քնում բոլոր տարին,
Գնում է գնում գնում,
Խառնւում Որոտանին:

Ափերին ծառ ու ծաղիկ,
Յատակին ոսկի աւազ,
Գնում է ալիք – ալիք,
Հասնում է մինչեւ Արազ:

Հիւսում է Արազի հետ,
Նրա հետ մտնում է ծով
Մեր այգու ցօղերի հետ,
Մեր այգու անուշ հոտով:

Մեր այգու դրան մօտով
Գնում է մի ջինջ առու,
Մեր այգու անուշ հոտով:
Գնում է հեռու, հեռու:

ՀԱՄՕ ՍԱՀԵԱՆ

1953Ի Բ. ԶՕՐԱԺՈՂՈՎԻ զինուորներէն անոնք որ Ալժերիա եւ Թունուզ ղրկուած են, պիտի արձակուին Մարտ 31ին եւ ոչ թէ Փետր.ի վերջը կամ Մարտի առաջի՛ն օրերը, ինչպէս կը նախատեսուէր անցեալ Յունուարին: Ուրեմն 45 օր աւելի պիտի մնան զէնքի տակ:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Բ. մեծ քաղաքը, Լենինկրատ (նախկին Փեթերսպուրկ), որ մօտ չորս միլիոն բնակիչ կը հաշուէ, մօտերս պիտի ունենայ իր փապուղին (մեթրօ), հակառակ բազմաթիւ դժուարութեանց: Ինչպէս յայտնի է, Մեծն Պետրոս 1703ին այս քաղաքը շինեց ճահիճներու մէջ: Այդ պատճառով փապուղիները պիտի շինուին շատ խոր:

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ՈԳԻՆ
(ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԱԾ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ)

Ձայնը հեռաւոր երգի մը վըսեմ,
Երբեմն անուշ, երբեմըն հըզօր,
Դարերու խորէն ես մի՛շտ կը լըսեմ…:

Կուգայ դարերէն՝ կ'երթայ դարերուն,
Տըղմուտի ափէն, Հայոց Աշխարհէն՝
Մինչ՝ տընակն յետին տարագիր Հայուն:

Երգն այդ կ'ողողէ հոգիս արեւով.
Վարդանի ոգին կուգայ, ժըպտագին.
Բընակիլ իմ մէջ անդորր, անխըռով:

Սերունդներու մէջ՝ որ դարբնենք հը–
պա՛րտ
Նոր արշալոյսը, նոր կեանք ու ազատ,
Պողպատեայ կամքով, սիրով անաղարտ:

Ո՛վ հայրերը մեր, դիւցազն ու արի,
Որ պայքարեցաք յանուն հաւատքի
Եւ ազատութեան, որ Հայը ապրի:

Ով դուք անձնուրաց, սըրբազան զոհեր,
Մենք պաշտամունքի եկած ենք այսօր՝
Անպատում սիրով, սրտով անվեհեր:

Ո՛վ սպարապետ դու կարմիր Վարդան,
Վառէ՛ սըրտիս մէջ հաւատքի խորան,
Առիւծի սըրտէդ տո՛ւր մեզի բաժին
Որ միշտ վառ մնայ կըրակը ցեղին:

Հերոսնե՛ր անգին սուրի ու խաչի,
Ձեր սուրբ անունը պիտի չկորչի՝
Որքան ատեն որ հայ ցեղը կ'ապրի:

Դուք խորտակեցիք բըռնութեան շղթան
Կըրակը պաշտող Պարսից Սասանեան՝
Տըղմուտի պըղտոր ափերուն վըրան:

Իսկ ձեր որդիքը, ձեզ պէս անձնուրաց,
Արարատի սուրբ լանջերուն վրայ,
Համբուրելով հողն արիւնով ներկուած,
Տընկեցին խըրոխտ եռագոյնն Հայկայ…:

Ու ես, ամէն օր, հայրենի հողին,
Տըղմուտի ափին կարօտը սրտիս՝
Կ'երգեմ մեծ երգը, պայքարի երգը,
«Մահ կամ ազատութեան» սրբազան եր–
գը…:

Եւ Աւարայրէն մինչեւ քաջ Սասուն,
Սիփանէն՝ Նեմրութ ու Վասպուրական,
Սարտարապատէն Համըն ու Զէյթուն,
Այնթապէն՝ Շապին ու մինչեւ Ուրֆան
Քաջ հոգիները, ընդ մի՛շտ թող ցընծան..

ՎԱՀՐԱՄ ՄԻՍԹԻՔ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Ծերակոյտը որոշեց 7500 տոլար աւելցնել երեսփոխաններուն եւ ծերակուտականներուն տարեթօշակը, այսինքն 50 առ հարիւր: Պիտի ստանան 22.500 տոլար: Իսկ 400 դատաւորները պիտի ստանան 9500 տոլար (նախապէս 7500):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (87)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸՍ

●

ՃՇԴՈՒՄՆԵՐ

Ես անցեալ անգամ «Մանիսացի» ստորագրութեամբ «Հայրենիք»ի մէջ ուշադրութիւն հրաւիրած էի, որպէսզի միանգամ ընդ միշտ սրբագրուի երեք տասնեակ տարիներէ ի վեր կրկնուող այդ սխալը: Յուսամ թէ այս անգամ վերջնականապէս կը սրբագրուի:

Շատ ցաւալի է որ Աղիզովի ձեռագիր յուշերը կորսուած են:— Մանիսացի

« Հրացանաձգութիւնը սկսաւ կամացկամաց դադարել: Կռիւը իր վախճանի՛ն էր հասնում:

« Կռիւի սկզբնաւորութեան եղած խաղը յաջողած էր լիովին: Աստուրը իր դերը կատարած էր: Օրուան հերոսը Մոկունքցի Աստուրն էր:

« Այժմ, լսւում էր խուլօրէն Թուրք զինուորների ռռնոցը:

« Առաքել Աղան մի քանի խուզարկու ֆետայիներ ղրկեց: Նրանք վերադառնալով, իմացուցին, որ Թուրքերը հաւաքւում են Սուլուխի կողմը եւ աշխատում Մուրատ գետի կամուրջը ապահովել: Այդ կողմը, ուրեմն, մեզ համար ապահով չէր: Նոյնպէս ապահով չէին Աւրանի եւ Զխունի կողմերը: Այդ կողմերն էին Իննակեան (Ս. Կարապետի) լեռները, եւ Թուրք զինուորները աճապարել էին այդ կողմի գլխաւոր դիրքերն էլ բռնելու: Մեզ մնում էր՝ գիւղը:

« Երկինքի երեսը ամպերով ծածկուած էր: Ոչ միայն լուսին չկար, այլ եւ մի խիտ թանձր մթութիւն տիրած էր: Մի քիչ հեռուից իսկ կարելի չէր նշմարել մարդիկը: Այդ կը նշանակէր, որ բնութիւնը մեզ հետ էր:

« Միւս կողմից, սակայն, Թուրքերը զինուորական տեղափոխութիւններ էին կատարում՝ մեզ երեք կողմից զինուորական շրջապատի մէջ առնելով: Իսկ չորրորդ կողմը՝ Մուրատ գետն էր: Նրանք կը հաւատային, որ գետը անցնիլ կարելի չէր: Հետեւաբար, միւս օրը արդէն յաղթանակը կը լինէր իրենցը:

« Այդ գաղափարը իրենց մէջ այնքան հաստատ էր, որ մեզ շրջապատող Թուրք զօրախումբերից մի զինուորական հեռուից կը պոռար. « Դուք, անարգ ճնճղուկներ, տեսնեմ թէ վաղը իմ բազէի ձեռքերից ի՞նչպէս պիտի ազատուիք: Ձեզ մեր ճանկերի մէջ պիտի բզքտենք »:

« Ամէն կողմ լռութիւն էր: Դա փոթորիկի նշան էր: Դիրքերը դատարկուեցին:

« Ռէս Օհանը եկաւ Անդրանիկի մօտը: Ամբողջ օրը նա կռուել էր մեր տղայոց հետ միասին, այժմ յոգնած էր:

« Անդրանիկը ասաց նրան. «Այսօր լաւ գործ կատարեցինք, Քեռիի վրէժը լուծեցինք»:

« — Այո, լուծեցինք, դրա մասին ոչ մի խօսք: Բայց սարսափում եմ հիմա դրա հետեւանքից, ասաց Ռէսը. — Ով գիտէ, վաղը արեւածագին, այդ գազանները ինչ նախճիրներ պիտի գործեն:

— « Այո, գիտեմ, այդ պարզ է: Այդ խժդժութիւններից խուսափելու համար այնպէս կարգադրեցի, որ մեր հեռանալէն յետոյ գիւղացիներն էլ, կիներով եւ երեխաներով հեռանան նոյն ճանապարհով դէպի Արտերթ, Աղջան եւ Ալիճան: Այդպիսով գոնէ մէկ մասին կեանքը կրնանք ազատել: Այս անգամ, այդ գազանները տեսան նաեւ մեր հարսների եւ աղջիկների կատարած օժանդակ դերը եւ իրենց թոյնը այդ խեղճերի գլխին պիտի թափեն: Այս կռուի ընթացքին հայ կիների հերոսութիւնները հաւասարեցան Սասունցի կանանց արածներին:

— « Ձեր աղջիկը՝ Ջավայիրը հաց ու ջուր հասցուց, ինչպէս նաեւ փամփուշտ՝ գերեզմաննոցի կռուող մեր տղաներին՝ արհամարհելով թշնամու գնդակները: Թուրքերը, որ այդ տեսան, զայրացան եւ կատաղութիւնից պայթեցան:

— « Այդ բոլորը գիտեմ, Անդրանիկ: Բայց ազատութիւնը զոհերով ձեռք կը բերուի: Դուք գնացէք: Թող մեր կեանքն էլ, մեր տներն էլ Հ. Յ. Դաշնակցութեան գաղափարին համար զոհուին: Արդէն առանց այդ կռուին էլ Թուրքերը պիտի քանդէին մեր գիւղը: Ինչո՞ւ կռիւը սկսեց: Որովհետեւ Թուրք զինուորները տունէ տուն կը մտնէին, հաց ու մէկ կողոպուտ, յափշտակութիւն եւ գրաւումներ կ'անէին, կ'ուզէին բռնաբարել այն հարսը, որ Աղայի ապաստանած տան կողմը, փախել էր: Աղան տեսնում էր այդ լպիրշ զինուորների վարմունքը: Եւ նա հրահանգ տուաւ տղաներին, որ պատժեն այդ գազաններին եւ միանգամ ընդ միշտ նրանք գիտնան, որ որքան ատեն ֆետային ողջ է, չէ կարելի հայ կնոջ պատիւին դպչել:

— «Ֆետային թոյլ չի տայ, որ հայ կնոջ պատիւը արատաւորուի այդ պիղծ զինուորների կողմից: Թուրքերը պատճառ դարձան եւ պատժուեցան:

— « Շատ ուրախ եմ, Անդրանիկ: Ես շատ բարիքներ արած եմ օսմանեան կառավարութեան, ասաց Ռէսը. — Այդ պատճառով էլ ամբաստանուել էի, որպէս «մատնիչ», «դաւաճան», «Վասակ» են.:
Բայց ասեմ քեզ, շատ բաներ եմ արել, բայց այդ ածականների յատկանշած յանցանքները բնաւ չեմ գործել: 1895 թուին էր: Մի «մազպաթա» (պետական թուղթ) ստորագրել եմ:

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

մը Իսրայէլի հետ» ։

Վարչապետին բանբերը աւելցուց թէ Եգիպտոս ապահովութեան նոր դաշինք մը պիտի պատրաստէ, «Հարիւրին հարիւր արաբական», եւ պիտի հրաւիրէ միւս երկիրները որ միանան, անշուշտ դուրս ձգելով Իրաքը ։ Այս նոր դաշինքին նպատակը պիտի ըլլայ գործնական գետնի վրայ դնել արաբական երկիրներուն պաշտպանութիւնը, առանց զինակցութիւն կնքելու ոչ – արաբ երկիրներու հետ ։

× Արաբական Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարը հաղորդեց թէ Թուրքեւիրաքեան դաշինքին ստորագրութեան հետեւանքով, կը խորհին ստիպողաբար ժողովի հրաւիրել թէ կազմակերպութիւնը և թէ արաբական երկիրներու վարչապետները ։

× Գահիրէի մէջ յայտնապէս կը մեղադրեն արեւմտեան պետութիւնները, մասնաւորապէս Մեծն Բրիտանիան եւ Մ. Նահանգները, իբրեւ հեղինակ Թուրքեւիրաքեան դաշինքին ։ Մինչեւ անգամ կառավարական շրջանակներու մէջ կ՚ըսեն թէ արեւմտեան պետութեանց, Իրաքի եւ Թուրքիոյ յաջորդ քայլը պիտի ըլլայ ստիպել Արաբական Դաշնակցութեան անդամակից երկիրները որ հաշտութիւն կնքեն Իսրայէլի հետ ։ Դարձեալ, կ՚ըսեն թէ Իրաքի վարչապետը այժմ ճամբան բացուած կը նկատէ իրականացնելու համար իր փայփայած ծրագիրը, Արդաւանդ Մահիկ, ինչ որ պիտի նշանակէ Սուրիոյ եւ Լիբանանի կլանումը Իրաքի կողմէ ։

× Եգիպտոսի հաղորդակցութեանց նախարարը ճառ մը խօսելով, թելադրեց արաբ ազգերուն որ խառցնեն շարքերը, դիմադրաւելու համար նոր տագնապը ։

× Թուրքիոյ հանրապետութեան նախագահը, որ Փաքիստան կը գտնուի տասը օրուան համար, Իրաք պիտի այցելէ մարտ 5ին եւ պիտի մնայ մէկ շաբաթ ։ Նախագահը շնորհաւորական հեռագիր մը ուղղեց Իրաքի Թագաւորին, դաշինքին ստորագրութենէն անմիջապէս ետք ։

× Թուրքեւիրաքեան դաշինքին պայմանաժամն է հինգ տարի ։ Անմիջապէս գործադրելի է, երբ վաւերացուի երկու կառավարութեանց կողմէ ։ Դաշնագիրը կը տրամադրէ փոխադարձ պաշտպանութիւն եւ ապահովութիւն, համաձայն Ազգաժողովի ուխտին 51րդ յօդուածին ։ Երկու պետութիւնները պիտի չխառնուին մէկուն եւ միւսին ներքին գործերուն եւ պիտի ջանան խաղաղութեամբ կարգադրել ծագած վէճերը ։ Երկու երկիրներն ալ յանձն կ՚առնեն չստորագրել որեւէ դաշինք որ կը հակասէ Պաղտատի համաձայնութեան ։

× Անգլիոյ արտաքին գործերու նախարարութեան բանբերը ջերմապէս շնորհաւորեց դաշինքին ստորագրութիւնը ։ Կը կարծուի թէ յառաջիկայ մարտին կամ ապրիլին Մեծն Բրիտանիա եւս պիտի միանայ Թուրքեւիրաքեան դաշինքին ։ Արտաքին գործերու նախարարը, Իտըն, Պաղտատ պիտի այցելէ Մարտ 4ին ։ Այս առթիւ պիտի քննուի նաեւ անգլեւիրաքեան դաշինքը որուն 25 տարուան պայմանաժամը կը լրանայ 1957ին ։ Լոնտոնի մէջ ուշադրաւ կը գտնեն որ Իրանի Շահը Պաղտատ պիտի այցելէ Մարտ 4ին ։ Այս Թեհրան վերադարձած ատեն ։

× Թուրքիոյ վարչապետը պարզելով Թուրքեւիրաքեան դաշինքին կարեւորութիւնը, յայտարարեց թէ դուռը բաց է Անգլիոյ, Մ. Նահանգներուն եւ Իրանի առջեւ, մասնակցելու համար, բայց փակուած է Իսրայէլի առջեւ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ռատիօն իր արաբերէն բաժնին մէջ յայտարարեց թէ այն տենդագին մթնոլորտը ուր ստորագրուեցաւ Թուրքեւիրաքեան դաշինքը, «կ՚ապացուցանէ ամերիկեան յարձակողական շրջանակներուն անձկութիւնը իրենց զինուորական ծրագիրներու մասին, Միջին եւ Մօտաւոր Արեւելքի մէջ ։ Նոյն տենդագին մթնոլորտը կ՚ապացուցանէ նաեւ թէ ամերիկեան շրջանակները որքան մտահոգ են, տեսնելով արաբ ժողովուրդներու յարաճուն ընդդիմութիւնը աշխարհակալութեան ծրագիրներուն հանդէպ որոնք պիտի յանգին պատերազմի եւ ստրկացման» ։

ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ կը շարունակուին արեւմտեան Գերմանիոյ խորհրդարանին մէջ, Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման առթիւ ։ Ուրբաթ օր ժամը 9էն 19 ժողովը քննեց Սարի վերաբերեալ համաձայնութիւնը ։ Վարչապետը երեք

ՄԱՐՏ 6Ը

ԿԸ ՄՕՏԵՆԱՅ

Դուք ալ առա՞ծ էք Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան վիճակախաղի տոմսերը ։

ԱՃԱՊԱՐԵՑԷՔ

Միակ պարգեւ՝ ՖՐԵԿԱԹ *մը*

ՄԱՐՏ 6ԻՆ

Տեղի կ՚ունենայ

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԱՇԷՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նախագահութեամբ ճարտարապետներ Պ. Պ. ՄԻՒՋԻԻ եւ ՃԷՎԱՀԻՐԻ

FOIRE DE LYON - Pavillon Textileի

Ընդարձակ սրահներուն մէջ

ժամը 16էն կէս գիշեր

Պարահանդէսի ընթացքին, Պ. ՖՈՒՐՆԷՕԼԻ (Հիւսիէ) հսկողութեան տակ, պիտի կատարուի ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՖՐԷԿԱԹԻՆ՝ *որ պիտի ցուցադրուի սրահին մէջ ։*

Լիոնի Ազգ. Միութիւնը, Եկեղեցաշէն Յանձնախումբը, Տիկնանց եւ Երիտ. Օժանդակ յանձնախումբերը կը հրաւիրեն Լիոնի եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցները այս աննախընթաց եւ շքեղ պարահանդէսին ։

Մուտք՝ 200 Ֆրանք

Կը յանձնարարուի կանխաւ ապահովել իր սեղանը (300 ֆրանք), հեռաձայնելով BU. 27 - 22:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

ՄԱՐՏ 5ԻՆ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին ։

Պոմոնի եկեղեցւոյ կից շքեղ սրահին մէջ ։

Ղեկավարութեամբ Պ. ՆԱՓՈԼԷՈՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ ։

Կարտանի Նոր Սերունդի Վարանդեան «Անդրանիկ» Թատերախումբը կը ներկայացնէ ԱՇՈՒՂ ՂԱՐԻՊԸ ։

Կը նուագեն Ա. Մաթոյեան, Ս. Շիշմանեան եւ Ա. Մէշհուրեան ։

×

ՄԱՐՏ 13ԻՆ ժամը 16էն 24

Պարահանդէս, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանեէօ Քաչանի մասնաճիւղին ։

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն ։

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՐԵԿՈՅ, 15 ՄԱՐՏ

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ

եւ

ԳՐԻԳՈՐ-ՎԱՀԱՆ

Կը ներկայացնեն ՅԱԿՈԲ ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐԸ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

անգամ միջամտեց, պատասխանելու համար ընդդիմադիր հոսանքին քննադատութեանց ։

Ի վերջոյ յայտարարեց թէ Փարիզի մէջ բանակցած ատեն կը նախընտրէր ձախողիլ քան թէ համակերպիլ վերջնական կարգադրութեան մը ։ Այս առթիւ ուրախութեամբ յայտարարեց թէ Փարիզի մէջ կնքուած համաձայնութիւնը վերջնական չէ եւ թէ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները այլեւս պիտի չպաշտպանեն ֆրանսական տեսակէտը, հաշտութեան դաշնագրին ատեն ։

ԱԶԳԱՅՆԱԿԱՆ Չինացիները Նանչի կղզին ալ պարպեցին, Ֆորմոզա փոխադրելով երկու հազար քաղաքացիներ եւ երեք հազար զինուորներ ։ Անգլիա չէզոք գիծ մը բռնած է Ֆորմոզայի հարցին մէջ ։

ԱՌԱՏ ՁԻՒՆ ՏԵՂԱՑ, երէկ, Փարիզի մէջ, ծածկելով բոլոր փողոցները ։

ԱՆԳԼԻՈՅ երեսփ. ժողովին մէջ կին երեսփոխան մը առաջարկեց որ ՀԱԿը (Հիւս. Ատլանտեանի Կազմ. = ՕԹան) հակակշիռ մը կատարէ հիւլէական զէնքերու գործածութեան վրայ ։ Չըրչիլ պատասխանեց թէ Ատլանտեան կազմակերպութիւնը սահմանափակումներ կրնայ հաստատել անդամակից կառավարութեանց գործերուն վրայ միայն այն ատեն երբ անոնք գործեն իբրեւ անդամ ։ Ցետոյ յիշեցուց թէ Անգլիոյ մէջ հաստատուած ամերիկեան օդանաւային ուժերը պիտի գործածուին միայն բրիտանական կառավարութեան հաւանութեամբ ։

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ 27 ՓԵՏՐ. ԿԻՐԱԿԻ, ԺԱՄԸ 15.30ԻՆ

Հովանաւորութեամբ

ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ

Նախագահութեամբ՝

կաթող. պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Խօսք պիտի առնեն Տիկին ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ – ՊՈՒՏԱԳԵԱՆ, Պ. Պ. ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՖԷՅՏԻ եւ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

6 ՄԱՐՏ 1955

ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 16ԷՆ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ

ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

«ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ»

GRAND HOTELի Շքեղ սրահներու մէջ

2 Ռիւ Սքրիպ (Օփերա)

Ծոփ գեղարուեստական բաժին

Orchestre PEPE NUNEZ

(Vedette des disques PACIFIC) avec sa grande formation typique.

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով ՕՓԷՌԱ 54–48:

24ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Երէցներուն, սկաուտներուն եւ գայլիկներուն ։

Մասնակցութեամբ՝ Փարիզի Հայ Արենոյշներուն ։

ԿԻՐԱԿԻ 6 ՄԱՐՏ

Կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին

SALLE DE LA CHIMIE

28bis, Rue St. Dominique, Paris (7)

(Métro Invalides)

Ներկայացումներ, երգեր եւ պարեր, ցուցադրութիւն սկաուտներուն կողմէ ։ Սկաուտական կեանքէ տեսարաններ ։ Հայկական պարեր Արենոյշներուն կողմէ ։

Հանդէսին երկրորդ մասին սկաուտները եւ արենոյշները կը ներկայացնեն Հայերէն Մոլիէռի «Մէօսիէօ տը Փուրսօնեաք» կատակերգութիւնը ։

Մուտք 500 *եւ* 300 *ֆրանք ։*

Ծոփ պիւֆէ ։

COMITÉ DU PRIX BRÉMOND

Այս երկուշաբթի ժամը 21ին հայերէնի դասախօս Պ. ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՖԷՅՏԻ

Կը խօսի Սալ Տըպիւսի, 252 Ֆօպուր Սէն Թ՚Օնօրէ ։

Նիւթ՝ «Կատակերգութիւնը եւ երգիծաբանութիւնը Հայաստանի մէջ՝ Պարոնեան եւ Օտեան» ։

Մուտք 300 *ֆրանք ։*

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻՆ

Այրի Տիկին Լուսին Սալմասլեան եւ զաւակները իրենց ամուսնոյն, եւ հօր, Տիրան Սալմասլեանի *մահուան քառասունքին առթիւ հինգ հազար Ֆր. կը նուիրեն Փարիզի Աղքատախնամին ։*

Ստանալ «Յառաջ»էն ։

LUCIEN DURAND

ՓՈՐՁԱԳԷՏ ՀԱՇՈՒԱԿԱԼ

23, Rue Notre Dame des Victoires, Paris (2). GUT 36-71

MORY et Cie

SERVICE VAUQUELIN

Միակ արտօնուած տունն է ծրարներ ղրկելու համար ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(U. R. S. S.)

Հաստատութիւնը արտօնուած է ՄԻԱՅՆ ՆՈՐ ԶԳԵՍՏՆԵՐԸ ղրկելու, պաշտօնական հաշուեցոյցներով, բայց գործածուած հագուստներ՝ շատ լաւ վիճակի մէջ ։

3, RUE ST.-VINCENT DE PAUL

Paris 10e, Tél.: TRU. 72-60 (Poste 89)

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ երեկոյթը նուիրուած է Փետրուար 18ի ապստամբութեան պատմական դէպքին պարզաբանութեան ։ Կը խօսին ՍԴ. ՔՈՉԱՐԵԱՆ եւ Վ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ ։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՇԱՒԻԼ. — Ֆ. Կ. *Խաչի ընկերուհիները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկերուհի Նուարդ Տողրամաճեանին իր մօր՝* Այրի Տիկին Շահանիկի *մահուան առթիւ ։*

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՎԻԷՆ. — Ֆ. Կ. *Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է, ի նպաստ իր դպրոցներուն, հազար ֆրանք, Այրի Տիկին Անահիտ Ուզունեանէ, իր ամուսնոյն հանգուցեալ դերասան* Յովսէփ Ուզունեանի *մահուան տարելիցին աչթիւ ։*

***

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Ֆ. Կ. *Խաչի Սէն Լուի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Ծնունդի առթիւ Սալվաթոր Սէնթ Մարգրիտ հիւանդանոցներուն Հայ հիւանդներուն այցելութեան համար, տիկին Պուտաճատեանէ 500 Ֆր., Պ. Առաքէլեանէ բաւական քանակութեամբ* սփ*միրգ, ընկերուհի Հ. Եղգովանեանէ հինգ քիլօ շաքար, իրենց մեռեննելու յիշատակին ։*

***

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Ֆ. Կ. *Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Արշակ Մարգարեանէ հինգ հազար Ֆր. կազդուրման կայանի շէնքին նորոգութեան համար ։ Այրի Տիկին Զապէլ Կարապետեանէ հազար Ֆր., փոխան ծաղկեպսակի, Սուլթան Մամայի մահուան առթիւ ։*

Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Աշկերտ մը կամ աշկերտուհի մը եւ կամ գործաւորուհի մը դերձակի քով աշխատելու համար ։ Դիմել Պ. Մի՝ասեանի,

74, Rue d'Hauteville, Paris (10), PRO. 24-58

×

Տունը աշխատող գործաւորուհիներ, մասնագէտ ամառուան հագուստի փե*նիուառի եւ* թայլիէ *– պլուզի, մեծ* սե*ռիով ։ Ապահով գործ ։ Ստիպողաբար ներկայանալ՝*

Ets. ORLEANS 170. Rue St. Martin 3ème entresol

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Սպասուհի մը Անտիյլի ծերանոցին համար

Խիստ նպաստաւոր պայմաններով

Դիմել ամէն օր ժամը 14.30էն 18, Աղքատախնամի գրասենեակը՝ 32 Ռիւ տը Թրէվիզ ։

***

Լաւ գործաւորուհիներ կիներու «շըմիզիէ»ի համար ։ Ապահովուած է իրենց տարեկան գործը (Անթրըփրէնէօր *չուզուիր*) ։ *Դիմել*

Maison MICHEL, 165, Rue de Javel

Métro Félix - Faure

Առաւօտեան՝ ժամը 10–12 ։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer Paris (9e)